14 4 9.30

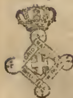
SIMPLICII

SVMMI PERIPATETICI ET PLATONICI COMMENTARIVM IN DECEM CATHEGORIAS ARISTOTELIS

quæ Prædicamenta vocantur, Excellentißimum cum sex principijs ab eodem Authore æditis, Nuper vero exactißime in linguam Latinam translatum.

GVILELMO DOROTHEO VENETO
Artium atq; Theologiæ Doctore interprete.

SEBASTIANO FOSCARENO
Doctori Excellentissimo & Patritio
Optimo Præceptori suo
Dicatum.

Venetijs

M. D. XL.

Cautum Priuilegiis, Summi Pontificis, ac Illustrissimi Senatus Veneti, nequis hunc Librum in aliquo suæ ditionis loco imprimat, aut alibi impressum vendere audeat.

Apud Hieronymum Scotum.

GVILELMVS DOROTHEVS SACRAE THEOLOGIAE Doctor, SEBASTIANO Foscareno Doctori excellentissimo & Patritio Veneto, Nobilissimoq; Senatori. S. D.

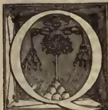

VEMADMODVM ipse a primis ferè tẽporibus ętatis meę abs te, SEBASTIANE Foscarene vir vtriusq; & Phosq, & Venetorũ Senatus pstãtissime, prima philosophię initia diligenter & accurate didici, ita hoc Simplicij cõmentariũ velut ad vniuersam logicen & philosophiam vestibulum a me nuper Latino sermone cõscriptũ tibi, vtpote nostra ætate φιλοσοφώτατω inscribere ac nuncupare volui, qui cum quoddã perpetuæ charitatis & beneuolentiæ Christianæ quasi fœdus inire sępe aliãs meditatus, nunc maxime Simplicius non sine religione vir, & accuratissimus Aristotelis Gręcus interpres occasionẽ pręstitit, quem ipse an è mendis, barbarie, rudiq; cuiusdam translatione liberauerim, alij viderint. Nam iudicio & aliorũ, & meo nulla ferè in illa vetere trãslatione linea est, in quam non expuat Græcarum literarum, dialectices, ac grammatices peritus. Eo præterea morbo elanguet vetus translatio, vt ille (quisquis fuerit) ea vocabula, quæ sibi tum perspecta non erant, omiserit, quo iure veluti manca, inepta, & plerũq; à vero aliena execranda est. Equidem noui q̃ difficillimum sit bene vertere, præsertim eos libros in quibus res cum summo studio, tum etiam maxima rerum humanarũ diuinarumq; admiratione dignę agũtur. Quocirca neminem, aut paucos legi, qui quum Græcos codices in Latinos conuertere summa diligentia contenderint, citra culpam prorsus extiterint. Alij vel verba adeo in trutina veluti quadam examinant, vt de sententia certare malint, q̃ de verbis, alij maxime sententijs sensibusq; addicti, eisdẽ verba sępenumero cedere voluerunt, quod genus translationis Cicero Græcarum à puero imprimis peritus, quodq; Theodorus Gazza vir de suis dialectis optime meritus, quod etiam ipse nuper in meo Simplicio secuti non verbis verba ad vnguem effingere, sed sensibus sensus reddere potissimum studuimus, alij præterea ita vertendo obseruant eloquentiam, vt nullum verbum, nullumq; accentum imprimendum esse putent, qui vel in Cicerone, vel in Seneca, Collumella, cæterisq; Latini dialecti authoribus non sit sępenumero obseruatus, quos ipse probarem, modo id facerent sine sensuum iactura & authoris sententiæ fraude, in quod capitale rei literariæ crimen sępe incidunt eloquentiæ μῖμοι, alij demum verba & sensus non vertunt, sed planè euertũt, quorum officinam ingressus est is, qui hoc Simplicij cõmentarium olim in Romanum eloquium transtulit, linguæ vtriusq; & Græcæ & Latinæ non admodum peritus, quam etiam pleriq; nostro æuo viri vel inutilibus fabellis sępenumeroq; historijs poetarum, vel oratorijs ornamentis forsitan diligentissime eruditi, sed parum dialectices, philosophiæ, medicinæ, ac diuinæ scientiæ imbuti adeunt, quippe qui aliam (vt ita dixerim) rei literariæ prouinciam administrare volunt, quum de sua ne recte agatur, atq; regatur incerti maxime sint. Porrò calcotypis cauendum esse existimo, his præsertim, qui rei literariæ plurimũ conducere ducunt, idq; fieri sedulo student, ne hoc vertendi munus cuiq; temere decernant, sed ea quæ summis ingenijs explorataq; doctrina philosophi Græco sermone tractarunt, ab eis hominibus curent Latinis literis mandari, qui annos aliquot vere philosophati sunt. Idem in cæteris vertendis optimarũ artium Græcis authoribus obseruandũ esse existimo, quod quisq; accuratius longe de sua industria q̃ de aliena iudicium & consilium afferre solet. Nam de omni re iudicium vel laudando, vel vituperãdo exhibere vt extremæ leuitatis est inditium, ita summæ ambitionis est Græcis quibusdam mansuetioribus musis ornatos admouere manus ad ea Latinis literis illustranda, in quibus parum vel nihil ętatis, curæ, diligentiæ posuere. Nec satis esse Homerũ, Hesiodum, Pindarum, Aristophanem, cæterosq; Poetas, vel Isocratem, Demosthenem oratores, aut rerum scriptores accuratissime legisse putent, si per ætatem in Philosophia nihil profecere, quibus obijciam verba Demosthenis qui ad temeritatem Atheniensium allusisse videtur. ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμε-

τέρας τύχης ὑπολαμβάνω πολλὰ τῶν δέοντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπιτελεῖν ἐπιχεῖν. Sed opinor his verbis me satis id negocij communisq; commodi persuasisse impressoribus. Reliquum est, vt tibi SEBASTIANE *excellentissime & nobilissime vir, omne studium meum, & integram huiusce à me suscepti laboris causam exponere atq; aperire, in quem dies noctesq; versor. Nam alij me forsitan lucri spe, aut famæ nominisue perpetui desiderio has translationes in publicum vsum emittere putant, à quibus vel maxime sum alienus, alij forsitan ducunt me mihi complures promerendi conciliandiq; amicos, qui virtutum vinculis coniuncti vel perpetui, vel sempiterni esse solent, has lucubrationes in lucem ædere. Sed quamq; id merito faciant hi, qui primatibus suos inscribunt libros, tamen hic meus qualiscunq; labor eius rei gratia libenter suscipitur, vt studiosi viri non rudem, ineptam, & alienam plerunq; à summo Peripateticorum principe vel dialecticen, vel philosophiam interdum sese adeptos esse intelligant. Iccirco omni cura, diligentia, & gratia facio, vt ea commentaria in lucem Latinæ linguæ prodeant, quæ exactius exquisitiusq; Aristotelis acutissimi philosophi sententiam explicent & interpretentur, quibus iam complures video operam diligenter nauare præter nonnullos cucullatos, quos à suis fabellis, & inuolutis philosophiæ interpretibus auocare difficillimum est. Nam quorūdam ingenium in eo de diuinis rebus differēdi genere admiror, quos tamen si in Philosophia cum græcis conferamus nihilo plus q̄ ranam gyrinā cum Mercurio comparare videbimur. Equidem candidis limatioribusq; perstrepunt literis, qui quum quotidie summa diligentia graues & difficiles quæstiones, cū aliās præsertim Peripateticas, nuper vero theologicas tractent, illud è vetere comœdia clamant occinuntq; Βρεκεκεκὲξ κοάξ, κοάξ. Quid vero mihi spei reliquum est, vt viri istiusmodi ad politiora studia prouocentur, præclara sanè egregiaq; huius Augustinianæ reipublicæ antistitis voluntas, quem Generalem vocant, & Magistrum Hieronymum Siripandum. Nam Roma ab illo Hispanorū Germanorumq; superiore bello capta, (equidem memoriter tenere adhuc potes, qui tum aderas vnus è numero quadraginta, vt opinor, vrbis nostræ Senatorum,) Venetias confugerunt duo literis & vitæ modestia Cardinales, quorum alterum Tranensem vocant virum vita & religione (vt audio) clarissimum, alterum nosti Egidium superioribus annis è vita excessum, cuius ingenium & facundiam, cum in Senatu orationē habuisset, mirifice laudabas. Certe & sine assentatione tu potes hunc nostræ Reipublicæ pastorem & generalem nihil doctrina illo inferiorem, sed vitæ probitate superiorem censere. Nam Græca, Hebrea, Latina, ac summam philosophiam, illam quoq; cœlestem optime callet, in quo studiosorum nostrorū conuentum ad meliora studia reuocandi omnis spes sita est. Quamobrem nosti* SEBASTIANE *vir de Philosophia ac Senatu benemerite, studium meum transferendi ac voluntatem, sed meam postremo erga te obseruantiam & beneuolētiam hac Simplicij cōmentatione à me nuper in Latinum exactius conuersa bene animo meditare, quam tuę excellenti doctrinæ, tibiq; viro institutis artium, Philosophiæ, & Theologiæ eruditissimo inscripsi, vt doctrinæ tuæ titulo & splēdore eam cæteri libentius perlegant. Et ne lōgioribus de amore erga te meo pollicear, atq; de tua singulari eruditione prædicem is es, cui me totum dedo & dedico. Vale decus literatorum.*

Dei Optimi Maximi
gratia, priuilegio
& gloria.

SIMPLICII ACCVRATISSIMI PHILOSOPHI INTERPRETIS ADMODVM DOCTI COMmentarium in Prędicamenta Aristotelis/vna cum suis sex prędicamentis quæ ipse ediderat prẹter illa Gilberti, interprete Guilelmo Veneto Dorotheo Theologo.

VONIAM liber pdicamentorum Aristotelis non mō est vniuersę phię prefatio, quippe qui logices tractationis initiū est, & logices ante vniuersam phiam merito comphenditur, sed etiam mō quodaʒ de primis principijs agit, ceu docebimus quū libri intētionem prosequimur, complures in codeʒ lucubrationes multi varijq; interpretes ediderūt. Veruʒ hi circa huius libri interptatiōeʒ nō eūdem explicandi tractādiq; processum fecerunt, alij nāq; ceu Themistius Euphrades, & quis hmōi alius ipsa verba dūtaxat apertius exploratiusq; trāsferre contēderūt. Alij vo ipsas snias nudas dūtaxat, quę ab Aris. pponuntur, breuiter explicare sūmopere studuerūt, veluti Porphyrius fecit in eo libro quē cōscripsit de interrogatione & respōsione. Alij vo pter interptationē attigere mediocres q̄stiones, ceu Alexander Aphrodiseus, Herminus & cęteri hmōi, quoꝝ vnum etiā Maximum ipse pono, qui Iāblici viri clarissimi discipulus extitit, & in cōmētario pdicamentoꝝ, in oibus fere Alexādrū secutus ē. Porro qdā ceu Boethus vir admiratiōe dignus altiorib⁹ in huius libri explicatiōe sentētijs vsi sūt. Alijs vo solū dubitatiōes aduersuʒ ea quę dicunt, scribere placuit, qd sane Lucius fecit, & post ipm Nicbostrat⁹ q Lucij dicta in mediū pfert, hi cōtra oia pene quę in h libro agunt instātias obiectaq; afferre desiderio flagrarūt, qd quidē nō igenue, sed potius Arist. lacessendi studio atq; insulse temereq; fecerūt. Verūtamē & his grās agam⁹ tū q cū cęteris negotia facesserēt cōplures dubōnes in mediū prius adduxerūt, tuʒ ēt qd dubitatiōes soluēdi, & plerasq; alia & pulchra theoremata ɔtēplādi occasionē posteris reliq̄rūt. Plotinus pterea magnus de his rerū gn̄ibus in omnibus tribus libris qui de gn̄ibus entis inscribuntur, nōnullas inq̄sitiones tractatu vtilissimas huic pdicamentoꝝ libro adiecit, post hos aūt Porphyrius q oium bonoꝝ nobis author extitit, exactā absolutāq; libri iterpretationē & cūctoꝝ obiectoꝝ solones septem libris absoluit, quos ita ingēti cura diligētiaq; ope ac labore ędidit, vt vsui ac institutiōi Gedali discipuli accōmodarentur, plerasq; itē instituta & dogmata Stoicoꝝ ibi iuxta cā concordiā & ɔueniētias quę in eādē sniam veniebant accuratissime enarrauit. Post hūc vo Diuus Iāblicus multiplicem lōgioribusq; vbis tractationē in hūc librū inuexit qui multa loca Porphyrij, ac eadē vba ad vnguē secutus est, ʒ illoruʒ aliqua accuratius discusserit ac diersa minauerit. Addēe illuʒ, vt in scholis fit, lōgas disputationes cōtra instātias in breuitatē cōtraxisse, qui vbiq; fere intellectualē ɔtēplationē vnicuiq; capiti ingessit, & qcqd aliud pter hęc q operi vtile erat, adiecit. Nā cū ēt Archita Pithagoric⁹ ante Aristo. in eo libro, queʒ de omni re vel de vniuerso inscripsit, diuisionē in deceʒ pma gn̄a fecisset, & explicationes eoꝝ generꝝ p exēpla euidēter & aperte declarasset, ac ostēdisset quē ordinē inter se habeāt, & q̄ sint vniuscuiusq; differētię specificę, & quę eisdē cōiter & pprie isint, iste Diuus. s. Iāblic⁹ ɔuenientib⁹ suisq; i locis adducēs Architę dicta, hęc ipsa pceptione ɔspersa collegit, & ɔuenientiā ɔcordiāq; dictoꝝ eius cū dictis Arist. ostēdit. Qd si alicubi aliqd discrepās dissentiēsq; a snia Aris. ille dixerit, h sane vel hęc pauca ob oculos eoꝝ posuit, q hęc noscere cupiūt. Itē nec cāʒ dissensiōis inexplorabilē reliqt, & merito, qm̄ vbiq; vī Arist. seq Architaʒ. Cęteꝝ & Dexippus Iāblici discipulus hunc librum Arist. exposuit, veꝝ pmariū ei⁹ institutū & ppositū ē dissoluere dubōnes Plotini q̄ dialog more ab eodē pposite sūt, veꝝ neq; is q ppiā fere dictis Porphyrij & Iāblici adiecit. ¶ Q uū itaq; hi q clarissimi atq; pstantissimi in phia viri fuerūt, talē diligētiā operāq; libro pdicamētorū nauauerint, pn⁹ illico ridiculus videbor qppe q etiā aliqd scribere ausiʒ, nisi ostēdero audacię meę conicientiā fuisse cāʒ. Nā & ipse icidi in qbusdā libris eoꝝ Phorū quos pauloante cōmemoraui, quo fit vt p virili mea dicta Iāblici sequut⁹ diligētiu⁹ ɔscripserīʒ, ac eisdeʒ vbis hui⁹ Phi plerisq; i locis vsus siʒ. Erat aūt cōmētationis meę intētio vbi pmū ipse potuissēʒ ex illi⁹ scribēdi gn̄e accuratiorē dictoꝝ snias atq; intelligētiam assumere, simulq; pfundā, & multis inaccessibilē viri mētē ad dilucidiorē pceptionē atq; ad nr̄aʒ igenij mediocritateʒ magis reducere, tertio quoq; igētē multitudinē diuersoꝝ librorꝝ exēplariūq; in q̄ecūq; minorē copiā redigē. Verū nō adeo ad minimā sūmā colligere vt sapiētissim⁹ Siriamus fecit, sʒ ita in pauca ɔferre vt nihil necessarij p viribus pterm̄isisse viderer. Qd si ēt ipse aliqd adiecisse valui p h grās ipzimis Deo Opt. deide his holb⁹ ago/a qbus manuduct⁹ ipse vel dubitationē nō aspernandā, vel aliquā dictoꝝ determiationē dearticulationēue smone dignā adieci tū ɔsilio meo hi q meę cōmētatiōi sese adiūgūt, nūq̄ Porphyrij & Iāblici p his meis breuib⁹ commentarijs libros aspernent ac negligāt, sed meis potius veluti introductione quadā ac exercitio vtant ad accuratiorē perceptionē eorum quę isti viri dixere.

¶ Q uū librū pdicamētoꝝ interpretam⁹ eē pmū libroꝝ Aristotelis atq; Aristo. illi⁹ sectę Phoꝝ eē q̄ peripatetica appellat, ipzimis dōm est quot qbusq; modis Phoꝝ sectę nomēclaturas habuere. Scdo aperiēda ē diuisio librorū Aristo. vt pateat quo in loco hūc librū locare ordinareq; debeamus. Tertio/vn̄ & a quo libroꝝ illi⁹ sumēdū sit initiū. Quarto/q̄ phię Arist. finis sit. Quinto/q̄ sint illa quę nos ad finē ducūt. Sexto/qd gen⁹ queue formula sit libroꝝ Arist. Septimo/cur Phs de idustria obscuritate in dicēdo vsus sit. Octauo/q̄lē oporteat eē interpretātē illiuʒ libroꝝ dicēdū est. Nono/q̄lē auditoreʒ assumere deceat. Decimo/quot capita q̄liaq; ac q̄ de cā in vnoq̄ʒ Arist. ope cōplectēda & assumēda sint. ¶ Sectę igit Phoꝝ sępiē noiant, vel ab eo q istrui sectā ceu Pithagorici Platonici, vel a pria duce sectorū, vt Cyrenaici q duce Aristippo phati sūt, & Megarēses q ab Euclide originē & nomē traxere, & Eleatici a Xenophane & Parmenide, vel a loco in q̄ morabant cū pharent, ceu Academici & Stoici, vel ab aliq̄ actione accidēte, vt Peripatetici, vel a phi-

Vide Diogē Laertiū q tradit clarorū librorū Arist. afferi.

Vide in calce fere Memoriæ interpretis Vbertino fusius.

Eadem Ammoni⁹ in pfatione pdicamētoꝝ igrit.

1°

2°

3°

4° 3 losophandi electiōe ꝛ iudicio vt Ephectici, q̄ ꝑncipe Pyr-
5° rone pħati sunt, vel a fine quē sor phię ꝓponūt, ceu Epi-
curi voluptatib⁹ deditꝭ, vel a gn̄e viuēdi ꝛ forme, vt Ci-
nici. Nā ali⁹ est finis quē alo ꝛ ꝯiectura itēdūt, ꝛ alia est i-
6° stitutiōis suę forme ꝛ modus. Nā Epicurei p voluptatem
7° nō venabanť voluptatem, sꝫ sūmis laborib⁹, ꝛ cōtinētia
eā adipisci ꝯtēderūt.

Pyrro ꝑceptor Eracliti.

¶ Quo aūt ad diuisionē librorum Arist. aliq̄ sunt (vt ita dixeris) partiales, veluti eplę q̄ ad vnū aliquē, ꝛ de aliquo priuato ꝛ partiali negocio scripte fuerūt, aliq̄ aūt vl̄es, aliq̄ etiā sunt q̄ iter hos mediū obti-nent, ceu historię de aīalib⁹ ꝛ plātis, q̄ppe q̄ nō sint pror-sus editi de ꝑtialib⁹ particularibusq̄ꝫ reb⁹. Nā in eis agi-tur de spēb⁹ ꝛ aīalibus. At mō libri partiales, ꝛ hi q̄ me-diū locū tenent, maneāt īdiuisi, ꝛ eos quos nūcupauim⁹ vl̄es partiamur, quoꝝ aliq̄ sunt q̄ nos ad memoriā rerūꝫ reuocāt memoriales, vt ita dixeris nūcupati, ꝛ hi sunt q̄ si-cūq̄ ad suā ꝛ peculiarē rerū memoriā, atq̄ ad exactā re-rū indagationem Phs cōstruxit, quoꝝ aliq̄ sunt de rebus eiusdē gn̄is, q̄m de vno quodā mētionē ꝛ memoriam fa-ciūt, aliq̄ autē varq̄ diuersiq̄ꝫ hn̄tur, q̄m de plurib⁹ rebus editi sunt. Videnť tn̄ hi libri quos memoriales nūcupa-uimus nō eē digni vt eis operā demus, iccirco interp̄tes nō credūt ea quę in illis docenť, fuisse dogmata, īstituta, sniasue Phi. Porro Alexā. tradit hos libros stilo ꝛ dicē-di tractādiq̄ ꝓcessu cōfusos īuolutosq̄ꝫ eē, minimeq̄ꝫ ad vnā intētionē vnūq̄ꝫ scopū referri, ideo asserit quosdam alios appellari coordinatos ad distictionē istoꝝ. Sed eo-rū libroꝝ quos rite recteq̄ coordinatos dicim⁹, aliq̄ sunt editi more dialogi, vbi duo ad min⁹ loquunť, aliq̄ aūt sug ꝑsonę vbi tm̄. s. ꝑsona authoris loq̄tur, quos autoproso-pos vocāt, quoꝝ aliq̄ speculatiui ꝛ ꝯtēplatiui, aliq̄ aūt acti-ui, aliq̄ deniq̄ꝫ istr̄ales. Itē eoꝝ libroꝝ in q̄b⁹ agiť de reb⁹ quę in solā ꝯtēplationē veniūt, aliq̄ sūt theologici. i. de re-bus diuinis, ceu liber metaphysices, aliq̄ ꝟo nāles ceu li-ber q̄ de nāli auditu īscribiť, ac ea opa ꝛ tractatiōes quę hūc librū sequunť, aliq̄ ēt mathematici, q̄les sūt geometri-ci quos ipse scripsit, atq̄ꝫ mechanici libri. Silr̄ ꝛ librorūꝫ actiuoꝝ in q̄b⁹ de morib⁹ ac gerendis reb⁹ agiť, aliq̄ sunt morales ceu illi quos ꝯscripsit ad Nichomacūꝫ ꝛ Eude-mū, ꝛ illi q̄ īscribunť magna moralia, aliq̄ aūt ęconomici, ꝛ ciuiles, ceu illi q̄ ita īscripti sūt. Postremo librorū q̄s i-strumētales vocāt, aliq̄ q̄dē sunt de ipsa disciplina demō-strādi, aliq̄ aūt de his q̄ illā ꝓcedūt, ceu liber de priori re-solone, ꝛ liber de interp̄tatiōe, ac liber p̄dicoꝝ, aliq̄ queq̄ sunt q̄ de reb⁹ illis sunt q̄ subeūt sępe demr̄ationē aut illi subseruiūt, ceu liber topicoꝝ. i. de sede argumētoꝝ ꝛ lo-cis, atq̄ꝫ sophistici elēchi. i. appārētia argumenta, ꝛ artes rhetorices. Hęc igiť est sūma ac vl̄is libroꝝ Arist. sectio ꝛ diuisio.

Phia ꝯtēplatiua practi. ꝛ logica.

Liber de lineis ab Arist. ē ꝯscript⁹ q̄ liber geometricos adierat.

¶ De tertio aūt ꝓseq restat, vn̄ ꝛ a quo libroꝝ Arist. sumēdū sit initiū. Nā post diuisionē libroꝝ sermo de his seq̄tur. Nā q̄dā aiunt a libris instr̄alib⁹ initiūꝫ acci-piendū eē, q̄ppe qui nos in reb⁹ gerendis, ac publicis pri-uatisq̄ꝫ actionib⁹ discernē bona ꝛ mala faciāt, atq̄ꝫ in re-bus ꝑcipiēdis ꝛ spectandis veꝝ ꝛ falsuꝫ, q̄re eos libros q̄ de reb⁹, vel gerēdis, vel spectandis sunt ea ꝓcedere opꝫ q̄ vim discernēdi iudicia p̄stent. Itē si alias artes librorūꝫ instr̄aliūꝫ notitia ꝓcedere videť, ceu artē fabrilē, ęrariaꝫ eam. s. quę de infundēdo disponēdoq̄ꝫ ęre agit, ꝛ medici-naꝫ, multomagis phiam ꝓcedere dꝫ quę oia cum demō-stratiōe tradere pollicetť, ꝛ ipsa sola ad rectā viuendi rō-nē ꝛ verā rerū cognitionē nos hortať ꝛ instruit. Sꝫ quo-modo sine demōstratione, cū inciderimus in sermones de reb⁹ agēdis vel spectādis, idē nō ꝑsuadebimus his q̄ circa finitima ꝛ adiacentia loca sine mercuriali herba re-medioue adeunt ꝛ trahunť atq̄ꝫ alliciūtur ab his q̄ vnī-cuiq̄ꝫ aliq̄d persuadere dicēdo nitūtur. Quidā ꝟo iubēt a moralibus ꝑncipiū facere. Nā aiunt instr̄a iter ea nume-rari quę locū mediū hn̄t, q̄bus instrumētis q̄d bn̄ ac ma-le vti possimus, plerīq̄ꝫ rhetores ꝛ sophiste declarāt, opꝫ eos igiť q̄ vtūť istr̄is ad capescēdas sciās ꝑus vitę mode-stiā ac moderationē assequ. Nā filis nō ē ędificatoꝝ ꝛ gu-bernatoꝝ notitia cū illo ph̄ię, sꝫ ph̄ię cōmp̄hēsio vniuer-sa pene i viuēdi rōne ꝯsistit, itaq̄ꝫ opep̄ciū ē nobis ꝯp̄hē-dēdib⁹ libros de morib⁹ huꝫ a id gen⁹ ꝓceptionū q̄ nobis de reb⁹ nā īsite sūt ꝑmā īstitutionē a moralib⁹ nō demr̄o-ne, sꝫ recta opiniōe fretis aggredi. Sꝫ ipse dicerē q̄ si mo-ralis Aristo. sūt dūtaxat q̄dā īstōnes ꝛ ꝓceptiōes adhor-tatorię nulla dm̄r̄onis arte explicate, ceu multe a Pitha-goręis tradite fuere, recte ab eisdē īcipiētes libris mora-liū ꝑus p eos morib⁹ īstitui ꝛ educari. At si illa Arist. tra-didit cū q̄dā diuisionū, ꝛ demr̄onū arte q̄ maxie ad sciāꝫ attinēt, nō video q̄uo sine regulis ac methodis demon-strādis vltro ꝓcedētes poterim⁹ aliq̄d ꝑficē, itaq̄ꝫ fortasse prorsus opus est prius morali institutiōe, sed nō ea quę ab Ari. p libros moraliū tradiť, sed p eā cōsuetudinem cuius magr̄a nā eē sępe solet ꝛ nō p aliq̄d monumētū scri-ptis relictū, silr̄ ēt p eas adhortatiōes ꝛ ꝑsuasiōes sine ali-qua arte traditas q̄ mores nr̄os sine scriptis monumētꝭ ꝛ scriptis corrigūt, quibus imbuti deinde ad methodū lo-gices ꝛ demōstratiōis nosipsos ꝯferre valebimus, ꝛ hāc assecuti poterimus sermones de morib⁹ sciētificos, atq̄ꝫ eos q̄ circa rerū ꝯtēplationeꝫ ꝟsanť recte riteq̄ꝫ ꝑsequi.

Ammonius eādē dubōnē facit ꝛ tradit Andronicū ꝑcepto: e fuisse hui⁹ finis.

Homeri fabula.

¶ Quartū aūt ꝓblema q̄situue erat finē ph̄ię Arist. iue-nire. Nā eo declarato ph̄ię grauitatē ꝛ ornamētū specta-re poterimus finis, igitur ꝛ huius viri ph̄ię de morib⁹ est ipsa per virtutes ꝑfectio, ꝛ finis ph̄ię cōtēplatiuę est con-sensus ad vnū oīum rerū ꝑncipiū. Etenī Arist. vera scia tpꝫ nouit explicauit, ac clarissima voce diuulgauit nō eē bonū multoꝝ ꝑncipatuꝫ. Veꝝ vtriq̄ꝫ parti ph̄ię cōis fi-nis quē hō assequi dꝫ, ipsa extrema ꝛ perfectissima fęlici-tas est, de qua nihil excellēs ac p̄stās alicui Phoꝝ ēt eo-rum qui ad extremum pħati sunt, Arist. reliq̄t, quo illaꝫ attingere possent, imo nec hoiem appellādū eē, sed deuꝫ censuit qui ad illā ꝑuenisset. Nā talis ipse in extremis vo-luminibus de morib⁹ ad Nichomacum accuratissime te-statur. Porro ad ꝯsequēdū hūc finem oia opera Phi nos ducūt. Eq̄dem nōnulla opa nobis suggerūt artē demr̄an-di, nōnulla ꝟo mores docēt q̄b⁹ honestari valeam⁹, nō-nulla deniq̄ deducūt nos ad cognitiōeꝫ reꝝ nāliū ꝛ dei-ceps ad ea q̄ supra nāꝫ collocāť. ¶ Gen⁹ aūt vl̄ modos cōmētatiōis ꝛ loquutiōis Arist. ē vt ꝟba sensui ꝛ sensus ꝟbis cohereāt, q̄ sane modus ē itellectualis ꝛ celer. Vel enī solōnē statiꝫ dubitatiōi affert vl̄ plūs cōnectēs dubi-tatiōes vna ꝛ eadē solone oēs breuiter dissoluit. Itē nus-q̄ volūit ab euidētia dflectē, cū dupl̄r sit ad faciēdā fidē euidētia, aliā q̄dē mēs ipa facit, aliā ꝟo sensus, quā tūꝫ ꝑ-fertiꝫ adducit ꝛ vehemēter celebrat atq̄ꝫ laudat, quāꝫ dis-putat cū illis q̄ i vita nisi sensui cędūt ꝛ credant, quocirca in suis demr̄onib⁹ nec̄itas adeo inest, vt vbi q̄spiaꝫ ꝑsua-deri q̄busdā nō temerarijs assūptiōib⁹ nō poterit, saltēꝫ nec̄itate vict⁹ assentiat. Itē nusq̄ꝫ voluit a nā discedere ac degnare, q̄nimo ea q̄ nām excedūt p habitū ꝛ cognitiōeꝫ nālē cōtēplať, ceu ꝛ Diuin⁹ Plato ecōuerso more Pitha-goręo nālia ꝯsiderat q̄ten⁹ diuinis ꝑticipant reb⁹ ꝛ his q̄ supra nāꝫ sūt. Verūtamē neq̄ fabulis, neq̄ enigmatib⁹ coniecturis metaphorisq̄ implicitis, quēadmodū nōnulli an̄ ipꝫ vsus est, sꝫ p oī alio velamie ꝛ īuoluto dicēdi mō obscuritatē maxime laudauit ꝛ ꝓbauit, cuius cāꝫ q̄rebat sermo in septimo q̄sito q̄d a ꝑncipio capitis digessimus. Vn̄ Arist. ā idustris spōteq̄ꝫ i eā īcidit. Nā āntiq̄ores maio-resq̄ nati cū putassent nō oportere coriarijs plebeisq̄ hoi-b⁹ suā sapiāꝫ ꝓponē, q̄ si ꝓpo'ⁿ fuissꝫ ne facillime eā cape-scerent

Una ē finis omnium principiorum, licet multa alia eiz fingant a quibus colligunt vis.

ferent ob clarissimã explanationẽ τ cõmẽtationẽ rerũ, alij fabulis, alij coniecturis, metaphoris, similitudinibus eã occultarũ, ceu archana rerũ sacrarũ sub velaminibus abdere occultareq; cõsueuerũt. Arist. aũt obscuritatẽ magnifecit qui ea de causa forsitã fabularũ obscuritatẽ τ suspitionẽ coniecturãq; cõparationũ τ similitudinũ accusat τ euitat, q̃a facillime quisq; talia p arbitrio aliter atq; aliter interpretari põt. Idẽ forsitã talẽ dicẽdi obscuritatẽ cẽset magis nos exercere excitareq; ad solertiã τ accuratam diligẽtiã eoꝝ q̃ narrant, q̃ etiã assecut⁹ est q̃ volebat minime existimãs intẽdere fabulosaz delectatiões torpẽtib⁹, sed vt eos excitare, ac puocare vt eũ sectentur eẽ oĩbus obscuriorẽ. Nã qd minime dicẽdi imbecillitas in cã sit, cur obscuritas suis voluminib⁹ aduenerit, sciunt q̃dem hi etiam qui mediocrẽ dicẽdi artez assecuti sunt qd Aristo. locutio nõ exiguã vis dicẽdi ostẽdat, q̃ paucis sepenumero tradit ea q̃ alius multis ambagib⁹ τ periodis magno. s. ꝟboꝝ circuitu docuit. Cõstat etiaz id in his libris in q̃bus quũ voluisset manifestissime docuit, ceu in libris meteoꝝ, topicoꝝ τ ciuiliũ qui ciuiles libri sui proprij τ ab eo editi sunt, in q̃bus sane ꝑꝑ cõem contẽplationez theorematũ apertius loqui voluit, qd item potuerit plane aperteq; dicere indicat ꝑsertim suarum epistolarũ character τ stilus ac dialogus qui in manibus habẽdus est, qui etiam epistolarum stilo vicinus est optime τ ornatissime conscriptus. Et certe nemo est p̃clarissimorũ hominũ qui stilo in ꝯscribendis ep̃lis Aristotelis similis sit. Cęterũ dignum interp̃tem librorum Aristotelis oportet nõ prorsus a profunda ingeniiq; illius sentẽtia τ intelligentia desistere, neq; illam omittere. Operęp̃ciũ inq̃ est interp̃tem vndiq; eorum q̃ scripsit Ph̃s peritũ esse atq; nõ ignarũ esse Aristotelicę consuetudinis. Itẽ non oportet habere iudicium adeo prauũ vt ea q̃ recte dicuntur praue distortoq; sensu recipiat τ interpretetur ac demõstret alijs reprobãda reijciendaq; esse. Pręterea neq; oportet eum si opus fuerit instantia prorsus cõtẽdere id ostendere non esse reijciendam perinde ac seipsum ingerat scribatq; in sectam Ph̃i cui vel bene vel male dicenti penitus velit assentire. Oportet autem (vt opinor) τ eorũq; dicuntur ab Aristotele contra Platonem non solum ad verba respicere decernentem ac statuentẽ hos Ph̃os dissentire, sed quũ aspexerit ad sententiã τ mẽtem eorum plerisq; in locis eorum conciliationem τ cõcordiam conuincere. Et quod nono ꝓponebatur ingrediendum esse, oportet auditorem bonum esse, τ satis studiosum, atq; oĩno indagare sentẽtias cõceptionesq; Aristo. cum sępe solus, tum etiã cum alijs qui similiter scire cupidi sunt, p̃cęteris autem cauere oportet cõtentiosas nugas in q̃bus complures Aristotelis ętate inciderũt. Naz cum Ph̃i studium sit omnia per indemõstrabiles atq; irrep̃hensibiles terminos scientię demonstrare, frustra incassumq; sapientes contẽdunt euidẽtibus contradicere oculis animę suis caligantes τ eos occęcãtes, ꝯtra quos fas est Aristoteli dicere eis opus eẽ vel sensu, vel supplicio, τ percussione. Nam si nõ animaduertentes scientes ue contendant, certe sensu carent, si ꝟo scientes iam verbis suis supplicio τ pena plecti videntur cupidi. Reliquũ ac postremo decimum quęsitum erat inter ea q̃ proposuimus, quot capita quęue Arist. tractationes distinguenda determinandaq; sint, τ totidem sunt, libri intẽtio, vtilitas, causa inscriptionis, ordo lectionis, si ꝓprius sit Ph̃i liber, diuisio in capita, forsitan neq; incommodũ erit quęrere sub qua philosophię Aristotelis parte hic Liber redigatur.

Tria sola q̃ clarissima negat, vel sensu vel supplicio vel lectio.

¶ Intentio enim recte perspecta determinat τ dirigit intellectum nostrum vt non vagemur, τ in diuersis trahamur temere atq; frustra, sed ad ipsam omnia referamus, vtilitas autem perspicua nos magis concordes τ promptiores efficit. Causa inscriptiõis quũ manifesta fuerit, neq; molesta est, si denuo voce explicetur, τ cõfirmat intentionem. Item si liber ꝓprius sit atq; germanus, qd sane, vt mihi videt, ante omnia alia examinare opz, necessario prius accipitur. Naz affici solemus opinione ꝑsonarũ, τ nõ absurde, q̃ nõ sumus ita instituti ac ꝑparati vt valeamus veꝝ discernere, sʒ potius vt amemus quosdã meliores seq. Naz cõplures nõ legitimi libri eo t̃pe ꝑserunt cõscripti fuerũt, atq; plures scripturę habite sũt quũ plerisq; reges magno auri põdere, ac sua ipẽsa bibliothecas cõducere, τ libros alienos emere diligẽter τ accurate studuerũt. Succedit quoq; diuisio libroꝝ in capita ceu per articulos diuidẽs imitat eã speculationez quę a medicis appellat de incisiõe sciẽtia. Naz vt illa inuenit vsuz necessitatẽue diuidẽdi incidendiq; totũ in singulas partes ꝑ incisionẽ, atq; cognitionẽ accuratiorẽ exq̃sitioremq; cõpositi ꝑbet cũ simul exercet ac tractat simplicia, ita τ hęc diuidẽs totũ ob oculos magis ip̃m agit τ ponit, atq; pręstat vsuz τ opportunitatẽ vniuscuiusq; ad vniuersaz intentionez. Postremo ostendere sub qua parte comp̃hendatur liber, ꝑstat ac offert coordinationẽ τ ꝯstructiones partis ad totũ. ¶ Sciẽdũ aũt est q̃ non semꝑ hęc oĩa egent determinatiõe τ declaratiõe. Nã sępe vtilitas simul cum intẽtiõe apparet, τ manifesta est, atq; inscriptio interdum cuiq; est manifesta, ceu inscriptio libri de aĩa. Item neq; si germanus sit liber in cũctis libris ostẽdẽdũ est, sed in q̃b⁹ est aliqua occasio dissentiẽdi τ ꝯdicendi. Videamus igit̃ in hoc libro singula capita quę prius in medium protulimus, τ primo quę sit huius libri intentio determinabimus τ videbimus, quoniam apud correctissimos viros videtur in dubium vocari de quibus ipsa sit. Naz quod de decem quibusdam simplicibus sermones faciat, quę genera quam vniuersalissima appellant, perspicuuz est, hęc ꝟo quidam aiunt esse voces, qui etiam asserunt intẽtionem esse de vocibus simplicibus, τ hunc librum esse primam logices partem, vt igitur sequens liber de ꝓpositionibus est de vocibus compositis τ nõ de rebus, ita τ is liber cum sit de partibus propositionis de vocibus erit. Item Aristoteles initio sermonis inq̃t. Eorum quę dicuntur, alia quidem s̃m complexionez, alia ꝟo sine cõplexione dicuntur, τ rursus. eorum quę s̃m nullam complexionem dicuntur, vnumquodq; vel substãtiaz significat, perinde ac de vocibus significãtib⁹ sit ꝓpositũ. Itez postq̃ numerauit decẽ g̃n̄a inq̃t. Vnũquodq; eoruz quę dicũtur ipsum per seipsuz de nullo affirmatur, cõplexione autem horum inter se mutuo affirmatio fit. Nam cõplexio vocum τ minime rerum fit affirmatio. Alij autẽ refutant hanc esse intentionẽ. Nam Ph̃i non interest speculari de vocibus, sed potius grãmatici qui cõsiderat affectiones, formationes ipsarum, proprietates τ formulas, vnde asserunt intentionem esse de rebus quę a vocibus significãtur, τ hęc esse illa quę Arist. appellat dicta, qui etiam testem Aristotelem afferunt dicentem. Eoruz quę sunt alia de quodam subiecto dicunt, perinde ac diuisio sit de rebus. Item rursus dicit. Sub̃a aũt est quę principalissime primo τ maxime dicit, quare de substantia τ alijs entib⁹ sermo est. Sed his opponitur, quia is liber est logices tractationis pars, at de entib⁹ qua entia sunt metaphysicis ac prorsus primę philosophię interest tractare ac disserere. Porro alij nec de vocibus sig̃nãtib⁹, nec de reb⁹ sig̃n̄atis intẽtionẽ esse dicũt, sʒ de simplicib⁹ ꝯceptionibus, quippe hoc in loco de decẽ g̃n̄ib⁹ fit s̃mo,

Auctores hu rũ opinionũ lege in Ammonium.

2m argu.m

⁊ quam hęc posteriora ⁊ cõceptiones animi sint, iure de conceptionibus/vel conceptibus sermo erit. Q̃ð autem scopus sit de his quę diximus plane Arist. dixit, quę aũt dicũtur ⁊ dici possunt conceptiones sunt, vt etiam Stoicis videbatur. Sed his opus est cõsiderare atq; intelligere q̃ de conceptionibus quã cõceptiones ⁊ fabra animi sunt, dicere non attinet ad logicam, sed ad tractationem de anima. Atqui vnusquisq; horum imperfecte intẽtionem attigit, ideo ⁊ cuncti testem Aristotelem adducunt perinde ac partim verum ⁊ non penitus dicant, ⁊ vnus alterus accusat merito, ⁊ hi iure corriguntur. Proinde videamus qui rectius ac perfectius acceperint, quorum in primis mea sententia Alexander Aphrodiseus est qui hunc librum dicit esse principium logicæ tractationis, quoniam inquit. sermo oratioq; eo fit quod partes eius prime significant, ⁊ quędam sunt quę a primis simplicibusq; partibus orationis significantur, ⁊ quia vult cõceptiones indicare ⁊ declarare diuidit eas non in singularia, quippe quę nec comprehẽdi, nec cognosci ob multitudinem ⁊ omnino variam mutationem queant, sed in hęc decem suprema genera, quę quidem prędicamenta appellauit tãq; generalissima ⁊ nulli subiecta, sꝫ de aliis prędicata, quare inquit. intentio est de simplicibus ⁊ generalissimis partibus orationis quę significant res simplices ⁊ simplices cõceptus de simplicibus rebus. Eiusdem quoq; opinionis extitit Alexander ęgeus. Porphyrius ꝓo intentionem libri in cõmentario ad Gedalium discipulum atq; in libro de interrogatione ⁊ responsione inquit. esse de his quę prędicãtur, quę sunt simplices voces rerum significatiuę quatenus significatiuę sunt, sed non quatenus sunt simplices dictiones. Nam quatenus sunt simplices dictiones ad aliam facultatem attinent, quas in libro de elementis orationis Theophrastus tractauit, ⁊ alii qui eodem tempore scripserunt, ceu hęc p̃us scilꝫ nomen ⁊ verbum quę sunt elementa orationis, vel etiam articulos, coniunctiones, ⁊ alia huiusmodi q̃ sunt dictionis partes, ⁊ orationis partes sunt nomen ⁊ verbum. Iteꝫ tractauit quę sit propria ⁊ metaphorica dictio, ac quę sint affectiones eiusdem, ceu quid apocope, qdq; sincope, quidue ablatio, quę simplices, quę compositę, q̃ subcompositę ⁊ cętera huiusmodi. Item tractauit ea quę cũq; dicuntur de formalis speciebusue, ac quid sit planũ in dictionibus quid splendidum, quid delectabile, ⁊ persuasibile. Atqui quatenus dictio est significatiua determinatur ⁊ definitur per genera rerũ. Equidem dictio ꝓdicamentum dicitur, quoniam de re prędicatur ⁊ ꝓnulgatur, res aut dicitur id de quo fit prędicatio. Cum ergo ꝓdicamẽtũ/vel de re fit vna cũ dictione sigñante, rẽ vel sigñatiua, prędicatio sane quatenus sigñatiua vtraq; cõtinet ⁊ dictiones ⁊ res, ⁊ quaꝫ infinita essent atq; incomprehẽsibilia singularia. Arist. redegit infinita in decẽ genera colligens oẽs subas in vnaꝫ supmaꝫ subaꝫ cuius est etiam dictio significatiua, cuꝫ suba ipsa. s. hęc dictio sit signaꝫ subę/siue subsistẽtię quę est in rebus, siue subsistentię illius quę penes itellectũ est. Nã hęc quo ad ꝓdicationem nõ differũt, qppe res nõ quatenus subsistũt a ꝓdicatione ꝓdicamẽtoue significãtur, sed quatenus cõcipiunt siue existãt, siue vt existẽtes accipiant. Eodẽ etiã mõ singule quantitates cũ reducte fuerint ad vnã gñalissimam quãtitatẽ, aliud fit ꝓdicamẽtũ ipsa supma dictio quãtitatis quę de supma re q̃ est quantitas ꝓdicat, ꝑ ẽt mõ se hꝫ qualitas. Itẽ alterũ genus qddã est illud qð ad aliqd appellamus sub quo reducunt quę aliquo mõ se hñt ad aliquid, ⁊ aliud fit ꝓdicamentũ huius dictionis ad aliquid, sub qua duplũ, dimidiũ/seruus/dñs/pater/filius ⁊ id genus continẽtur. Itẽ sedere, stare, recũbere faciũt aliud genus qð sitũ vocãt. Preterea indui armari redigũt ad ꝓdicamẽtũ q̃ hic nũcupãt. Itẽ in lyceo eẽ ⁊ in accademia eẽ pręhẽdunt sub vno gñe qð vbi ferunt. Itẽ quãdo genus qddaꝫ aliud est q̃ ꝯtinet ipẽs ⁊ ptes tpis. Rursus incidere ⁊ vrere in ꝓdicamẽto qð agere vocãt, rediguntur, quemadmodũ secari scindi ⁊ comburi in genere patiendi locent quibus habitis Porphyrius adiecit dicta Boethi q̃ sunt multa solertia referta, ⁊ in idẽ tendũt cum his quę dixit. Nam etiam ille dixit quod sm nomen ⁊ verbuꝫ fit diuisio orationis in elemẽta, sed sm prędicamẽta diuisio fit quatenus dictiões hñt aliquẽ habitũ ⁊ relationeꝫ ad res: quarũ sunt significatiuę, ideo inqt. ꝯiũctiones q̃ dictiões eẽ vel in dictionib⁹ inueniunt subire modũ ꝓdicãdi nequeunt, imo excidunt ab illo. Naꝫ nihil eoꝝ q̃ sunt de reruꝫ sigñt, nec subaꝫ, nec q̃le, nec aliud qppiaꝫ hmõi. Cõstat igit ex dictis hos viros intẽtionẽ nõ eẽ de nudis vocib⁹, nec de reb⁹ qua res sunt, nec de ꝯceptionib⁹ solis determinasse, sed de vocib⁹ simplicib⁹, qm̃ hic liber est logices tractatiõis proœmiũ, q̃tenus sigñatiuę sunt reruꝫ primarum ⁊ simpliciũ, ⁊ non q̃tenus transformantur, vel figuras subeunt, aut tales affectiones recipiũt, aut tales formationes habent, quę quidem de dictionibus vt dictionibus diligens accurataq; consideratio tractat, patet autem q̃ quom de dictionibus quatenus sigñt hic agat necesse etiam sit res significatas, ⁊ conceptiones quę per significationes fiunt connectere, ⁊ simul considerare, iccirco quid significat vnaquęq; dictio edocet, ⁊ res sm vnũquodq; prędicamentum determinat. Vnde eadem diuisione vtitur hic, vbi de dictionibus significatiuis est p̃ncipalis intentio, ⁊ in libris metaphysices, vbi de rebus qua res sunt, docet. Similiter ⁊ in logica ceu in Libro topicorum, atq; in libris de moribus ad Nichomacum ⁊ in aliis facultatibus, ⁊ operibus eadem diuisione in decem prima genera vtitur, perinde atq; eadem vbiq; sit diuisio, sed hic sm dictiones significatiuas accipitur, vt est proprium logice tractationi, alibi autem sm subsistẽtiam rerum, vt est proprium contemplationi de rebus, verum hic non agitur de significatiuis dictionibus quę sint prorsus a natura rerum separatę, neq; de rebus quę sint segregatę/ac alienę ab his nominibus quę sunt apta significare illas, imo nec de ꝯceptionibus quę sint extra vtrãq; rerum naturam. Nam cũ vnum sit hęc tria, posterius distinxit, quippe mens ipsas res, quarum etiam est intelligentia ⁊ cognitio, idem cum conceptionibus earũ esse teneat propter indiuisam vnionem, vbi nulla est vocis opportunitas, porro anima ad mentem conuersa eadem, secũdo tenet quando etiam habet in seipsa rationes non solum eas quibus cognoscere potest, sed etiam eas quibus generare producereq; valet, quę cum hinc abest ⁊ discedit, ⁊ rationes rerum in seipsa separat, ⁊ ob id simulachra ipsa pro primis formis efficit, tam intelligentiam a rebus seiungit, ⁊ tanto magis, quanto etiam magis abfuerit a similitudine cũ mente vel dissimilis ei fit, quę anima. s. deinceps conuenientes conceptiones ipsis rebus ingerere/ac accommodare studet, hęc pręterea cum lapsa fuerit in generationem ⁊ obliuionem repleta, eget aspectu, auditu vt ad memoriam reuocet ea quę prius nouit. Nam indiget iam voce dicentis qua valeat veritatem spectare, quandoquidem vox a conceptione ⁊ cogitatione animi proferatur, ⁊ moueat intellectũ qui iam informatus erat his conceptionibus quas vocis ope nunc ad memoriam reuocat, ⁊ ita vocis opportunitas atq; vsus habetur, quę cõtẽdit assimilari proxime ⁊ imediate conceptionibus, ⁊ per cõceptiones rebus

Hic cũ Platone dicit animã p⁹ ꝯditã, decide labi in corpa quẽ laps̃aꝫ gnõneꝫ eius vocat/⁊ postea illam obliuisci.

adaptat᷑, τ cū ipsis quādā fere nālem ꝯiūctionē h꞉, ne temere voces ꝓferant᷑, ceu blityri τ noīa ficticia, ſꝫ vt pot⁹ moueāt τ excitēt in audiente intelligentiā per conceptiones motusqȝ quę in eo sunt. Nā cōceptiones τ intētiones a conceptibus τ intētionib⁹ ꝓficiunt᷑, τ ipse mouēt ꝓpriē τ ꝯiungūt intentiones discipuli cū illis pręceptoris, quę etiam scꝫ mouentes medium tenent locum inter vtrasqȝ discipuli τ pręceptoris intentiones, vnde cōceptus τ intentiones recte mote τ digeste applicantur τ aptantur rebus, τ ita fit rerum cognitio, τ insitus innatusqȝ animi amor contētat᷑ τ implet᷑. Porro vox est terminus actionis animę τ munus est terminorum res ad sua principia conuertere, iccirco τ vox alias remotas alienasqȝ a mente τ a rebus, τ seiunctas inter se deducit ad conueniētias τ consensum, τ mentem, ac eius notiones rebus conuenire τ congruere efficit, τ ad mentē omnia reuocat τ redigit, ac ostendit eas animas, non solū esse vocis expertes velle, sed easdem etiam nolle alias rerum conceptiones habere ab his quas voces excitant. Hoc igitur modo ea quę in ipsa mente vnita sunt anima diuisit τ partita est simul, tamen eorum mutuam habitudinē in diuisione seruans. Perspicuū igitur est ex his dictis ꝙ intentio ꝓpria est logice tractationi ac facultati de simplicibus primisqȝ ac generabilibus vocib⁹ agere quatenus sunt significatiue rerum, simul etiam docet res τ conceptiones quatenus significantur a vocibus. Et hęc Alexādro, Herminio, Boetho, Porphirio videnf, τ Diuus Iamblicus decernit, ac statuit, τ Syrianus explicat atqȝ indicat, quibus pręceptores nostri assentiunt. Sꝫ postq̄ demonstratum est intentionem esse de vocibus, τ vocū alię sint simplices, alię ꝟo composite, intētio sane est de simplicibus vocibus, τ primis significantibus primas τ generalissimas res per medias simplices τ primas conceptiones, simplices autem in decem genera Pithagorei reduxerunt ceu Archita, cui etiam Plato assentit ceu docuit in libro de vniuersalibus sermonibus, quem etiam Aristo. sequutus est ad vnguem etiam quo ad vocabula, qui eo dūtaxat euariauit, vt quibusdā videt᷑, qꝺ ipse Aristo. nō tractat primo, cōnumeratqȝ illud vnū ꝙ Plato decē genera cōtinere dixit, nec illud iuxta naturā nominus admittit. Vtilis est hoꝝ doctrina ad introductionem vniuersę ꝓbię, ac vniuersę logices. Nā constat simplicia esse necessaria idoneaqȝ ad constitutionem rerum compositarū, iccirco τ geometra a simplicioib⁹ exorditur, qui deinceps de triāgulis primis, τ quadratis docet, τ postea de pentagonis, τ de figuris multorum angulorum. Item qui de numero diligenter disseruerunt nosse imprimis studuerunt quid sit numerus par, τ quid impar, τ ita deinceps quid sit numerus pariter impar, τ impariter par, cęterum quod ad logicem facultatem initiū simplicium dictionū vtile sit, hic cōstat. Speculatio actioqȝ contrario incessu itinereqȝ procedunt. Nam speculatio cum a fine initiū capiat itinere hoc procedit ad principium, actio autem econtra a principio iter facit in finē, ceu in condenda domo liquet. Nam speculatio mox intelligit eius vsum per quem domus extruitur, quoniam ipsa ędificatur vt nos a ventis imbribusqȝ ac summis caloribus protegat, quę cum incipiat a fine, τ quonam pacto hoc fieri queat, contemplatur, certe inuenit domum protegere nos non posse, nisi supra parietibus integumentum τ tectum collocetur parietes pręterea collocari non posse, nisi iactis fundamentis, quę neqȝ iaci possunt, nisi primo terra fodiatur, τ hic desinit, vnde actio ipsa exordium facit, quippe quę primo terram fodiat, deinde fundamenta iacit supra quę ędificat parietes, τ vltimo tectum superponit. Hic ergo simile obseruat, nam vt nobis opus est ędeqȝ quę interitum qui fieri sępe solet a ventibus ab imbribus ab ingentibus caloribus, prohibet, ita nobis opus ē demōstratione quę prohibeat corruptionē a falso in speculatione, τ a malo in actione proficiscentem que proprie appellatur corruptio. Et enim vt in speculatione falsum, opponitur ꝟo, ita etiā in actiua practicaue philosophia malum opponitur bono quocirca indigemus aliquo instrumento, quo hęc discernere valeamus, ne ipsi in falsis pro veris, τ malis pro bonis incidamus, hoc autem instrumentum est ipsa demonstratio, quę vnumquodqȝ discernit non permittens ob inuolutum tenueqȝ forsitā veri aut boni vestigium nos decipi, sed omnia aperit denudatqȝ ac examinat recteqȝ rimatur, quemadmodum igitur considerātes domum quonam pacto extruenda esset definimus ad eam conceptionem qua intelligimus terram fodiendam esse, eodem etiam modo demonstrationis originē considerantes procedimus. Nam demonstratio dicit aliquid alicui inesse, vel non inesse, sꝫ non simpliciter, sed addita causa, propter quid illud insit vel non insit. Cōstat etiam ꝙ oratio simplex non est, sed est collectio plurium, scilꝫ illius ꝙ inest, τ illius cui inest, atqȝ patet causam adminus in duabus propositionibus contineri cōplectiqȝ. Nam qui ostendit animum immortalem esse, τ ita inducit infertqȝ conclusionem ꝙ animus immortalis sit per hoc medium seipsum mouere. sic dicit animus seipsum ciet, quod seipsum ciet est imortale, sic ergo deducitur conclusio. ergo animus immortalis, demōstratio ergo est syllogismus demonstratiuus. At quomodo disceremus syllogismum demonstratiuum, nisi prius didicerimus syllogismum simpliciter, neqȝ enim scribere hunc vel illum typū poterimus, nisi prius didicerimus simpliciter scribere. Atqui quomodo simpliciter syllogismum discere poterimus nisi ea didicerimus ex quibus constitutus est, hęc autem sunt propositiones, quę etiam ex nominibus τ verbis constant, quorū alia sunt subiecta, alia ꝟo prędicata, horū ergo cognitione opus est, sed neqȝ ad hęc vsqȝ finem facit resolutio. Nam hęc pręcedit etiam simplicium vocum speculatio, ſm quam omnia nomina sunt, quoniam prima positio vocū tātū nominum est. Nam hominibus cum opus eēt mutuo sibiipsis significare res, quia aberant a communi intelligentia, τ sępe diuersa sentiunt, imposuerunt huic rei hoc nomen corpus, τ huic dextrum, τ alia facere, τ alteri agere, τ cum nondum discrimen esset quo alia subiecta sunt, τ alia prędicata, atqȝ alia consignificant tempus, τ alia minime, iure ergo pręcedit simplicium vocū speculatio, τ ob eadem ei incipiendum est qui demonstrationem condere vult, merito itaqȝ a prędicamentis initium sumimus, quoniam per ipsa ad orationem significatiuam, τ in res significatas introducimur veluti a simplicioribus ad cōpositiora. Nam post simplices voces, quid nomen, τ quid verbum sit addiscimus, deinde qd affirmatio, quid negatio, τ quę sint differentię harū, quę quidem in libro de interpretatione docemur, quibus ibi declaratis, deinde quid sit terminus, quid propositio, quid syllogismus, quę species syllogismorū, τ quot sint ſm vnamquāqȝ figurā, atqȝ quot sint modi in vnaquaqȝ figura, quę in libro de priori resolutione docemur. τ ita deuenimus in demōstrādi facultatē τ tractationē de demonstratione, quā Aristo. inscripsit de posteriori resolutiōe, merito igit᷑ a libro ꝓdicamētoꝝ incipimus qui

Quę vocū dixit Platonica τ Empedoclis idē.

cū vniuerse logices facultatis, tū ēt vniuerse phie initiū est, vñ etiā ex his dictis habemus ordinem etiam lectionis huius libri traditum. Sed vltro inquirenda est inscriptionis causa, primo iuxta quot modos inscriptus sit is liber, & quę sit inscriptionum magis approbanda dicendū est. Etenim hūc librū quidā inscripsere ante topica, alij ꝯo de generibus entis, alij de decem generibus, alij decem prędicamenta, alij prędicamenta quemadmodum & in pręsentia fertur.

Cōtra primas opiniones.

¶ Atqui illi qui librum inscripsere ante topica & eūdem ordinem libro tradiderūt absurde fecerunt. Non enim solum pręcedit librum topicorum, sed etiam in logices libris pręcedit vniuersas ac omnes cōtēplationes quę de syllogismis vel de resolutione est, ac eam de propositionibus, quā de interpretatione inscribunt, similiter in speculatione quę de rebus est traditio simplicium pręcedit omnem philosophiam, cum ea traditio doceat ea quę maxime elementa sunt. sed quum non quiuis temere vir est ille qui continuo illicoque post prędicamēta ordinauit librum topicorum, sed fuit Adrastus Aphrodiseus vir pręcipuus atque famosissimus inter Peripateticos, qui eo in loco vbi de ordine philosophię Aristo. agit, post librū prędicamētorum vult librum topicorum ordinari, cuius viri cordati iudiciū atque sententia quādam fortasse haberet cām probabilem ac verisilem, quoniam omnino oportet simplicium vocū cognitionē pręcedere ob prędicamētorum librū, sed ante demonstrādi methodum vel viam docendi de demōstratione, atque ante disciplinam pręcedentium syllogismorum & propositionum necessario opus tradere illam methodum quę rōcinatur de opinabilibus ac probabilibus, ideo in libro topicorum, quia ipse etiam de syllo. agit, primo docet quid est cōmunis syllus, eodem modo quo fecit in libro de priori resolutione. Nam si ab opinabilibus ad ea quę demonstrationis ope sciunt, & a probabilibus ad ea quę penitus vera sunt, procedere opus, merito diceret Adrastus quod opus tractatioque topicorum, de locis. vz. argumētorū pręcedit librum de demonstratione atque ea quę necessario accipienda sunt ante demōstrationem.

Instat hic.

¶ Atqui hęc cum videantur esse probabilia verisimiliaque, sint etiam dicta ad persuadendum & probabiliter tantū. Equidem absurda est huius libri hęc inscriptio ante topica. Nam simplices voces imediate & proxime pręcedunt propositiones quę ab ipsis perficiuntur atque illos syllogismos qui ex ipsis propositionibus constāt.

Cōtinuatio aliarum opinionū.

¶ Sed hi qui de generibus entis vel de decē generibus inscribūt, ceu etiam Plotino videtur in eo volumine vbi contra hęc prędicamēta quasdam contradictiones disputādo adducit, solū ad res aspiciunt, & minime ad scopum & intētionem logicę facultatis. Nam genera entis sunt res ipse, quod ꝯo de entibus non sit intētio, sed de vocibus significātibus res quatenus significatiue sunt, dictū est prius, quod quidem ipse Arist. etiam indicat cū dicit vnūquodque eorum quę dicuntur, solum quidem & per se de nullo affirmatur, sed complexione horum inter se affirmatio fit. Nam si affirmatio in voce & oratione versatur, profecto non erit intentio de rebus, quippe rerum complexio atque coniūctio non sit affirmatio, sed coniunctio vocum significatiuarum.

Obiectiō rū dex eaidem.

Quod si dixerit vnumquodque horum quę hic tradūtur, vel substātiam significare, vel quantū, vel quale & cętera alia, certe ea quę significant non sunt res, sed voces. Nam res significantur. Perspicuum igitur est hoc opus hancque facultatem non de rebus sed de vocibus significantibus res agere. Sed quum a plerisque liber inscriptus sit prędicamēta, causa huius inscriptionis ingrenda est, quippe hoc vocabulū cathegorię significet accusationes quibus in ius vocari solent aduersarij, quas accusatiōes quonā pacto eas facere oporteat per hūc librū nō docemur. Nā rhetorum & nō philosophorum talis cura opera & studium est, vñ talis significato vocabuli opponit hoc se cōtumacia vel accusatiōe purgare dicēdo quod est dicti vel facti rōnem reddere tridendo, verū Porphirius crassius hebetiusque exponens inquit res publice proferre tractareque secundum aliquod significatum est eas prędicare, & prorsus aliquā dictionē de re dicere, quare liquet omnis simplex dictio significatiua quā de aliqua re quam significat tractaret & pronūtiaret ac diceret, prędicatio & prędicamētū dici potest, quod hoc modo proprius ꝯbis inquit. Atque hac rōne Socrates & quęuis dictio simplex significans vnūquodque particulare singulareue prędicamētū diceret, & ita nō de generalissimis, sed de simplicibus dictionibus sermo est. Sed alij melius aiūt inscribi librū prędicamēta, quia est de generalissimis, quę semper apta sunt prędicare. Nā orationis enūtiatiuę in qua consistit verū & falsum, aliud est subiectum de quo est sermo & oratio, & aliud est quod de illo dicitur, quod quidem prędicatum velut de subiecto dictum appellatur, ceu Socra. est homo, subiectum inquam est Socra. prędicatum autē est homo, & debet quidē subiectum esse id quod est magis particulare, & prędicatum id quod est magis vniuersale, vñ in prędicatis propre nō potest fieri conuersio, quippe dici nequeat. homo est Socrates, neque quod animal sit homo. Porro sunt aliqua quę duntaxat sunt prędicata ceu sunt illa quę etiam in introductione Porphyrij dicuntur genera generalissima, & aliqua sunt duntaxat subiecta vt indiuidua. Etenim alia participent illis generalissimis iccirco dicuntur de illis a quibus participātur, sed ipsa generalissima alijs non participant. ideo nulli subijciuntur quod de ipsis prędicetur, indiuidua autem participāt his quę supra se collocata sunt, & ob id eisdem subiecta sunt, quę a nullo tanquam a magis cōmune participantur, & ob id de nullo prędicantur. Si ergo intentio libri est de supremis generibus, merito inscriptus est prędicamenta. Etenim Archita et eandem habens intentionem librū inscripsit de vniuersalibus sermonibus. idest de prędicatis vniuersalibus quę semper prędicantur de his quę sub ipsis ponuntur & nunquā subijciuntur, quod si nomen extraneum & incōgruū ac pręter consuetudinem positum esse videtur, nihil mirum sit. Nam cum nomina ad rerum comparationem in minori numero sint, Philosophi qui non modo cupiunt res cognoscere quas alij non perceperunt, sed etiam ostēdere ac declarare his qui volunt discere, aliquando nomina fingere coguntur, ceu ipse Aris. nomē entelechias. idest actus finxerat, sed autem interdum vocabulis eis ad nostra vti nobis proprie transferentibus, quę ad alia proprie significandum imposita sunt, ceu in pręsentia hoc nomine cathegorias vtimur.

Quidam enim cauillari quod homines scias confundant veris nominibus Ari[illegible] ... [illegible]

Cęterum inscriptus est liber prędicamenta, & non de prędicamentis, quoniam consuetudo est sępe in principio libri scribere nomen illius in recto casu de quo est sermo, eodem modo etiam sermo de Themistocle inscriptus est Themistocles, & sermo de administratione vel disciplina ciuili inscriptus est ciuilis. Quod is liber sit germanus peculiarisque Philosophi scilz ab eo editus atque conscriptus, vel maxime inditio est sententiarum eius obscuritas & difficultas atque inuoluta eius locutio, quę procedit secundum vim ingenij Aristotelis. Accedit etiam quia ipse alias mentionem de hoc libro fecit, qui eundem appellauit decem prędicamenta, & ne suspicaremur de Architę Libro mentionem facere qui aliam habet inscriptionem. Vel ergo dicendum est illa opera & conscripta, in quibus de hoc libro mentionē facit, nō esse legitima Arist. sed adulterina ab alio, quā ab Aristo. vel ab alijs conscripta, vel hunc fuisse Aristo.

non

non negare neq̄ respuere opꝫ. Adde studiosissimos so-
cios eius admisisse hunc librū germanū & peculiarē eius
fuisse. Preterea, si is liber nō fuisset prius ab Aristo. con
scriptus, certe esset sine principio & sine capite, immo om
nis p̄hia Aristo. & p̄sertim logices facultas. Verū Adra
stus narrat eo in loco vbi de ordine librorū Aristo. dis-
serit qd circūfertur ēt alius liber predicamētorum, qui tāq̄
Aristo. fuisse videt̄, quippe qui elocutione & dicēdi mō
breuis succinctusq̄ est, ac exiguis quibusdā diuisionibus
ab hoc differt. Habet aūt hoc principiū, eorum que sunt
aliud quidē est, vū multitudo versuū vtriusq̄ libri idem
perscribunt atq̄ pertractant, quare dixit illorū esse breue
quo ad verba tāq̄ succincte & breuiter vnūquodq̄ argumē-
torū exposuerit ac explicauerit. Vltimo restat persequi di
uisionē libri in capita, que quū aliqui non animaduerte-
rēt nec scirent quō per mēbra, & vt ita dixerim, articulos
diuidātur, nec quō opportunitatē, vismq̄ ad vniuersas
intentionē recte applicent, nec quō continuationē inter se
seruent, coacernatis simulq̄ indigesta & cōfusa capita po
nēda esse eo modo putant quo ad memoriā nostrā reuo
cent ea que hoc in libro dicuntur. Et sane nōnulli mihi cō
tradicunt diuisionē reijcientes ac spernentes. Verū alij
negligendā esse aiunt veluti superfluā, alij aūt tanq̄ plura
omittentē. i. mancā, ceu cornutus & Athenodorus qui cū
putent intentionē esse de dictionibus quas dictiones sunt
multas dictiones in mediū proferunt, quarū alie sunt prin-
cipales & proprie, alie vero modales, de quibus cū hic nul
la fiat mentio, putant refellendā esse diuisionem, qr non
oēs dictiones cōprehendit. Alij aūt putant etiā diuisio-
nem nominū hic faciendam esse in equiuoca, vniuoca, &
denominatiua, qui etiā arbitrātur librū esse quēdam ac-
eruū & cumulū diuersorū theorematū, eorū. s. que ad lo
gicem, naturalē, moralem, & theologalē spectant. Nā cō-
siderationes de equiuocis, vniuocis, denominatiuis, atq̄
his oppositis ad logicē attinere aiūt, illa vero de motu ad na
turalē disciplinā, ea quoq̄ de virtute & malitia ad mora-
lem, illa demq̄ de decē generibus que a Philosophis summo stu
dio tractantur ad theologiā spectare contēdunt. Sed hec
a vero longe absunt. Nam neq̄ nominū diuisiones hic fa-
cit, alioqui ea que sunt multorū nominū vel multiuoca,
vel diuersorū. i. diuersiuoca nō pretermisisset. Atqui si li
brū in maiores partes diuidamus tres eius sunt. In primo quidē
declarat aliqua, que ad p̄dicamēta vtilia fore Aristo. pu
tat, ceu quid sit equiuocū, quid vniuocū, quid denomina
tiuū. Etenim si debuit dicere qd quedā p̄dicant̄ de subie-
ctis equiuoce, & quedā vniuoce, & qd denominatiue a q̄li
tate dicūtur qualia, & a quantitate quanta, vt igit̄ non in-
tercipiatur atq̄ intercidat̄ continuatio doctrine cum de
his que diximus ipse doceat, vel ne, hec ipsa q̄d equiuo-
cum. s. quidue cetera si nō prius explicata fuerint, vniuer
sum sermonē ac librū obscurū efficiant, merito eorūdem
declarationē primo fecit. Scdm aūt caput est, quo de ipsis
decē generibus tractat. Tertiū aūt est quo de quibusdā
differit, de quibus fecit mentionē in sermonibus de p̄di-
camētis, vbi horū accuratiorē intelligentiā offert, ceu q̄d
sint ea que simul sunt, postq̄ dixit ea que simul subsistūt
ad aliquid esse. Item dicit quot modis dicit̄ prius, ne cū
ipse modo dicat hanc substantiā priorem esse, si alios se-
cus dixerit, suspicemur ipsum sibimet cōtradicere, sed vt
sciamus quo significato prioris illa dicatur esse prima, &
quo hec eadē sit prima. Item de motu agit, qr de ipso mē
tionē fecit in p̄dicamentis que agere & pati appellat. Pre
terea diuidit opposita cū de ipsis mentionē fecerit in ser
monibus ad aliquid, & in p̄dicamēto qualitatis vbi de q̄-
busdā qualitatibus agit̄. ¶ Sed cur hec nō posuit a p̄nci
pio sermonis de p̄dicamentis, vel cur etiā illa que princi
pio ordinauit post ipsa p̄dicamēta non subiunxit. ¶ At
qui Porphyrius cū sit huius dubitationis author, eā pul
chre ac recte soluit dicens q̄ illa q̄ libri principio posita
sunt prorsus multitudini & cōsuetudini incognita erant,
sed de his que postremo tradita sunt loco nonnullas ha
bemus notitias & cognitiones, non tamē exactā & absolu
tam perceptionē. Cū igit̄ noluerit Arist. de eisdē predi-
camētis longius sermonē prorogare ac differre, hec tra-
ctanda postremo loco distulit, neq̄ ipsa prius docere co
actus fuit ob qualēcūq̄ notitiā eorū que prius habenda
erāt, neq̄ admisit, vt illorū cognitio ignauia, inertia, ac ar-
tis ingenijq̄ expers ipsi auditori relinqueret̄. Nam etsi
aliqn̄ quibusdā nominib⁹ ex cōsuetudine vtimur, tn̄ non
cognoscimus ipsorū naturas diligenter, ad quas respiciē
tes nominū authores & inuentores noia posuerūt & insti-
tuerunt. Hec igit̄ dicta sint de diuisione libri in propria
capita. Postremo si aliquis cupit noscere sub qua p̄hie
Aristo. parte hic liber locetur, profecto pꝫ eum colloca-
ri sub ea parte que organū & instrumentū aliarū partium
dicitur. Nam demōstrauimus logices tractationis ac fa-
cultatis primā partē continere atq̄ esse illā doctrinam
que de simplicibus vocibus agit, vniuersa aūt logica est
pars organica instrumentalisue p̄hie, ceu regule & perpē-
dicula fabrorum & edificatorum.

Diogenes laertius scribit octo fuisse Aristoteles.

Porphyrij dubitatio

Solutio.

Cur nō simi-lr & cur ad calcē libri ea q̄ post p̄dicamēta appellātur posuit.

Cum stoicis Simplici⁹ & vide Damonius in p̄fatione huius libri vbi q̄rit logica sit organū an pars p̄hie, et de & Alexā. Aphrodi. in p̄fatione libri priorū, sed hec oia nos āple tractauim⁹ in n̄ris qōnib⁹.

¶ De equiuocis.

Equiuoca dicuntur, quorū nomē commune solum est, ratio autē substantie s̄m nomen est altera.

¶ Nichostrati sectatores ambigunt cur quum de predica
mētis dicere p̄posuerit, illico nō de ipsis, sed de alijs do
cet. vꝫ. de equiuocis, vniuocis, & denominatiuis, quibus
pulchre Porphyrius occurrit dicēs qd in vnaquaq̄ fere
tractatione ac facultate spectantes cōtēplatiuaue quedā
prius scribi solent, que tendūt ad declarationem eorū que
deinceps agūtur, ceu in geometria termini, dignitates, &
postulata. Hic ergo qm̄ p̄ponit dicere de primis dictio-
nibus, que sunt primarū & simpliciū rerū significatiue, sub
q̄bus opꝫ oia alia colligi, porro si vniuscuiusq̄ rei vnū
eēt nomē peculiare, certe sub vno p̄dicamēto vnaqueq̄
res redigeret̄. At si idem nomē est pluriū rerū que sub-
stātia differūt profecto discretione ac distinctione opus
est. Vnde aliqn̄ cōstat aliqua reduci sub vno p̄dicamēto,
aliqn̄ minime, ceu animal appellat̄ homo & equus, & ver
sus aial vocat̄ Socrates, & Socratis simulachrum qd colo
ribus figurat̄ & pingitur. Nam horū hō & equus cū eadē
substātia animalis participent, que vniuoce de illis p̄di-
catur, sub vno certe p̄dicamento redigūtur. At Socrates
verus & ille pictus, qn̄ quidē ambo non sint eiusdē sub-
stantie animalis particeps, sed alter est sube particeps, al
ter vero coloris vel figure superficialis, sub eodē p̄dicamen
to nō rediguntur, sed Socrates sub suba, ille aūt pictus sub
qualitate. Opꝫ igit̄ p̄us docere de equiuoco & vniuoco.
Qd vero opportunū sit prius assumere equiuoca, Andro
nicus indicauit cū p̄posuit ea dicēs eorum que dicuntur
alia sine cōplexione, alia vero cum cōplexione, & eorū que
sine cōplexione sunt, aliqua equiuoca dicūtur, quorū no-
men cōe est, quare opportunū est prius assumere equiuo
ca, cum ob ea que diximus, tum ēt qr pleraq̄ esse solent
perplexa atq̄ ambigua, siue genus fuerit siue non, q̄ no-
bis perspecta atq̄ clara erunt ex cognitione equiuocorū
& vniuocorū. Verū videt̄ mihi inquit diuus Iamblicus
ante omnia pulcherrimū illi esse qui tractat de p̄dicamē-

tis ab equiuocis initiū sumere. Nā ipsa certe pdicamenta habent nomē equiuocum pdicamenti. Nam ipsa prędicamenta rebus & vniuersis generibus discrepant quę nihil aliud hñt q̄ solum cōe nomen, & ipsius prędicare equiuoce dr, si ergo non est vnū vniuocū, neqȝ idipsum idioma scȝ pprietatē prędicandi cōuenire, neqȝ quō de pluribus insit, & quā ad oēs res habitudinē habeant, inuenire aliquis poterit nisi prius nouerit ac definiuerit equoca, merito libri principio de equiuocis sermonē facit. Item ad sophisticas importunitates & cōfusiones nihil potius est ac magis pferi, q̄ nomina distinguere, hoc etiā Plato in Euthydemo dicit, & oēs alij simul confitentur qd Euthydemus afferens duplicē modū distinguēdi nomina magnam occasionē in dialecticē.s. artē differendi tradidit. Sed videamus quō naturā equiuocoȝ Aristo. declarauit, cuius verba hoc modo explanātes dicimus qd rerū vnaquęqȝ per nomē & p orationē describentem vel diffinientē significatur & indicat̄, ceu homo qui per nomen hoc, homo, & per eam diffinitionē quę dicit animal rōnale mortale mentis & sciētię capax exprimitur. Verū p nomen indicat̄ sm q ipse est vna species cōfuse, sed p diffinitionē indicat̄ quo ad multas eius partes, sed cum nomē sit signū qd potest etiā alicui alteri differenti sm substantiā cōpetere, ceu homo pōt esse signū hominis picti, diffinitio tñ quę indicatiua est substātię non pōt cōpetere alteri q differat sm substantiā. Sciēdū igitur est quęcūq nomine ꝯueniunt, & rōne differunt, equiuoca appellari, quęcūqȝ aūt ꝯconuerso.s. quęcūqȝ rōne consentiunt & noīe discrepant, hęc ipsa appellari multiuoca, ceu hoīs definitio vna est, cuius tñ noīa sunt plura, ceu hō & mortalis, & cętera hmōi. Ea autē quę ambobus nomine. vȝ. & ratione vocātur synonyma vniuocaqȝ velut hō & equus qui cōicant noīe aīalis & diffinitione eiusdē. Nam vtriqȝ sunt aīalia, & substantia animata sensitiua, quo circa aīal de ambobus vniuocę prędicat̄. Sed ea quę nec nomine, nec rōne consentiunt, diuersiuoca appellari a nobis psertim solēt. Sunt inquā diuersa tuȝ maxime qñ non habēt cōmune subiectū, ceu ascensus & descēsus habēt eandem scalā eosdemqȝ gradus Naȝ talia quę non hñt cōe subiectum dicerētur magis diuersiuoca esse. Sūt pręterea quędā quę partim ambobus cōicant, & partim differunt, ceu sunt ea quę denominatiua dicunt̄, ceu qñ ab albedine album diceret̄, & ab arte literaria literatus, vel a grāmatica grāmaticus. Cuȝ ergo ex diuisione hęc quinque manifesta sint. vȝ. equiuoca, vniuoca, multiuoca, diuersiuoca, & denominatiua. Aristo. imprītia tria sola complexus est, equiuoca.s. vniuoca, & denominatiua. Causę aūt quibus cuȝ quinque noīa ex diuisione explicata sint.s. equiuoca, vniuoca, multiuoca, diuersiuoca, & denominatiua, tria sola imprītia Aristo. accepit, & multiuoca ac diuersiuoca omisit, hę forsitan sunt, qd his solis trib⁹ in sermone de pdicamentis vsus est, forsitan etiā q a duobus perspectis facillima cognitio oppositoȝ suoȝ habet̄. Nam qui nouit equiuoca, ea.s. quę noīe conueniunt & rōne differunt, pfecto sciet etiā multiuoca quę hñt eandē rōnē & nomina diūa. Item qui nouit vniuoca ea. vȝ. quę vtrisqȝ cōsentiunt, certo sciet & diuersiuoca quę vtroqȝ differunt, & ita recte q̄spiā diceret addictus breuitati Aristotelicę & eaȝ animo cōcipiēs. Sed rectius vt videt̄ Syriano phō. Aristo. pretermisit duo. vȝ. multiuoca & diuersiuoca, qȝ hęc potius ad ornatū differendi atqȝ dicendi spectare, q̄ ad ipsam rerū considerationē vidit, quo circa in artibus rethoricis vel alijs facultatibus magis pprie de his differit, in quibus idem sępenumero dicere p multiuoca, & diuersa natura p diuersa noīa proferre, vt clara & distincta

Simplici⁹ in phisicis & alij putāt Platonē fuisse pm⁹ qui duplicē modū distinguēdi pposuit quē cū veteres ignorarēt in logicis aberrarunt atqȝ in phis.

Porte vt Hesiod⁹ Homerus pterea q oēs grecā peragrasse dicit̄ videt̄ vario nōīe q ho minē signis vt nostr.

videat̄ oratio docet. Hic ꝯo de equiuocis & vniuocis disputat quę realē diūā habent, & primo de equiuocis quia egent simpliciore cognitione, ac qȝ vno noīe conueniūt. Deinde agit de vniuocis quę ambobus noīe.s. & ratione cōicant. Deinceps ꝯo ac vltimo de denominatiuis quę nullo istoȝ dico.s. nec noīe, nec ratione ꝯsentiunt, quę ēt media sunt inter equiuoca & vniuoca. Porro diuus Iamblicus inquit eo sermonē de equiuocis tanq̄ de simplicioribus pręcedere, qd prędicamēta equiuocę sunt pdicamēta quāuis habeant prędicari vniuoce de his quę sunt sub eis, & quo sunt pdicamēta & generalissima nō modo quo ad nomen cōueniunt, sed ēt ipsa natura pdicandi.s. quo sunt gnalissima cōis eis est. ¶ Sed quidē dubitant cur de dictionibus cum pposuerit dicere, & non de ipsis rebus, de equiuocatione tñ nihil dicat, sed de equiuocis differit, pręsertim quū pręcedat cognitio de equiuocatione, siquidē ab illa equiuoca pficiūtur. ¶ Soluūt etiam pulchre dubitationē dicentes qd a rebus equiuoca manifesta fiunt, qñ eodē nomine prolato ego quidē aliā notionē & intelligentiā, & tu aliam assumeremus, quēadmodū si nomē canis proferret̄, ego quidem terrenū, tu ꝯo marinū itelligeres. Iccirco in ratiocinijs quę syllogismi denominant̄, dialectici quiescere iubent, quousq is qui interrogat nomē ad aliud significatū dedoxerit, ceu siqs percontaret̄, an vestis virilis sit: si forte fortuna fuerit virilis cōcedemus, qui si vltro institerit interrogādo nūquid virile sit animatū, & ipsum profecto admittemus, quippe verū sit, qui si concluserit demū q vestis sit animata, certe hic equiuocationē virilis opus est distinguere, & accipere virilitatē. vȝ. animatam, qȝ virilitas aliter dr de veste, & aliter de illo q virilitatē hȝ, quare ipse res proprie & non nomina efficiunt equiuocationem. Etenim ipse de equiuocis quę mox cōsequitur intentionē, ac de equiuocatione eiusdē intentionis doctrinā facit. Plato etiaȝ inquit ex rebus manifestū fieri, an idē nomē equiuocę de pluribus dicat̄, an vniuocę. Nam dicit in sophista. Nunc enim ego & tu de nomine vna cōuenimus, sed de re opereqȝ ō quo vtriqȝ differimus forsitan quisqȝ nostrū propriā hȝ snīaȝ, quare qñ cognosceret̄ qd cōis nominis ppriam intelligentiā ac distinctā quisqȝ haberet, tunc manifestū fit q nomē est equiuocū. Non enim equiuoca & vniuoca per seipsa talia sunt, sed fiunt talia, quotiens intelligētia eoȝ qui disputant & nomināt res variat̄ permutaturqȝ, vel natura equiuocoȝ & vniuocoȝ cōsona & cōueniēs est. Pulchre autem dixit Aristo. dicūtur, qȝ non de rebus ipsis sermo est, sed de significatiuis dictionibus. ¶ Ambigunt pterea interpretes, quonā pacto dixit illa solū equiuoca esse, quoȝ nomē solum cōmune, qñquidē equiuocatio etiaȝ sit in ipsis verbis, ceu in hoc verbo, in seruitutē redigi, & in participijs velut in hoc, in seruitutē redactus, & in coniūctionibus. Etenim inter has vel & siue plures drīas tradunt hi qui proprietatē linguaȝ docent. ¶ Sed rñdent ad hoc q nomen trifariā dicit̄. Nā aliud est propriū, aliud appellatiuū, aliud deniqȝ qd ad omnē orationis partē extēdit̄ & accōmodat̄, sicut dicimus Platonē pulchris honestisqȝ nominibus, & Xenophontē cōmunibus vsum fuisse, nullū ergo absurdū nunc illud nomen dicere qd cōiter ad oēs partes orationis extendit̄. Boetius aūt duplr nomē dici tradit, aliud est cui pręponit̄ articulus qd etiā proprie nomen dicit̄, & aliud qd ad omnia orationis elemēta extendit̄. Cuȝ ergo incidimus in qualēcūqȝ dictionē, si illa fuerit equiuoca, pręponim⁹ ei articulū, similiter ēt dicimus in proprijs nominibus & alijs dictionibus ceu q canis est equiuocū, & in seruitutē redigi silr est equiuocū. Naȝ in seruitutē redigi significat

Pōdemio verbi ꝯpr⁹.

Dialect⁹ ꝯp. prietas lingue & sūt gnque.

Ubi Boe/ thi⁹ ex his q Arist. p illas particulā/ no men/ ostēdat Arist. ēe ver/ bis cē ppomē dū articulū/ vt subeāt rō nē nominū.

captiuum capi, ⁊ capere aliū .i. vel quēpiaȝ redigi in ser
uitutē, vel quēpiam redigere aliū, merito aūt dicit nomē
equiuocoꝝ esse cōe, qm̄ propriū nominis est vt oīa obti
neant pręponi sibi ipsis articulū. Nam hęc quę ita profe/
rūtur similia sunt his nominibus quę dicūtur esse vnius
casus, ceu hoc in seruitutē redigi, huius in seruitutēȝ redi
gi, huic in seruitutēȝ redigi, ⁊ cętera simul. Sed quū dixit
nomē, indicauit quō opus sit proferre equiuocoꝝ distin
ctionē, qm̄ pręponētes articulū ⁊ dicentes hoc in seruitu
tem redigi significat quidē hoc atq̧ hoc. Naȝ quoties ar
ticulus ꝑponiť, ipse certe verbis locum nominū impleť.
Item inquit esse equiuocis solū nomen cōe. Solum nāq̧
significat interdū vnū, ceu qñ dicimus solū esse mundū,
aliqñ autē significat distinctionē cōtra alterū, ceu qñ dici
mus solum palliū hīc distinguentes ipsum cōtra vestēȝ.
Hoc igiť significato ꝓpręsentia assumpta est hęc dictio/
solū, tanq̄ distinguat ꝯtra rationē substātię, quod quidē
etiā manifestā efficit equiuocoꝝ inuentionē atq̧ oporte
re illud solū nomen cōe esse vnum aliqđ definitū, ⁊ vnū
ad aliquid definitū diuidi contra diffinitionē. Rursus ⁊
illa particula, cōe, multipliciter diciť, vel enim cōe est qđ
in partes est diuisibile, ceu terre quę per sortē distribuiť
vnicuiq̧, vel cōmune qđ idiuisibiliter in cōeȝ vsuȝ ꝑpo/
nitur/ sed non simul, ceu seruus, vel equus cōis est, vel cō
mune qđ assumiť tanq̄ propriū, sȝ illico remittitur in cō
munē vsum vt Theatrū, vel deniq̧ ꝙ simul indiuisibi/
liter in vsuȝ multoꝝ venit, ceu vox. Eodē etiā modo no
men cōe equiuocis oībus est, qđ etiā aliis pōt indiuisibi/
liter simul inesse. Iccirco ⁊ Andronicus librum pędica
mentoꝝ mutatis vocabulis ⁊ paraphrastico more inter/
pretatus inqt equiuoca esse, quoꝝ nomē ideȝ est. Eteniȝ
nomen ⁊ ratio per incorporeā naturā impartibiliter plu
ribus adest. ¶ Dubitat aūt Nichostratus cōtra id qđ di
citur nomē cōmune esse equiuocis. Nam qui dicit caneȝ
qđ neq̧ bouē, neq̧ equū, neqȝ aliud quid taliū dicat, ma/
nifestauit, sed qđ vult significare nōdū expressit. Quem
nam canē ait? nunqđ stellarē an terrenum, an marinoȝ,
an illam passionē, quę cum spasmo accidit guttori, nōdū
patet, si ergo nihil significat, neqȝ nomē erit, quare neqȝ
equiuocū. Atqui equiuoca dicebātur habere cōe nomē.
Quod si aliqua adiectione opus est ad significandū ali/
quid eoꝝ plurium quę significat, ꝑfecto illud est perin/
de, ac diceretur. V.g. canis stellaris, vel aliqs alius canis,
quo quidē fit vt non sit amplius cōe nomen. Nam adie/
ctione sȝ quā maxime significat, id qđ vult peculiare no
men fiet, quare si non significet aliqđ non est nomen qđ
dicatur de equiuocis assignatis, qđ si adiectione quę effi/
cit propriū esse vniuscuiusqȝ nomē, significat, certe qua/
tenus cōi nomine participat, amplius nō est equiuocuȝ,
immo aliqñ cuȝ adiectione nō est amplius solū nomen,
sed oratio, quare si non significat aliqđ non est nomen.
Nā nomen significatiuū esse vult, etsi significaret rursus
cum adiectione, tunc certe nomen non est, sed oratio ꝓꝑ
adiectionē differētię, imo nec cōe est ꝓꝑ oriam. Itē neqȝ
erit ꝯm aliqđ significatum cōis nomē ꝙ dř de equiuocis
cōe. Nam cōe non erit qua diuisibile, qm̄ illud qđ partici
pat nomine alterius syllabę non amplius erit equiuocū,
neqȝ erit illud cōe ꝙ ꝯm totū in alium atqȝ aliū vsuȝ ve/
nit. Nam nomen inest simul vnicuiqȝ equiuocoꝝ quę su
pra diximus. Item nec erit cōe qđ assumitur simul/ vt pe/
culiare. Nam cur vnūqđqȝ debuit alio atqȝ alio nomine
participare, ceu in theatro alius atqȝ alius, aliū atqȝ aliū
capit, ⁊ non amplius equiuocuȝ rursus esse? Atqui neqȝ
vt vox est cōe. Nam vox eandē affectionē cunctis audi/
toribus ingerit, sed equiuocū aliaȝ atqȝ aliam, huic ⁊ illi

pręhet intelligentiā, siquidē aliquid significat, si autē nō
aliaȝ huic/ ⁊ aliā illi intelligentiā pręstat, certe manet sine
significatione, ⁊ amplius nō erit nomē. ¶ Quidā auteȝ
soluētes dubitationē dicūt non oē nomē significatiuum
esse. Nam cū tripliciter nomē dicať, aliud quidē ꝯm cha/
racterē ⁊ impressionē, etsi non fuerit institutuȝ ad signifi/
candū aliquid, ceu blytiri chimeraue, ⁊ aliud institutum
ad significādū aliquid, tñ nominis characterē ⁊ designa/
tionē non hȝ, ceu hęc coniūctio, sed, quę vt nomē impositi
ta est seruo ac familiari a Diodoro q. valde grāmatices
traditiōes determinationesq̧ tradidit, ac eos q aiūt noīa
esse natura. Aliud quoq̧ nomē est qđ hȝ characterem ⁊
designationē noīs, atq̧ impositū est ad significandoȝ ali
quid, vt Socrates ⁊ Plato ⁊ alia noīa. Quid ergo prohi/
bet equiuocū esse nomē nō ordinatū ⁊ institutū ad signi/
ficādoȝ, ⁊ tñ habere characterē ⁊ designationē nominis.
Nam pōt accipi cōe sine impositione ad significāduȝ ali
quid. Sed dicerent taleȝ nomen non posse accipi in diffi/
nitione equiuocoꝝ. Nam nomē qđ dictuȝ est separat de/
terminatus quosdā ad quos significandū institutum est,
nomē aūt qđ ꝯm solā designationeȝ nominis est nomen
non impositū est ad significandū aliquid, si ergo nō esȝ
institutū ad significanduȝ aliquid non locareť in defini/
nitione, vel si institutū fuerit ad significandū non erit cō
mune. Nam neqȝ cōis esse potest impositio institutione.
Item ⁊ hoc vbi dicit ꝯm nomen ratio altera velut de eo
qđ impositū est ad significanduȝ omnino dř. Nam id qđ
solum nominis characterē hȝ, aliquam rationeȝ non hȝ.
Nam quę esset ratio blytiri chimerę ue quę nihil signifi/
cat, qđ si institutū est ad significandū, certe non est soloȝ,
ceu nec diffinitiones sunt quę ꝯm diuersam institutionē
sunt diuersę. ¶ Nisi ergo nomē equiuocū vt nomē ⁊ nō
res queat pluribus ⁊ differentibus cōpetere, ⁊ ob id cuȝ
dicať de aliqbus incertū est, de quo dicatur quousq̧ de/
terminatū fuerit, qđ cum determinatū fuerit, nō amplius
est cōmune nomē, sed etiā assumit diuiaȝ, vt vnum signifi
cet, cōe autē ⁊ indefinitū est institutū ad significanduȝ in
omnibus equiuocis cōiter ⁊ indiuisibiliter, qđ quideȝ si
cum determinatione acceptū fuerit atq̧ peculiare ⁊ diui/
sum euaserit, adhuc cōe superest, itaq̧ recte non inquiūt
dicentes si significat non est cōe. Nam est ēt cōis vt cōis
significatio ⁊ institutio ad significandū. Scire dignuȝ est
ꝙ vniuersam equiuocoꝝ descriptionē ꝑ equiuoca tradi
dit. Eteniȝ nomē, cōe, ⁊ solū multiplr dř, immo numerā/
tur hęc inter ea quę ꝯm equiuocationem insunt.

Optimuȝ argumentum.

Solo etiam.

¶ Ratio aūt substātię ꝯm nomē est altera, ceu
animal, homo ⁊ qđ pingitur. Horū eniȝ cōe
nomen solū est, sed ratio substātię ꝯm nomē
est altera. Nam si quispiā assignauerit qđ est
ipsoruȝ vtriusq̧, quo quisq̧ eoꝝ animal est,
propriam rationem tradet.

¶ Diffinitionē opȝ esse omnino ęqualis ambitus ęque/
literq̧ cōplexionis cum noīe definiti, vt non excedat no
men/ neqȝ māca sit/ ac minus cōtineat q̄ nomen comple/
ctatur. Etenim eiusdē rei est nomē ⁊ definitio, sed defini
tio cōplet explicatq̧ rem quaȝ cōplectiť ꝯm multas par
tes quę in ipsa collocātur, nomē aūt contrahit cōplicat, ⁊
ꝯm ipsam speȝ solā ꝯfuse rē indicat, opȝ igiť oēm defini
tionē esse nomini in cōtinētia ⁊ cōplexione implicita pa
rem esse, quę definitū nō excedat neqȝ deficiat, ⁊ manca
sit. Equidē tum cōtingit superfluā ac mancam esse defini
tionē, qñ ꝯm nomen nō assignareť definitio, tum pręfer/
tiȝ excedit qñ fieret ꝯm aliquid eoꝝ quę superiora sunt,

ceu si quis voluerit definire animal nõ scḋm nomẽ anima lis definitionẽ traderet, sed scḋm aliqd eoꝝ q̄ v̄r magis insunt animali, ceu animotiũ. Nam tunc assignabis quod aial sit substantia q̄ motu interiore cietur, vel nutritur, vel augeť, ꝛ ꝙ similia generat, vel vtrũq; aliter quispiã definiret. Nã tunc vera erit aialis descriptio, attamẽ non erit eius definitio, quippe q̄ nõ adequeť definito. Nã si aliqđ animal est, certe illud nutriť, augeť, ꝛ similia procreat, sed non ꝯuerso. Nã plante fruticesq; nõ sunt animalia q̄ tñ eas exercent opationes. Item mancã eẽ definitionẽ ꝯtingit, qñ scḋm aliquid magis particulare, quã sit definitũ acciperet, ceu qñ definientes animal diceremus esse subaꝫ rationalẽ mortalẽ q̄ quidẽ definitio est homo. Etenim qđ est tale certe aial est, sed quicquid aial non est omne tale. Omnis ergo definitio adeo sit iuxta nomẽ ꝛ definitũ, vt queat cum nomine conuerti. Atqui equiuoca scḋm aliud atq; aliud significatũ pñt hic eandeꝫ diffinitionẽ, ceu Aiaces quatenus sunt hoies, aialia rõnalia mortalia sunt, sed quatenus Aiaces, alius qdeꝫ est troianus, alius aũt thelamonius Aiax nãq; est ꝯquiuocũ velut subiectũ. Speusippus aũt, vt aiunt, dicebat sat esse dicere, sed ratio altera. Atqui pace eius si q̄s sic diceret, profecto vniuoca erũt equiuoca, ꝛ ꝯcõtra equiuoca erũt vniuoca. Nã nobis ꝛ equis idem cõe nomẽ est animal, sꝫ definitiones diuersę, quatenus hõ, ꝛ quatenus equus, erit igiť vniuocũ, equiuocũ. Item canis marinus ꝛ terrenus scḋm animal eandẽ diffinitioneꝫ hñt, ꝛ ita erunt equiuoca vniuoca, qm̃ non quatenus canis erat equocũ, eoꝝ diffinitio tradita fuit, sed quatenus erãt aial, igiť necesse est addere illud. s. scḋm nomen. Cęteꝝ ratio significat quidem in calculis ꝛ supputãdis rebus cõputationẽ ꝛ ratiocinũ. Item significat quandã interiorẽ affectionẽ scḋm intelligentiã, quã solemus dicere discursuꝫ. Item significat qđdã initiũ pductiuũ ꝛ seminariũ. Item significat id qđ est vniuscuiusq; indicatiuũ ꝛ definitiuũ. Veꝝ dixit ipsaꝫ rationẽ ꝛ nõ definitionẽ, vt etiam cõpręhenderet descriptionẽ, q̄ etiã supręmis generibus ꝛ indiuiduis ꝯpetit q̄ nequeũt per veram diffõnẽ explicari, qꝛ supremoꝝ generũ genus nõ est accipere, neq; indiuiduoꝝ differentias essentiales, sed descriptio cũ tradat ppřietatẽ substãtię attingit hęc ꝛ explicat. Item ideo neq; dixit simplr̃, ratio scḋm nomẽ, sed rõ substãtię, qꝛ rõ descriptiua ppřietatẽ subę describit. At ratio definitiua cuiusq; naturã ꝛ qđ sit scḋm substantiaꝫ explicat, igiť ratio subę cõplexa est rationẽ diffinitiuã ꝛ descriptioneꝫ, quare temere frustraq; obyciũt sectatores Nichostrati, qui aiunt Aristo. videri in solaꝫ substantiaꝫ equiuocationẽ asserere, siquidẽ dixit in equiuocis rationẽ substantię alterã esse, ꝙcũq; sit etiam equiuocatio in qualitate, siquidẽ albuꝫ colorẽ ꝛ albã claramq; vocẽ dicere ꝯsueuimus, sic equiuocatio est in pdicamento positionis atq; in alijs. Sed ad hanc omniũ dubitationẽ Porphyrius pmo inquit in cũctis exẽplaribus nõ esse illã particulã. s. subę. Nã vt inquit neq; Boethus intelligit Aristo. illam indicasse cũ diceret q̄ sint equiuoca, quẽ Boethus testať dicentẽ. Equoca dicunť, quoꝝ nomen solum cõe est, ratio aũt scḋm illud nomen altera. Vnde Boethus exponens singula verba ptermisit illam particulã, subę, tanq̃ ipsa non sit scripta. Item Andronicus qui librũ Aristo. mutatis quibusdã vocabulis more peraphrastico explicat, inquit. eoꝝ q̄ dicũtur sine cõplexione, equiuoca dicunť, quoꝝ nomẽ solum idẽ, ratio aũt altera scḋm nomẽ. At Porphyrius inquit. nos aũt qm̃ Herminus ꝛ plerięq; alij fere hoc nomen, subę, in definitione velut positũ ꝛ collocatũ inuenerunt, dicimus esse illius additionẽ necessariam. Nam cum rõ significet indi

2° lib° de aia.

Speusipp° e cognat° Platonis qui ei mortuo successit in academiaꝫ lectio: q parum vixit post Platonem.

Platonici dicũt rõnes seminales non multi peripateticoꝫ ichoationa formarũ ꝛ rerum.

ctionẽ, syllogismũ, ꝛ oẽm affirmationeꝫ ꝛ negationẽ, nisi addiciať ea particula, subę, quo nã pacto alia significata rõnis a definitione ꝛ descriptione diuersa esse discernerẽtur, itaq; loco huius, definitio altera vel descriptio, expositionẽ definitionis ꝛ descriptionis cõplexus est dicẽdo, ratio aũt substantię altera. Etenim diffinitio est ratio substãtię tanq̃ substantiã indicans. Descriptio autẽ significat ꝛ indicat proprietatẽ substãtię ꝛ inexistentiã cõmunẽ q̄ ppřię subę ꝛ alij subsistentię inest. Sed Nichostratus denuo ambigit đ equiuocis, ꝛ Atticus adhuc explicatius clariusq; dubitationeꝫ exposuit dicens. Nam si vniuoca sunt quoꝝ nomẽ cõe ꝛ definitio cõis est, ꝛ ipsa equiuoca hñt etiã cõe nomen, cũ equiuoca appellentur, atq; definitionẽ equiuoci, quippe de vnoquoq; equiuoco veꝝ sit dicere qđ est solũ nomen cõe, ratio aũt scḋm nomen altera, igiť equiuoca sunt vniuoca, sꝫ sunt ẽt vniuoca equiuoca, igiť oĩa q̄ hñt idem nomen vniuoca sunt. Soluit etiã hanc dubitationẽ Porphyrius dicens qđ nihil prohibet easdeꝫ res scḋm diuersas appellationes equiuoca eẽ ꝛ vniuoca ceu Aiaces, qui quatenus hoies sunt, vniuoci sunt, quatenus ꝟo aiaces equoci, sic ergo aiaces equiuoci, quatenus homines vniuoci sunt, quatenus ꝟo aiaces equiuoci. Sed quispiam facillime occurret ꝛ dicet quatenus quidẽ equiuoca, equiuoca nõ erũt equiuoca, sꝫ vniuoca, ꝛ quatenus nõ equiuoca, sed aiaces quo ad hoc sunt equiuoca. Et forsitan nullũ absurdũ est, vt scḋm eãdẽ equiuoci nãꝫ q̄ cõis est, ea q̄ eadẽ natura participãt, sint vniuoca, ꝛ ambo esse equiuoca, quatenus solo cõmuni noie, ꝛ nõ quatenus cõi natura participant, ceu aiaces, quatenus participãt cõi noie aiacis, equiuoca sunt, vt igitur bissyllabũ, q̄tenus bissyllabũ nõ est bissyllabuꝫ, sꝫ vt ita dixerim, quatrisyllabum, sed bissyllabũ est, quatenus Bion, vel Crates atq; alia q̄ sunt pp bissyllabi naturã, ꝛ participãt eadẽ, quo ad hoc bissyllabũ est bissyllabũ, sic ẽt nullũ incõueniens est, hoc modo equiuoca se habere. Nã quatenus cõi natura equiuoca participant, non sunt equiuoca, sed vniuoca, sed quatenus nõ natura, sed solo noie cõi participant, scḋm hoc equiuoca sunt. At si aliquis diceret qđ natura equiuoci participare, nihil aliud est q̃ solo noie cõi participare. Nam hęc est equiuoci natura, siquidẽ hęc sit definitio eius, ꝛ sic rursus quatenus ipsuꝫ equiuocũ est vniuocũ esse demõstrabit. Ad hunc dicendũ est qđ noia đ rebus principalr̃ pdicanť, siue sint ppřia, siue cõia, sed vniuocę vel equiuocę pdicari nõ inest principaliter, sed pp talem vel talẽ nominũ cõuenientiã, quare qñ aiaces noie aiacis participarent, vt soluꝫ nomẽ cõe inesset his q̄ participant, certe talis participatio est equiuoca, qñ autẽ rursus equocatio ita participaretur, vt non soluꝫ nomen cõe inesset his q̄ participant, quatenus equiuoca appellanť, sed ẽt participarẽt eadẽ natura equiuocationis, tũc spẽs ꝛ modus participationis vniuocus est. Hę igiť sunt dubitationes ꝛ solutiones ad dicta contra equiuoca. Postremo cõsueuerunt hic interp̃tes iuniores modos equiuocoꝝ numerare, ꝛ inquit duos esse supremos modos. Nam equiuocoꝝ alia sunt a fortuna, vt Alexander qui alius est Parides, alter ꝟo Macedo, alia autẽ a sñia cogitationeue, ceu qñ aliquis excogitaret causa alicuius gratia ipsa noia imponeret, sed ea q̄ sunt a fortuna cũ sint, vt sors tulit, atq; indefinita, velut indiuisibilis manẽt. At ea q̄ a sñia vel cogitatione sunt quadrifariã diuidũtur. Equidẽ diuidũtur in ea q̄ sunt equiuoca scḋm similitudinẽ ceu Aristo. in exẽplo equiuocoꝝ vtebatur dicẽdo aial homo, ꝛ qđ pingiť, q̄ hoc nomẽ cõe habẽt, sed rationẽ alteram, qm̃ hõ est animal qđ est subę animata sensitiua, sed simulachrũ hois vel statua, sic aial

Aduerte bissyllabũ vt supponit simplr̃ nõ est bissyllabũ, qꝛ hec dictio bissyllabũ ꝯstat q̃tuor syllabis, sꝫ p suppõne p sonalẽ est bissyllabum / vt bion ꝛ cetera q̃ ꝯstant duab° syllabis, sic dicerẽ alij q per suppositiones omnia soluunt.

Cur nõ diuidunt ea quę a fortuna.

est, vt habens similitudinē substātię animatę. Scđs autez modus equiuocoꝝ a sinia vel cogitatione est fm analogiaz vel proportionē, ceu q̄si principiū diceretur equiuocę de vnitate ⁊ puncto, quoꝝ aliud est principiū numerorum, aliud ꝯo lineę. Item fluuioꝝ fons, ⁊ animaliū cor dicuntur principia. Nam vt se habet vnitas ad numerum, ita ⁊ alia se habēt, qđ quidē est ꝓportionis proprius. Tertius autē modus equiuocoꝝ a cogitatione est, ceu quādo fieret aliqua ꝑdicatio cōmunis pluribus ⁊ differētibus rebus, ceu a medicatione liber medicinalis, quoniā cōscriptus est de his medicinalibus quę discēda sunt. Itez medicinalis est scalpellus, qꝛ instr̄m est eoꝝ qui secant ⁊ incidunt fm artem medicinalē. Item dicit̄ remediuz medicinale, quoniā ad sanationez est vtile, quare nomē cōmune est, ⁊ ratio vniuscuiusq̄ altera. Quartus autē modus est, q̄si diuersa ad vnum finez referrerētur, ⁊ ab illo appellationē assecūtur, velut cibus sanus ⁊ remediū sanū, atqz exercitiū, ⁊ cętera id genus quęcunq̄ a sanitate ceu a fine denominātur. Verū hos duos modos quidā coniūgentes, velut vnū ab vno ⁊ ad vnuz .i. analogū numerarunt, quidā autē neq̄ in equiuocis ipsuz posuerūt, neq̄ in vniuocis, sed mediū inter vtraq̄, q̄si aliqua ratione participat. Equidē a medicine medicinalia ꝑficiscunt̄, ⁊ a sanitate sana. Nam non soluz nomē cōe est, ⁊ ob id simile est vniuocis, sed quatenus non participāt ęqualiter ea quę participare debēt, quippe nō similiter medicinalis liber sit qui continet scientias de curanda ęgritudine ⁊ curata conseruāda, ⁊ scapellum, nec similiter sanū est remediuz, ⁊ ipsa deambulatio, idcirco itaq̄ nō sunt vniuoca. Quidam autē quoꝝ vnus est Atticus, modus qui fit per metaphorā ⁊ translationē redigentes in eundem modū qui dicebatur esse fm proportionem, aiunt vtrūq̄ simul esse vnum modū equiuocorū. Sed sermo dignus est consideratione. Nam dicit Porphyrius qđ quādo res habuerit propriū nomen, ⁊ quispiā aliter de eodē abuteretur alio nomine transferendo illud, ⁊ eodem vteret̄ perinde atqz de eodem esset qđ hic non esset aliqua equiuocatio. Non enim ea quę modaliter dicta sunt eis quę proprię dicuntur, essent equiuoca, sed quando non haberent aliud nomen, tunc fieret equiuocatio, ceu montium pars infima appellatur pes montis atq̄ imum, ceu illud.

Sed aliq celeriter imę partis montis frequētis fontib⁹ Idę

Vbi poete imas montis partes vocant pedes, sicut etiam in alio carmine patet.

Iam cuncti quatiebantur pedes frequētis fontibus Idę

Item appellantur pedes ea quę lecticam ⁊ mensam sustinent, atqz clauus nauigij. Nam poeta inquit.

Nam semper nauis pedem.

In his igit̄ inqt Porphy. pedē nauis ⁊ mōtis aliqs non diceret equiuocę dici q̄si hāt ꝓpria noīa sub mōtanuz ⁊ clauus. Veꝝ in mēsa ⁊ lectica nō est trāslatio, sz equiuocatio, q̄si aliud nomē nō hāt, sz appellant̄ pedes iuxta similitudinē ad aial, q̄re his solum est nomē cōe, rōnes aūt diuersę, sed in mōte ⁊ naue alia noīa sunt, transfertur autez pedū appellatio fm metaphorā, si ergo nō fuerit aliqua similitudo hac rōne inquā erunt equiuoca. Verūtamen Porphyrius in libris de r̄isione ⁊ interrogatione inquit etiā pedem nauis dici fm metaphorā, quem proprie appellari eius clauum dicit. Item in libro ad Gedalium pedem montis tradit fm metaphoraz dici, sed illum nauis equiuocę. Nam inquit aliud nomē de hoc non dici, q̄uis ibi dixerit clauuz appellari. Et forsitan vtraqz vere dicebantur. Equidez si ibi pes clauus dicebatur, hic aūt pars mali dicit̄ quę aliud nomen non hz. Sed vř ēt hic clauuz dicere. Nam transpositum est sub hoc.

Vniuoca dn̄r quoꝝ nomē cōe, ⁊ rō substātię fm nomen eadē est, ceu animal hō, ⁊ bos. Nam hoꝝ vtrūq̄ cōi nomine aial appellat̄, ⁊ ratio substātię eadē. Si enim assignauerit quispiā vtriusq̄ rationez, quid est vtrūq̄ ipsoꝝ, animal esse, eandem rationē assignabit.

Cū dixerit prius de equiuocis, q̄si ens equiuocę decē ꝑdicamētis inesse vř, deinceps infert sermonē de vniuocis. Naz opus est cognitione de vniuocis ꝓpter prędicationē generꝝ quę ꝑdicātur vniuocę de his q̄ sub ipsis collocant̄, atqz ea de cā, qꝛ ea q̄ sunt mutuo ⁊ inter se vniuoca sub vno redigunt̄ ꝑdicamēto. Vniuocū ergo cōuenit cuz equiuoco, q̄tenus in vtroqz requirit̄ nomē cōe, ⁊ ita in vniuocis, quēadmodū in equiuocis. Differt aūt, quia non solū nomen cōe in vniuocis reqritur, sed etiā rō fm nomē .i. definitio ⁊ descriptio cōis est vniuocis. Naz est hoc in loco non aducit̄ fm nomē. Nam Porphyrius in libro ad Gedaliū sic scripsit. Vniuoca dicūtur, quoꝝ nomen solū cōe, ⁊ ratio eadē, subaudiendaz, eius. Nam opz definitionē ⁊ descriptionē parem esse ęqualemqz ⁊ congruā nomini. Item in vniuocis vnuz nomē vnius rei est indicatiuū, sed in equiuocis vnū nomen plures res significat, ⁊ alicubi vnum nomē ꝑdicat̄, ⁊ alicubi plura. Item equiuocū recipit cōtradictionē. Nam animal pictum est animal ⁊ non animal, ⁊ coruus auis est coraꝝ ⁊ nō coraꝝ quippe non sit instr̄m qđ ianuę apponit̄, vniuocū autez non suscipit cōtradictionē. Naz dici non potest hominē esse animal ⁊ non esse animal. Cęterum Porphyrius intelligendā esse illam particulam, ratio substātię, in libro de interrogatione ⁊ r̄isione dicit. Nā ipsa est definitio, sz in libro ad Gedaliū non amplius dicit intelligendā esse illam .s. substātię, quoniā non quatenus vnūqđqz in vniuocis est, eoꝝ est ratio eadē, sed quatenus omnia quodā cōmuni participant. Et vid̄t̄ nunc illa particula substātię non cōpetere nec copulanda esse huic, ratio, vt ratio substantię significet diffinitionē, sed hic intelligenda est fm formā ⁊ speciem, qua est vnūquodqz. Nam homo ⁊ equus sunt, vniuoca in animali, ⁊ ratio eoꝝ eadē est fm hoc, non tamē fm illa quibus maxime homo est hęc peculiaris substantia, ⁊ equus alia. Nam istiusmodi alia est vtriusqz hoꝝ ratio, Et ipse Porphyrius vltro perlequēs explicationem inquit, ⁊ si aliquis subintelligeret illā particulā substātię, bene patet quod nos intelligemus velut substantioz non eam quę ꝓprie appellatur substātia, sed substantiā quę significat vniuscuiusqz inexistentiā quasi magis cōem. Verū enim vero sciendus est qđ in plerisqz exēplarib⁹ sic scriptura fertur. Vniuoca aūt dicunt̄, quoꝝ nomē cōe ⁊ rō subę fm nomē est eadē. Et Porphyri⁹ in libro de interrogatione ⁊ r̄isione sic scripsit. Iāblicus aūt sine hac pticula subę sic scripsit. Vniuoca dn̄r, quoꝝ nomē cōe, ⁊ rō fm nomē est eadē. Verū annotauit qđ in quibusdā exēplaribus non fertur illa pars cōtextus, ⁊ rō fm nomē, ⁊ qđ quāuis non afferat̄, tn̄ subintelligēda est, cuius scripturam ⁊ contextum secutus est etiā Syrianus. Sed Alexāder circa scripturā ab ijs dissentit cuz sic scripserit. Vniuoca aūt dicunt̄, quoꝝ nomē cōe, ⁊ rō substātię eadē, sed subintelligendā esse etiā ipse inquit illaz particulā, fm nomen. Quo ꝯo ad exēplum accepit idez animalis nomen in vniuocis, qđ quidē accepit etiā in equiuocis, quāuis aliud exemplū sibi non deesset, sed eodem demōstrasse voluit ꝙ idē nomē aliaꝝ rerū equiuocę est significatiuū, velut aial hominis ⁊ statuę, ⁊ aliaꝝ vniuocę, ceu hominis ⁊ bouis. Nā vtrūqz vna ⁊ eadez ratione est

Alij dicunt a consilio.

vnu⁹ pdi Z Ensin⁹ vocat radicem montis.

Ea tripode ⁊ alia id gen⁹

Aduerte hoc nomen coraꝝ grece significare corui, ⁊ significare instr̄m ianue ⁊ idcirco greca posui ⁊ videret̄ cōtradictio.

animal quippe vterqꝫ ſit ſubſtantia animata ſenſitiua, qđ quidem mirũ non eſt, ſed hoc mirũ magis eſſet, ſi idem ⁊ ad idẽ eſſet vniuocũ ⁊ equiuocũ. Nã ſcire dignũ eſt, qđ quadrupl'r equiuocũ ⁊ vniuocũ dr̃. Nam aliqñ vna ⁊ eadem res ſm aliud ⁊ aliud ſui ipſius nomẽ, ⁊ ad aliã atqꝫ aliã rem equiuocũ eſt ⁊ vniuocum, ceu corax auis.i. coruus. Equidẽ corax ⁊ coruus quatenus appellat̃ ad inſtr̃m hoſtiũ ianuęq; equiuocę dr̃, quatenus aũt auis eſt cum aliis auibus vniuocę dr̃. Item aliqñ eadẽ res ad eandẽ differẽtibus ſui ipſius noib⁹ equiuocũ ⁊ vniuocũ eſſe inuenit̃, ceu Socrates pħs eſt equiuocus ad Socratẽ Theteti ludi ⁊ diſputationis ſociũ, quatenus Socrates, ſed quaten⁹ hõ eſt vniuocus. Cętera õo alia ſunt illa q̃ ſm vnũ ideꝫ nomẽ equiuoca ⁊ vniuoca ſunt ad aliã ⁊ aliã rem tñ cõparata, ceu corax auis.i. coruus qui cũ inſtr̃o ianuę equiuocus eſt, ſed cũ aliis coruis eſt vniuocus. Itẽ aliqñ eadẽ res ẽ equiuoca ⁊ vniuoca, ceu apud Homerũ ruſticus niger ⁊ niger. Nã q̃tenus niger eſt propriũ nomẽ equiuocũ ſane erit cũ ipſo nigro colore qui ab eodẽ noie ſignificatur, qđ ſi forte fortuna quiſpiã appellauerit ſm ipſum colorẽ ipſuꝫ nigrũ, certe is color cuꝫ ſilibus erit vniuocus. Eodẽ quoqꝫ mõ, ruſticus ſilueſtriſq; idẽ nomẽ obtinẽs, ſi forte fortuna erit mos ruſticus, erit pfecto ad ruſticuꝫ morem equiuocus ⁊ vniuocus. Sunt pterea alia huiuſcemodi noia quę a virtutibus velut propria dicũtur, ceu liberalis, tẽperatus, modeſtus ⁊ id genus, ⁊ a gẽtilibus, ceu Italus, creticus, Eleuſinus ⁊ hmõi alia, qñ itaq; alius habuerit pprium nomẽ, ⁊ alius gẽtile, ſi aũt ambo ẽt propria ⁊ eandẽ affectioneꝫ habuerint, vel ambo nigri dicerẽtur pprio noie, ⁊ nigri coloris eſſent, equideꝫ hi ſm propria ſunt equiuoci. Nã propriũ indicaret qualitatẽ pprię eius qđ noiat̃, ſed ſm cõem nigri diſpõnẽ affectionẽq; eſſent vniuoci. Nam eadẽ eſt vtriuſqꝫ ratio ſm colorẽ, vel animę affectionẽ vel patriã diſpõnẽ. Sed in talibus ẽt q̃ſpiã ad ſeipſum equiuocus erit. Nã ſi appellaret̃ pprio noie niger, ⁊ eſſet ẽt colore niger, ſane equiuocę inẽſſet nigroꝫ ei quid pprio noie appellat̃ niger, ⁊ eidẽ qui eſt niger colore. Verũ hoc exẽplum traditũ, ceu aĩal, non ſit aſſignatum pp̃ res vniuocas, ſed pp̃ nomẽ vniuoci. Nam homo inquit ⁊ bos cõi noie animal appellãtur. Conuenientius ac cõgruentius Ariſt. vocauit ſynonyma vniuocaq; ea quę cum noie eandẽ ẽt habẽt diffinitionem, quã fecerint Stoici qui talia appellarũt habẽtia ſimul plura noia, ceu Paris ⁊ Alexãder idẽ appellat̃, quę ſimpl'r multinomina, vel multiuoca dicũtur. Nam his hęc prępoſitio/cum/ vt cõnectit ⁊ cõiungit eiuſdẽ cõuenientiã ⁊ cõnexuꝫ cũ q̃ cõnectit certe ſignat, ceu ſimul vnaq; deambulare, ſimulq; expeditionẽ facere, exercitũue ducere. Sed forſitan reſpexerũt ad id quo ſunt eiuſdẽ noia. Nam ⁊ Ariſto. in libro de arte Poetica dixit vniuoca eſſe, quoꝝ ſunt plura noia, ratio aũt eadẽ, qualia ſunt multinomina/vel multiuoca, ceu tunica, palliũ, ⁊ indumentũ. Sed neqꝫ abſurdũ eſt, inquit Porphyrius cũ viſus duplex ſit, Ariſt. vtroqꝫ viſum fuiſſe, qm̃ ⁊ vtrũq; hꝫ quandã rationẽ. Etenim plura noia ad vnũ relata ceu colona ⁊ ſtylus gręcę.i. colona cum eandẽ habeant rõnẽ, vniuoca appellarent̃. Et tamẽ vbi eadẽ eſſet ratio, ⁊ nomẽ vna ſimulqꝫ rñderet, adhuc magis pprie ⁊ cõgrue ſynonyma vniuocaqꝫ vocarẽtur, quare vniuocũ aliud eſt cũ plura noia vnam aliquã rem ſimul nominãt, aliud aũt cum ſimul rõnẽ ⁊ nomẽ nominant, ⁊ ob id vbi de generibus ſiue de vocibus ſignificãtibus genera agit̃ opus eſt ſcđo ſignificato, pp̃ea qđ genera ſm hoc ſignificatũ vniuocę de ſpẽbus pdicãtur, ſed vbi circa ſimplices voces, ⁊ multiformem vniuſcuiuſqꝫ denominationẽ ſtudio adhibito verſat̃, quẽadmodũ in

Defendit Stoicos.

libro artis metricę ⁊ poeticę, atqꝫ in tertio libro rhetoricis, opus eſt altero ſignificato vniuoci, qđ q̃dẽ Speuſippus multiuocũ appellat. Vnde Boetius nõ recte inquit Ariſto. pretermiſiſſe ea q̃ a iunioribus ſynonyma vniuocaqꝫ appellãtur, ⁊ ea hmõi multiuoca, q̃ appellãtur vniuoca ⁊ ſynonyma, quę quidẽ Speuſippus multinomina multiuocaqꝫ appellat. Non enim prętermiſit, ſed in aliis tractationibus facultatibuſqꝫ in quibus erat pprius ſermo habendus ea complexus eſt.

Denominatiua dicũtur quęcunq; , cum ab alio differũt caſu, habẽt appellationẽ ſm nomen, vt grammaticus a grammatica, ⁊ a virilitate virilis.

Denominatiua aliquo modo media ſunt inter equiuoca ⁊ vniuoca, ⁊ vtriſqꝫ participãt, ⁊ deficiunt ab vtriſqꝫ. Nã grãmaticus ⁊ grãmatica hñt nomina ⁊ rõnẽ nec omnino eadẽ, nec omnino diuerſa. Etenĩ rõ grãmatices eſt ſcia ſcribendi ⁊ legendi. Sed aiunt interp̃tes tribus opus eſſe, ei qđ ab aliquo denominat̃, re, a qua denoiatur, nomine ⁊ diſſimilitudine terminationis ⁊ definitionis nominũ, quã quideꝫ Ariſto. caſum vocat. Nam veteres appellabãt caſus nominũ, nõ ſolum hos quinqꝫ qui impręſentia dicũtur, ſed etiã modos inflexiones quę adducuntur, etiã ſi habeant qualeſcũqꝫ formationes. Vnde etiam ea quę nũc appellãtur medietates caſus appellabant, ceu caſum a virilitate viriliter, ⁊ ab honeſto honeſte, ſic etiã apud eos erat quideꝫ maſculinus caſus a fęminino, vt a grãmatica grãmaticus, ⁊ ęcõtra fęmininus a maſculino, vt ab Alexãdro Alexãdria. Verum hos caſus appellabãt, qr idem ſm trãſformationẽ terminationis cũ pprie caſibus patiebãtur. Sed vbi aliqđ triũ quę paulo ante diximus, defecerit nõ ſit denominatiuũ. Nã mulier muſica arte participãs, ⁊ ars quę muſica dr̃, ⁊ ſi re ⁊ noie participaret, qr tñ eandẽ terminationẽ hꝫ, nõ dr̃ denominatiuũ a muſica, ſed equiuoca cum illa. Item ſi q̃s virtute participans ab eadẽ ſtudioſus appellaretur, re quidẽ participat ſed caſu differt. Item cũ nominis nõ ſit particeps, nõ vocaret̃ denominatiuus a virtute, ſed neqꝫ ſtudioſus a ſtudio denominabit̃. Nam ſtudioſus eſt qui hꝫ virtutẽ, ſed circa aliqua ẽt ſtudiũ adhibemus in quibus fortuna incidimus. Verũtñ Ariſt. videt̃ hęc duo ſola aſſignaſſe denominatiuis.ſ. diuerſum caſus ⁊ appellationẽ ſm nomẽ, tñ ex ipſis exemplis participationẽ ſm rem in denominatiuis manifeſtã fecit. Nam grãmaticus non ſolũ noie grãmatices participat, ſed etiã poſſidet ipſam artẽ, ſil'r etiaꝫ virilis a virtute. Cęterũ opus eſt in denominatiuis quęrere quid ſit primũ, ⁊ quid ſit illud, qđ ab illo eſt denominatũ, ceu qđ primus eſt Alexãder, ⁊ ab illo eſt Alexandria denominata, ⁊ ab ipſa Alexãdria Alexãdrenus. Nõ eniꝫ ęcõtra valet, qđ quidẽ manifeſtũ fiet in his quę ſunt natura priora, quẽadmodũ conditor eſt prior ciuitate cõdita, ⁊ ciuitas eſt prior ciue, Porphyrius dicit qđ ſemper inter denominatiua collocabũtur patronimica, cõparatiua, ſuperlatiua, ⁊ diminutiua. Sed num illa. vꝫ. palude, exinde, ⁊ virtuoſum, quę quidem deriuatiua vocant, ſint denominatiua? Equidẽ denominatiua ſunt, qm̃ denominatiua opꝫ ſignificare non idẽ inuariabiliter, ſed hęc nil qđ euariatũ ſit a ſeipſis ſignificant. vꝫ. exinde nihil differens ab inde, nec virtuoſum a virtute, nec palude a palo, igit̃ talia ſunt denominatiua. Sed vtilis eſt horuꝫ doctrina, vt cognoſcamus q denominatiua plerũqꝫ cadũt ſub eodẽ p̃dicamẽto cuꝫ ſuis antecedẽtibus a quibus.ſ. denominant̃, ceu quale ſub q̃litate, ⁊ ſtare ⁊ accũbere ſub ſtatione ⁊ accubitu, q̃ quidẽ ſunt ſub ipſo p̃dicamento poſitionis.

tionis. Cum dixisset igiť Aristote. de equiuocis, vniuocis, ꝛ denolatiuis, omisit diuersiuoca ꝛ multiuoca, omisit inquã multiuoca, qꝛ ad res ipsas nihil conferũt, sed solũ dictiones multiplicant, siľr obticuit diuersiuoca, ppea qꝺ imprimis ea non diuidũtur quę sunt numero infinita, sed dictiones q̃ ſm genus significãt aliqd. Atqui ambo hęc etiam pmisit, qm̃ de his agere magis munus atq; diligentis est rhetorices ꝛ poetices artis, sed non naturalis cõtẽplationis, vt diximus. Nisi recte se habeat vt illa etiã cũ pdictis ac pręaccepti sub vna diuisione cõpręhẽdanť, porro Boethius narrat Speusippũ eandez diuisionem cõpręhendere omnia nomina asseruisse. Nam inqt, nominum alia quidẽ eiusdez nomina vel eidẽ voca, alia diuersiuoca. Itez eidẽuocorũ alia equiuoca sunt, alia vniuoca. Rursus diuersiuocorum alia proprie diuersiuoca, alia ꝟo multiuoca, alia denominatiua. Sed cum de aliqs traditũ disputatũq; sit, iure ergo multiuoca sunt plura, ꝛ differentia nomina quę de vna re dicũtur, pręsertiz quãdo eorum fuerit vna ꝛ eadem ratio, ceu ensis, gladius, cultellus, spatha, diuersiuoca autem sunt, quę nominibus, rebus ꝛ rationibus sunt diuersa, ceu grãmatica, homo, lignum, differunt igitur inter se.

Hec ẽ diuisio clarius supra.

Nominum alia quidem sunt.

Multiuoca quidem quę multiuoca cõtcant eadẽ voce ꝛ re, diuersiuoca ꝟo ſm ambo distant, sed ad pposita reuertamur, multiuoca e regione contraria cũz equiuocis vertuntur, quatenus in equiuocis nomẽ cõmune erat, sed ratio propria vnicuiq;, in multiuocis autẽ ęcontra eadem res, ꝛ diffinitio cõmunis, sed nomina differẽtia, similiter diuersiuoca opponuntur vniuocis. Naz vniuoca vtroqz nomine, scilicet ꝛ ratione consentiunt, diuersiuoca autez nullo horũ conueniunt. Verũz opz in multiuocis obseruare ne erremus aliqñ existimantes non multiuoca esse multiuoca. Non eniz si de vno plura nomina pdicanť, iam prorsus hęc sunt multiuoca, sed si dicunť ſm vnũz ꝛ idem, velut impartile ꝛ minimũz duo nomina sunt, ꝛ de vna re dicũtur, ceu elementũz de alpha, vel vita literis, ꝛ cauuũ ꝛ gibbosũz cõuexũue de circulo, ꝛ tñ non est multiuocũ id de quo dicitur. Nam vtrũq; non inest eidẽ ſm idem. Nam alia est vtriusq; definitio. Scire dignũ est, qꝺ in multiuocis pprie, ceu in homine, quando ipse homo, vir mortalisq; diceretur, vnũqꝺq; nomen ſm aliaz atq; aliã hominis naturaz traditur. Aliud nãq; cõpetit ei ſm supremam eius ratiocinãdi partem, aliud ꝟo ſm diuersum modũ loquẽdi apud gentes, aliud deniq; quatenus sue cõstitutionis mortale est, quorũ vniuscuiusq; alia ratio est. Quid ergo nõ sunt penitus multiuoca, vel illa sola multiuoca sunt, in quibus nõ ſm differentes naturas diuersa nomina ponuntur, sed alius ſm eandem alterius, aliter forte fortuna nominatus, vel ſm idem differentibus nominibus traditis, nec ethymologicę sed iuxta licẽtiaz arbitriũq; quodais illius qui imponit nomina. Huius rei quoq; inditio sunt ea quę aliqs rebus iposita sunt, quę sępenumero in alioꝝ nomina transferũtur, ceu hęc coniunctio, sed, quę de familiari dicitur. Naz licet nobis quęcunqz voluerimus ꝛ qualiacunq; imponere non sequentes ethymologiã, s. proprietatẽ vocabuli respondẽtem pprietati rei. Oportet autẽ ꝛ hoc multiuocis adesse, scilicet multipliciter nominari apud eãdẽ gentẽ, alioqui hoc, dice ꝛ dica multiuocum nominabiť. Et hoc pulchre animaduertimus, qꝺ in equiuocis equiuocatio ꝛ nomen equiuocũ eandẽ significãt habitudinẽ, sed in multiuocis multiuocatio rem solũ significat, ꝛ non nomen. Itẽ equiuocum ad aliud dicitur, iuxta illud Cunctoꝝ fęlicium o clare nominibus Dardanides, sed multiuocũ non habz esse in aliqua habitudine. Quo circa Archytas omisit eãdem nominũ doctrinã in sermone de vniuersalibus, qꝛ Pithagorei noia nã ꝛ nõ positione auť esse, ꝛ equiuoca ꝛ multiuoca recusant, perinde ac vnũz nomẽ vnam rem ſm nãm dicat. Sed eos discernere par erat quę essent equiuoca quadã progenitorũz relatione ꝛ habitudine quę cognominatio ſ ꝛ honoꝝ ac rerum parentũ fit, multiuoca auť accipiunt esse non ea quę de vno dicunť, sed quę traduntť ſm differentes ethymologias, qñ reuera noia sint. Verum denominatiuoꝝ formationem Pithagorei proprie coniugationibus ſm res explicabunt.

Eorũ quę dicunť, alia quidez ſm cõplexionem dicunť, alia ꝟo sine complexione. Quę

Igitur dicũtur ſm complexionem, ceu homo currit, homo vincit. Que autẽ ſine cõplexione velut homo, bos, currit, vincit.

¶ Post doctrinaʒ equocoꝝ, vniuocoꝝ, ⁊ denoīatiuoꝝ, accedit aggrediturqʒ ꝑdicamẽta per ꝓpriã huius tractationis diuiſionẽ. Nã quũ intẽtio eẽt de ſimplicib⁹ dictionibus, quatenus ſignificatiue ſunt, modo diuiſionẽ facit eoꝝ que dicũtur in ea que ſm ꝯplexionẽ dicunt̃, de quibus nũc dicere nõ eſt propoſitũ, ſed in ſermone de ꝓpoſitionibus, ⁊ in ea que dicunt̃ ſine cõplexione, que deinceps diuidit in ꝑdicamẽta. Et qđ diuiſio hãc intentionez habeat, ipſe Ariſtote. paulo poſt operis proceſſu indicauit, in quibus dicit eoꝝ que ſm nullã cõplexionẽ dicuntur, vnũqđqʒ vel ſubaʒ ſignificat, vel quantuʒ, vel quale, vel ad aliqđ, vbi hec diuiſio cõpleta ⁊ mãca nõ eſt cum cõplectat̃ ⁊ aſſumat ea q̃ dicunt̃, ⁊ ea que ſunt. Quo ꝟo ad cõtextũ prius nominauit ea q̃ dicunt̃ ſm cõplexionẽ, qm̃ prius offendimus ſenſibilia, que quidez ſunt cõpoſita, poſterius ꝟo principia horũ inuenimus que ſunt ſimpliciora, vel qꝛ per negationẽ eoꝝ que dicunt̃ ſm cõplexionem debuit ſimplicia ſignificare equidẽ recte non cognoſceretur negatio, niſi prius illud cognoſcat̃, cuius quidem eſt negatio. Et iſtud eſt verũ dicere, qm̃ qñ diuidentes aliqđ primã ſectionis partẽ relinquimus, ⁊ alteraʒ vlterius diuidimus, ⁊ ꝑus ordinamus id qđ ſeponim⁹, poſterius ꝟo id qđ diuiſuʒ eſt, ne nobis opus ſit eadẽ repetere, que ſepoſuimus, rurſus hec ſepoſita ꝑus, vt diuiſio inſtar cathene ⁊ recte colligata procedat, diuidimus. Iteʒ cum etiam veteres ea que ꝓprie dicũtur, ſignificata eſſe ꝑ orationẽ dicebant, abuſiue aũt etiã ea que per ſimplicẽ dictionẽ ſignificãtur, ⁊ oratio cuʒ ſm cõplexionẽ dictionum proferat̃, merito diuidens ea que dicũtur, mentionem fecit prius de his q̃ proprie dicunt̃. Sciendũ eſt aũt qđ ea que dicũtur ſunt res ipſe de quibus eſt oratio, ⁊ cõceptiones de ipſis rebus, ideo qñ putamus eum qui loquitur nihil intellexiſſe eoꝝ que ꝓfert, dicimus nihil dicis, q̃q̃ ꝓferat aliquã orationẽ vel dictionẽ, ſed ſm tertium ſignificatũ ẽt ipſa dictio ſignificatiua, ⁊ ořo eſt de numero eoꝝ q̃ dicunt̃. Nã aliqs dicit orationẽ ⁊ dictionẽ. Iteʒ quarto ſignificato ẽt dictio nõ ſignificatiua, ſeu chimera. Equidẽ quatenus ꝓfert̃, eſt de numero eoꝝ que dicunt̃. Verũ enim vero Boethus de incõplexis, putat h̃ vocabulũ/dici/quadrifariaʒ intelligi poſſe, ſed in his q̃ ſm cõplexionẽ dicunt̃, ſolũ tripl̃r. Nã res cõplexe eſſe nõ poſſunt, velut eſt hoc dictũ (dies eſt) nõ qꝛ oratio nihil ſignificet, ſed qꝛ non eſt rei nomẽ velut eſt illud nomen/dies/ ſed non eſt reuera rei. Verũ cuʒ id qđ dı̃, ⁊ ipſum dici, de re quadrifariã dicat̃, querere dignũ eſt, qđ ſit illud ſignificatoꝝ qđ in diuiſionez aſſumit. Nam diuus Iamblicus inqt Alexandrũ ipſa que dicũtur res ſignificatas eẽ ſtatuiſſe que ſimpliciſſime ⁊ gñaliſſime ſunt. Ego autẽ inuenio Alexãdrũ ꝓprijs verbis dicere, qđ imprĩtis Ariſt. vocat ea q̃ dicũtur non ipſa ſignificata, ſed ea q̃ ſignãt, ⁊ proferũtur. Nam qño nunc dixit de rebus, qñ proceſſu operis inquiat. Eoꝝ que dicunt̃ ſm cõplexionẽ vnumqđqʒ vel ſubſtantiã ſignificat, vel quantũ. Non enim res ſignificãt ſubaʒ ⁊ quãtũ, ſed ſunt ſuba ⁊ quãtitas. Dictiones aũt ſũt ſignificatiue rerũ. Porro Boethus ea que ſolum dicunt̃ ⁊ ſignificant̃ ꝯceptiones eſſe inquit apud veteres. Nã nec verũ nec falſum eſſe poteſt in rebus, ſed in cõceptibus, ⁊ diſcurſibus intellectus, ceu etiã ipſe Ariſt. in libro de anima docet. Atqui ẽt intellectus ꝑ orationẽ ſignificat̃. Cõuenientius igit̃ eſt vt per ea que dicuntur Ariſtote. dicat dictiones ſignificatiuas quatenus ſignificatiue ſunt, qm̃ predicamenta/neqʒ res ſunt/neqʒ conceptiones vt demõſtrauit, neqʒ dictiones ſimpl̃r/quaten⁹ voces, ſʒ ſunt dictiones ſignificatiue rerũ per medios cõceptus, que in vnoquoqʒ genere ſeminate ꝑdicamẽta nobis afferũt atqʒ tradũt. Vnde nunc ẽt per ea que dicũtur dictiones ſignificatiuas intelligere debemus, quarũ alie quidẽ ſm cõplexionẽ dicunt̃, alie autez ſine cõplexione. Cõplexio igitur multipliciter dicit̃. Nam inquit cõiugi ⁊ cõplexa eſſe illa que vel per continuatiuã cõiunctionẽ coniungũtur, vel ea que per cognationẽ ⁊ affinitatẽ reꝝ. Et ea que per continuatiuã coniunctionẽ cõplexa fiunt, vel hoc ſit ſimpl̃r qñ dicimus ſi dies eſt, lux eſt, vel ꝑ copulatiuam coniunctionez, ceu qñ diceremus, ⁊ dies eſt, ⁊ lux eſt. Cõplexio aũt ſm cognationem ſit, qñ accidentia de ſubſtantijs dicerent̃, quoniã natura eoꝝ eſt vt inſint, ſiue vt qualia acciderint, ſiue quo quo modo ſe habuerint, ceu dextrum ⁊ indutum eſſe. Etenim ſubſtantia eſt que per ſe tota exiſtit, accidens autez qđ in alio eſt, igitur complexio accidentis ad ſubſtantiã locũ ſubiecti termini in ꝓpoñe/definit/⁊ ſignificat qũo accidens ſe habet ad ipſum ſubiectũ. Naʒ aliquãdo eſt accipiendũ accidẽs per ſe, ſcilicet ſolum, aliquãdo autẽ cõponendũ eſt etiam cũ ipſo ſubiecto, quo ſit vt vtroqʒ modo predicationes fiant. Nam quãdo dixero album eſſe, per ſe album cõplector, quãdo autem dico hoc album eſt, nihil aliud dico, quã qđ hoc habet albedinem, igitur hec verba eſſe, ⁊ habere coniunctionũ vires ⁊ poteſtatez coniũgendi habẽt. Item quãdo genera de ſubiectis predicarentur, tunc generibus vtimur velut accidẽtibus, quare cõponẽtia per hec verba eſſe ⁊ habere tanq̃ per coniunctiones horum cõplicant̃ ⁊ coniungũtur. Tertia aũt cõplexio eſt cõmuniter omnis cõpoſitio elemẽtoꝝ orationis qualitercũqʒ ipſa fuerit, etſi nomina dũtaxat compoſuerimus, ceu animal rationale mortale, vl̃ verba, vt ambulat, ⁊ diſputat, vel etiam ſi deficeret ac manca eſſet locutio, ceu Socrate procedẽte vel etiã ſi fuerit perfecta, vt quo vtiqʒ, ⁊ vnde, vel ſi primã verbi ad nomen cõiunctionẽ fecerimus, vt Socra. ambulat. Nam qđ in generibus entis Plato dixit, qđ quedam volunt inter ſe cõmunicare, quedã ꝟo nullo pacto cõmiſceri, hoc etiã verũ eſt dicere de partibus orationis ſignificãtibus, qđ ſcilicet aliqua ſignificatiua rerũ ſimul coherẽtiũ cõplicant̃, ⁊ ꝙ aliqua ſignificatiua rerũ ſeparatarũ non cõplicantur. Cum ergo conueniẽtie ⁊ cõmunionis rerum alia ſit cõnaturalis, alia ꝟo aduentitia etiam complexionis due erunt ſupreme ſpecies, alia accidentium velut inexiſtentiũ, ⁊ velut eorũ que per coniunctiones dicuntur, tanq̃ ea que extrinſecus vniunt̃. Illud ergo qđ velut accidens conſtruendũ eſt ⁊ coniungendũ, vel eſt verbũ, vt currit, vel predicatuʒ cum verbo, vt homo eſt. Etenim ipm̃ currit reſoluit̃ in currens eſt. Vbiqʒ igitur verbo exiſtente ⁊ tẽpus cõſignificat̃, tñ non ſignificat ꝙ ambo ſint in vno tẽpore, neqʒ qđ alteꝝ ſit prius, ſed ſolam habitudinez accidentis ad ſubiectum ⁊ tẽpus prebet, ⁊ hoc euenit, quoniã accidentia proprie ſm tempus adueniunt ſubiecto, ⁊ ab eodem deficiunt remoueanturqʒ qđ ſi eſſent inſeparabilia ⁊ ꝑpetuo inexiſtentia ſubſtantie tempus non cõſignificaretur. Naʒ ⁊ ſi dixerimus qđ mens intelligit temporale, nos adijcimus. Ceterũ aliqua ſm cõplexionem dici, ⁊ aliqua ſine cõplexione inuenimus ſequentes naturã reruʒ, ⁊ differentiã conceptuũ. Naʒ quando vna fuerit res, ⁊ conceptus vnus, tunc id ꝙ dicitur ſimplex ⁊ ſine cõplexione erit, ⁊ ſi plures dictiones eſſe videantur, ceu in hoc/Neapolis/vel agathodemon. ſ. bonus felix. Nam vnum ſignificatũ eſt, qñ autem plures res ⁊ cõceptus forent quãquã eſſet vna dictio, tũc

certe dicemus ipsa esse cū cōplexione, ceu viuo. Naz subintelligitur ego, ⁊ pluit, quippe significatur φ Iuppiter pluit. Verūtamē Archi⁹ initium libri ꝑdicamentorum siue vniuersaliū sermonū faciens, primo differit de oratione, ⁊ hāc in intellectu ⁊ in voce locutione complexus est, ⁊ dixit eam quę est in voce esse significantem, ⁊ eam quę est in intellectum esse significataz. Item simplicia, cōposita, perfecta ⁊ māca determinauit, atq; docuit, in quibus oportet comprobare ea quę sunt ſm complexionez ⁊ sine complexione.

Duplex ōrō in mēte ⁊ in voce.

¶ Eorum quę sunt alia de subiecto quodā dicūtur, sed in subiecto nullo sunt vt homo qui de subiecto quidez aliquo hoīe dicitur, sed in subiecto nullo est, alia ꝟo in subiecto sunt, sȝ de subiecto nullo dicuntur.

¶ Quibusdam videt̄ hic contextus non sequi antedicta, idcirco videt̄ etiam hunc contextū conscriptuz fuisse, vt hęc dicta in nostrā memoriā reuocet. Sed nō ita se habet hoc, sed quoniaz erat intentio de simplicibus generibus ⁊ dictionibus illis pręsertim, quę significant simplices ⁊ generales res, antequā diuisionē ipsarū in plures, scilicet in decez faceret, quibus plures inueniri non possunt, voluit ac statim prius accipere diuisionem earūdem dictionuz in minimas, quibus inueniri minores aut in pauciores contrahi nequeunt. Etenīz hoc sciendum erat. Equidem denarius numerus in quaternario continetur, quippe nos vnum, duo tria quatuor componētes denarium numerū faciamus. Rursus quaternitatē in dualitatez cōtraxit. Sunt hęc quatuor substantia, accidens, vniuersale, ⁊ particulare. Nam cū entia dupliciter diuidantur in ea, videlȝ quę per se esse possunt, ⁊ nullo a'.o egent ad subsistentiam, quę etiam substantię appellāt̄, eo quod sufficientes sibi ipsis sunt, vt sint, ⁊ in ea quę in alijs subsistunt quę etiam appellamus accidentia, quoniaz alijs accidunt, habemus etiam diuisionem prędicamētorum in duo. Nam nouem sub accidente colliguntur, ⁊ substātia prima aliorꝫ numeratur. Et horꝫ vtrūq; vel in plura quę sub ipso sunt, seipsum impertitur, vel in vnum solum, ⁊ ob id alia oritur cōiugatio, ⁊ eadē est logica, scilicet vniuersalis ⁊ particularis coniugatio, quibus inter se cōplexis ⁊ cōiunctis, sex fiunt cuncte complexiones coniugationesue, duę nanq; sunt quę in seipsis compręhendunt ea quę non simul stant ⁊ contradictoria colligunt, vȝ. illa coniugatio in subiecto, ⁊ non in subiecto, ⁊ illa de subiecto ⁊ non de subiecto, ⁊ reliquas quatuor Aristo. exponit. Vel enim vniuersalis substantia est, vel accidens particulare, vel vniuersale accidens, vel particularis substātia. Sed quoniam Aristo. per nomina magis inconsueta significauit prędicta, oportet hęc transferre ad ea quę in vsu Phi venire solent, accidēs igitur appellauit id quod est in subiecto, quia non potest suopte imperio subsistere, sed alio eget vt sit, substantiā autē ſm negationem accidentis, scilicet qđ ipsa non sit in subiecto dixit. Naz est verum dicere, qđ eorum quę sunt, vel suapte vi sunt, vel in alijs subiectis quę suapte potestate subsistunt, habent esse, qđ quidem dictu est, vel substantia est, vel accidētia. Equidē quęcūq; non sunt accidētia sunt substantię proprie, ⁊ quęcunq; sunt aliena ab his q̄ sunt in subiecto, ipsa ꝑfecto in subiecto nō sunt. Rursus cum aliqua sint vl'ia, quędā ꝟo particularia, etiā nihil eorꝫ quę sunt diuisionē hāc fugit. Vl'ia aūt sunt ea quę ꝑdicant̄ de pluribus vniuocę, quę quidē de subiecto appellat. Naz hoc mō ꝑdicatum de subiecto subaliter prędicat̄. Particulare aūt cum

Aduerte qđ dnariū numerū habemus eē ꝑfectū / qa recidit in se ipso / ⁊ reflectitur linealr numerando / vt Pythagoreos sequar / quem locum Boetius nec aliqs ante me cōsiderauit sē tiā Pythagore dico ð literis hebr' tener … ab eodē in idē duplr'q; 9.cū.1. decez facit. scđo reuertit: qr dcē ē decies decē. Hec est formula,

1.2.3.4. 10.

1.4.5. 10.

2.3.5. 10.

1.3.6. 10.

4.6. 10.

1.2.7. 10.

3.7. 10.

2.8. 10.

1.9. 10.

non sit tale, merito illud indicauit explicauitq; per negationē illius φ dicit̄ esse in subiecto, q̄dq; in alijs, hoc. s. de subiecto vtatur pro accidēte. Sed qm̄ diximus cum quatuor sint cōplicationes cōplexionesue, sex fieri, cōtra methodus afferēda est, qua possimus inuenire quibuscūq; terminis datis quot fiant cōplexiones cuȝ eisdē duabus. Vn̄ opȝ ꝑ numerꝫ terminorꝫ q̄s exposuimus ꝑ vnitates numerādo per pauciora multiplicare, ⁊ cū dimidiū eius qđ dicimus cōpręhenderimus tot esse complexiones ⁊ cōiugationes dicemus. Et causa huius regulę ⁊ methodi manifesta est. Nam quuȝ vnūqđq; ad oīa reliqua habeat habitudinez, ⁊ sunt habitudines numerādo per vnitates pauciores terminis q̄ sunt inter terminos, ꝑpter hoc terminorꝫ numero quos exposuimus numerando ꝑ vnitates pauciores multiplicamus. Vt ꝟo nō bis accipiamus easdē habitudines, eā forte fortuna q̄ est subę ad accn̄s, ⁊ accidētis ad substantiā quę dimidiū est earꝫ quę fuit, accipimus. Sed cur nō vsus est ſm consuetudinē significatis, cū dicat vl'ez subaz, ⁊ particulare accidens, ⁊ reliqua. Nisi qr vniuscuiusq; descriptionē ꝑ noīa magis indicatiua tradidit. Naz in subiecto esse pręstat ⁊ affert nobis essentiam accidentis, ceu illa particula de subiecto vniuersalis indicat naturā. Et merito ipsa per descriptionē indicauit. Nam genera gn̄alissimorum afferre nō possumus, quare neq; definitiones. Vnde ꝑprie accn̄ti tribuit assignauitq; in subto esse, ⁊ subę in subiecto nō eē. Vniuersali aūt subiecto nō amplius esse in subiecto, sed dici de subiecto ascripsit. Nā vl'is substantia dr̄ de subiecto siue subsistat siue nō. Et quāuis alias differuerit de vl'ibus perinde ac non essent, tn̄ hoc in loco velut entia diuidit. Nā inquit eorūȝ quę sunt. Postremo non est proprie diuisio in quatuor, sed numeratio magis, vt siquis demonstrās plures homines dixerit hominum, alij sunt Lacedemonij, alij autem Argij.

Regła ē qđ si diuisa fuerint. x. grana vigīt cōiugationes ⁊ diuisiōes habitudinesue erunt decem.

Contra Platonē de vl'ib⁹ qđ non sint. Vnde dicit solet φ ois diuisio bimembris est,

¶ In subiecto autē dico, qđ in aliquo est non velut pars, existens impossibile est seorsum esse ab eo in quo est, velut grāmatica in subiecto quidez in anima est, sed de subiecto nullo dicit̄. Et quoddaz albū in subiecto quidē est in corpore. Nā omnis color in corpore est, sȝ de subiecto nullo dicit̄. Quędā ꝟo de subiecto dicūtur ⁊ in subiecto sunt, ceu scia in subiecto quidē in anima est, ⁊ de subiecto quidē dicit̄ de grāmatica. Quędā ꝟo neq; in subiecto sunt, neq; de subiecto aliquo dicūtur, ceu aliquis hō, aut aliqs equus. Nā taliū nihil est in subiecto, neq; de aliquo subiecto dicitur.

¶ Cū ipse posuerit nomē hoc, in subiecto, merito adiecit, dico, ⁊ genus ħ, qđ in aliquo, cōplexus est cuȝ hoc esse in subto. Et deinceps reliquas drīas eius qđ est in aliquo secernit. Nā multiplr' dr̄ id qđ est in aliquo, ⁊ minima summa vndecim cōplectunt̄ modi. Nā aliqđ est in aliquo veluti in loco, vt in lecto, vel vt in dolio vaseq; ceu vinum in amphora, vel vt in tēpore ceu res ac expeditiones quę in Peloponeso ꝑ gręcos ⁊ hostes gerebant̄ in hac olimpiade, vel vt pars in toto, ceu manus in toto corpore, vel vt totum in partibus, vel vt in genere species, ceu in animali homo. Nam homo continetur in ipso, vel vt in specie genus. Nam species participat genere, ceu homo animalis est particeps, vel vt in fine, ceu in domo omnia in bono consistunt, vel vt in materia forma vt in gre

Olimpiada est lustrum.

forma statue, vel vt in mouēte, vel vt in principe ea q̄ ad principatū attinēt, quale igit̄ significatū huius q̄ est in aliquo ꝯpetit subiecto. Vt igit̄ diuus Iamblicus vult dicere, illud est ꝓpriū huic esse in subiecto qd̓ est velut in mā, dicit aūt hoc quā sibi videat̄ Arist. sequi. Nā ipse in quarto libro de nāli auscultatione indicans significata eius qd̓ est in aliquo, illd̓ q̄ est velut in materia vna simulq̄ cū illo qd̓ est in subiecto cōiunxit dicēs. Item velut sanitas in calidis & frigidis, & prorsus velut forma in mā s̄m vnā eādem vt vi, vim informādi id qd̓ subijcit̄, q̄ Iamblicus accipit eādē velut vnū. ❡ Sed est vndecimū significatū eius qd̓ est in aliquo. Naz ingens discrimen est inter id qd̓ est in subiecto, & id qd̓ velut in mā est. Nam qd̓ est in subiecto in suba est, & velut in suba, quę quidē composita est ex materia & forma, & nālis suba. At forma in mā est velut in ipsa informi & parte substātię. Item illud qd̓ est in subiecto accipit essentiā existentiāq̄ a subiecto, forma aūt dat mā ę esse siue essentiā. Itē id qd̓ est in subiecto non cōpleret subam cōpositi, ceu significat definitio eius, sed illud qd̓ est in mā cōpleret. Itez dico q̄ illud qd̓ est in subiecto est accns, & sub vno quodā nouē prędicamētoꝝ est. At formā spēmq̄ intelligemus esse cōpositū & subiectū. Item cuz Arist. hic accipiat illud esse in subiecto qd̓ est sensibile, & hoc aliqd, certe non diceret illud qd̓ est in subiecto esse id q̄ est in mā. Nam hoc aliquid, & hoc nec prorsus mā ę cōuenire putat. Naz etsi dixerit in libro nālis auscultationis māz esse subaz, tn̄ illaz nō dicit eē proprie subaz. At in hoc libro vocat primā subaz cōpositumz & subiectū. Sed quid multis moror ipse ēt Iamblicus processu operis annotauit aliud esse significatuz illius q̄ est velut in mā, & aliud illius qd̓ est/vt in subiecto. Sciendūz aūt est q̄ in quarto nālis auditus hoc qd̓ est in aliquo in octo modos Aristo. diuisit, & de illo qd̓ est velut in tēpore, nec prorsus mentionē fecit, qd̓ forsitan fecit, qz nōdū aliquid de tēpore dixit. Item copulans id qd̓ est in subiecto cum eo qd̓ est in materia, etiam id qd̓ est in vase, & id qd̓ est in loco cōiunxit, qz nondū dēiam dixit. Cum ergo illius qd̓ est in aliquo alia sint, quę velut partes illius sūt in quo sunt, vt proprie pars totius, & species generis. Nā genus vel est pars vel vt pars, seiunxit Aristo. id q̄ est velut pars in toto ab eo qd̓ est in subiecto, sed neq̄ solū partē, sed etiā genus constructiuū speciei. Nam genus cōpleret illius substantiā, sed non alicuius cōpositi, ceu forma cum materia fit pars cōpositi, sed nonnulla quę sunt in aliquo cum non sint partes, separantur ab his in quibus sunt, ceu ea quę sunt in loco, & in vase, & in tempore, licet ea quę sunt in fine aliter se habeāt. Nam cum ab eo bono in quo sunt exciderēt, certe non habēt in quo subsisterent. Sunt tamē quędā velut mouens & motuz. Etenīz subsisterent ea quę ad principatuz attinent sine principe. Et ob id separauit id q̄ est in subiecto ab his prioribus modis quibus sunt in aliquo per hęc, non velut pars existens, & a posterioribus, per hoc impossibile est esse sine eo in quo sunt. ❡ Sed aliquis forsitā diceret q̄ totuz in partibus existēs non est velut pars in toto, neq̄ separatur a partibus suis, & ita erit vt in subiecto. ❡ Sed soluit̄ quia cum dicit in subiecto, in aliquo dicēs, & nō in aliquibus, quo ad hoc separauit, hoc. s. esse in subiecto, a toto. Nam totū est in partibus & nō in aliquo, sed in aliqbus. Dubitāt aūt Lucij sectatores cōtra ea vbi dr̄ q̄ in subiecto dicit̄ nō velut pars est. Nam si ea quę cōplent substantiā, inquiunt, substātię partes esse dicimus, & cōplent simpliciter corpus sensile, color, figura, magnitudo, & simplr̄ qualitas, & quātitas. Nam coloris & figurę expers corpus non erit. Equidē huius corporis ceu niuis albedo & frigiditas sunt. Nam necesse est de duobus alteruz, vel dicere hęc nō esse in subto, vel nō recte negari ea q̄ sunt in subiecto nō eē velut ptes. Equidē ea q̄ sunt aliquo mō in subiecto ptē dici prorsus ꝯplectitur. Nō. n. Socratis forma in subiecto est Socrate, sed siqdē aliqua sunt in subiectis ipsis ea pfecto sunt, q̄ iaz pfectis substātijs extrinsecus adueniunt. Sed hanc dubitationē Porphyrius soluēs, inqt, duplex esse subiectū nō solū apud Stoicoꝝ sectatores, sz apud etiā seniores. Nam ipsa materia qualitatis expers, quā potētia ens Aristo. vocat, est primū significatū subiecti, & scdm̄ est id q̄ cōiter est quale, vel qd̓ proprie substat. Nam gā & Socrates sunt subiecta his quę adueniunt eis & prędicātur de ipsis. Plura igitur, inquit, eorum quę adueniunt quo ad primū subiectū sunt in subiecto, velut omnis color, omnis figura, & omnis qualitas sunt in subiecto in ipsa materia prima, sed non vt partes eiusdem, & ea quę nequeant sine ipsa esse. In secundo autē subiecto non omnis color, neq̄ omnis qualitas est in subiecto, sz quādo non cōplent substantiā. Porro album in lana est veluti in subiecto, sed in niue non velut in subiecto, sed velut id q̄ complet substātiam/vt pars, & subiectum magis est cuz substantia. Similiter & ipsa caliditas quę ignis pars est, sed in subiecto est in ipso fero, quia aduenit & recedit a ferro sine ferri interitu. Aristoteles igitur hoc in loco accipiens subiectū secūdo modo dictum. s. vt est cōpositū & indiuidua substantia, qd̓ neq̄ in subiecto esse inquit/neqz de subiecto aliquo dici, merito omne id quod non dicit̄ de ipso substantialiter, sed more accidentia in subiecto esse asseruit, ceu caliditatez in ferro, qd̓ si ea quę cōplent substantiā alicuius, veluti ignis caliditatez ignis partē esse diceret, tamē hęc sunt quoq̄ in subiecto qd̓ est expers qualitatis & materia prima est. Sed ipse puto contra hanc solutionē cōsentaneum esse dicere, qd̓ si in subiecto id solum est q̄ aduenit & recedit a subiecto, itaq̄ in his duobus modis non est cōplexus omnis prędicamēta. Nam si non esse in subiecto substantiaz significat, & in subiecto non omnē qualitatē, sed solaz illam quę extrinsecus venit, igitur non omnia genera erunt cōpręhensa. ❡ Vel oportet dicere quod non ipse qualitates quę extrinsecus adueniunt, sed ille quę cum sint partes substantię sunt substātię, & sub substantia cōpręhenduntur. Naz s̄m Aristo. partes substātię sunt substātię, & forsitan ob id substantiaz non dixit esse subiectū, sed nō in subiecto, vt etiā tales qualitates cōpręhenderet. ❡ Sed quidā dubitant etiā de bono odore pomi, atq̄ de thure & his quę cum cremātur exhalāt atq̄ odorē emittunt. Nam suauis bonusq̄ odor cum sit accidēs, egreditur tamē ex pomo & thure cęterisq̄ incensis & emittentibus odorē in aerez & in vestes, & mellis dulcedo in totum melle cōmixtum, atqz allei & raphani, cū iaz hęc in vētre alterata sunt, prauus odor fętorue fit his qui colloquiuz hnt. ❡ Sed scire opz q̄ Aristo. nō dixit impossibile esse, vt ipse odor vel fętor non possit separari ab eo in quo erat, sed ab eo in quo est. Nam etsi ab aliquo subiecto deflecteret, cuz vniuersum ipsum sit continuū, vel s̄m tactum, vel s̄m vnionem potest in alijs subiectis sese recipere cū nullū interstitii. i. vacuū adsit. ❡ Et qūo qualitas extra substātiā migrabit? Nā hoc modo erit separabilis natura, & emigrās in vicissitudine subiectoꝝ sit. ❡ Forsitan igitur melius est dicere quod omnis bonus odor & omne tale accidēs cum propria substātia est, & nunquā ab eadem distrahit̄ & seiungitur, & quod interdum substantia cum rara sit, in amplum sese porrigit, & in alijs substantijs disseminatur & interspergitur, aliquādo autē ea quę sibi continua sunt in seipsam transmutat, pręsertim ea quę apta sunt pati,

quod

Marginal notes (left): Vid Simpli. in 4° phy li° quem trāstulimus. — Cōtra Iamblicum. — Vide quo legit p° verba ꝑcurr° / vnde vlt q̄ sub his verbis ipse est seorsum & totus / q̄ cōprehēdantur alij modi q̄ bus nō ē alit qd sep̄ri ab eo in quo ē.

Marginal notes (right): Ꝓlotin° idē fere de subo dicit in libro de materia. — Solutio. — Dubium. — Solutio. — Obiectio. — Responsio.

qd quidem manifeste in igne vi. Nõ enim scintilla ex pri⁹ oẽm mãm absorbet, sed ex illa passim paulatimq̃ ignis multiplicat̃ ac maior fit. Ex p̃dictis ergo nũq̃ p3, qd bonus odor pomi ⁊ thuris incẽsorũq̃ corpo⁊ emittẽtium suauẽ odorẽ cũ sit id q̃ cõplet spẽ3, nõ diceret̃ cẽ in subiecto qd cõplet̃. Q̃d ṽo aliq̃ tuba simul cũ talib⁹ odoribus bonis deferat̃, indicio sunt pomũ cũ redigit̃ in marcedinẽ3 ⁊ rugositatẽ, ⁊ incẽsa corpora q̃ cũ emittũt odorẽ absumunt̃. ℂ Sed q̃uo ingt nõ ẽt indiuiduũ sb̃aq̃, ceu Socrates Plato nõ subibũt rõnẽ eo⁊ q̃ sunt in subiecto, ⁊ erũt accidẽtia, siq̃dẽ Socr. in aliquo sit. Na3 in loco ⁊ in tpe est, ⁊ nõ vt ps, ⁊ impoẽ est vt sit sine loco ⁊ tpe. Nã cũ locum mutaret, prorsus in alio erit, ceu de bono odore dicebat̃. ℂ Sed hãc dubitationẽ de loco Boethus soluere videbat̃ dicẽs ea q̃ mouent̃ non esse prorsus in loco, ea. s. q̃ q̃tenus mouent̃ sunt in indiuiduis suis, qd ṽo nõ sit nõ est, nõ est in loco, ceu neq3 vniuersu3 est contentũ .n ipso vniuerso cõtinẽte siq̃dẽ s̃m ptes in loco pticulari sit. Na3 extra vniuersu3 nihil est. Nã h̃ demõstratũ est in libris d̃ motu. Silr atq3 eadẽ rõne non erit q̃ppiã in tpe pticulari. Nã cũ cõtinuo tps fluat, semp aliud atq3 aliud est quare si q̃ppiã in tpe est, pfecto in tpe vli est. S3 hoc ẽt Boethus soluẽs inquit p̃mo qd apud Aristo. tps vle non est, qd si esset, certe nihil erit. At Arist. id qd est in aliquo asseruit vle, quare id qd est in aliquo non põt esse in aliquo vle. ℂ Sed facillime tales dubitationes soluerent̃, si huic p̃positioni, in, cõ iungeremus inexñs. Nã acciñs inheret inestq3 subiecto, sed q̃ sunt in loco vel in tpe nõ dicerent̃ inesẽ.

Debili circa locum. — Sole Boethi. — 4⁹ physicorum — Optia ⁊ vera solutio.

Accidens, in subiecto, in aliquo — in tpe ⁊ i loco Soc. ⁊ Plato.

e b g — b a

Scias hãc figurã cẽ syllã ⁊ argumẽtũ d̃ idiuiduis sub s̃tãijs, ⁊ nota q̃ fig⁹ cõtinet syllm ⁊ psyllogismus, vel cũ duplici auctione ⁊ in latus ⁊ ad mediũ primo⁹ est: oẽ qd est i aliquo nõ velut ps, nec velut qd nõ põt cẽ sine eo i quo ẽ in subiecto est. Sed Socra. ⁊ Plato sic, ergo i subiecto sunt, ⁊ sic auctio per mediũ pbando minorẽ3: ẽ q̃ sũt i tpe ⁊ loco sũt in aliquo, vt nõ ps neq3 vt id qd põt cẽ ⁊c. sed Socra. ⁊ Plato sic, ergo s3 auctio in latus est si pbemus Socra. ⁊ Platonẽ cẽ accñs h mõ: qd ẽ in aliquo nõ velut pars neq3 id q̃ põt ⁊c. tale est accñs sed Socra. ⁊ Pla. sic, ergo.

ℂ Si autem aliquis sub id quod est in aliquo per eandem rationẽ existimaret compręhẽdẽdum esse ẽt id q̃ est velut forma in materia, quia illud qd est in materia, nõ est vt pars eius, ⁊ est inseparabilis ab ipsa. Sed dictum est prius qd impręsentia Aristote. accipit illud qd est in aliquo velut in cõposita subtãtia, de qua verum est dicere substãtia ⁊ hoc aliquid. ℂ Sed inquisitione dignum est cur post vlem substantiã ordinauit particulare accidẽs, ⁊ non aliqd vle neq3 substantiã. Nam si descripseris in quadrãgula figura, certe vlia supra ordinabis ⁊ particularia deorsum, vnde nec in longitudine, nec in latitudine inuenies ipsa coordinata esse, s3 angularia ⁊ regione cẽ. Huius ṽo causa est, quia omnis diuisio sĩ debet habere contradictionẽ, cuius partes simul accipi nequeant, fieri d3 s̃m contradictionẽ. Hic autẽ est conuenientior acceptio, quoniã si affirmatiuũ opponit̃ negatiuo, scilicet de subiecto ei q̃ nõ est de subiecto, ⁊ negatiuu3 affirmatiuo oppositũ facies. s. nõ de subiecto, ei qd est in subiecto.

de subiecto — simul stant — non de subiecto
vniuersale — particulare
simul stant — simul stant
non in subiecto — in subiecto accidens.
simul stant

ℂ Qd ṽo illud de subiecto dr̃, ⁊ in subiecto est, sic accidẽs vle nominet, ex dictis cõstat. Postremo sciendũ est qd in his oibus posuit Ari. vlia p̃inde atq3 subsisterẽt, vt vle3 scias, quã cõstat esse vlr in aĩa. Et paulo ante diuisit ea q̃ sunt in vlia ⁊ particularia. Et forsitan Pythagoreos secutus est, a quibus doctrinam decem gñum accepit.

ℂ Simplr aũt indiuidua, ⁊ vnu3 numero de nullo q̃dẽ subiecto dicunt̃, sed quędã in subiecto esse nihil probibet. Nam aliqua grãmatica est eorũ quę in subiecto sunt, sed de subiecto nullo dicitur.

¶ Cum ipse prius nominasset in subiecto, ⁊ de subiecto, opus fuit explicare qd sibi nõia velint, ⁊ quũ prius indicasset qd est in subiecto, nũc qd significet de subiecto affert. Sed potius qd nõ significat prius tradidit, deinde sic quã vim habeat. Dicit igit̃ qd̃ indiuidua, que differẽtijs non diuidũtur, ⁊ ob id non sunt vnũ gñe neqȝ specie, sed dũtaxat vnũ numero, perinde ac vnum habeãt esse cum numerant̃, de nullo subiecto dici, quippe q̃ non habeãt aliquid ipsismet magis particulare, de quo p̄dicent̃ tanquã de suo subiecto. Qd̃ si nomen Socratis de ipso Socrate p̄dicat̃ tanq̃ de suo subiecto, tñ nunc de tali p̄dicatione sermo nõ est, sed de illa in qua alterũ de altero vniuocę p̄dicat̃, qd̃ quidẽ indiuiduis non inest. Cęterũ cũ dicat quoddã cõe omni indiuiduo .s. non dici de subiecto, etiã discrimen addit. Nam etsi nõ de subiecto aliquo dicunt̃ indiuidua, tñ queũt in subiecto esse .i. possunt esse accñs. Equidem hoc non esse in subiecto constat, qd̃ quidem est substãtia. Forsitan qz ipse primus hęc nomina posuit, ne quis cum audiuerit non de subiecto, illico esse idipsum in subiecto suspicetur existimans idem subiectum in vtroqȝ intelligẽdũ esse, ob id inquit qd̃ non est de subiecto nihil p̄hibet in subiecto esse. Nã aliud atqȝ aliud subiectũ est in vtroqȝ dicendi modo. Qd̃ si nihil p̄hibet in subiecto esse, patz ẽt qd̃ nihil prohibet in subiecto nõ esse. Nam particulare nihil prohibet, vt sit accidens ⁊ substantia.

Subm̃ ppõnis ⁊ subm̃ inherẽtie dicit nostrates.

Sz pace Simplicij non tot verba fudisset si illõ ꝑcept̃ cõsiderasset. Sed quedã. Illi cũ dixit qdã tñ alia nõ eẽ i subiecto p̄dicamẽtñ : ergo Simplicij in calce ẽ ab opposito,

¶ Quando alterũ de altero prędicatur, vt de subiecto quęcũqȝ de p̄dicato dicunt̃, hęc oia ẽt de subiecto dicent̃, vt hõ de aliquo homie p̄dicatur, ⁊ aial de hoie, igitur animal ẽt prędicabitur de aliquo homine. Naz aliquis homo ⁊ homo est, ⁊ animal.

¶ Cũ dixerit quid nõ est de subiecto, nũc qd sit de subiecto inquit, qz vniuocę ⁊ in eo qd̃ quid est p̄dicari est de subiecto dici, qd̃ quidẽ fit, qñ ratiõnẽ diffinitiuã subiecti assignãtes per prędicatũ assignamus. Nam si qs traderet quid est homo, diceret aial esse, qñ igitur velut de subiecto p̄dicaretur, ceu homo de Socrate, ⁊ de prędicato aliquid aliud prędicat̃, ⁊ hoc ipsum nõ temere ⁊ fortuito, sed velut de subiecto ⁊ vniuocę, ceu si aial de hoie, ⁊ animal de Socrate prędicabit̃. Nam hoc qd̃ nunc dicit Aristo. erit primus modus primę figurę, vbi mediũ cum sit in maiori extremitate velut in toto, dicit̃ de omni minori extremitate. ¶ Quidã ambigunt quo nã pacto quũ animal dicat̃ de subiecto qd̃ est homo, ⁊ genus d̃ aiali, genus nõ amplius prędicat̃ de homine. ¶ Sed solutio in prõptu est, qz ⁊ si genus prędicet̃ de animali, tamẽ de eo nõ prędicatur velut de subiecto, alioquin de omni animali p̄dicaret̃, Atqui nunc Socrates quidẽ aial est, sed nõ genus. Nam genus non p̄dicat̃ in eo qd̃ quid de aiali. Porro interrogati quid est aial, rñdemus nõ genus, sed substantiã animatã esse. Non eniz quocũqȝ ⁊ qd̃libet p̄dicatũ velut de subiecto prędicat̃. Porro in hac ꝓpositione Socrates ambulat, p̄dicat̃ quidẽ ambulat sed nõ de subiecto. Ostẽdit igit̃ qd̃ quidẽ dicebã, per id qd̃ ipręsentia dr̃, quid sit de subiecto dici, qñ est p̄dicari vniuocę, ẽt illud maxime docet, qd̃ de quocũqȝ subiecto aliqd dr̃ ⁊ prędicamentum in qd̃ reducit̃, prędicatũ de eodem dr̃. Naz si aial de homine q est subã dr̃, ⁊ animal reducit̃ ad substãtiam, ẽt hõ ad substantiam reducet̃. Et per hoc theoremata singularia ⁊ q̃ intellectu ⁊ rõne cõprehendi nequeunt p sua superiora in decẽ p̄dicamẽta colligunt̃ ⁊ redigunt̃. Nã q Socrates sit subã non possumus plane ꝓspicere nisi procedamus per multa quę semper vniuocę prędicantur de his quę sunt sub ipsis .i. per ea quę de subiecto dicũtur. Nam si Socrates est homo, ⁊ prędicatũ de hoie vniuocę dicet̃, quare ⁊ animal ⁊ animalis prędicatũ vniuocę de Socra. dicetur, quare etiã animatũ ⁊ subã. ¶ Sed si de subiecto dici idẽ est cum eo qd̃ est p̄dicari vniuocę, qñ ⁊ definitio prędicat̃ de principali. Nam homo est aial rationale mortale, profecto etiã definitio hominis de ipso hoie subiecto dicet̃, qd̃ si hoc admittit̃ vl̃e non amplius significabit̃ ab hoc de subiecto dici. Vel ob id Aristo. non simplr̃ dixit, qñ aliquid p̄dicat̃ vt de subiecto, sed dixit qñ alterũ de altero prędicaret̃ vt de subiecto. At ea quę significantur a diffinitione nõ sunt altera a definito. Verũ aliqui idipsum dãnant .s. dici alterum prędicatũ q prędicat̃ de subiecto. Nam animal prędicat̃ de homine tanq̃ de animali, ⁊ color de albo tanq̃ de colore. Et inquit Porphyrius q duplex est animalis cõsideratio atqȝ notio, alia quidẽ ordinati ⁊ definiti, alia vero inordinati indeterminatiqȝ, prędicat̃ igit̃ indeterminatũ de definito ⁊ determinato, ⁊ hac ratione alterũ est. Verũtamẽ Iamblicus inquit q genera non p̄dicãtur de subiecto, sed altera per hęc. Naz qñ dicimus Socratẽ hominẽ esse nõ dicimus ipsum generalẽ hominẽ esse, sed participare gñali, ceu dicendo vitẽ albã idem est, ac si diceremus racemos albos, cũ ipsa sic vocet̃ per relationẽ ad fructũ. Sed de his Aristo. diligẽter in metaphysicis determinauit, nunc aũt cõius vtit̃ significationibus, ceu etiã nos facimus qñ dicimus diffinitiones cõstare genere ⁊ differẽtijs hoc in loco genus nõ ꝓprie accipiẽtes, sed pro eo casu cuius explicatiuũ est illud .s. pticipare gñali. Sed q velit vl̃e esse id q de subiecto indicauit dicẽs indiuidua nõ dici d̃ subiecto. Qd̃ vero oporteat ipm vniuocę p̄dicari, significauit indicauitqȝ p hoc ⁊ de eo q est sub ipsis p̄dicari. Nã hoc inest p̄dicatis atqȝ cõuenit, quę in quid est p̄dicãtur. Illud autẽ q est in subiecto, certe in subiecto est, nõ tñ p̄dicatur de subiecto vniuocę, quippe non dicat̃ aĩa est scĩa, qñ igitur idem in subiecto fuerit ⁊ de subiecto dicetur .i. qñ fuerit vl̃e accidens, duo sane subiecta spectanda sunt, alterũ in quo est, alterum de quo dicit̃, illi vero accidenti in subiecto tribuitur ⁊ assignatur hoc .s. est, illi aũt de subiecto assignatur illud .s. dicitur. siue eniz sint vniuersalia, siue in solo versentur intellectu alterius erit tractationis ⁊ facultatis indagare. Qd̃ tamẽ dicãtur de subiecto constat, nunc aũt velut existẽtibus Aristo. vsus est. Itẽ perspicuũ est quo differant ea quę sunt in subiecto ab his quę de subiecto dicunt̃, sed repetatur etiã nunc, qm̃ aliud est vl̃e, ⁊ aliud q est in altero. Equidẽ eorũ quę de subiecto dicunt̃, nomẽ ⁊ ratio prędicant̃ de subiecto, sed illius q est in subiecto ratio nunq̃ prędicatur, nomen vero sępe prędicatur, q̃q̃ vtrũqȝ ipsoꝝ interdum cum altero copuletur ⁊ interdum non. Nam de subiecto aliqñ est in subiecto, aliqñ autem minime, ⁊ in subiecto aliquãdo est de subiecto, ⁊ aliquãdo non est. Vniuersalia autẽ ⁊ genera ⁊ spẽs, siue fuerint in substantijs, siue in accidẽtibus proprie de subiecto dicent̃, hoc aũt indicauit ẽt ipse dicẽdo q indiuidua ⁊ vnũ numero nõ sunt de subiecto. Sciendũ autẽ qd̃ Andronicus ⁊ quidã alij nõ solũ p̄dicata in quid inquiunt de subiecto p̄dicari, sed ẽt alia, ceu musicus de Aristoxeno p̄dicat̃, ⁊ Atheniẽsis de Socrate, ⁊ forte illa q̃cũqȝ dixi esse p̄dicata de aliquo illud ipm dicim⁹ q p̄dicamus. Nã dicentes Socra. ambulare, nõ dicim⁹ Socra. ambulãtẽ eẽ, sz Atheniẽsem ⁊ Phm̃ eẽ dicim⁹, ⁊ q̃cũqȝ de his p̄dicãtur dicẽtib⁹ nobis hęc esse illa, ⁊ de subiecto dicent̃. Nã si Socra. phs est, ⁊ phs est sciens, erit etiã Socra. sciens. Item inqt si corpus albũ ⁊ album color, erit etiã corpus color. Vel albũ duo signat qualitatem .s. ⁊ coloratũ, qd̃ quidẽ de corpore prędicatur.

Immo h regula ẽ dici de omni/q̃ si sola in cõmuni h⁹ erit vera/ erit de omni posteriorum/ co. Nam idẽ est dici d̃ omni est illõ vbi nil ẽ sub subiecto assumi/ de quo p̄dicatũ nõ dicat̃: ⁊ qñ alterũ de altero ⁊c.

Uale dictum q̃ñ .s. vl̃e nõ significabit ab h d̃ subiecto dici qz tota definitio equat diffinito/ ⁊ nõ ẽ vlior/ z quod hic p̃s sit cõmunior.

Lanũ dicit subm̃ i quo/ ⁊ subiectum de quo.

p̄dicatur. Nam corpus nō est albedo, sed de q̄litate colorati non p̄dicatur sed albedo, quare color non p̄dicabitur de corpore, sed coloratum.

¶ Diuersorum generum, quorum vnum sub alio non ordinatur, differētię sunt specie diuersę, ceu animalis ⁊ sciētię. Eędem animalis differētię campestre, bipes, volatile, aq̄tile. Scientię autem nulla harum, quippe nō differat scientia a sciētia, eo q̄ bipes sit. Eorū vero generum quorum vnum sub alio ponitur, nil p̄hibet easdem esse differētias. Nā superiora de inferioribus p̄dicantur. Quare quot sunt differētię q̄ p̄dicant, totidē & erūt, q̄ subijciūt.

¶ In his dicendum est quid genus, quid spēs, quid differentia, ⁊ quā habitudinem habeant inter se quo ad diuersitatem ⁊ cōuenientiam. Genus igitur dicit multiplr, ceu Porphyrius indicauit ⁊ docuit in suis introductionib⁹. Impresentia autem omittatur. Genus est quod p̄dicatur de pluribus differētibus specie in quid. Species autē est id qđ p̄dicatur de pluribus differētib⁹ numero in qđ. Differentia autē est id qđ p̄dicatur de pluribus differentibus specie in quale, sed ea specie differunt, quorum vnum ab altero mutuo ratione substātię separantur. Numero autē distant quęcūq̄ cursu accidentium, p̄prietatem p̄prię subsistentię determinant ⁊ distinguunt. Item in quid est p̄dicātur, quęcūq̄ in ratione quę explicat essentiā ⁊ qđ rei continētur indice[illegible]tia substale ⁊ cōmune rei quę diffinitur. Item in quale quid ea sunt q̄cūque substātiale cum qualitate comp̄hendūt. Nam rationale nō simpliciter q̄litas est, sed qualitas quę ad animal spectat. Vnde oportet differētiam separare substātialiter ⁊ s̄m esse, ⁊ nō per accidens. Nam ⁊ si hoīs sit nauigabile, tamē hoc non est eius differētia substātialis, op3 autem differētias eē partem substātię. Nam p̄prietatem determinat circa subam separabilem. Spēs autem ⁊ differentia inter se discrepant vt totum ⁊ pars, quippe differētia cōstitutiua cōtineatur a tota specie, vt ab homine rōnale, interdum quoq3 p̄ tota specię differētia dicitur, ceu imortale ⁊ mortale p̄ dijs ⁊ hominibus. Sed differētiarum alię sunt generū, alię vero specierum, sunt ergo generis cōstitutiuę quęcūq̄ de omni dicūtur, diuisiuę autē, quęcūq̄ diuisim de eodem non dicūtur, sed simul oēs. Speciei vero differētię sunt specifice ⁊ sole, quarum vnaquęq̄ separat ⁊ distinguit spēs contra vnūquodq̄ quod cōtra diuiditur, sed nō simul oēs. Vt ergo spēs plures se habēt ad vnum genus, ita ⁊ plures differentię ad vnā spem cōficiēdam cōcurrunt. Herminus autem putat differētias cōpletiuas non esse appellādas differētias, sed solas diuisiuas sed quomō differētias dicimus p̄dicari de pluribus differētibus specie, ⁊ speciem de pluribus differētibus numero. Nam ecce q̄dam differētię de vna specie dicūtur, ceu leue de igne. Eteni alia leuia sunt leuia p̄pter ignem, ⁊ graue quicq̄d est ob ipsam terram graue est, ⁊ vniuersale extremę vltimęq̄ differentię s̄m vnamquāq̄ speciem, ceu in homine mentis ⁊ sciētię capax, de sua specie dicūtur. Item q̄dam cōuertunt cū diffinito. Item q̄dam species sunt quarum vnum est indiuiduum ⁊ illud est spēs, ⁊ quędam sunt in sensibilibus q̄ sunt omnes sempiternę, vt sol ⁊ luna ⁊ aliorum vnūq̄dq3, quędam in generabilibus, vt narrant, phęnix auis, quō igit̄ species de pluribus differētibus numero p̄dicat̄. Nisi hoc ⁊ si nō simul de indiuiduis existētibus p̄dicetur, saltem s̄m successionem de pluribus phęnicibus p̄dicat̄. Sed in sempiternis si non dicitur spēs de pluribus, neq3 ea comp̄hēditur sub hac specie quę modō inquiritur quę indeterminata est ⁊ in multis spectatur, sed illa spēs quę vnum h3 indiuiduum in materia ordinata sub tali collocatur. Nam illa si plura essent indiuidua, oībus p̄fecto inesset. Et videtur q̄ talis spēs media sit inter indiuidua ⁊ p̄prias spēs, eo nāq̄ quod singularia indiuidua excedit, indiuiduis superior est, eo autē q̄ in materia sit, inferior est his q̄ sunt proprię spēs. Verum Porphyrius inq̄t differētias vt in pluribus ⁊ sępenumero dici de plurib⁹ spēbus ⁊ nō semper. Iāblicus autē inquit q̄ etsi quędam differētię nō de pluribus spēbus dicūtur, tamē ita ipsę se habent, vt q̄ntū est in seipsis de pluribus dicerētur, differētia aūt magis propria inquit ⁊ cognatior naturę materiali est quę de vna particulari specie dicit̄, attamē etsi ita disposita sit, vim tamē habet s̄m suam rōnem seipsam pluribus spēbus impertiri. Quod si quidam alius euētus rerū quę apte sunt ad recipiendum extēsionem in multitudinem nō sinit hoc fieri, certe nihil impedimēti est hoc, quin ipsa differentia quo ad suam rationem pluribus sese insinuat ⁊ accōmodet. extrinsecum ad cōceptum. Diuersa autē sunt genera ⁊ species atq3 differētię quę p̄dicamentis differunt, q̄re in vnoquoq3 p̄dicamento sunt genera, species ⁊ differētię. Et ea genera sunt sibi inuicem ordinata, quorū alterum sub altero est, ceu sub animali volatile. Ea vero non sunt sub inuicem ordinata, quorum alterum sub altero nō est ordinatum, vt animal ⁊ scientia. Nam cum generū ⁊ specierum, alia sint genera solum, ceu quęcūq3 supra seipsa genus non habēt, ceu substātia, ⁊ alia spēs solū, ceu ea quę post seipsa nō habēt species, vt aquila, ⁊ alia intermedia his, ceu animal, auis, quę genera ⁊ spēs sunt. Spēs nāq3 velut atq3 habitudine ad ea quę sunt ante seipsa, genera vero sunt habitudine ad ea quę sunt post ipsa. Nam auis spēs quidem est aīalis, genus autē aquile. Subalterna vero dicūtur non quod vtrūq3 sub altero tertio sit, alioqui h̄ modo idem eiusdem eēt species ⁊ genus, sed qđ alterū sit sub altero tantū, sed quādo neutrū sub altero fuerit, tunc nō sunt subalterna ceu animal ⁊ sciētia. Nam vtrūq3 genus est, neq3 sciētia est animalis spēs, neq3 animal scientię. Cum igit̄ sint diuersa genera ⁊ diuersa intermedia inter supremum genus ⁊ infimā spēm, atq3 diuersa suprema genera p̄dicamentorum, quādo ergo dixit diuersorum generum, etiam gnā sup̄ma accipienda sunt tāq̄ diuersa genera existētia, ⁊ genera intermedia quādo nō fuerint subalternata, ceu animal ⁊ sciētia. Etenim animal in p̄dicamento substātię post eam ordinatur, ⁊ sciētia in qualitate post eam, igit̄ cum sint diuersa genera ⁊ nō subalternata, inq̄t diuersas esse differētias diuisiuas ⁊ cōstitutiuas. Nā animalis differētię diuisiuę sunt rōnale ⁊ irrōnale, vel volatile ⁊ pedestre, cōstitutiuę autē sunt sensitiuū, quę scientię non sunt differētię. Quorum vnum sub altero non ordinatur. Eędem differētię superioris prorsus sunt cōstitutiuę etiam inferioris. Nam vniuoce p̄dicātur, differētiarum autē superioris diuidētium q̄dam sane sunt cōstitutiuę inferioris generis, ceu aīalis volatile cōstituit auem, attamē nō cōstituit pedestre. Sunt autē q̄dam differētię, quę simul sunt diuisiuę ⁊ cōstitutiuę. Nam animalium alia sunt quę herbā comedūt, alia autem semē, alia carnes, q̄ sane differētię sunt ⁊ ipsius generis auiū. Pręterea nō dixit simplr̄ diuersas differētias, sed specie diuersas, quādoq̄dem sępe ⁊ diuersorum generum, vt aīalis ⁊ vasis eędem videātur eē differētię. Etenim animaliū alia sunt quę pedes habēt, alia vero sine pedibus. Similr̄ ⁊ vasorum, eędem quę pedes habēt sunt lectica, mensa, tripes ⁊ id genus, sine pedibus vero plura sunt, sed hę differētię non sunt spē

Aduerte q̄ hoc spēs / vel alterius ex ... ⁊ ... vt sol ⁊ luna

quo ad spem ⁊ indiuiduum efficiens stell. q̄ sūt i cauda vrse minoris ad arcton/ q̄ grece dicū ille oēs spē ⁊ indiuiduo/ ⁊ o aliis idez quo ad ... cōsiderato.

ęędem sed sm ęquiuocationem. Nã pes animalis & pes lectuli nõ sunt idem specie. Nã sm metaphorã trãslationẽue alterum ab altero dicitur, cũ solo nomine & nõ re conueniant. Hoc quoq; sciẽdum est q legendũ est diuersorum generũ & non etherogenoꝝ. Herminus autẽ vult eas differẽtias esse diuersas specie, quę sunt eoꝝ generum, quoꝝ vnum non est sub altero sed diuersa sunt. Iccirco inq̃t, sunt q̃daz genera quę nõ sunt subalterna, tamen ambo ad vnũ reduci queunt, vt volatile & pedestre quę ambo sub animali rediguntur, & horum q̃dam differẽtię ęędem sunt. Etenim volatilis alterum est bipes, alterũ quadrupes vt narratur de gripho & sphince, similr̃ & pedestri, sed hę differẽtię non sunt ęędẽ specie sed genere. Nam pmo sunt aialis differẽtię. Vnde ob id inq̃t. quorũ vnum nõ sub altero non simpliciter diuersas, sed spẽ diuersas differẽtias dixit. Etenim cũ ęędem sint eoꝝ generum quę nõ sunt subalterna, etsi ęędem videãtur, tamẽ specie non sunt ęędẽ sed gñe. Verũtamẽ pace Hermini Arist. diuersa genera & ea quę nõ sunt subalterna ponit nõ solũ p his, quorũ vnum nõ est sub altero, sed etiã quęcũq; ambo ad vnũ non reducũtur. Nã ea sunt diuersa genera q̃cũq; nullũ cõe genus hñt, vt sunt diuersa spẽ, quę nõ habẽt cõem spẽm, q cum cõstet ex exemplis, nõ est opus probare, neq; reddere causam. Etenim si ea sunt similia genere, quoꝝ est idem genus, pfecto diuersa genere erunt, quoꝝ diuersa sunt genera. At qui Porphyrius inq̃t ob id dici diuersorũ generũ diuersas esse differentias spẽ, quia spẽrum sub diuersis gñibus diuersę sunt drię. Nã diuersa gña sunt animal, & scia, & aialis spẽs est hõ, & sciẽtię musices, & horũ diuersę sunt differentię, quare dicit q diuersoꝝ generum & nõ subalternatim ordinatorũ differẽtię sm spẽs sunt diuersę, sed melius est itelligere specificas differẽtias, vt etiã ipse Porphyrius pcedendo in sequentibus putat. Sectatores Nichostrati in his culpãt & obijciũt vanum eloquiũ. Nam inq̃t quis ignorat q sciẽtia a sciẽtia differat, nõ sicut animal bipede vel q̃drupede distinguitur. Sed his pmo respõdemus qđ si h manifestum est, tamẽ non amplius illud simlr̃ pspicuum est, scilicet qđ subalternorũ generũ nihil phibeat easdẽ esse differentias. Eędem opus erat simul de ambobus opposita dicere. Deinde nõ vides qđ Herminus diuersa & nõ subalterna non recte accepit, cũ possit ea etiam quę non sunt subalterna posse ad vnũ genus reduci, quare nõ erat sermo in promptu & facilis, & si exẽpla recte accepta efficiãt sermonem Aristo. clarũ. Item aliud dictũ Arist. obiurgant & criminantur illud. vz. in generibus subalternis q quot pdicati erunt differẽtię totidem erũt etiaz subiecti. Nam cũ animal & rationale aial sint subalterna, quoniam aialis differẽtię sunt rõnale & irrationale, quõ ergo fieri poterit, vt rõnalis animalis aliud sit rationale, & aliud irrõnale. Boethus autem cum dubitationi cederet putabat hũc in modũ transcribẽda & vertenda esse verba, q̃re quot sunt differẽtię subiecti, totidẽ & pdicati erũt. Nã particularioris differẽtię etiam erunt illius qđ est magis vniuersale, quę sunt vniuersalioris cõtinentis particulare, etsi non eodẽ mõ vniuersalr̃ de pdicato vt de subiecto dicãtur. Nam rõnale de omni homine pdicatur, sed non amplius de omni animali, quãdoq̃dem animalium sint alia rõnalia, alia vero irrationalia. Quod si scriptura hęc & cõceptus, vt iacet, manere debeat. inq̃t. attendẽdum est huic sententię, nil phibet easdem eẽ differẽtias. Nam hoc aliquãdo coincidit. quippe mortale sit animalis & hois differentia. Sed grãs agamus Boethio, qui pncipiũ solutiõis subiunxit. Nam cum aialis differentię alię sint diuisiuę, seu animalis, aliud rõnale, aliud vero irrationale, ac mortale & imortale, & alię cõstitutiuę, vt animalis sensitiuum & sui ipsius motiuũ, certe drię pdicati diuisiue nõ oẽs insunt subiecto, alioqñ nõ eẽnt oppositę. Nã si rõnale inest homini, certe irrõnale non inerit, cõstitutiuę tamẽ pdicati differentię, etiã subiecto oẽs insunt. Nam sensitiuũ & sui ipsius motiuum intrinsecus homini & alijs animalibus inest. Illud ergo nil phibet dictũ est, quia non omnes differẽtię insunt subiecto sed cõstitutiuę, & diuidentiũ differentiarum quędam sunt pprię magis particularis, vt rõnale & mortale quę cũ sint diuisiuę animalis insunt et homini, attamẽ non illę quę his opponũtur. Pręterea sunt amboꝝ differẽtię diuisiuę ęędem generũ subalternoꝝ, vt prius dixi, mus. Etenim animalis, aliud est comedẽs herbas, aliud vero semina, aliud carnes quę etiaz sunt differẽtię huius generis. Canis quod est sub aiali. Verũtamẽ cũ Arist. diceret causam cur ęędem sint differẽtię, quia superiora de inferioribus generibus pdicantur, videtur dicere easdem esse differẽtias quę sunt superioris cõstitutiuę & inferioris & diuidẽtiũ, vt dicebam, pprias.

Quid dicat Arist. concludit.

Scitu dignũ est, quod quum dicat subalternoꝝ generum nil phibere easdem esse differẽtias tãq̃ de quibusdaz asserit & dicit, & non simplr̃ de omnibus, quãdo autẽ dicit superiora de inferioribus pdicari, & quot sunt differẽtię pdicati, totidem esse subiecti oportere, tãq̃ de omnibus vniuersalr̃ pfert & dicit nullaz ipsarum excipiens, nam ipse (vt dixi) hanc dubitationẽ soluit. Nam si ob id quia superiora de inferioribus pdicantur, quot sunt differẽtię pdicati, totidem & subiecti erũt, certe pz q non oẽs superioris erũt inferioris, sed pserum cõstitutiue & earũ q̃dam quę diuisiuę differẽtię sunt. Iamblicus autẽ vocat differẽtias generis cõstitutiuas gñales, & diuisiuas specificas, quare si nullo modo fuerint quorũdam generũ differẽtię ęędem, neq; ęędem spẽs, patet etiã q illa genera diuersa sunt inter se & nõ subalterna. Si ergo decem pdicamentoꝝ diuersas esse differẽtias, atq; diuersas esse spẽs ex vniuscuiusq; diuisione ostensum fuerit, manifestũ est, q diuersa sunt genera & non subalterna. Vtilis igitur est huius Theorematis ante pdicamenta declaratio ad sermonẽ de pdicamentis, hoc quoq; idẽ cant instãtię, quas ferre cõsueuerunt, qđ ea quę sunt sub eodẽ genere diuisit, seu facere & pati quę sub ipso moueri cõtinentur, vel q nõnulla genera pętermissa sunt vt ens & vnum.

Solutio.

Attamẽ si diceret q ista genera nihil cõe habent inter se, certe pz q neq; ens, neq; vnũ, neq; aliquid vt genus pdicatur de decem generibus, siquidem hęc omnia ab omnibus, vel singula a singulis differant, & nihil cõmune inter se habeant.

Eoꝝ quę sm nullam complexionem dicũtur, vnũquodq; aut substãtiam significat, aut quãtum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut quãdo, aut poni, aut habere, aut facere, aut pati. Est autẽ substãtia quidem vt sũmatim dicatur velut homo equus. Quãtum autem vt bicubitum & tricubitum. Quale vero vt album & grãmaticum. Ad aliquid vt duplum dimidium maius. Vbi vero vt in liceo & foro. Quãdo vt heri anno superiore. Poni autẽ vt accumbit, sedet. Habere vero vt vestiri armari. Facere autem vt incidere vrere, pati vt incidi & vri. Vnũquodq; autem dictorũ sm se in nulla affirmatione, vel negatiõe dicitur. Ea autem quę adinuicem horum complexiõe

affirmatio vel negatio fit. Nã omnis affirmatio ꝛ negatio videt᷑/ aut vera/aut falsa eẽ. Eorum autem q̄ ſm nullã complexionẽ dicuntur, vllum neq̃ verum/neq̃ falſuſ eſt, vt homo, album, currit, vincit.

℄ Hęc ſequũtur etiam diuiſionẽ q̄ prius tradita eſt, in qua diuidebantur ea q̄ dicũtur ſm cõplexionem, ꝛ ſine cõplexione. Nam poſteaq̃ diuiſe ſunt cõpoſitę ꝛ ſimplices partes locutionis ſeq̄batur ꝛ ꝯſequens erat, vt do, ceretur ad quot, ꝛ q̄ genera ſimplicia referũtur. Verũ alio modo hęc ſequũtur diuiſionẽ illã entiũ q̄ facta eſt prime in minima. Nã poſt ſectionem in minima, q̄ hus minora ſumere nõ erat, opus erat adijcere ſectionẽ q̄ fit in plura, in qua diuiſio in plura fieri nõ poterat. Seq̄tur ergo illa, ꝛ p̄cedit ea q̄ dicẽda ſunt, q̄a opꝫ eaꝫ cognitiones q̄ in figura ꝛ tipo fit, p̄cedere priuſq̃ aſſumi, q̄ exq̄ſita ꝛ exacta cognitio ſumatur, atq̃ ꝯſentaneũ eſt vt p̄cedat ſũmaria cognitio eaꝫ q̄ fuſa ꝛ ampla enucleataq̃ traditur. Nam qui antea vlẽm ꝛ ſũmariam notitiam acceperit, facilius longe aſſequetur fuſas ꝛ amplas explicationes. Cũ ergo triplex ſit ſignificatio eoꝝ q̄ ſine cõplexione dicũtur, vel ſm ſolam appellationẽ, quãdo dicimus ſubam, vel ab exẽplis, quando dicimus, ceu homo, vel equus. Nam hoc indicat velut in tipo ꝛ p ſenſum eã deſcriptionẽ q̄ apparet. Tertio ſit ſignificatio ſm eam notitiã q̄ in p̄mptu faciliſq̃ eſt, ꝛ nõdum arte tradita, ſed tẽdit iã ad exactam ꝛ diligẽtem ꝑfectionẽ. Ariſto. itaq̃ hoc in loco per nomẽ ꝛ exẽplum indicauit genera dicẽs. Eſt autẽ ſuba vt in vniuerſũ ꝛ ſũmatiꝫ dicatur, ceu homo/equus. Q̃tatẽ autẽ ceu bicubitum/tricubitum/ꝛ in alijs ſilr, de q̄bus notitiã cum de vnoquoq̃ diſputabit, nititur explicare. Archytas autẽ cum p̄mo docet nomẽ ꝛ exẽplum de vnoquoq̃ addit, etiã ſubiũxit ꝓprietatem de vnoquoq̃, ceu quãꝫ explicauit ſubſtãtię nomẽ atq̃ exemplum, adiecit ſimplr omnia q̄ per ſeipſa ſubſiſtũt. Nam prima ſubſtãtię notitia ſic aduenit tãq̃ ipſa p̄mo noſcat᷑ per ſe. Rurſus qualitatis nomen ꝛ exẽplum exponens, q̄a qualitates duplices ſunt, alię circa aiam, alię ꝟo circa corpus, non omiſit ꝓprietatem dicẽdo ſimplr q̄cũq̃ ſimul aliq̄bus inſunt. Nã cum qualitate tãq̃ ſimul exiſtẽte ꝛ ꝑficiente ſubam hęc ſimul intelligimus ꝛ cõcipimus. Q̃titatis quoq̃ nomẽ ꝛ exẽplum ſm oia genera cũ feciſſet, ceu ſm quale, ſm inclinationeꝫ momẽtũue, ſm diſcretũ, adiecit etiam notitiã faciliꝫ dicẽdo q̄cunq̃ accidũt numero, vel quid ſignat ſm numerũ. Itẽ ad aliquid adiecit ea quoꝝ ſimplr vnũ ad alterũ viciſſim dicit᷑, ꝛ vnũ ſine altero intelligi nõ põt nec ſignificare. Item facere adiecit actionem ſimplr q̄ fit circa aliquid ſignificando, p̄terea pati adiecit illud q̄ ab aliquo ſuapte natura aptũ eſt trãſmutari. Item habere addidit ea q̄ ſimplr ſimul nõ exiſtũt, neq̃ apta ſunt ſimul eſſe. Itẽ appoſita q̄ hñt poni ſignit ſimplr formationem corporis aliquo mõ ſe habẽtis. Vbi quoq̃ locũ ſimplr determinat, quãdo tẽpus ſimplr ſignificat. ꝑꝫ igitur q̄ nõ ſolam oſtẽſioneꝫ hoc modo ſm ſenſus, ſed etiã deſcriptioneꝫ ſm intellectũ fecit. Verum q̄d dicemus de hac diuiſione in gñalia genera. Nõne diuiſio eſt: ſꝫ q̃o erit diuiſio ſi neq̃ vt genus in ſpẽs diuidit᷑, neq̃ vt totũ in partes, q̄ppe non ſit aliquid cõmune decẽ p̄dicamentis: quale ens q̄daꝫ putant, vel quale aliq̄d diuidi in his, ſiquidem nõ ęqualr p̄dicatur de oibus vnde cũ gen⁹ nõ ſit ens, neq̃ differẽtias habebit ſm quas genus diuidat᷑. Item neq̃ vniuerſalr diuidit᷑ in partes. Nõ eñ eſt q̄dã cõmune collectũ, q̄ diffinitionẽ hanc ſuſtineat. Et proinde hęc nõ erunt velut partes ſimilares alicuius cuꝫ diſſimiles ſint, neq̃ vt diſſimilares. Nã ſiue aliquis dicat ens totuꝫ eſſe, ſiue aliq̄d certe vnũquodq̃ dicet᷑ ens, ꝛ aliq̄d eodem mõ, atqui partibus diſſimilaribus nõ ꝯuenit nominari noie totius. Sꝫ nũq̄d hęc diuiſio ſimilis ſit illi ꝑtitioni q̄ in exercitu fieri ſolet, quando cohortes, centurię, manipuliue inſtruũtur ꝛ ſimul ordinãtur in acieꝫ, vt q̄ẽadmodũ turmę manipuliue ductor anteit ita ſubſtãtia p̄cedat ſubſtãtias ꝛ alioꝝ vnũquodq̃ ſm ſuã multitudineꝫ: Sed hoc cõtinuationem ꝛ habitudineꝫ adinuicem recte diſpõnis tollit, ſiq̄dem hoc mõ nullam cõmunitatem p̄mis generibus relinq̃remus. Melius ergo eſt differẽtias generũ determinari atq̃ ſeparari ſm quaſdã primas ꝓprietates, porro q̃tenus circa ſubam ſunt accñtia, ꝛ in ſubſtãtia ſubſiſtũt ꝛ ad ipſam coordinãtur, catenus aſſimilãduꝫ eſt ea illis quoꝝ vnum ab alio depẽdet ꝛ coordinatur. Hęc igit᷑ Iãblicus putat. Herminus autẽ inq̄t q̄ hęc nõ eſt diuiſio neq̃ partitio ſed enumeratio, quoniã neq̃ totũ eſt ſupra ipſa, neq̃ vt genus, neq̃ alio mõ totum. Sꝫ ad ea q̄ Iãblicus ait, ſuiſmet verbis rñdeamus, q̄a illud ab vno nõ eſt accipiendũ a ſubſtantia, alioquin nõ numerarẽtur decem p̄dicamẽta, ſed noueꝫ, proinde magis eſt dicẽdũ q̄ p̄dicamenta ſe hñt ab ente, quod q̄dem hic ſępe numero dictũ Ariſt. vult in deceꝫ p̄dicamẽta diuidi. Et merito quãdoq̄dem de dictiõe ſignificatiua hic ſit mẽtio, ſed in metaphyſica inq̄t deceꝫ velut ab vno ente in ordine deduci, in quo ordine p̄mũ locum tenet ſuba, ꝛ circa ipſam gradatim alia q̄ coordinãtur. Herminus autẽ videt᷑ ambiguitatẽ quãdaꝫ ciere, num tot ſint genera. Sic autẽ ſcribit, ob id ſi eoꝝ q̄ dicũtur ſoleꝫ ſunt ſignificationes totidem profecto erũt p̄ma genera, totidem etiam p̄dicamẽta, q̄ ſi alia fuerint p̄ter hęc, certe neq̃ ſmo illa rejciet repudiabitq̃. Sꝫ pace Herminij vbiq̃ Ariſt. hac multitudine generũ vtit᷑, ꝛ nõ addit, neq̃ aufert, ſed ſemꝑ diuiſionẽ in decem ſtatuit ꝛ decernit, ceu etiã eoꝝ collectionẽ ad q̃tuor redegit. Verũ plerıq̃ alij ſunt qui de ipſa diuiſione dubitarũt, accuſantes per ſe diuiſionẽ in tãtam multitudinẽ, vt Athenodorus in eo libro queꝫ inſcripſit cõtra p̄dicamẽta Ariſto. vbi nil aliud nititur q̃ inueſtigare diuiſionem in tãtam multitudineꝫ. Itẽ Cornutus in his q̄ cõſcripſit in Athenodoꝝ ꝛ Ariſtotelẽ, ꝛ Lucius Nicoſtratuſq̃ ceu in alia oia fere, ita etiã in diuiſionẽ locuti ſunt, porro ſumẽdum eſt obiecta ꝛ cõtradictiones in terminis determinatis qui triplr eas diſtinguũt. Etenim alij accuſant ꝛ obiurgant hãc diuiſionẽ veluti ſup̄fluam, alij ꝟo vt mãcam ꝛ mutilatã dãnant. Verũ autem ſunt qui putant Ariſto. alia genera ꝓ alijs introduxiſſe. Extiterunt quoq̃ nõnulli qui etiã plura alia obiecerũt Ariſt. alij ſimul dãnarunt defectũ ꝛ abundantiaꝫ, alij autẽ vltra hęc adiecerũt etiam ꝑmutationeꝫ generũ. Porro dicantur q̄dam dubitationes de vnoquoq̃ genere, ꝛ ſolõnes ad ipſas q̄bus cõtradictioneꝫ ꝑcipiemus, ne longiores ſimus cũ in eas innehemur. Dicũt ergo hi qui ſup̄fluitatem cõfutant ꝛ obijciũt, q̄ nõ recte ordinauit ipm facere cõtra pati. Nã oportebat vnũ cõmune genus vtriſq̃ aſſignare q̄ eſt moueri, ad quos rñdenduꝫ eſt q̄ efficiens quatenus efficit nõ mouetur, ſed facit moueri ipſuꝫ exiſtẽs immobile, q̄ ſi aliqua efficiẽtia inſenſibilibus mouentur certe per accidẽs mouẽtur ea de cauſa, q̄a duo principia in idẽ concurrunt. ſ. p̄cipiuꝫ agẽdi ꝛ principiuꝫ patiẽdi.

℄ Sed forſitã oportebat de ipſo agere ꝛ pati ambigere, q̃o non reducãtur ad p̄dicamẽtum ad aliq̄d. Nam agẽs in paſſum agit, ꝛ patiẽs a faciente patit᷑. ℄ Niſi ſm hanc coaptationem reducãtur ad p̄dicamẽtum ad aliquid, tũ

Ecce primus diuiſionẽ ꝓceſſ⁹.

Alr ꝓceſſit Archytas q̃ Ariſto.

Dubium.

Solutio.

ƒm actionem ꝛ passionem aliam nãm habẽt ꝛ faciũt alia
genera. Etenĩ in alijs q̃ sunt ad aliq̃d, vt pater ꝛ filius
eadẽ vt per se subsistũt reducũtur ad subam, sed ƒm ha-
Dubium. bitudinẽ ad p̃dicamentum ad aliquid. ℭ Sed q̃o poni
nõ est ip̃m pati. Item q̃o ipsum habere nõ est ipsum fa-
Solutio. cere: ℭ Nisi q̃a poni non est magis passio q̃ȝ actio, naȝ
poni est sedere ac stare, quocirca poni accipitur in p̃dica
tione non ƒm ipsuȝ pati neq̃ ƒm agere, sed ƒm q̃ collo-
catur in alio. Eodem quoq̃ modo habere nõ accipitur
ƒm ipsum facere. Nam armari vel indui veste nihil mi-
nus est q̃ȝ pati, sed accipitur ƒm ipsuȝ circũcingi ꝛ poni.
Porro alij alio modo accusant ꝛ culpant superfluitateȝ,
nam Xenocrates ꝛ Andronicus videtur omnia cõp̃-
hendere sub per se, ꝛ ad aliquid, perinde ac superfluuȝ sit
apud eos tãtam multitudineȝ generũ afferri. Alij ꝟo se
cant ꝛ partiũtur omnia in subam ꝛ accidẽs, ꝛ hi videtur
aliquo mõ idem asserere cuȝ prioribus qui aiũt acciden
tia esse ad aliq̃d, quippe q̃ semp̃ sint alioꝝ, ꝛ substãtiaȝ
Solutio. per se. ℭ Itaq̃ cõiter respondenduȝ est ad vtrũq̃ quod
hi qui in paucissima sectionẽ Aristotelis sectantur, imp̃-
fecte ipsam attigerũt omittẽtes vniuersale ꝛ particulare.
Item accidẽtia quoꝝ multa genera tollunt, ꝛ redigunt in
vnum p̃dicamẽtum accidẽtiuȝ q̃ est ad aliq̃d, quia acci-
dentia sunt alterius vt inq̃ũt, ꝛ ea sola p̃prie sunt ad ali-
quid q̃ alterius sunt. Qð si ob id q̃a qualitercũq̃ sunt
alicuius, ad aliq̃d sunt, etiaȝ ea q̃ sunt per se, erũt ad ali
quid, naȝ Socrates est sophronisci, ꝛ ager possessoris, si g̃
hoc modo etiã accñs referimus ad subtum nimirũ non
est, quãdoq̃dẽ accidẽtis natura ipsa p̃pria per se sit. Itẽ
materia ꝛ subiectũ ip̃m ƒm hanc rõnem est ad aliquid.
Eq̃deȝ quatenus p̃ncipiuȝ per se est. Hoc igitur mõ Por
phyrius ꝛ Iãblicus dicunt ꝛ statuunt. Nisi forsitã esse al-
terius ꝛ ad aliq̃d accidenti cõpetant, quatenus accñs op-
ponitur substãtiq̃ q̃ per se ꝛ seipsa est. nã huic per se op
ponitur ad aliq̃d, ꝛ huic seipso opponit̃ id. s. alterius, qð
etiam Arist. indicat assumẽs eãdeȝ diuisionẽ sectionẽq̃
in duo. Porro ille forsitã recte dicere habet, qð Arist. re
cte diuisit plures accidẽtis p̃prietates nullam excipiens,
quia id qð est in subiecto, ꝛ q̃ sunt circa subiectuȝ diui-
dit, quod q̃dem accipiebant q̃dam, ꝛ ita cõtra diffinitum
subiectũ ponunt ea, q̃ sunt indeterminata circa subie-
Dubium. ctuȝ. Cęterũ qui asserũt diuisioneȝ mancam esse, ceu Ni
chostratus, inquiũt hãc esse causam, q̃a ipsi facere ponũt
oppositũ esse ip̃m pati, sed nõ ponunt ipsi habere oppo
Solutio situȝ esse ip̃m haberi. ℭ Nisi oportebat dicentes hęc ani
maduertere, qð ipsum haberi incidit in p̃dicamẽtum po
ni iam definitum, nam cuȝ aliquis hȝ scutuȝ, etiaȝ scutuȝ
habetur circũponi in eo qui hȝ, igitur haberi est positio.
Sed Lucius inq̃t cur cõiunctiones p̃termisit, quãdoq̃
dem ꝛ cõiunctiones sint dictiones significatiuę. Eq̃dem
Solutio. nõ sunt expertes significationis. ℭ Nisi qð non est prin
cipalis ipsaruȝ significatio, sed cõsignit queãdmoduȝ etiã
consueuimus duplices coronidas describere, q̃daȝ nãq̃
signit aliquid simul cũ his q̃ scribũtur, sȝ ipse per se nil
significãt. Etenĩ cõiunctiones cũ alijs partibus oratio-
nis velati colle simile signit. Tertio cõiũctiones nõ sunt
orationis elemẽta, sed siq̃dem forte locutionis p̃tes sũt,
Nam neq̃ colla est pars chartę. igit̃ neq̃ cõiũctiões par-
tes sunt, sed solũ p̃feruntur. Item dõm est qð quãq̃ȝ con-
iũctiones significent, ꝛ significare loquẽdo concedant̃,
tamẽ signit ƒm coordinationẽ ꝛ cõplexionẽ. At nũc ser-
mo est de his q̃ sint cõplexione signit. Pręterea ingrũt
vbi etiam articuli ordinabũtur, ꝛ nos dicimus q̃ de his
est eadẽ ratio. Etenĩ velut cõiunctiones sunt q̃ña cõsigni
ficantes. s. masculinũ ꝛ femininũ indefinite. Nam q̃d est
nõ signit, iccirco a quibusdaȝ indefinita vocãtur. Iteȝ ne-
gationes ꝛ priuatiões atq̃ diuersi verboꝝ modi vbi or
dinabũtur: Nisi Arist. ad hoc r̃nderit in cõmẽtarijs vbi
q̃ ad memoriaȝ reuocãda sunt, docet. Etenĩ in his me
thodicis regulis ue addiscẽdi ꝛ in cõmẽtarijs antedictis,
atq̃ in diuisionibus, ꝛ in altero cõmentario quem inscri
psit de his q̃ circa dictionẽ, qui etsi nõ videatur esse p̃-
prius ꝛ ab Arist. editus, tñ est alicuius viri oĩno studiosi
eiusdem scholę qui cũ in his voluminibus etiã p̃dicamẽ
ta addat, subiũgit. Dico autẽ eas quarũ doctrinã cũ casi-
bus, modis, negationibus ꝛ p̃uationib⁹ ꝛ in definitis co-
ordinauit. Est igit̃ eiusdem p̃dicamenti exui veste ꝛ ve-
stiri. Nam vniuersalr̃ in his habẽt esse negationes ꝛ pri-
uationes, qð entia tollunt, merito etiam ad illa reducun-
tur in q̃bus habitus sunt ꝛ affirmationes. Pręterea istãt
q̃o vnum ꝛ vnitas atq̃ pũctum non cadũt extra p̃dica-
mẽta. naȝ neq̃ quãta sunt, vt ipsi videt̃, neq̃ cõtinua sũt
cum sint impartilia ꝛ indiuisilia, neq̃ discreta, nã omne
quãtum cõuenit esse vel cõtinuuȝ, vel discretũ, ꝛ si discre
tum est vel impar vel par, vel vt p̃ncipium numeri, vel
vt metruȝ ordinabit̃ in p̃dicamento ad aliq̃d, vt ẽt Ale-
xãdro videtur. Si autẽ duplex est numerus alius corpo-
reus, alius ꝟo incorporeus, erit etiã vt Boethus diceret,
ꝛ vnitas duplex alia q̃deȝ suba in intellectuali numero,
hoc autẽ etiam Aristo. videtur, alia autẽ ad aliq̃d ꝛ quã
titas. Postea quoq̃ Boethus ait, nisi forsitã melius sit di
cere q̃ sit quãta, nam vt albedo se hȝ ad albuȝ, sic ꝛ dua-
litas ad duo. si ergo ambo illa sũt qualia, ꝛ hęc erũt quã-
ta, proinde cõtradicũt Alexãdro qui dicit fieri posse vt
ponatur vnitas eẽ pars quãti, ꝛ ob id numerat eã in q̃ti-
tate, naȝ numerus est multitudo vnitatibus cõstans. Qui
ergo cõtradicũt Alexãdro dicunt vnitatem esse initium
numeri sed nõ partem. Eq̃dem vbiq̃ alterũ est p̃ncipiũ
esse ꝛ id cuius est p̃ncipiuȝ, ceu etiam pũctuȝ est p̃ncipiũ
dimensionis ꝛ nõ est dimẽsio. Sed si hęc sunt principia,
certe ad aliq̃d sunt, quãdoq̃dem cuncta q̃ habẽt natu-
ram p̃priam ad aliquid, habẽt etiã esse ad aliquid, ceu pa
ter qui est homo ꝛ suba, qui etiã quo ad id quo pater est
ad aliq̃d est, opȝ porro ꝛ in his dicere quod quãtum p̃n-
cipia sunt, ad aliquid sunt. Nisi forsitã duplex sit princi-
piuȝ, alterũ coordinatuȝ, alterũ ꝟo dependens ꝛ extrinse-
cum. Coordinatũ ergo in eodẽ genere est vbi medium ꝛ
finis, sed extrinsecũ forsitã est in eodeȝ genere, nã si vni-
tas est extrinseca numero qui cõstitutus est in eodeȝ erit
genere q̃ cõstituitur ꝛ discretuȝ est. Etenĩ spẽs cũ sit con
stituta ꝛ discreta etiam nomẽ collectũ ꝛ cõstitutum est.
Vel v⁹ Stoici dicũt nomen cum summatim significet, ꝛ
diffinitio distincte, p̃fecto in eodeȝ erũt genere nomẽ ꝛ
diffinitio, sicut etiã materia ꝛ forma, cũ sint p̃ncipia sub-
stãtię cõpositę, etiaȝ ipse sunt substãtię, ꝛ si hic assumpte
non sint. Eadem quoq̃ de pũcto ambigere ꝛ dissoluere,
(vt existimo) sȝ sed melius dicunt vulgatiores expositio-
res, qui vnũ ob id p̃termissum esse in p̃dicamẽtis aiunt,
q̃a est ęquiuocã ceu ens. At ęquocoꝛuȝ nõ est determina-
ta diuisio, neq̃ in genus reductio. Tertij deinceps p̃mu-
tationẽ dãnant dicentes alia genera p̃ alijs accepta fuis-
se, quãdoq̃dem oporteat sumere motuȝ loco agere ꝛ pa-
ti. Nam fieri nequit vt in aliud genus motus redigat̃, ne-
q̃ aliquid aliud genus ipsius de ipso in quid p̃dicat̃. naȝ
neq̃ in genere q̃ est agere reducit̃, quippe plures sint in
genere pati. Itẽ neq̃ ad genus passionis tãtuȝ reducitur,
alioquin vbi motus qui sunt in ipso genere actionis, col
locabũtur. Quibus respõdendũ est quod potẽtia ꝛ act⁹
cum sint ęquoca in singulis generibus spectãtur, iccirco
in nullo determinate ordinãtur ꝛ quum motus sit via a

potentia in actum, aliter quidē spectatur in sub̄a vbi dicatur esse gn̄atio vel corruptio, ⁊ aliter in quātitate, q̄ vocatur auctio vel diminutio, ⁊ aliter in qualitate, quādo alterationem ipsam noiamus, ⁊ aliter in vbi, ⁊ ita sm̄ vnū quodq; p̄dicamētoꝝ aliter, qūo igitur motus potest esse vnuꝫ p̄dicamētum cū ⁊ ipse sit q̄dāꝫ ęquiuocū. Eadem quoq; dicenda sunt de ipsa statione ⁊ quiete quę aduersatur motui. Nam si aliq̄ eēt revera quies, illa sane in his sensibilibus inq̄renda nō est, sed in ipsis intellectualib⁹. Stoici v̄o putāt numeruꝫ primoꝝ generuꝫ cōtrahēdum esse in pauciora, ⁊ aliqua in paucioribus permutata assumūt. Nā faciūt sectionē in quatuor in sub̄a ⁊ qualia, ⁊ aliquo mō se habētia, ac aliquo mō se habētia ad aliq̄d. Et cōstat q̄ ipsi plura p̄termittunt. Nam quātum plane ⁊ ea quę sunt in tēpore ⁊ in loco omittūt, naꝫ si aliquo mō se habēs putāt talia cōtinere, q̄a q̄ p̄terito anno fuit, vel in lyceo, vel sedere, vel vestiri disponit̄ aliquo mō sm̄ aliquid hoꝝ, p̄mo dicimus q̄ quāꝫ ingēs sit differētia in his quod cōstas aliquo mō se habēdi confuse ⁊ indistincte p̄fertur de ipsa differētia. Deinde hoc cōe aliquo mō se habere etiam subiecto cōpetet, ⁊ quālito p̄sertim. Nam ⁊ hęc aliquo mō disponūtur ⁊ afficiūtur. Hęc igit̄ nobis seorsum respōdenduꝫ est ad vnāquāq; cōtradictionem. Sed cōiter ad oēs dicendum est, q̄ non est expetenda in ipsis tractationibus facultatibusq; introductoriis summa ⁊ exacta explicatio, quippe aures auditoresue primoꝝ rudimētoꝝ exactam ⁊ diligētem explicationeꝫ nō sufferant. Secūdo dicimus q̄ difficilis est conatus eoꝝ q̄ volunt diuidere gn̄alissimas entium differētias, vel significatiuas ipsaruꝫ dictiones, ⁊ ob id magis indulgendū est ipsi difficultati ⁊ cōcertandū cum ea, quam turpiter ⁊ prauis dictis contra eaꝫ cōtendere. Tertio autē diceremus q̄ omnes aliter diuidētes maiores culpas maioraq; crimina subibunt, quorū Stoici sunt qui diligētius vident̄ fecisse eam sectionem quę in hęc quatuor fit. s. in subiecta in qualia, ⁊ aliquo mō se habētia, ⁊ aliquo mō ad aliquid se habētia. Quę v̄o p̄termittunt dictuꝫ est prius. Iuniores etiaꝫ quibus facilior erat facultas supplere id q̄ deficiebat, in plerisq; videntur esse decepti, q̄ cum ita sit, quo mō non erit danda venia his qui p̄mo hęc agere aggressi sunt, si quippiam diligentie ⁊ exacte explicationis omiserint. Sed qui huic diuisioni vel enumerationi 3dicit, sciat se non in Arist. p̄mo, sed in Pithagoricos ⁊ Architaꝫ inuehi qui ante Aristotelē diuisionē in decē gn̄a fecit. Q̄ si quis cupit audire aliquaꝫ diuisionē, quę decē genera cōp̄hendat, forsitā erit talis, quoniaꝫ omnia q̄ sunt, aut existētię sunt ⁊ potētię, aut actus, potētię v̄o eaꝫ fuerint medię simul cū existētijs magis spectant. Porro primum diuidenduꝫ est dupl̄r in ipsas agentes existentias, vel patiētes, ⁊ in actus, ⁊ oēs actus p̄dicamētū actionis cōtinet, ⁊ oēs passiones p̄dicamentum passionis. Existentiarū autem alię quidem per seipsas habēt esse, quas omnes sub̄a cōp̄hendit, alię v̄o in alijs subsistūt, ⁊ harum alię spectātur sm̄ habitudinē, ⁊ q̄dam sine habitudine. Item earum quę sunt sine habitudine, alię q̄dem sm̄ designationem ⁊ quasi formaꝫ corporalium existētiarū cōsiderantur, ceu sunt oēs quę sm̄ quale determinantur, alię v̄o sm̄ dimēsioneꝫ extensionēue ⁊ multiplicationeꝫ sicut sunt ille quę sm̄ quātitatem sunt. Nam hę duę differētię quę sine habitudine sunt eoꝝ, quę in alijs subsistūt, sm̄ existētiam generū cōsiderantur. Earum autē sm̄ habitudinē, alię q̄dem ad cōuertentia dicuntur, quas oēs p̄dicamētum ad aliq̄d continet, alię v̄o nō ad cōuertētiaꝫ dicūtur, ⁊ harū alię spectātur sm̄ habitudinem ad corpora, alię autē sm̄ habitudineꝫ ad incorporea, ⁊ haruꝫ alia sm̄ habitudinē ad locuꝫ, quā q̄dem cōtinet p̄dicamentū vbi, alia v̄o sm̄ habitudinem ad tēpus, quę q̄dem in p̄dicamento quādo cōtinetur. Sed earū quę sunt sm̄ habitudinem ad corpora, alia q̄dem sm̄ habitudinē ad illa in q̄bus collocamur, aut stantes, aut sedentes, aut recūbētes, quę q̄dem oia ad p̄dicamentuꝫ poni reducuntur, alia v̄o est sm̄ habitudineꝫ ad circūposita, quę ab ipso p̄dicamēto habere cōp̄henditur. Nam corpora ad quę talis habitudo est, aliquo mō se habēt, velut nos in illis, aut illa in nobis firmantur ⁊ collocātur. Talis ergo q̄dam erit a nobis cōsolatio exhibita ac tradita his qui cupiūt accipere ex diuisione non manca decē genera, ⁊ bene scio q̄ hęc multas subibit castigationes emēdationesq;, si q̄ voluerint exactissime ⁊ diligētissime eam rimari ⁊ pōderare. Diuus tamē Iāblicus ⁊ ipse nititur afferre enumerationē generuꝫ nō mutilataꝫ nec trūcam, primo q̄dem locat subiectuꝫ in quo p̄existēte fiunt aduenientiaq; illa quę dūtaxat subsistūt, deinde ea quę simul existūt, cū subiecto vna cōsiderātur, hęc autē sunt qualitas ⁊ quātitas quarū altera multiplicat extenditq; subiectuꝫ, ⁊ alia format, habitudines v̄o circa subiectuꝫ spectātur ⁊ cōsiderantur, sm̄ quas cōsiderantur alia p̄dicamēta. Architas auteꝫ more Pithagorico argumētans eādem numeri generum reducit ad oia principia reruꝫ. Nam inq̄t. oēm artem ⁊ sciētiam eē vnā rem ordinatam ⁊ diffinitaꝫ, ⁊ talis in numero determinatur, ⁊ vniuersus totusq; numerus est ille denarius, merito ergo oia in decem diuidūtur ⁊ omnes sp̄es decē sunt, ⁊ specifici numeri decem existūt. Item merito extremitates corporis decē partes habēt, ⁊ elementa omnis orationis decē sunt, sed hoc etiā per inductionē cōfirmari pōt. Nam liꝫ his qui q̄duis ens in p̄ōptu habent videre quo mō in vnuꝫ aliq̄d hoꝝ generum collocetur. Sed quoniā hęc mediocri ⁊ recta distinctione ac dearticulatione sortita sunt, cęteraꝫ opportunuꝫ est ad verba cōtextus venire. Et quod intentio sit de vocibus significatiuis, vt sępe dicebatur, quatenus significatiue sunt, indicauit dicēdo. Eorum quę sm̄ nullā complexionē dicūtur vnumq̄dq; aut subam significat, aut quātum ⁊ cętera. Naꝫ res nec dicuntur, nec sig̃nt, sed significātur. Et si aliquis diceret q̄ ipsorum entiuꝫ facit diuisioneꝫ vel enumerationem, sed non quatenus entia sunt, sed quatenus significātur a talibus vocibus, ⁊ quod imo sm̄ cōstructionem vocum ⁊ rerum ad inuicē cognoscātur, siq̄dem inquiat significata numero decem eē, ⁊ ea quę sig̃nt totideꝫ esse. Et sane cōstat q̄ etiam diuisio conceptuū de ipsis rebus cōp̄hendit. Nam vno triū diuiso, cuī simul diuidūtur reliqua, p̄pter cōnexionem, quā habēt hęc tria inter se. Nā a rebus pendent ⁊ p̄ficiscūtur conceptus notionesue, a cōceptib⁹ autē voces p̄ueniunt, perinde atq; si q̄s diceret vocē nominis soli significatiuā, asserens q̄ lateuerint ip̄m cōmunia quę sunt ignobiliora indiuidua. Etenī Socra. tertiuꝫ esse fatetur. s. P̄hm ipsum, ⁊ conceptuꝫ de seipso, ac nomē trisyllabum, sed generuꝫ vnūquodq; dupl̄r putat spectādum esse. s. sm̄ nomen, ⁊ sm̄ conceptum dūtaxat, quocirca vox vana esset ⁊ nomē fictitiuꝫ, si nullum ens ⁊ nullus intellectuꝫ significaret. Veruꝫ q̄dam alij naturam cōmunem de medio tollant, quę soluꝫ in singularib⁹ subsistere putant ⁊ nō cōsiderantes contēplantesq; eas per se ⁊ separata. Et q̄uis hi de ordinata cōmunitate recte dicāt, oportebat tamē ⁊ separatā intelligere in qua continetur ordinata, naꝫ ante ordinataꝫ separata est, ⁊ ante aliud ens est ip̄m ens per se, nisi forsitan illud separatū ens ⁊ omniuꝫ post seip̄m causa nō sit spectādum sm̄ solam cōmunitatem, ceu. s. olim animalium causa hominumq;, equorū ⁊ reliquoꝝ, vel cęlestiuꝫ, ⁊ eoꝝ quę degūt in aere ⁊ in aqua

Diuiso v̄l ente vel p̄ceptu vel voce itelligit̄ diuisio triū. s. diuiso ente et ā diuidit̄ cōceptus ⁊ vox ⁊ econtra.

Hic Platonice loq̄tur.

⁊ in terre, q̄ si ſm ſolam naturā animalis cōſideraretur, profecto ſolam cōmunitatē animalium ꝑduceret, ſꝫ quā etiam oēs ſpecies alalium ꝑducat manifeſtuꝫ eſt, qḋ non eſt ſolius cōmunitatis vnio, ſed etiā differētiaꝝ ſpecieꝝ vnio eſt quę collecte illic prior eſt, ⁊ eſt omnia ante ſingula ꝑducens cōitatē ⁊ differētias ſm excellētiam quę ab vtriſq; ſecernitur. Niſi forſitā etiā in his quę ꝑducitur prorſus talis cōmunitas ſit, qualem nos intelligimus indifferētem. Naꝫ quādo dicimus aīam ⁊ corpus eē ſubſtātiam, profecto aliquid erit cōmune ⁊ indifferēs omni animę ⁊ corpori, imo etiam pꝫ q̄ cōmune ſubſiſtēs cum differētijs diſtinguit̄, vt etiam accōmodet̄ ſuis differentijs. Nam ſuba animę nūq̄ cū differētijs corporis cōnecteretur, q̄uis id qḋ diſtinguit̄ cōmunicatum ſit ſm eam vnionē quę ab vno cūctis impertitur, ne oīa quę ab vno dependēt ⁊ ꝑducuntur ſeiūcta ac diſperſa ſint. At nos ḡ participes ſumus vtriuſq;. vꝫ. illius q̄ cōnexuꝫ eſt ⁊ illi⁹ q̄ diſperſuꝫ eſt, cōitatē ipſam per ſe velut differēs intellectu ſeparamus, quę neq; in ipſis indiuiduis eſt. Nā hęc cōmunitas ſegregatur, neq; in his ante indiuidua eſt. naꝫ illa nō ſolum cōmune, ſed etiā diſtinctuꝫ eſſe in alia quadam natura prius acceperūt quę natura prior ſm veritatem nobis ignota eſt. Verū cauſa huiuſce cōmunitatis ſeparate ⁊ ſeparationis cōitatę vtrūq; ⁊ aggregatum ſimul ꝑducit. Quādo igitur Socrates diſputat q̄ in oībus eſt honeſtū, ⁊ in oībus eſt ęquale, videt̄ ꝑferre nō qḋ in multis ſit honeſtū prorſus indifferēs, ſed qḋ dialecticus methodus ac via diſcendi notionē noſtram cōfuſaꝫ aut intellectū cōfuſuꝫ ⁊ nō potētem cōmune a ꝓprio diſtinguere tādem diſcernit, ⁊ tūc deinceps notiões ſeiūctas in vniones pro cōfuſione ſenſim deducit, Naꝫ hoc eſt dialectices finis, vt etiā Socrates in libris de ciuili regno indicauit. Neq; igitur Platonē, neq; eius magiſtrū Socratem dānamus, qui vbiq; dialectice oſtēdūt cōes ſpecies partim participari, ⁊ partim ante participationē eē. Naꝫ opus erat his qui animo cōcipiunt ſolas differētias indiuiduorum hoc mō mētionem de cōmunitate ⁊ cōi cauſa in indiuiduis facere. Sed neq; Ariſtotelem derideamus tāq̄ ignaruꝫ cōium naturarū, ⁊ pexiſtentium cauſarum, qui dicit nullo pacto fieri demōſtrationem ſine vniuerſali ꝓpoſitione, ſed magis laudemus ipm intelligentem mirū in moduꝫ qḋ hęc cōmunia ⁊ oīno indifferētia ipſa per ſe nō ſubſiſtūt inter entia, ſed nos ſeparātes ipſa noſtro intellectu ꝑ ſeipſa ſubſiſtere volumus. Sed hęc a me ſupra quā par erat, dicta ſunt ob eos qui temere ꝯtendūt Phorū clariſſimos inter ſe diſſidere atq; digladiari. Cęterum quoniā ⁊ ſimplicū vocum q̄dam ſunt, quę q̄uis ſimplices ſint, attamē neqꝫ ſigīt niſi vna cum alia cōiungatur, veluti ſunt ꝯiūctiones, articuli, ⁊ ꝓpōnes, quocirca dixit. Eoꝝ quę ſm nullam cōplexionem dicunt̄, vnumqḋq; aut ſubſtātiam ſigīat, aut quantū, aut quale, ne voces ſignificatiue generum, dūtaxat ſepararētur ab illa ſignificatione quę ſm cōplexionē efficit affirmationes ⁊ negationes, ſed etiam a ſimplicibus quę ſignificāt ſm ſolam cōplexionem, ceu ſunt ea quę diximus. ſ. ꝯiunctiões ⁊ hmōi. ¶ Sed quo mō incōplexum cōſiderandū eſt nūquid voce incōplexuꝫ an virtute ⁊ ſignificato? Nā ſi voce incomplexuꝫ fuerit, accidet vt nō omnis vox ſimplex ſignificet vnū ꝑdicamētum, quippe aīal vt prius dictum eſt, ⁊ ego ꝓnomen adſignificās ſubſtātiam ſimul ⁊ actionem vel paſſionem ſignificat. Itē pluit, qa etiā ſignificat Iouem, ad ſubſtātiaꝫ, ⁊ ad ꝑdicamētum actionis redigetur. Qḋ ſi incōplexam quo ad virtutē ſtatuamus ipſam dictionē habētem differētes virtutes, certe ſub diuerſis ꝑdicamentis redigemus ipſam, vt afficior qḋ verbum ⁊ omnia media ad agere ⁊ pati reducuntur. Similr̄ hoc eſ ſigñans vētum ⁊ clima reducetur ad ſubſtātiā ⁊ ad vbi. Sed forſitan opꝫ reſpicere ad virtutes ſignificatiuas, ⁊ eā diuidendo ſic vnāquāq; redigere ad ſuū peculiare ꝑdicamētum, quāq̄ eadem dictio ſit ⁊ nō differens. Etenī ⁊ dictiones quatenus ſignificatiue ſunt, aſſumūtur. Porro ſi hęc ſine cōplexione ſunt, ꝑfecto ea quę his opponuntur ſm cōplexionem ſunt, ea. ſ. quę e duobus vel plurib⁹ ꝑdicamētis cōſtant ⁊ orationem efficiunt, vt hō ambulat, igit̄ nec ęquiuoca, nec vniuoca, nec denoīatiua, ⁊ ſi pluribus cōueniant ſm cōplexionem dicūtur, imo neq; ea noīa vel verba quę ſunt cōpoſita ſm cōplexionē erant, vt lapidibus obrui, falſidicus, ⁊ pelicit boues. Nam neq; hęc ex ꝑfectis cōſtant ꝑdicamentis. Itē neq; illud qḋ ex pluribus dictionibus cōſtat, quādo vnum fuerit ipſuꝫ ſignificatum vt liquet in diffinitionibus. Nam aīal rōnale mortale oratio q̄dam eſt ſed nō plura ſigñans, ſed vnuꝫ ſolum hoīem, quę neq; ex pluribus cōſtat ꝑdicamentis. Nam genus ⁊ ſubſtātiales differētię ſubſtantię ſunt. Igit̄ opꝫ accipere cōplexionem ſm virtutem ⁊ nō ſm dictionem, qa aliquādo ſimplices voces ꝓferimus, quādo cōplexus erit cōceptus in ipſis, vt in animali, ⁊ pluit, aliq̄n etiam ꝓferimus cōpoſitas voces ſine cōplexione, ceu diximus in definitionib⁹. Si ergo hęc vera eſſe aſſerimus, ſcire opꝫ, qm̄ Phs Sirianus diuiſione rerū quę prius facta eſt in quatuor mēbra inquit eſſe ſm cōplexionē, quādo dixit quędaꝫ de ſubto dici, ⁊ in nullo ſubiecto eē ⁊ cętera. Sed de illa diuiſione quę fit in decem generū quę ſine cōplexione dicūtur hunc in modū Sirianus ſcribit diuidens voces ſignificatiuas in eas quę dicūtur cū cōplexione, ⁊ in eas quę dicūtur ſine cōplexione, ḡ ſm vtraq; membra huius ſectionis fecit ſectionē de rebus. Nam illaꝫ in quatuor fecit ſm voces cōplexas, quippe vnaquęq; illarum ſm cōplexionem vocū ſignificabat, hanc ꝯo quam nūc tradit Ariſt. ſm ſimplices voces facit. Sed pace Siriani qm̄ quaternariam hāc cōplexionem oppoſitam fecit his incōplexis generibus, ſiq̄dem Ariſt. cū deſcribit ꝓprie ſubſtātiaꝫ, vt docebimus, quę eſt de numero incōplexorum, per vnā cōbinationeꝫ ⁊ cōplexionem. hoꝝ quatuor deſcribit. Naꝫ inq̄t ſubſtantia quę ꝓpriiſſime, ⁊ pmo, ac maxime dicit̄ eſt illa quę neq; de ſubto aliquo dicit̄, neqꝫ in aliquo ſubiecto eſt. Naꝫ ⁊ ſi vniuerſale ⁊ particulare prorſus ad quātitatē pertinere videantur, tamē ad omnia ꝑdicamenta reducuntur, vt ſingulare ⁊ plurale. Iccirco quādo dico hō, eſt vnum hoīem dicaꝫ nō ſit tamē cōpoſitio neqꝫ oratio. Melius itaq; ipꝫ Ariſ. audire quę ipſe velit eſſe ſm cōplexionē, quia tales ſunt quęcūqꝫ affirmationē efficiunt, ceu ſine cōplexiōe ſunt nō illa quę de ſubiecto vel in ſubiecto, vel his oppoſita ſunt, ſed illa quę nō efficiūt affirmationē. Porro poſtq̄ exempla in figura ⁊ tipo de decē generib⁹ tradidit, ſubdit. Vnūquodqꝫ autē dictoꝝ ſm ſe in nulla affirmatiōe dicitur, ſed cōplexione hoꝝ inter ſe affirmatio ſit. Vnde ſubſtantia particularis vel accñs vniuerſale, aut prorſus aliqḋ quatuor illoꝝ, neqꝫ affirmationē, neqꝫ negationē per ſe efficit, imo nec veritatē nec falſitatē ſignificat, qḋ quidem Ariſto. compꝛehendit in coniecturā ⁊ ſignū argumētorum q̄ ſimplices voces per ſe nō efficiant oratiōē enūtiatiuam, ⁊ ſyllogiſmū ſic cōficit q̄ voces ſimplices nō efficiant orōnem enūtiatiuaꝫ, quā dixit fieri ſm complexionem, in cuius ſyllogiſmo mediū accipit veruꝫ vel falſum dicere, quod q̄deꝫ orationi enuntiatiue cōpetit, ⁊ minime ſimplicibus vocibus. Sꝫ animaduerſiōe dignuꝫ eſt, qḋ ab affirmatione ſola ſegregauit ſimplices voces, ⁊ non a negatione dicens. Vnūqḋqꝫ autē dictoꝝ in nulla

affirmatione

Finis dialecticę.

Vide librum quē Parmenidē inſcripſit.

Dubium.

Syllus ergo iſte. ſimplices voces ſeorſum nec veruꝫ nec falſuꝫ dicūt quia nō faciunt affirmatiōes ⁊ negōnes / aut cōplexione vel

rō ꝛ falsū dicūt ꝗ simplices ꝛc. ex his ps ꝙ Simplicī habuit ad nō mēcium qa nō legit vt nos/vel negatione.

affirmatiōe dicit. Ea aūt quę adinuicē hoꝝ cōplexiōe affirmatio fit. Hoc aūt fecit ga simplices voces potius facere affirmationē ꝛ affirmare viderent ꝙ negationē efficere, qñgdē ꝛ ipse positionē significēt: vt affirmatiōes, sꝫ nō ablationē ꝛ remotionē quēadmodū negatiōes, gppe dictiōib⁹ simplicib⁹ nō adiūgit negatio, cū gb⁹ ergo veri similē erat ob similitudinē ipsas simplices voces ꝯuenire, ab eisdē ipsas discreuit ꝛ seiūxit. Rursus dixit in nulla affirmatiōe dici simplices voces, inuēa affirmationū differētias. Nā affirmationū vel negationū, aliç gdeꝫ sūt vles, aliç ꝟo in pte, ꝛ aliç idefinite. Hęc igit de dictiōe dicta sint. Cęterū siga ambigeret: nuꝫ Aristo. sola sensibilia ꝛ gñabilia diuiserit in his ꝟbis ꝛ numerauerit, an oia ǭlt/cūꝙ entia, ꝛ prorsus an gñaꝑtiꝫ sint itellectualia/ptiꝫ ꝟo sensibilia, an hęc gña sint eadē cum ipsis, an diuersa ab ipsis. Nā si diuersa atꝙ alia sūt, prorsus illa ꝑtermissa sūt, si ꝟo eadē, ꝑfecto itellectualia cū sensilib⁹ erūt vniuoca, sꝫ qūo erit ꝯueniētia cōioꝙ eiusdē subē i illis, i gb⁹ est prius ꝛ posteri⁹, ꝛ aliō ē exēplar, ꝛ aliō simulachruꝫ. Qō si decē pñta equocē dicunt de itellectualib⁹, non erūt eadē, sigdē solo ꝯueniāt noie subē, sꝫ plura erūt gña, si non cōpꝑhēdāt itellualia. Itē qūo nō est absurdū ꝛ a ꝟnisilē lōge alienū i illis imutabilib⁹ statuere passioneꝫ ꝛ ad aliqd, ꝙ ēt ꝑpagini silīa sūt i his ꝙ ꝑ seipa pncipalr stāt, si de aliq sūt cōia, ꝛ aliq ꝑpa itellualib⁹ ꝛ sensibilib⁹, igit coꝝ determiatio ꝑtermissa ē. Hęc igit ꝛ diuinissim⁹ Plotin⁹ dubitat, ꝛ Nicostrat⁹ ac Luci⁹, verū aliꝗ hęc dubitantes visi sūt variare suppōnē ꝛ dubitatōis fundamētū. Nam cū Phs pollicit⁹ sit pncipalr docē ac disserere de entib⁹, sic i mediū dubitationē ꝑducunt. Sꝫ nos dicim⁹ ꝙ nō de entib⁹ ꝙ entia sūt ꝓmonē faciēs, qō si de illis fecit, certe ꝙ ten⁹ a talib⁹ vocib⁹ signant, pncipalr de his hac ratione disputat. Nā hęc sūt ꝙ prime a vocib⁹ signant, ga h pmo nota fuerūt, ꝛ p noia sortita sūt, itellualia aūt nōdū erant ꝑspecta, sꝫ ꝯtēplātes a sensib⁹ exorsi, ga illa archana ꝛ occulta eē compꝑhēderūt, icirco paululū declināntes dixere humanitatē, aut ipꝫ holeꝫ, vel p holem, itaꝙ g entia voluerit itueri ꝛ spectare, ab his vtēdo ꝑportiōe facile ad itellectualia ascēdere poterit, qō autē de sensibilib⁹ disserat, de gb⁹ vir magn⁹ ꝯsideratiōnē facit, ꝑspicuū ē, pmoꝫ eo qō pus tractat de suba illa quam cūcti cognoscūt ꝛ dicūt, deide ex his ga cū mētiōnē faciat de duab⁹ substātijs scꝫ sensibili ꝛ itellectuali, neꝙ recurrēs oino ad eaꝫ ꝙ supra his ē, sensilē ingt eē pncipalioꝛē itelluali tāꝙ hñtē in ꝯsideratiōe de sensibilib⁹ pncipalē ꝓmonē, i quo ēt suba intellectualis nō ꝓm eiusdē nāꝫ spectat ꝛ ꝯsiderat, sꝫ ꝓꝫ habitudinē quā hꝫ ad sensibilē ꝑ quaꝫ ēt nos a sensibili in ipsaꝫ itellectualē ascēdere possumus, ꝛ ab itellectuali ad sensibilē, ꝙuis igētī ifinitate ꝛ idetermiatiōe repletaꝫ diffōne illā compꝑhēdam⁹, vñ nō solū in suba, sꝫ etiaꝫ in aliꝗs ꝑdicamētis sensibilia ꝛ ꝑticularia pus ordinat ꝛ statuit, ꝙ vlia ꝛ itellectualia. Et h merito facit euariās differētiā ꝓm voces significatiuas, ꝙ p ꝛ ꝑpe sensibilib⁹ imposite sunt, ꝛ plerisꝙ holb⁹ note sunt. Et ob id videtur in aliꝗs triplicē subꝫ dicere, aliā māꝫ, aliā formam, aliā ꝟo. s. id qō vtrisꝙ ꝯstat h ꝙ accipit. Qm g̃ ꝑ voces significatiuas ꝙ sunt plerisꝙ note aggredit speculationē, ꝑinde mā nālis eget meditatiōe, ꝛ forma talis vt accñs plurib⁹ eē videt. Qō ꝟo ꝯueniat Aristoteli ꝓm ꝑportiōnē ꝑcedere a sensibilibus ad hęc intellectualia, pꝫ. sigdem materiaꝫ ꝛ formā prius statuens esse principia in ipsis intellectualibus ꝛ sensibilibus, rursus ꝓm ꝑportionem eadē in illis esse, ꝛ diuersas differētes esse ꝓm ipsuꝫ modū subsistentię affirmat. Quid ergo ꝓhibet in decē gñibus ꝓm ꝑportionē idētitateꝫ seruari, ꝛ in sensibilibus ac intellectualibus cum diuersitate eādem retineri. Si ergo hic sunt decem genera, ꝛ eadē decē in ipsis intellectualibus, igit equoca vel vniuoca est cōmunio ꝛ cōueniētia horuꝫ generum hac ratione ad illa, vel neꝙ vniuoca simpliciter, sed velut analoga quę est velut ab vno ad vnuꝫ. Nā cōplexione medioꝝ fit vna cōtinuatio primoꝝ ꝛ extremorum generū, quę nec ꝯfundit imālia cum mālibus. Nam vtraꝙ suis terminis sunt constituta ꝛ terminata, nec ipa inter se seu vnū ab altero scidet ꝛ secabit, eo qō ꝯtinuāt cōibus ꝯiūctionib⁹ ꝛ semꝑ deteriora iferioraue a meliorib⁹ ꝑdēt, sed aligd hoꝝ ipsaꝫ cōionē ꝛ ꝯtinuitatē generū extēdit cūcta vinculis indissolubilib⁹ silitudinib⁹ concludens. Ob id ꝛ Plato in libro quē Parmenides inscripsit vnuꝫ ꝑ oēs suppōnes distribuit, siue de deo, siue de mēte, siue de aīa, vel de corꝑe ꝓmo habeat ꝓm cōitatē ꝙ varijs modis ad oia ꝑcedit. ¶ Sꝫ qūo ibi pati, ad aligd, poni ꝛ id genus eē pñt: Nisi ga hęc ibi etiaꝫ spectare possumus ꝓm ꝑportioneꝫ, sigdem vnū illorū altero participare, ꝛ vnum in alio locari dicimus, ꝛ eoꝝ alia esse causas, ꝛ alia effecta canimus. Quod si aliquis aliter intelligens pati ꝛ ad aliquid, non putet eadem considerāda eē in ipsis intellectualibus, non est absurdum dicere, qō cū vniuersa genera decem sint, in compositis omnia sint, ꝛ in his ꝙ ꝑseferūt cōpōnē. Eteni in his ꝙ sunt magis particularia semper multo plura insunt his quę ꝓm sectiōeꝫ particularia magis sunt, ꝑinde in Socrate decē ꝑdicamēta esse Architas idicat, sed in ipsis intellectualib⁹ nō oia sunt, sed illa sola gña ꝙ simplicioribus cōueniūt, ꝛ tñ ob id nō erit diuisio generū māca. Nō eniꝫ si aliꝗ non ꝑticipāt omnibus generibus, iccirco manca diuisio eē ostenditur, sed si aliquid eorum quę proposuimus, non reduceretur ad decem genera, tum vniuersus sermo pręclicamentorum mancus ꝛ mutilatus esset.

Vide Plato. (beside line "Qō si decē pñta")

Vide Ploti. i li⁹ d mā/ ꝛ Marsiliuꝫ si vis scire ꝙ mō antiq itellectualia non cognouerūt/ sꝫ postea Pitag. Platoꝛ ceteri cognouerūt. Nam Timei ē pucarē ꝛ plies secere illa non cognouerūt.

Vide Plotinū scđe i li⁹ de materia.

Ad aliā dubitationeꝫ veniꝛ soluit.

¶ De substantia.

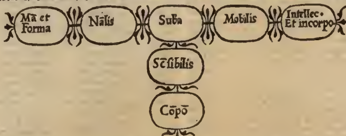
Substantia principalissime ꝛ primo ꝛ maxime dicit ea, ꝙ neꝙ de subiecto aliquo dicitur, neꝙ in subiecto aliquo est, vt quidam homo, aut quidam equus.

¶ Prius in ordine numerauit oia gña sub quadā exēplari ipsorum doctrina, quod gdem fecit per exēpla. Nunc autē cū vnūquodꝙ ꝑtractare velit, exactiorem exqsitiorēꝙ assignationem vniuscuiusꝙ pro viribus facit ꝛ sententiam suam ostendit per descriptioneꝫ, atꝙ ea quę cōsequuntur ꝛ propria sunt explicat. Eodem quoꝙ modo Architas fecit, pręponit itaꝙ substantiam aliꝗs pręclicamentis, ꝛ causam progressu operis ipse dicet. Nam omnia alia, aut substantię sunt, aut in substātijs sunt, si ergo substātia seipsa subsistit, ꝛ nullo alioꝝ eget, sed alia egēt substantia, quę etiam aliꝗs esse impertire prorsus videt, merito substantia pręaliꝗs honorāda ac pręponēda est. Eteniꝫ alia quę dicuntur substantię accidere, sunt ipsius subē ope, suba autē seipsa ꝛ nullius aliorum ꝑsidio est, ideo ꝛ seipsa sola potest subsistare sine aliꝗs, ꝛ cuꝫ ipsa tollitur, cętera quoꝙ tollūtur simul, sed nō ecōtra aliꝗs sublatis ipsa tollitur. Porro ꝛ Architas de ordine hęc scripsit. Ordo autem ipsorum sic se habet. Nam prima ordinatur substātia eo qō sola hęc aliꝗs subijcitur ac ipsa per seipsam. sab aliꝗs seiūcta intelligi pōt. Cętera ꝟo alia nequeūt eē sine ipsa. Nā vel ꝑ ipsas subaꝫ, vel i eisdē posita de illis ꝑdicantur. ¶ Dubitant aūt Plotinus ꝛ Nichostratus cōtra rōnem subē, quo mō vnū gen⁹ sit suba. Nā si aliquod intellectuali ꝛ sensili substātię cōmune fuerit

ordo

Dubium.

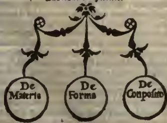
profecto illud erit ante vtrāq; ⁊ p̄dicabit̄ de vtraq;. Et
sane constat q̄ id cōmune, neq; erit corpus, neq; īcorpo
reum ne corpus incorporeum fiat, vel incorporeū corp⁹.
Solutio, ℂ Sed ad hęc dici pōt ea, quę prius diximus, qm̄ ip̄itia
sermo fit de sensibili ⁊ nālī suba, ⁊ de illa ītellectuali q̄ in
substātijs nālibus est, vt etiā Architas qui initiū docuit,
nę ab ea sumens de illa determinat plane inquiens. Oīs
suba naturalis ⁊ sensibilis, vel in his, vel per hęc, vel nō
sine his ītellectui holuz occurrere apta est, itaq; nō erat
p̄ītia s̄monis ambigere de cōi suba q̄ cōis est sensibili
bus ⁊ ītellectualib⁹, q̄uis noticia dignū sit, q̄ sit cōis sub
stātia ītellectuali ⁊ sensibili. Plato aūt gen⁹ subę ītellectua
le statuit supposuitq;. Sciēdū aūt q̄ p̄⁹ ⁊ intellualis suba
facit oēs subas, tū ītellualēs, tū ēt sensibiles subsistere,
q̄rū ītellualēs sūt illi, p̄rime, ⁊ alię sūt emin⁹ vel remotio
res, ⁊ p; q̄ talis suba nō ē gen⁹ solū, s; ēt p̄ncipiū omniū
subarū q̄ sunt post ipsas, q̄ etiā nō ęqualr̄ eadē p̄ma ītel
lectuali suba p̄ticipāt, q̄re neq; p̄prie gen⁹ est talis suba,
qd quidē is q̄ dubitabat velut cōcessum prius assumpsit,
Aristoteles autē in metaphysica cū duas subas eē dicat,
sc; intellectualē ⁊ sensibilē, ⁊ tertiā mathematicē vel ela
sticā, quā cōez speculationē in oīb⁹ iuectā ⁊ sparsaz ostē
dit, Archita ēt oēz subam nālē ⁊ sensibilē ⁊ motricē ap
pellat, nālē q̄dez dicit māim ⁊ formā eē, sensibilē cōpo⁹,
motricē aūt ītellectualē ⁊ īcorporeā tā q̄ cā sit illius mo
tus quo quęq; vita specifice subsistit, vñ ēt cōstat qd ipsa
quoq; plures subas in vnū ordinē comp̄hēdit. Si ḡ non
vt genus simplr̄ p̄ma substātia considerat̄, sed velut p̄n

cipium omniuz substantiaruz, non ergo recte cogunt vt,
genitq; asserendum esse illam esse vel incorporeā, vel cor
poream. Nam incorporea principiuz substātiarum p̄ri
mas incorporeas p̄ducit, atq; eas corporeas quę remo
tiores sunt, imo etsi prima substātia esset genus substan
Hic vide. tię incorporeę ⁊ corporeę, nec recte, vt existimo, vrgent,
quādoq̄dem incorporea substantia queat esse corpus in
corporeum participatione p̄mę substātię, q̄ si corpus in
corporeū fit, ⁊ incorporeuz corpus fieri pōt per eandem
causam. Nā eadem ratione, q̄a animal est genus rationa
lis ⁊ irrationalis mortalisq; ac īmortalis, erit irrōnale ⁊
rationale, vel rōnale irrationale, ⁊ mortale īmortale, vel
ecōtra. Atqui genus seiūgitur ab oppositis differētijs vt
id qd ambas continet, ac velut id qd vtrāq; seorsum ex
cedit s̄m excessum quo genus seiūgitur. Naz si differētię
diuisiuę substātię sunt corpus ⁊ incorporeuz, ⁊ aīalis rō
nale ⁊ irrōnale, ⁊ non cōstitutiuę, quippe nihil ab oppo
sitis cōstituatur, patet qd genus prius est ipsa oppositio
ne. Quid ergo? nō necesse est oēm substātiam, vel corp⁹
Subā q̄ ē genus generalissi-mus qd dici dbeat an corporea an incorporea. esse vel incorporeū, ⁊ omne animal, vel mortale, vel im
mortale esse? Nisi duplex sit incorporeū, aliud quidez, vt
natura definita determinataue ⁊ opposita corpori, ⁊ aliō
velut causa negationis corporalis ⁊ incorporalis substā
tię quę eidem opposita est. Eodem quoq; modo duplex
est rōnale ⁊ irrationale, quocirca si necesse est dicere ani
mal esse, vel rationale, vel irrationale, magis dicendum
est q̄ sit irrationale s̄m negationem, sed non irrationale
quod est oppositum rationali. Verūtamen Boethus has
quęstiones hinc excludendas silentioq; p̄tereundas
esse vult, quia hic sermo non fit de substantia intellectua
li. S; addubitare magis oportet, quod alibi diuidēs sub
stantiam in tres substantias, aliter materiam, aliter for
mam, ⁊ aliter id quod vtrisq; constat substantiam dici
asseruit. At hoc in loco substantiam ponit esse vnum p̄
dicamentum, quę igitur sub ea, ⁊ quo modo ipsa has tres
quę non dicuntur s̄m vnam rationem ordine quodam
continebit. Porro Boethus respōdens ad hęc, inquit ra
tionem primę substantię competere materię ⁊ composi
to. Nam vtriq; ipsorum cōpetit, nec de subiecto dici, nec
in aliquo subiecto esse. Nam neq; alterum ipsoruz est in
alio, compositum autez etsi in alio non sit, tamen formā
habet quę in alio est q̄ est materia. Materia ῡo non ha
bet aliquid, quod sit in alio, itaq; materia ⁊ compositum
cōmune aliquod habēt ⁊ aliquod quo differunt, materia
nāq; quatenus materia alicuius est vt etiam subiectum,
composita autem substantia non est alicuius, quo itaq;
modo inquit Boethus materia ⁊ compositum sub p̄di
camento substantię collocabuntur, forma autem extra
subaz erit, ⁊ in altero p̄dicamēto, vel in q̄litate, vel in q̄
titate, vel in aliquo alio cadet q̄ cū Boethus inquiet. Por
phyrius inq̄t ip̄z aberrare, q̄a diuisa est forma ɔ̄ māim ⁊
suba eē existimat̄ ab Arist. ⁊ ipse dicit eē q̄litatē, ⁊ aliq̄d
aliud accn̄tiū, nā id qd efficit subaz, subāle ē, ⁊ ob id for
ma ē suba. Etenī cōpositū p̄ formā maxie ē suba. Item p̄
Boethū mā ⁊ cōpositū propterea subę sūt, q̄a ɔ̄ueniūt in h̄
q̄ nō sūt in subto, s; forma neq; est in subto. Nō. n. vt al
bū est ī cōposito, ita ⁊ forma inest materię, nā si aliq̄d cū
alio p̄ficeret aliqd vnū, velut forma cū mā p̄ficit cōposi
tū, certe alter̄ nō est in altero vt in subto. Nā in subto id
erat, qd in aliquo erat nō vt p̄s, iccirco Aristo. cōpositā
subam diffiniēs, etiā alias vt p̄tes ip̄i⁹ comp̄hēdit. naz p̄
cessu operis ostendet partes subę esse subas, ⁊ ob id for
sitan non fecit mentionez de alijs, quāq; Archita de il
lis etiā mētionē fecerit. Item possumus hanc causam di
cere, cur Aristo. non fecit mentionem de forma ⁊ mate
ria, quia tractationez de p̄dicamentis facere voluit s̄m
eum visz dicēdi, qui facilior exploratiorq; ac cōior vul
gatiorq; esset. At materię ⁊ formę nomē, ⁊ ea q̄ ob his si
gnificantur nō erāt in vsu apō plerosq;, s; alij māim, alij
formam magis substantiam esse dicūt. Quomodo ergo
inquit

inquit Plotinus hęc tria mām, formā, & cōpositum ęq̄liter esse subas: Ad qđ dicēdū est p̄mo qđ cōmunis desi gnatio subę competit similr̄ his tribus quę quidem desi. gnatio est hoc.s.in subiecto non esse. Deinde mirū non est, eo qđ extremum locum ꝓprię subsistēnę mā & ma- nalia hñt, quia magis & minus participāt subsistētia, & opꝫ quęrētē vt singula apta sunt, sic ipsa demōstrare, si nō ex tremas subas s̄m p̄marū & intellectualiū subarū conce-
Dubium. ptionem & notitiā ꝓsequat. Sed esto inqt. q̄ forma & mā/ ac ex his cōpositum in prima suba contineant, quia hoc cō mune.s.nō dici de subiecto aliquo, nec in aliquo subiecto esse cōpetit ipsis, quid dicemus de secūdis substantijs. Nam quod cōmune hñt ipse cum prima suba, si quidem scdę ob
Solutio. primas appellētur subę. ¶ Nisi hoc qđ sane Arist. dixit scꝫ in subiecto nō eē, qđ quidem ꝓprie suba est. Nā ob hoc ēt Archītas designauit ac statuit substantiā esse per seipsaꝫ, si ergo genera & spēs velut partes cōferūt ad ꝯstitutionē indiuidui, certe ipsa nō erūt in indiuiduis velut in subie cto. Sed neq̄ in his opus est q̄rere imutabilitatem & in- differentiam ob extremorum indeterminationem. Sꝫ in quiunt si de subiecto substātię secūdę dicunt, ꝓfecto erūt etiam in illo de quo dicunt. Et non dicimus qđ nequaq̄ hoc est, quippe subę scdę nō ita sint in subiecto vt dicuntur de subiecto, sed p̄dicantur veluti id quod inordinatū est de
Porphy. & Iābli. volūt qđ singl° ē i- ferioꝝ p̄dica turꝗ idē de eodē p̄dicet. illo quod est ordinatum. Naꝫ dicere aliquē hominē eē idem dictu est Socrates est Socrates. igit̄ aliquo mō idē de eodem dicitur, & neq̄ de alio p̄dicabitur, neq̄ in alio erit. Sic ergo Porphyrius soluit dubitationes, & hunc in verbis Iāblicus sequitur. ¶ Sed hoꝝ pace si quādo di- cimus Socra. hoiem & animal esse velut idem de eodem dicimus, forsitā idem erit indiuiduū, & species, & genus, & ita tale p̄dicamentum frustra incassumq̄ habebitur. At si vt species, & vt genus hęc p̄dicata esse de indiuiduo vo lumus, vel ergo species aut genus p̄dicatur vt cōpletiuū indiuidui, vel vt separatum extrinsecūq̄ ab eo, quod si ea his modis pręd icantur, indiuiduum neutrū eoꝝ erit, sed aliud inerit indiuiduo vt pars, & aliud erit causa ei°, Itaq̄ melius est dicere quod illud quod inest subiecto & indiuiduo est p̄dicatum, sed s̄m similitudinem illius qđ separatum est, qua etiam genus dicitur, & dicimus specię constare genere & differentia quāq̄ genus cum sit cōius & contentiuū speciei, eiusdē partem eē absurdū sit dice- re. Item inquiunt nec differentiam in subiecto esse, siqui- dem completiua sit substantię, & eius pars fiat. Verum cum velut qualitas considerabit̄, ceu rationalitas, sic ipsa erit velut in subiecto. Sed de differentia quęremus pau- lopost, impr̄sentia autem verba Aristotelis considerāda sunt. Substantia autem est quę principalissime, & p̄mo/ac maxime dicitur &c. Cūꝫ tripliciter substantia dicatur, vt diximus, de materia, de forma, & de composito/primam substantiam inquit esse compositum & indiuiduum,

Substantia tripliciter.

mentionem autem de alijs duabus faciet, quando dicet partes substantię etiam esse substantias, cęterum cuꝫ di- cit quę neq̄ de subiecto aliquo dicitur & cętera, illud in sub iecto non esse omni substantię conuenit. Nam ipsa subij citur alijs, & sine ipsa neq̄ alia sunt, sed illud non dici de subiecto proprijssimum est substantię indiuiduali. Nam eo quod est indiuidua, de nullo subiecto dicitur, sed de ipsa velut de subiecto secundę substantię p̄dicantur, igit̄ prima substantia quę est subiectum secūdarum substan- tiarum principaliter & proprie erit substātia, siquidē hac nō existente nulla aliarum esse queat. Cum ergo diuidat Verba pon- derat.
nunc substātias quatenus alię primę sunt, alię v̄o secun- dę, posuit indiuiduales primas substantias, secūdas autē simplices & cōmunes, eo qđ primis, compositis & indiuiduis, deinde simplicibus cōibus occurrimus & eas h̄ or dine pcipimus. Item quia inqt cōem subam esse in indiui dua, iccirco p̄mo suba dicit̄ esse indiuidua, dicit̄ etiaꝫ ꝓ- prijssime, quia hęc per seipsam est, alię v̄o de hac subiecta dicuntur. Itēꝫ hęc ē maxime substātia, quoniaꝫ designat̄ per hoc qđ ipsa subijcitur. Eadem ipsa subijcit̄ alijs ceu gn̄ibus & spēbus quę de ipsa vt de subiecto dicunt̄, atq̄ alijs vt accidentibus, quę sunt in subiecto. Item aliter etiam dicere poteris, q̄ hęc. vꝫ. principalissime, primo, & maxie indiuiduę & cōpositę substātię cōpetūt. Nam cū eodem noie participent, vel ergo equiuocę, vel vniuocę, vel s̄m translationem participant, si ergo subę. s. intellectualis & sensibilis equiuocę dicūtur, ipsa suba dicet̄ p̄ quo ad nos, si aūt s̄m translationē intellectualis a sensibili dicit̄, ceu a pede animalis pedes montis dici solent, ꝓfecto substā tia sensilis erit proprie suba, & s̄m trāslationē erit intelle ctualis, si deniq̄ vniuocę spēs, genus, & idiuiduū dicunt̄ maxime substantia erit indiuiduū, eo qđ ostenditur ꝑ se esse & maxime subijci cęteris. Sed quiꝫ etiam contra hęc dicta de p̄ma substātia plura sint dubitata, rursus videa- mus quęnā hęc sint, & quę solutiones adduci conuenien-
ter solent. Inquiūt itaq̄ quod Aristo. non docet per hęc Dubium.
quid sit substātia, sed quid nō est, ceu siquis hominem as- signauerit dicendo illum non esse equum nec canem. Sed Solutio.
sciendum est primo q̄ hoc tale de substātia p̄ma non est 1°
diffinitio, sed descriptio. Deinde quędaꝫ diffinitiones ꝑ 2°
negationem traduntur, Pręterea dicta dubitatio non re- 3°
cte exēplū adduxit. Naꝫ si hę tres sole essent spēs equus, canis & hō verū esset dicere q̄ id quod nō est canis, neq̄ equus hoc homo est, & cognitis duobus & tertiuꝫ cogno- sceretur, quare: quia hęc tria bonum, maluꝫ, & indifferēs verum est q̄ signit indifferens, quod non est bonum, nec malum, & cognitis duobus etiam indifferens cognosce- retur, igitur & hic cum hęc tria. s. in subiecto, de subiecto & neutro modo se habens cōprehendāt hęc, ob id docuit quod est in subiecto & de subiecto, vt per negationeꝫ ip- sorum proprijssimam substantiam significaret. Et cū nō suffecerit ei hoc ostendere per solam negationeꝫ adiecit etiā exēplū, vt si quis dicēdo hoieꝫ, neq̄ equū, neq̄ bouem eē, deinceps aduceret ceu Socratem. ¶ Sꝫ inquiunt cur hic Dubium.
p̄mā subaꝫ sensibilē dicit, & alibi scdāꝫ eā eē affirmat tāq̄ ordinatā post itellectualē. ¶ Nisi quia ei° ꝓpositū non ē i- Solutio.
p̄ntia de itellectualib° substātijs dicere, sꝫ ꝓpositū ei° est agere ac afferre ordinē & naꝫ sensibiliū, qđ quidē ēt indica uit ꝑ h̄ verbū/vꝫ. Nā suba itellectualis nō vsu venit, ne- q̄ vulgata est apud plures, sꝫ sensibilis est magis vulga- ta: iccirco de illa dicit. Verūtamē Alexāder inqt formā spēmq̄ intellectualē & separabilē subam idiuiduale dici, & forsitā hoc Peripatetico peculiare est, siquidē cōia vli- ter & prorsus nō subsistūt, sed sunt in ipsis idiuiduis, si ḡ spēs separate ab oibus maxime subsistūt, igit̄ erūt idiui-

duę ꝛ non cões. Iāblicus tamē obiurgat Alexādruꝫ velut ignorātē quō hic sub̄a indiuidua dicat̄. Nā cōstat in quit. ꝙ Arist. dicit illam eē indiuiduā iā q̄ indiuisibileꝫ in alias spēs. Sed diceret Alex. vt existimo, ꝙ etiaꝫ sub̄a intellectualis ꝛ separabilis, siqdem nō est cōis, esset indiuisilis in alias spēs. ℂ Sed circa idē q̄stiū ꝛ ille ꝯsiat̄. Eq̄dem cur in nālib' p̄ponit cōia singularib', hic ꝟo singularia cōib'.

Dubium.

Solutio,

ℂ Nisi q̄ duplr̄ dī prius ꝛ posterius, vel nā, vel quo ad nos, ꝛ eo qḋ neutrū hꝫ, vn̄ ob id docuit prius subiecta, quia singularia sunt priora his quę de subio dicūtur, nam his primo occurrimus seu in his primo incidimus, natura aūt cōia sunt priora, quippe sub vniuersalib' ordinētur singularia, quare si aliq̄s ordine naturę initium faceret, prius poneret simplicia, causas, vl̄ia, imaterialia, indiuisibilia, ꝛ id genus, sed q̄ ordo nūc sumptus est ab habitudine signandi, p̄mum quo ad nos icirco sumet̄. Verūtamē Alexāder h̄ in loco vl̄ia esse natura posteriora singularib' cōcēdit, nullā fere afferēs demr̄ones, qui illud principio accipiens quādo dicit cōmunia a singularibus accipere esse ꝛ sub̄am, nullā huius demonstrationē adiecit, ꝛ demonstrationes quas affert debiles sunt.

p' physico. ꝛ p' poste.

Nā inquit cōi existēte necesse est etiaꝫ indiuiduuꝫ eē, q̄ppe indiuidua in cōibus cōtineantur, sed indiuiduo exn̄te nō oino cōe est, siqdē cōmune est in plurib'. Nam dicit qḋ omne indiuiduū a cōmuni cōplet̄, nam inquit Arist. aliquis hō ꝛ homo, vnde Alexāder etiā illud falso accepit in demonstrationem. s. qḋ eo indiuidua sunt nā priora, q̄ cōi sublato nō prorsus tollit̄ indiuiduū. Naꝫ si cōe hꝫ sub̄am qḋ extenditur in vniuersa indiuidua quę sunt sub eo, cōplet ꝛ ipsa, ꝛ īdiuiduū est sub̄a eo qḋ a cōi complētur, quō sublato cōi nō statim īdiuiduū tollet̄.

Defendit Alexādrū

ℂ Nisi forte tertiū cōe sit accipiēdū, aliud qdē sepatū a singularib' ꝛ cā cōitatis in ipsis ſm vnaꝫ susceptꝰ nām est, iuxta multiplicē acceptionē differentię. nam p̄mum aial atq̄ idem aial ſm vnam nām cōem cunctis animalib' quatenus aialis sese impertit, sed ſm assumptionē differentiāꝝ spērū, differētes spēs aialiū subsistūt. Scḋo aūt cōe est illud qḋ a cōi causa differētib' spēbus distribuit̄, ꝛ eisdem inest, quēadmodum illud quod vnicuiq̄ animali inest. Tertio aūt illud est vniuersale qḋ in nr̄is itellectib' per abstractioneꝫ subsistit qḋ est posterius factum ꝛ suscipit maxime rōnē cōis ꝛ dr̄ię, nam cōis causa separata est ab his quę effecta sunt, ꝛ est aliquid aliud prorsus p̄ter ipsa, ꝛ vt causa cōis, sed nō vt cōis natura. At cōitas q̄ cōplet singularia vltra cōe, etiam differēs hꝫ. naꝫ aliq̄d solū cōe non est in ipsa sub̄a mortali ꝛ imortali, sed etiam cōmune differt, ꝛ differentia cōmunicatur. Solam igit̄ hoc cōmune per abstractionem qḋ quidem nos abstrahētes ꝛ auferētes differentias dimittimus, habet cōis vt communis rōnē. Et ad hoc forsitā Alexander aspiciens putat ip̄m eē posterius indiuiduis. Veruꝫ huic videt̄ aliud sequens dictū eius obuiare quādo inq̄t singularia ex cōmuni ꝛ differētijs subsistere. Nisi forsitan subsistētiā ſm' intellectū consideret qui diffinitionē colligit ꝛ cōe denudat. ℂ Rursus Iāblicus obijcit Alexādro hoc, q̄ vnā sub̄am diuidit in corporeā ꝛ incorporeā q̄bus nil est cōmune. nā hoc est ꝯtum. inq̄t etiam Aristoteli, siqdeꝫ nec ille ponat cōitatem in sensibilib'.

Defensio.

ℂ Sed pace Iāblici dicimus qḋ si Alexander acceperit veluti vnam diuisionē cōtrariorum quę sit coordinata cum his quę diuidunt̄ ꝛ oino cōe differēs certe absurdū est, sed si acceperit eā veluti cuiusdā cōitatis exn̄tis in subsistētia, qua oīa cōnexa sunt ꝛ post diuisionē vnita manēt, q̄d absurdi erit. Et. n. ꝛ Plato gn̄a entis nō solū in ipsa incorporea vel corporea, dūtaxat extendit, sed etiā in omnibus recipi voluit,

Vnū s. h. a re rū in par.

quorum vnum erat substantia.

ℂ Subę autē secūdę dicūtur spēs, in q̄b' spēbus ille, quę principalr̄ dicuntur subę insunt. Et hę atq̄ harū spēruꝫ gn̄a, vt aliquis hō in spē est in hoīe. Genus ꝟo spēi aial est. Scḋę igit̄ subę dicūtur vt est homo, atq̄ aial.

ℂ Cum diuisisset sub̄as in p̄mas ꝛ scḋas, ꝛ quaꝫ de p̄mis dixisset, deinceps subdit de scḋis quas distiguit in gn̄ib' ꝛ spēbus, in spēb' q̄dē veluti in his q̄ ꝯtinēt indiuidua, in generib' ꝟo vt in his q̄ cōtinent species, quę diligenter ꝛ exacte adiecit, ne cum gn̄a ꝛ spēs multiplr̄ dicant̄, ad alia significata referamus ipsa. Etenī Porphyrius in ipsa introductiōe multa significata gn̄is ꝛ spēi numerauit recēsuitq̄ quoꝝ vnū ē, quo dixit spēꝫ eē id qḋ est īdiuiduorū ꝯtētiuū, ꝛ gen' id qḋ est taliū spērū ꝯtētiuū. Cuꝫ ꝟo in alijs ēt p̄dicamētis sint gn̄a ꝛ spēs, ne putemus illa gn̄a ꝛ spēs scḋas sub̄as eē, tuto ꝛ firmiter dixit, qḋ illa dicūtur spēs ꝛ gn̄a harum spēruꝫ in q̄bus sunt subę īdiuiduales, qḋ q̄dem etiā manifestū p exēpla fecit. Exēpluꝫ aūt spēi ē hoc/hō/in quo aliquis hō est, ꝛ hominis est aial in quo homo ꝛ aliquis homo continetur.

Quot mōis gen' ꝛ spēs dicantur/ vide Porphy^m.

ℂ Sed si hoīe sublato indiuidui homines tollūtur, ꝛ animali sublato demitur de medio homo, ꝛ nō econuerso. Eq̄deꝫ prima illa eē natura dicimus q̄bus sublatis alia tollunt̄, ꝛ alijs dēptis ipsa non auferūtur, quō ergo subę indiuiduales p̄mę substātię dicūtur, ꝛ secūdę species, ꝛ tertię genera. Etenim in sequētibus dicet spēs esse magis sub̄as quaꝫ gn̄a.

Dubium.

ℂ Nisi ipse spēs dicant̄ scḋę subę quatenus sūt velut partes quę cōplent sub̄as indiuiduales, ꝛ partes toto sunt posteriores atq̄ veluti in indiuiduo actu facte quom prius ſm se in potentia essent. Vnde illud quod est actu est prius, ꝛ illud qḋ est potētia, est posteri', porro rō quę fit ex eo qḋ sublato hoīe tollūtur indiuidui hoīes ꝛ nō sublatis īdiuiduis tollitur homo recte ꝛ diligēter nō ꝯgerit̄, q̄ vna sub̄a indiuidua, vt Socra. nō est tota p̄ma sub̄a, sed oēs q̄ sub hoīe cōtinent̄, quocirca etiā vnusq̄sq̄ est p̄ma sub̄a, ꝛ sublatis oībus indiuiduis tollitur etiā homo vniuersalis, quāuis intelligātur q̄dā cōis ex ipsis indiuiduis quoties nos diuidimus semp cōe in differētibus ſm aliqua. Nā Socra. ꝛ Dion etsi pluribus p̄prietatibus inter se distent, tamē est vna quędaꝫ sub̄a indifferēs ſm quam cōe quoddā in ipsis cōtēplamur, quę etiā intelligit̄ ꝛ ꝯsiderat̄ circa singularia ꝛ in particularibus. Itē singularia sūt causa cur cōmunia sint. Naꝫ hęc eo quod aliqua sunt p̄us existūt, cōia ꝟo adueniunt quę sane non intelliguntur eē aliqua, sed talia, vnde si singularia deficerent neq̄ cōmune esset. Nam hoc habet naturam complendi indiuiduales substātias. Item dicimus prędicamēta esse de dictionibus significantibus, significatiue autem dictiones primo feruntur in ipsa indiuidua. Nā his primis ſm sensuꝫ occurrimus, ꝛ deinde descēdimus ī species ꝛ genera a sensu ad intellectum pedem conferentes. Itē si prorsus non acciperemus species ꝛ genera per seipsa ꝛ seorsum, sed in ipsis indiuiduis iuxta consuetudinem Peripateticaꝫ, quomodo hęc cum sint partes substantiaruꝫ indiuidualium non erunt secundę quo ad rationē substantię, quādoq̄dem sint etiā subę ſm h̄, q̄ p̄tes sub̄arū sunt. Et cum nō subsistāt p seipsas, neq̄ sint prorsus subę. Verūtamē Alex. nō cogeret̄ ad afferēdū talia respōsa, q̄ vult sub̄as indiuiduales eē nā priores cōib'. nā inq̄t nō exn̄tib' idiuiduis nihil alioꝝ eē pōt, qḋ tn̄ dictū nō recte putat. naꝫ etsi cōis sub̄a habeat eē cum indiuiduis, tn̄ p seipsā existēs cōfert ad sub̄am subiectoꝝ. Sed dicēdum est melius

Solutio.

quod

quod vniuersale per seipsum subam principalissimaz hñs, seipsum impertit etiam singularibus, z ita vniuersale est principale magis ac prius indiuiduis sm naturę rõnē. Sz cõe inquit non põt esse sine indiuiduo, at indiuiduũ põt esse sine cõe, ceu sol, luna, z mũdus. Ad qd dõm est qd p aliquem euẽtum z occasionē hoc factuz est, qd vnũqdq; horum semel acceperit mãm z formam, attamē sic eorũ ratio instituta est, quod si multi possent eandem formaz recipere, vnũquodq; dictorũz seipsum largiretur multitudini ac seipsum in multitudinem extenderet. Sũt autem prorsus substãtię secundę, etsi per seipsas non subsistant, quãdoquidem sole inter alia pdicata substantiam significent. Nam omnia pdicamenta accidentium aliena sunt a substantiali significatione, cum non significent hoc aliquid, sed accñs. At substãtię secũdę cuz de subiectis primis substãtijs dicãtur subam subiecto p significant. Naz siquis assignet Socratez quid sit, spẽm z genus assignando z dicẽdo hoiem z animal cõuenientius assignabit, z Socratē notiorem faciet, sed si quis aliqd nouem pdicamentorũ assignauerit vt albũ, vel tricubitũ, certe is assignabit id qd est magis alienũ a Socrate, quãdoqdem id qd est p accñs, z nõ quid est indicat. Itē secũdę substantię primis substãtijs sitęs sunt. Naz vt ille oibus alijs subijciuntur, ita z secũdę ad oia alia se habẽt. Nam de ipsis oia alia dicũtur denominatiue, vt grãmaticus nõ solũ aliqs homo est, sed etiã homo, vel equiuocę, vt albuz, quippe nõ solum albũ sit corpus, sed ẽt corpus simplr sic appellat, ob id q sine aduersione z ipse subę, cõiuis z appellate sint.

p° poste. ca. de erroribus vide.

Manifestũ autez est ex his quę dicta sunt qd eorũz quę dicũtur de subto, necesse est nomē z rõnez de subiecto pdicari, vt hõ de subiecto aliquo hoie pdicatur. Et pdicatur quidem nomē. Nã hoies de aliquo hoie pdicari dices. Ratio quoq; hois de subto aliquo homine pdicabitur. Quidã eniz homo z homo est animal, quare nomē z ratio de subiecto pdicabitur. At eorũ quę sunt in subto, in pluribus qdem nec nomē de subto, nec rõ pdicabitur. In aliquibus autē nomen quidem nihil prohibet pdicari aliquãdo de subiecto, rationem hõ impossibile est pdicari, vt albũ cum in subiecto sit vt in corpore prędicatur de subiecto. Nam dicitur corpus album, sed ratio albi nũq; de corpore pdicabitur. Alia autem omnia, aut de subiectis dicunt principalibus substãtijs, aut in eisdē subiectis sunt. Quod quidem manifestũ est in singulis quę proponentur, vt animal de homine prędicat, igitur z de aliquo homine prędicabitur. Nã si de nullo aliquorum hominum, neq; oino de homine. Rursus color est i corpore, ergo z in aliquo corpore. Naz si non in aliquo singulorum, neq; prorsus in corpore, quare omnia alia, aut de subiectis principalibus substãtijs dicuntur, aut in subiectis eisdem sunt. ergo non existentibus primis substãtijs impossibile est aliquid aliorum esse.

Mirum est quomodo dicit ea quę nũc describũtur manifesta esse ex dictis. Nam qũo si scdę substãtię sunt spẽs z gña, ex hoc perspicuũ est, quod aliquo de subiecto vniuoce pdicantur, z quędaz equiuocę quę sunt in subiecto, quam his quę nũc dicuntur, opportunitatem pstant hęc quę diximus: Forsitan sermonem refert ad ea quę ante hęc dicebantur in quibus dixit, quando alterũ de altero pdicatur ceu de subiecto zc. Nam in his pdicatio vniuoca fit, vel etiam a diuisione primarum z secũdarum substantiarum hoc demõstratur. Nam si cõe vtrisq; substãtijs est hoc. In subiecto non esse, alijs erit proprium de subiecto pdicari, z alijs nõ de subiecto pdicari. Erãt aũt secũdę substantię genera z species, quę pdicantur de his quę sunt sub ipsis vniuoce z vniuocorũz nomen z ratio de subiecto pdicatur, sed eorum quę sunt in subiecto nec nomen nec ratio dicitur de subiecto. Nam nulla suba est in subiecto, neq; ea quę sunt in subiecto sũt substãtię, neq; partes substãtię cõpletiuę. igit neq; ratio illius qd est in subiecto dicetur de subiecto, ceu neq; sciẽtia dicit esse anima, sed denoiatiue sciẽtia pdicatur de anima, neq; ratio scientię de eadem dicitur. Non enim anima est habitus contẽplatiuus. Item neq; color de corpore nec ratio eius de illo dicitur, qre ex dictis manifesta sunt hęc. Cęterũ assignaturus cãm cur indiuidua sint primę substantię, cũ omnia, vel de eisdē subiectis dicantur, vel in eisdē sint, z facturus defensionē z cõfirmationez, cur subę scdę nõ sine rõne sint subę, qa signũt primas subas de qbus ẽt dicũtur, proinde nos per hęc reducit ad memoriaz qũo de subto dicant. Nã ob id opus ipsi fuit vniuocatiõe, qa subę scdę pdicant de subto, z equocatiõe ac denoiatiõe, qa accñtia sunt in subto, nã hęc sm rõnē nũq; substãtijs cõpeterẽt. Nõ eni aliqs diceret q corpus est color disgregatiuus aspectus visusq; qũuis albũ denoiet corpus. Eq dẽ plura dicunt denoiatiue a talib', ceu a grãmatica grãmaticus. Hãc igit opportunitatē hęc quę nũc realsumũtur exhibẽt, deiceps aũt talia adijcit. Alia aũt oia aut de subiectis dicunt pmis substãtijs, aut in eisdē subtis sunt. Hoc aũt pz ex singulis q pus tractata sunt, cũ dicit qdaz sunt pmę z qdã scdę subę, videt p id qd pspicuũ est affere ea q cõpetũt pmis substãtijs. Nã rursus dicit qd pmę subę sunt scabella his q p se dicunt, ceu sũt scdę subę, atq; his quę sunt in illis ceu sunt accidentia. Dubitationem deinde soluit hic de primis substantijs, nam si substãtię primę, nec in subiecto sunt, nec de aliquo subiecto dicũtur, dubitaret aliquis nũquid ipse omnino sint. Naz vnde habent vt sint. Hoc autez soluendo dicit, quod nõ solum ipse a seipsis habent esse, sed etiaz alijs omnibus pręhent subsistentiam. Nam quę de subiecto dicuntur, z in subiecto sunt a subiecto trahunt esse. Hęc autem cum probet speciem habere esse in indiuiduis substantijs veluti notius z clarum omisit, ceu homo est in particularibus hominibus, genus autem quãq; de specie maxime prędicetur, nihilominus ostendit, hoc habere esse in indiuiduis substantijs, sicut id quod videtur magis remotum, ac simul vt id quod alterum esse vna ostẽditur. Est autem demonstratio talis, nam si de nullo aliquorũ hominum dicitur, nec de homine simpliciter dicitur, velut volatile si de nulla particulari aquila dicitur, nec simpliciter de aquila dicitur, porro species per substantiam indiuidualez subijcit gñi. Silr quoq; in subto est pũ in indiuiduo, deinde per indiuiduũ inest spẽi, ceu grãmatica primo Aristarcho aduenit, deinde per illũ homini etiã inest, igitur substãtia indiuidualis est causa cur alia sint, scz cur sint ea quę dicunt de subiecto, z quę sunt in subiecto. Porro quũ dicimus alia eẽ in pmis subtis substãtijs

2° comparatio.

Corrigens.

ceu quātū, quale, ad aliqd, ⁊ reliq̄ talia eē etiā atq̄ inesse intelligendum est qualia sunt p̄me, sed non passiuas species ⁊ affectiōes, ceu albedinē ⁊ caliditatē. Nā spēs passiue ⁊ affectiōes atq̄ cętera alia de eadē spē q̄litatis, nole ⁊ rōne verificanť. Vñ di q̄ cignū album eē vere dicūt, assignāt quoq̄ illū eē albū, q̄a albedinē h̄z, rō aūt hęc est albi qđ efficiē. s. illius qui albus fit. Nam tale tam sit pars speciei, quemadmodum igitur spēs ⁊ forma est ps subti, ita etiam id qđ ꝯfert ad formā ⁊ spēm erit ps, rō igiť quę huius est, vera fit de subto, ob id igiť spērum efficientiū de specie. s. qualitatis passiue, ⁊ eorum quę simpliciter dicuntur diuersus est p̄dicādi modus.

(Que ee q̄lis bus intelligimus ēt ō spē bus citra ea q̄ sūt i 3ª spē qualitatis.)

(Dubium.) ¶ Postremo ambigūt qđ si sectio subę velut gñis facta est in subas p̄mas ⁊ scdas, ⁊ ipse assignate sunt. q̄ ꝑtermissa ē illa gñalis ⁊ cōis suba q̄ i his diuidebať.

(Solutio.) ¶ Nisi ⁊ ipa cōmunis dicať. atq̄ itelligať sub eo q̄ suba dī nō eē i subto. Nā h̄ est ꝓprium omni substantię, ꝓpter quod ipsa subycitur ⁊ determinatur, quare oīs substātia per hoc. s. non esse in subto determinať ⁊ diffiniť, ꝓpriū autē subę scdę vltra illud cōe est hoc. s. de subto dici, proprium ꝟo p̄me vltra cōe est h̄ nō dici de subto, q̄re oīum subarū tradita fuit assignatio. ¶ Sz vlterius dubitāt, quia oīs sectio gñis in spēs fit, at p̄ma suba nō est spēs, q̄ppe quę fit vna nuō, ⁊ spēs sit plura nūero. ¶ Solo aūt huius est, qđ h̄ ipm. s. esse vnā nuō est cōis rō, sed ꝓpriū spēi est nō eē in subto ⁊ dici de subiecto, vt igiť est cōis rō cōiterq̄ inest, sed id cui solū accidit hęc rō, nō est spēs. Nā est vnū nūero tale. ¶ Itē dubitant, q̄ diuisio fit in ipsa inęq̄lia, qđ sane alienū est a diuisione in spēs. ¶ Nisi qđ neq̄ hoc verū est, nam vlia ⁊ indiuidua ęqualent, ⁊ vnū ad alterius eē vicissim facit, verum subę idiuiduales iueniunť s̄m ꝓprietates idiuiduales rerū, scdę aūt subę s̄m cōes rōnes subales q̄ in sensibilibus spectanť ⁊ consideranť.

(Dubium.) ¶ Vltimo neq̄ h̄ ꝑtermittēdū est, q̄a in verbis Arist. accidit qđ duab⁹ vicibus eadē snīa scripta sit. At Arist. in suis verbis nil supfluū ponit.

(Solutio) ¶ Sz forsitā alia lr̄a extra ꝯtextum vt in margine erat, quā scriptores in ipsa mēbrana ⁊ ꝯtextu simul cum alia scripserunt. Et ꝯ̄t ea snīa q̄ vltimo ꝯtextus loco fere repetiť, cū dicit, q̄re oīa alia de subtis p̄mis substātijs dicunť, vel in eisdē subiectis sunt, post quā subiūgit, quare nō existētibus p̄mis substātijs impossibile est aliqd aliorum esse, sed ad cętera ꝓficiscendum est.

(Aduerte q̄ vna v. ce dicit eā sniam sz i medio fere ꝯtext⁹/alia aūt oia 2ª vice in calce.)

¶ Secūdarum ꝟo subarum magis substantia est species q̄ȝ genus: ꝓpinquior eni est prime substātię. Siqs eni assignet primā subaȝ quid est euidētius ⁊ cōuenientius assignabit spēm ꝓferens q̄ȝ genus. Ut quēdā hominez manifestius assignabit hoieȝ q̄ȝ aial assignādo. Illud eniȝ ꝓpriū est magis alicui⁹ hois: hoc aūt cōius, ⁊ cū aliquā arborē reddideris manifesti⁹ assignabis cuȝ arborē reddideris q̄ȝ plātā. Ampli⁹ pricipales subę eo q̄ alijs oib⁹ subiecte sūt ⁊ alia oia, aut de his p̄dicātur, aut in eis sūt, ideo maxie dr̄ subę p̄mę, sicut aūt pricipales subę ad alia oia se h̄nt sic ⁊ spēs ad gen⁹ se h̄ȝ. subiacet. n. spēs gñi, gñia eni de spēb⁹ p̄dr̄ur, spēs aūt de gñib⁹ nō conuertunť, q̄re ⁊ ex his spēs magis gñe suba ē. Ipsaꝝ ꝟo spērū q̄ncūq̄ nō sūt gñia nibil magis alteꝝ altero suba ē, nibil eni familiari⁹ assignabis de aliquo hoie hoiem assignās q̄ȝ de aliquo equo equū. Silr aūt ⁊ principalium subaꝝ nibil magis alteꝝ altero suba est, nibil eni magis aliqs hō suba est q̄ȝ aliqs hoš. merito igiť post pricipales subas sola alioꝝ spēs ⁊ gñia dr̄ eē scdę subę. Eoꝝ. n. q̄ p̄dicanť pricipalē subaȝ sola hęc idicāt, aliquē. n. hoieȝ si qs assignauerit qd sit si spēȝ ꝓtulerit cōueniētius assignabit q̄ȝ si gen⁹, ⁊ manifesti⁹ faciet assignando hoiem q̄ȝ aial. Alioꝝ ꝟo quicqd assignauerit qlibet assignabit extraneę, velut albuȝ, aut currit, aut q̄cūq̄ taliū reddens. ergo merito hę solę scdę substātię dr̄. Amplius principales substātię eo q̄ alijs oibus subiaceant, ⁊ alia omnia de his p̄dicētur, vel in eis sint. Iccirco ꝓprie substātię dicūtur, sicut aūt primę substātię ad alia omnia se habent. Ita principaliuȝ substātiarū genera ⁊ spēs ad oia reliqua sese habēt, de his enim omnia reliqua p̄dicantur. Aliquem eniȝ hominē dicis grāmaticuȝ esse. ergo ⁊ hominem ⁊ animal grāmaticum dicis, similr̄ autem ⁊ in alijs.

¶ Q̄m spēm ⁊ genus cōiter scdas subas appellauit, prorsus ingrendūȝ erat, si ambe silr̄ essent substātię, ⁊ si a prima silr̄ distēt. Ad hāc igiť q̄ōnem rn̄dendo inqt qđ non ęqualr̄ sunt scdę subę, sȝ magis suba est spēs q̄ȝ gen⁹, ⁊ h̄ ostēdit duab⁹ demōnib⁹, altera ex habitudine vtriusq̄ ad genus idiuiduū ⁊ ꝓpriū ipsoꝝ, alia ꝟo ex ꝓportiōe, q̄rū alia ex habitudie sic in syllō ꝓficiť. Spēs est ꝓpingor p̄mę subę, qđ est ꝓpinquus p̄mę subę est magis suba, ergo spēs est magis suba q̄ȝ gen⁹, qđ aūt spēs sit ꝓpingor subę indiuiduali ondit eo qđ cōueniētior est assignatio idiuidui p spēȝ q̄ȝ p gen⁹. Nā assignates Socratē lōge ꝯueniētius ⁊ noti⁹ assignarem⁹ si hoieȝ diceremus illū eē, ⁊ remoti⁹ si aial. At illō qđ est ꝯueniētius magisq̄ affine p̄rim⁹ ē.

Species	Propinquus p̄mę subę	Magis suba

(Aduerte q̄ illud qđ ē in medio fig⁹ ē medi⁹ terminus syllī: ⁊ qđ ꝟo ē a dextris est maior. sed magis suba a leua ē minor extremitas.)

Alia aūt demōne ex ꝓportiōe sic ꝓcedit, si vt p̄mę subę ad alia se h̄nt, ita ēt spēs ad gen⁹ se habȝ, ꝓfecto spēs erit magis suba q̄ȝ gen⁹. Qđ ꝟo hęc ita se habeāt mutuo, ceu ⁊ illa se h̄nt, ostēdit eo qđ spēs subyciť gñi, vt suba p̄ma subyciť alijs. Deductionē rōnis aūt ondit ex h̄, q̄a suba eo habet vt sit substantia, quod alijs subycitur, ⁊ omnia alia in ea sunt, sic ergo formetur figura.

Vt primę substātię ad alias se habent, ita species se habet ad genus

Ascensus, & q̄ sunt ꝓximiora p̄mę subę sūt magis substātię

At ꝗ spēs subiicit̄ gñi, & ita se hꝫ ad genus vt primę substātię ad speciem

magis

suba est spēs q̄ȝ genus

Verūtamen ipsarum spērum quę nō sunt subalterne, ac genera, altera nō est magis suba q̄ȝ altera, quāq̄ȝ vna excedat alias dignitate, & alia sit impfectior. Nā nemo conuenientius peculiareq̄ȝ magis assignabit si de aliquo homine hōiem assignauerit, quā si de aliquo equo equum attulerit affirmaueritq̄ȝ, sic ēt se habꝫ hoc in p̄mis substātijs. nō enī qa Socrates Bucephalo equo ꝓstantior est, ob id Socrates magis suba diceret̄ Bucephalus equus. ¶ Sꝫ quibusdā videt̄ qd ordo sermonis hoc in loco nō recte se habeat, naȝ inquit oportuisse p̄us dicere cām cur secūdę substātię sunt subę, & ita facere cōparationē ipsaꝝ inter se. ¶ Sed dicendum est, qd Arist. habuit hoc euidēter prius acceptum ex diuisione eoꝝ quę dicunt̄ de subiecto, & eoꝝ quę nō dicūtur de subiecto, atq̄ȝ ex eo quo ostēsum est p̄ncipalissimā subaȝ nec de subiecto dici, nec in subiecto esse. Nā ex hoc cōcludit̄ subas scdas esse illas quę de subiecto dnr, & nō sunt in subiecto. ¶ Itē hoc ēt vnū de ordine dubitari solet, qr ꝯñs erat ostendere qd p̄ma suba non erat magis nec minus suba, & deinde hoc mō de speciebus ostēdere magis & minus. ¶ Sed ad h eadē rñsio afferēda est, qr iam p̄us accepit primā subaȝ non esse magis vel minus subaȝ, qñ ipsam p̄mo, maxime, & principalissime subaȝ esse asseruit, naȝ oia talia definita sunt, & nō hñt illam infinitatē quę in his .s. magis & minus cōtinet̄. nā magis & minus sine termino procedūt. At hoc maxime stat ſm excessum & in sūmo gradu pedē figit. ¶ Sed cur nouē p̄dicamēta accītiū scdę subę nō erūt, quādo quidē p̄dicent̄ de primis substātijs. ¶ Nisi qd ipse scdę subę nō sunt accītia, qr insunt indiuiduis substātijs, & de ipsis p̄dicant̄. Vel nō oia p̄dicata de substātijs erūt secūdę substātię, sed illa sola quęcunq̄ȝ p̄dicantur in quid, qualia sunt genera & spēs. ¶ Itē cur dixit magis ꝓprium est alicuius hominis vt hō, q̄ȝ aial: Non enim ꝓprium Socrati est hō, sed species. ¶ Nisi qd hic proprium ꝓprię nō sumit̄, sed quēadmodum dicimus minus graue leue esse, sic minus cōe appellauimus proprium. ¶ Item nulla suba est magis & minus vt dicet ipse ꝓcedendo in sequētibus, qūo ergo species est magis suba, q̄ȝ genus. ¶ Nisi qd nō quatenus subę sunt, accipiūt magis & minus, sed iuxta distantiā earum a suba sensibili. Sed adhuc mihi vr̄ manere dubitatio. Naȝ suba sensibilis est maxime suba, & in alijs p̄dicamētis, in quibus magis & minus sunt, ceu in qualitate, magis & minus cōsiderant̄ ſm distantiā ad id ꝙ maxime est, nam idest magis albū qd magis approximatur illi qd est maxime. Cū ergo nec ibi quatenus qualis magis & minus hñt, nam siłr qualia sunt, qd ergo dicit Aristo. qualitatē suscipe magis & minus & nō subam. ¶ Nisi forsitan suba non dr̄ suscipere magis & minus, eo qd alia sit magis substātia, alia minus, & alia maxime quāuis sit eadē suba specieꝝ, sed vnaquęq̄ȝ species nō suscipit magis & minus, neq̄ȝ enī genus magis suba est quā aliud genus, nec vna spēs q̄ȝ alia, nec indiuiduum q̄ȝ aliud indiuiduū, attamen in qualitate vt in speciebus ipsius magis & minus cōsideratur, nam albū est magis & minus albū q̄ȝ aliud. Hunc in modum ergo Porphyrius & Iamblicus soluūt dubitationes. Verū vt Alexāder exponit interp̄tatur q̄ȝ indiuiduā subaȝ cupiēs primū mouēs in ea ponere & sub ea collocare, dubitationes euadunt difficiliores. Nā qūo id qd erit propinquius subę sensibili erit magis suba: Item qūo subę intellectuales cum eisdē sensibilib⁹ vna ordinant̄: Sed Alexādri pace absurdū est qd indiuiduū ꝙ aliter in ipsis intellectualibus dicit̄. Aristo. accepit aliter quā sit, & visus esset sola equocatione. ¶ Itē nō recte id qd est notū in substātijs mālibus .s. nō in subiecto esse, imālibus substātijs attribuit. Nam certe pꝫ qd aliter māles designamus, qñ quidem eas aliquid hr̄e in subiecto dicim⁹, & aliter imāles, eo qd illas asserimus nihil hr̄e vt alterum in altero. Adhuc studio nititur afferre habitudinē subę primę motricis ad subas cōpositas, ne inferior habeat̄ suba prima mouēs his substātijs cōpositis. Nā inquit ea suba maxime suba est quę ē eā subarū habētiū aliquo in subiecto. ¶ Sed hoc nō ita se hꝫ, ꝗppe nullo modo suba intellectualis & primo motrix accipit hoc .s. maxime substātiā esse ab habitudine sui ipsius ad cōposita & mālia, imo ꝯtrā ex eo, qr separata est ab oib⁹ dicit̄ maxime suba. Architas aūt Pithagoricus hanc diuisionē nunc propositā subaꝝ non admittit, sed aliam loco eius approbat dicēs. Substātię enim sunt diuę tres, alia nāq̄ȝ est mā, alia forma, & alia id qd vtrisq̄ȝ his constat. Hęc autē diuisio facta est ſm rationē subę & in oībus se extendit, & Archiitas vtitur diuisione subaꝝ ſm naturā, sed non velut est diuisio Aristo. quę soli cōsuetudini significationū heret, qd quidē ēt Arist. testatur in suis voluminibus q̄ exactissime diligētissimeq̄ȝ cōscripsit, in quibus illa diuisione vtitur, vt in libro de nāli auscultatiōe, & in metaphysica. Atqui nullus Pithagoricus admitteret hāc diuisionē primaꝝ substātiaꝝ & secūdaꝝ, qr testātur illud primo inesse vētibus, & illud extremū in particularibus derelinquūt, atq̄ȝ qr primā & ꝓprijssimā substantiā in simplicissimis reponūt, & non sicut dr̄ nunc ꝙ p̄mę & ꝓprijssimę subę sunt sensibiles & cōpositę, tertio qr genera & species putāt entia esse, & nō quędā summatim col-

De Bucephalo equo Alexādri lege historias Plutarchi in vita Alexandri.

Quid magis & min⁹ significēt, & qd maxime.

Solutio.

Solo Alexāder phat p̄mas cām esse pstantiores substātijs cōpositis.

lecta in notionibus separatis conceptibusue abstractis. Quo igitur Arist. cũ nouisset diuisioné substantię, quã Architas tradidit, nunc ea non visus est? ¶ Nisi q2 tractationi ac facultati logicę hęc diuisio erit magis ꝓpria. Nam cum simplicium vocũ quę subiecta ꝛ prędicata sunt in hoc libro assignationẽ efficiat, ac merito in suba quã dixit omnibus subiici, genus ꝛ speciem aliqđ pręedicatum inueniat in easdẽ substantias diuisionem fecit.

¶ Cõmune aũt oĩs substãtię est in subiecto nõ esse: prima quidẽ enim substãtia, neq3 in subiecto est, neq3 de subiecto aliquo dr: secũdarum aũt substantiarum, manifestũ quidẽ ꝛ ita, ꝙ nulla est in subiecto. hõ eni3 de subiecto quidẽ dicit quodã hoie, in subiecto autẽ nõ est, non. n. in quodã hoie, hõ est. Eodẽ aũt modo ꝛ aial de subiecto quidẽ dr quodam hoie. Non est aũt aial in quodã hoie. Adhuc autẽ, eorum quę in subiecto, nomẽ quidẽ nihil prohibet ꝑdicari qñq3 de subiecto, rationẽ aũt impossibile ẽ. Scđarũ vero substantiarum ꝑdicat ꝛ rõ de subiecto ꝛ nomen, hominis eni3 rõnẽ de quodã hoie pręedicabis, ꝛ eam quę aialis silr. quare nõ vtiq3 erit substãtia eorum quę in subiecto. nõ enim ꝓpriũ hoc substãtię, sed ꝛ dr̃ia est eorũ quę nõ in subiecto sunt. Gressiuũ enim ꝛ bipes de subiecto qđẽ dicitur homine, in subiecto aũt non sunt. non eni3 in hoie est bipes, aut gressiuũ: ratio autẽ differentię pręedicabitur de quocũq3 vtiq3 dicit differẽtia. puta si gressiuũ de homine dicit, ꝛ ratio gressiui pręedicabitur de homine, gressiuũ enim est hõ.

¶ Cum diuisisset quot, ꝛ quę sint substãtię, deinceps quę eisdẽ cõpetunt cõia ꝛ propria afferre proponit, ꝛ hoc merito. Nam si potuisset vniuscuiusq3 gñis diffinitionẽ tradere, non oporteret eum sollicitũ esse nec curã studiũq3 habere in assignãdis his quę cõpetunt substantię. Nam ex diffinitione ẽt ea quę cõpetunt diffinito, ꝛ vniuersa natura diffiniti manifestatur, sed quũ afferre diffinitionẽ nõ esset locus, sed dũtaxat descriptiones ꝛ exempla, merito opus fuit cõsiderare ꝛ meditari ea quę cõpetunt substantię, quę. s. cõia ꝛ maxime ꝓpria sunt, vt ex his velut ex genere ꝛ differẽtijs, ceu diffinitio quędã vniuscuiusq3 generis traderet. Sit ergo ista cõis missio õ vnoquoq3 genere cur post diuisionẽ ea quę cõpetunt generi cõia ꝛ propria tradidit, ꝛ primo ea quę sunt cõia ad alia genera. Iamblicus aũt putat Aristo. eo principalr de vnoquoq3 genere ꝓpriũ inquirere, vt quocũq3 põt diffinitione nõ in quęsiti ac diffiniti statuat. Et quũ accidisset ei quęrendo id qđ est ꝓprie ꝓpriũ qđ soli ꝛ omni inest ipsum diuisim tãgere, ꝛ accipiendo interdũ ea quę omni ꝛ non soli insunt, ꝛ interdũ soli, ꝛ non oĩ, ob id quę sortita sunt diuisim proprietatẽ reprobat dicẽs. Nõ est enim hoc propriũ subę. s. velut illud ꝙ maxime ꝓpriũ ei est, quę aũt sunt integra ꝛ ꝓprie propria velut ea quę cõpetunt, approbat. Cum ḡ Aristo. modo inquisitionis ꝓcedat, ꝛ inq̃sitionis veritatem inueniat, ꝑmo incidit in his quę cõfuse ꝛ cõiter dicũtur, ꝛ refutans ipsa sic in calce verum inuenit. Hęc igit pulchre recteq3 dicerẽtur. Sed forsitan ꝛ hoc cõueniẽtius diceret, qđ ꝓposuit cõia principalr, quę suba cum alijs ꝑdicamentis habꝫ, vt ex cõibus ꝛ proprijs exactior exploratiorq3 fiat quęsiti descriptio. Hoc ẽt indicat Architas, q non solu3 ꝓpria inquirit, sed ẽt cõia ad alia ꝑdicamenta exposuit, porro plura descripta sunt dicta Architę, quoniã ꝛ diuus Iãblicus quędã pauca verba cõscripsit q̃ dubitationẽ afferunt, qui sic inquit. His intellectis quędã cõia simul ꝑdicamẽtis cõpetunt, quędã vero propria. Dico aũt cõia ceu substãtias non suscipere magis ꝛ minus. Nam fieri non põt, vt homo magis ꝛ minus sit hõ, neq3 deus, neq3 planta, similr cõe est nullã hr̃e ꝯrium. Nã homini homo non est ꝯrius, neq3 deo d. us, neq3 alijs substantijs. Atqui illud ꝓ se esse ꝛ nõ in altero esse, ceu glaucedo ꝛ flauus color inest oculis, subę propriũ est. Nã omnis suba per seipsam vnũ aliqđ est, quę aũt simul insunt, ꝛ accidẽtia sunt vel in his sunt substãtijs, vel nõ sine his. Deinde Iamblicus cõia quę hꝫ quãtitas dicens, sic subdit. Equidẽ plura quãtitati accidunt quę ẽt subę cõpetũt, ceu non suscipere magis ꝛ minus. Similr dicit cõia subę ꝛ ꝑdicamento ad aliquid cu3 recenset cõia pręedicamenti ad aliquid. Quod vero inest propriũ vnicuiq3 substantię est hoc, vt cum manet vna ꝛ eadem numero, ꝯriorum sit capax. Sic ergo Iamblicus vult Aristo. tradere cõia ꝛ propria quę hꝫ suba cum alijs ꝑdicamẽtis. Verũtñ Porphyrius inquit ꝓpria vniuscuiusq3 generis ab Arist. esse assignata, ꝛ non simplr cõia cũ alijs ꝑdicamentis ꝛ propria. Et cũ triplr dicat propriũ, aliud qđ omni ꝛ nõ soli inest, ceu bipes hoi, ꝛ aliud qđ soli, sed nõ omni, vt grãmaticũ esse eidem homini, ꝛ aliud qđ soli ꝛ omni, qđ est proprie ꝓpriũ, ceu homini risibile, quę igit soli nõ insunt hęc cõmunia subę ꝛ alijs gñibus sunt, quãquidem omni ꝛ nõ soli insint. Sed aduertere opꝫ ad dicta Architę, qđ hic Aristo. nihil quęrẽdo vel dubitãdo, sed asserẽdo cu3 fiducia sciẽtię oia tractat ꝛ procedit per ea quę sunt sermoni verbisq3 necessarijssima. Forsitã vltra quis ambigeret quõ fieri possit vt omnis subę ꝓpriũ possit determinari. Nam vnicuiq3 substãtię sua dr̃ia ac proprietas, traditur diuersa. Nõne alię cõpositis substãtijs, ꝛ alię simplicibus proprietates tribuẽtur, silr nõne alia est proprietas eorum quę semp mobiles sunt, ꝛ alia eorum quę vicissim motu participãt. Silr ꝛ altera est eorum quę stant in spẽbus eodẽ mõ, ꝛ altera eorum quę mutant. Idem quoq3 in ipsis intellectualibus ꝛ sensibilibus euenit. ¶ Sed rñderi potest qđ vbiq3 põt determinari quędã ꝓportionalis similitudo. Equidẽ Aristo. dicit nõ in subiecto esse ꝑmis ꝛ secũdis substantijs cõe esse, siue hoc dixerit velut cõe esse, siue vt partes ꝓprij qđ subę cõpetit, tradiderit. Qđ vero subę competat in subiecto nõ esse de ꝑma suba hoc ostendere opus non fuit. Nam per se concederet nõ in subiecto esse, vt iam liquet per eam diuisionẽ quadruplicẽ in ante ꝑdicamenta, ꝛ in loco qui docuit quid esset suba ꝑncipalissima. Atqui de scđa suba qđ ipsa de subiecto dicatur, ꝛ in subiecto sit ostẽdit. Et demõstrationũ, alia qđẽ est a diuisione. Nã secũdę subę sunt q̃ de subiectis quidẽ indiuiduis dicunt, ꝛ in subiecto nõ sunt. Scđa vero demõstratio est ex eo q non potest esse aliqs homo sine hoie, si aũt hoc non erit in subiecto. s. homo in aliquo homie, nulla profecto alia subs scđa erit in subiecto. Nam ea quę sunt in subiecto nõ ꝯferunt aliqđ ad substantiã subiectorum. Atqui aliquis hõ est homo velut ab hoie cõpletus, qđ si in prima substantia nõ sunt secũdę subę vt in subiecto, certe nõ erũt in aliquo alio, vt in subiecto. Nam oia alia vel in subiectis sunt ꝑmis substãtijs, vel de subiectis ipsis dicũtur. Itẽ ea quę sunt in subiecto queunt corrũpi seruato subiecto in quo sunt, ceu albũ, s3 genera ꝛ species corrũpi non pñt seruatis indiuiduis de quibus dicunt, ꝛ subiecto corrupto qđ

Dubio.

Solutio.

est in subiecto cōcidit peritq̄, vtē autez seruaꝰ corrupto aliquo indiuiduo modo aliud ⁊ aliud successiue fiat, Itē si species ⁊ genera sunt in subiecto/vel erunt in proprijs indiuiduis subiectis/vel in alijs, sed nec in proprijs pn̄t esse. Etenim quę sunt in ipsis indiuiduis veluti in subiecto, nō sunt vt in subiecto, sed velut de subiectis ipsis dicunꝰ, sed neq̄ in alijs, qm̄quidē nihil sit subiectū sine substantijs indiuiduis. Itez hoc modo Aristo. syllm̄ efficit, quę sunt in subiecto equiuocę p̄dicanꝰ, sed nulla suba secūda equiuocę, sed vniuocę p̄dicatur, igiꝰ nulla secunda suba in subiecto est, sed nec prima est, ergo nulla suba est in subiecto. Item Architę verba idem cōfirmāt qui diuidit subas in materiā, formā, ⁊ cōpōnē. s. qȯ nulla suba sit in subiecto. Nam materia quę est subiectū ⁊ primū subiectum pꝫ q̄ non sit in subiecto, sed nec forma est in materia velut in subiecto, Nā qn̄ vnum cum alio ęqualiter cōficit vnum aliqd alterum nō est in altero vt in subiecto, quare nec forma erit in subiecto. Cōposita ꝟo suba quę continet in seipsa formā ⁊ materiā, merito nō erit in subiecto. Sed quidā ambigunt, qꝛ illud nō in subiecto est negatiuū, sed nullum negatiuū intellectu cōplecti pōt, quippe negatio sit indeterminata indefinitaq̄ ⁊ fieri non potest, vt cōgruat indefinito notitia cognitioq̄ finita ⁊ terminata, ergo. ⸿ Nisi illud qȯ significaꝰ per hanc vocez negatiuā sit aliquo mō definituꝫ ⁊ affirmatiuū. Nam nil aliud dicit nō esse in subiecto, nisi qȯ ipsum qȯ est seipso est, vel pars cōpletiua talis est, ⁊ qȯ subiectuꝫ sit. Etenim cōe inest omni subę, licet aliter materia formę subijciaꝰ, ⁊ aliter aggregatū his operationibus quę ab eodē fiunt. Itē si suba proprie est in qua alia sunt, ⁊ circa quā alia, ac circa quaz pati, ⁊ in qua est facere, ⁊ tali inest cōpetitq̄ in subiecto non esse, merito ergo substātia dicitꝰ non esse in subiecto. Nā cum sit per seipsaz nō est in alio, ⁊ cū genus ⁊ spēs sint subę ptes, certe ipsę nō erūt in subiecto. Cęterū illi. s. nec in subiecto esse, nec dici de subiecto addēdus est velut de alio. Nam qn̄ hominē prędicatū de Socrate facimus, non velut lignuꝫ albū dicimus, sed vt albū. De his igiꝰ totidem dicta sint. ⸿ Dubitaret aūt aliquis qm̄o suba non erit in subiecto, qm̄quidez mens sit in ala, ⁊ anima in corpore, ⁊ ideę sm̄ Platonez in mente. ⸿ Nisi qȯ nō velut in subiecto insunt, neq̄ assimilanꝰ participationi accidentiū, sed sunt hęc velut suba est in altera substantia, quę etiaz non insunt vt aliqua pars in toto, sed velut actus ⁊ suba quę actu est in receptaculo qȯ pōt recipere ea, atq̄ in ea natura impfecta quę separata est, vt in naue gubernator, ⁊ vtē velut vtens est in illo quo vtitur, ⁊ pn̄s illi, siue cū quę continua est continuatę sm̄ aliū modum aduenerit, siue fuerit suba vnita quę continet in seipsam subaꝫ multiplicatā, ceu centrū in seipsuꝫ cōplectitur ⁊ cōprehēdit circulū. Nam sm̄ hęc oīs ⁊ alia id genus qspiaꝫ potest exponere subaꝝ pn̄tiā esse in alijs substantijs, ex quo nullū absurdū accidet. ⸿ Itē dicunt q̄ nec tēpus est in subiecto. ⸿ Nisi tēpus diuidēdū sit, vel sm̄ q̄ est mēsurans, vel sm̄ q̄ mensuratū, si ergo aliqs acceperit illud sm̄ qȯ est mensuratū, erit profecto mēsura in motu, vt in subiecto, ceu etiā natura est in eo qȯ mouetꝰ, si ꝟo acceperit tēpus vt mēsurans ceu animā, vt Arist. inquit, in mēsurante erit mensura, sed si aliquis acceperit tēpus velut quoddā per se subsistēs, cōstat q̄ tēpus sit velut substantia. Et sermo de tali tēpore ad aliā p̄hiaꝫ attinebit. ⸿ Itē si quis diceret, qȯ neqꝫ locus est in subiecto. Rn̄debimꝰ huic, qȯ cū locus sm̄ p̄hiā Aristo. sit terminus continentis in illo erit, ⁊ ita erit de numero eoꝝ quę sunt in subiecto, sed hęc facillimę sunt solutionis. ⸿ Illud ꝟo dubitatione dignū est, qm̄o nō in subiecto ⁊ alia quę subę sunt,

Solutio.

Dubium.
Solutio.

Vide 4° phy. ⁊ simpli. ⁊ Ioā. ⁊ Dioni[illegible] in lib° de terminis.

cōiter nō vt quidpiā accidētis ostēdunꝰ. Nam qui sic demonstrant nō afferunt demōstrationē iuxta cōitatē substantiarū. ⸿ Ad qȯ rn̄dent interprętes diligentiores qȯ sensibilis suba est quidā concursus māę ⁊ qualitatū, quę cum simul oīs cōnectuntur, efficiunt vnā substantiā sensibilē, sed vnūquodq̄ diuisim acceptum, aliud est quale, aliud quantū, vel quidpiā aliud, porro qȯ derelictū ē nōdum substantiā sensibilē effectam p̄hēs, pars erit substātię, qȯ ꝟo aduenerit iam subę cōfecte, erit illud in ꝓprio ordine illoꝝ quę extrinsecus adueniunt, ⁊ non erit occultans subaꝫ dictā. Itē vnumquodqꝫ concurrentiū non est substātia, sed totū qȯ oibus cōstat, suba est. Rursus neqꝫ grauiter ferrendū seu aspernandū est, si substātiā sensibilez ex nō substātijs facimus. Naꝫ neqꝫ totuꝫ verum erat substātia, sed verā imitatur quę sine alijs circa seipsaꝫ habet ens, ⁊ alię similr̄ quę ex ipsa prodeunt, qꝛ vere erat, sꝫ in sensibili ⁊ cōposita substātia ens qȯ adducitꝰ ei sterile nec sufficiens, qꝛ neqꝫ ea quę ex illo fiunt sufficiētis sunt, vmbrat atq̄ adumbrat substantiā ipsaꝫ quę est, vt pictura animalis ⁊ vmbra, quo circa necessario accidit, nō oia inesse ipsis rebus q̄ fiunt, nec nos posse cū accipimus ea q̄ ipsis insunt, semꝑ cōplecti ea q̄ ipsis insunt sm̄ subam. ⸿ Item cur ex nō ꝓprijs subę ipsaꝫ describit ⁊ designat. ⸿ Rn̄debimus hoc factū fuisse, vt cognoscamus q̄ non sunt subę. Nam ea nō erunt subę, quibus nō inerit hoc. s. nō esse in subiecto. Ad cognoscēdū itaq̄ quę sint substātię vtile est ac sufficit ex cōibus ipsam describere, tn̄ non statim sciemus quid sit suba, sed alia opus est doctrina. ⸿ Nisi forsitan ēt hoc ipsuꝫ. s. in subiecto nō esse sed per se esse sit ꝓpriū subę. Nam etsi cōe hoc sit eidē ꝑ differētiam, tn̄ ⁊ dn̄ia quatenus subalis hꝫ hoc. Iccirco ⁊ Archytas inter cōia hoc. s. per se esse posuit, sed nō illud. s. nō alteri simul iesse, ceu glaucedo ⁊ bonus color oculis inest, sed ipsum in aliquo nō esse vocat propriū substātię, qm̄ ēt dn̄ę hoc cōpetit, vt dn̄a suba est. Sed qꝛ occasio ac ipse deinceps est, vt extēdamus cōitatē. s. hanc nō in subiecto esse ēt ad dn̄ias, primo operępretiuꝫ est determinare qōnez de ordine. Nam quidā dicunt ante sermonē de differentijs ordinari prius opportuisse quid de partibus substātiarum dicendum sit, porro subiungit. — Prima si est scōa quid est 2ᵐ rn̄sum.

⸿ Non turbēt autē vos partes substantiaruꝫ, tanq̄ in subiectis totis sint, ne forte cogamur, nō substātias dicere ipsa esse. nō enim ita quę in subiecto dicebātur, quę vt partes insunt in aliquo. Inest aūt substātijs, ⁊ differētijs oia vniuocę ab ipsis dici. Oēs eniꝫ q̄ ab his prędicationes, vel de indiuiduis p̄dicanꝰ, vel de speciebus. A prima enim substātia nulla est prędicatio. de nullo enim subiecto dr̄. Secūdarū ꝟo substantiaꝝ, species quidē de indiuiduo p̄dicatur. Genus aūt ⁊ de specie, ⁊ de indiuiduo. Similiter autē ⁊ dn̄ę de speciebus ⁊ indiuiduis p̄dicātur: rationē aūt suscipiūt primę substātię specieꝝ ⁊ generuꝫ, ⁊ species generis, quęcūq̄ eniꝫ de p̄dicato dicunꝰ, oia ⁊ de subiecto dicētur. Similiter autē ⁊ differētiaꝝ rationē suscipiūt species ⁊ indiuidua. vniuoca eniꝫ erant quorū nomen cōe, ⁊ ratio eadem. Itaq̄ omnia quę a substantijs ⁊ differentijs, vniuocę dicuntur.

¶ Quãdo igĩ dicimus nullã subãz eẽ in subiecto, ne putẽtur partes in subiecto esse, ⁊ ob id ipse non esse substantię, hęc subiunxit. Nã in subiecto dicimus ea esse, quę nõ sunt velut partes in aliquo, sed quę nõ sunt velut partes, quare partes subarũ in toto cum sint, ⁊ vnaqueqʒ in illo cuius est pars, igĩ nõ erunt in aliquo subiecto. Hęc igĩ vt quibusdã videĩ, ordinari prius oportebat, qñquidem soluant quãdã dubitationẽ quę affertur de substantijs, ⁊ deinde sic subiungere, qδ non solũ non esse in subiecto cõpetit substãtijs, sed etiã alijs, vt differẽtijs, ⁊ ꝙ secũdarũ substãtiaꝝ species ꝑdicatur de indiuiduo, ⁊ genus de specie. Atqui talis ordinis trãspositio interꝑtibus diligẽtioribus nõ placet arĩdetqʒ, sed ordinẽ Arist. magis approbant. Nam cũ etiã secũdę substãtię, ⁊ dĩę videantur vt partes cõplere indiuiduas subãs, oportebat post secũdas subãs statim de differentijs dicere, ⁊ sic cõe tunc, qδ secũdis substãtijs ⁊ differẽtijs cõpetit ponere, qδ quidez tuto dico esse hoc. s. eas non putare cum sint velut partes subaꝝ, esse in totis velut in subiectis suis. Nam hic ordo est magis ꝯñs ⁊ consentaneus, si quidẽ inter sermonẽ de substãtijs secũdis, ⁊ sermonẽ de differẽtijs sermo de partibus insertus ꝯtinuationẽ fregisset ac interpollasset, ordo igĩ recte se hʒ. Cũ ergo dixit subę cõe esse. s. in subiecto non esse, hoc ipsum cõe ẽt differẽtijs cõgruere inuenit, ⁊ ob id putat merito hoc non esse ꝓprium substantię.

¶ Proinde primo dicẽdũ est quid sit. Etenim quibusdã videĩ dĩis esse id quo suapte natura pñt ea separare quę sub eodẽ genere collocanĩ, ⁊ sane constat, qδ vt se habet ad genus suum, ita distinctio ⁊ diuisio assignatur. Atqui Boethius dicit dĩã proprie cũ specie ordinari, ⁊ non cuz genere, eo qδ sępe dĩę pro specie assumuntur, ⁊ vniuerse simul de genere dicerenĩ, ⁊ vnaquęqʒ seorsũ accepta de oibus quę sunt sub ipsa diceĩ, sed de gñe nequaq̃, immo nec est vniuscuiusqʒ generis formatrix. Verum differt a specie, qz dĩa est cum genere, ⁊ est quędã forma generis, genus aũt pręest vt subiectũ, itaqʒ dĩa ẽ pars simplicior subę cõplectiua, sicut etiã genera ⁊ species dicunĩ cõplectiua substãtię. Nam hominez cõplent animal ⁊ rõnale, sed animal vt subiectuz cum dĩa, ⁊ rõnale vt simplex qualitas. Rursus si rõnale adderet animali, id qδ vtrisqʒ constat, erit cõpositũ. Verũ illud qδ apponitur adiungiturqʒ, ceu mortale vt simplex qualitas est, idcirco genera ⁊ species vt subiecta secũdę substãtię dicũtur, dĩę aũt de subiecto dicunĩ, tñ non sunt subę, quippe quę cõferant non ad esse, sed ad tale esse, quę tñ non sunt accñtia, quia cõferunt ad subãz eoꝝ, quę specificãt, ob id igĩ non sunt in subiecto. Nąʒ illud est in subiecto, qδ etiã separaĩ a subiecto sine eiusdẽ corruptione, dĩa autẽ non separatur sine corruptione subiecti. Sed quispiã diceret neqʒ accidens inseparabile separaĩ sine corruptione subiecti. Veꝝ etsi hoc non separeĩ, tñ intensio ⁊ remissio eius in subiecto cõsideraĩ, ceu nigredo ęthiopi, quę remittiĩ cum ad alia loca accesserit, ⁊ lactis albedo minor est, ⁊ maior intensiorqʒ est illa niuis, siĩr idem in alijs accidẽtibus inseparabilibus euenit, sed in dĩa magis ⁊ minus non est, neqʒ si ea fuerit in pluribus spẽbus vel indiuiduis, neqʒ si in vno. Sed Boethi pace cũ talis sit dĩa quę nec est substantia, nec accidẽs, ⁊ hoc est idẽ dicto, nec est id ꝙ non est in subiecto, nec in subiecto, quid ergo erit, siquidez oia quę sunt, vel in subiecto sint, vel nõ in subiecto, igĩ necesse ẽ differentiã esse qualitatẽ substãtialẽ cõplectiuã substãtię, vel qualitatẽ mediã inter substantiã ⁊ qualitatẽ quę cõiter conectat subãs cũ accidẽtibus, vel accidẽtia cũ substãtijs. Natura enim immediate non ꝓcedit ex ꝯtrarijs in contraria, ceu nec ab aialibus in plantas, sed quãdã intermediã naturã interserit eoꝝ quę Zoophita a gręcis dicuntur, ⁊ nos vocamus ancipitẽ naturã aialis ⁊ plantę, q̃ cõnectit vtrãqʒ naturã extremoꝝ ⁊ cõplectiua est, vel simul vincit ⁊ ligat ea inter se, sic igĩ hic subiecit mediã dĩaʒ, quę fm nõnullos est velut separata ab vtrisqʒ, ⁊ fʒ alios est velut vtrisqʒ participans. Sed alia quoqʒ habeĩ opinio eoꝝ qui aiunt dĩã non solũ cõplectiuã esse substãtię, sed ẽt partẽ ipsius, quę vel fm acceptionez consideratur qua in subiecto est, vel vt est pars subę specificę, vĩ quatenus simul cuz habitudinibus ad substãtiã alteraĩ, tanq̃ ipsa differenter afficiat idipsum subiectũ in quo est. Totidez igĩ sunt secte de differẽtijs, quoꝝ contẽplatio cõfert ad vniuersam ꝑdicamẽtoꝝ doctrinã. Nam in cunctis prędicamẽtis sunt differẽtię. Sed quę sit melior opinio de differentijs eaꝝ quas diximus considerandũ est. Nisi longe melior ea sit quę tenet dĩã eẽ quoddã mediũ inter qualitatẽ ⁊ substantiã, idcirco cõfert quale esse, ⁊ dĩ circa substantiã quale determinare, ⁊ nõ vt in subiecto est, quocirca inquit Iamblicus opʒ in definitionem huius ꝙ est in subiecto addere ꝙ nihil conferat ad substantiã subiecti. Nam spẽs ⁊ dĩa ꝯferunt ad substantiã subiecti. Nisi forsitan sufficiat hoc diffinitioni adiunctum. s. non vt pars. Nã dĩa sit pars substãtię vt species est. Equidez opʒ differentiã ꝯponere a specie quaz cõplet, porro ab illa fictione, vt ita dicã, subiecti indifferẽns fm informitatẽ propriã se purgat, ⁊ alio modo dicẽdũ est, qδ dĩa ꝓprie diuidit genus in species, ⁊ in ipso diuiso est, atq̃ iuxta naturã diuisi existit, ceu aialis, quatenus animal, ⁊ subę quatenus suba est. Nam specifica dĩa est fm quaz genera secantur in spẽs, qua ẽt, ceu dĩa hominis specifica aliquis hõ non differt ab aliquo, vt Dion ⁊ Plato. ¶ Alexãder autem ambigit qδ si dĩa est qualitas, certe in subiecta substãtia erit, ⁊ non diceĩ de suba quę est subiectũ. ¶ Ad quẽ respõdemus dicẽtes fieri posse argumentũ eius hypotheticum ex ꝯuersione. s. ex destructione ꝯñtis ad destructionem antecedẽtis, ceu si dĩę de subiecto dicunĩ, ⁊ in nullo subiecto sunt, quã manifestũ est tales non esse qualitates quales putant esse has, qui hęc dubitant. Sed hi vltra instant si de prima ⁊ mãli suba veluti de suo subiecto differẽtię dicũtur, certe ⁊ ipsa dĩa erit mãlis. ¶ Sed ridemus qδ si mãle illud dicant qδ cũ materia subsistit, tanq̃ hũs quandã ⁊ per se subsistẽtiã, nullũ absurdũ est vt hoc modo dĩę existẽtes vniuocę ꝑdicẽtur. Etenĩ ⁊ ipsa species quę cũ materia cõplectiua est subę indiuidualis, habʒ per seipsam subsistentiã peculiarẽ ⁊ propriã, ⁊ cum materia eadem, ⁊ totũ non est ex materia sola. Quod aũt ꝯfert ad substantiã vniuocę de eadẽ prędicaĩ, icõę ꝯo substãtię quę dicuntur de subiecto non erunt oino imateriales quippe quę in materia sint. Cęteꝝ illas simplices descriptiones sententięque de differẽtijs in qualitate, ceu in rõnalitate quę ad genus subę attinet, tum eas quę cõprębẽdũt mãm vel genus cũ ipsis, tum ẽt eas quę prorsus fatentur nãm ipsaꝝ esse separatã a specie refutamus. Nam oẽs hę opiniones a vera sñia de differentijs abhorrẽt atq̃ excidunt. Iamblicus aũt non admittit speciẽ ex pluribus differẽtijs esse. Nam semper est vna vltima dĩa speciei formatrix, cętere ꝯo ꝑcedentes velut genera ꝑponunĩ. Nisi forsitan oportet vnũ esse genus proximũ speciei, ⁊ alias dĩas plures quę separent speciez a pluribus alijs speciebus eiusdẽ generis. Etenim rationale hominẽ distinguit cõtra irrationalia, ⁊ mortale cõtra imortalia. Et quispiaz forte diceret ẽt animal distinguit ꝯtra causas nõ viuẽtes, ⁊ animatum cõtra inanimata, quo pacto pleraqʒ genera sunt dĩę, sed nõ ęcõuerso dĩę sunt genera, siquidẽ genera significet quid, ⁊ dĩę quale quid. ¶ Dubitant quidaz

Dubium.
Solutio.

Hoc veꝝ rñtuʒ ⁊ medius cõi qδ accñs inseparabile sic intelligi cum opposito ⁊c.

Scđa opinio relatalis ꝑ priorem cõmendat.

qño inquit differentias vniuocę prędicari, ceu pedestris nomē ꝛ ratio de subiecto prędicaẗ. Nam nec nomen, nec ratio de subiecto pdicatur. Nam pedestre vnū significat scilꝫ habitū ipsum, ceu peditationē, ꝛ alteꝝ qꝺ participat hoc habitu ꝛ afficitur ipso, sed hoc nō est dĩa, iccirco qꝺ dicit Aristo. nihil facit ad rationē. Atqui nomen peditationis quę est dĩa non prędicatur de subiecto. Nam nec dicimus subiectū esse peditationē ceu hominē, vel quippiā aliud animal eoꝝ quę incedunt, nec rōnē peditationis. Neqꝫ enim dicimus subiectū esse quēdā habitū, quo hi qui participant pedestres dicantur, qño igiẗ dixit Aristo. nomen ꝛ diffinitionē dĩę pdicari de subiecto, quare neqꝫ dĩa vniuocę diceretur de subiecto, si aũt nō hoc mō prędicatur, ergo nec de subiecto dicitur, siquidē quę vniuocę prędicātur de subiecto, de suis indiuiduis pdicenẗ. Sed in hac dubitatione qui dĩaꝫ cōpletiuam ſm esse ponunt, ꝛ rōne ac nomine non verificari aiunt, vel cōpletiuam rōnis ſm subiectuꝫ, non tñ rōnis diffinitiuę, hi non conueniunt cū Aristo. Naꝫ hic dicit de diffinitiua rōne, qui etiam dixit eodē modo genera, spēs, ꝛ dĩas, vniuocę prędicari. Pręterea hi aberrant circa optimā sententiaꝫ de differentijs cum nō intelligant subale ipsarū. Item absurdo seorsum diuidunt rationē ſm speciem subiectam, ꝛ rationē diffinitiuā. Nam diffinitiua ratio indicat quid erat esse, ꝛ hoc est spēs, igiẗ nō erit alia ratio ſꝫ subiectū, ꝛ alia ſm diffinitionē. Verū cā confusionis est, qꝺ aliqñ accipiunt dĩas subę vt cōpletiuas, ꝛ vt partes speciei, qñ rationē diffinitiuā faciūt, non amplius accipiūt differētias vt cōpletiuas, sed velut ꝯsideratas ſm qualitatē, ꝛ tunc rō quę habitualis est, non cōpetit oĩbus subiectis. At si prorsus acciperēt in vtroqꝫ modo dĩas, vt ꝯsentaneū erat, velut ꝯpletiuas, prorsus nomē ꝛ diffinitiua ratio de subiectis pdicareẗ. Hęc igitur Iamblicus dubitationem soluendo dicit. Sed forsitan adhuc manet dubiū, qꝛ non est neqꝫ pōt subiectū vocari noīe perficientis ꝛ cōplētis, neqꝫ ratio qualitatis pōt cōpetere quali per ipsam, qꝺ si dĩa esset simplr̃ qualitas, recte diceretur, si aũt subalis q̃litas nec in subiecto est, neqꝫ pars subę cōpositę vel materialis, sed est cōpletiua formę ſm esse, profecto, ꝛ spēs ꝑ se est, ꝛ diciẗ per se, ꝛ non opꝫ eam accipere diffinitioneꝫ qualitatis vel habitus quę sunt vt dĩę. Nā dĩa non erat hoc, vt accidens qꝺ inest, sed subalis est ꝛ subę ꝯpletiua, quatenus ipsa est, ꝛ diciẗ spēs, qꝺ quideꝫ Iamblicus ꝓcedendo etiā admittit, quare merito concludiẗ non modo secūdas subas de subiectis vniuocę pdicari, sed ēt dĩaꝫ.

Dubium. Quid ergo? Nam prędicari vniuocę dūtaxat secundis substantijs, ꝛ differētijs ꝯpetit, an cęteris oĩbus prędicamētis. Etenim in illis quoqꝫ genera ꝛ spēs de omnib᷑ indiuiduis accidētibus suis vniuocę prędicanẗ. Eteniꝫ scis de grāmatica vniuocę diciẗ, ꝛ grāmatica de grāmatica

Solutio. Aristarchi. Sed ad hoc dicendum est, qꝺ hoc cōe est ad alia genera ꝛ spēs alioꝝ prędicamentoꝝ, sed ꝓpriū generuꝫ ꝛ specieꝝ substātię est cum sint genera ꝛ spēs substātię de suis indiuiduis vniuocę prędicari, ꝛ qꝺ nihil cōe est subę cum alijs pdicamentis accidentiū. Nisi forsitan substātię propriū sit vniuocę pdicari, ꝛ hac ratione ꝑmo inest generi ꝛ spēi subę, a quibus postea cōicatur impertiturqꝫ ēt alijs prędicamētis, quatenus aliquo mō ēt illa instar subę sint, idcirco etiā in illis fatemur genera ꝛ species suis indiuiduis substantialr̃ inesse, ꝛ pdicari, ceu color ꝛ album de aliquo albo pdicaẗ, ꝛ in aliquo est. Nam vt quędaꝫ substātijs per accidēs cōpetunt, ita accidētib᷑

Dubium. substātiaꝝ, hoc subalr̃, competit per accidēs. ¶ Sed inquirunt cur nō ꝓpria substātię tanqꝫ vtilia ad cognitionē

Solutio. substātię accipit, ceu in subto nō esse? ¶ Nisi quia ad cognitionem substantię cōfert cognoscere, quod quāuis cōpetat substantię non esse in subiecto, tamen non cōpetit ipsi soli, ꝛ si videatur maxime competere ipsi. Pódera hec subalit.

¶ Omnis autem substantia videẗ hoc aliquid significare. In primis quidē substantijs igitur indubitabile est, ꝛ verū ꝙ hoc aliquid significant. Indiuiduū enim ꝛ vnuꝫ numero qꝺ significaẗ est. In secūdis aũt substantijs videẗ quidē figurā appellationis hoc aliqd significare, cum dicit hominē vel animal, non tñ veruꝫ, sed magis quale quid significat, non eniꝫ vnuꝫ est suppositū, sicut prima substātia, sed de multis homo dr̃ ꝛ animal, non simplr̃ aũt quale quid significat sicut albū, nihil enim aliud significat album ꝙꝫ quale. Species aũt ꝛ genus circa substantiā quale determinant, qualem enim quandam substantiā significāt ad plus autem genere quid species determinationē faciunt. Qui enim animal dixit plus compręhendit ꝙꝫ qui hominem.

¶ Cum ostendisset ꝓpriū non esse subę, hoc. s. non esse in subiecto, sed qꝺ hoc cōe sit ipsi ad dĩaꝫ, nec solis pdicari de ipsa vniuocę. Nā subę indiuiduę hoc non cōpetit, ꝑfectus est ad descriptionē significationis. Nā proprię sunt significationes in quibusdā pdicamētis, ceu in pdicamēto qualitatis tale, ꝛ in pdicamento quātitatis tantūdē, sic etiā in substantia, hoc ipsum vel idipsum. Veruꝫ hoc qꝺ ostēdit nō omni substātię inest. Nā secūda substantia nō vt hoc ipsum vel hoc aliqd, sed vt quale quid significat, idcirco quale determinat circa subaꝫ, attamē ipsi nō conuenit determinate hoc aliquid, nihil igiẗ horum proprie ꝓpriū subę est. Cęterū pulchre dixit, qꝺ videẗ oĩs substātia hoc aliquid significare, qꝛ aliorū opinionē, ꝛ varietatē cōsuetudinis profert ꝛ nunciat, quę sępe cōsueuit dissimiles res similibus figuris dictionū significare. Etenim hoc in loco verisimilē apparentiaꝫ inducit, forte igiẗ hō similis est Socrati, ꝛ vnus numero, qm̃ specie est vnus. Cum ergo inquirat hanc opinionē inuenit ipsaꝫ concessam ꝛ manifestā in primis substantijs. Naꝫ hoc aliqd indiuidua suba est, non qꝛ simplr̃ sit vna numero, quēquidē ꝛ quale sit vnum numero, atqꝫ oĩa alia in nouem prędicamentis quęcūqꝫ ſm vnū determinenẗ, quę non recipiunt significationē ꝛ demōstrationē huius. s. hoc ipsum vel hoc aliqd ſm propriā proprietatē, sed vnū numero subale dūtaxat illud hoc modo recipit. Eteniꝫ si quis vnūquodqꝫ prędicamentoꝝ nouē hoc aliquid diceret, is certe non propriā ostensioneꝫ qualitatis efficeret, qꝛ illa exprimit tale, sed cōe quoddā subsistētię ꝛ illius ꝙ est ꝑ se ipsum, qꝺ quidē suba cęteris oĩbus impartitur ꝛ tribuit. Atqui in secūdis substātijs figura dictionis vr̃ silr̃ hoc aliquid significare ceu in homine ꝛ Socrate, tñ nō est verum, sed magis quale quid significat, qꝛ cū multa sint singularia ipsoꝝ similitudinē genus ꝛ species exhibēt. Verū cum deinceps duo adijciat, aliud qꝺ verum non sit genus ꝛ spēꝫ similr̃ vt suba indiuidualis hoc aliquid significare, ꝛ aliud qꝺ genera ꝛ spēs magis significent q̃le qd, primū probat per hoc. Naꝫ subiectū non significat vnū, Secunduꝫ quoqꝫ probat. s. qꝺ significent quale quid ꝑ h. Nā homo diciẗ de pluribus, ꝛ qñ ipsum diceremus, nullam certe ac definite hominē dicemus, sed manifestum.

Naȝ homo non est magis Socrates ꝙ̄ Plato, vel quẽpiā alium hominē singularīū. Equideȝ non omne qḋ habet qualecūqȝ descriptionē, est iam hoc aliqd, nisi vnuȝ fuerit, ⁊ determinatū. Quādo inquā hominē dico, spēȝ indicare nequeo, q: ipsa per se nō subsistit, sed indiuiduū insinuans ac demōstrans vt Socratē, tunc dico ꝙ tale est homo, quale est Socrates, igr̄ quale erit circa subaȝ. Veruȝ ne aliqs putet ipsum existimare secūdā subaȝ esse qualitatē, ceu albū est, qm̄ dixit etiam illā quale quid significare, ⁊ albū circa subaȝ est, ꝑꝑ hoc dñaȝ ipsaꝝ tradit dūa qualitatē subaꝝ secūdaꝝ esse substātialē. Nam hoc est ipsum circa subaȝ quale determinare. Verū subintelligēdū est genus ⁊ speciē substantię, q: non omnis species, neqȝ oē genus est tale. Nisi forsitā genera ⁊ species ēt in aliis p̄dicamētis pręedicētur in quid, quę quidē exhibeāt substantialē qualitatē ſm id quo ⁊ illa participant substātia. Inquit igr̄ secūdaꝝ substantiaꝝ qualitateȝ esse substantialem, ⁊ circa subaȝ quale determinare .i. circūscribere ⁊ designare, sed albū ipsum solū qualitateȝ indicat, idcirco albū sine suba intelligr̄, genus aūt ⁊ species sine substātia indiuiduali nequeūt considerari. Itē genera ⁊ species sunt partes cōplectiue substātię, sed albuȝ non est.

Dubium. ℂ Sed quū etiam dña generis substātiā determinans specificare videar̄ ⁊ designare subas in quale, quęrendūȝ est, quo dña ab albo, ⁊ quo a genere ⁊ speciebus differāt.

Solutio. ℂ Nisi ab albo differat, q: albū dūtaxat quale efficit, at ipsa differētia circa substantiam quale efficit, quo circa pedestre sine suba intelligi nō pōt, ceu albū, etiā q: dñę quatenus substātię signū, ⁊ sūt similes aliquo mō substātię, verūtñ genera ⁊ sp̄es subę sunt, quę quideȝ habēt similitudinem quandā cū quale, porro hęc p̄dicanr̄ in quid est, ⁊ dñę in quale quid est. Postremo adiecit etiā, qḋ pręedicatoꝝ ſm cōes rōnes, alia sunt proxima p̄dicata, ceu spēs quę vñr in minus se extēdere, alia ꝟo remotiora, ceu genera ꝙ̄ latiorē ampliorēqȝ determinationē cōplectūtur. Sed eorū quę dicta sunt de subȝ, illud nō in sobiecto, assumptū est ex ea habitudine, quaȝ hñt substantię ad ea quę fiunt in subiecto, sed illud hoc aliqd significare a cōsuetudine p̄dicādi, sed ipsa suba quędā singularis tales habitudines recipe nequaꝙ̄ pōt. Nisi ob id proposuerit diuidere, quō vnūqḋqȝ p̄dicar̄, ⁊ quot modis, idcirco quatenus pręedicamentū sit quo ad h̄ ipsoꝝ ꝓprietates affert, atqȝ eo qḋ venar̄ more logico proprietates p̄dicamētoꝝ, ceu ab ipso dicendi modo. Nam significantiū dictionū contēplatio non aliter fit, nisi quatenus dicunr̄. Quod ꝟo ex p̄dictis cōcludir̄ .i. qḋ neqȝ hoc aliquid dici substātię ꝓpriū sit. Verūtamen non sile cum p̄dictis hoc aliquid non est ꝓpriū subę, sed hoc .s. non esse in subiecto, non erat propriū substātię tanꝙ̄ id ꝙ non soli subę inest, hoc aliquid aūt propriū non est, q: non omni subę inest.

Dubium. ℂ Sed quidam dubitant, quō aliquē hominē dicimus esse hominē ⁊ animal atqȝ rōnale ⁊ mortale, si non hęc oīa sunt hęc aliqua.

Solutio. ℂ Nisi species ordiatas dicamus eē hęc aliquid sermo inquā erat de his quę per se intelligunt.

Dubium. ℂ Sed indiuiduā subaȝ ſm qḋ dicimus esse hoc aliqd: num ſm formaȝ, an ſm mām, an ſm id qḋ veriſqȝ cōstat:

Solutio. ℂ Nisi dicamus ſm oīa, sed ſm mām quatenus subijcir̄, ⁊ venit in actū recipiendo formā, sed ſm Platoneȝ quatenus nō a propria natura degenerat neqȝ egredir̄, rursus ſm formam, quatenus determinar̄ ⁊ fit vnum numero. Etenim Boethus vnum determinat per hoc aliqd. At si qs mām eo qḋ indefinita interminataqȝ est, inquiat nullo pacto hoc aliquid esse, in mentē eius venire volumus, qḋ pñs sermo nō est de materia informi, sed de ea quę est iaȝ formata quibusdā habitudinibus ad formaȝ capescendam, Cōpositū aūt est illud profecto, qḋ quidē est indiuiduū ⁊ recipit hoc aliqd.

Dubium. ℂ At si quis dicat non esse realē differentiā per hęc .s. hoc aliqd, ⁊ quale quid, sed hęc ꝓprietates esse dictionū significantiū, ⁊ hoc aliqd esse signum existēdi aliquid ⁊ definite determinādi sniaȝ, ⁊ quale qd velut simile huic significare.

Solutio. ℂ Dicemus etiā ad hoc ꝙ prius quędā certa suba ſm vnum differens est, ⁊ qḋ idētitas ⁊ similitudo rōnis quę est in multis substātijs, pręcedit, per quas ēt significatio hȝ locum. Nam q: est aliqḋ definite, idcirco dr̄ definite ⁊ non ꝯ̄tra. Cęteꝝ vnius accessus qui fit ex his quę dicūtur ad subas ſm Pithagoricos cōtinet veritatē, q: posuerunt noīa vocabulaqȝ rebus cōnaturalia, sed ſm eos qui partes orationis aiūt ad placitū significare, aliter procedit abhorrēs excidensqȝ a principio p̄dicamētoꝝ a quō trahunt ortū ſm veritateȝ. ℂ Postremo quęrendū est ſm eos qui spēbus ⁊ generibus tribuūt subsistentiam si talia dicētur esse hęc aliqua. Etenim Crisippus ēt dubitat de ideis, num hoc aliquid dicar̄, cōplectendū quoqȝ est placitum Stoicoꝝ de omni qualitate generali, quō ſm ipsos casus proferanr̄, ⁊ quō non quędā ab ipsis vocanr̄ cōia, ⁊ quō ob ignorantiam huius non oēm subaȝ hoc aliquid significare, ⁊ ob ignorantiā qḋ ꝑꝑ hoc non aliqua sit sophisma ſm figuraȝ dictionis, ceu si quis est in Athenis, non est in megaea. Nā homo est nō aliquis, quippe nō sit aliquis cōis, equidem ipsum accipiebamus in sermone veluti quēdam, ⁊ ob id hoc nomē obtinuit hoc verbū, non aliqs, vocatū. Idem quoqȝ fit in hoc sophismate, qḋ ego suȝ, tu non es, homo aūt ego sum, igr̄ hō tu non es. Etenim in hoc sophismate ego ⁊ tu de indiuiduis dr̄, sed homo de nullo singulari discrete dr̄. Est ergo deductio cur nō aliquo veluti aliꝙ̄ vsus est, sed de his quidē satis, ad cętera ꝓficiscēdū est.

ℂ Inest autē substātijs, ⁊ nullum cōtrariū ipsis esse primę quidē substātię quid vtiqȝ erit contrariū, velut cuidā homini, vel cuidaȝ animali: nihil enim est cōtrariū neqȝ homini, vel animali aliquid est contrariū, non proprium autē substantię, hoc est, sed ⁊ in alijs multis, velut in quanto, bicubito eniȝ nihil est cōtrarium neqȝ ipsis .x. neqȝ alicui taliuȝ, nisi quis multum pauco dicat esse contrarium, vel magnum paruo, determinatorū autem quantorum, nulli aliquid est contrarium.

ℂ Ad aliud eoꝝ trāsit quę cōiter ēt alijs competunt, cuȝ inuestiget hoc .i. suscipere ⁊ non suscipere ꝯ̄rietatē, siqdeȝ substātijs cōpetat non hic aliqḋ ꝯ̄rium, ⁊ hoc cū ostēdat nō esse ꝓpriū subę, indicat ex eo, q: etiā hoc quātitati cōpetit. Qḋ aūt nihil sit ꝯ̄rium substātijs ostēdit ex his cōtraria semꝑ sub vno genere ordināt, suba aūt nullū genus superius se hȝ sub quo ordinet̄. Itē ꝯ̄ria vicissim habēt habitudinē mutuā, substātia autē est sine habitudine ⁊ non eget habitudine ſm ꝯ̄rietatē. Item ꝯ̄ria inter se cōtinuo se remittunt, suba aūt per se determinata est. Verūtamen Aristo. ex inductione primaꝝ ⁊ secūdaꝝ substantiaꝝ probat nihil esse ꝯ̄rium substantijs, non tñ hoc esse ꝓpriū substātię putat. Nam hoc etiā cōe est quātitati determinate. Nam duobus nil est ꝯ̄riū. Equidē tria nō sunt ꝯ̄ria duobus. Naȝ cur magis est is numerus, quā quiuis alius numerus determinatoꝝ numeroꝝ, imo vnum vni est ꝯ̄riū tm̄, ergo non tria, neqȝ alius numerus definitus opponitur duobus, si ergo talia quātia non suscipiūt cōtrariū, ergo hoc non erit ꝓpriū substantię, siquidem soli

substantię

Dubium. substantię non inest. ¶ Si aũt aliquis diceret in quãtita
te Ʒrietatẽ esse ponens multũ pauco opponi cõtrariũq;
esse, ac magnũ paruo, ⁊ ob id hoc esse substantijs ꝓpriũ,
scilꝫ nullũ hr̃e cõtrariũ tanq̃ soli subę competat, dixerit.
Solutio. ¶ Forsitan neq; hęc quanta sunt, sed ad aliqd, velut de
mõstrabit in sermone de quãtitate, quare eorũ oppositio
ipsoꝝ erit quatenus sunt ad aliqd, ⁊ non quatenus quã
ta, sed ipse paulopost docebit dr̃iam oppositionum. Sed
quĩ nihil ad p̃sens intersit atq; attineat, hęc veluti dubi
tata cõcedit, sed a concesso ⁊ manifesto ipsaꝫ cõclusionẽ
deducit, dicens qḋ tale quantũ non est determinatũ. Naꝫ
cuius nec multitudo, nec magnitudo, nec grauitas deter
minata est, neq; principiũ eius notũ est, in quo ꝓprie est,
id certe non diceretur esse determinatũ, vt magnũ. Nam
hoc neq; longitudine, nec latitudine, nec numero deter
minatũ est, sed quãdo lineã dixeris, tunc longitudinẽ dif
finis, ⁊ adhuc magis diffinies, si numerũ adieceris, ⁊ ita
fit quãtitas determinata, quę non hꝫ Ʒrietatem, igit̃ suffi
ciens indiciũ est a quãtitatibus terminatis qḋ non sit ꝓ
prium solius substãtię nihil habere Ʒriũ. Etenim in vno
⁊ in pluribus eandẽ conclusioneꝫ ostendit. ¶ Ambigũt
quidã q̃uo non sit cõtrarietas in substãtia. Nam q̃uo ani
mal rõnale non est Ʒrium irrationali? ¶ Ad qḋ rñdet
Iamblicus, qḋ dñs differẽtię cõtraria est, sed totum non
est toti contrariũ, ⁊ id qḋ suscipit cõtraria, non est cõtra
rium. Nam si obtineretur ab vno contrarioꝝ, non posseꝫ
ad alterius cõtrarij receptionẽ recte riteq; pręparari, ceu
anima, corpus, vel indiuidua substãtia vel secũda, quę si
per se reciperent cõtraria, non erunt cõtraria, similiter si
aliquis quippiã diuideret in ƷƷraria veluti animal, neq;
hoc modo erit contrariũ. Cognosceret etiaꝫ aliquis hoc,
inquit Iamblicus, ex diffinitione contrarioꝝ. Naꝫ deter
minamus ipsa ac definimus, eo qḋ plurimũ vnum distat
vicissim ab altero, sic autẽ se habẽt circa naturã animalis
dñię, vt nunc dicit̃, sed non animal. Sed cõtra hęc dubi
tans nõ videor hęc intelligere. Etenĩ in differẽtijs Ʒrijs
iuxta cõcessũ Ʒrietas est, ⁊ totũ non est Ʒrium toti, qr ge
nus est cõe contrarijs, porro albũ ⁊ nigrũ cum cõtraria
sint, aliud est color disgregatiuus visus, ⁊ aliud est color
cõgregatiuus, quę ambo sunt circa eandẽ substantiã sui
generis, ⁊ quãuis plurimũ distiterint inter se, tamen sub
eodem genere cum sint, habẽt suam plurimã distantiaꝫ,
quomodo ergo recipiẽs contraria, ⁊ diuisum in cõtraria
non est contrariũ. Equidẽ nihil vetat qḋ si recipiens ⁊ di
uisum non fuerit alterũ contrarioꝝ qḋ recipit, nec in qḋ
diuiditur, saltem ad aliquid aliud esse contrariũ, porro
ęgrum diuisum est in id qḋ vel ſm caliditateꝫ, vel ſm fri
giditatem ęgrum est, quod tamen cõtrarium est sano. Itẽ
corpus suscipiens sanitatem ⁊ ęgritudinem contrariũ est
incorporeo, ⁊ prorsus diuisiones in cõtraria ⁊ in opposi
ta fiunt, ⁊ vnũquodq; diuisoꝝ in contraria diuiditur, vt
substantia in corpus ⁊ in incorporeum, ⁊ corpus in ani
matum ⁊ in inanimatũ, atq; in sensibile ⁊ in insensibile.
Sen solo. Nisi igitur illud sit magis dicendum, quod rationale ir
rationali non est contrariũ. Nam siue irrationale sit ne
gatio rationalis, negatio certe non est contraria, siue ha
beat vim affirmandi aliquã speciem indicans diuersam
a rationali, neq; hoc modo est irrationale contrariũ ra
tionali a quo deducitur ⁊ ordinatur, immo nec alia spe
cies est cõtraria speciei, sed quũ omnes cõtrarietates cir
ca qualitates ⁊ differentias esse videãtur, iccirco etiã con
tra dubitantes q̃uo ignem aquę, ⁊ aereꝫ terrę cõtraria di
cit Aristote. facile dicere possumus, qḋ hęc cõtraria sint
ſm qualitates ⁊ differẽtias. Nam dicit Aristo. calidũ ⁊
siccum cõtraria esse humido ⁊ frigido, ⁊ calidũ ⁊ humi
dum, frigido ⁊ sicco. Alię autẽ substãtię non habẽt con
trarietatẽ inter se. ¶ Item q̃uo dicit in primo physicorũ Dubium.
formam esse contrariã priuationi. Nam si forma est sub
stãtia, substãtia igit̃ recipit cõtrarietatẽ. ¶ At dicere qḋ
Arist. consueuit cõtrarios ſm priuationẽ cõmunius acci
pere, profecto hęc solutio est eoꝝ qui ęgre ac debiliter
soluunt dubitationẽ. ¶ Sed verũ hoc modo se habet, qr Vbi Simplicius in 1° physicorum
forma partim est substãtia, ⁊ partim habitus, ⁊ hanc con quot dicit / vt
trariam priuationi inquit, sed non vt substantia. Iteꝫ qui notauimus q
cõtraria in substantijs ponunt, aliũ modũ introducunt habent plura
cõtrarietatis, sed hi dupl̃r diuidũtur, alij circa substantiã fere 3 tradu
cõtraria determinant, vt hi qui calidum ⁊ frigidũ, siccũ ximus.
⁊ humidũ, atq; alias cõtrarias vires ⁊ virtutes circa ma
teriam in corpore esse aiunt. Et patet hos non substãtias
cõtrarias, sed qualitates circa substantiã cõtrarias esse af
firmare, alij autẽ principia omnino distare fatentur, ⁊ ni
hil cõmune habere, nec vllam habitudinẽ inter se, ⁊ per
se esse absolute, neq; indigere mutua coordinatione, qui
certe substãtias mox contraria ponũt, ⁊ cõtrarietateꝫ in
substantia introducunt, ⁊ si nullũ fuerit recipiens cõtra
ria, modo alia cõtraria existant ⁊ ea quę non habent esse
cõmune, ceu Plato de motu ⁊ statione ratiocinat̃ ǫ̃ am
bo ⁊ vtraq; esse dicũtur. Item aiunt ens ad non ens, ⁊ p̃n
cipium ad vltimũ, ac bonũ ad malũ contrarietatẽ habe
bit immensurationis ad mensurã, ⁊ infinitatis ad terminũ,
ſm distantiã ⁊ remissioneꝫ prorsus perfectã. Vnde tali
bus oppositionib⁹ diuisis in quibus cõtrarietas ſm sub
stantiã considerat̃, ipsa aliter se habet, quã vt ante has di
cebatur. Opinio igitur qua moti atq; perculsi nõnulli ⁊
magnus Plotinus cõtradicunt Aristo. talis est, qui tali
bus verbis vtitur. Equideꝫ nihil esse in substãtijs Ʒrium
verisimile est, vt in singulis substantijs s. in indiuiduis, in
specifico ⁊ generali inductione ostendatur, sed ostensum
vniuersaliter non est. Sed cõtra hoc vnus est cõtradicen
di modus reuocando ad memoriam doctrinã de vniuer
salibus. Nam de generalissimis nõ possumus facere de
mõstrationẽ ex p̃oribus, ac ex his quę magis causę sint,
sed necesse est his qui perfectis diuisionibus diuidũt oĩa
quę sunt sub ipsis, considerare cõitatẽ ipsoꝝ, ne aliquate
nus permutẽt aliqd in singulis speciebꝰ, ⁊ si inuenerimꝰ
nullã esse dr̃iã in ipsis, tunc accipiamus idẽtitatẽ genera
lissimi non ex inductione, sed ex perfecta diuisione, igit̃
⁊ hic si diuiderẽtur oẽs substantię sufficiẽter in primas ⁊
secũdas, ⁊ neutre harũ habẽt cõtrarietatẽ, profecto neq;
substãtia vniuersaliter habebit cõtrarietatẽ. Item quãdo
aliquid assumptũ esset eoꝝ quę per se insunt, ⁊ cõpletiua
substãtię sunt, mox si illud erit veruꝫ de singulis quibus
inest, erit etiam verũ de omni, vt rationale quod quidem
ostẽditur de singulis hominibus, etiam cõpetit omni ho
mini, ⁊ vniuersaliter homini, igitur ⁊ substantię si quideꝫ
per se esse substantiale est eidẽ, ⁊ nullam habere contra
rietatẽ eidem cõgruet substantialiter, quocirca de aliquo
ac de omni erit verũ qḋ ipsa non habet cõtrariũ. ¶ Sed
Plotinus inquit vniuersal̃r substãtię nõ substãtia oppo
nit̃, ⁊ bonę naturę mali natura atq; principiũ melioꝝ,
⁊ principium deterioꝝ sunt contraria. ¶ Sed diuiden Solo ⁊ opti
da sunt hęc hoc modo, non ens qḋ quidem velut con ma rõne dis
trariũ enti opponimus, si nullatenus subsistit, neq; estꝫ cedit a dis
profecto nullam habitudinẽ habebit ad alteruꝫ, quippe putatis in hoc
nihil sit, quod si non ens est aliquid, falso igitur dicit nõ propositio.
ens separari prorsus ab ente, quãdoquidem ipsum par
ticipet ente, si autem ens ⁊ non ens velut duę substantię
separatę sunt, idem esse habebunt, si ṽo ſm diuersitatem
aduenienteꝫ extrinsecus seiunctę sunt separabiliter nihil
cõmune habentes inter se, tunc profecto neq; cõicabunt

habitudine cõtrarioꝝ. Item si, vt consuetũ est, nõ ens ab ente d.cif, ceu ab int. llectuali sensibile, ꝛ a diuino mãle dedacif, ceu a primo vltimũ, qũo ergo non ens erit contrariũ enti, quatenus ab eo prorsus separetur, qñquidez totam subsistentiã ab eodẽ recipiat. Item qũo id qð nullaz proportionẽ, nec cõparationez repugnantię adgersitatisq; habet, sed velut nihil in extremo lapsum ꝛ positũ cõparatione ad cãm producentẽ ipsum erit eidem ↄ̃riuz cõtrarietate quę faciat ipsum ęquari illi cui aduersatur: qð si a principio per se subsistit, vt ipsum primũ ens, ꝓfecto non ens erit ęqualis dignitatis cuz ente, qð si hoc est, cur hoc erit ens potius, ꝛ illud non ens, siquidẽ ęqualiter in ratione principij ꝛ in ordine causę pręcedũt, quocirca malum ꝛ non ens habebunt principalẽ subam, ꝛ ita nec malum erit, qñquidẽ per se est. Item qũo hęc duo in idez cõuenerint difficile est inuenire, qð si tertio egeant conũgente ipsa in quo vnum erunt, non amplius prima erũt, ꝛ cõtraria eo modo vt dicebaf, qð si inter se nõ cõmeãt, neq; conueniunt, cuz neq; vnũ cõtrariũ ex alio subsistat, neq; ex prioribus fiãt, quę igitur est ꝑma generatio: imo neq; omne hoc aliquid perficeref, illis igif oibus hę obiectiones accidunt, qui determinãt ꝛ statuunt in ratione principij malũ ꝛ non ens esse, ꝛ maxime Plotino ꝛ alijs qui initiũ faciunt ab vnitate. Nam hi vnũ ꝛ bonũ esse ꝑncipia pręponentes aduenientẽ extrinsecus multitudinez ex diuisione debent facere, ꝛ maluz adueniens per accñs ꝛ nullo modo quoddã principale afferere debent. Equidẽ qð nunc dicitur sibi ipsi aduersatur. Nam eo qð principiũ dicif, videbitur esse primũ, eo autẽ qð extremo loco positũ ꝯm distantiã, qua maxime ab ente distat, coexistit, merito esse vltimũ dicitur. Item tale qũo se habet ad principalẽ cõtrarietatẽ. Nam si a primo producif, ꝛ omne qð est ab illo, existit, igif non ens neq; malũ amplius erit contrariũ, quippe nihil qð est contrarium, participet suba eoꝝ ope quę inter se pugnãt, si autẽ prorsus diceretur separari extremũ a primo, imprimis fieri non põt vt aliquid prorsus a suapte causa diuellaf ꝛ secernaf, alioquin hoc modo a seipso relictũ ꝛ deficiens seipsum ꝑderet ac interiret. Deinde neq; hoc modo erit cõtrarium. Nam qð nihil cõe hz, neq; cõmunẽ rationẽ contrarietatis hz. Item neq; hoc.s. non ꝯm substantiã erit ꝯtrarium, vt aiunt, huic ꝯm substantiã. Nam hoc scilicet, idem substãtia, eisdẽ cõe est. Itẽ nec amplius aliud erit ens, ꝛ aliud non ens. Equidem oporteret ab ipso nõ ente aufferre cõtrarietatẽ, vt reuera sit non ens, cum ens sit cõtrariuz alicuod, ꝛ faciens cõtraria, qꝛ nullũ non ens potest facere ꝛ pati. Nam nõ ens est debilius vtrisq;.s. agente ꝛ patiẽte, igitur nullo pacto dicendũ est, qð non ens est contrariũ, extremũ, principiũ ꝛ faciens cõtraria, cum nil prorsus efficere queat qð si non potest efficere cõtraria, neq; de ipso erit ambiguitas, si substãtię non ens sit contrariũ. Sed magis cõsentaneum quęreretur si non ens ipsiuz sibimet aduersari possit. Nã si sibimet contrariũ esse potest, profecto ꝛ seipsum destruet, sed tunc quomodo poterit amplius vel esse, vel substantię resistere. Sed hęc nomẽ ꝛ disputationez introductionis excedunt, quippe hęc magis attineant ad librum de primis principijs in quo exactius diligentiusq; discernentur.

℄ Videtur autem substãtia non suscipere magis ꝛ minus, dico autẽ non, quia substãtia nõ sit magis substantia, q̃ substantia: hoc quidẽ enim dictũ est, qꝛ est, sed qꝛ vnaquęq; substãtia, hoc qð est, non dicif magis ꝛ minus: puta si est ipsa substãtia, homo non est magis ꝛ minus homo, neq; ipse seipso, neq; alter altero, neq; eniz est alter altero magis hõ, sicut album est alterũ altero magis albuz. Et bonuz alterum altero magis ꝛ minus dicitur, ꝛ ipsum aũt seipso magis ꝛ minus dicitur, velut corpus album existens, magis album dicitur nunc q̃ prius, ꝛ calidũ existẽs magis calidũ, ꝛ minus dicitur. Substãtia aũt nihil magis ꝛ minus dicitur, neq; eniz homo magis nũc homo, q̃ prius dicitur, neq; alioruz nullum quęcũq; substantia sunt, quare non vtiq; suscipiet substantia magis ꝛ minus.

℄ Vnũquodq; ens cognoscimus proprijs differentijs, ꝛ differẽtijs quę diuidũtur cõtra easdẽ differẽtias Etenim ꝓprię differẽtię quę insunt ac accñtis vniuscuiusq; ostẽdunt, differẽtię aũt quę cõtra easdẽ proprias diuidũtur, ꝛ in alijs sunt, proprietates eorũdem ostẽdunt esse diuersas a ꝓprietatibus alioꝝ, ꝛ ita perfecta fit cognitio, quãdoquidẽ cognoscemus quid sit vnũqðq;, ꝛ quid non sit, igitur ꝛ hic vniuocę dici atq; alię ꝓprietates secũdorum substantiaꝝ, ꝛ hoc aliqd significare, atq; alia hmõi indicabant ꝓprietatẽ quid sint illę, sed nihil esse ↄ̃riuz substãtię, atq; non suscipere magis ꝛ minus cõsideranf, quatenus declaraf quid non sit substãtia, quo circa hoc modo contẽplatio perfecta ipsoꝝ substãtiaꝝ penes vtrũq; modũ proprietatũ fit. Rursus alio modo q̃ cõiter apta sunt prędicari de pluribus generibus, in quoꝝ genere est contrarietas ꝯm magis ꝛ minus, oportet de vnoquoq; genere cõsiderare, nũqd hęc insint eidez generi substãtię, an non insint. Et qꝛ superioribus dictis dicebaf spẽs magis substantia q̃ genus, ꝛ nunc dicif q̃ substãtia nõ suscipit magis ꝛ minus, merito instat, ꝛ instantiã soluit, qð nõ eodem modo vtrũq; dicif, sed aliud quidẽ per se, aliud ỽo per accidens. Nam species est magis suba q̃ genus, non qua suba est, neq; quatenus est, sed q̃tenus species proximius primę indiuiduęq; subę heret q̃ genus, sed q̃ nũc dicitur aliter accidit Equidez nunc quatenus vnaquęq; est hoc qð quidez est, inquit ipsam non dici magis ꝛ minus, igitur hęc nõ sunt cõtraria quę impręsentia dicũtur superioribus dictis. ℄ Sed aliquid diceret similiter qð nix est magis alba q̃ cignus, q̃tenus est ꝓximior albedini. Dubium.
℄ Nisi quo ad hoc similiter se hz cuz substãtia, sz quatenus est accidẽs etiam magis ꝛ minus recipit, quatenus.s. magis ꝛ minus qualitatis est ꝑticeps, vel magis ꝛ minus ipsa participat, q̃tenus ipsa ordinata in qualitate est. Nã substãtię qualitas extrĩsecus aduenit, suba ỽo in quodã alio non est vt magis ꝛ minus eo participet, sed alia sunt in ipsa, ob id q̃ suba ꝑ accidens suscipit cõparationẽ, sed qualitas per se, sed ea cõparatio quę fit in his q̃ sunt sibi speciei, non amplius suscipif in suba. Nam hõ non est alio homine magis substãtia, neq; idez seipso, immo nec Socrates in accademiam magis est Socrates, q̃ in Delio, At vnum corpus albũ erit alio corpore albius, eo quod magis albo participat, ꝛ idem seipso erit magis ꝛ minus albũ alio atq; alio tempore, qa in eodem fieri non põt, sed album nigro magis album non dicif. Nam oẽ semꝑ magis ad minus. Equidẽ si ipz minus intẽdif in sibi incidit, ꝛ fit sibi, sed nigri intẽsio nunq̃ nigruz albo simile facit, immo magis pluscq̃ distare contrariũ ab eodez facit, quare contrarium ad suum contrarium respiciens non Solutio.

suscipere magis & minus, sed neq; proprie ad ea quę sunt proprie dissimilis spē. Nā comparationes sunt eorum quę sunt eiusdē spēi, si ergo cōparatio secundum magis & minus non est in his q̄ sunt sīlis speciei, neq; prorsus erit in substantijs. Aū neq; hoc propriū ē subę. Etenim in numero nec in quātitate discreta est magis & minus, quippe tria nec magis tria sunt, q̄ seipsa, neq; q̄ alia eiusdē spēi tria. Nā ipsa a seipsis nō permutarent cum sint definita in ipsa quātitate, neq; erūt magis q̄ quatuor. Neq; enim ipsa tria sunt magis q̄ seipsa, & prorsus oīs additio & ablatio quātitatis totalē efficit diuersitatē, at intēsio fit penes additionē similis sibi, & nō penes eā additionē qua aliqd euariat spēs. Itē eorum quę sunt ad aliqd nōnulla nō suscipiunt magis & minus, ceu duplū, ęquale, pār, & id genus. Item in qualitate figurę nec magis nec minus suscipiunt, quibus igit̄ oībus non est propriū subę non suscipere magis & minus, neq; ei cōpetit suscipere magis & minus. ℭ Dubitaret aūt aliqs si magis rōnalis non magis sit hō. ℭ Nisi p̄mo id qd̄ est magis rōnale nō secundum subām, sed secundum habitū, vel secundum actionē est magis rōnale. Deinde nihil absurdū est si qualitates quę cōcurrūt & simul in spēbus redigūtur, ceu rōnale in hoīe, & caliditas in igne receperint magis & minus, & ipsa species minime, cū etiā studiosus qū diceret homo eē nō qua hō, sed qua sic dispositus hac ratione intēderet, hoc aūt nō substātiā, sed quale significat. Vel studiosus qñquidē affectio non sit secundum subām, nil mirū est si secundum aduenientē extrinsecus qualitatem magis habeat & intendat. At homo rōnalis & ignis calidus nō secundum aduentitiam extrinsecāq; qualitatē, sed secundum substātialē qualitatē quę est cōpletiua speciei sunt hmōi. Vnde si ipsa suscipet magis & minus, necesse ēt esset, qd̄ ipsa tota spēs susciperet, q̄re & suba susciperet magis & minus. Forsitan ergo si dīa q̄ est rōnale specifica fuerit non secundum magis & minus considerabit̄, ceu in hoīe & demone. Non enim si minus hoīs intenditur, habebit perfectionē demonis. At si rationale cōsiderabit̄ secundum habitū & actionem, talis dr̄ia non erit amplius substātię. ℭ Sed quō materia cum sit substātia & ipsa magis & minus dicitur, & magna & parua & prorsus contraria esse videt̄, & tū materia est substātia, vt forma. ℭ Nisi qr̄ ipsa materia per seipsam nullo modo differt. Nā est omnis potētia, & ęqualē suscipit emphasim & receptionē substantię cōparata ad omnia entia, sed habitudine ad formam talis euariatio ei aduenit.

Reuertit ad primā rīsum. — *Dubium.* — *Solutio.*

ℭ Maxime autē propriū substātię videt̄ esse, qd̄ eadē & vna numero existēs cōtrariorum sit susceptiua, puta in aliorum quidē enim in nullo vtiq; habebit aliquis qd̄ tale affirmare quęcūq; nō sunt substantię, qd̄ vnū numero existēs susceptiuū sit contrariorum, veluti color, qui est vnus & idem numero, non erit albus & niger, neq; actio eadē & vna numero non erit praua & studiosa, similiter autē & in alijs quęcunq; non sunt substantię, substātia aūt vna & eadē numero existens susceptiua est contrariorum, velut quidā homo vnū & idem existēs quandoq; quidē albus, quādoq; aūt niger fit: & calidus & frigidus, & prauus & studiosus, in nullo autem aliorum videtur quod tale.

ℭ Cum dixerit quę sint cōia substantię, & quō vnū horum scilicet qd̄ ipsi soli non insunt, & quęcūq; non omni cōpetunt, sequat̄ alterum, & inuicē sese habeant, & ob id ostenderit nullū p̄dictorum esse propriū substātię, nūc ad id qd̄ est maxime propriū substātię transit, qd̄ quidē est qd̄ substātia cum sit vna & eadē numero, sit cōtrariorum capax. ℭ Illud aūt, maxime, addit aliqd quo inter p̄dicta hoc magis esse propriū indicat, sed illud videt̄, qd̄ adijcit̄, insinuat qd̄ neq; hoc sit proprie propriū. Vnde videt̄ proprium, qr̄ soli substātię inest. Item simul ostēdit illud, videt̄, qd̄ in generibus primis non potest accipi proprie propriū, propter simplicitatē & vniuersalitatē primorum generū. Cęterū quū dicit contrariorum substātia est capax, intelligendum est qd̄ non simul sit eorūdē capax, quippe aliqd simul non reciperet ɔ̄ria. Nam hoc fieri non pōt, nisi seorsum qñ vnum ɔ̄riorum exit, & alterū aduenit, qd̄ quidē insinuat in exēplis, sed interea quō hoc sit propriū subiecit ac posuit dicens qd̄ hoc vt qd̄ soli competit, dixit eē proprium, eo qd̄ hęc proprietas in nullo alio qd̄ non sit substātia inuenit̄ neq; spectatur. Nā si in alijs non est, & q̄dā suba indiuidualis diuisim cōtraria recipit, pfecto propriū substantię dicet̄ non vt omni cōpetit. Nam melius est id proprium qd̄ non omni, sed soli cōpetit, quā id qd̄ omni, sed non soli inest. Nam propria gaudent cōtrahi paucisq; ɔ̄petere, sed hoc propriū soli inest qd̄ modo dicit̄, igitur. Sed sciendū qd̄ proprium etiā in quinto topicorum sic diffiniuit, qd̄ quidem pōt cōsiderari etiā secundum conuersionem. Nam si substantia est genus pfecto aliqd vnū indiuiduū est accipiendū omnino sub genere, qd̄ idem cum sit, contrariorum sit capax, qd̄ si vnum per se existens cōtraria recipit, certe tale erit substātia, igitur erit propriū substantię indiuidualis. Verū exempla de aliquo hoīe procedunt, aliqñ quidem secundum corpus, ceu de albo & nigro, ac calido & frigido, & aliquādo secundum animam, ceu de inerte rudiue & studioso. ℭ Sed vidētur substantię secūdę contrariorum esse capaces. Nā vt Socrates stultus & prudens est, ita homo & animal stulta sunt & prudentia. ℭ Sed si propter Socratē homo & animal hęc habēt, certe non per se, sed per accidēs hęc ipsis cōpetunt, qr̄ insunt eis quę sub ipsis cōtinent̄. Porro illud scilicet, vnū numero, adiecit indicās, qd̄ si quis acciperet hominē vl'r, certe talis homo non suscipit contraria, qd̄ si hominē acceperit in hoc, ceu in Socrate, certe tunc suscipit cōtraria. ℭ Sed si genera & spēs suscipiunt cōtraria, ceu homo suscipit timorē & audaciā, profecto non solum hoc erit in substantia, sed etiā in plerisq; alijs. Nā motus celer & tardus est, atq; habitus, dispositio, actio ɔ̄traria recipiunt. ℭ Nisi primo qr̄ seorsum vniuersalia accipiunt hi qui sic dicunt, & nō qd̄ simul cum indiuiduis existant. Deinde vnumq̄dq; horum vnū numero non est, sed aliud atq; aliud, quorum aliud est tale ens, & aliud est alterum a cōtrarijs, quę non suscipiunt cōtraria, sed quę sub ipsis sunt. Nam generalis habitus neq; ignauus rudisq; est, neq; studiosus, sed habitus q sub eo singulares sunt, alij studiosi, & alij rudes sunt. Itē id qd̄ cōe est cōsideratū nō fert mutationē ɔ̄riorum, porro aliud est id cui aduenīūt ɔ̄ria, & aliud qd̄ est capax ɔ̄rium diuisim. Equidem generibus adsunt ɔ̄traria, sed esse capax contrariorum soli materię, ac substantijs cōpositis cum materia cōpetit, qd̄ si hoc generibus cōpetit, id profecto fit per accidēs. Idcirco adijciendū est proprietati subę non per accidēs ɔ̄ria suscipere adijciendum quoq; est hoc. s. secundum mutationem, quę fit in ipso, vt quę de generibus dubitata sunt reijciamus. ℭ Rursus interp̄tes introducūt hoc in loco subām intellectualē velut eam subām quę ɔ̄ria nō suscipit. ℭ Sed ad hoc dicendum est, quod nunc sermo de illa nō est, sed de illa quam diximus. ℭ At subiungunt qd̄ sol non est capax alicuius contrarij, qui semp & eodē mō est in vna specie. Nam motui eius nihil est contrarium, imo

Ponderatio vti dictum. — *Conuersio.* — *Quo exēpla Aristo.* — *Dubium.* — *Solutio.* — *Dubium.* — *Solutio.* — *Sz pace sim plicij illā maxime hoc tollit.* — *Dubium.* — *Solutio.* — *Dubium.*

quo est prorsus verum in substantiis sempiternis, hoc .s. divisim suscipere contraria: Nam celū nūquam stabit, & statio est cōtraria motui. Immo & ignis qui est corruptibilis, capax est caliditatis, sed non frigiditatis, & nix ecōtra capax est frigiditatis, sed non caliditatis. ¶ Nisi dicēdum sit ad instantias de substātiis sempiternis, quod hic ponitur proprietas substātię cuiuscūq;, quę in mutatione fieri ac esse potest, & nō de illa quę subilat existitq; fz immutabilitatē. ¶ Deinde ad eas obiectiones de igne & nive dicendū est qđ Aristo. inquit substantiā esse capacē contrariorū, sed non habere substantiā in cōtrariis, ignis ergo nō recipit caliditatē, sed caliditas in sub͞a eius est & nihil recipit seipsum, sed illud qđ extra positū est, ceu aq̃ recipit caliditatē quę est ei adveniens ac extrinseca qualitas, sed humiditatē minime suscipit. Nam cōnaturalis est ei, similiter cęlestia habēt esse in circulatione, & quandam cōtrarii vicissitudinē non hz, unde si tales proprietates nō sunt qualitates, sed sub͞ales differentię & cōpletivę substātię, igitur nō quādo aliquid manserit idē privabitur his quę fm substantiā insunt, sed quibus nec natura nec inseparabiliter alterū inest, hęc ipsa sunt cōtrariorū susceptiva, porro non in singulis cōtrariis opz inquirere susceptivū hoc modo, sed sufficit in qualecūq; cōtrarietate hoc acciderit, proinde sic ignis contrarietatē suscipere ostēderet. Sed dices sol est sub͞a individualis qua cōtrarietate participat: ¶ Nisi quāvis ipse non sit capax contrariorū, tamē inquiūt in genere ipsius, idest in sub͞a individuali sufficit, qđ accipiatur aliqđ individuum qđ sit capax cōtrariorū, sed si aliquis hoc admiserit, hęc proprietas nō omni subę individuali cōpetet, sed dūtaxat alicui quę in generatione & corruptione versatur. Sed ob hanc proprietatē etiam illud plane ostēditur, qđ sub͞a & maxime individua subiicit omnibus ubiq;, & qđ alia circa ipsam sunt, & ipsi insunt, atq; qđ nulli aliorū cōpetit esse capax, quippe accidētia sibi ipsis satis non sint ut subsistāt, ideo nulli subiiciuntur, sed egent altero scabello, idcirco neq; hęc recipiunt cōtraria. Nam egent subiecto uti scabello, ceu corpus idem manens sit albū & nigrum, & albū cedit abestq; adveniēte nigro. At animal & homo qz pmanēt, recipiūt cōtraria, q̃tenus sunt i aliquo hoie, sz color nō pmanet, idcirco non suscipit. Nā qñ abfuerit albū una cuz ipso, & color abest ac recedit, & nō amplius est, & qñ advenit nigredo simul quoq; cum ipsa coloratio adest. Nisi receptivum non sit quādo adest & advenit, quādoquidē hoc modo inquiant non solū colores ingredientes & egredientes recipi, sed esse accidētia circa substantiā, sed quod est substātia non diceret sic se habere. Vel si substātia sensibilis fuerit in unuz congesta & in alio habuerit esse, certe tales erunt proprietates, qualis est natura eorū. Qui autē quęrit eē, aliquod invisibile quęrit, & melius q̃ id qđ est fm substantiā sensibilem, qđ quidem est substantię species, quo circa in unoquoq; scilicet in cōmunibus, in simplicibus, in cōpositis, & in unoquoq; novem pdicamētorum esse invenitur & ponitur. Nam album fm participationē enim dicitur esse albū.

Dubium. ¶ Sed inquiant si sub͞a sensibilis nō est sine magnitudie, nec sine qualitate, qūo amplius accidētia separamus, ceu calidū siccum. Nam quid erit substātia: quę enim subę ipse, quid erit illud igit circa qđ sub͞a qualis versat: nisi sit subiectum, erit igitur ignis nō totus, sed aliquid eius seu pars, quę erit ceu materia.

Solutio. ¶ Et sane hęc ratio duo falsa accipit, unum quidē quia secernēs seiungensq; hic cōmixtū & cōgestū a sub͞a sic cōsiderat eam, quāvis unūquodq; fm propriā subsistentiā nullo pacto subsistat, sed unūqđq; in alio ac omnia invicem habētia quōcūq; se subsistant, 2m aūt est, qz calidum & siccum, & species atq; diuas velut q̄litates accipit, & substantiā specificaz in rōne nō adiecit. His ergo omnibus ad hoc absurduz profecti sunt, eo qđ existimarunt materiā esse proprie substantiaz. Archytas quoq; hoc ipsum esse subę propriū tradidit dicēs. Subę propriū est, ut cuz una & eadē numero permaneat cōtrariorū sit capax. Equidē cōtrariū somno est vigilia, & celeritati tarditas, & sanitati morbus, quorū homo idē atq; unus capax sit. Etenim vigilat, dormit, ac segnius ociusq; movet, & san° atq; ęger fit, qui cuz sit aliqđ unū & similiū his capax est, licet non eodē tēpore. In quibus Archytas eandē proprietatē substantię quā Arist. dixit, & cām vicissitudinarie mutationis cōtrariorū tulit, per hoc cum dixit, licet non eodē tēpore, qui etiā ex eodē dubitationes eas soluit, quę afferrebantur de his quę alicui cōnaturalia sunt, & de his quę semp moventur, ac semp sunt. Nā illa nō adveniunt fm ips, similiter psoluit eas dubitationes quę de generibus erant cū adiicit hanc particulā .s. ut cuz una & eadē permaneat, quādoquidē illa nō semp permaneāt, quippe in albo color non suscipit nigrum, sed egreditur exitq; cum albo, & amplius idem nō permanet. Iamblicus autē more Pythagorico magis proprietatē extendens ad oēz substantiā fm quandā proportionē, eandē esse substantię ostendit. Nam inquit in substātia intellectuali motus, statio, identitas, & diversitas simul cum substātia sunt, & cōtrarietas hic in sub͞a est, non divisim successiveq; sed simul, & esse susceptivuz capaxq; alio modo dr de ipsa, & alio mō spectat̄ cōsideraturve in ipsis cōpositis. Nā in substantiis cōpositis habita & scdm dimēsione, aliud est subiectū, & aliud est id qđ advenit subiecto. At in sub͞a simplicissima non est aliud id in quo sit, & aliud qđ advenit, neq; alio & alio modo, sed cuncta ibi sunt unuz. Itē in substantia semper mobili comphēsio ac velut cōiūctio & copulatio universę naturę spectat̄ & cōsiderat̄ ope ipsius cęli, non eo dūtaxat qđ omnia contineat & extra se nihil sit, sed etiā qz nullum aliud mobile p aliqua inclinatione vel electione voluntateve movetur, sive sit animatū vel inanimatū, potest simul duas oppositas lationes inter se sustinere ac ferre, dico, verbi gratia ante & retro, vel ad dextrū & ad levam, & sursum & deorsuz, sed hoc dūtaxat cęlū videtur obtinere, qđ ecōtrario non pōt una quavis mutatione sola moveri, vel duabus solis, vel tribus, sed simul oib° movet̄, porro circa ipm quoddā supra opinionē & mirabile esse vi.s. qđ una cōtrietas in ipso unāquāq; cōtrietatē cōtineat & cōprehēdat. Naz ea elevatio quę apparet medietatis cęli ob sectionē orizontis, & ascēsus astrorū quę sub terra iam occulta erant, & postea supra terrā elevant̄, mox quędaz deductio est cōtrarii motus, idest illius motus qui fit in altero hemisperio seu medietate orizontis quę dicit̄ esse ab occasu. Nam propellit & devolvit quodāmodo p seipsaz universuz pfundū cęli ac inferioris partis pfectionē parat, ut illā nō minus pficere videat̄, q̃ si illa p seipsaz efficeret motū ex prima impulsione. Sic quoq; intelligat̄ de lationibus in ante & retro. Nā in quovis climate habitationis spectetur ipsuz ante fm medietatē cęli, & ipm post, seu posterius pars fm oppositam partē prioris medietatis, quę pars dicitur opposita medietas cęli, tūc congrue poterit ostendi festinatio & vicissitudinaria unius ad alteram impulsio atq; mutua cohibitio inter se qua pars prior impellit inferiorem & posteriorem, & ab eadem devolvit̄ vicissim cōtinuo idem faciendo. ¶ Veruz dictis his quatuor habitudinibus circūstātiisve cęlestibus quę in ipso universo cōiter, ut de nōnullis locis quę sunt circa polos, cū illis circūstantiis careant pp loci idētitatem instantia breviter afferri potest. Sed ea quę dicta sunt, in

Advertēduz hic q multe sunt opiniōes de motu celi apud Platonicos/ una est q intelligētia semel cepit movere/ & cū celū sit suapte nā mobile de se sine intelligētia amplius movetur movet/ & de superior mot° sit cū iterio ie q si impellēdo p'ē inferiorē & ita primū

ipsis

do motum. Hanc sniam Jāblicus seq̄tur. Tu lege Plotinū i libro 6 ce° vbi altiora videbis q̄ dicunt Peripatetici.

ipsis planetis quorum considerare licet. Nam planetę in suis orbibus eleuationes ꝛ delationes quibus deprimuntur, ac processiones cōuersionesq; faciunt nō modo per eas cęli partes quas diximus.s. per dextrā ꝛ leuam ac priorem ꝛ posteriores partes, sed etiā quatenus sunt recte incedentes ꝛ retrogradi, quoꝝ lationē ex dextra in sinistrā longe luculētius clariusq; videre licet a medio in boreā septētrionēue, aut in austrū, ꝛ ęcontra ad mediū si vtrinq; ferātur, quare motus ex motibus, ꝛ motus qui omnes cōtinet inest cęlo qd in se omnes ɔtrarios motus simul cōtinet, ꝛ efficit contrarios motus ex contrarijs, igitur cęlo cōtraria adsunt, ꝛ simul adsunt, ꝛ vnꝰ altero vicissim subsistit, atq; vnus ab altero, ꝛ ęcōtra pendet. Verū eo contrarietas quę in cęlo est, a cōtrarietate intellectuali distincta est, qꝛ hęc vni inest ꝼm vnā substātiā, sed illa in alio atq; alio est, ac circa aliā atq; aliam substantiā cōtrarias naturas efficit, vltima natura substātię non hꝫ vtraq; cōtraria simul sibi cōnaturalia, sed sicubi aliquod contrarioꝝ cōnaturale eidem est, profecto alterum ipsoꝝ habꝫ veluti legitimum ac suum, quę etiā multa extrinsecus ac extranea suscipit, ꝛ hęc non simul nec substantia nec tempore, sed aliud atq; aliud, alio ꝛ alio tēpore, ac in alia ꝛ alia corporis parte suscipit, quare hęc proprietas substātię quę est suscipere cōtraria, cōpetit etiā his substantijs quę habent alterum contrariorū proprium quatenus sunt apte suscipere alterum, itaq; hęc proprietas substātię cōpetit cōmuniter omni substantię. Sed videamus quę vltra dubitet Aristo. contra ea quę dicta sunt.

Continuatio sequētis contextus.

¶ Nisi aliquis instet orationē ꝛ opinionē dicens esse cōtrarioꝝ susceptiua. Eadem enim oratio vera ꝛ falsa videt̃ esse, velut si vera sit oratio sedere aliquem, surgente ipso falsa erit eadē ħ. Similiter autē ꝛ in opinione. si enī aliquis vere opinetur sedere aliquem surgente ipso falso opinabitur, eandē habēs de ipso opinionem. Si autē aliquis hoc acceptet, sed modo ipso differt. ea enim quę in substantijs sunt ipsa transmutantia susceptiua sunt contrariorū. ex calido enim frigidū factū trāsmutatum est, alteratum enim est ꝛ nigrum ex albo ꝛ studiosum ex prauo. Similiter autē ꝛ in alijs vnūquodq; ipsorum trāsmutationē recipiens, cōtrariorū est susceptiuū. Oratio autē ꝛ opinio ipsa quidē imobilia omnino permanent. re autē mota cōtrariū circa ipsa fit. oratio enim permanet eadē aliquo sedente. re autē mota quādoq; quidē vera, quādoq; autem falsa dicit̃. similiter autē ꝛ in opinione. quęritur ꝼm modū propriū vtiq; erit substātię, ꝼm sui transmutationē susceptiuā cōtrariorum esse. Si autē aliquis ꝛ hoc acceptet, opinionem ꝛ orationē susceptiuā esse cōtrarioꝝ non est verū hoc. oratio enim ꝛ opinio in eo ꝙ ipsa susceperint aliquid dicuntur esse susceptiua cōtrariorū. sed eo ꝙ circa alterum quid passio facta est. eo enim ꝙ res est vel nō est. iccirco ꝛ oratio vera aut falsa esse dicitur. non eo ꝙ ipsa susceptiua sit cōtrarioꝝ. Simpliciter enī a nullo neq; oratio mouet̃, neq; opinio, quare non vtiq; erunt susceptiua cōtrariorū. nulla in ipsis facta contraria passione. Substantia ṽo eo ꝙ ipsa contraria suscipiat, hic susceptiua cōtrariorum dicitur esse. Egritudinē enim ꝛ sanitatem suscipit, ꝛ albedinem ꝛ nigredinē ꝛ vnūquodq; talium, ipsa suscipiens, contrariorū esse dicitur susceptiua. Quare propriū vtiq; erit substantię, idem ꝛ vnum numero ens, ꝼm sui trāsmutationem susceptiuā esse cōtrariorū, ꝛ de substantia quidem tot dicta sint.

¶ Quoniā oratio ꝛ opinio vera vel falsa esse videtur, ꝛ verū est contrariū falso, ac oratio non est substantia, sed quātitas quędā est in prolatione, ꝛ qualitas in opinione, merito ambigit, num soli substantię conueniat hoc scilꝫ contrarioꝝ esse capax. Et soluit dubitationē afferendo instantiā ꝛ quippiam approbando cōtra instantiā. Nam primo cum orationē ꝛ opinionē concedat recipere verū ꝛ falsum, ostendit qd hęc non suscipiunt contraria velut substātia. Nam substātia suimet mutatione cōtraria recipit, oratio autē ꝛ opinio non mutatione earūdē sed mutatione rei, ea contraria recipit. Deinde prorsus tollit ab opinione ꝛ oratione ipsū suscipere. Nā id qd recipit mutationē permanet atq; illā fert, sed in oratione ꝛ opinione nulla mutatio fit, sed eo qd res mutatur, oratio ꝛ opinio dicitur vera vel falsa. Dixit autē proprie dicēdo oratio ꝛ opinio dicitur, ꝛ non fit. Sed potest etiā hoc modo fieri argumentū. Non est vna ꝛ eadē numero oratio prior cum secūda etiam ꝼm ipsum Aristo. Nam inquit quod semel dictum est nō potest denuo sumi, quippe oratio fit de numero eoꝝ quę successione mouentur, ꝛ ob id inter ea locatur oratio quę non habent positionē, quare prior cum secūda, ac vera cū falsa est eadē specie ꝛ non numero, sicut dicebat̃ de substantia. Et cū opinio sit ipsa oratio in animo, ipsa etiā in successione versat̃, proinde quę de oratione dicta sunt, etiā de opinione dicerent̃. ¶ Sed nōnulli ambigunt contra hęc argumēta instantes ꝛ dicētes, qd ꝛ si oratio ꝛ opinio nō extrinsecā passionē paterētur, non tamē ob id non patiūtur, sed patitur, vt oratio, ꝛ in seipsam recipit mutationē quę est ꝼm veritatē ꝛ falsitatem. Nam orationis ꝛ opinionis eadē est cōtrarietas, alioquin dicendū esset qd nec aīa sit susceptrix capaxq; contrariorū, quippe quę album ꝛ nigrum non recipiat. Non enim apta est suscipere hęc, sed quę suapte natura apta est recipere hęc recipit, quę sunt prudētia ꝛ stultitia, igitur ꝛ oratio atq; opinio recipit mutationē orationis ꝛ opinionis ꝼm verum ꝛ falsum, ꝛ non ꝼm ipsum sedere ꝛ non sedere, itaq; in his erit cōtrarietas ꝼm mutationem quę sit congrua ꝛ competat orationi ꝛ opinioni. ¶ Nisi itaq; eos qui mediū afferrent inter rationes Aristo. ꝛ rationes eoꝝ qui cōtra illas Aristo. instant, oportet dicere, qd hic modus suscipiendi alius est, qñ alio patiente ꝛ ipsū nō mutat̃, sꝫ aliā recipiat habitudinē, ceu videmus ēt in his q̄ sunt ad aliqd. Nā id qd prius erat dextrū fit sinistrū nulla sui mutatione, sꝫ alteriꝰ, silr mirū nō est si oratio ꝛ opinio ꝼm habitudinē ad eas res quę hñt verę eē, vel falsę, mutauerint habitudinē mutatis rebꝰ, ꝛ ipse scilicet oratio ꝛ opinio nil paterent̃. Arist. ergo illū suscipiēdi modus asseruit quo necesse ē id qd recipit pati aliqd,

De opinione idē dicit Plato in pluribꝰ locis.

Dubium.

Solutio.

oratio igit̄ τ opinio quāuis dicerent̄ mutari mutatione orationis τ opinionis, tā nō transmutarent̄ patiēdo aliqd, Dubium. ceu corpus patitur cū calidū frigidūq; fit. ¶ Sed cui sententię cuiue cōcipiendi formulę inniti alia dicimus substantias esse, alia vero affectiones. Nōne eo qđ aliqd est, τ hoc aliqd, ac subiectū, etiā qr non est in subiecto, τ qđ nō est alterius: Sed suba scđa nullum hoꝝ ferme hʒ, etenim de alio dicit̄, τ in alio est, τ alicuius, τ hoc aliqd ipsi non Solutio. competeret. ¶ Nisi qui hoc dicit, ad subam specificā habitudinis expertē, τ ad generalē substantiaʒ aspiciat, sed non in eaʒ substantiā quę ordinata τ sensibilis facta est, cui cuncta insunt quę dicta sunt fm ꝯstitutionē τ ordinē indiuidui. Itē illud esse in alio τ in alio, si adest eidē non velut in subiecto, nec velut est albū in corpore, sed velut partes substātię. Sed hoc quoq; sciendū est, qđ supmorū generum exacte perfecteq; diffinitiones afferri nequeūt, sed coꝝ rationes assimilātur cōmentationi τ descriptioni cuidā, de quibus meliores exqsitioresq; rationes petēde non sunt quā hę quę afferri de ipsis possunt, itaq; sat est etiā afferre aliqđ propriū de ipsis, qđ in eisdē esse posse cognoscit̄. Sʒ idipsum quoq; annotatione animaduersioneq; dignū est, quo dicit̄ ꝙ suba suimet mutatione cōtrarioꝝ sit capax. Nam nec mā iuxta eoꝝ snīaʒ qui māʒ expertē passionis aiunt, trāsmutatur, vel vertitur, vel patitur cōtraria, sed circa ipsam mutationes fiunt. Itē si forma semper immobilis τ prorsus manens recipit ꝯrietates fm qualitatē, tamē nec ipsa habebit contraria suimet mutatione, si ergo aliqua substātia cōtraria recipit, soluʒ cōpositum transmutatū ac versum accipiet ꝯtrarietates, τ sic hoc propriū assignabitur de sola indiuiduali τ composita substantia, τ plane talis ppriū substātię assignatio non late in alias vagabit, sed rediget̄ in angustuʒ. Atqui si aliquoruʒ Peripateticoꝝ opiniones visui nostro accōmodemus, profecto asseremus materiā pati. Quonā pacto fieri potest, vt materia simplex cum sit, τ solū in potētia subsistens, transmutata ex eo qđ est, τ in actum deducta non accipiet mutationē quę est corruptio. Nam simplex qđ in alio non habet esse, τ fm aliud mutatur si vniuersuʒ a seipso degenerat τ deficit, profecto habebit mutationē quę est corruptio. Quod siquis hęc admittat asserens circa materiā fieri contrarietatē, sed non eo qđ ipsa aliquid patiatur, vel mutetur, sed quia per accidēs habebit cōtraria circa seipsam, etiā de forma erit eadem ratio. Nam si intellectuales qualitates eędē manent, τ circa sensibiles differētias ipsius formę ꝯtrarię qualitates accidunt, profecto forma erit vndiq; imobilis, τ aliud erit qđ transmutatur, τ non fm mutationē quę fit in ipsa forma, qđ quidem est dictū qđ vnūquodq; vt sua fert natura, ita etiā transmutetur. ¶ Et materia transmutationeʒ Sua sola. habet cum recipit aliam atq; aliam formā perinde ac talis receptio sit transmutatio eius. Nā ipsa vult esse quoddam susceptaculū, forma autem recipit alterationem fm qualitatem. Et forsitan tales ambiguitates prius de medio sustulit dicens. Idem τ vnum numero manens. Naʒ perspicuum est, qđ oportet inquirere mutationem talis. Sed de substantia tot dixisse sufficiat.

¶ De quanto prędicamentum. 2m.

Uanti aūt hoc quidē est distinctuʒ. hoc autē continuuʒ, τ hoc quidem expositioneʒ habētibus adinuicem, his quę in ipsis partibus consistit. hoc autē ex non habētibus positionē. Est autem distinctū quidem velut numerus τ sermo, continuū aūt velut linea, superficies, corpus. adhuc autē pter hęc tēpus τ locus. partium quidē eniʒ numeri nullus est cōis terminus, ad quē copulent̄ partes ipsius. velut qnque si sunt pars decē ad nullū terminū cōem copulant̄ qnque τ qnque, sed distincta sunt. τ tria τ septē ad nullū terminū cōeʒ copulātur, neq; vlr vtiq; habebit̄ in numero accipe cōeʒ terminū partiū, sed distinctus est q̄re numerus qdē distinctus est. Quare numerꝰ qdē distinctoꝝ est. silr τ sermo. Qr qdē.n. quātū sit sermo manifestū est. Mēsurat̄.n. syllaba breui τ lōga. dico aūt ipm sermonē q cuʒ voce fit. ad nullū.n. cōeʒ terminū ipsius ptes copulant̄. nō.n. est cōis terminus ad quē syllabę copulent̄. Sed q̄libet distincta est ipsa pʒ seipsaʒ. Linea aūt ꝯtinua est. Est eniʒ accipe cōeʒ terminū ad quē partes ipsius copulant̄ punctū, τ supficiei lineā. Plani.n. partes ad quēdā cōeʒ terminū copulant̄. Silr aūt τ in corpe, habebis vtiq; accipe cōeʒ terminuʒ lineā, τ supficiē ad quē corpis ptes copulant̄. Est aūt τ tps τ locus taliū. nūc.n. tps copulat ad pteritū τ ad futuꝝ. Itēꝝ locus ꝯtinuorū est. locū.n. quēdā corpis partes obtinent, q̄ ad quendā terminū cōeʒ copulant̄. Igit̄ τ loci partes quę cōtinent singulas corpis partes ad eundē terminū copulātur ad quē τ loci ptes. Quare cōtinuū vtiq; erit τ locus, ad vnū eniʒ cōeʒ terminū ipsius ptes copulant̄.

¶ Post subaʒ quantum docere Aristo. pponit. Et imprimis cām ordinis cur post subaʒ scđo loco quātū sit ordinatū, inuenire operępciū est. Quidā itaq; dicunt hāc esse Prima cā. causam, qr quantū vna cū ente subsistit. Naʒ ens aliquid est, τ mox vnum aut plura esse necesse est. Item qr pluri- 2ª ma sunt cōia substantię τ quātitati, ceu non habere contrariū, τ non suscipere magis τ minus. Atqui quale vtra- 3ª ꝙ hęc habet. Item dimensio expers qualitatis pręcedit 4ª qualitateʒ quę eidem dimēsioni aduenit. Item quia aliis sublatis non tollitur substātia modo dimēsio relinquat̄ in substātia, alioquin ea sublata substātia corporalis deperiretur, quare magis affine atq; vicinum est substantię quantū. Sed proponit etiā quantum cęteris, qr inter cęte- 5ª ros motus, ille motus qui est fm quātitateʒ. i. auctio τ diminutio proximior est motui substātię, idest generationi τ corruptioni, quam sit alteratio q̄ est motus fm quātitatem. Et quāuis prope substātiam sit quantitas, tñ alia est a substantia. Nam mutatio quātitatis fit circa substātiam, qñ puer vnius anni in maiorē euaderet ac mutaretur manēte eadeʒ forma. Nam qđ permanet τ subijcitur ac diuisim vtrunq; recipit necesse est vt sit diuersum ab vtroq; qđ vicissim ac diuisim recipit, τ sic quale esse diuersum a substātia ostenditur, tanq̄ ipsa sit id qđ ab affectione in affectionē, τ a dispositione in dispositionē mutetur. Verū tamē Architas post substantiā quale ordina- Verba Architę. uit sic quodāmō ipsi ordinē tribuēs. Sed ipsoꝝ ordo sic se hʒ, primo ordinat̄ suba ob id hęc sola subijcitur aliis,

τ ipsa

& ipsa per se põt intelligi, alia autẽ sine hac eẽ nequeunt. Nam vel ſm hãc vel hac rõne de subiecto ꝑdicanť. Secundo qualitas erit, nam sine eo qđ est quid nõ põt esse quale qđ. Sed in his ingrendũ est his qui discere cupiũt ad quid vterq̃ Arist. & Architas respiciens aliter quale prius ordinauit, & aliter quãtũ. Videť igiť Architas supponendo ens intellectuale ꝑ se qđ oibus gñibus vere cõplementũ exhibet, atq̃ cunctis indiuisibiliter adest, & ab eisdem participatur, prius eẽ, ordinẽ tradidisse gñibus ſm approximationem ad hoc, porro subaȝ vniuersis rebus et ꝑdicamentis ꝓordinat, q̃ cum aliis subyciať suũ esse omnibus exhibet, quẽadmodum etiã suba per se dat ingeritq̃ esse cũctis. Item inq̃t substãtia per se est atq̃ intelligitur, alię autẽ res nõ sine hac, q̃bus igiť ꝓxime se habebit ad per se & absolutũ ens ab omni habitudie. Hoc igitur mõ prius ordinatur q̃ cętera alia genera, sed quoȝ intellectuales subas non aliter quã per species cognoscimus, & si debeamus cognoscere sensibiles subas referentes easdem ad illas intellectuales, ꝑfecto a ꝓprietatib⁹ & designationibus quę sunt circa subam ꝑcipiemus ipsas, quę etiam cũ specientur & cõsiderentur ſm qualitatẽ, merito quale post substantiam cęteris aliis erit ordine ꝑus. Item si qualitate sublata omnis ꝓprietas omnisq̃ designatio descriptioq̃, tuȝ intellectualis substãtię, tum ꝟo sensibilis tolliť, & quantitate de medio erepta ac dempta dũtaxat cõpositũ & sensibile tollitur, perspicuũ esse puto non parũ distare quo ad vicinitatẽ & approximationem substãtię intellectuali quale a quãto. Veruȝ si quis intellectualem substãtiam nõ fingeret habere habitudinẽ ad suba in sensibilẽ, posset velle hunc in modũ ordinẽ aliis ꝑdicamentis tradere. Nam cũ substãtia quę est forma, sit propriissima substãtia & id quod ꝓximuȝ formę est q̃le, igitur cũ id qđ vicinius ꝓximiusq̃ est ꝓpriissimę substãtię id debeat cęteris aliis ꝑcedere, iure quale post subam habebit locũ. Item si quale est impertile indiuisileq̃ expers dimẽsionis & diuiditur penes corpora, & quãtuȝ est diuisibile cum dimẽsione ac partibile, merito prius ordinatur quale tãq̃ incorporeis ꝑncipiis magis peculiare & familiare. Item hoc si videť, adiiciendũ est, quod quemadmodũ substãtia antecit quãtũ, q̃a substãtia impertit tribuitq̃ esse ipsi quãto, sic etiã post quale quãtum erit, q̃a quãtum suũ caractereȝ & ꝓprietatẽ hȝ a qualitate. ¶ Sȝ aduersarii aiunt qđ quantum simul est cuȝ ente. Nã mox ens vel vnuȝ, vel plura est. ¶ Nisi ante quãtũ quale vna cuȝ ente tãq̃ caracter eius quo vnũ esse dicitur, subsistat, quãdo q̃dem & ipsuȝ vnũ ac ipsa plura subsistãt ſm caracterẽ qualis. Si autẽ plura cõis insunt substãtię & quantitati, inquit Diuus Iãblicus q̄ nõ opȝ ab accidentibus & his quę aliter cõsequũtur ratiocinari ordinem ipsoꝝ. Sȝ forsitã dicẽdum est qđ ea quę eminus magis distant, sępe euidẽntiorem dissimileȝ similitudinẽ indicant & ostẽdũt, ceu vnitas indiuisibilis in numero similis videtur vnitati ante numerũ. Vnde q̃dam dicũt, qđ materia primę causę similis dissiliter est. ¶ Sed Architas in hęc vel ad alia huiusmõi respiciens forsitã ꝑposuit qualitateȝ ipsi quãtitati. ¶ At Aristoteles statuẽs ꝑmam substãtiaȝ eẽ cõpositaȝ & corporeã substãtiam, q̃a hęc vulgato sermone cõiq̃ lingua notior est, merito cum substãtia ordinauit quãtum tãq̃ peculiare magis ac notius atq̃ id qđ sit est cũ distãtia talis substãtię, & nihil mirũ est si vterq̃ Arist. & Architas suis fundamẽtis ordinẽ cõsentaneum & proprium tradiderit. Cęterũ diuidiť quãtum, in quãtũ cõtinuum, & discretũ. Nam hęc sunt sub genere qđ est quãtũ, quippe quãtum ꝑdiceť de ipsis in quo q̃d sit, quę etiam nõ per accidẽs, neq̃ nomẽ cõe solum habẽt, sȝ ęqualiter

Repulsio argumenti.

Solutio q̃dã.

Repulsio alterius argumẽti a ho⁹ e rũsio Iãblici.

Cur hęc ordine Arist. fecit.

quãto participant. Nam ambo similiť ęquale & inęq̃le, ac duplum & dimidiũ recipiũt. Verũ sit diuisio ipsa non in spẽs quanti, sed in differẽtias, nam spẽs quanti sunt magnitudo & multitudo, & differẽtię sunt continuũ & discretum, nã magnitudo est quãtũ cõtinuũ, & multitudo q̃tuȝ discretũ. Item ipse posuit spẽs quanti ſm differẽtiã quãti discreti numerũ ipsum & orõnem, & ſm differẽtiã continui lineã, supficiem & corpus. Adhuc locuȝ & tẽpus. Et forsitan hoc lõge exactius & diligẽtius est. Nam videť ẽt Iãblico qđ multitudo nõ equetur discreto, q̃a oratio ẽt est discreta, quẽadmodũ etiã numerus est qđdaȝ discretum, tñ oratio non est multitudo. Nam etsi oratio multa sit, tamẽ aliud est multuȝ esse qđ multitudine participat, ceu multi hoies, & aliud est multitudo qua vnũqđq̃ multum denoiatur & designatur, neq̃ forsitã magnitudo est idem cũ continuo. Eteniȝ tẽpus continuuȝ est, vt ostdit, tamẽ magnitudo nõ est, nam tres sunt magnitudis spẽs linea, superficies corpus, quarum nulla est tempus, quãuis dicatur tempus longũ & multum iuxta illud. — Aduerte.

Omnia longum & innumerabile tempus.

¶ Postea ꝟo subdiuidit quãtum dicens aliud esse ex partibus quę habẽt positioneȝ in ipso, & aliud ex his partib⁹ quę nõ habẽt positionẽ. Differt aũt hęc diuisio a superiore, q̃a cõtinua non sunt eadẽ cum habẽtibus positioneȝ, sed quę habẽt positionẽ, prorsus etiã cõtinua sunt, sȝ ecõuerso nõ quę cõtinua sunt prorsus positionẽ habẽt. Eq̃dem tẽpus cõtinuũ est, nõ tñ est de numero eoꝝ: quoruȝ partes habẽt positionẽ. Ecõuerso sit in quantitate discreta, qđ discretũ est, id qđ est de numero eoꝝ quę nõ habẽt positionẽ: non tamẽ omne qđ nõ ẽ ex nõ habẽtibus positionem, iam est discretum. Nã tẽpus iteruȝ est de his quę nõ habẽt positionẽ, & tamẽ nõ est discretuȝ, & nil mirum eiusdem ſm aliã atq̃ aliã cõceptionẽ & consideratioineȝ plures fieri diuisiones, ceu aĩalis diuisio sit in rõnale & irrationale, & denuo in mortale & in imortale. Veruȝ ſm tales differentias mẽbra diuisionis ac sectiones oĩno non coequãtur diuisis. Nã sola rationalia nõ sunt pedestria, sed pleraq̃ alia animalia irrõnalia. Reliquũ dicẽduȝ est quę sint continua, & quę sint discreta. Porro in lib⁰ de naturali auscultatione, inq̃t qđ continua ea sunt, quoꝝ vltima terminiq̃ sunt vnum, ceu ea sunt attigua quoꝝ extrema sunt simul, hic auteȝ inq̃t continua esse illa quę copulanť ad vnum terminũ cõem, discreta ꝟo illa quę nõ habẽt terminũ cõem ad queȝ partes ipsoꝝ copulẽtur, & sub quãtitate discreta ponit numerũ & orationẽ. Nam ipsoꝝ quinque nõ est vnitas media terminus cõnectens & copulãs tria & duo. Qđ si quis dixerit q̄ vnitas copulat ſȝ alterã partem, cũ vnitas nõ sit terminus numeri, ceu pũctum linę sed pars est, ꝑfecto vnitas alia erit ꝑter quinque vnitates, & sic nõ erit tãtuȝ q̃nque sed sex. Item neq̃ vnitas illa erit cõis terminus ad quem partes copulenť. Etenim numerus ex vnitatibus cõponitur, & in vnitates diuidiť, iccirco neq̃ diuisio eius abit in ĩfinitũ, sed vsq̃ ad vnitatem ꝓcedit. At linea nõ cõponitur ex pũctis, neq̄ in eadeȝ diuidiť, iccirco in infinitũ diuisibilis est. Itẽ quia dicit orõneȝ esse quãtitatem discretã, ea oratio sane intelligẽda est quę in voce, & nõ in intellectu est, nam hęc in voce est quãta. Eq̃dem omnis oratio noie & verbo cõstat, & omne orationis elemẽtum syllabis cõstituiť, & omnis syllaba tẽporibus dimetitur, & tẽporibus, aut lõgis, aut breuibus. Porro lõge syllabę ad breues eaȝ ꝓportionem habẽt, quã tenet duo ad vnũ. Vnum aũt & duo numerus est, qui q̃dem est quãtitas discreta, quare & oratio est discreta. Eteniȝ in ea nihil cõmune accipi põt, qđ copulet eiusdeȝ partes, ceu in hac dictione/Socrates/nulla

5° phys 26 T. ...

syllaba cōmunis accipiēda est quę cōnectat easdē iter se.
nam neq̨ significatū est dicendū ꝙ copulet eas. Etenim
voces ꝗdam nil significant vt blitri, quę eodē modo di
metiuntur ⁊ copulanť, quo pacto itaq̨ oratio in voce est
discreta quantitas, sed in ipso intellectu prorsus non est
quātitas, sed est vel actio, vel affectio, aut vtraq̨ simul,
ceu Iāblicus īqt. Verūtamē Porphyrius ipsaȝ dicit eē
quale. Itaq̨ quātitatis discretę spēs sunt numerus ⁊ ora-
tio, continuę autēȝ prima spēs est linea. Nam linea quate
nus diuiditur, pūctum habet terminū cōmunem, ⁊ p illū
partes lineę copulantur inter se. Post hoc lineam succedit
superficies quę hȝ terminū cōmunem ipsam lineam ſm
quam diuidiť, ⁊ post supficiem est corpus superficie di-

Dubium.

uisum. ¶ Sed dignū est animaduertere quo mō inquiat
partes corporis habere terminū cōem ipsaȝ lineā, vel su
perficiē. Est nāq̨ corpus vbi etiaȝ supficies describitur.
Eteniȝ cōis terminus corpoꝝ omnino supficies est, ceu

Solutio.

linea est superficierū, ⁊ linearū pūctum, hoc igiť Porphy
rius cum animaduertisset inquit, ꝗdam corpora sunt in-
ter solida corpora, quę habēt continuationē ſm ipsaȝ li-
neam. Eteniȝ Herminus putat hic non intelligēdūȝ esse
corpus nāle quippe hoc sit substātia, sed mathematicūȝ,

Cōtra Herminum.

qđ ſm nudas prorsus dimēsiones accipitur. Atqui pace
Porphyrij corpora mathematica nō linea, sed plano ma

Defensio.

thematico diuidūtur. Nisi itaq̨ dixerit hoc ob angulum
solidum, nam solida plana paralella. s. ęque distantia p li

Dubium.

neam angularem inuiceȝ coniūgūtur ⁊ copulanť. ¶ Sȝ
quō linea diuisa pūctuȝ habet terminū cōmunem, ⁊ diuī
sa supficies ipsam lineaȝ, vel corpus supficiem. Nam di-
uisa quę ꝓprijs terminis circūscribūtur ac proprios ter-
minos habent, amplius nō habēt terminū cōem, ad quē

Solutio.

partes ipsoꝝ copulentur. ¶ Nisi cōsideranda sit diuisio
in potētia ⁊ nō in actu, qa potētia in linea terminus cōis
est pūctuȝ, ⁊ in superficie est linea, ⁊ in corpe superficies,
si debeat esse vnus terminus amboꝝ, quod qdem quan-
titati continuę adesse atq̨ adiūgi opȝ. Nam quę actu di-
uisa accipiuntur ⁊ duo actu fiunt, si fuerint iuxta posita ⁊
contīcta efficiūt simul terminos, ⁊ ea quę sunt termina-
ta fiūt attigua, si vō nō fuerint iuxta posita, neq̨ poterūt
esse attigua. Corpus autē quatenus est trifariā diuisibile
⁊ aptū metiri quantū est, quatenus tamē subiectū ⁊ idē atq̨
vnū numero manens contrarioꝝ est capax, ſm hoc sub-
stantia est, quare sectatores Lucij non recte obijciūt Ari
stoteli qđ ipse corpus de genere substātię transtulerit ad
quātitatem. Sed annotandū est quo mō dixit. Adhuc ꝑ-
ter hęc tēpus ⁊ locus quāta sunt, qa nō sunt vnita corpo
ri, nec tempus, nec locus, sed extrinsecus hęc consequun-
tur corpus. Eqdem locus circa corpus ⁊ corporis dimen
sionē cum sit, vna cuȝ corporibus sese extendit ⁊ ꝗtenus
ipse etiam est interualluȝ ⁊ superficies quātitas erit, sȝ ꝗ-
tenus est continēs ⁊ terminus, est ad aliqd. Iteȝ locus est
continuū qđdam, qa eius partes copulanť ad terminum
cōem. Nam corporis partes copulatę ad aliquē cōmunē
terminū ꝗdam loca continēt quę loci partes sunt, ⁊ quę-
dam loca ad eūdem cōem terminū copulanť ad queȝ et
corporis partes copulanť. Vnde si locus est superficies
continētis quatenus cōtinet, ⁊ superficies est cōtinua, ꝑ-
spicuū est ꝙ etiaȝ locus sit cōtinuus. Verū non visus est
hac demōstratione, qa nondū perspectum est quid sit lo-
cus. Nam hęc cōsideratio spectat ad contēplationeȝ na-
turalem. Sed aīaduersione dignū est ꝙ hic corporis par
tes continuę per se in loco sunt. Nā etiā ipse continēt lo-
cum. Verūtamē non per se, qa neq̨ sunt in loco per seip-
sa, neq̨ continenť per seipsa. Cęterū tempus quoq̨ quā-
tum est, qa ipm etiam in quadam distensione considera-

Ex ꝗ ptȝ ꝙ supficies ⁊ locus sūt distincę spēs / qz supficies est vn gen⁹ locis qa ois vere loc⁹ ē supficies: sȝ nō ois supficies locus q̨ cōue

tur, ⁊ est numerus motus, continuū quoq̨ est quia ꝑteri-
tum eius ⁊ futurū copulanť ad terminū cōmunem q est
nūc, ⁊ cōnectuntur per illud, imo videtur tēpus esse pro-
prijssime continuū. Nam vnūquodq̨ alioꝝ continuorū
etiam diuidi posset ⁊ diuideretť. At tempus semꝑ est cō-
tinuum, ⁊ nūꝗ ex attiguis, quo igiť ab alijs cōtinuis dif-
fert. Item differt, qa illa habēt partes quę retinēt positio
nem, tēpus aūt non est de numero eoꝝ quę habēt posi-
tionem. Hęc igiť dicta sint quo ad explicationeȝ decla-
rationēq̨ eoꝝ quę docuit Aristo. ¶ Sed nōnulli dubi-
tant quo mō quantū dicatur esse genus quāti continui ⁊
discreti, siqdem quantū discretū sit prius natura ipso cō-
tinuo. Nam his in qbus est magis ⁊ minus, ac prius ⁊ po
sterius, non pōt esse genus cōmune, qa vnaquaq̨ specie
sublata genus non tolleretť, sed simul sublatis oppositis
spēb⁹ tolliť genus, in qbus itaq̨ magis ⁊ minus, ac ꝑus
⁊ posterius sunt, si demeretur magis ⁊ prius, etiaȝ simul
tollerenť minus ⁊ posterius, quare ⁊ gen⁹, ob id ergo in
quibus prius ⁊ posterius sunt, de eisdem nō potest aliqd
vt genus ꝑdicari, quod vō quātū discretū sit prius natu
ra ꝗ ipm continuū, ostendunt eo quod sublato discreto
tollitur cōtinuū sed non ecōuerso. Naȝ trib⁹ sublatis tol
litur trigonus, sed trigono sublato tria non tollunť. Iteȝ
quantū discretū vna cū quanto continuo inferť. naȝ tri-
gonus infert introducitq̨ tria. Item aiūt alterum eē sim-
plex per se subsistēs, ⁊ intellectū per se, aliud autēȝ etiam
positionem cōpꝛhendit. Itē idem ostendūt ex scientijs,
quia inquiūt arithmetica est antiquior geometria. qđ q-
dem plane verū non esset, nisi numerus esset magnitudi-
ne antiquior. Idem etiā nōnulli ꝓbant eo qđ continuum
est diuisibile in diuisibilia semper, igiť si non erit quan-
tum discretū, neq̨ ipm continuū erit. Item puto etiam h
esse dicendū, qa quātū dicimus esse mensuratū, at omne
metrū omnisq̨ mensura ſm numeruȝ fit, ⁊ numerus est
quātitas discreta, igiť hoc ꝑcedit continuū. Vnde contra
hęc contendere qđ quantitas discreta non sit prior natu-
ra, qa ex continui diuisione hȝ esse. Item qa sunt ꝗdā cō-
tinua indiuisibilia vt atomi ⁊ insectilia, videť esse violē-
tum ⁊ furiosum. Porro magis dicendū est qđ quaten⁹ cō
tinuū ⁊ discretū habent magis ⁊ minus ac prius ⁊ poste-
rius non sunt sub eodeȝ genere, sed quatenus per seipsa p
xime cōmunicant ⁊ participant quanto, ⁊ hoc modo ni-
hil vetat, quin continuū vt etiaȝ discretū equaliter parti-
cipet quanto, quo etiaȝ pacto quantuȝ erit genus vtriusq̨.
Nam vt sint sub eodem genere sufficit cōis participa-
tio ⁊ imediata. Nā quāuis tria sint ante trigonū quanta,
tamē ⁊ continuū est quantū ante trigonū, quo etiaȝ mo-
do videmus in affirmatione ⁊ negatione. Eteniȝ ꝑor na
tura est affirmatio ꝗ negatio, ⁊ tamē nos vidētes equa-
liter ipsas se habere quo ad enūtiare atq̨ quo ad veras,
vel falsas esse, sub eodeȝ genere easdem collocam⁹. Hęc
autem Arist. etiā cū intellexisset de quātitate discreta ⁊
continua, vbiq̨ prius ordinat discretū. Nam ⁊ in prima
diuisione quāti inquit. quāti aliud est discretū, ⁊ aliū cō-
tinuū, ⁊ numerando singula horum prius tradit ea quę
sub discreta quātitate sunt, dicēs. Sūt autē discreta nume
rus ⁊ oratio. Verū quatenus participant equalr quanto
sub quo veluti sub genere sunt, quātum ipsum opposito
modo diuidūt. ¶ Sed adhuc Plotinus in libro ꝑmo de
ente quęrit ingens si continuū quantū est, discretum nō
est quantū, si vō ambo sunt quāta, ostēdendum est quid
sit ambobus cōmune. Et soluit ꝗstionem in 3° dicēs qđ
cōmune eis est, h. s. tantūdem, vȝ. vt terminus ⁊ mensura
cōsideratū quatenus eo vnūquodq̨ quantū cognosciť.
Nam hoc numerus magnitudini nō impertireť, vt qui-

ra nō ē loc⁹ q̨ ꝗd alij gar rūt: imo plures sūt supficies q̨ nō sūt loca.

Vocat Ubertin⁹ Aeneades libros Plotini.

busdam videtur, sed est pprium metrus vtriusq; vniti & inuicem coniūcti, & tamē cōpetit adhuc discreto. Nā vnicuiq; peculiaris natura adest, vt in toto mūdo spectare licet. Egdem natura continui qdā est ipsa magnitudo ſm vnionem & duoꝝ vel plurium cōplexionem ꝯiunctionē q;, discreti autē natura vocat ipsa multitudo ſm cumulum aggregationēue & appositionē. Etenim ſm subaꝫ magnitudinis est vnus mūdus qui etiā sphæricus esse comprehēditur, ac sibimet cognatus digestus & cōpage quadam cōnexus est, sed ſm multitudinez ipse est coordinatio constructioq; & ornamētū vel digesta & cōcinna multorum elegātia, quę ex totidez. v.g. elementis aialibusq; & plantis, ac ex tot tantisq; cōtrarietatibus & ſſitudinib⁹ spectatur & comphenditur, si ergo hęc in simulachris ita separata sparsaq; sunt longe prius erunt in ipsis intellectualibus generibus, & ante hęc in ipsis spēbus imaterialibus per se ea distāt quę habēt cōez vt diximus, mensuram & terminū. ¶ Sed Lucius & Nicostratus diuisionē refellunt, ꝓmo qdem, qa non vere diceretur magnitudo quantū. Nā potius magnitudo appellari dꝫ tātūdē & numerus quantū, quibus cōmune siue quantū, siue aliō qd equiuocū vni spēi assignare noiareq; debemus. Sed quāq; sępissime continuū sit tantūdē, & discretum quantū, tñ sępenumero vicissim vnū alteri tribuitur. Nam aqua cū cōtinua sit, eaꝫ dicimus esse quantuꝫ & nō tātūdem. Nam multā esse dicimus & non magnā. Item dicimus tempus quantū, quocirca merito non fecit quantū, & tātūdē duo pdicamenta, neq; diuisit hoc pdicamentuꝫ per tātūdem & quantū, sed per continuū & discretū, quoꝝ vnum alteri vicissim nūq; tribuitur neq; cōpetit. ¶ Iteꝫ nōnulli ceu Architas & postea Athenodorus atq; Ptolomęus mathematicus dānant diuisionez in duo genera, qppe post numerū & magnitudinem tertiā spēm ordinare debebat quę sit grauitas vel inclinatio momentūue. ¶ Sed dōm est, qō grauitas est qualitas, ceu dēsitas & crassitudo quę est non ſm quātitatem, sed ſm qualitatem, & his opposita vt raritas & tenuitas subtilitasue. Sed mna & talentum quę grauia eē dicūtur, vbi quone comphenderent? Naꝫ si redigemus ea ad pdictas qualitates, nequaq; dicemus ipsa esse quāta, qō si eadem quāta per accidens esse dicemus, a vero longe aberimus, quippe nequeant simplr, nec ſm numerū, nec ſm magnitudinem seorsum quāta dici. Sed animaduertendū est, qō nūq; sicut album est quātū per accidēs, qa superficies in qua est quāta esse pcipitur, ita inclinatio momentūq; est quantū, sed ipsuꝫ per seipsꝫ est quantū, qa per seipsum suscipit quātitatis pprium qō est ęquale & inęquale, ceu alia suscipiūt excessum & defectum. Nam opus est nobis etiā adhibere mētez ipsi Architę diuidēti trifariā quantū. Nam sic scribit, tres sunt quātitatis differētię, alia est ipsius vnū aliqd in momento, ceu talentū & alia in magnitudine, vt bicubitus, & alia in multitudine vt decē, quā diuisionē etiaꝫ Iāblicus admittit perinde ac facta sit ſm perfectissimā mēsurā quātitatis, ac tāq; rebus cōgruens & cōsonā sit. Naꝫ quātitas ſm momentū, neq; in magnitudine, neq; in multitudine ē, sꝫ magis in motu versari comphenditur, & habet quātitatem ſm grauitatez & leuitatem, ꝑtermissa igit est. inqt. hęc diuisio sic se habēs quantitatū aut quantorum alia habēt momentuꝫ, alia nō habēt, quę diuisio, vt constat, nec cōtinuis, nec discretis, nec his quę habēt positionem, nec his quę nō habēt positionez eadē est, & hęc diuisio. inqt. in vniuerso manifesta euidēsq; esse videt, cū quatuor elemēta habeant momētū inclinationēue, & cęlum sit sine momento huc vel illuc inclināte, & inter motus nōnulli qui in rectū pdeant in momēto inclināte ad loca versentur habētes principiū & finem, ac statione intermedia intercepti. Ille vero motus qui in orbē fit continuus sine principio & fine, tāq; semper mobilis sine momento & inclinatione est. Similr talis differētia manifesta est, inqt. in quantis incorporeis. Nā si qa statueret animam tāq; quātum per se quatenus tendit in corpus habebit momētum deorsuꝫ, quatenus vero ab inferiorib⁹ ad intellectuale cōsurgit & tendit, inclinationē hꝫ ad sursum. At mens est quantū sine momēto & inclinatione. Sꝫ inquit. cur interualla vocis ac extēsiones quantas esse dicimus, & interualla inclinationis momētiue non dicimus quāta? Porro Iamblicus ad Cornutū & Porphyriū dicētes momentū ſm grauitatem & leuitatē consideratum eē quantitatē respondet momentū non esse grauitatem nec leuitatem, sed mēsuraꝫ grauitatis & leuitatis. Naꝫ ipsa ꝑ se grauia vel leuia in infinituꝫ pcederent cum ex seipsis nullū terminum habeāt, sed quaꝫ vis momētis ex mēsuris ingesserit ordinem & terminū ipsis grauibus & leuib⁹, talia sane in bonam ordinationē ac rectā cōstituta sunt.

ποσὸν gra ui accentu ποσόν ac cētu acuto,

Cōmuniter itaq; hęc de quātitate solent dubitari & hoc modo solui, sed seorsum & peculiariter de vnaquaq; specie quanti ambigentes imprimis de numero diuidentes aiunt, qō alia qdam est natura numeri, qua est definitus & quātuꝫ ſm accētum graue, & alia est qua est quātū cum accentu acuto & indefinite, & hanc esse manifestā quando dicimus numerū esse quantū cū accentu acuto, alterā vero tradūt fuisse ꝑtermissam ab his qui de ipso disputarunt, contra quos mox instandū est. Nam numerus quādo dicitur quātus cū accentu graui nō habet aliud esse, & aliō quādo dicitur tātus. Naꝫ si omne qō numero participat habet esse tantū, quo mō numerus erit quippiam aliud a tanto, nō eniꝫ quātum in numero est qōdam materię pportionabile, sed est discretū qōdā, quod iaꝫ numerus ē. Nam discretū quantū solum multitudinem efficit, & hęc determinatū numerū. Item compositoꝝ & materialium hoc propriū est, vt aliud sint ipsa, & aliud esse ipsoꝝ, ceu aliud est ipse homo cōpositus, & aliud est homini esse. s. ipsius subsistētia per formā. At imateriales spēs & incōposite, vt etiam Aristo. demōstrat, sunt eędem cū suo eē. Qō si quis vnāquāq; substātiaꝝ quę sunt voluerit afferre atq; assignare, & aliam postulet eē substātiam ipsius, & aliam esse pprietatē & formam, is intelligat qō numerus specificus & vnaquęq; alia spēs simul sint cū substantijs entiū, quę nec priora ipsis, nec posteriora sint, sed subsistēt per substātias, quēadmoduꝫ substātię numerant per numeros. ¶ Sed inqt Plotinus cur cū ille numerus sit substantialis, hic vero nō est substātia. ¶ Nisi qō neq; alia q; cūq; sunt hic, sunt velut in diuersis diuersa, & in mēte velut accidētia cōsiderant, sed ipsa per se stant vt iustitia, hic est habitus animę, qa subsistit participatione, & quale patitur, sed in mēte est idipsum qō est. Etenim ratio iustitię in anima substātialis subsistētia est, sic etiam numerus & vnaquęq; alia spēs, quę in sensibilibus eaꝫ participet diuisim ipsis accidēs fit, sed in ipsis spēbus imaterialibus vnico modo indiuisibiliterq; sunt definita & determinata in substātijs actu. Hic igit est alius dicēdi modus. vt inqt Diuus Iāblicus.

Sez nūs l in telligentijs & abstractꝭ cur sit suba & nō in cōpositis,

¶ Sed de numero numerāte & cōstante vnitatibus rursus dubitat Plotinus quo quinque equi spectant & alia simil'r ſm vnitatū cōpositionez metiūtur, nuꝫ is numerus insit rebus numeratis, an seorsuꝫ existens velut regula mēsuret. Etenim si seorsum existēs mēsurat, quę numerātur non erūt quanta, cuꝫ nō participent quanto. Deinde mēsurę sint separate vt mensurāt, cur quāta erunt, & nō potius ipsemet quātitates, naꝫ ipsamet quantitas nō prorsus est quātuꝫ. ¶ Sed hoc soluēs

Duplex nūs numerās. s. & nūar⁹ 4⁹ phy sicoꝝ, de q est dubium.

T. 102.

Pdicamenti, signat quātuꝫ & āle dicim⁹ tāū vt diximus notamus.

Dubium.

Solutio.

inquit qȯ si numeri qui sunt in rebus ad nullũ aliud p̄dicamẽtum reducũtur, sint ergo quãtum. Verum Iāblicus inquit qȯ sicut aliq̄ forme spẽsq3 materiales se hñt, sic ẽt numerus adest, ⁊ simul est cum rebus numeratio, non tñ simplr in ipsis habet subsistẽtiã, que nec comitaẽ consequiturq3 ipsas res aduenientes, nec aduenit ipsis velut accidẽs, sed ipse habet quãdam ppriam cũ rebus substantiam, qua determinat ⁊ coordinat ea que numero participãt ad ppriam mẽsuram. Itẽ Iāblicus inquit quãtitatem quãtam esse nõ absurdũ haberi, tãq̃ sibimet id preheat qȯ etiam aliis impertiẽ. Etenim inquit p̄mo spẽs separate ipsius ideç a seipsis incipiũt, ⁊ s̄m actionẽ in seipsis pprias spẽm seipsis exhibẽt, ⁊ aliis a seipsis simul impertiũtur. ¶ Sed puto aiaduertẽdum esse, quo mõ quãtitas seipsa participare diceret, vt ipsa sit quãtũ, ⁊ equalitas eq̃le, ⁊ in aliis similr. Nã id quod participat, aliqȯ aliud est, ⁊ deinde participat, sed numerus quãtum merito dicitur. Nam differẽtia discreti cum genere quãtitatis efficit totũ quantũ. Itẽ numerus erit q̄dam quãtitas, q̄a genera p̄dicantur de suis spẽbus vniuoce, siue ergo numerus eo numerus dicaẽ, quia numerat, siue eo qȯ nũeratur, hoc modo vbiq3 erit spẽs quanti. sed tot de numero dicta sint. ¶ Reliquũ de oratione ambigunt q̃uo ipsa in quãto collocetur, p̄mo quia ea que sine cõplexione dicuntur redigũtur ⁊ collocantur in p̄dicamẽta, sed oratio s̄m cõplexionẽ fit. Deinde si oratio est tãta, erit ergo s̄m tantũ per accidẽs quãta, quatenus tamẽ oratio significatiua est s̄m percussionẽ aeris subsistit, siue ergo oĩo sit quedam percussio, siue sit impssio figuratioue percussionis formãs ipsam, aut passio, aut actio. Actio inq̃ quatenus fit motu impetuq3 mentis s̄m phantasiam. Affectio passione est aeris, igiẽ oratio in voce erit, vel in predicamẽto actionis, vel passionis, vel erit actio ⁊ passio, ⁊ non quantũ. Si autẽ quispiam determinauerit vocem ⁊ orõnem s̄m percussionẽ solã, certe rediget ipsam in p̄dicamẽto motus, si vero s̄m aerem pcussum amplius non erit in vno p̄dicamẽto, siqdem nõ sit vnum id qȯ significat, nec id qȯ ɔsignificat, nec agens, nec id in quo agit ⁊ operatur. Porro cõtra hec occurrens Iāblicus inquit, vocẽ non ponimus simplr consistere in pcussione aeris. Nã ⁊ digitus pcutit aerem, ⁊ nõdũ efficit vocem, sed si quãta erit percussio ⁊ vehemẽs, tanta, ac talis vt fieri audiatur, ⁊ mẽsure auditus respõdeat ⁊ equetur, atq3 si habuerit in seipsa excessum ⁊ defectum, hec pprie existimareẽ vox, itaq3 Arist. s̄m magnitudinẽ vocis ponẽs vocem mẽsuram ⁊ quãtum, merito asserit ipsam esse quãtã. Hec igitur Diuus Iāblicus suis verbis scripsit. Puto aũt dubitatione dignũ esse quo mõ nõ hac rõne etiam pprium sensibile gustus ⁊ odoratus erit quãtum, quippe tãta ac talis quãtitas saporis ⁊ vaporis esse debeat, vt sensibilis fiat, ⁊ ipso sit gustabilis ⁊ odorabilis. ¶ Itẽ neq3 Arist. videtur dicere orationẽ esse quãtum s̄m hoc cõe, s3 q̄a mensuratur syllaba lõga ⁊ breui. ¶ Atqui neq3 hoc est sufficiens aiũt. Nam neq3 oratio quatenus oratio mẽsuratur, neq3 breui syllaba, sed q̄a in tẽpore maiori vel minori pfertur, quare tẽpus erit mẽsurans tẽpus minus. s. maius, ceu tẽpus syllabe orationis tẽpus. per accñs igiẽ syllaba quatenus syllaba orõnem mẽsurat. Sed Porphyrius ad hec ait ꝙ nõ eo ꝙ syllaba breuis breui tẽpore dicitur, ideo est breuis, sed suapte natura habet paruitatẽ, similr autẽ ⁊ natura sua lõga est. Etenim ea que angustę arterię spiritus tenuitate pfertur breuis diciẽ: illa vero lõga appellatur, que late ampleq3 ppter multitudinem spiritus, quare vt sua natura breuis in breui tẽpore pferẽ, ⁊ sua natura lõga in lõgo tẽpore. Verũ potest etiã natura breuis lõgo tempore pferri, ⁊ natura lõga in breui. Nam hoc differt metricus ab eo qui rithmos efficit, quia alter vtitur longitudinibus pductionibusq3 literarũ s̄m naturam, alter vero vtriusq3 naturas vicissim mutat. Nã quando mutat metrũ qui dactilus vocatur in rithmum pçoniũ, tunc lõgis syllabis, vt breuibus ⁊ ecõtra vtitur. Metricus vero si opus ei est mutat elemẽta, ceu quãdo dicit xeron pro xero, ⁊ dionyson cũ omicron pro dionyson per omega. Si igitur quo ad hec differũt id qȯ natura breue est: ⁊ id qȯ tempore breue est nõ dicetur syllaba tempore breuis, sed eo ꝙ breuis est in breui tẽpore proferreẽ. Sed inquiunt cur literis nõ dixit mensurari orõnem, sed syllabis? Forte q̄a literę iuxta suũ caracterem cõsiderate nõ efficiunt plationem, elementa vero intellecta iuxta potẽtiam suam, ⁊ pnuntiationes faciũt lõgitudinẽ s̄m quãtitatem orõnis, iccirco in vno atq3 in pluribus nihil minus syllaba fit, ⁊ longitudo, ⁊ breuitas pnuntiationis fit eo modo quo elementa suapte natura se habẽt. Itẽ dicũt quo mõ dixit Aristo. orationẽ longa ⁊ breui mensurari. Nã sufficiebat ꝙ breuis sit mẽsurans, ⁊ ipsam longam, vel nõ omnis breuis bis facta mẽsurat longam. Etenim supponũt quãdam syllabã longiorẽ esse longa, oportet igitur lõgam qdem longas ⁊ breuem breues mensurare, vel omnis breuis a breui mẽsuratur. sed non eadẽ semp nec semel, sed alio ⁊ alio modo alia. simili mõ ⁊ lõga nõ semper ab eadẽ longa mensuratur, vel ab eadẽ breui, sed vt contingit cum extendũtur in longitudine ea que mensurant his que mẽsurantur. Verũ illud (mẽsuratũ) põt significare hoc cõponitur ex his. Si igitur oratio cõstat ex mẽsuris que syllabę sunt oratio vtiq3 erit quãtũ s̄m suum eẽ. sed nõ simpliciter quãtũ s̄m quãtã significationem, quẽadmodum locus nõ q̃uis quantũ, sed quantũ contentiuũ dicitur, qȯ si etiã oratio tãta dicaẽ non eẽ h̄ aduentitium quẽadmodum, neq3 numero, neq3 magnitudini hoc vocabulũ tantũ nõ est aduentitium, sed puto illud dubitatione dignũ eẽ, ꝙ si omne quantũ est vt mensurans, pinde numerus mẽsurat discreta ⁊ cubitus continua, oratio ergo qd mensuraẽ. Forte partes orationis, seu syllabę mẽsurant, ⁊ oratio mẽsuratur: non eñ quanta dũtaxat mẽsurantia sunt, sed etiã mẽsurata. Cęterũ ad illam p̄mam obiectionum rõnem que dicebat ꝙ ea solũ ad p̄dicamenta reducũtur que sine cõplexione sunt. At oratio cũ complexione cõsideraẽ. Dicẽdum igiẽ ꝙ nomen ⁊ verbũ sunt oratio s̄m hoc significatũ orõnis, qñ immo ⁊ omnis dictio, quãuis nõ significatiua sit h̄ modo diciẽ oratio. Nã ⁊ ipsa syllabis mensuraẽ, ⁊ ppter h̄ quanta est. Deinde etsi oratio s̄m cõplexionem fit, tñ vt quantũ est sub quãtum, vt genus reducitur: quemadmodum composita substantia ex multis substãtiis sub substantiã reducitur, ⁊ compositus color sub colore ⁊ qualitate. Nam sub quo simplicia collocãtur sub eodem etiã composita ex illis simplicibus redigũtur. Itẽ aiunt. cur enim dubitãdo dixit, si quęque sit pars ipsorũ decem, forsitã non ppter dubiũ, sed q̄a decem possunt multiplr diuidi. Etenim in sex, in quatuor, septẽ, tria, octo, duo, nouem, ⁊ vnum diuiditur. Tandẽ igitur de quãtitate discreta dubitata ⁊ soluta sunt. Reliquũ idem vir de cõtinuo hec dubitat. inq̄t corpus qua corpus, ⁊ supficies, ⁊ linea, ac prorsus magnitudo qua talis nõ sunt quãta, s3 quanta dicũtur eo qȯ participant tanto numero ⁊ nũero, solus igiẽ numerus est quãtũ. Soluens autẽ hec rursus in tertio. inq̄t pcessum puncti ⁊ fluxum esse in lõgũ, etsi fuerit ad vnũ linea fiet, si autẽ a duo superficies, si autẽ ad tria corpus, qȯ etiã si distãtia ampla fiet magnum erit corpus, si vero angusta paruũ, vnde cũ processus ⁊ fluxus

Verba Iāblici.

Hic accipit orõnes p q̃s cũq3 orõne si gñificatiua ⁊ nõ significatiua et hoc dixit ꝙ oĩo nõ ẽ qȯ vis q̃tũ, s3 significatiua, hec dicẽ nõ ɔstat.

fieret fm cōem terminum tale ꝙ oritᷣ est continuum, si cum per ꝓprium terminū flueret tunc erit discretū ꝛ diuisum, magnitudo igitᷣ est quanta, is indefinite magna vel parua sit sicut etiā multitudo idefinite est multa vel pauca. Equidez qđ est definitū aliqua mensura, vel numero, vel cubito tale definite dicitᷣ. Sed scire opꝫ ꝙ quāuis linea ꝓpria diffiniretur mēsura, vel vniuersalr̄ cōtinuum quātum, tunc quantuꝫ erit determinatū sed hoc habꝫ fm participationeꝫ. Veruꝫ sua ratione soluꝫ est q̄daꝫ distantia ꝛ non quātuꝫ. Nam si quantuꝫ ipsum est quatenus ē quātuꝫ est dici potest, ꝙ̄tū ꝛ ipsa distātia participat quāto, verūtamē non suimet rōne distantia quātum est. Forte igitur neq̄ quatenus mēsuratur cōtinuuꝫ suiipsius rōne definitum quātum est, sed fm participationem. Item neq̄ quātum non mēsuratuꝫ indefinituꝫ est, sed dicēdū est ꝙ vniuersalr̄ suiipsius ratione est quātum. Atqui cōtinuum quātum est quatenus dimēsum est suiipsius rōne ad vnuꝫ vel ad duo, vel ad tria. Naꝫ quēadmodū numerus fm discretū habet quātitatē ita ꝛ magnitudo fm distātiaꝫ quāta est. Nā existimo ꝙ illud qđ distat ab vno ꝛ ipartibili atqꝫ periclitatur ferri in infinituꝫ ꝛ indeterminatū indigeat mēsura etiaꝫ quatenus quātuꝫ factū est vt eo determinatum sit, quo ꝛ quantū ē. Et cuꝫ duplex sit quātuꝫ. s. fm discretuꝫ ꝛ continuum duplici quoqꝫ opus fuit quātitate. Iteꝫ aiunt cur cum prius non docuisset de loco vel tēpore nō ipsis tā̄q̄ notis vtitur. Nisi quia non ꝓponit substātiam ipsoꝝ tradere quippe hoc ad nāleꝫ cōsiderationeꝫ spectet quā i naturali auscultatione, tractat. Sed ꝙ quideꝫ sufficiebat logicę cōtēplationi fm cōmunem ipsorꝫ intelligētiaꝫ fecit reductionē ipsoꝝ ad quātitatem veluti ad ꝓprium genus. Pręterea dicūt ꝙ forte melius fecit Andronicus qui cuꝫ fecisset diuisim ꝛ singillatim locū ꝛ tempus p̄dicamēta sub eisdeꝫ locauit vbi ꝛ quādo. Aut forte ꝛ ad hoc dicendū est ꝙ alia est tēporis cōceptio fm quā tēpus est quędā extēsio, ꝛ alia est ipsius quādo fm quā habitudo eorꝫ quę sunt in tempore ad tempus cōsiderātur. Silr̄ ꝯuenit rō de loco ꝛ de his quę sunt in loco, quocirca Arist. recte alibi ponit quāta ꝛ alibi ordinauit habitudinē ad hęc quanta. Sed merito existimo quispiā quęreret cur quēadmodū tēporis ꝛ loci participationeꝫ in alijs p̄dicamentis posuit, nō sic etiā participationē substantię, vel qualitatis, vel alterius cuiusdam quātitatis ceu numeri ꝛ magnitudinis seorsuꝫ fecerit p̄dicamenta. Nisi forte quia accidētia in substātia cōsiderantur ꝛ substantijs in accidētibus, vnde hęc inuiceꝫ insunt, ꝛ ꝓpter hoc habitudo ipsoꝝ cōnexa est ꝛ nō aliō quid est ipsa substātia, ꝛ aliud ipsa habitudo ad substantiam. Tēpus ꝟo ꝛ locus aliquo modo extrinsecus cōsiderata, alia qdem ipsa sunt, ꝛ alia est habitudo eoꝝ quę sunt in loco ꝛ tēpore ad ipsa. Etenīꝫ eoꝝ quę cōsequūtur extrinsecus naturā tēpus ꝛ locus esse videtur, quēadmodum de numero eoꝝ quę complent naturaꝫ sunt materia, forma, ꝛ motus. Iteꝫ forsitan quādo nō simpliciter significat id qđ est in tēpore, neqꝫ ipsuꝫ vbi ꝙ est in loco, sed tēporis ꝛ loci ꝓprietate quatenus talia sunt, quēadmodum distātię ꝛ quanta numerātur in quāto. Veruꝫ si quis tempus velut mēsurā motus putet reduci oportere ad genus ad aliqđ, diuidendū est duplicem mēsuram duplicitur, aut est mēsura fm se, aut fm relationem ad mensuratū, si ꝟo fm se mēsura accipiatur ipsa, tum est quātū principiuꝫ ꝛ genus oium quātitatuꝫ, sed si accipiatur vt respicit mēsuratuꝫ erit ad aliquid, hoc igitur modo etiā tēpus est mēsura motus, vt autem est per se mēsura quātum erit quatenus mēsurat, vt autē respicit motuꝫ ad aliquid erit, ꝛ nullū est incōmoduꝫ iuxta alios ꝛ alios cōceptus in diuersis p̄dicamenta collocari. Deinde post tempus de loco dubitant, nūquid cōtentiuus corporis sit vt locus, igitur est veluti substātialis q̄litas cōpletiua substantię ꝛ nō amplius quātuꝫ, vel cōsideratur fm solā habitudinem, ꝛ sic ad p̄dicamentū ad aliquid redigetᷣ. Sed hoc etiā dicendū est, ꝙ fm distātiam quatenus est terminus cōtinentis ꝛ cōtinet cōtentum superficies est locus, ꝛ quo ad hoc necesse est ipm quātum esse fateri, si ꝟo cōsideretur fm habitudineꝫ ad cōtentuꝫ miruꝫ nō est si locus etiā reducatur ad p̄dicamentū ad aliquid, quēadmodum ꝛ tēpus. Hactenus igitᷣ ꝓcesserunt dubitationes ꝛ solutiones circa primā quanti diuisioneꝫ. ¶ Postremo Diuus Iāblicus suam contēplatiuaꝫ sciam hic etiam insinuans p̄mo principia duarū spērꝫ quātitatis, ꝛ vnius continentis ambas nobis indicās sic scripsit. Nam cum ipsius vnius virtus a quo omne quantū emanat extēditᷣ per omnia, ꝛ terminat vnūquodq̄ a seipsis fluens, quę q̄tenus omnia penetrat indiuisibilr̄ continuū constituit, ꝛ qua fluxuꝫ vnum efficit ꝛ indiuisibilem ac sine determinatione, ꝛ qua ꝓcedens stat iuxta quālibet spēruꝫ, ꝛ qua determinat vnūquodq̄, ꝛ efficit vnum esse vnūqđq̄ hac ratione qdem discretā quantitateꝫ ꝓducit. Sed fm vnaꝫ principalissimaꝫ causaꝫ ꝯtinētem simul has duas operationes dico quāta ꝓducit, ꝛ fm idētitatem vbiq̄ ꝛ totaꝫ naturā suam in singulis partibus ꝛ in oibus cōtinuuꝫ efficit. Sed fm idētitatem vniuscuiusqꝫ ipsoꝝ ad seipsum, ꝛ quia tota est in vnoquoqꝫ quātitatem discretā producit. Et fm vnionē intellectualiū quantitatum adinuicē continuū conficit, sed fm vnionē vnitatēq̄ separataꝫ ipsoꝝ adinuicē discretū quantitatē. Iteꝫ fm stanteꝫ ipsius actionem discretā efficit quātitatem ꝛ fm fluētem ꝛ labētem cōtinuam ꝓcreat quātitatem. Cū ꝟo simul manet ꝛ fluit progrediturqꝫ, duas efficit spēs. Nam virtus intellectualium mēsuraruꝫ simul continet vtraqꝫ manentis in vno ꝛ eodeꝫ, Vnde si quis intellectualibus ꝛ diuinis mensuris diuersis istorꝫ distribuerit, quandoqdem illa imobilia sint lōge a Peripateticis traditionibus deceptus erit, si ꝟo ea quę fluunt ꝛ progrediuntur illis eisdem tribuerit, tum a Stoicis decipietur.

Que Iāblicus ait pōdera in Platonice.

¶ Adhuc hęc quidem sunt ex habentibus positionem adinuiceꝫ: earuꝫ quę in ipsis partibꝰ consistunt. hęc autē ex non habentibus positionem. puta partes qdem linee positionē habent adinuicem: q̄libet enīꝫ ipsarum iacet alicubi. ꝛ habebis vtiq̄ percipere ꝛ assignare ꝛ vbi q̄libet iacet in plano. ꝛ ad quā partem reliquarum copulatur. Silr̄ autē ꝛ partes plani positionem quādam habēt. Similr̄ enim vtiq̄ assignabitur vbi quęlibet iacet. ꝛ quę copulantur adinuiceꝫ. Silr̄ auteꝫ ꝛ quę solidi ꝛ quę loci. In numero auteꝫ non habebit vtiqꝫ aliquis ostēdere: ꝙ partes ipsius positionem aliquā habeāt adinuicē: vel iaceāt alicubi, vel copulentᷣ adinuicem partium. neqꝫ quę temporis. nulla enīꝫ partiū tēporis subsistit. Quod autē nō est permanens, quo mō vtiqꝫ positionem aliquaꝫ habeat. sed magis ordinem quendam dicas vtiqꝫ habere: eo ꝙ hęc quidē sit prius tēporis. hoc autem poste

rius. et in numero autem similiter: eo quod prius numeratur unum quam duo. et duo quam tria. et ita ordinem quendam utique habebit. positionem autem omnino non accipias utique. et sermo quidem similiter. nihil enim partium ipsius subsistit. Sed dictum est et non est adhuc hanc accipere. Quare non utique erit positio partium ipsius: si nulla subsistit. hec quidem igitur ex habentibus positionem adinvicem: earum que in ipsis partium consistit. hec autem ex non habentibus positionem. Proprie autem quanta hec sola dicuntur que dicta sunt. alia autem omnia secundum accidens. ad hec enim respicientes et alia quanta dicimus: puta multum album dicitur: eo quod superficies multa sit. et actio longa eo quod tempus multum sit: et motus multus: non enim secundum se unumquodque horum quantum dicitur. velut si assignet aliquis quanta quedam actio sit, tempore determinabit annuam, vel ita aliqualiter assignans. et album quantum aliquid assignans determinabit superficie. Quanta enim utique superficies fuerit tantum et album esse dixerint. Quare sola proprie et secundum se quanta dicuntur hec, aliorum autem nullum ipsum secundum se. Sed aut forte secundum accidens.

¶ Post primam divisionem quantitatis affert etiam alteram qua constituuntur ea que habent partes, que habent in seipsis invicem positionem, et que non habent eas partes, que mutuam habent positionem. unde hac etiam opus fuit, quia una non suscipit universas differentias. Etenim si omne illud quod est partium habentium positionem continuum est, non tamen omne continuum est de numero habentium positionem. Nam tempus positionem non habet. E contrario autem se habet discretum, quandoquidem discretum positionem non habeat, non tamen omne non habens positionem discretum est quippe tempus non habet positionem et discretum non est. Porro assumpta est secunda divisio ut apponantur differentie a priori sumpte, et appellatur talis subdivisio, cum sit quedam secunda eiusdem generis divisio secundum diversas differentias. ut enim hec divisio mortale et immortale dividens animal non suscipit differentias secundum rationale et irrationale, neque ille e converso easdem predictas, ob hoc itaque opus fuit subdivisione, eodem quoque modo hic fit ut igitur omnes complectatur differentias que sunt sub quantitate, duabus utebatur divisionibus. Querere dignum est quid est illud quod habeat positionem, nunquid tale egeat tribus his. scilicet loco in quo iacet, et tali coexistentia partium ne cum alie fiunt priores intereant et tertio, continuatione, et connexione mutua partium, ut quidam putant. Forsitan opus coexistentiam partium adinvicem omnino adesse, habentibus positionem, sed in loco esse non omnino ei quod habet positionem, neque secundum rerum naturam, neque secundum traditionem Arist. opus est. Nam que non distant pluribus modis, ceu linea in loco non est, quare neque in loco ponentur, sed dicuntur habere positionem. Etiam Aristo. non dixit simpliciter ea que habent positionem esse in loco, sed habere mutuam connexionem partium in seipsis. scilicet ut inquit Iamblicus, quorum omnes partes invicem coexistunt, et acceptione talium simul connexarum ex ipsis habent esse. Nam eo quod dicit adinvicem, ostendit quod non dicit positionem secundum locum, sed secundum habitudinem, dividens hec contra ea que habent esse dum fiunt, quorum partes nunquam permanent. Nam proprie positio dicitur de his que sunt in loco. Ergo idem unumquodque quantum. cuius partes simul existunt, dicitur poni in illo in quo est, ut linea in superficie, et superficies in corpore. Etenim dicunt punctum qui dicunt unitatem habere positionem, non ut in loco ponitur, sed velut in linea. igitur unumquodque continuum quantum est ut sua natura postulat, ita etiam proprias positiones habet. ergo idem corpus quia in loco est, etiam in loco positionem obtinet, et superficies similiter in corpore, et linea in superficie, et punctum in linea. Etenim et Aristo. plane dixit, quod partes linee in plano iacent ponentur, et universaliter si voluisset ea que habent positionem in loco eandem positionem habere, non dixisset et partes loci habere positionem. Non enim est locus in loco ne in infinitum queremus locum ante loca. sed superficies cum erit locus, habet positionem in corpore, cuius est, ut superficies. Item et ipse Arist. inquit quod ut se habent mathematica, ita et alicubi positionem habent. Sed forte quispiam admirationem de Divo Iamblico sic scribente de loco capiet. Locus autem ut superficies quidem erit in corpore cuius cum sit, continet corpus, sed ut locus in contento sub ipso erit. Nam quia ipsum est, in loco est, quippe in loco poni dicitur. Alioquin locus in loco erit et dolium in vino, etenim hoc secundum ipsam proportionem sequetur, sed quomodo non videbitur hoc esse de numero que affirmari non possunt? Verum processu operis, Iamblicus inquit. forte per accidens est in loco. Ergo idem locus et superficies subiecto sunt idem. Sed pace Iamblici melius est secundum Aristo. sententiam de loco sic intelligere, sed si quis spatium intervallumque dicit esse locum qui semper habeat corpus et ipsum per se corpore vacuum sit atque aliud preter corpus consideratur. quare non diceretur cum sit continuum et habeat partes invicem coexistentes, de numero eorum que habent partes positionem obtinentes in seipsis. Item ubi poneretur cum neque hoc sit alicuius terminus. Forte igitur quod est ordo in discretis, hoc est positio in continuis. Nam ut discreta propter distantiam elongationemque ab uno indigebant ordine, ut secundum eundem prope unum iaceant, et non inordinate sparsa confundantur, ita et continua cum ab illo impartibili decidant, in quo ut in eodem, omnia erant indigent positione, qua alie partes aliis copulentur, ad decorem speciei ne instar cumuli sit congesta, et secundum hanc intelligentiam non necessarium est alicubi poni positionem, velut in alio. Nam Thesis derivatur (ut existimo) ab hoc thin, et iesthe, grece, quo pacto extensionem significat. Sed de his que habent positionem hec dicta sint. Ceterum Arist. quum numeret ea que positionem non habent primo loco ordinavit orationem. et inquit ipsam nec alicubi poni, nec habere partes que habeant positionem adinvicem. Nam si opus ea que habent positionem permanere cum oratio simul semelque dicta, elapsa sit, et non permaneat, quo modo itaque habent positionem? Similiter de tempore idem censet, in quo etiam plane indicavit quod opus ea que habent positionem, ut possideant partes que permaneant. Nam inquit. quod non est permanens quo modo hoc quandam positionem haberet? Verum hec dicuntur habere ordinem quatenus ipsius orationis una syllaba dicitur prior, et altera posterior, similiter quatenus una pars temporis prior sit, et altera posterior. Iccirco tempus etiam cum continuum sit non dicitur habere positionem, nam cum tempus comitetur et sequatur motum, et omnis motus, ideo est quia semper fit, et tempus idipsum patitur et fovetur, ideo quamvis sit utrumque continuum, tamen neutrum habet positionem, quoniam partes eorum non permanent. Sed cur numerus non habet positionem, quandoquidem partes eius videantur permanere. Respondet Iamblicus quia unitas est punctum sine positione et numerus cum ex unitatibus constet, ideo non habet positionem. Item dicit quod neque partes eius permanent, quippe neque

si numerata sunt. ideo alicubi est numerus, qa neq3 oratio est alicubi, quãuis significata eius sint. Porro vt oratio dum profertur subsistit, ita & numerus dum numeratur superest, & propter hoc neutrius partes permanent, quare non habent positionem. Hęc quidē Diuus Iamblicus dixit. Verum admiror q̃ numerus non dicatur habere positionem, quia partes eius non permanent. Non enim vt oratio est quando profertur, ita & numerus cum numeratur. Nam etsi non numeret aliquis quinque digitos meos, tamen numerati sunt s̃m suã speciem. quapropter dicendum q̃ numerus nõ habet positionem, quia continuum non est. Nam quę habent positionem oportet ea esse continua atq3 extendi, sic enim & positio partium adinuicem videbitur nõnullas partes, nonnullis copulare. Nã in ternario numero non est dicendum talem vnitatem ad talem componi sicut in lineis euidens est, talem partem tali copulari. Sed cur non sic a numero euidenter sustulit positionem, quemadmodũ plane sustulit ab oratione & tempore. Forte quia positionem ipsius penitus accipere non potest, vel sicut expositores dicunt, quia videtur numerus recipere positionem propter numerata. Forte quoq3 quia designationũ indicationumq3 huius .s. habentium positionem, maxime est hoc, partes permanere, & cum oratio & tempus plane non habeant partes, quę permaneãt, & numerus habeat, qua de causa si haberet continuitatem, esset etiã de numero habentium positionem, idcirco tacuit numerum. Verũtamen si oratio tempus & numerus non habent positionẽ, tamen hęc ordinẽ loco positionis obtinẽt, vt dictum est. Eqdẽ ordo proprie consideratur in discretis, quatenus prius & posterius in ipsis accipiuntur, vnde in tempore quatenus p̃teritum p̃cedit tempus p̃sens, & hoc futurum sic in eodem s̃m ipsius discretionẽ ordo videtur considerari. In numero autem ordo non est in vnoquoq3, quippe non est ordo vnitatum in ternario numero, sed in latitudine numerorum, qa vnitas p̃cedit dualitatem & dualitas trinitatem, & sic deinceps, similr̃ in oratione ordo est quatenus alię partes p̃cedunt alias & alię syllabę alias ante eunt. Sed ipse etiam hic dubito, quomõ Diuus Iamblicus de oratione ait, q̃ videt̃ ipsa non insinuare ordinem, si quis spectet & consideret solam lõgitudinem eius & vocis successionem, etiam si fuerit nõ significatiua. Nam cur magis vna syllaba p̃ordinat̃ alteri. Sed pace Iamblici cuiq3 compertuz est, q̃ in oratione est ordo, & q̃ si quis hoc nomen Socrates p̃ferret nõ prius proferret hanc syllabam /cra/ sed /so. Verum cõtẽplationis causa. inquit Iãblicus adqciẽs hoc genus quãtis habentibus positionem existimo illum dicere illam positionem quę est genus, perinde atq3 omnibus simplicioribus in compositis & his que sunt in simplicibus q̃cunq3 quanta sunt, p̃beat sedem & basidez. Nam dupliciter cum accipiatur illud simpliciter, vnum tã c̃ cõmune ipsis compositis ordinatuz, & ab eisdẽ contẽtuz vt superficies ab ipso corpore habet positionem, alterum autẽ est quod vt excedens & separatum idem & positionez in se ipso habẽs p̃bebit compositis. Itaq3 indigemus positione, vt in secundis quantis continuationez intelligamus. Sed notanduz est q̃ s̃m primam diuisionez qnque erãt continua & duo discreta, & iuxta s̃m diuisionem quatuor quidem sunt habentiaz positionem, vt linea/superficies/ corpus/ & locus/ & tria sunt quę non habẽt positionem vt numerus/tempus/ & oratio, quoꝝ duo Iamblicus. inqt. ordinem habere. .s. numeruz & tempus, sed oratio aliquo modo habet ordinẽ, & aliquo mõ non habet, sicut in superioribus determinatuz est: quare & alia tertia facta est diuisio s̃m quã quãtorũ, alia qdem habent ordinez, alia v̾o non hñt. Item adycit deinceps aliã quartã diuisiõez s̃m quã quãtoruz, alia qdem sunt p̃ncipaliter quãta quęcũq3 per se talia sunt, vt numerus/magnitudo tẽpus, & id genus de quibus quãtum in quid est p̃dicatur. alia v̾o p̱ accidẽs quęcũq3 s̃m aliquid aliud quãta esse dicunt̃, ceu album dicitur multũ vel magnũ non quatenus albuz, s3 quatenus in sup̱ficie est. Eqdem homo lõgus est s̃m lõgitudinez & motus multus, vel p̱pter tẽpus, vel p̱pter locum. Nã si quis tradiderit quãtitatẽ eius dicẽdo, vel illã esse annuã, certe is assignabit quantitatez eius s̃m tẽpus, vel dicendo illã esse vnius stadij, tunc s̃m locũ quãtitatẽ eius tradet. Itaq3 videt̃ s̃m hęc & motum participare q̃titate & nõ esse quantũ de se. Vnde videt̃ esse q̃dam magna ambiguitas & cõcertatio circa motũ, siqdem nõnulli motũ redigi ad p̃dicamentum ad aliquid fateant̃, & nõnulli ad plura p̃dicamenta illum reducant in quibus cõsideratur. Etenim motus est in quanto, vt auctio & diminutio, & in qualitate, vt alteratio, & s̃m locuz, atq3 s̃m substantiam. Verum quidaz alij actum & potentiam cõmuniter in omnibus generibus considerantes aiunt motũ esse cõmunez decem p̃dicamentis, cum ipse sit actus mobilis quo mobile est s̃m traditionem Arist. Alij v̾o collocant ipsum in duobus generibus .s. in actione & passione. Plotinus tamen ipsum per se ante actionem & passionem tã c̃ genus proprium singulis motibus separauit & determinauit. Atqui Iamblicus ipsuz quantũ esse vult, nam si motus subsistit in spatio seu i distensione, & interuallo, atq3. vt inquit. habet per se successionem extẽsiõe sua, quantus erit per seip̃m, quandoqdem & oratio quanta consideretur, quia ex interuallis quantis tanta subsistit, & quatenus tanta longitudine mensuratur & est mensurabilis. Vnde mirũ non est motum eẽ quãtũ s̃m suam extensionem, & s̃m mutationẽ ex potentia in actu in omnibus pręd icamentis considerari, atq3 s̃m aliam & aliaz suiipsius naturam aliter & aliter spectari & intelligi. Forte autem & album non s̃m superficiem simpliciter extẽditur, sed habet album propriã extensionẽ in generatione coextensa sup̱ficiei quę alta est ab albo, sicut ẽt motus dicebat̃ habere p̱priam extensionẽ p̃ter tẽpus & locum. Etenim quãtitatis quę ad generationẽ p̱cedũt nõ seruãt indiuisibilitatez specificã, sed s̃m seipsas in gñalez extẽsionẽ sese fundũt & extendũt. Dubitãt quoq3 hi viri, cõtra ea q̃ hic dicta sunt, dicẽtes nihil habere positionem. Nã si ea dicunt̃ hic positionẽ, quoꝝ ptes p̱manẽt, & quã oibus fluctibus nihil p̱maneat. igit̃ neq3 positionem aliqd p̱prie habebit. Nisi materia quãq̃ cõtinue fluat, & B aliqs cõcederet, atq3 corpora in infinitũ abeant & additiones & ablatiões, tñ est aliqd qd plane manet, siue illd sit s̃m subtũ, vt qdã aiunt, siue illud qd est p̱prie q̃le, vt alij sentiunt, siue sit substantia specifica, aut indiuidua substantia & cõposita, siue etiam aliud quippiã tale qd p̱manet in trãsmutationibus, & a p̃ncipio vsq3 in finẽ cognoscit̃. Nã sermo habet̃ de manifestis & non de occultis, & his quę in dubiũ vocãtur. Scdo inquiũt qua rõne albuz per accñs est quãtũ, vt Aris. dicit. eo q̃ superficies est quãta, eadẽ quoq3 rõne superficies erit quãta p̱ accñs, qa p̱ticipat multitudine. Sed respondemus q̃ opz ad memoriã reuocare ea quę prius dicta sunt, vbi dicebamus, aliam esse speciem quanti s̃m multitudinem, & aliud esse proprie quãtuz, qd quidẽ se habebat opposito mõ ad q̃titã s̃m multitudinẽ. Itẽ si principalibus quãtis quę numero septẽ sunt, isunt q̃dã indefinita p̃dicata, ceu multitudini multũ & paucũ, & magnitudini magnuz & paruum, & hęc prędicata ponere consueuimus de his quę sunt proprie

Vid. i 5° physico. Simplicius/Alexan. Aphro. quē nat Auer. imitari/ Platonē in Parmenide/ & decimo dialogo de legib[us] plerum.

quantis, sed de aliis per accidens, propter principalem quantitatem, ceu propter superficiem. Equidem constat ꝙ propter tẽpus alia sunt quanta, ⁊ propter superficieꝫ, quę ostenduntur esse quanta principal'r, siquideꝫ ꝑpter hęc ⁊ aliis ea insint quę consequũtur quantum.

¶ Adhuc autem quanto nihil est contrariuꝫ. In determinatis quidem enim manifestum ꝙ nihil est contrarium, velut bicubito, vel tricubito, vel superficiei, vel alicui talium. nihil enim ipsorum est contrariuꝫ. Nisi forte multum pauco dicat quis esse contrariũ, vel paruo magnum. horum autem nullum est quãtum, sed magis ad aliquid. nihil enim ipsum ſm se magnum dicitur, aut paruum, sed in referri ad alterum. velut mons quideꝫ paruus dicitur. milium autem magnum, eo ꝙ hoc quidem sit maius homogeneis, hoc autẽ minus homogeneis. Igitur ad alterum est relatio. Quoniam si ſm se paruum aut magnum diceretur nunq̃ vtiq; mons quideꝫ paruus diceretur, milium autem magnum. Rursuꝫ in vico quidem dicimus multos homines esse, Athenis auteꝫ paucos, q̃uis sint multo plures ipsis. ⁊ in domo quideꝫ multos, in theatro autem paucos, q̃uis sint ipsis multo plures. Adhuc bicubitum quidem ⁊ tricubituꝫ, ⁊ vnumquodq; talium quantum significat. Magnum autem vel paruum non significãt quantum, sed magis ad aliquid. Ad alteruꝫ enim considerantur magnuꝫ ⁊ paruũ. Quare manifestum ꝙ hęc sunt eoruꝫ q̃ ad aliqd. Adhuc siue aliquis ponat hęc esse quãta, siue non ponat, non est ipsis contrariuꝫ aliqd. Quod enim non est ipsum ſm se accipere, sꝫ ad alteruꝫ refertur, quo mõ vtiq; erit huic aliquid contrarium. Adhuc autem si magnum ⁊ paruum sunt contraria idem accidet, simul contraria suscipere, ⁊ ipsa sibiipsis contraria esse. accidit enim simul ideꝫ magnuꝫ ⁊ paruũ esse. Est enim ad hoc quidem paruuꝫ, ad alteruꝫ auteꝫ ideꝫ hoc magnuꝫ, quare idẽ ⁊ magnuꝫ ⁊ paruuꝫ ſm ideꝫ tempus esse accidit, vt simul contraria suscipiat. Sed nihil videt̃ simul contraria suscipere, velut in substãtia. susceptiua quideꝫ contrarioruꝫ videtur esse, non tamẽ simul aliquid egrotat ⁊ valet, neq; simul albuꝫ ⁊ nigruꝫ. Sed neq; aliorum aliquid simul contraria suscipit. Et ipsa accidit sibiipsis esse contraria. Si eniꝫ magnuꝫ paruo contrariuꝫ est. ideꝫ autẽ est simul magnũ ⁊ paruuꝫ. ipsuꝫ sibiipsi erit vtiq; contrariuꝫ. Sed impossibiliuꝫ est aliquid ipsum sibiipsi eẽ ꝯtrariuꝫ, non est ergo magnuꝫ paruo contrarium, neq; multum pauco. Quare ⁊ si nõ eorum quę ad aliqd ipsa quis dicat, sed quãti, nihil contrarium habebunt.

¶ Quemadmodum in pr̨edicamento substantię, post diuisionem specierum ipsius ⁊ differentiaruꝫ transiuit ad ea quę sunt propria eius, ⁊ quę consequuntur illam, eodem quoq; modo in quantitate facit. Et primo tradit ea quę communia sunt quantitati ⁊ aliis pr̨edicamentis, deinde sic propria eius cõsiderat. Inquit igitur ꝙ nihil est contrarium quanto. Verum forsitã ante expositionẽ Aristo. rectius erit quãlibet specierum quantitatis pauloante pertractatã videre quomodo non habeat contrarium, ⁊ quomodo cõtraria quę in vnaquaq; specie quanti esse videntur, ipsi non insunt quatenus quantum, sed quatenus ad aliud pr̨edicamentum reducitur. Equidem linea quatenus linea est, nullam habet contrarietatem, sed quatenus linea qualis, ſm rectitudineꝫ ⁊ curuitatem consideratur, ⁊ tales affectiones sortitur. Item superficies quatenus duplici extensione extenditur, nullum contrarium habet, quod si asperitas ⁊ lenitas circa ipsam considerantur, profecto hęc non quatenus superficieꝫ, sed quatenus taleꝫ superficiem, ſm qualitatem eius, ceu albedinem ⁊ nigredinem lineę nõ quatenus linea inesse dicimus, sed quatenus qualis linea. Similiter dicendum est de superficie. Pręterea corpus q̃tenus corpus. idest quatenus habet tres dimensiones nullum contrarium habet. Nam incorporeum non est contrariuꝫ corpori, vt Iamblicus quoqꝫ ait, quia contraria sub eodem genere collocantur, incorporeum autẽ ⁊ corpus non sunt sub eodem genere, Forsitã nihil prohibet substantiam esse genus ipsoꝝ. Nam dicimus substantię alia quidem corpus, alia ṽo incorporea. Vnde si incorporeum negationem ⁊ priuationem significat certe non erit contrarium corpori. Naꝫ contraria in affirmatiõe ⁊ positiua sunt ꝙ si affirmationem significat, vel ergo qppiam corpore melius ⁊ eiusdem causa, vel deterius qõ etiam in corpore sit. Sed neutro modo corporeum ⁊ incorporeum erunt contraria. Naꝫ contraria vigore ⁊ potentia ęquali pr̨edita esse debent. Similiter etiam quę sunt proxima proprio generi. Item neq; tempori est aliquid contrarium, quatenus determinat propria mensura motum. Vnde si quis putet diem contrarium nocti, is certe non facit contrarietatem in tempore quatenus tẽpus, etenim idem est, siquidem quando alicubi est dies, alibi nox sit, sed quatenus alicubi illuminatus est aer ⁊ alibi obscuratus, qui etiam non quatenus aer est quantus, sed qualis, tales sortitur contrarietates. Iteꝫ neq; numero aliquid est contrarium. Nam discretus est ⁊ nihil habet contrarium, ceu duo, vel tria. Nam omne discretum vnum aliquid est, ⁊ ſm hoc nullum excessum, neq; defectum suscipit quemadmodum ęquale, sicut etiaꝫ inęquale magis ⁊ minus, suscipit quo circa indefinitũ est. Sed quid diceremus: si quis assereret par ⁊ impar eẽ cõtraria numeri eadem ponendo duas species esse, similiter si quis eiusdem quanti continuum ⁊ discretum fateretur esse contraria. Nisi diuisio in substantiam sit per opposita. Nam animalis aliud est rationale aliud ṽo irrationale. Iteꝫ mortale ⁊ immortale ⁊ tamẽ concedimus substantię nihil esse contrarium. Nam aliud est considerare contrarietatem circa subam, ⁊ circa quantuꝫ penes ipsas qualitates quę accidunt ipsis, ⁊ aliud est ipsi substãtię, vel ipsi quãto nõ eẽ cõtrariũ. Itẽ oratio quatenus quanta est non habet contrariũ. Naꝫ verũ ⁊ falsuꝫ isunt

orationi

orationi quatenus significatiua est, sed non quatenus extensione profertur, ⁊ mensuratur syllaba breui ⁊ longa. Reliquum est de numero quantorum locus de quo etiam hunc in modum dubitatur, nunquid suscipiat contrarietatem penes sursum ⁊ deorsum, quę quidem vel species, vel partes loci esse videntur. Veruntamen nonnulli putant non esse natura sursum ⁊ deorsum, sed ſm habitudinem ad nos considerari, ceu illi qui dicunt supra caput nostrum sursum esse, ⁊ deorsum quod sub pedibus iacet. Vnde hi ponunt idem sursum ⁊ deorsum esse ſm differentes habitudines, quo plane fit, vt hęc hoc modo non sint contraria, quandoquidem contraria in eodem ſm idem esse nequeant. Verum si sursum ⁊ deorsum accipiunt non ſm habitudinem, sed ſm vniuersi distantiã ⁊ intercapedinem a medio ad extremum, ⁊ econuerso ab extremis ad medium, tunc sursum ⁊ deorsum distabunt atq; differentiam erunt ſm naturam. Sed ad istos dicendum est ꝙ sursum ⁊ deorsum non significant locum, sed prędicamentum vbi sicut heri ⁊ hodie non significant tempus, sed prędicamentum quando, idest illud quod tempori adiacet. Hęc quoq; Andronico videntur ⁊ placent. Sed forsitan sursum ⁊ deorsum sunt loci differentię ⁊ heri ⁊ hodie temporis, nõ tamen quatenus locus est quantum ⁊ tempus similiter hoc habent, sed locus ſm positionem ⁊ localem proprietatem quę in prędicamento vbi assignata est, tales differentias habet, tempus ꝟo ſm mensuras a motu tales differentias hodie ⁊ heri obtinet. Etenim locus et tempus in quanto ſm solam extensionem assignantur; tamen ſm proprium caracterem designationemue locus est in prędicamento vbi ⁊ tempus in prędicamento quando. quare locus quatenus quantus est non habet sursum ⁊ deorsum, sed quatenus tale quantum. Veruntamen Arist. ait, nisi quis multum pauco / vel magnũ paruo dicat esse contrarium. Nam quum hęc sint quanta videntur esse contraria, tamen ostẽdit primo ꝙ hęc non sunt quanta, sed ad aliquid. Deinde ꝙ etsi quanta essent, siue non essent, adhuc non essent contraria. Quod ꝟo magnum ⁊ paruum non sint quanta, sed ad aliquid hoc modo ostendit. Nam si parua magna dicuntur esse ⁊ econtra magna parua cõparata ad ea quę sunt eiusdem generis nullum erit per se magnum vel paruum, sed habebunt relationem ad diuersa, ⁊ erunt ad aliquid sed antecedens est verum. ergo ⁊ consequens. Verum in hoc syllogismo coniunctum ⁊ deductum tanq; manifestum prętermisit. Nam si magna dicũtur parua ⁊ econtra magna parua profecto nihil erit per se tale. assumptionem autem ostendit ꝙ mons paruus dicitur ⁊ milium magnum si comparentur ad ea quę sunt eiusdem generis cum illis. Deinde ostendit idipsum in multo ⁊ pauco. Equidem plures in vico, vel in domo dicimus esse tanq; ad domum ⁊ vicum comparatos, paucos tamen qui in ciuitate ⁊ theatro si comparentur vt ad ipsa. Secundum autem argumentum adducit ab actu significandi, quicquidẽ tricubitũ ⁊ magnũ aliquid simile non significent, sed tricubitum quantum significat, ⁊ magnum ad aliquid, quo iure a significationibus efficit demonstrationem, quandoquidem ſm se prędicamenta differant. Vnde is syllogismus talis est omne quod significat quantum / est quantum, sed multum ⁊ paucum, vel paruum ⁊ magnum non significant quantum. ergo nõ sunt quanta. Deinde probat ex superabundantia ꝙ etsi magnum ⁊ paruum quanta sint, siue non, adhuc non sunt contraria. hoc autem ostendit / hoc modo magnum ⁊ paruum multum ⁊ paucum non sunt per se, sed ad alterum referuntur sed talia non sunt contraria, quandoquidem contraria per se sunt ⁊ in propria natura subsistunt. Deinde idem ostendit per deductionem ad impossibile. Nam si paruum ⁊ magnum erunt contraria accidet contraria simul in eodem recipi, quod quidem fieri nequit. Deductum autem perspicuum est, quia idẽ potest esse magnum ⁊ paruum. Subdit deinceps in eisdem assumptis aliam conclusionem hoc modo. Adhuc absurdissimum est idem sibimet contrarium esse. Etenim hoc patet, siquidem idem sit magnum ⁊ paruum. At ꝟo fieri nequit, vt idem sibimet contrarium sit, quia contraria sic se habent, quod vnum alterum vicissim expellit ⁊ tollit de medio. At nihil tollit destruitq; seipsum naturaliter. Item constat ꝙ ea quę sunt ad aliquid nihil prohibet simul habere cõtraria, quia ad aliud ⁊ ad aliud referuntur, sed quod contraria simul existant, impossibile est. Nam vnum cum altero vicissim pugnat. nisi forsitan inquit Iamblicus respondendo Andronico ꝙ magnum ⁊ paruum / multum ⁊ paucum non solum ad aliquid sunt, sed etiam quanta indeterminata. Nam quando dicimus magna tum quantum indefinitum significamus. quandoquidem non indicatur quo quãto, vel qua magnitudine magna sint, vel quanta multitudine multa sint, sed quando maius ⁊ minus dicimus tunc considerantur ſm longitudinem quam vnum ad alterum habet. Vnde Aristo. magnum ⁊ paruum duntaxat ad aliquid tãtum contemplatus est, quemadmodum Plotinus eadem simpliciter duntaxat considerauit. Nam magnum ad aliquid. inquit. dici pro maiori, sed cum Aristo. asserat quod illud quod non potest per se accipi, sed ad alterum refertur idipsum non habet contrarium, quidam instant dicentes multa contraria etiam esse in prędicamento ad aliquid, ceu scientiã ignorantię, ⁊ virtutem prauitati. Forsitã igitur Iamblicus inquit. ꝙ hoc non sine defectu dictum est, sed tale hoc modo est perfecte dictum, quod non est per se, sed ad alterum refert nulli eorum ad quę refertur contrarium est. Nam magnum milium ad paruum refertur, ⁊ non est magnum paruo contrarium. Forsitan quoq; melius dicendum est ꝙ Arist. non sustulit omnem oppositionem a quanto, quia non abstulit oppositionem quę est inter ea quę sunt ad aliquid, sed substulit eam solam quę ſm contrarietatem dicitur, quare etsi aliqua oppositio ſm ad aliquid in quanto fuerit ob id non destruitur sermo Aristo. dicentis quanto nihil eẽ contrarium. Scire autem oportet ꝙ quanti aliud est indefinitum, aliud ꝟo discretum, determinatumq;, ⁊ determinatum iam circunscriptum est ⁊ intellectum ſm mensuram determinati, ceu duo, vel tria, vel cubitale, indefinitum autem sine circũscriptione, ⁊ incertum ſm aliquem excessum excedit, vel ſm aliquem defectum deficit. huiusmodi sunt multa, vel pauca, magnum ⁊ paruum. Item ipsum quantum indeterminatum dupliciter dicitur, aliud quidem simpliciter, aliud ꝟo ad aliquid. Nam illud quod non refertur ad alterum, homogeneũ est intellectum ſm propriam differentiam qua ad ea quę sunt dissimilis generis simpliciter dr̃, ceu qñ paruus mons non ad homogenea, sed ad magnũ domũ referentes tãq; ad homogenea ponẽtes magnum dicimus Bẽñ simplr̃ dicimus ipm esse magnũ. Nã per se magnitudine participare dr̃ id qd̃ maius est domo, sꝫ qñ fuerint cõparata ad ea quę sunt eiusdem generis, ⁊ magnum, ⁊ paruũ tãq; ſm comparationem habentium, tum hęc non simpliciter, sed ſm habitudinem ad aliquid considerãtur, quo fit vt eadem ratio pluribus congruat. Nam mul-

titudo per se considerata, aliud est ⁊ aliud est quum considerantur sm habitudinem ad alterum. Vnde talia suscipiunt magis ⁊ minus ⁊ contraria eildem simul isunt. Verum Diuus Iamblicus vult magnum ⁊ paruum, multum ⁊ paucum, in his speciebus quę sunt per se ⁊ materiales considerari. Equidem quę sunt per se, partim excellentiam virtutis, partim sm multitudinem puraru rationum sunt. At vero ea quę sunt ad aliquid, ⁊ sm comparationem dicuntur in ipsis materialibus est videre in quibus magis ⁊ minus atq; contraria simul sm relationem ad alterum ⁊ ad alterum sunt. Nam quum accedit forma materię in ambabus, tum iste quędam virtus fit. Nam quatenus materia participat forma eidem assimilatur, ⁊ tum materiale multum ⁊ magnum fit, sed sm propriam infinitatem horum, scilicet magis ⁊ minus, ⁊ habitudinis ad aliquid, sic etiam participat transmutatione ad contraria. Cum itaq; sic se habeat Iamblicus ingit non recte arbitrantur hi qui putant hęc omnis simpliciter dici, quemadmodum Plotinus opinatus est. Etenim consuetudo vtitur magno ⁊ paruo ⁊ aliis huiusmodi sępe in his quę sunt ad aliquid. Vnde qui autem militum magnum sm comparationem ad sibi simile in genere tanq̄ maius significans, inquiunt idipsum milium magnum sm quod est ad aliquid. At vero Plotinus inquit magnitudinem non esse de numero eorum quę sunt ad aliquid, sed ipsum maius quemadmodum ⁊ duo plus. Nisi forte non ita se habet sicut Plotinus dicit, nā intelligentia magnitudinis extenditur ad ea quę sunt p se, ⁊ ad ea quę sunt inuicem comparata. Neq; enim magis diceretur id quod non participat magnitudine atq; non insinuaret excessum sm magnitudinem. Sed nonnulli inquiunt multa nihil aliud esse quam multa multitudo in numero considerata. quare non erit ad aliquid. Nisi facile sit aliam speciem numeri opponi quę dicatur ad aliquod quantum in qua decem habitudines rationum continentur. Nam in eodem est plus ⁊ minus, quod si quis numeri extensionem diceret esse simpliciter multitudinem ⁊ paucum numeri contractionem, certe nihil minus est ⁊ in progressionibus differentiam numerorum quędam consonans differentia inter se, qua excedunt mutuo, ⁊ exceduntur atq; plures sunt ⁊ minores, similiter in puncto continuo procedente prope vel eminus multe fiunt differentię habitudinis ⁊ excessus ⁊ defectus, aut mox stante dum procedit, vel tarde, vel etiam determinante excessum ⁊ defectum sm rationes, vel irrationabiliter. Nam sicut vnum ad multa, vel ad pauca procedens facit varietates numerorum, ita ⁊ punctum differentes magnitudinum habitudines operatur, sed aliquis terminus est processus sm multum ⁊ paucum, aut magnum ⁊ paruum, quia non procedunt in infinitum, sed habent aliquam mensuram procedendo. Nisi manifestum sit q vnaquęq; species simul cum sua proprietate, ⁊ quanto procedit ⁊ facit aliquam mensuram suę proprietati commensuratam. Non enim figura solum secum fert formam, sed etiam ⁊ magnitudinem quę aduenit materię cum extensione, ⁊ habet latitudinem magnitudo hic propter indeterminationem aliqualiter materialis naturę, quod si excesserit terminum magnitudinis, sese porrigens ad maius vel ad minus, tunc id quod constat tali magnitudine monstrum esse putatur, ceu apud nos quędam mulier. Cuius ipsa visa est quę habuit longitudinem quatuor cubitorum. Etiam noni comissionesue in plerisq; locis nascuntur. indeterminatio igitur quędam sm vnumquodq; genus ingreditur in ipsis materialibus iuxta excessum ⁊ defectum. Verumtamen rationes ipse participate quę per omnis penetrant ⁊ permeant efficiunt talis esse participantis, quales quidem sunt ipse, ceu magnitudo ⁊ pulchritudo, ⁊ id genus aliorum. Vnde ea quę absolute participant ipsis erunt simpliciter specie designate ⁊ ea quę sunt in habitudine erunt ad aliquid, quemadmodum si quis diceret calida simpliciter ⁊ calidius esse ad aliquid atq; nonnulla tanq̄ per se, nonnulla vero in aliis, ⁊ nonnulla vt materialia. Sed Diuus Iamblicus perspectius exploratiusq; de quantitate tractans q̄ ea quę dicta sunt, inquit. communis cuiuslibet quantitatis conceptio intelligentiaq; talis est. Quantum equidem est diuisibile in partes inexistens. Nam hoc similiter extenditur ad multitudinem ⁊ magnitudinem. Item huius aliud est numerabile, aliud vero mensurabile, ⁊ horum vtrunq; dicitur aliquo determinate ⁊ indeterminate, ceu longitudo dicitur determinate, quia cum terminis est ⁊ indeterminate, quia incertum est, vsquequo termini extenduntur, ⁊ statuuntur. Vnde si omnia sm communionem ipsius generis siue quantitatis determinate sunt, nihil interest si alterum ad vnum definitum sit, alterum ad duo, ⁊ alterum ad tria. Equidem non ob id neganda est participatio communis generis ipsis numeris, quia dualitas pręcedit trinitatem, ⁊ trinitas quaternitatem, ⁊ sic deinceps. Non enim binarius dualitasue efficit ternarium tanquā ipse prior sit ternario, sed sm aliud quidem prius ipsius ⁊ posterius dinumerantur, ⁊ sm aliud communitas eiusdem generis inest sm quam, neq; magis, neq; minus diuersa in ipsa in eodem continentur. Verum in his videntur mihi ea quę superius dicta sunt, longe rectius dicta esse. Vnde quomodo inquiat Iamblicus quantum esse diuisibile in partes existentes non admodum percipio quandoquidem esse diuisibile in partes potius naturam totius q̄ quanti exprimere mihi videatur. Equidem alia est totius intelligentia, ⁊ alia quanti. Nam totum dicitur partes habere ⁊ substantię inesse non quatenus quantum, sed quatenus species, vel indiuiduum est. Quocirca et Aristo. ait. non turbent nos partes substantiarum tanq̄ in totis sint velut in subiectis, si igitur substantia quę est species, habet partes completiuas speciei, ceu animal rationale mortale ⁊ substantia indiuidua habet partes completiuas indiuidui, ceu caput, manus, ⁊ pedes, profecto constat q etiam diuidatur in partes inexistentes, quare non est proprium quantitatis esse diuisibile in partes inexistentes, sed illud, quatenus dictum possibile est vnumquodq; quantum est, ceu duo, tria, vel bicubitale. Nam mensura est proprium quanti. Nam etsi fuerit quantum, indeterminata sic profecto dicetur tanq̄ nondum eius mensura perspecta ⁊ nota. Similiter etsi infinitum supponatur aliquid esse sic certe infinitum supponitur tāquam mensura percurri cognosciq; non potest. Nam quod quidem ⁊ prius dixi, neq; dimensio sola sm se videtur mihi quantum esse, sed magis quale, linea tamen superficies, ⁊ corpus, quia altera distenditur ad vnum, ⁊ alterum ad duo, ⁊ alterum ad tria, sunt quanta per se. Sed forsitan Diuus Iamblicus determinauit quantum sm q diuisibile est, sed non sm id quo in partes solum distribuitur. Nam diuisibile in partes est, non vt totum dūtaxat, sed etiam velut vnum in multa diuiditur, quod quidem inest quanto vt quanto.

Maxime autem contrarietas quanti, circa locum videtur existere. Sursum enim ipsi deorsum

contrarium

contrarium ponunt eam: que ad mediũ regiones. deorsum dicentes: ꝓpter plurimã distantiam medij ad terminos mundi esse. videtur autẽ ⁊ aliorum contrariorum diffinitionẽ ab his inferre. nam plurimũ abinuicem distantia in eodem genere contraria diffiniunt.

¶ Cum dixisset quanto nihil esse cõtrariũ, admodum scite nunc proponit que videntur quanta ⁊ contraria esse. Nam cur hec consulata fuerint deinceps sermo certus firmusq; erit, qui vniuersaliter ostendit quanto nihil eẽ contrarium. Et prius magnum ⁊ paruum, velut quanta contraria in medium producẽs ostẽdit, ꝙ hec nõ sunt quanta, sed ad aliquid. Item neq; si quanta ipsa esse aliquis concederet adhuc contraria essent. Nunc autem locum proponit, dicendo contrarietatem que est in ꝑdicamento vbi, circa locum maxime esse videri quib⁹ verbis ostendit hoc sibi non placere quod videtur eẽ. Nam plane dicit ꝙ quanto determinato nihil est contrarium. Equidem pars loci sursum, est quantum determinatum. Dicit itaq; ꝙ neq; circa hoc cõtrarietas est, lz videatur esse. Cur igitur id qđ sursum est, non opponitur ei quod deorsum: Nisi qa non quatenus quãtũ opponit̃. nam locus est quãtũ quatenus est superficies ⁊ bina dimẽsio quo pacto nullã hz oppõnẽ, que ẽ sursum ⁊ deorsum, si oppositionẽ aliquam hñt, forsitã eã obtinent vt est ad aliquid, vel quatenus sunt vbi. Nam eorum que sunt ad aliqd q̃dam suscipiunt contrarietatem sicut ⁊ ipsum vbi. Et sepenumero dictum est qđ multa etiam ẜm aliud ⁊ aliud ad diuersa pꝛedicamenta reducuntur. Sed forte melius est dicendum, ꝙ velut ad vniuersum illud deorsum est, in quo grauia feruntur, ⁊ sursum ad quod leuia petunt. Item deorsum est, ⁊ centrum ipsum medium, sursum vero sunt q̃ circa medium, ⁊ circa centrum sunt. Nam in sphera imũ ⁊ supmum ita considerantur, sed imum quo ad nos, illđ dicitur esse quod sub pedibus nostris iacet, sursum autẽ supmumq; quod supra caput nostrum est. His itaq; sic se habentibus que dicuntur sursum ⁊ deorsum quo ad nos hec dũtaxat ad aliquid sunt. Nam vnumquodq; cõmutat̃ ⁊ non est natura, sed ea que sunt in mundo sursum ⁊ deorsum quatenus vnum supra aliud vicissim eleuatur ad aliquid sunt, sed ẜm suam naturam talia sunt, qualia dicunt̃ semper esse ⁊ nunq̃ transgrediuntur, neq; excidunt quo pacto sunt etiam contrariorum susceptiua, tamen quatenus plurimum distant sic cõtraria sunt. Quare neq; quatenus ad aliquid sunt, contraria esse dicendum est, quo tamen prius affirmari videbatur. Item neq; quia magis quatenus quãta sunt, sic ad aliqd sunt, vel contraria, sed ambo hec. s. ad aliquid ⁊ contrarium eidem quanto ẜm locum iuxta dictas differentias accidunt, ⁊ non quatenus quanta sunt. Preterea ⁊ ipse dicendo non quanto, sed quantis esse contrarietatem insinuat, non loco, sed circa locum ⁊ non esse simpliciter, sed videri contrarietatem esse. Nam tales adiectiones determinationesue illud plane indicant, quia quemadmodũ rectum ⁊ curuum non quatenus quanta contraria erãt, sed quantis existentibus quippiam aliud accidit. sic etiã circa locum hec accidunt, ⁊ sicut animal ipsum nullum habens contrarium, partitur ⁊ diuiditur ẜm differentias contrarias, sic etiam locus per contrarias differẽtias diuiditur. Itaq; contrarietas facta non est. Locus est quãtus, sed ẜm quedam alia que aduenilit loco qui est quãtus, ⁊ quia circa alia quanta contrarietas accidit, ideo loco inter alia maxime contrarium apposuit, qa ⁊ alia cõtraria ob distantiam que est in loco designantur. Nam appellant contraria que inter se plurimum distant. Verum in qualitate distãtia formalis ⁊ specifica est, in quãtitate autem dimensionalis, que ⁊ principalior distantia dicitur ⁊ ab hac alie proficiscuntur ⁊ denominant̃. At vo si illud quod plurimum distat contrarium est, ⁊ in sphera ea plurimum distant que ẜm diametrum distãt, quomodo igitur non dicit hec esse contraria, sed medium contrarium fatetur esse concauo orbis lune quod sursum est in circuitu. Nisi qa illud qđ distat ẜm diametrũ, ita ẽ ꝯ̃riat̃ ẜm diametrũ: sz vt in sphera ⁊ in mũdo, ⁊ ẜm spẽz eãdẽ ea que ẜm diametrũ in circũferentia sunt ambo eiusdẽ nature sunt, ⁊ nullũ ab altero vicissim differt. At vo medium distat ab ipso concauo orbis lune ⁊ circuitu ẜm eandem speciem, quocirca ⁊ ipse dixit a medio mundi. vsq; ad terminos maximam esse inter capedinem ⁊ distantiam, vt totum sursum accipias tãq̃ eiusdem nature comparatum ad totum quod inferius est. Et ne qa existimet sursum ⁊ deorsum quo ad nos dici adiecit medium ⁊ concauum, seu circuitum sublunarem ẜm naturam q̃ habent imutabilẽ differentiam. Sed rursus quomodo sursum erat corpus circulare. Nam ipsius leuis ⁊ ignis hec regio suprema est. Nisi locus sursum sit natura ignis ⁊ ẜm accidens erit quinta substantia. Nam propria eius natura est circularis, ⁊ hec est ipsius circuitus. Verũtamen accidit ipsi vt sit superior igne, sicut Iamblicus inquit qui fatetur hoc acidens aliud esse ab eo, qđ in generatione alicui extrinsecus aduenit. Verũtamen dicenti ꝙ corpus circulare quia vltra sursum est, ⁊ eiusdem est contentiuum ob id merito diceretur supremum, ⁊ maxime sursum. Sed adhuc aiunt sursum ⁊ deorsum, que non ad aliquid dicuntur hec iter se ꝯ̃ria sunt, ⁊ tamen partes loci esse dicuntur, ⁊ non differentie que de partibus pꝛedicantur. Nam deorsum est ipsum mediũ, sursum vo est, ipse circuitus siue gyrum sublunare, quãdoquidem hec determinent naturalem grauium ⁊ leuiũ motum ẜm locum que etiam plurimum ab inuicem distant. Item aiunt ꝙ si locus esset causa motus ad tantũdem spatium ⁊ terminationis corporum quo ad quietem ⁊ lationem eorum, quispiam dicere posset ꝙ locus ẜm se terminat ea que mouent, sed si consistentia corporum, ⁊ motus ẜm substantiam terminos loci determinat non erit ẜm se locus, neq; habebit tales partes. vnde nõ exigua fuit differentia opinionum de loco. Nam alij aiunt ipsum determinari definiriq;, ẜm relationem, ⁊ ad aliqd. Nam vt est contentiuum corporis sic intelligitur vt locus ⁊ ꝑtinẽs ad contentũ dicitur vt ad aliquid. Alij autem dicentes locum, ⁊ spatium fatentur ipsum esse quãtum, ⁊ non ad aliquid. Item nonnulli sursum ⁊ deorsum dimittunt ⁊ contraria ipsa ponuntur. Alij autem hec cõtraria esse concedunt, neq; in vniuerso subsistere dicũt. Nam esse de numero eorum que sunt ad aliquid fatentur, vt dextrum ⁊ sinistrum. Pitagorei vo aiunt locum esse terminum omnium que sunt, qui quo ad verba idẽ asserere videntur quod Aristo. dicit, sed quo ad veritatem longissime discrepant. Nam inquit Aristo. locũ esse terminum continentis quatenus continet contentum, iccirco vltimum celum negauit in loco esse. At Pithagorici locum asserunt esse terminum vniuscuiusq; rei, ac terminum vniuscuiusq; speciei, in quo locatur, ⁊ in quo cõtinetur. Sic autem vniuersalius atq; exploratius assignato loco ⁊ declarato, ⁊ sursum ẜm excessum substantie puritate ⁊ virtute, excellens considerandum est, ⁊ deorsum id esse quod omnibus talibus oppositis (simi⁹ ꝯ̃ter) riusq; est. Vñ cõstat ꝙ hoc mõ cõiter, ⁊ absolute hec in

Aduerte ꝙ si ẜm diametri distantiam esset ꝯ̃rius polus arctic⁹ eẽt ꝯ̃rius antarctico: ideo rñdet Simplicius ꝙ sũt eiusdẽ nãe.

omnibus ꝯsiderari queunt, atq; ſm ꝑprias vniuſcuiuſq;
naturam ipſa compꝛehendi. Nam ob id virtus q̄ cuncta
in vniuerſo ſuſtinet τ complectitur in cęlo collocat̄ ſm
excellentiam termini qui oīum rerū eſt terminus.

¶ Non videt̄ autem quantum ſuſcipere ma-
gis τ minus, velut bicubitū. Nō eni eſt alte-
ruz altero magis bicubitum, neq; in numero
velut tria ipſis q̄nque, nihil magis tria dicun
tur, vel q̄nque, neq; quinque tribus, neq; tpˢ
alteꝝ altero magis dicit̄ tēpus, neq; totalr̄ in
aliquo dictoꝛum magis τ minus dicit̄, qua-
re quantū non ſuſcipit magis τ minus.

¶ Etiam hoc quātum habet ſimile cum ſubſtantus. ſ. non
ſuſcipere magis τ minus. Etenim ipſum etiam queadmo
dum ſubſtātia nō ꝑticipat infinitate ſm magis τ minus
quo circa in ſpecie diffinita cōtentū eſt, τ ꝓpter h oſten-
ditur nō eſſe ꝯtietatē in quāto. Naz ꝑncipiū trāſmutatio-
nis in cōtrarium eſt, remiſſio, τ diminutio ꝑexiſtētis for
mę. Nā mixtione ꝯtrꝫ fit obſcuratio τ cōfuſio quo fit vt
his q̄bus eſt, cōtrariū inſint magis τ minus, τ ecōtra. Ve
rum Ariſt. demonſtrationez ex inductione fecit in quā-
tis definitis determinaiſſue ꝙ non ſuſcipiūt magis τ mi
nus cum dicit bicubitum, τ tria atq; in ipſis quātis inde-
terminatis quādo dicit, neq; tēpus altero eſt magis tem-
pus. Exiſtimo tñ cām eſſe ꝙ quātitas nō ſuſcipit magis
τ minus eſſe hanc ꝙ alia quātaz determinantur τ mēſu-
rantur. Si igitur quantum ſit alioꝛum terminus, quo mo
do participabit in determinatiōe ſm magis τ minus, qđ
ſi dicimus magnitudinem maioꝛem magnitudine, τ
numerum numero multipliciorem, τ hoc modo in his
multum magis τ minus conſideramus. Nam caucaſus
maioꝛ ymeto diceretur magis q̄ athos atq; magis plu-
ra tribus dicuntur ſeptem q̄ quinque, tamē dicemus ma
gis τ minus quę ſunt ad aliquid ipſis ineſſe. Equidem ſi
magis caucaſus τ minoꝛ athos, τ adhuc minoꝛ ymetus
eſt certe aliquis concederet quantum ſuſcipere magis τ
minus ſm indeterminationem quemadmodum τ cōtra
rietatem. Nam magnum non ad aliquid, ſed ſm ſe oppo
nitur ei quod ſm ſe dicitur paruum. Et hoc modo An-
dronicus determinat. Verum Plotinus fatetur magnū
proꝛſus non eſſe ad aliquid, ſed impꝛoprie nos dicere ſę
pe magnum loco huius. ſ. motus.

Motes ſunt iſti/ vt ē Stra/bonem.

¶ Propꝛium autem maxime quāti: ęquale τ
inęquale dici, vnumq̄dq; enim dictoꝛū quā-
toꝛum: τ ęquale τ inęquale dicit̄: velut coꝛ-
pus τ ęquale τ inęquale dicitur: τ nume-
rus τ tempus: τ equalis τ inęqualis dicit̄. ſi
militer autē τ in alijs dictoꝛuz vnūq̄dq; ęq̄-
le τ inęquale dicitur. Reliquoꝛum autem q̄-
cunq; non ſunt quanta, non valde vtiq; vide
buntur ęquale τ inęquale dici, velut diſpoſi
tio non valde ęqualis τ inęqualis dicitur. ſ;
magis ſimilis τ diſſimilis, τ album nō val-
de ęquale τ inęquale dicitur. ſed magis ſimi-
le τ diſſimile. quare quāti maxime vtiq; erit
propꝛium ęquale τ inęquale dici.

¶ Cum tradidiſſet cōmunia quę quanto inſunt impꝛſen
tia tradit propꝛium contra alia pꝛędicamenta, ꝙ etiā to-
li quanto ineſt, τ hoc eſt ęquale τ inęq̄le dici, rurſus oſtē
dit per inductionem in quantis continuis τ diſcretis di-
ſcurrendo per ſingula. Quod autē hoc ſit propꝛiuz quā-
ti hunc in modum oſtendas. Quātū qua quātum eſt, mē
ſurabile eſt, ſed mēſurabile aliquando natum eſt menſu
rari eiſdem menſuris, τ aliquādo pluribus vel paucioꝛi-
bus, illud igitur ꝙ eiſdē menſuris mēſuratur ęquale eſt,
qđ vero pluribus vel paucioꝛibus inęquale erit. igit̄ quā-
tum quatenus quātum ęquale τ inęquale dicit̄. Quādo
quidem quatenus quātū menſurabile ſit, τ quatenus mē
ſurabile hęc eidem inſint. Eteniz τ alijs mēſuris hęc in-
ſunt ꝓpter quātum. nō enim lignū mēſurat lignum qua
lignū, ſed qua magnitudo τ quātitas eſt. igit̄ ęq̄le τ ineq̄-
le propꝛie τ ꝑncipalr̄ in quāto eē dicūtur, in alijs vero nō
ꝓpꝛie, nā album nō dicit̄ ęquale albo ꝓpꝛie, ſed impꝛo-
pꝛie. Nā alba ꝓpꝛie dicūtur ſimilia, τ oīa quę determina
ta ſunt ſm q̄litatē, ꝓinde τ diſpoſitio diſpōni ęq̄lis pro-
pꝛie non diceret̄, ſed ſimilis. ſi igit̄ ęquale τ inęq̄le omni-
bus quātis inſunt vt per inductionez demōſtrauit, nūc
vt ſolis quātis ineſſe oſtēdit. Nō eniz in q̄litate ꝓpꝛie di-
citur ęquale, ſed ſimile, neq; in ſubā quatenus ſubſtātia,
ſed quatenus participat magnitudine τ quāto, itaq; me-
rito dicit̄ ęquale τ inęq̄le quāti ꝓpꝛiuz. Architas quoq;
cum aſſereret ęq̄le τ inęquale eē quanti ꝓpꝛium, fatetur
quātum ſpectari cōſiderarine in multitudine τ magnitu-
dine atq; in ipſo momēto inclinationeve, quādoq̄dē ni
hil hoꝝ ſubam aut qualitatez aſſequat̄. Vnde ipſe etiam
diuidit ęquale τ inęq̄le tripl̄r, ſm tres differētias quāti.
Verū Alexāder ſequutus Ariſtotelē inclinationē mo-
mentūue non locat ſtatimq; in quāto, ſed in quali. Item
aſſerit ęquale τ inęq̄le in grauibus nō ꝓpꝛie dici, ſ; abu-
ſiue. Nam his potius cōpetent ſimile τ diſſimile, vt alijs
qualibus cōpetunt. Item metiri mēſurarive tradit cōmu
ne eſſe etiā his per accidēs, ſicut alijs qualitatibus. Nam
vt cōſueuimus dicere hoc albo alterū albuz decies ma-
gis albuz eſſe, vbi nō decima pars albi dimenit̄, ſed deci-
ma pars ſuperficiei in qua albū eſt, quo fit, vt albū men
ſuratuz ſit per accidēs, ita etiā grauis mēſurātur, quando
quidē grauitas mēſuretur ob id coꝛpus in quo eſt. Nam
graue ſit ſm qualitatez, ſed non ſm magnitudinē, quan-
doq̄dem omne qđ erat grauius moꝛ, τ maius leuioꝛ ſit,
quia plurimū menſuraꝝ erat, qđ ſi non menſuratur graue,
itaq; neq; illi cōpetet ęquale vel inęq̄le. Vnde hęc Ale-
xandri verba plurimā ſępeq; ab eodē dicta occaſionez
dederunt, vt recētioꝛes interpꝛtes tria genera quāti ſequu
ti Architā ponentes aſſeruerint grauitatez metiri poſſe
nō ꝓpter coꝛpus, alioquin eadē eſſet mēſura grauitatis τ
coꝛporis. At plerisq; in locis coꝛpoꝛis τ iclinatiōis mo-
mētiq; menſurę aduerſant̄ inter ſe τ ꝯtrarię ſunt, ceu in
plūbo τ lana. Eqdem menſuratio coꝛpoꝛis inęq̄lis foꝛte
foꝛtuna eſt, τ inclinatio eſt ęq̄lis, vel ecōuerſo moles ęq̄
liter ſe habebūt, τ inclinationes inęq̄les. Et certe in cun-
ctis fere coꝛpoꝛibus inclinationes momētaue inęqualia
ſunt moli τ magnitudinibus coꝛpoꝝ. Eteniz alia eſt ſpe
cies quāti ipſa magnitudo, τ alia ſpēs eſt inclinatio. Nā
talētum τ mna ſpē differūt a pede τ cubito, quare etſi ab
alio quāto mēſurātur pondera τ grauia, nō tñ ſunt qua-
lia neq; in aliquo quantoꝝ cōtinētur, ſed ſunt vna ſpēs
quanti diſtincta ab alijs. Alexāder autez neſcio quo pa-
cto aſſumens petenſq; id qđ eſt in ꝑncipio concluſit icli-
nationē non quatenus inclinationē nō eſſe quātum, ſed
quale. Atqui pace Alexādri ſi graue ac graui ſm quali-
tatem differret euariaretq; ꝑfecto euariatio atq; diſcri-
mē factū fuiſſet ipſoꝝ caracterū per aliquas differētias,
ſicut etiaz idē videre eſt in alijs quę q̄litatibus diſcrepāt
τ variātur. At inclinatio quatenus inclinatio eadē hz ꝓ-
prietatem

Uide Pla/tonē p hoc in Thimeo.

Rope grece/ momentum q̄ vel ſtatera/ vt trutina ad vnā ptē iclinat/ τ iclina/tio dicitur.

Hic accipit pedē p mēſu/ra/ nā pes q̄/tuoꝛ palmos continet.

Q̃lia simplr cũ cum Ar chyta.

ꝓprietatem ⁊ eundẽ caracterem, sed solũ trahendo tantũdem pōderis, aut tantūdẽ inclinationes momẽtaneas fm ꝓportionẽ inclinationis ad mediũ cōparent. Tres igit sunt quãti species, ⁊ tripliciter in ipsis ęquale ⁊ inęquale considerant. Pręterea ambigunt quidã contra ea quę dixit Aristo. qm̃ si simile ⁊ dissimile non sunt quanti proprium, sed qualis, quō igitur magnitudines dicunt similes. Nam a geometria habemus quadrata descripta cum similia, tum ẽt dissimilia. Forsitan igitur vt ęquale inest qualitatibus ꝓpter quantũ ꝙ est simul cũ ipsis, ita simile quãtis cōpetet ꝑ quale qđ est in ipsis quantis. Nã triangulus quantus est fm mensurabilẽ intercapedinem, atꝙ areã eius, sed qualis est fm formã ⁊ proprietatẽ ꝑ quam similis esse dicit, sicut per quãtitates dicitur ęqualis, quo circa ea quę sunt silr̃a, sępe etiam sunt inęqualia, perinde atꝙ eisdẽ ꝑ aliud insit similitudo, ⁊ per aliud ęqualitas. Item alij dubitant quō Arist. remouẽdo ꝯrietatẽ a quãto statuerit assignando hanc ꝓprietatẽ ipsius quanti cōtrarietatẽ ęqualis ⁊ inęqualis. Et soluunt asserẽtes oppositionẽ quę est inter ęquale ⁊ inęquale nō esse vt ꝯriorũ, sed esse velut in ea quę sunt ad aliqđ circa quantũ considerata, sicut ẽt simile ⁊ dissimile, quo ad aliquid sunt, circa quale, sꝫ prorsus ęquale ⁊ inęquale qualitercũꝙ se habeat non idem est quanto, vt quantũ ob id cōtrarietatẽ in seipso habeat, sed aduenit quãto. Item si aliquis ęquale ⁊ inęquale in substãtijs statuerit, dicẽdo turrim ęqualem turri, aut in dispōnibus, vel in actionibus. Dicendũ est ꝙ ęquale ⁊ inęquale non cōpetũt substãtię qua substãtia est, neꝗ qualibus quatenus qualia sunt, sed quatenus participant quãto. Qualis aũt sit mẽsura in virtutibus ⁊ actionibus an numerus, vel quantitas inclinationis momẽtius inquisitione discutiẽdũ ẽ. Tertio quoꝙ dubitãt quō quale ⁊ inęquale dicãtur ꝓpriũ quãti, siquidẽ nō insit omni quanto. Nã neꝗ vnitas, neꝗ punctum, ęqualia vel inęqualia dicunt. Cum ęqualia ea sint quę eadẽ mẽsura ęqualiter mẽsurent, ⁊ inęqualia quę inęqualiter mẽsurant, sed vtrũlibet hoꝝ neꝗ qualiter neꝗ inęqualiter eadẽ mensura mẽsurant, aliogn pũctũ nec vnitas essent indiuisibilia. igitur perspicuũ est, neutrum eoꝝ ęquale ⁊ inęquale esse. Sed hãc dubitationẽ alij quidẽ soluũt supponentes punctũ ⁊ vnitatẽ esse, quãta ostẽdentes eadem ẽẽ ęqualia ⁊ inęqualia. Et erit (vt existimo) talis demonstratio eoꝝ vnitas seipsas ⁊ alias vnitates ęqualiter mensuret. Nã semel vna est, quare ęquales erunt vnitates. Similiter quoꝙ de pũcto dicendũ est. Nam si oẽ punctum cuilibet puncto adaptet semel seipsũ mẽsurat ⁊ alia. Verum quidẽ alij soluũt dubitationẽ non admittẽtes vnitatẽ ⁊ punctũ quanta esse. Nã si non sunt quanta continua neꝙ discreta, ⁊ in his duabus speciebus quãti oĩa quãta cōtinent. igitur punctum ⁊ vnitas non erunt quãta, neꝗ mẽsurabilia. quare neꝗ cōgruet ipsis ęquale vel inęquale dici. Etenĩ vnitas quidẽ est principiũ numeri ⁊ nō numerus, silr̃ punctũ est principiũ magnitudinis ⁊ non pũctũ, quare ambo sunt pncipia quãtoꝝ ⁊ non quanta, igit ęqualis ⁊ inęqualis principia sunt, igit neꝙ quanta neꝗ qualis vel inęqualia erũt, tñ neꝗ penitus ab his exciderant qm̃ principia ipsoꝝ sunt. Cęterũ cum Porphyrius hic secutus Andronicũ dearticulare determinareꝗ periclitat contẽdamus intellectionẽ cōceptũꝗ vnius, vnitatis, ⁊ pũcti quę non dicunt fm ideas, sed manifesta sunt sensu vel intellectui, de qbus etiaꝫ intentio ꝑsens tractat. Age ⁊ nos dicta eoꝝ prosequamur. Nã qm̃ ait vnũ dicimus vel longitudinẽ, vel latitudinẽ, vel profunditatẽ, iũ profecto cōsiderandũ est qđo vnum dicimus. Nisi cōstet ꝙ qñcũꝗ aliquis cōsiderauerit corpus continuũ quidẽ ac totũ sibi ipsi circa oẽs partes circũscriptũ, tñ seorsum ⁊ sigillatim, atꝗ ab oĩbus alijs seiunctũ, tũ tale continuũ vnũ esse nominamus, ⁊ cōtinuationẽ partiũ eiusdẽ adinuicẽ vnionẽ vnitatẽue appellamus, ⁊ sic vnũ numero intelligimus. Specie ꝟo vnum ⁊ eiusdẽ speciei tunc cognoscimus qm̃ accidẽtia aptoꝝ indiuiduoꝝ fm differentias eisdẽ insertas seperamus. Sed qm̃ non solũ vnus, sed etiã seorsum ab omni alio eiusdẽ generis, vel eiusdẽ speciei, vł prorsus cognati affinisꝗ extiterit, tũ solũ nominam⁹, cōpositũ, qđ iam est solũ insinuantes, qđ ob vnũ ⁊ vnitatem, quatenus a cęteris alijs secernitur ⁊ vnus euadit, dr̃ postea vnum. Nam vnitas cōcurrens atꝗ cōueniens cũ vno appellat solũ. Neꝗ interest si solitudinẽ vel vnitatem dicamus, qñquidẽ ambo hęc de vna re subiecta dicãtur. Attamen nō amplius in duobus, tribus, ⁊ cęteris deinceps aliqđ proportionale vnitati solitudiniꝗ dicit, qꝛ vnusquisꝗ numerus ꝯsistit in multitudine. Est igitur habitudo vnius fm oppositiones ad alia oĩa, qm̃ ab illis oĩbus sigillatim in vnitatẽ quippiã redigeret ⁊ seperaretur. Verũ cum nōnulli asserant punctũ esse vnitatẽ positione, ⁊ vnitatẽ pũctum sine positione, sic intelligendum est, non ꝙ vnitas fiat pũctus fm adiectionẽ ipsi, quãdo quidẽ neꝗ manẽs vnitas positionẽ assumat, neꝗ pũctũ manes punctũ positionẽ abijcit, igit vł solam ꝓportionem idẽtitatis indicare manifestareꝗ, ⁊ subsistentiã pũcti alterã esse ab vnitate insinuare, qñquidẽ non minus punctũ sit principiũ ⁊ terminus magnitudinis, sicut vnitas numeroꝝ. Sed si quis manifestã intelligẽtiã clariũꝗ conceptũ pũcti sumere auet, id assequetur ex resolutione magnitudinũ. Equidẽ principiũ resolutionis fit ex naturali cōceptu intelligẽtiaꝗ quę de oĩbus magnitudinib⁹ habet. Nam corpus longitudinẽ, latitudinẽ, profunditatem hꝫ, quaꝝ dimensionũ vnaquęꝗ fm aliud est pars, ⁊ fm aliud est terminus. Et pars corporis cũ triplici sit dimẽsione extẽsa, easdẽ hꝫ dimẽsiones cum toto. Pars aũt superficiei silr̃, quę hꝫ extẽsionem iuxta duplicẽ dimensionẽ, ⁊ lineę pars vnam tãtum possidet, sicut etiã totum eius. At terminus semꝑ a terminato deficit et eo minus est vna dimẽsione. Nam si linea subsistit fm vnam dimẽsionẽ, terminus profecto eius hanc distensionẽ nō habebit, quare pũctum erit sine dimẽsione ⁊ impartibile. Vñ negationes in quãtis atꝗ defectus similes sunt eis negationibus in sub̃a. Verũ in ipsis multitudinib⁹ discrepãt. Nam vt de vno nō cōgruit proferre declinareꝗ pluraliter, ita neꝗ de pluribus singulariter. Verũtamen hicubita magna ⁊ multa dicũtur, sicut hicubitũ dicit multum ⁊ magnũ. Itẽ dr̃ aliquid priuatiuę in quãto. Nam infinitus dr̃ fm priuationẽ illius qđ hꝫ terminum, similiter quoꝗ impartibile dr̃, qñquidẽ eiꝫ quãtũ sit genus, hęc non habeãt ea quę generi insunt, ceu vnitas in numero se habet, ⁊ pũctus in linea. Proinde sunt nōnulla in quãtitate quę denominata a quãtis, sicut in qualitate nōnulla a qualibus, vt iuste a iustitia, ⁊ hęc sunt, ceu quotiens a quãto, ⁊ trifariam totidem, bis, ter, sepe, raro, quoꝝ vnũquodꝗ dici potest vnũ ⁊ totum, sed punctũ ⁊ vnitas nō dicũtur tota. Nam totũ dr̃ qđ oĩbus suis cōstat absolutisꝗ partib⁹. At pũctũ ⁊ vnitas sunt indiuisibilia. Cęteꝝ Iamblicus formulis quibusdã tradit modum, quo propria quanti, ⁊ alioꝝ ꝑdicamẽtoꝝ sigillatim inuenire possumus. Vnde inquit accipiẽda sunt ea accñtia quę vnicuiꝗ ꝑdicamento suapte natura insunt, atꝗ considerare ea quę cōiter in oĩbus speciebus vniuscuiusꝗ sunt, ceu qđ omni quanto inest excessus ⁊ defectus, quę suapte natura oĩbus speciebus quãti cōiter insunt, quo itaꝗ itinere maxime ingrẽdum est propriũ quãti. Nam quũ excessus ⁊ defectus vt

Idẽ Plotinus. Iac Ammonius ign, que vocab⁹ fecit.

vnum simul vtrūq; inęquale esse ponimus, merito huic ex opposito ponimus ęquale, quocirca proprium quanti erit ęquale vel inęquale. Similiter in sub̃a considerandū est illud qđ naliter insertum, ⁊ cōtrer est oībus substantię ortui interitui q; obnoxyus, ⁊ hoc est qđ subiectū substantię virtute apte pparata susceptrix sit cōtrariorꝫ. Similiter in qualitate simile ⁊ dissimile sunt. Eodē quoq; mō in cęteris p̄dicamentis inueniri pñt ppria vniuscuiusq;. Sed ad sequēs p̄dicamētū vna cū Arist. cōmigremus.

¶ Prędicamentum tertium quod ad aliquid appellatur.

Ad aliquid aūt talia dicunt̃, quęcūq; ipsa q̃ sunt aliorū esse dicuntur, vel quocūq; aliter ad alterū. puta maius hoc qđ est alterius dicit̃. aliquo enim maius dicit̃. ⁊ duplū hoc qđ est alterius dicit̃. alicuius enim dicit̃ duplū. Similiter ⁊ alia quęcūq; talia. Sunt aūt ⁊ talia eorū quę ad aliqđ puta habitus, dispositio, sensus, sciētia, positio. Omia enim dicta hęc quę sunt aliorum esse dicuntur, vel quocūq; aliter ad alterum, ⁊ non aliud aliquid. habitus enim alicuius habitus dicit̃, ⁊ scientia alicuius scientia, ⁊ positio alicuius positio, ⁊ aliud aūt similr̃. Ad aliquid igitur sunt quęcunq; ipsa q̃ sunt aliorꝫ dicunt̃ esse, vel qualitercūq; aliter ad alterū, velut mons magnus dicit̃ ad alterū. ad aliqđ enim magnus dr̃ mons, ⁊ simile alicui simile dicit̃: ⁊ alia aūt talia similiter ad aliqđ dicunt̃. Sunt aūt ⁊ reclinatio, ⁊ statio, ⁊ sessio, positiones quędā. positio autem eorꝫ quę ad aliquid. reclinari autē vel stare, vel sedere, ipsa quidem non sunt positiones. denominatiue autē a dictis positionibus dicuntur.

¶ Cum nōnulli euadant eas dubitationes, quę de assignato ordine p̄dicamētorꝫ afferri solent, fateātur eorꝫ doctrinā tradi exhiberiq; sine ordine, atq; asserūt p̄dicamenta casu, sorte, fortunaq; assequi dinumerationem qui ignari profecto sunt quō in deteriores angustioresq; dubitationes hęc asserētes incidāt. Nam qui ita sentiunt atq; autumant, tollunt sane de medio rerū ordinē, quē inter se obtinēt, ⁊ verborꝫ suorꝫ concordiā demūt, operępciū igitur est doctrinā prędicamentorꝫ ordinatā esse existimare. Et cū duplex sit ordo, alter s̃m nām ⁊ essentiā vniuscuiusq; p̄dicamēti, alter xo s̃m doctrinā ⁊ eruditionē qua facile doceri possumus, imperitia opus erat psequi modū tradēdi quo facile instrui docerię possemus, ⁊ minime vti ordine s̃m naturā. Rursus quo ad ordinē s̃m nām qui pręstātior ppriorq; est ordine quo ad doctrinā, merito substantiā prius ordinamus, qñquidē ipsa sit omniū generū prima, ⁊ cōsideret̃ s̃m se, atq; sit causa, cur alia sint ac existant. Vnde cū aliorꝫ p̄dicamentorꝫ ordo fuerit assignādus, iuxta naturā existēdi atq; s̃m quandam affinitatē ⁊ cognationē eorꝫ ad substantiā, vt ea quę sunt cognatiora subę prius locent̃ ⁊ p̄cedant, ⁊ quę e minus magisq; sunt aliena posteriora numerentur, si ergo prius ordinant̃ ea quę sunt per se, q̃ ea quę ad aliquid esse dicunt̃, ac ea quę insunt insertaq; sunt subiectis ordine p̄cedunt ea accidētia quę adueniūt, pfecto quale p̄cedet ea quę ad aliqđ sunt. Itē quale cognatius est subę, q̃ id q̃ est ad aliquid, vt ēt Lucius obycit. Nam tradit cōuenientius Socratē insinuādum esse ex simi, prominētiūq; oculorꝫ atq; ventricosi proprietate, quę certe qualia sunt, q̃ ex dextro, ex amico ⁊ ex his quę ad aliquid sunt. Item aliter dicunt, qm̃ cū q̃ hic dicūtur in duo diuidātur. s. in ea quę sunt per se, atq; in ea quę sunt ad aliud, ⁊ iam inceperit dicere de his quę sunt p se, vbi de sub̃a ⁊ quātitate hactenus egit, opꝫtiuꝫ quoq; erat quale adycere statim, ⁊ sic deinceps transire ad ea q̃ sunt ad aliqđ. Item si s̃m Aristo. ea quę sunt ad aliquid assimilant̃ his quę adnascūtur, atq; his q̃ per se intelligūtur, perinde ac posterius aduenient, quō igit̃ ad aliquid nō locabitur post ipsum quale. Vnde Architas quoq; tradit hunc in modū p̄dicamentorꝫ ordinē dicendo. Primā quidē sub̃am opꝫ esse, atq; ea quę simul sunt cum ea, ⁊ ita quō hęc se habeant aliqualr̃ ad aliqđ aliud, postea xo hanc habitudinē eorꝫ quę extrinsecus adueniunt, dicere. Substantiā itaq; primaꝫ cum ponat, in qua oia sunt, ac sine qua nihil esse pōt, ⁊ postea illa quę simul sunt cum ea. s. quale ⁊ quantū, innuit his ita dispositis ordinatiūe ac effectis pluribus necesse esse, vt adueniat eis habitudo, qua ipsa plura, vel cognate, vel extraneo mō se hñt cum sub̃a, ⁊ ita perficit̃ habitudo eorꝫ quę sunt ad aliquid. Post xo hanc habitudinē sunt cętera alia p̄dicamenta, quę non s̃m ingenitā inditāue, sed s̃m aduentitiā variāq; ꝯsistentē habitudinē cōsiderātur. Huius quoq; ordinis testis est Aristo. Nam a principio cum enumerasset p̄dicamēta, quale prius locauit ⁊ statuit, q̃ ipsum ad aliquid. Quod si quispiā secus senserit assignādo causam talis ordinis dicēs, idcirco post quantū mox adiecit se ad aliqđ, ne aliquid iterponeret, qđ qualitatē ab ipsis prędicamentis agendi ⁊ patiēdi separet, quę sunt indita vnaq; ingenita cū qualitate. Etenim qualitatis ope agēs agit, ⁊ patiēs patitur. Is ēt intelligat q̃ neq; virtus, neq; actio, neq; efficientia, neq; motus efficerent aliqđ in altero, nec ab aliquo quidpiā pateret̃, nisi pręiret quędaꝫ habitudo aliquo mō hñs se ad aliqđ, quę cōnectat agens cum patiēte, vt alterꝫ agere queat, ⁊ alterꝫ pati, igit̃ oportebat aliter habitudinē ipsius ad aliqđ ordinari, tanquaꝫ cōem ⁊ cuꝫ oībus ingenitā, atq; cum ipso esse considerata. Nam etiā ipsum esse aliquo mō se hꝫ ad aliquid, cuꝫ dicat̃ prius esse cęteris aduētitys habitudinibus. ¶ Sed pter ea quę videntur, talis ēt est Aristo. defensio, quippe q̃ non intelligit habitudinē actionis cum aliqđ mouet, ⁊ alterꝫ mouet̃, ad virtutē per quā necessario eorꝫ quę prime agunt ⁊ patiūtur, prius ordinentur ea quę sunt ad aliquid, quare non oportebat trāsponere p̄dicamentū qualitatis posteri⁹, neq; e loco suo dimouere. Sed neq; Andronicus acceptādus est, qui posuit ipsum p̄dicamētum ad aliqđ post oia prędicamenta, q̃ ipsuꝫ est quędā habitudo, ⁊ q̃a assimilatur his q̃ adnascūtur. Nam habitudo ingenita cōnaturalisq; eorꝫ quę sunt ad aliquid pręcedit aduētitias habitudines, vt ēt Architę videt̃. Hęc igitur narrata sint iuxta diuersa dogmata, instituta, sentētiasue de ordine p̄dicamentorꝫ. ¶ Atqui denuo quęrendū est, quonā pacto Architas cuꝫ p̄us ordinauerit qualitatē q̃ quātitatē. Arist. xo non modo quātitatē ante qualitateꝫ sed etiā prędicamentū ad aliqđ locauit ⁊ statuit. Nisi Architas, vt p̄us diximus, veluti amicus intellectualiuꝫ specierꝫ, mox post subaꝫ ordinauerit qualitatē, qua pprietas specierꝫ determinat̃, qui ēt illico subiunxit quantū pertinēde atq; ingenitū induūq; subę, ⁊ principiū eorꝫ quę p se subsistunt. Vnde quantū locauit post subaꝫ ⁊ qualitateꝫ, ⁊ post quātitatē statuit cōem ⁊ ingenitā habitudinem ad

Obiicit sibi Simplicius sic dicens.

Solutio Simplicii.

Intelligit ad uētitias habitudines eas q̃ sunt sex principiorum.

aliquid, quā etiam ante cęteras aduentitias habitudines posuit. Aristo. vero cum in psēti doctrina pluris faciat generalē corporeāq; substantiā, prius ordinauit quātitatez quā qualitatem, q̄ quidē illa sit magis corporea, deinde subiunxit post quātitatē ad aliquid, ⁊ cętera alia ſm eōs modos ordinis. Subiunxit itaq; post quantitatez ad aliquid iuxta vnam eandēq; rationē naturę, q̄ quāti aliud est ſm se, aliud vero ad aliquid. Ea porro de cā sermo de his quę sunt ad aliq̄d cōtinuus est sermoni de quātitate, q̄ excessus defectusq; quāto insunt. Vnde cum excessus defectusq; pportiones spectanī ꝯsiderāturq;, ⁊ subsistē tibus iaz magnitudine multitudineq;, q̄bus aduenit maius ⁊ breuius, plus atq; minus, in quibus subsistūt habitudines nōnulle ad aliquid, merito post quantū ordinanī ea quę ad aliq̄d sunt. Item quum aduenit multitudo substāntię ob ipsum quantū, ⁊ mox habitudo simul apparet, qua cōitas ⁊ dr̄ia eoꝝ quę mutuā inter se cōparationem habēt, cōsideranī, itaq; prędicamentū ad aliq̄d ſm nālez ordinē seq̄tur quātitatis prędicamentū. Itez ſm doctrinā talis ordo cōgruus est. Nam cum in sermone de quanto ostēderit magnum ⁊ paruū, multū ⁊ paucū, quę videbantur quāta esse, potius ad aliq̄d esse, idcirco opus erat statim afferre ea q̄ sunt ad aliq̄d, quo circo et in contextu B pponit exempla ipsius ad aliquid, quę prius erāt dubia psuadēdo illa per hęc, pariterq; ostēdendo hęc cōtinua esse illis. Nam inquit, maius hoc q̄ est alterius dicitī. aliquo enim maius dr̄. Equidē subdit montē magnū ingentēq; dici ad alteꝝ mōtē. Quare si quę proxime pauloq; ante in dubiū reuocabātur ipse iam describēdo hęc esse ad aliq̄d, nunc ostendit locari in p̄dicamento ad aliquid, ꝯsentaneū vtiq; erit, vt talis ordo seruatur eoꝝ quo illa p hęc vicissim persuadeātur. Eq̄dem operępretiū est etiam in tradēdis docendisq; rebus perspicere prius atq; animaduertere, q̄uo recte facileq; discere possimus, pręsertiz quū id ordini naturali congruit. Iccirco quispiā iure meritoq; dicet, qd̄ ea quę sunt ad aliquid suapte natura posteriora sunt, tn̄ sermo de ipsis priore doctrina indiget, atq; pręcedere dz, vt mox habitudines a subiectis describere valeamus, ⁊ minime ipsas sub eodē prędicamento cum subiectis collocemus, ceu cōstat in magno ⁊ paruo. Nam cuz hęc ad aliq̄d essent, tn̄ quanta esse videbantur, q̄ ea in q̄bus est habitudo, quāta erant. Porphyrius vero cupiens fauere ordini, quē secutus est Aristo. inq̄t ipsuz q̄le aurī traherēq; generationē ex coitu synodoq; quāti cum ipso ad aliq̄d, vt etiā quibusdaz alijs, ⁊ Empedocli placitū erat, q̄ qualitates pduci ex cōsonāti armonicaq; cōplexione elementoꝝ asseruit. Itez Plato per pportiones hemiolias .s. sexquialteras, duplas, sexquitertias, sexquioctauas, ⁊ id genus quę in quātitate cōsideranī/vt ad aliq̄d sunt, talem spēm animę ⁊ corporis determinatam ſm talē qualitatē cōstituit. Et certe dicendi copia ac mira tractandi artificiū laudandū est. Dicendū tn̄ est qd̄ in effectibus cōpositisq; nō est absimile alienūq; a vero prorsus illa etiā hoc modo pduci, quāq̄ in rōnibus quę sunt causę ipsoꝝ ſm vnionē atq; ſm vnius principiū hęc oīa cōtineātur cōgruo ⁊ cōuenienti ordine. Non enim opus est in rōnibus q̄ sunt causę prius ordinare multitudinez q̄ȝ vnitatē, atq; habitudinez prius q̄ȝ id qd̄ est expers habitudinis, ⁊ cōmensurationē in ꝯpositione prius q̄ȝ illud qd̄ est vnius speciei ⁊ incōpositū. Item, vt fertur, neq; ea q̄ fabulosę ⁊ ſm nullaz demr̄ationē dicta sunt sic ad res trāsferri dēbēt. Sz de ordine eoꝝ q̄ ad aliq̄d sunt, talia dicta sint. Cęterū ad verba contextus. Dicimus itaq; non posse afferri diffinitionē eoꝝ quę sunt ad aliq̄d. Naz primoꝝ supremorūq; generū diffinitionez afferri impossibile atq; alienū ab arte est ob eas causas quas supra diximꝰ, tn̄ p aliquā descriptionez quę cōgruat ipsis quę ad aliq̄d sunt noster intellectus moueri atq; ea pcipere potest, qd̄ quidē facit imitatus Platonez, q̄ primā assignationē eoꝝ quę ad aliq̄d sunt, ipse tradit, vt Boethus inquit. Naz fertur et Platonē hunc in modū assignasse ac disseruisse de his q̄ ad aliq̄d sunt .s. ea esse ad aliq̄d dixit quęcūq; quidē quū sunt alterius esse dicūtur. Sed vt videtī Boethus obliuioni mandauit ea quę a Platone disputata sunt. Non enim diceret qd̄ ignorabat cum vir eruditus esset. Nam non per id quo inuicē dicūtur, sed per id quo sunt, describit ⁊ designat ea quę sunt ad aliq̄d, ceu etiā Arist. videtī. Equidez hoc indicat in libro de ciuili dicens. Atqui ego erā quęcūq; sunt talia, qualia sunt ea quę alicuius qualia sunt. Item in Sophista cuz voluisset insinuare alteꝝ eoꝝ q̄ sunt ad aliq̄d esse, sic inquit. Q n̄ alterū erat, necessario accidit vt idipsum alterius sit qd̄ quidē est. Verum cum Aristo. pluralr̄ dicat. Ad aliq̄d talia dicunī, ceu Achaicus ⁊ Sation putauerunt, inquiūt non esse dicēdū singulariter ⁊ pluraliter in his quę sunt ad aliquid, vt id qd̄ est ad aliquid, vel ea quę sunt ad aliquid, sicut singulariter ⁊ pluraliter dicimus in substantias ⁊ cęteris p̄dicamentis, vt substātiā dicimus ⁊ subas, quantū ⁊ quanta. Naz neq; vt suba vna est animal, ita et quę sunt ad aliquid in vno sunt, sed in pluribus, ceu pater, filius, dimidiuz, duplum. Nam ea quę sunt inuicem mutuaq; nō sunt vnum. Item neq; aliquis diceret id qd̄ adinuicem est, sed tn̄ ea q̄ sunt adinuicē. Cum ergo hi talia notent animaduertantq; veteres p̄dicamentoꝝ interp̄tes, ceu Boethuz, Aristonem, Andronicū, Eudoꝝ, ⁊ Athenodoꝝ accusant, q̄ quidez hęc ignorarint nec notauerint, sed sermonibus ꝯfuse vsi sint, atq; protulerint singulariter interduz hoc modo qd̄ ad aliq̄d est, ⁊ tn̄ Arist. ea semper pluraliter profert, ceu pspicuū sit q̄ ait. Sunt aūt ⁊ talia eoꝝ quę ad aliq̄d sunt. Rursus alr̄ Dispositio eoꝝ quę sunt ad aliquid. Itē alr̄ Cōtrarietas aūt existit in his quę sunt ad aliquid, ⁊ ꝯtrarium ad vtrūq; eorū quę sunt ad aliquid. Item deinceps subdit. Non omnibus autez his quę sunt ad aliq̄d ꝯtrarium est. Vnde in vniuerso sermone sequēti mētionē quoties facit de ipsis, certe pluraliter ⁊ nusq̄ȝ singulariter pfert. Nam ⁊ si dicat. Nō tn̄ hoc est ipsis qd̄ est ad aliquid esse, attamen non singulariter affert diciq; id q̄ est ad aliq̄d, sed ipsum esse, tum dicit singulr̄, ad qd̄ referendus est illud relatiuum qd̄, perinde ac diceret. Non tn̄ hoc esse est his quę ad aliq̄d sunt. Inde motus Porphyrius hos sermones fere sibi acceptos rescribit. Verū Iamblicus inq̄t quę dicta sunt aduersari pugnareq; ꝯtra rectū sermonē, atq; oppugnare veterū consuetudinē, quippe qui ipsis q̄ sunt ad aliquid singulare, ⁊ pluraliter vtuntur, ceu cōpertum est verbis Architę ⁊ Aristo. atq; ex his verbis quę ⁊ Boethus, ⁊ alij veteres imitati protulerūt, q̄ certe vtroq; nomina pariter ⁊ ęque in vsum receperunt. Item rō censet vtroq; modo dicendū esse, quādoquidē omne p̄dicamentū vnū sit, ⁊ multa. Equidē vnum est ſm genus, multa vero ſm multitudinez eoꝝ quę continenī in ipso, itaq; ea quę ad aliq̄d sunt multa erant ſm multitudinē eorūm quę habēt habitudinē ⁊ dicūtur inuicē, sed ſm vnā habitudinē, quę similiter in pluribus est, vnū esse intelligunī. Nam ob hoc vnū dr̄ esse prędicamentū ad aliq̄d. Itē addecit Iamblicus q̄ omnis habitudo quę in pluribus spectatur ⁊ cōsideranī, ab vna pprietate habitudinali continetī. Verū vt satisfaciemus locis cōpluribus in ꝯtriuz adductis dicimus q̄ sicut ea quę sunt adinuicē nequeūt singulariter proferri, ita quę sunt ad aliquid, nihil mirū est. Nam tuz ea accipiamus q̄ participant habitudine, sz non

Audisti Hemiolion ⁊ epitrite pportiones, lege Boetiū in arithmetica/ Vide Platonez in Timeo / qūo aīaz ex pportionibꝰ numeroꝝ ꝯstare ostē dit. Vide Procli q̄o expone Porphyrii ⁊ Paloci num,

ipsam habitudinē. Itē neq; opus est illi qui vult diuide, re pdicamēta s̄m naturā rerum, vt consuetudinis enor mitati adhibeat mentē. Nam pleraq; sunt suapte natura singularia, quę pluraliter proferūtur, vt Athenę & Thebę, silr pleraq; sunt pluralia per naturā, quę singulariter dicunt̄ vt exercitus, tribus. Itē quāuis cōpluribus in locis ea quę ad aliqd sunt pluraliter nominauerit, tn̄ a pncipio quū pdicamenta enumerauit, singulariter tum illa pferre potius videt̄, ceu etiā singulr̄ protulit ea quę enumerauit ante ipsū ad aliqd, qn̄ dicit. Vel subiectū significat, vel quantū, vel quale, vel ad aliquid. Et rursus subdit. Ad aliqd aūt vt duplū, dimidiū. Qd̄ si q̄ sunt ad aliquid hoc in loco Arist. pluraliter protulit, id certe fecit, qt apertior sit doctrina p ea quę participant habitudine. Nam ob ea quę habitudinē hn̄t, ipsa habitudo facilius elucescit. Hęc itaq; sunt ex Mineruа Iamblici. Sed fortsitan pprietatē eoꝝ quę sunt ad aliquid, quēadmodū possimus singulariter proferre ac contēplari hoc modo, ceu vnā proprietatē trium atq; cęteroꝝ numeroꝝ, atq; fieri queat, vt in hoc pdicamēto, quēadmodū in cęteris alijs valeamꝰ nomē eius proferre singulariter & pluraliter, tn̄ non silr qn̄quidē ibi idem genus erat vnū, & ea plura erāt species quę cōtinebant̄ sub genere. At hic non sunt plures spēs eoꝝ quę dicūtur ad aliquid, sed ea sunt plura in hoc pdicamento quę cōstituūt habitudinē, in quibus etiā habitudo cōsiderat̄. Nam pprium solius habitudinis est in pluribus dūtaxat subsistere, qd̄ quidem nulli alioꝝ pdicamētoꝝ cōpetit. Tantū igitur ex dictis, si videt̄, colligendum est, qd̄ hoc pdicamentū ad alia hꝫ hanc dr̄ām, qa ea quę pluraliter & singulr̄ in illis proferūtur non silr se hn̄t cum istis quę hic vtroq; pferūtur modo, qn̄quidem hęc subsistant solū in multitudine eoꝝ quę dicūtur adinuicem. Cęteꝝ diuisionē eoꝝ quę sunt ad aliquid, quę cōsimilis est illi quę alibi facta est, imprītis facit in maius & breuius, plus atq; minus, atq; in duplum & dimidiū, & quęcūq; hmōi. Nam inquit hęc oīa ad aliquid sunt, & habitus ac dispositio. Nā omnia dicta hoc qd̄ est ad alterum dicūtur. Sed diuus Iamblicus sic ait. Diuisio eius qd̄ est ad aliquid secat̄ in ea quę s̄m excessū & defectū dicunt̄, quoꝝ duplum, multiplex, & prorsus vniuersaliq; ipsum multū sunt. Item diuisio eiusdē fit in ea quę dicuntur s̄m inequalitatē, quoꝝ est ęquale, simile, idem. Itē fit i ea q̄ cōsistunt & versant̄ in actione & passione, vt calefactiuū, & calefactibile, quoꝝ aliud est s̄m potentiā, alterū aūt s̄m actum. Itē fit in ea quę s̄m priuationē potentię sunt, ceu id qd̄ videri nequit, refert̄ ad id qd̄ non pōt videre. Item in his quę sunt vt indicans & indicatū, ceu metrū, sensus, scientia. Nam oīa hęc sunt velut ea quę indicāt ad indicata relata. Item in his quę referunt̄ ad genus suū, ceu grāmatices ad aliquid est s̄m relationē ad genus suum, idest ad scientiā, similiter virtus & malitia s̄m eam relationē ad aliquid sunt, quę inter habitū & priuationē dici solet. Sub hac deinde diuisione incidunt, inquit, ea quę nūc dicta sunt, atq; alia perspicua. At positionis & dispōnis relatio redigēda ē sub relatione quę est inter agere & pati, & habitꝰ relatio ad eā q̄ est īter iudicans & iudicatū. Sed cū hęc Iamblicus dicat, inquisitione dignū īt, quę necessitas est diuisionis, vel ab ipso, vel ab Arist. traditę, si hęc omnia rediguntur ad pdicta. Nam hęc videt̄ esse quędā enumeratio, & nō diuisio. Nisi igit̄ Arist. fecerit diuisionē eoꝝ quę ad aliqd sunt iuxta pdicamenta, & primo s̄m quantū, & cuius habitudinē primo dicit s̄m indeterminationē. Nam indeterminatū est maius, deinde subdit relationē s̄m ea quę sunt determinata, ceu est duplū. Deinde subiungit quale. Nā relatio qualis est inter habitum & dispositionē. Equidē habitus erit ipsius habere sicut dispositio ipsius pati. Sensus vo & sciētia, si cōsiderent̄ s̄m actionē, erunt relatiua merito actionis, & dispositio merito ipsius positionis, cętera vo quę ad aliquid sunt s̄m priuationē, in quocūq; pdicamēto erunt. Sed forsitan vocabit̄ in dubiū, quo nā pacto hic pętermissa sint, ea quę sunt in subā ad aliquid, ceu pater & filius. Itē quo naq; pacto omissa sint ea quę in pdicamēto vbi collocant̄, ceu sursum & deorsum. Equidē paulo ante diximus hęc esse ad aliqd. Qd̄ si ea quę in pdicamento qn̄ pętermissa sunt, siue significēt aliqd̄ indeterminatum, vt olim olimq; siue determinatū, vt heri, nō immerito id fit, qn̄quidē dicant̄ s̄m se & non ad aliquid. Forsitan vo neq; subā iuxta suā rationē quatenus subsistit per se cōsiderando eam, est ad aliqd. Porro magnus mons si est ad aliqd, merito quanti erit ad aliquid & non subę, silr pater erit ad aliqd quatenus generauit, ac fecit, sicut ēt filius dicitur ad aliquid quatenus sub hoc genito cōprehēditur qd̄ est ad aliquid, aut sub hoc pati. Sed nō deerit adhuc locus ingrēdi hęc.

Simplicius examinat̄ exordītur singulas paticulas dscriptiōis ad aliquid.

¶ Interea veniamus ad explanationem descriptionis, itaq; hoc in loco ea particula. s. quęcūq; ipsa qd̄ sunt aliorū esse dicuntur, indicat ea quę sunt ad aliquid suapte natura referri ad alterum, ceu Socrates, homo, Phs, simus, vel id genus talium quę dicūtur per se, & nō suapte natura ad alterū referūtur. Verū si qdlibet istoꝝ dixeris, aut patrem, aut filiū, aut doctoꝝ, certe hęc & non illa ad alterum referent̄. Nā pater est filij pater, & filius patris filius, doctor quoq; discipuli doctor, & ecōtra, itaq; ea quę suapte natura alioꝝ esse dicuntur, hęc sunt de numero eoꝝ quę sunt ad aliquid. Sed quū non oīa quęcūq; dicūtur ad aliquid eodē casu potiantur, vt casu datiui. s. alteri, neq; oīa casu genitiui vt alterius, sed aliqua genitiuum postulāt, vt maius minoris maius, & minus maioris minus. Quędā aūt datiuū petunt, vt ęquale ęquali ęquale, & simile simili simile. Quędā quoq; vtrūq; datiuū & genitiuū flagitant, vt maius & excedēs, qd̄ alteri excellit quū excedit, ceu quū excessu excedit id qd̄ excedit̄, atq; alteriꝰ excessu est excedēs, vel dici solet denarius excedit septenarium ipso ternario. Quędā etiā nec genitiuū nec datiuū volunt, sed requirūt hanc ppositionē ad, ceu non dicitur magnū parui magnū, neq; paruo magnū, sed magnū dicitur ad paruū, & paruū ad magnū, ceu paruū miliū ad magnū miliū. Item nōnulla petunt propositionē a, vel ab, ceu qd̄ secatur, incidi dicit̄ ab incidente, & qd̄ mouet̄ a mouēte. Itē quędā ab aliquo dicūtur & non alterius, ceu munus a largiente. Cum igitur multiformis sit relatio eoꝝ quę sunt ad aliquid alteꝝ, ob id non sufficit dicere, quęcūq; ipsa quę quidē sunt, alioꝝ esse dicuntur, sed opus fuit sequentiū mox verboꝝ appositione, vbi ait. Vel quōcūq; aliter ad alteꝝ se hꝫ. i. siue sit relatio s̄m genitiuū casum, siue s̄m datiuū, vel prorsus sine casu, sed alio quodāmō, vt diximus. Vnde siue hęc diffinitio quę modo tradit̄, sit Platonis, siue alicuius alterius phi, nō additur ea particula. Et quōcūq; aliter ad alterū, vt corrigat pcedentē descriptionē, sed est pars diffinitionis, qd̄ quidē Aristo. ēt indicat exemplis mox adductis, ceu mons magnus dr̄ ad alterū, perinde atq; dicat mons magnus non dici s̄m casum genitiuū ad alterum, sed alio modo. Item simile alicui simile dr̄, qa nōnulla relatiua per casum datiuum assignātur. Et qūq; Boethus vniuersum librū cōscribēdo de eo qd̄ est ad aliquid, atq; de eo qd̄ aliquo se hꝫ ad aliqd censeat diffinitionē a Platone traditā fuisse vsq; ad eum locū, qd̄ sunt alioꝝ esse dicunt̄, & eam particulā quę mox succedit ab Arist. fuisse posteā pcedentē corrigēdi cā, videt̄ tn̄ vniuersa totaq; definitio assignata esse ab eodē.

Pōderat illud vbū alioꝝ qd̄ est in genitiuo casu.

Optima expositio.

Aristo. ē descripdo & nō Platonis.

qui eã tradidit, & declarata esse per exẽpla, vbi prius assignant cõuenienter ea quę aliorũ dicũtur esse. Naꝫ inquit maius alicuius maius dicitur, & duplũ alterius dicit, vbi per genitiuũ casum relatiua explicãtur ꝙ est conueniens ꝓ relatiuis. Deinde subdit exẽpla secundę particulę descriptionis quę erat. Et quõcũqꝫ aliter ad alterũ, qñ dicit ceu mons magnus dicit ad alterũ, & simile alicui simile. Atqui Boethius dãnat perfectã completãqꝫ diffinitionẽ dicens. Videt aũt diffinitio quę ita se hꝫ, non sine errore esse, quippe nõ oportebat euꝫ qui diffinit ad aliqd aliud qd aliter se habet accipere in diffinitioneꝫ hanc particulam, quõcũqꝫ se hñt aliter ad aliud. Nã id ꝓponebat diffiniri & erat diffinitũ. Item neqꝫ opus erat accipere, illud verbũ alterũ/vel aliud in diffinitione quę diffinit ipsum ad aliqd. Nam hęc ẽt sunt ad aliquid. Sed Boethius ignorare vr ꝙ praua sit diffinitio, non qñ scribit per ea q̃ cuꝫ assumant in diffinitione sunt similia generis. Equidẽ cũ hõ sit subꝫ, diffinitio profecto quę dicit aĩal rõnale mortale assignata est per substãlia eius, sed quũ nomẽ pro nõie assignaret, ceu si quis diffiniens hominẽ, partẽ aliquam assignaret, quare si ea quę ad aliquid sunt, dixisset tñ ad aliud esse. Equidẽ tum esset positũ nomen pro nomine. Qd si diffinitio in hũc modũ fuerit, quę sunt ad aliquid aliorũ dicunt esse &c. profecto erit quędã descriptio & minime nominis permutatio declaratioue ꝑ nomẽ. Vnde non est incõsentaneũ descriptionem cõpleri ex partibus ipsius ad aliqd, qd etiã Boethius procedẽs asserit, quum videt primorũ generũ descriptionẽ necesse ẽ per posteriora & per seipsa assignari. Pręterea cum habitũ & dispositionẽ de numero eorũ quę sunt ad aliquid inquiat esse, quę edũ est nũquid habitus ad ipsũ qd habitu idui dici põt, atqꝫ ad id qd habet referat. Equidẽ dispositio ad dispositibile refert sicut sensus ad sensibile, & scia ad scibile, Nisi habitus referatur ad habẽtẽ. Nam habẽtia est habitus, dispositio vere refert ad id qd disponit, sic positio refertur ad id qd ponit, quo pacto magis sensisse Arist. & ipsius expositores videntur. Nam si habitus fuerit in eo ipso ꝑdicamento haberi, profecto ad habentẽ refert, vel ad eũ qui recipit ab ipso. Verũ Adrianus philosophus quęrens ꝓꝑ quid sensus ad sensibile dicat, & scia ad scibile & habitus non ad ipsuꝫ qd habitu indui potest referatur, sed ad habentẽ, forsitan inqt, qꝛ sensus fert ad sensibile tanq̃ ad desiderabile, & tanto magis scia ad scibile, habitus aũt & dispositio nõ sunt ordinata ad aliqd, sicut nec habitus corporis, quippe qui ẽm se est, sed cũ desiderabilia sint determinata, ob id ad hęc dicuntur, sed id qd habitu indui põt, & disponibile indeterminata sũt, ob id habitus & dispõ non ad hęc, sed ad hñs magis tanq̃ ad determinata referunt. Et hic quidẽ ordo ꝯgruus est his quę his in locis tractant. Verũ in 4° metaph. ipse Aristo. asserit hęc neqꝫ ad habentẽ referri, sed ad ea in qbus est actio. i. habitus refert ad id qd habitu indui potest, & dispositio ad disponibile. Nam qñ habitus & dispõ tãq̃ animę dicunt, tum talia ẽm participationem sunt, ꝑinde ac anima habitũ & dispõnẽ habeat/sicut corpus vestimẽtum quo pacto non sunt de numero eorũ quę sunt ad aliqd, sꝫ sicut dicere ꝯsueuerunt, sunt de numero eorũ q̃ ẽm defectũ dicunt ad aliqd, qꝛ inuicẽ pugnant, sed qñ habitus tanq̃ aliquid mediũ inter hñs & id qd habet acciperet, non amplius veluti id qd habet considerat. Naꝫ habitus non habet ne fiat processus in infinituꝫ, sed est habitudo & ad aliqd similr quoqꝫ dispositio & positio sunt. Nam aliud est id qd dr ẽm defectũ ad id qd sine defectu est, & aliud est hoc (ad alterũ) & in altero, & alterius ad ipꝫ ẽm habitudinẽ consideratũ. Quod si igit idẽ fuerit qualitas & ad aliquid, ceu habitus tñ hęc discernẽda distinguẽdaqꝫ sunt ẽm significationeꝫ defectus tãq̃ determinãtes qualitatẽ, qd etiã habitudine ad alterũ in altero, & alterius ad ipsum tanq̃ ad aliquid hoc modo dicimus esse. Pręterea quũ dixisset Aristote. illam particulã aliorũ adiecit hanc, & non aliud qd, ꝓpter ꝯria. Nam illa quidẽ aliorũ cõtrariorũ sunt Nam ꝯrium est contrariũ ꝯriũ, & ẽm hoc ad aliquid sunt, quę ẽt aliud quid sunt. nam albuꝫ vel calidum est, vltra ꝙ sunt/vt ꝯria ad alterũ, sunt etiã aliquid aliud, tñ ad aliqd vt ad aliquid nihil aliud est, quũ ꝟ qd dicit. nam dextrum vel pater vel maius quatenus ad aliquid sunt nihil aliud sunt, sicut ibi albũ vel calidũ. Item subdit reclinationẽ, sessionẽ, & stationem esse de numero eorũ quę ad aliquid sunt, qꝛ positiones quędaꝫ sunt. nam vnũquodqꝫ ipsorũ aliqualẽ positionem significat, & positio inter ea quę sunt ad aliquid numerat. naꝫ positio ponibilis positio est, & ponibile positione ponibile est. Vñ si positio est de numero eorũ quę sunt ad aliquid, species quoqꝫ positionis sunt ad aliqd. nam reclinatio est recũbentis, & recũbens reclinatione recũbit. Id etiã in alijs similiter euenit. Notandũ aũt est cur hęc añ dicta non ẽm se dixit esse ad aliquid, sed dici ad aliquid ꝓꝑ relationeꝫ ad positionẽ qd etiã causa fuit, vt Iamblicus diceret eorũ quę sunt ad aliquid esse vnã spẽm quãdaꝫ ẽm relationẽ generis ad gen⁹. Nisi qꝛ illa ẽm q̃ dicũtur, ceu recũbere, sedere, vel stare nõ sunt de numero eorũ q̃ ad aliqd sunt, sꝫ sub ipso ꝑdicamẽto positionũ reducunt. Nã si a statione stare, & a sessione sedere, & nullũ denominatiuũ est eiusdẽ ꝑdicamenti cum illo a quo denominat, ceu grãmaticus nõ est in eodẽ pręd icamẽto in quo grãmatica est, siqdeꝫ ipsa sit sub qualitate, grãmaticus ꝟo sub substãtia. Similiter statio etiã sub ad aliqd redigit, stare aũt sub positione. igit ob ipsum stare, & illa quę sunt hmõi stationi proxima, ac cęteris eiusmodi profecto hęc ipsa non per se, sꝫ ꝓꝑ positionẽ tanq̃ euidentioreꝫ sub ad aliquid redaxit. Sed recũbere & stare non sunt positiones, ꝓꝑ qd neqꝫ ad aliquid sunt, sed ẽm ad ea quę ad aliquid fiunt, dicuntur esse ad aliqd. Nam qd ponit non positione ponit, sed in positione quũ sit ponit. Quocirca neqꝫ statio/neqꝫ reclinatio/neqꝫ sessio poni dicunt, nisi dicãt cãm, qꝛ dicuntur denominatiue, & denominatiua nõ sunt in eodem ꝑdicamẽto, sed neqꝫ hoc prorsus/verũ est. nam ala & allatũ denominatiue dicunt inuicẽ, & tñ ambo sunt in eodẽ pręd icamẽto. Sed quũ alterius ꝑdicamenti sit id qd denominat ceu reclinans a reclinatione. Itaqꝫ diligẽtius denominatiua diuidẽtes negabimus denominatũ esse sub alio ꝑdicamẽto nisi qñ migrauerit ad aliud genus. Sed cur dixit sunt antẽ & alia siłr eorũ quę ad aliquid dicunt. Forte quia eorũ quę numerata sunt hic nõnulla in qualitate erant, vt habitus & dispositio, sensus & scia, inquãtũ & qualia sunt. Positio ꝟo se hꝫ cognate ad ipsum poni. Vnde de ipsis mẽtionẽ fecit tanq̃ de his q̃ sunt ad aliquid, & ꝓꝑ hoc dixit talia esse eorũ quę sunt ad aliquid. Hęc itaqꝫ circa verba contextus dicta sint. Cęterũ Stoici pro vno hoc genere hoc in loco duo genera numerant, ponẽtes aliqua esse in his quę ad aliquid sunt, & aliqua in his quę aliquo mõ se habẽt ad aliquid. Iteꝫ ea quę sunt ad aliquid diuidunt cõtra ea quę sunt per se, & ea quę aliquo mõ se hñt ad aliquid dicũt differre ab his quę sunt ad aliquid, ceu dulce, amarũ, & id genus, & quęcũqꝫ taliter disponũt, quę se hñt aliquo mõ ad aliquid, ceu dextrum, pater, & similia. Item aiunt ea differri quę ẽm aliquã specieꝫ designant. Igit sicut alius est intellectus cõceptusqꝫ eorũ quę ẽm se sunt, & alius eorũ quę ẽm dĩã dicunt, ita alia sunt quę ad aliqd dicunt, & alia quę aliquo modo se hñt ad aliquid. Vnde

Quartus metaph. apd grecos est quintus apud nos.

hoꝝ quatuor cōiugationes cōtrario modo se hñt. Nam
in his quę sunt per se insunt ea quę ſm differentias sunt.
Nam quę sunt per se aliquas dñas habent, vt album ꝛ ni
grū, attamē non oia quę differunt sunt per se, qñquidem
dulce ꝛ amaꝝ dñas habeant quibus specificant, tñ non
sunt talia per se, sed ad aliquid. At q̃ ad aliqd aliquo mō
se habēt quę etiā opponūtur his quę ſm dñam sunt, sem
per ēt sunt ad aliquid. Nam dextrum, ꝛ pater vltra ꝙ quo
se habēt aliquo modo, etiā ad aliquid sunt, dulce quoqȝ
cum ꝫria sint in pręd icamēto ad aliquid, differunt etiam
ꝛ ſm dñam sunt. Equidē quę ad aliquid quodāmodo se
hñt non possunt esse ſm se vel ſm dñas, qꝛ ex sola habi
tudine ad alteꝝ oriunt, ꝛ sunt ea ꝟo quę ad aliquid sunt,
lȝ per se non sint, qꝛ non sunt absoluta, tamē semꝑ erunt
ſm dñam, qñquidē considerent cū quadā designatione
ac ꝓprie descriptione. Verū si operepciū est clarius di
lucidiusue accipere ea quę ad aliquid dicūt, profecto di
cemus ea ad aliquid dici, quęcunqȝ ſm propriū caracte
rē disposita aliquo modo ad alterū annuūt. Ea ꝟo quę
aliquo modo se habent ad aliquid dicent esse quęcunqȝ
nata sunt accidere alicui et non pñt accidere sine trāsmu
tatione ꝛ alteratione circa ipsa, cū respectu ad id qḋ extra
est, quare qñ aliqḋ dispositū ſm differentiā ad alterū re
spicit, hoc certe erit solum ad aliquid, ceu habitus, sciētia
ꝛ sensus, sed qñ non ſm dñaȝ inexistentē, sed ſm nudam
habitudinē ad alterū considerat, tum erit ad aliquid ali
quo modo se habēs. Nā filius ꝛ dextrū extrinsecis aliq
bus indigent, vt subsistere queant. Quocirca nulla fit cir
ca ipsa transmutatio, qquidē tum non amplius pr̃ esset fi
lio mortuo, dexter quoqȝ id pateret si qḋ prope stat ad
qḋ dr̃ dexter, alio migraret. Silr̃ dulce ꝛ amarum non fie
rent altera, nisi simul permutaret virtus vtraqȝ illorum.
Si igitur ea nihil patiēdo transmutātur ſm habitudinem
alterius ad ipsa, constat igit̃ ꝙ hęc sunt ſm habitudinem
sola ꝛ non ſm aliquā dñaȝ quę ad aliquid aliquo modo
se habēt, sed ad talē diligentiaȝ diuisionis vnius generis
dicendū est ꝙ hęc dña eius qḋ est ad aliquid, ꝛ ipsius qḋ
ad aliqd aliquo modo se hȝ, non est ſm res, sed solū ver
bis fit, quū ambo supersint ſm aliquā dñaȝ inexistentem,
ꝛ ſm habitudinē ad aliud. Qḋ si alicubi quidē differen
tię magis lcidūt, ꝛ alicubi magis habitudo hoc certe nō
facit generis differentiā. Vnde ꝙ habitudo subsistat ꝓ
prio caractere peculiariqȝ proprietate cum his quę ad ali
quid sunt oēs fatētur, qḋ ꝟo necesse sit caracterē ꝓpriāue
designationē inesse his quę ad aliquo modo se habēt suf
ficienter Boethus ostēdit, ꝛ ipsum ꝑ se manifestū est. Nā
habitudo de se non hȝ naturā subsistendi, sed necesse est
esse in eo qḋ suo ꝓprio caractere differt, iste ꝟo caracter
seu proprietas alicubi qualitas est, vt magis albū colore
est tale, ꝛ alicubi est quātitas, ceu in eo ꝙ plus ꝛ longius
est, alicubi quoqȝ est motus, vt l eo ꝙ velocius est, alicu
bi quoqȝ tēpus est, vt in eo ꝙ magis antiquū est, ꝛ alicu
bi est locus, ceu in eo ꝙ supius est. Dexter ꝟo, ꝛ sinister
cum pluribus differētijs subsistunt. Nā simul cum loco ꝛ
cum tali parte insinuant. Nā dici solet, tales partes, scilȝ
dextrū, ꝛ sinistrū nos ꝓhibere, qñ lapis a lapide nō erit
dexter nisi aliquis hunc cōpareat ad nostras dextras ꝛ si
nistras. Itē in ipso eodē est ad aliquid inopinabiliter, qñ
quidē non ad alterū, sed ad seipsum dicat. Equidē qḋ se
mel est ens ꝛ non ſm aliquid, neqȝ aliquo mō se habens
idipsum idē est, ꝛ ita semper habitudo subsistit cū caracte
ribus differētię, ꝛ hoc genus non est duo sicut suspicant
Stoici, sed vnū simul vtrūqȝ cōplectens. Itē Stoicis acci
dit ꝛ illud incōueniēs. s. facere genera ꝯposita ex quibus
dā prioribus ꝛ posterioribus, vt ad aliquid ex quali, ꝛ ex

ipso ad aliqd fieret iuxta illas eoꝝ. Pręterea de illa illa
tione qua ea quę sunt ad aliqd sequunt ea quę ad aliqd
aliquo mō se habēt, ꝛ non ꝯcōuerso. s. qḋ ea quę ad aliqd
aliquo modo se hñt non sequant ipsa quę ad aliqd sunt,
neqȝ ita est, vt Stoici dicūt, neqȝ vt Boethus ostendēs ip
sos ait qḋ ipsum ad aliqd consequūtur ea quę ad aliquid
aliquo modo se habent. Nā quū acceperint hęc aliqualr̃
se habere ad alteꝝ ꝛ propriā dñaȝ, tum certe non conse
quētur quę ad aliquid sunt ea quę ad aliquid aliquo mō
se habēt, qꝛ non oibus quę sunt ad aliquid insunt ea quę
habēt habitudinē ad alteꝝ, ꝛ dum habent dñā propriā.
Sed pace Boethi longe melius dicendum est ꝙ hęc adin
uicem mutuoqȝ se cōsequūtur, adeo vt qḋcūqȝ qḋ est ad
aliquid, ꝛ aliquo modo se hñs sit ad aliquid. Nam opor
tet esse etiā aliquā virtutē respicientē, ꝛ ſm differentiam
cōsideratā, ꝛ ipsum respectū habitudinēqȝ. Nam qñ hoꝝ
alterū defecerit non saluat tale pręd icamētū. Nam neqȝ
habitudo nuda ſm se est, neqȝ dña sine habitudine facit
hoc pręd icamentū. Itē neqȝ dñā ꝛ habitudinē abinuicem
separare opȝ, sed ea opus est profecto ſm vnam commu
nem ꝓprietatē consistentem ꝛ habentis habitudinē, ꝛ ad
qḋ aliqualiter se habet considerare. Hęc igit̃ tāquā con
tra Stoicas suppositiones sufficiēter disputata sint. De
inceps autē Iamblicus hoc problema huncue quęstionē
ſm se inquirit nunqd in his quę ad aliquid sunt hęc cara
cterem, ꝛ ꝓprietatē magis insinuarēt, vt dulce ꝛ delecta
bile, ꝛ hęc magis habitudinē, vt pater ꝛ filius, ꝛ hęc ęqua
liter vtrūqȝ insinuaret. s. qualitatē quę in ipsis est, ꝛ habi
tudinē ad alteꝝ, vt albius faciant differentias in his quę
sunt ad aliqd. Deinde ꝛ si eisȝ dña nunqd illa ſm genus
fieret, vel ſm aliquid aliud adueniēs, vel vtr neqȝ ſm ge
nus differūt, neqȝ ſm aliquā aliam dñaȝ. Vnde quū hęc
indagasset tradit vnā esse omniū istoꝝ solutionē. s. nosce
re naturā eoꝝ quę sunt ad aliquid, qꝛ habitudo eoꝝ quę
sunt ad aliqd, siue sint ſm excessum, siue ad ęquationē, siue
defectū nō ꝑficit, quatenus simul existūt, sed ſm ipsam ra
tionē habitudinis, ꝛ quātus ꝓprietas eoꝝ q̃ ad aliqd cōsi
derat, cōferat ꝯgregetqȝ quocūqȝ in cōione ea quę diffe
rūt, ꝛ ſm hanc cōionē distinguat, attamē tales vicissitudi
nes abundantium, ꝛ eoꝝ quę deficiūt adequant, ꝛ habent
multas reales dñas quę nihil differūt ſm illud habitudi
nis genus qḋ oino superatū est ab his vicissitudinibus quę
incompositis sunt penes participatam, ꝛ etiam in habitu
dine ꝯsiderantur. Pręterea quū plura sint eoꝝ quę ad ali
qd sunt hic ab Aristo. dicta, vt maius ꝛ duplum, habitus,
ꝛ reclinatio, ac reliqua hmōi atqȝ nonnulla alia sint quę
ab ipso Plotino afferunt, de qbus prius mentionē feci
mus, vt de his q̃ ſm excellētiā ꝛ defectū, ꝛ ſm potentiam
ꝛ impotentiā, ꝛ id genus. dubitat Plotinus quę cōitas sit
in his oibus relatiuis an illa sit gñalis, vel alio modo, scȝ
ſm relationē ad vnum, ceu dicimus herculidas ad vnum
cōmunem herculē. Nam si cōpręhendamus subiecta ꝛ ha
bentia habitudinē, quoꝝ alia sunt in substātia, alia autem
in quanto, alia quoqȝ in alijs, profecto ea quę sunt ad ali
qd cū alijs simul alterabunt. At si nullā cōionem habent
ad habēntia habitudinē, sed ꝑdicamētum ad aliqd est sine
habitudine eoꝝ quę ad aliquid referunt, certe non habe
bunt quidē habitudinē, neqȝ erūt ad aliquid, neqȝ cōmu
nitas illoꝝ erit, hęc. s. esse ad aliquid. Forsitan igitur non
opȝ ꝙ simul alterent cū rebus, neqȝ prorsus ab eisdem se
mota sint, sed simul ſm ipsam habitudinē ꝓprietatē cōti
neant hāc cōionē. s. adinuicē eoꝝ dñam, quoꝝ vnum ab
alio pendēt. Nam si differētibus ꝛ his quę ꝫrio diuidun
tur aderit vnū idēqȝ vbiqȝ profecto illud separabūt, erit
ꝛ longe melius his cōtrarijs differētibusqȝ, quare nō ꝯti
nebitur

nebitur,neqꝫ impediet hoc cōe ab altero illoꝝ quin alte/
ri insit. Quod si hęc vere dicimus ꝓfecto quęcūqꝫ ꝛ qua/
lea fuerint dnę eoꝝ, quę ad aliquid, oēa sub vno separa/
bili pdicamēto collocabunt, qd nullo pacto egredietur se/
iungetur ab his differētib⁹ quę ipso participāt, quāuis
ſm se vnū sit. Itē dubitant nūquid hęc habitudo sit quęda
subsistentia, vel nomē solū simul prolatū. Nā necesse est
haud nullā habitudinē rerū esse, haud quasdā habitudi/
nes subsistere, ꝛ quasdā sine subsistētia esse, sed q̄ nō om
nis habitudo tollēda demēdaqꝫ sit eo ꝑspicuū ē qd ops,
sicut substa/ꝛ quātitas/ꝛ qualitas/ꝛ vnūqdqꝫ alioꝝ generū
est, sic ēt habitudinē ponere de numero rerū qñquidē sit
maxime oportunū. Naꝫ neqꝫ genera neqꝫ ea quę sub ip/
sis generib⁹ sunt haberēt cōmunionē aliquā inter se, nisi
foret in rebus aliqua rō habitudinis, sed absurdū est tol/
lere de medio cōtonē eoꝝ quę differūt adinuicē. Naꝫ in/
cōueniens etiā est armoniaꝫ auferre non illā solū quę so/
nis ictibusqꝫ vocū fit, neqꝫ eā quę innumeris ꝯpręhēdit,
sed etiā illam quę in substātijs virtutibusqꝫ oibus ꝛ ope/
rationibus habent, quę quū fiat in his quę sunt eadē col
ligit in idē, ꝛ facit ea habere habitudinē adinuicē. Item si
rerum habitudo deleret cōmensurabile ęquale, scibile, ꝛ
scientia tolleret. Vnde si geometria ꝛ musica versentur
circa habitudines, ꝛ hę habitudines sine subsistētia eēnt
profecto ridicule spernēdęqꝫ essent, quū verserent circa
ea quę non subsistunt. Item quō diceret deus esse aliqd a
cūctis desiderabile si nulla esset habitudo desiderabilis
ad desiderabile. Item quū nōnullę res priores sint, non/
nullę vero posteriores, profecto si demeret, prorsus habi
tudo etiā prioꝝ rerū ac posteriores/ꝛ posteriores ad prio
res habitudo tolleret quę sublata nulla iam eisdē relin/
quit cōmunitas. Nā neqꝫ ipsis inesse cōmunio pōt. nam
neqꝫ hęc inuicē sunt eiusdē substātię, ceu corpus, anima,
intellectus, ꝛ deus, neqꝫ eandē naturā habēt, qñquidem
nō sint eiusdē naturę, sed hęc subsistere necesse est ſm so
lam habitudinē sic diuꝫ quę cōsciant inter se. Vnde si su/
pradicta absurdissima sunt genus habitudinis, non soluꝫ
in solis sensibilibus, sed etiam in intellectualibus atqꝫ in
ipsis incorporeis q̄ post itellectualia sunt, maxime opor/
tunuꝫ est. igit oēs vtuntur ipsa habitudine, ꝛ nihil potest
tractari disputarive sine habitudine. Item de medio tol/
lunt (nescio) quonā pacto ipsum qd dr idem qui habitu/
dineꝫ demunt. Eqdē aspernunt subsistentiā ipsius (idē)
non intelligentes qd idē ꝛ alterū sine quibus nihil loqui
possumus, habēt proprie habitudinē ipsius ad aliquid, ꝛ
ignorāt q̄ cōpositoꝝ consistentia facta ſm coituꝫ ꝛ con
uenientiā, differētiū ꝑ habitudinē subsistit. Atqui obij/
ciunt hoc modo dicentes si asserimus ea quę ad aliquid
subsistere circa idē ꝯtraria erunt. Nā qn idē ad aliud ma/
gis ꝛ minus erit profecto, ideꝫ magis ꝛ minus erit. Sed h
nihil est incōueniens, modo illud idē maius ꝛ minus fit
ad aliud ꝛ ad aliud cōparatū. Equidē contraria ad idem
vtiqꝫ essent, si eiusdē idem ęquale ꝛ inęquale essent. Atqꝫ
dicere possunt q̄ idem pōt fieri respectu eiusdē maius ꝛ
minus, appositiōe ꝛ oblatione, nisi neqꝫ hoc incōueniēs
est, qñ quidē non superueniat minus manēte maiore, q̄re
non erunt simul cōtraria, neqꝫ ois habitudo interimēda
est. Quod si dimiserimus qualēcūqꝫ habitudineꝫ ꝛ pdi
camentū ad aliqd susceperimus tanq̄ sub sistēs, a qd ois
habitudo reducit. Forte nō erit inconueniēs, sed denuo
instant dicētes cur Aristo. in moralibus ad eruditioneꝫ
popularē, ꝛ in metha^ca pędicamēta explicans non fecit
mentionē de his quę sunt ad aliquid, siquidē eoꝝ genus
similiter subsistere cum alijs pędicamētis cēsuit. Nisi q̄
ibi nō pncipalr de oibus generibus erat sermo proinde

nō exacte circa oia pędicamenta sermonē fecit, sed illis
ꝑsecutus est quibus operępciū erat ad suum institutum.
Forsitan etiā dicendū est q̄ quę sunt ad aliquid qa subsi/
stūt in alijs generibus, iccirco conteplat ꝯsideratqꝫ ipsa
ad aliquid cū eisdē, q̄q̄ de ipsis principalē mētionē non
fecerit. Pręterea ambigūt hoc mō de cōi subsistētia habi
tudinis, quiquidē aiūt q̄ si intelligunt ea q̄ ſm habitudi/
nem sunt, non ob id mox sunt, sicut neqꝫ affirmandū est
ea subsistere, quoꝝ cōis significatio fit sine subsistētia. h
aūt perspicuū fit in quibus relatio aliqua sola permanet,
ceu illa quę aliqn fuit, ceu intelligit habitudo mortui/ vt
mortui. Nam ipsa dī verbi cā de ipso puero non existēte
qñquidē a memoria eoꝝ qui mortuū audierūt vel vide/
rūt proficiscat. Vnde si negi esse subsistētia rei ꝛ nō rem
quāuis ibi habitudo existimet esse, nā nostra existimatio
nō sufficit in rebus, vt ipse subsistāt. Equidē habitudo p/
manere solet vsqꝫ ad tm ipsis, dinde cessare, ceu in orpha
no pupillove vsqꝫ ad decē ꝛ octo annos. Nā cū inceperit
aliū generare nō amplius vocabit orphanus. Itaqꝫ si si/
ne his quę circa dnā permutatā sunt, habitudinē prius ha/
buit ex sola tēporis vicissitudie successioneue quō vtiqꝫ
habebit eam habitudineꝫ quę subsistit. Item id qd prius
dextrū est alio trāslato ꝛ ipsum non trāsmutatū sinistrū
fit ꝛ permutat habitudinē, quo fit igit, vt difficile sit susci
pere subsistentiā habitudinis. Item difficile est ostēdere
quo cōi res inuicē habeāt habitudines. Nam hoc cōe nō
pōt esse corpus neqꝫ incorporeū. Naꝫ si esset corpus ꝑfe
cto non cōsideraret in ipsis corporibus differētibus, sir
si esset incorporeū/vel in ipsis quę ad se inuicē se hnt/vel
extrinsecus erit, ꝛ si quidē alia ꝛ alia in vnoquoqꝫ parti/
cipātiū habitudo est, profecto ipsum ad aliqd ęquiuocū
erit ꝛ nō amplius genus vnū qd si eadē habitudo vbiqꝫ
vniuocę fuerit, certe ꝛ genus vnū esse poterit eē differen
tijs distinctū, sꝫ quō diuiderem⁹ ipm difficile est videre.
Nā quō partiꝫ eoꝝ q̄ sunt ad aliqd nōnulla nihil plus in
dicāt q̄ subiecta eoꝝ vt filia ꝛ ęq̄lia, ꝛ ptim nōnulla sunt
actiua q̄ differētib⁹ operationib⁹ subsistunt ęqdē dulce est,
q̄ten⁹ sic opat in sensu, ꝛ diuisiuū q̄tenus opat i corpus,
sir pr̄ ꝛ fili⁹ eo inuicē dicunt, qr hic qdē dat pn^m ille vero
alterius fit effect⁹, ut soluꝫ nomē subsistēdi pri tribuat ꝛ
filio subsistētię. itaqꝫ quō h erūt prime spēs eiusdē gene
ris, quaꝝ vna sit sub altera. Itē dubitādū est nūqd duplū
seipso cōduxit pduxitqꝫ dimidiū vel eē dimidiū duplū,
an simul inuicē sint, in hęc quidē h mō, ille aūt alio pdi
cant. Itē quęrēdū est nūqd adueniāt iste habitudines vl
nō adueniūt. Cū igit hęc dubia sint, dicendū est de subsi
stētia, q̄ sicut q̄litates suapte nā sine corporib⁹ intellectę
sunt incorporeę, sic ēt habitudines suapte nā ꝑter sua cō/
posita intellectę sunt incorporeę. Nā habitudo ꝛ q̄dā p/
portio rōne est ſm se, ꝛ hęc rō hꝫ ꝓprietatē subalē, an s.
respicientiā ad alteꝝ tanq̄ ꝓpriuꝫ opponentiū. Verum
dnā sumēda est, nō quatenus ad aliqd solū differt a q̄li/
tatib⁹ ꝛ substātijs, sed ēt q̄tenus differt a qbuscūqꝫ reb⁹.
Nam ſm rōnē habitualē dnę species ipsoꝝ ad aliqd de/
terminat. Si enīꝫ ad aliqd ſm se hꝫ propriā dnā assimila
tur quoqꝫ alijs generibus. Equidē si ad altera respiciunt
ꝛ annuūt, ꝛ nō in seipsis stant, hac ꝑfecto proprietate ab
alijs distinguet. Verū non opus est vt id qd respicit, vel
annuit ad alteꝝ habitudinē accipe, sꝫ ipsa respiciētia, vel
innuatio ad alteꝝ, siue hęc in diuersis existat ꝛ ad alteꝝ,
siue in eisdē, tāq̄ ad alterū. De subsistētia igit ipsoꝝ ad
aliqd hęc dicēda sunt. Nā quū habitudo ad alteꝝ l diuer
sis fit ob id gñatio ipsoꝝ ad aliqd, ꝛ corruptio illoꝝ ha/
bet, ꝛ fit cū his ad quę aliquo mō se habēt. Et quauis ip/
sa ſm se nihil patiant, ꝛ transmutantur illis transmuta/

tis,eo tñ modo trãſmutantur ipſa ad aliqd, vt nata ſunt trãſmutari.igit̃ dextri,pãtis,ꝛ filij,trãſmutationẽ ſumem⁹ quatenus talia ſunt. Nã pris trãſmutatio ẽ filij alteratio, ſilr trãſmutatio dextri,atq; in oĩbus alijs ad aliqd eadẽ ſufficiat rõ. Nã ſi nã ipſoꝝ in altero eſt ꝛ ad alteꝝ mõ illud alteꝝ tranſmutet̃, ꝑfecto ſimul ꝛ ipſa trãſmutantur. Verũ h̃ quãplures cõturbat quippe q nequeũt circa ipſa ad aliquid trãſmutationẽ videre. Atqui h̃ non eſt dignũ obiectione Nõ.n.quatenus ſm ſe ſunt opꝫ cõſiderare circa ipſa trãſmutationẽ,ſed q̃tenus ad aliqd ſunt. Nam ſi ea q̃ ad aliqd ſunt de numero rerũ ſunt,qꝛ ſunt ad alteꝝ, quid mirũ eſt ſi illius alterius trãſmutatio, ꝛ alteratio fieret,qð etiã ſimul aliquo modo trãſmutaretur illud qð ſe hꝫ ad aliqd.Nam cõſiderãda eſt ipſius trãſmutatio q̃tenus ad aliqd,ꝛ nõ quatenus qualis,neq; qualis quãti trãſmutatio.Quare ad aliqd fit ꝛ corrũpit̃ cũ alteratione ꝛ mutatione q̃ ipſi cõuenit. Unde Stoici nõ recte putant q dicunt ea q̃ ad aliquid aliquo mõ ſe habẽt ab oĩ ꝓprietate ſm dĩam ſeiuncta eſſe, qꝛ nata ſunt aduenire ꝛ recedere ab aliquo nulla tranſmutatione facta circa ipſa. Sed mediuſſidius hoc qð dicũt falſum eſt,q̃nquidẽ ẽt fiat tranſmutatio ipſoꝝ ad aliqd,ſicut nata ſũt trãſmutari,ſiue ipſa in q̃litatibus,ſiue in alijs gñibus ſubſiſtãt ꝛ ꝓprias habeãt ſubſiſtentiã in illis ſiue ſeꝑata ſint, vt q̃dã rõ adhuc magis ſubſiſtũt. Itaq; vtroq; mõ ipſa ad aliqd talẽ ſubſiſtentiã hñt qualẽ diximus, ꝛ dĩas ſimul ꝛ habitudinẽ cõſiſt̃. Qð igit̃ quę ad aliqd ſunt ſubſiſtãt ꝛ quaꝫ habeant nãꝫ ꝑ hęc ſatis dictũ ſit. Reliquũ eſt vt de illo qð dicebatur eẽ cõe in oĩbus q̃ ſunt ad aliqd ꝛ tantũ hñt differẽtiã idem dicẽtes ſoluũt dubitationẽ ꝙ ad vnã ſimilitudinẽ dictionis,ꝛ ad vnã ꝓprietatẽ ſignificationis reducunt̃, ꝛ ob id cõe in ipſis dr̃ iuxta qualitercũq; ꝯſideratis cõmunitas ſignificationũ,ceu hęc eſt alterius dici, vl̃ dici qualitercũq; ad alteꝝ, vel alterius eſſe, vel aliud ad ſeipſum aliquo mõ ſe hẽe. Nã q̃ ſunt ſm ſimilitudinẽ ſignificationis ſub eadẽ reducunt̃ cõitate,quãuis non eãdeꝫ habeãt naturã. Unde negationes ꝛ denoĩationes aliqñ in eodeꝫ genere ponimus qñ ꝑſertim circa idẽ ſunt cũ affirmationib⁹,ꝛ qð ſignificat affirmatio eẽ idipſũ negatio ſignificet nõ eſſe,ſed hoꝝ ſubſiſtẽtia qdẽ nullatenus eſt,ſed ſilitudine ſignificationis ad idẽ ꝑdicamẽtũ reducunt̃. Atq̃ reꝓbãt talẽ dubitationẽ tãq; admittẽtẽ dubitationẽ q̃ dicit ſm ſilitudinẽ dictionis ad aliqð vnuꝫ cõe reduci ea q̃ ſunt ad aliqd. Vñ opꝫ eſſe ẽt aliqð genus ipſoꝝ ad aliqd in quo diuerſitates diuidant̃ ipſoꝝ q̃ ſe hñt ad aliqd aliquo mõ ſm ſpẽs ꝯſiderate. Nõ.n.ſunt de numero analogoꝝ vt vnũ ab vno eſt,ſꝫ eadẽ rõ habitudis in oĩb⁹ intelligit̃,ſm quã cõe genus determinat̃,ſicut ẽt in alijs ꝑdicamẽtis fit.Quocirca opꝑtiũ eſt diuidere ad aliqd in ipm ꝙ ꝑ ſe eſt ad aliqd,ꝛ in ipm qð ꝑ accñs eſt ad aliqd, ne ſepe erremus deducti ab alio gñe in aliud gen⁹.Nã qꝛ hic qð eſt ꝑ accñs ſemꝑ aliqð ꝑncipale ſeq̃t̃,ob id aliõ habebit ꝑncipale qð ꝑcedit. Accñs aũt alr ſeq̃t̃ ꝛ nõ ſiplius erit tale q̃le eẽ apparet,itaq; hęc dicunt̃ ꝑ ſe ad aliqd, vt ęq̃le ꝛ ſile.Nã hęc ꝑncipalẽ hñt habitudinẽ, cui⁹ merito ſubſiſtũt,ꝛ nõ ꝓꝑ aliõ ad aliqd in habitudine ꝯſiderant̃, ꝑ accñs vero hõ diceret̃ ad aliqd, qꝛ accidit ipſi duplũ eẽ. Poſtremo poſt cões dubitationes ꝛ ſolões,neq; omittam⁹ eas q̃ ꝑticulr adducunt̃. Nã dilr ſile nihil aliud eſſe q̃ quodã q̃le in vtroq; ſili qð aĩ habitudinẽ exiſtit. Vñ vel habitudo nihil erit, vel erit quodã iudiciũ noſtrũ, ꝛ opinio q̃ ꝯparem⁹ inuicẽ ea q̃ ꝑ ſeipſa ſunt, ꝛ dicimus h̃ ꝛ illud hr̃e eandẽ magnitudinẽ ꝛ eãdẽ q̃litatẽ. Iteꝫ inſtãt qd ſeſſio ꝛ ſtatio ẽ ꝑter ſedẽs ꝛ ſtans. Sed ad oĩa talia cõmuniter obuiãdũ eſt, qñ ſiqdẽ iudiciũ mẽtiret̃ hęc vani⁹ eſſet huius intell'r, ꝑfecto nihil eſſet habitudo qð ſi iudiciũ ꝑim verũ dicit ꝛ aliqd eẽ ipm ſile, ꝛ ęq̃le intelligim⁹ ẽt eoꝝ poſitio credẽda eſt,q̃ apud noſtras cõceptiões referat ea tanq̃ exiſtia,atq; ponẽda eſt habitudo eoꝝ quę ſunt in habitudine,ꝛ ipm ad aliqd in ꝓpria ſubſiſtentia. Nã quale ꝛ quantũ ꝑ ſe qdeꝫ ſubſiſtũt,ſed ſilia ꝛ ęqualia talia nõ dicunt̃ priuſq̃ participẽt ipſis habitudinib⁹ ſm ſe. Nã aliud eſt ipm ęquale ꝑter quantũ,ꝛ ipſum ſile ꝑter quale. Equidẽ ipſiꝫ idẽ qð indifferẽtibus eſt ęqualr, vel ſilr dictũ ẽt ipſiꝫ hꝫ ſubſiſtẽtiã non illã aduenticiã,ſꝫ ꝑncipalẽ cũ ꝑncipalibus gñibus ꝑ quã ſpecificant̃ quãta,q̃ dicunt̃ ęqualia ad cõmẽſurationeſ redacta, ꝛ ipſa qualia determinant̃ ꝑ ſile qð eſt idẽ ẽ in ipſis q̃libus determinatis,ꝛ nõ tenet aduenĩẽtis habitudies,ſꝫ ſm ꝑncipales ipſoꝝ exñtiũ habitudines, vl̃ ſimul exñtes cũ ipſis. Porro quũ dicim⁹ ꝙ iſte fecit h̃, ꝛ iſte dñat̃ huic non nudas res accipimus,ſꝫ vltra ꝯſideram⁹ aliqð opus intermediũ qð cõnectit ꝛ adaptat agẽs ad id qð fit,ꝛ dñans ad id qð obtinet̃ ꝛ ſub dñio eſt. Equidẽ opꝫ eſſe cõeꝫ applicationeſ efficientiũ ad effectus. Hi vero ſtationẽ ꝛ ſeſſioneꝫ ens eẽ negãt q quãdã Stoicoꝝ ꝯſuetudinẽ imitari vident̃,quũ nihil aliud putãt eſſe q̃ ſubiectũ, ꝛ exiſtimẽt dĩas ſubiecti nõ ſubſiſtere quas vocãt aliqualr ſe hñtia ꝑinde ac h̃ ipſum qð eſt aliq̃liter ſe hr̃e in ſubiectis habeant. Naꝫ ſi ſtatio eſt vnũ genus rerũ quippe q̃ collocatio alterius in altero eſt habẽs ꝓprias ſubſiſtentias profecto ꝛ ipſa ſtatio erit altera a ſtãte, ꝛ ſeſſio erit diuerſa a ſedente, ꝛ vlr priora erunt quę participãtur,q̃ ea q̃ participãt,atq; longe priora erunt ea q̃ per ſe ſunt q̃ ea quę in alijs collocãtur. Iteꝫ dicunt ꝙ Plato inquit habitũ qui dr̃ ſm id qð habet̃ vt armatoꝝ habitus quale eſſe,hitũ ſm ipſum habere magis ſignificat ipſum hr̃e. Sed nõ opus eſt his qui ſic diſtinguũt intelligere habẽs,ꝛ id qð habet̃ eſſe ad aliqd, ſed eſſe ad aliqd mediũ qð eſt inter habẽs ꝛ id qð habet̃ qð cõſiderat̃,quatenus cõnectit ꝛ adaptat vtrũq;, ſimilr opꝫ cõſiderare cõe illius qð diſponit̃ ꝛ diſponibilis ſubſiſtere ſm habitudinẽ ipſoꝝ adiuicẽ. Itẽ inquiunt dextrũ ad ſiniſtrũ, ꝛ ante ad poſterius ꝙ magis dicerent̃ duꝫ talia mouerent̃,q̃nquidẽ hic quidẽ ſic, ꝛ ille ſic moueretur, nos,tñ intelligerem⁹ dextrũ ꝛ ſiniſtrũ, ꝛ prius ꝛ poſterius eodẽ modo poneremus. Sed illud rurſus dicendũ eſt ꝙ ꝓpus dicimus,qñ ſiqdẽ verũ aſſerimus quũ de aliq̃ quippiã dicimus ꝛ intelligimus ꝑfecto habitudo aliqd erit, aliogn ipſa nihil erit. Qð ſi neq; dicentibus nobis neq; intelligentib⁹ ſiniſtrũ ꝛ dextrũ, ꝛ cętere q̃tuor poſitiones hñt quãdã nãꝫ determinatã,ꝑſpicuũ incõueniẽs erit illas quo ad nr̃aꝫ poſitionẽ mẽſurare. Hęc quoq; ad ꝑticulares dubitatiões dicta ſint. Ultimo Eudorus accuſat Ariſto. cur quũ diuidat̃ ipſum per ſe ꝫ ipſum ad aliqd Ariſto. diſputauerit de ipſo ad aliqd, ꝛ dimiſerit id qð eſt ꝑ ſe. Sed ridendũ eſt ꝙ ipſum ꝑ ſe cõpręhendit̃ ꝛ conſiderat̃ in nouẽ ꝑdicamẽtis, ꝛ ſm per ſe noueꝫ ꝑdicamẽta cõſiderãt.quũ igit̃ Ariſto.accepit ipſaꝫ ꝑ ſe iuxta nouẽ ꝑdicamẽta adiecit ipſum ad aliqd e regione diuiſum ꝫ ipſa decẽ ꝑdicamẽta qð tñ circuit ipſa decẽ genera.Nã dubio ꝓcul in ipſis nouẽ ꝑdicamẽtis eſt,ſed in ſubã nõ ſine dubio ponit̃,vt ipſe dicet. Equideꝫ in qualitate habitus eſt ad aliqd.In quãto duplũ.In vbi vltra ꝛ circa. In qñ ſenius ꝛ recẽtius.In facere ꝛ pati vſtio,inciſio,in qb⁹ actio ꝛ paſſio etiã eodẽ noĩe participat. In ꝑdicamẽto poni id qð ſupponitur ꝛ ſupponitur,In habere illud qð denominatiue dr̃ ab eo a quo habet, vt calceatio. In ſubſtãtia vero pater ꝛ filius quibus nõnulli putant ipſaꝫ ad aliqd alijs ꝑdicamẽtis tãq; ingenitã atq; innatam,quãuis principale ſit, ꝛ ſm propriam differentiã conſideretur. Naꝫ com-

munitas

munitas ipsius ad aliquid per omnia p̄dicamenta penetrat, ac ꝑ ɔ̄ria ꝛ qualitcūqʒ dīia atqʒ per vniuersa genera, ꝛ oīa ea quę sub ipsis ordinā̄t, qd̄ si hęc cōitas non singulis p̄dicamentis adessʒ, atqʒ sparsa esset, profecto omnia ab omnibus prorsus distraherent̄. Vnde talis cōitas est quędā habitudo quę specie ꝛ ratione subsistit, ꝛ participatio eiusdē participantibus est, non per generationem vel nutū, vel aditum alium modū habens ingressum trā̄situqʒ internum adesse, neqʒ enī alienatio, neqʒ oppositio, neqʒ introductio, neqʒ diffusio, neqʒ additio, vel ablatio, vel partiū positio, vel vl̄r talium aliqd habitudinē cōstituit. Q siquidē ꝛ eadeʒ deferant̄ ɔ̄rias habitudines, sed ꝛ cōtrariis eorūdem sit, itaqʒ dūtaxat proprie cū habitudinis est participatio speciei habitudinis, ꝛ ipsum ad aliquid ſm habitudineʒ solam rimatur, pręsertim quom nos cōceperimus res, quaꝝ est habitudo. Deniqʒ habitudinū alię simul sunt cū subiectis, ceu q̄cūqʒ ɔ̄siderant̄ cū ipsis, vt dextrum ꝛ sinistrū in partibus aīalis, alię ṽo manētibus subiectis eadē deferunt subiecta, vt dextrum ſm stationē, p̄sertim quū ipsuʒ apte se habuit ad habitudinis participationē. Item alię sunt quę magis accidunt, alię ṽo quę corruptis subiectis permanent, ceu sunt illę quę eorum sunt quę prius subsistebant, atqʒ illius posterius ad prius ſm tempus quę etiaʒ ſm se habent specialem rationis habitudinis. Sed de his quidem satis dictū sit, deinceps ṽo prosequamur propria ipsoruʒ ad aliqd, atqʒ ea quę assignauit Aristote.

Ꝯ Existit autē ꝛ ɔ̄rietas in ipsis ad aliquid velut virtus vitio ɔ̄riū vtrūqʒ ipsoꝝ ad aliquid existens. ꝛ scientia ignorātię, non oībus autē ad aliquid inest cōtrarietas. duplo enim nihil est cōtrariū, neqʒ triplo, neqʒ talium alicui.

Ꝯ Post diffinitionē vel descriptionē ipsoꝝ ad aliquid B in loco tēpus erit proficiscendi ad ea quę insunt ipsis ad aliquid. Equideʒ cum vnaquęqʒ res cōibus ꝛ ꝓprijs rationibus ſm substantiā ɔ̄prę̄hendat̄, iccirco ipsoꝝ ad aliquid quędā sane erant cōia cum alijs p̄dicamētis, quędā ṽo peculiaria ꝛ ꝓpria, q̄ post cōia tradit. Primo itaqʒ inquit cōtrariū inesse ipsis ad aliquid qd̄ quidē in subam ꝛ quāto negabat̄ eē, verūtn̄ in qualitate atqʒ in alijs p̄dicamētis plurimū inesse ostēdet̄. Dicit ergo ɔ̄rietatē esse in ipsis ad aliqd tanq̄ ipsum qd̄ ad aliqd ɔ̄riū sit illi ad qd̄ refert̄. Nā alia ē oppositio relationis, ꝛ alia ɔ̄rioꝝ, vt in sermone de oppositione postea intelligemus, sed quom quędā q̄ sunt ad aliquid inter se ēt ɔ̄ria sint, non ſm rōnē sunt ad aliquid, sed qꝛ quom sit ad aliquid iaʒ erant ɔ̄ria. Verū ait ipsoꝝ ad aliquid esse virtutē ꝛ vitiū, scientiaʒ ꝛ ignorantiā, non qꝛ virtus ꝛ vitiū, vel scientia ꝛ ignorātia sunt ad aliquid, sed ſm relationeʒ q̄ꝫ habent ad genus. i. ſm habitū ipsa erant ad aliquid. Nam habitus est de numero eoruʒ quę sunt ad aliqd. Sed aliquis vtiqʒ instabit quō Aristo. postea sciaʒ ꝛ virtutem, atqʒ ea quę sunt his opposita qualitates ponit. Nisi qꝛ idē ſm aliud ꝛ aliud, in alio p̄dicamēto collocet̄. Vnde p̄dicta quatenus efficiunt subiecta sua qualia erunt qualitates, sed quatenus insinuāt habitudinē ad alterū erunt ad aliquid. Itē subiūgit non oībus quę sunt ad aliquid inesse cōtraria, qm̄quidē nec duplo, nec triplo, neqʒ alicui taliū quę sunt ad aliqd inest ɔ̄riū. Sed cū ipsis ad aliqd partim inest ɔ̄rietas, ꝛ partiʒ non inest: Nisi qꝛ sine alio prędicamēto ipsa ad aliqd intelligi non possunt. Equidē semꝑ simul cuʒ alijs subsistūt, ob id ergo qm̄ accipiunt̄ ꝛ sunt in prędicamēto habente ɔ̄rietatē, profecto ꝛ ipsa habebunt ɔ̄rietatē. Silr si fuerint in prędicamētis non habentibus ɔ̄rietatē, neqʒ ipsa habebunt ɔ̄rietatē. Nam quęcunqʒ insunt generi qd̄ subijcit̄ ipsis ad aliqd, eadē etiā accidūt, vtplurimū ipsis ad aliquid. Quare qm̄ ipsa cōsiderant̄ in habitu, vel vl̄r in qualitate cōtrarietatē suscipiunt, qꝛ etiā qualitas ɔ̄trarietatem suscipit, sed qm̄ in duplo, vel in triplo, aut vl̄r in quātitate erunt, non amplius subibunt cōtrarietatē, quia neqʒ quātitas ɔ̄rietatē suscipiebat, eodē quoqʒ modo qm̄ inest substantię, ceu in patre ꝛ filio. Nam tū non suscipit ɔ̄rietatē, qꝛ neqʒ substantiā eaʒ suscipiebat. Quocirca pʒ ꝙ quatenus ipsum ad aliqd suscipit ɔ̄rietatē, sic cōe quędā habēt cum his generibus quę eandē suscipiunt, ꝛ q̄tenus nō suscipit ɔ̄uenit cū his q̄ non suscipiūt ɔ̄rietatē, qd̄ ēt ad aliquid ſm vtrūqʒ modū conuenit cuʒ oībus generibus. Quare suscipere ɔ̄riū, neqʒ est propriū ipsis ad aliqd, qm̄quidē neqʒ olbꝰ, neqʒ solis relatiuis insit ɔ̄rietas.

Ꝯ Videnť autē magis ꝛ minus suscipere ipsa ad aliqd. simile enī ꝛ dissimile magis ꝛ minus dicunt̄. ꝛ ęquale ꝛ inęquale, magis ꝛ minus dicunt̄ vtrūqʒ ipsoꝝ ad aliquid existens. Simile enim alicui simile dicitur, ꝛ dissimile alicui dissimile. nō omnia auteʒ ad aliquid suscipiunt magis ꝛ minus. dupluʒ enim nō dicit minus ꝛ magis duplū, neqʒ taliū aliqd.

Ꝯ Quę sunt ad aliqd videnť pręterea suscipe magis ꝛ minus. Verū dicit (videnť) non perinde ac ipsa ad aliquid nō suscipiūt magis ꝛ minus, qm̄quidē suscipiūt, sed dixit (videnť) tanq̄ antiquā opinionē exponēs. Naʒ silē suscipit magis ꝛ minus, qꝛ illud est magis silē qd̄ eadē forma specieue participat, ꝛ illud minus qd̄ minus participat, atqʒ silē est de numero eoruʒ quę sunt ad aliqd. Sed hoc perspicuum quomodo loco huius particulę, (ꝛ inęquale magis ꝛ minus) non dixit inęqualius. Naʒ si inęqualius est inęquale iam accepit magis, quō ergo non dixit loco magis ꝛ minus inęqualius. Nisi forte qꝛ non erat dictio in cōsuetudine, proinde ipse protulit ꝓnūtiauitqʒ ipsum inęquale cū hoc magis. Iteʒ quō subiunxit ꝛ minus. Nisi qꝛ ꝛ magis inęqualius ꝛ minus est. Etenim magis ꝛ minꝰ similius dicimus ęquidē qm̄ aliqd aliquo alio est similiꝰ id tale similius intēdit̄ ꝛ remittit̄. Veꝝ Iamblicus ꝛ alio modo interp̄tatur, qui quū ostendat processuʒ inęqualis in infinitū, ꝛ appellauit ipsuʒ inęquale inęqualius. Non enim ipsum inęquale hʒ statū, neqʒ aliqm̄ sit magnū, quin maius semꝑ dici queat, neqʒ ita sit paruū, qn semꝑ minꝰ ſm adiectionē ꝛ ablationē in īfinitū fiat. Sʒ animaduertere dignū est ꝙ Arist. nō dixit ęqualius, sed inęqualiꝰ, qꝛ non similiter, vel non vniuersaliter se habent ęquale ꝛ inęquale eodem modo. Nam ęquale vnum est, ceu si fuerit inęquale, considerant̄ aūt magis ꝛ minus tanq̄ in ipso inęquali, sed etiaʒ erit quęstione dignum, cur magis ꝛ minus silr considerant̄ in simili ꝛ in dissimili, ꝛ nō similiter in ipsis ęquali ꝛ inęquali. Item quō ęquale ꝛ inęquale quū sit proprium quanti, suscipit magis ꝛ minus, quandoquidē quantū non suscipiat. Nisi qꝛ quantū quatenus quantū non suscipit, tamen ea quę accidunt quanto non quatenus quanta, sed quatenus qualia sunt ſm hoc potius suscipiūt magis ꝛ minus. Item neqʒ omnia quę sunt ad aliquid suscipiunt magis ꝛ minus. Nam quę consistunt in subiectis quę non habēt magis ꝛ minus, neqʒ ipsa suscipiunt magis ꝛ minus, vnde duplum ꝛ triplum atqʒ vniuersaliter quanta definita non suscipiunt magis ꝛ minus. Naʒ quę sunt determinata non suscipiunt ipsam indeterminationeʒ ſm magis ꝛ minus. Verum denuo ꝛ

ad oppositiones quę dicte sunt, ꝛ ad earūdem solutiones revertēdū. Nam aliqs dubitaret quō virtus ꝛ vitium sunt de numero eoꝝ q̄ sunt ad aliqd. Nā esse alicuius, ceu viri studiosi ꝛ praui, hoc certe potius indicatiuū est participationis q̄ habitudinis. Sed illud quoqꝫ dici pōt qḋ primo dictū est, qꝛ virtus ꝛ vitiū sunt ad aliqd ſm relationē ad genus. Nā habitus nō solū vt participatus cōsideraẗ, sed etiā quatenus se hꝫ ꝛ referẗ ad id qḋ habeẗ, ꝛ ad habens quatenus ꝛ ad aliqd est. Itē possumus dicere ꝛ aliṙ virtutē ꝛ vitium esse de numero eoꝝ q̄ sunt ad aliqd, quatenus sunt qualitates ꝛ medietates quędā, virtus.ſ. vt cōmensuratio est, vitiū aūt vt incōmēsuratio, ꝛ cum incōmensuratio referanẗ ad incōmēsurata, itaqꝫ virtus ꝛ vitium erunt ꝯria, quatenus qualitates ꝛ ad aliqd quatenus medietates. Quāobrem neqꝫ hic dubitādi locus est, quō cum alia sit oppositio relatiuorum ꝛ alia ꝯrioꝝ iste oppositiones nō ꝯfundātur, sic quidē sint etiā ꝯria in ipsis ad aliquid. Verum non sunt ꝯria quatenus ad aliqd, sed vt ipse inqt ꝯrietas est in his quę sunt ad aliquid. Nam quędam quę subijciunẗ ipsis ad aliquid, quatenus qualia ꝯrietatē habent, sed non quatenus ad aliquid. Nam neqꝫ ꝯria quatenus ꝯria sunt ad aliqd, neqꝫ ea q̄ sunt ad aliqd ꝯria sunt. Vnde vīr quę sunt ad aliquid, quatenus habitus nō hñt ꝯrietatē. Equidē habitus non est habitui ꝯtrarius, sed cōtrarietatē hñt, quatenus tales habitus qḋ idē est dictum quatenus qualitates. Cęterū animaduertūt ꝙ scia, intelligentia, cognitio, quę simul insinuāt notitiā aut voce sola differāt, aut dicimus intelligentiā esse notitiam speculatiuā specieꝝ ꝛ cognitionē geneꝝ, scientiā ꝯo tanq̄ eā notitiā quę his superior est, quo pacto non erit discrimē solū ſm voces, sed ēt erit quędā eoꝝ dīa realis. Verū adhuc instabunt dicētes nullā habitudinē suscipere intēsionē ꝛ remissionē, quū similiṙ se habeāt ad alteꝝ. Nisi habitudo non quatenus habitudo vel ad aliquid, quatenus ad aliquid, sꝫ quatenus talis habitudo, ꝛ quatenus qualitas suscipit magis ꝛ minus. Verum adhuc instant dicētes ꝙ nō solū in q̄litatibus cōsideraẗ magis ꝛ minus, sed etiam in quātis, ceu i ipso ęquali ꝛ inęquali, maiori ꝛ minori. Nisi hę qualitates sint quālitatiue ꝛ fiat intēsio ꝛ remissio in eis ſm qualitatē. Item si quis putaret duplū suscipere intēsionē ꝛ remissionē, pp augmentationē ꝛ minorationem in ipsa ꝓportione numeroꝝ adeo ꝙ putaret ipse ꝙ in ducētis, ꝛ centū magis duplū esse q̄ in quatuor ꝛ duob⁹, ꝑfecto is ignorat ꝙ in pluribus ꝛ minoribus numeris eadem ratio contēplatur, ꝛ tamē neqꝫ intensionem, neqꝫ remissionē suscipit. Deinde sciēdū est ꝙ Architas sub silētio ꝓterijt hoc de numero eorum quę consequūtur ad aliquid.ſ. cōtraria suscipere quāuis de hac proprietate mentionem fecerit in pręḋicamentis substantię ꝛ qualitatis. Etenim inquit nōnulla cōia qualitati assignāda sunt, ceu ꝯtrarietatē quādā suscipere ꝛ priuationē, qui in ꝓdicamēto ad aliquid non dimisit magis ꝛ minus dicens. Id qḋ aliqñ ad aliud aliquo modo se habꝫ suscipit magis ꝛ minus. Nam magis est quatenus aliquo maius est, ꝛ minus quatenus eodē minus est. Verūtamē nō in omnibus id fit quę aliter aliquo modo se habēt. Non enim magis patres sumus, neqꝫ minus, neqꝫ magis fratres, vel filij. Dico autē hęc non mecum reputans dispositiones morum vtrorūqꝫ quō inter se coniuncti beneuolētia aliqñ aliter fiāt cognati proximiqꝫ, ꝛ quō fiant simul fratres, sed respicio ad ipsum intellectum naturę. Cur igitur Architas prętermisit cōtraria? Nisi qꝛ cōtraria non ſm se ipsis ad aliquid inerant, sed ſm accidēs merito subiectorū suoꝝ, nam veritus est ne aliquis confunderet in idē medietates ꝛ ea quę subijciunẗ ipsis, atqꝫ ne interimat medietates nihil aliud ꝑter subiecta derelinquēs, vel illorum coitum ꝛ conuenientiam pronūciet affirmetqꝫ ipsas medietates esse. Equidē est vnum aliqḋ genus cōe medio ꝛ cōpetit extremis qḋ est diuersum ab illis in quibus contrarietas consideraẗ, quatenus sunt qualitates, ꝛ non ſm habitudinem ipsoꝝ. Itaqꝫ Architas ꝓpter hoc ꝑtermisit cōtraria, qui tamē magis ꝛ minus inseruit aliquibus relatiuis, tāquā propriū eoꝝ. Nam quū sint quędam in tali pręḋicamento quę sunt de genere infinitoꝝ, in quo magis ꝛ minus vehementer ꝛ sensim debilitenue, ꝛ id genus talium quę procedūt indefinite intenso ꝛ remisso, merito statuit magis ꝛ minus, tāquā ipsis ad aliquid ingenitum, ꝛ hoc magis ꝛ minus est maius ꝛ minus, quorum exempli loco ꝓposuit magis ꝛ minus quę sunt de natura infiniti. Verū quū alię species ipsius ad aliquid in aliquo termino sunt cognate, ob id ille determinatū pręḋicamētū habebunt, ꝛ non suscipiunt intensionē neqꝫ remissionem. Talia autē sunt quęcūqꝫ ad substantiā se habent cognate, vt pater vel frater, quia etiā substantia eoꝝ determinata est, ꝛ nō suscipit magis ꝛ minus, similiter neqꝫ ęquale neqꝫ duplū suscipiunt magis ꝛ minus. Postremo quum qdam sepe se conferant ad eas cōmunitates quę videnẗ ſm accidens, huius gratia proinde Architas apposuit ꝙ non oportet dispositiones ipsoꝝ cōsiderare.ſ. quas inter se cōiuncti sint beniuolētia, quādoquidē hoc ꝛ id genus potius ſm qualitatē consideraẗ. Equidem opꝫ ipsa ad aliquid non sicut qualia cōsiderare, sed vt ipse ait respicere ad intellectum naturę, ꝛ ipsam habitudinem quatenus est habitudo proprie ꝑscrutari. Vltimo hęc determinatio statuenda quoqꝫ est in alijs pręḋicamentis, quādo cōmunia ꝛ propria ipsorum cōsiderabimus vbi pura genera ꝛ non cōmixta cum alijs rimabimur.

> Hoc dicit Simp. qa te ste Aristo. in ethicis, ois virtus ꝯsistit in medio.

¶ **Omnia aūt ad aliqd ad cōuertentiā dicunẗ. Seruus enim dñi dicitur seruus. ꝛ dñs serui dicitur dñs. ꝛ duplum dimidij dicitur duplum, ꝛ dimidium dupli dimidium. ꝛ maius minoris maius. ꝛ minus maioris min⁹. Similiter autem ꝛ in alijs. verūtamē casu aliqñ differt ſm dictionē. puta scientia scibilis dicitur scia. ꝛ scibile scientia scibile. ꝛ sensus sensibilis sensus, ꝛ sensibile sensu sensibile.**

¶ Postquam tradit cōmunia quę habent ipsa ad aliquid cum alijs generibus, nunc proponit proprium ipsoꝝ assignare, qḋ quidē est dici ad cōuertentiā, quādo illa ad qḋ diciẗ, ꝛ ipsum ad ipsum qḋ ad aliud diciẗ dicerētur pręḋicata vicissim, vt in propositis exemplis patet. Nam sicut seruus domini diciẗ seruus, ita etiā dominus serui dominus dicitur. Idem in alijs fit vbi adequatur vtriusqꝫ ad alterum pręḋicatio ꝓpter qḋ etiam cōuertentia seu conuersio dici solet, ceu quādo hoc ad illud ꝛ ęcōtra illḋ ad hoc ꝓdicaẗ. Verum quū dixerit in cōtextu ꝙ similiṙ ꝛ in alijs fit, ꝛ exempla quę adducta sunt in genitiuo faciebāt cōuersionem, sicut a principio fiebat ꝓdicatio in descriptione ipsorū ad aliquid, ob id reuocaẗ in dubium, quia non omnia per genitiuum casum proferunẗ, sed quędam in datiuo cōuertuntur, ceu quādo dicimus scia scibilis, ꝛ scientia, cuius conuersionē non amplius faciemus locantes scientiā in genitiuo, sed scientiam in datiuo, dicentes scibile scientia scibile. Quocirca merito apposuit addixit qꝛ in cōtextu. Verūtamen aliquādo casus differt ſm dictionem, quia ſm res nulla fit habitudinis variatio. Nam eędem manent, quatenus se habent aliqualiter, fit

inde variatio sm solam dictionē, quādoquidē nos similē faciamus ɔuersionē, vt in seruo & dño, pr̃e & filio, aliquā autē mouemus casum, vt diximus, exēplo sciẽ & scibilis, aliquā ēt id ad qđ dr̃ neqȝ suscipit casuȝ, sed indiget hac ppositione, ad, nam magnū & ad pūū, sed non parui dicit magnū. Cęterū multiplex est cōuersio. Nam sępenumero facta cōuersione opȝ accipere appropriatā propositioneȝ. Nam syllogismi cōuersio etiā dr̃ cōuersio pſertim qn̄ cōclusione cōuersa & altera ppositione eadē manēte altera omnino ɔuertit̃. nam vt Aristo. ait in scđo libro priorū analyticoꝝ si ostensum fuerit a, d, c, per medium b, & a sumatur de nullo c, aut non in omni inesse per cōuersioneȝ vel in cōtrariū, vel in oppositū c. sumatur ipsa tanq̄ vna propositio altera duaꝝ propositionū manēte quauis, reliqua eadē conuersione conuertit̃ fit conclusio. Nā si sumatur a, de omni b, & b, de omni c, infertur conclusio a, de omni c, quę si cōuertatur & fiat propositio, dicēs a, de nullo c, & assumatur maior propositio quę a principio dicebat a, de omni b, concludit̃ b, de nullo vel non de omni c, in secūda figura, si aūt minor maneat prior cōcludetur in tertia figura particularis semper. s. a, non de omni b, & sic est vnus modus conuersionis, alter aūt ē quo fit propositionis cōuersio penes alternationē terminoꝝ, quatenus simul vere, & simul false sunt, cōuertens ad cōuersa, ceu nullus hō lapis, nullus lapis homo, omnis hō aīal, aliqđ animal homo. Item est alius modus cōuersionis, quo res se consequūtur, & simul sunt, quāuis differāt, ceu studiosuȝ seq̃t̃ cultorē dei & ęcontra. Iteȝ est alia cōuersio pter has quę dicit̃ esse eorum quę sunt ad aliqđ, & non solū habet alternatā conuenientiam cōsecutionēqȝ, sed etiaȝ cuȝ habitudine est qua alternata pdicatā adinuicē prędicātur. Non eniȝ idem est hoc huius, & h huius, atq̄ h hūc cum habitudine. Nā aliud est dicere studiosus cultor dei est, & ęȝ cultor dei studiosus est, & aliud est dicere, h mō seruus dñi seruus, & dñs serui dñs. Naȝ h dicit̃ sm habitudinē, illud vero sm participationē. Verum eoꝝ eodem casu conuertūtur, alia quideȝ eadem re vtūtur in vtroqȝ casu recto. s. & obliquo, ceu ęquale & simile. Nam ęquale ęquali ęquale, & simile simili simile, quū eadeȝ res quę habeat habitudinē sit etiā ipsa ad quā se habȝ quę refertur, alia vero sm diuersitatē alternantur, vt dñs & seruus, duplū & dimidiū, vt etiā Architę videt̃. Nam inquit similē conuersionē suscipiunt, quędā vt ęquale & paternū, & nōnulla dissimilem magis & minus. Item & simplicibus cōmisceri possunt quędam ipsoꝝ ad aliquid sm participationē alioꝝ prędicamētorum, vt coetanei participatione ipsius, quando & ęque pugnantes a participatione ipsius pati, & ęque veloces a participatione ipsius facere, pręsertim qn̄ velocitas consideraretur sm delationē corporū. idem similiter in alijs fit. Ambigeret forsitan aliquis ꝙ non sit proprium ipsoruȝ ad aliquid dici ad conuertētia quādoquidem non ipsis tm̄ non insit, sed etiam plerisq̄ alijs. Nam si honestū est etiā bonū est, & ęcontra si quippiam boni est, etiā honestum est. Sed nōnulli hanc dubitationē audientes instant contra exemplum qui Stoicis potius q̄ Peripateticis assentiūt, quādoquidē illi asserāt honestum pter se expetēdum esse & bonum sm naturā esse. Quocirca si aliquid honestū est illico illud ponunt esse bonū, non autē ęconuerso. Vnde asserunt sanitatem esse quodā bonum sm naturam & proficuū, sed negāt sanitatē esse honestū, quia non pter se est expetenda quū sit sanitas organi instrumētiue excellentia. Verū quidaȝ alij hanc instantiā refellūt, quū ad dubitationeȝ minime adducta sit, sed ad exēplum. Nam quāuis aliquis cōcederet non recte se habere conuertētiam cōsecutionēue multam eoruȝ quę exēpli causa adducta sunt, tm̄ multa alia sunt quę simul existūt, quoꝝ natura simul sunt, ceu sphęrę centrū & circūferētia, partim vero sunt tanq̄ prima & secūda, ceu cuȝ sole lumen simul est, partim quoq̄ sunt inseparabilia accidētia vt igni caliditas & diffinitiones cū diffinito & termini cum principio, simul se consequuntur atq̄ simul existunt. Verūtamē alij quoq̄ sunt qui quom hęc accusant, neq̄ ipsi soluūt dubitationē, sed cedūt ipsi dubitationi asserētes dici ad conuertētiā non esse ppriū ipsoꝝ ad aliquid, eo modo. s. proprium quo oibus & solis inest, sed est eo modo propriū, quo oibus ad aliqđ inest, sed nō ipsis solis. Nā sunt quoq̄ alia quę inuicē ɔuertūt̃ tanq̄ ea, quoꝝ vnū alteꝝ vicissim seq̃t̃, & cum eo simul ē. Vn̄ ppriū forte dici pōt sm eam cōsuetudinē qua ppriū dici solet illud qđ oibus inest, q̄uis nō solū insit. Sȝ forte diligētius intelligere opȝ qđ diximus. Nā Aristo. non dixit ꝙ ipsa ad aliqđ inuicē simul existūt, ceu lumē & sol, caliditas & ignis, neq̄ ꝙ alteꝝ sit alteꝝ, ceu honestū & bonū, sed dixit ad aliqua dicūt̃ quę ēt ipsa ad ipsa dicuntur. Nā ad alteꝝ respicere & ad alteruȝ dici est spēs ipsius ad aliqđ, sȝ illud. s. ad qđ dr̃ silr̃ dici ad id qđ dr̃ ad ipsum est ppriū qđ ɔsequit̃ ea q̄ sunt ad aliqđ. Nam ea q̄ vr̃ simul existūt non dicunt̃ adinuicē, nā lumē quāuis solis sit, tm̄ nō dr̃ ad solē, quādoquidem aliud sit alicuius eē, ceu germē, actionē, passionē, vel possessionē, & aliud sit ad aliqđ esse & referri. Nā illa quāuis alterius sint, tm̄ hn̄t nām ppriā, ea actio quę sunt ad aliqđ substantiaȝ hn̄t in respectu ad alterū, & quatenus vnū ab altero vicissim depēdet, silr̄ ea se habent, quoꝝ alteꝝ non ex altero proficiscit̃, vt in primis rebus & secūdis. Nam eo dicunt̃ ad cōuertiā, qr vnū ex altero proficiscit̃, vel vnum cum alio vicissim existit, naȝ sicut sunt ita & dicunt̃. Pręterea scire opȝ ꝙ cōuersio ipsoꝝ ad aliqđ nō solū accidit, qr vnū dicat̃ ad alterum, quāquidē hoc significet quādā cōitatē & propriā cōsuetudinē dictionū, sed qr cōis existit habitudo eoꝝ ob id prędicamentū ad aliqđ est. Cęteꝝ Architas quoq̄ assignat cōuersionē ipsoꝝ ad aliqđ dicēdo, nonnulla ad aliquid similē ɔuersionē suscipiūt, vt ęquale & fraternū, & quędā dissimilē, vt magis & minus. Vnde ipsis ēt assignat ēt cōuertibilē modū dicēdo de speciebꝰ ipsiꝰ ad aliqđ hūc in modū. Hoc quidē aliqđ ipsoꝝ nō est cōuertibile, velut scia & sensus. Nā scia dr̃ scibilis scia, & sensus sensibilis, sȝ ęcōtra, scibile non dr̃ scię, neqȝ sensibile sensus, cuius rei causa, qr scibile & sensibile absqȝ sensu & scia queunt esse, scia vero & sensus nō pn̄t sine scibili & sine sensibili. Pręterea Architas designat ipsa ad aliquid, quatenus magis adinuicē sunt, quū dicat. Propriū eius qđ ad alterum aliquo mō se hȝ, est ipsa existentia eoꝝ simul atqȝ hoc quo vnū alterius cā inuicē esse dicit̃. Nam quęȝ sm cāȝ & sm substantiā simul sint, profecto seq̃tur vt etiā adinuicē dicātur. Nā sicut sunt ita dicunt̃, & qr sunt dicūtur, & nō ęcōuerso, qr dicunt̃ idē sunt, & hoc modo atqȝ iuxta hoc tale asseri propriū huius generis. Equidem aliquis non poterit ostendere discrimen ipsius sm genus, quatenus dr̃ solū. Quare cōuersio etiā sm dici dependet ab ea existētia qua sunt relatiua. Postremo quonaȝ pacto ipsa ad aliqđ simul inuicē existāt, simulqȝ nā sint, quū videātur aliqua sm cām precedere, vt actio pręcedit passioneȝ, & pater filium, tunc disputabimus qn̄ sententiā Aristote. dicentis ipsa ad aliquid esse simul natura prosequemur.

¶ At vo aliqn̄ nō videbit̃ cōuerti, si non cōuenīēter ad qđ dr̃ assignatuȝ fuit. Sed peccauerit assignās. velut ala si assignet̃ auis, nō cōuertit̃ auis ale. nō eniȝ conuenīēter assignatū fuit

ꝙ primū, ala auis. nō eniz qua auis, hac ala ipsius dr̃. sed qꝛ alatū est. multoꝝ enim ⁊ alioꝝ ale sunt, quę nō sunt aues. quare si assigneᷓ cōueniēter, ⁊ cōuertitur. puta ala alati ala, ⁊ alatum ala alatū. qñq3 aūt ⁊ nomina fingere forte necessariū, si non positū sit nomē, ad qđ cōuenienter vtiq3 assignabiᷓ. velut gubernaculum, nauis si assigneᷓ non est conueniens assignatio. non enim qua nauis, hac ⁊ ipsius gubernaculuz dr̃. est enim nauis cui non est gubernaculū, pp̄ qđ ⁊ non cōuertiᷓ. nauis enim non dr̃ gubernaculi nauis. Sed forte conuenientioꝛ vtiq3 assignatio erit, si ita aliquo mō assigneᷓ gubernaculuz gubernaculati gubernaculū, vel qñocunq3 aliter (nomē enim non iacet) ⁊ cōuertiᷓ. si cōueniēter assigneᷓ. gubernaculatū eniz gubernaculo gubernaculatuz. Silr̃ autē ⁊ in alijs. puta caput cōuenientius vtiq3 assignabiᷓ capitati caput, q̄ aialis assignatū. non enim qua animal caput hz. multa enim animaliū caput non hñt. sic autē facillime vtiq3 aliqs forte sumet, quibus non iacet nomē. Si a primis imposuit noia his ad quę conuertunᷓ, sicut in prędictis ab ala alatū ⁊ a gubernaculo gubernaculatū. Omnia igiᷓ ad aliquid, si cōuenienter assignenᷓ ad cōuertentiā dicuntur. qm̄ si ad cōtingens assignētur, ⁊ non ad ipsum ad qđ dicuntur, non cōuertuntur. Dico aūt vt neq3 eoꝝ quę dicūtur ꝯsesse ad cōuertentiā, ⁊ nominibus ꝓprijs positis, nihil cōuertiᷓ, si ad aliquid accidētiū assigneᷓ, ⁊ non ad ipsum ad qđ dr̃. puta seruus, si non dñi assigneᷓ seruus, sed hominis vel bipedis, vel qđcūq3 taliū, non cōuertitur. nō eniz possibile est dicere homo serui homo. non enim cōueniens assignatio est. adhuc si quidez conuenienter assignatum fuerit ad qđ diciᷓ, omnibus circūscriptis alijs quęcūq3 accidentia sunt. Derelicto autē hoc solo, ad qđ assignatum est, conueniēter semper ad ipsum diceᷓ. puta si seruus ad dominū diciᷓ, circūscriptis alijs quęcūq3 accidentia sunt domino, velut qđ bipes est, ⁊ qđ scientię susceptiuus. ⁊ qđ homo, relicto autē solo hoc ꝙ dñs est, semꝑ seruus ad ipsum diceᷓ. seruus enim dñi diciᷓ seruus. Si autē non cōuenienter assigneᷓ ad quodcūq3 diciᷓ. circūscriptis alijs. ⁊ derelicto solo eo ad qđ assignatuz est. non diceᷓ ad ipsum. assignetur eniz seruus hominis. ⁊ ala auis. ⁊ circūscribaᷓ ab hoie dñm esse ipsum. nō eniᷓ adhuc seruus ad hoiez diceᷓ. nō existēte enim dño, neq3 seruus diceᷓ, vel erit. Silr̃ aūt ⁊ ab aue circūscribaᷓ alatū esse. non enim adhuc erit ala coꝝ quę ad aliqđ. non existēte enim alato, neq3 ala erit alicuius. Quare opz quidē assignare ad qđcūq3 cōueniēter diciᷓ. Et si quidē sit nomē impositū, facilis assignatio fit. non existēte aūt necessariū forte nomē fingere. sic autē assignatis manifestuz ꝙ omnia ad aliquid ad conuertentiā dicentur.

¶ Cum dixisset ad conuertentiā dici oīa q̄ sunt ad aliqđ qm̄ quędā non videnᷓ cōuerti, aut ala auis q̄ nō ꝯuertuᷓ ad auē, qñquidē nō ꝯsueuimus dicere auis alā auis, vel alā auis alā. Nā plerūq3 alia alas obtinēt q̄ aues nō sunt. Nā coꝝ q̄ hñt alas partim nōnulla carneas alas habent, partiz nōnulla hñt mēbra alaꝝ loco, partiz quoq3 sunt q̄ hñt alas fissas scissasue q̄ sole auis sunt, vult ḡ in hoc contextu simul cām afferre, cur nōnulla cōuerti nō videanᷓ q̄uis oīa cōuertanᷓ, simul quoq3 modos assignādi traditionē affert, quoꝝ alia quū recte fiunt saluāt ꝯuersionez, ⁊ qui minus recte efficiunᷓ, minime saluant ꝯuersionez. Proinde cur nōnulla aliqñ nō videanᷓ ꝯuerti, cā ē ꝙ nō ꝯueniēter assignaᷓ id ad qđ dicunᷓ. Porro modi recte assignationis tales sunt, vt ad qđ dr̃, s̄m nām ad id fiat assignatio, cum quo adequaᷓ. Nā talia se mutuo ꝯsequunᷓ ⁊ ꝯuertunᷓ. Modi aūt q̄ sunt nō recte assignationis, tū fiūt si nō fiat assignatio, ad id ad qđ dr̃ s̄m nāz, atq3 qñ excesserint vel defecerint, ⁊ nō adequata fuerint assignata. Vñ exēplū recte assignationi Aristote. dedit quuz dixit dñs seruis dñs. Etenim hęc adequanᷓ ⁊ s̄m se assignanᷓ. Nā quatenus seruus est dñi, atq3 q̄tenus dñs est serui, ⁊ eodē mō se hñt q̄ ꝑdicanᷓ silr̃. Deinde dedit exemplū non recte assignationis qñ dixit si ala assigneᷓ auis. Naz neq3 auis sola hz alas, sed etiā alia, vt vespertilio ⁊ alia hmōi, neq3 ala aui adequaᷓ. Nā pleraq3 alia vt diximus habēt alas, ⁊ pp̄ hoc minime cōuertunᷓ, qñquidez nō dicamus auis ala auis, vel ala auis ala, qꝛ a principio nō recte assignata fuit ala auis. Nam cōmunioꝛ amplioꝛue dr̃ ala q̄ auis, qꝛ pleraq3 alia hñt alas. Equidē ea duntaxat aues sūt q̄ fissas sectasq3 hñt alas, itaq3 quū ala excedat auē, merito nō cōuertiᷓ cū ea, qđ quidē cā est ꝙ a principio nō cōgrue assignabaᷓ ala auis, pp̄ qđ ēt Aristo. ait. aliqñ nō videbūtur cōuerti, qui recte dicit, (nō videbūᷓ) si q̄dez ob malā nominū assignationē accidat, vt minime ꝯuerti videāᷓ. Cuz igiᷓ velit explicare quonā pacto fieri assignationē opz, qm̄ non inuenit nomē impositū qđ adequari posset priori noie, nomē fingere vrgeᷓ asserēs oportere hūc in modū assignationē fieri, vt dicam⁹ alā alati alam. Nā quū vnū hoꝝ cū altero adequeᷓ, ꝑfecto cōuersio cōgrua fit si dixerim⁹ alatū ala alatū. Quocirca Aristo. ēt methodū tradit, quonā pacto opus sit accipe ea q̄ inuicē adequanᷓ, atq3 mutuo se cōsequunᷓ, ⁊ quū methodus talis ē, qꝛ opz noia q̄ iponunᷓ his q̄ dicunᷓ ad ipsa a p̄mis ⁊ vulgaris notisq3 ꝯsuetudine accipe, ceu ab ala alatū dicitᷓ, ⁊ a gubernaculo, vt ita dixeriz, gubernaculatū. Nā hoc mō, neq3 excedēs, neq3 deficiēs poneᷓ, id qđ poniᷓ, sed erit coęquatū ⁊ recte adequatū. Obiter opus est aduertere ad id qđ dr̃ in textu. Nō.n. qua auis hęc ala ipsius dr̃ ꝑinde ac ꝑ hoc qđ dr̃ (qua) debeas significari atq3 itelligi ꝙ nō solū opz, vt s̄m suā subaz prędiceᷓ, sed ēt ⁊ oportecat adequari. Quod si hoc ita se hz nō amplius genera de spēbus, qua genera ꝑdicanᷓ. Non enim genera de ipsis spēbus ex equo ꝑdicāᷓ. Itez neq3 ęquale erit ei qđ dr̃ per se, hoc qđ dr̃ qua ipsum. Nam illud qđ ꝑ se dr̃ in his est q̄ s̄m substantiam se habēt, sed hoc qua ipsum in illis ponitur

Vide p° poste de p se e scdm q⁹ se.

ponitur quę inuicem adequanť. At qui si auis absq; ala non est, cur nõ dicetur qua ala auis ala. Nã in naui recte dicit, q̄a nõ qua nauis ac ipsius themo clauisq; dicit, q̄a sunt q̄dem naues quę non habēt themonem, ceu ille par ue quę remis simul impellũtur ⁊ dirigũtur, ⁊ q̄dam ducũtur a fluuijs in portum, quarũ etiam nõnulle fustibus impellũť, nõnulle vero funibus trahũtur, itaq; recte dicit nõ qua nauis ac ipsius themon clauisq; dicitur. At secus in aue euenit. Nã omnis auis hȝ alas, quare dicitur de aue hoc igitur nõ qua auis: non quia ala sit de substãtia auis, ⁊ semꝑ in ea sit, sed q̄a nõ adequatur ala cũ aue, quocirca verũ erit dicere nõ qua auis. Nam pleraq; alia habet alas, sed quũ alatum adequeť cũ ala ⁊ ecõtra, ob id hunc in modũ oportuit assignare alã alati alã. Cęterũ quũ dicit, necessariũ esse aliquãdo forsitã nomina fingere hoc certe dicit non ea de causa vt opus sit denuo formare cõsuetudinē noiuȝ impositoꝝ quo in loco indicat reuerentiã ⁊ obseruationem suã dicẽdo, hęc tria, quãdoq; forsitã ⁊ necessariũ, perinde ac dicat ꝙ quãdo nõ fuerit nomē impositũ cõuertenti, tũ nomē illud imponendũ est ad qđ cõgrue conuersio assignari queat, non ponẽdo nomen in vsuȝ simplr, sed gratia ostendendi conuertens sm reȝ talē nomen ꝑferendo. Deinceps vero ad exẽplum nauis ⁊ claui ꝑficiscitur in quo plane exemplũ amplius necesse est vt qđ hĩ excedat, sicut ala excedit aueȝ ea quę amplior est, sed necesse est ꝙ habẽs excedat. Nam cõmunior est nauis q̄̃ clauus velut ibi in plus est ala q̄̃ auis, itaq; recte dixit ꝙ non qua nauis ac ipsius clau⁹ dicit, tũ quia nõ substãtialr inest clauus naui, tũ quia nõ adequat ei. Verũtamē si ꝑferať hoc, neq; qua gubernaculuȝ nauis vt nauis sit in genitiuo casu falsum est. Nã fieri nõ potest vt sit themo gubernaculũue ⁊ nõ sit nauis. Itaq; si nauis in plus se habet q̄̃ clauus gubernaculũq;, merito dixit ꝙ non ꝯuertuntur. Atqui si loco gubernaculi accipiať gubernaculatuȝ, tũ conueniẽs cõgruaq; acceptio facta erit. Nam gubernaculũ qua gubernaculũ est gubernaculati ⁊ qua gubernatũ gubernaculi tale est quo pacto adequanť inuicē, ⁊ ob id merito ꝯuertũtur. Preterea, tertium exẽplum in animali ⁊ capite affert in quo similr excedit aial caput sicut nauis gubernaculum. Nã multa animalia non habẽt caput, ceu illa quę in mari dicũť neumones, ⁊ lopades, ⁊ ostrea omnia atq; cancri. Vnde rursus qđ dicit in textu nõ qua aial caput habet, eodē modo quo diximus de naui ⁊ gubernaculo intelligemus, q̄a neq; sm subam caput inest aiali, neq; sm adequationē. Veruȝ illud qđ diximus .s. nõ qua auis alam hȝ nõ diximus ea de causa, vt ala non insit ipsi aui sm substãtiam, sed dũtaxat illud asseruimus, q̄a ala cum aui nõ adequatur. Nã ala inest aui sm substãtiam. Itaq; ex his perspicuuȝ est ꝙ si cõgrua facta sit assignatio relatiuoꝝ ꝙ cõuertẽtur adinuicē, sin vero non conuertentur. Preterea, neq; ea cõuertẽtur quę cõsensu oium dicatur ad cõuertentias ⁊ nomina habẽt imposita, nisi recta fuerit eoꝝ assignatio. Naȝ si non acciperet ipsum ad qđ dicitur cõuenienter, sed aliqđ accidẽs eius veluti si non acciperetur dñs, sed homo vel bipes, q̄̃uis verum sit dicere ꝙ seruus sit hominis seruus, non tñ conuertiť, q̄a nõ est hõ serui homo, silr de bipede dicẽdum est, q̄a non cõuenienter fuit facta assignatio, sed iste modus fuit a principio ꝑdicationis per accidẽs. Vnde Aristo. etiã regulam quãdam tradit quę cõuenientem modũ assignationis discernat hunc in modum dicẽdo. Si eniȝ cõuenienter assignatũ fuerit ad qđ dicit oibus alijs circũscriptis q̄cunq; accidẽtia sunt, manẽte autē illo solo ad qđ cõuenienter assignatum est semꝑ ad ipsa dicet vt in dño ⁊ seruo. Nam si auferãtur a dño omnia alia quę accidũt ipsi seruus ad dñm dicetur, q̄a conuenienter assignatũ est. Quod si nõ cõuenienter assigneť, sed seruus hominis dicatur circũscriptis alijs ab homine, ⁊ dño circũscribeť, ⁊ seruus nõ amplius hoies diceť, neq; erit ad aliquid. Nã si nõ extitit dñs, neq; seruus erit, vel si erit nõ erit ad aliqđ. Silr quoq; si ala ad aueȝ assigneť, ⁊ circũscriptis alijs, ⁊ ablata ab aue non amplius ala erit ad aliquid. Nã si non fuerit alatũ neq; ala erit, vel si fuerit, tamē nõ erit ad aliqđ. Verũtamē si auis periret ⁊ ala esset, ꝑfecto ad alatũ assignari põt, vt in vespis. Nã in vespis est atq; in alijs. Forsitã igitur q̄a duo exempla accepit ipsius improprie assignationis, q̄ habẽt quoddã cõmune quatenus ad aliqđ accipiũtur, ⁊ ꝓprium exẽplum qđ est sm seruum ⁊ dñm, iccirco ostendit assignationē improprie factã eē quo ad ea quę sm accidens insunt, illud autē exemplũ qđ fit in ala ⁊ aui in his fit, quę sm substãtiaȝ sunt, tamen incõuenientiã hȝ sm excessum ⁊ defectũ. Hęc igitur quo ad literę cõtextusue expõnem dicta sint. Cęterũ nõnulli illico cõtradicentes calũniantur refelluntq; ea noia .s. capitatum, gubernaculatũ ⁊ alatuȝ. Iccirco illos opȝ refellere, veruȝ quũ accidat vt nõnulli expositoꝝ sapiẽtiores qui contradicũt ipsis, multarũ ⁊ plurimarũ rõnum multitudinem moueãt afferãtq; ob id etiã ipse contradictiones eorũ breuiter cõmemorabo. Et p̄mo q̄dem nesciunt quõ nõ vsus sit catenus his noibus quatenus exemplis ostẽdit qualia vtiq; essent nomina si adessent rebus ab ipso cõsideratis. deinde inuenire rei propria nomina assignãre, quę etiã ipse nominũ impositor imposuisset modo rei notitiã calluisset, qđ quideȝ studio ⁊ nõ risu dignũ esset. Preterea, ⁊ ipsoꝝ noium fictionem non retulit ad extranea nomina, sed ad ea nomina quę in cõsuetudine ponũtur ⁊ sunt, paulo declinans a cõsuetis noibus incõsuete eisdeȝ vsus est, ceu a gubernaculo gubernaculatuȝ, quo pacto vbiq; cõsuetudinem seruare studuit. Nam securissim⁹ fictionis noiuȝ modus est ille, quõ ab ipsis positis noibus ⁊ a ꝯsuetudine quę iã inualuit fingimus nomina. Nam primi noium impositores videntur a ꝯsuetis ⁊ simplicioribus noibus alia cõponentes, vt ⁊ ꝓprietates ethymologięq; noium indicant, noia rebus imposuerunt, vnde qui similr facit exiguũ in dictionibus innouat, quippe qui cõsuetã de rebus intelligentiaȝ seruat. Item cuicũq; arti cõueniens est noia fingere. Nã geometra ⁊ musicus quũ circa res versentur, quę multis ignote sunt, cõpelluntur ꝓpria nomina rebus illis imponere q̄ cõsueta apud multos sint, qđ quidem dupliciter faciunt, vel vt iam positis vtẽtes, ⁊ ea sibi accõmodãtes ad alias res ostendẽdas, ceu musicus vtitur colore, ⁊ primo vocis, vel soni ictu, ⁊ geometer vtitur centro, vel quum nec prorsus inueniũt. Vñ si ab illis iponũtur noia, ꝯsiderãda est positio eoꝝ, si vero natura fiunt noia oportet eos naturę attẽdere qui coordinãt cõuenientes sonos euȝ ꝓprijs rebus. Vnde Eudorus accademicus reꝑhendit dictum Aristo. perinde ac ala nõ coordinetur cum ipso pterato gręce, qđ magis significat alabile q̄̃ alatũ. Nam ala actu dicit, alabile autē potentia tãq̄̃ possibile potensue alam recipere, qđ si actu fiat, nõ amplius alabile est, sed iã alatum dicit, qđ quideȝ Aristo. silentio ꝑtermisit. Similiter quoq; de gubernaculo determinatur, q̄a gubernaculum non ad gubernatile, sed ad gubernaculatũ diceret, ⁊ caput non ad capitabile, sed ad capitatũ, ⁊ tamē Arist, suis verbis ostendit oppositũ. Sed qui hic dubitat, ignorare videť ꝙ vnũquodq; eoꝝ dicatur duplr in potẽtia .s. ⁊ in actu, ceu etiaȝ texibile, ⁊ induibile dicit. Eq̄dem induibile dicit quatenus est iam vestimentũ, ⁊ quatenus potest

Ista regula vbi recte ꝑ ꝑl ciat ē q̄rtus mot⁹ dicẽdi ꝑ se tradit⁹ I p⁹ posterio.

Vide Platonē i lib° de recta noiuȝ ratione.

li quadratura, siquidem scibile est, sciētia tamen ipsius nōdum est. Ipsum autē scibile est. Adhuc animali quidem interempto, nō erit scientia. Scibilium autem multa cōtingit esse. Similiter autem his et que in sensu se habēt. Sensibile enim videtur esse prius sensu. Sensibile quidem enim interemptum cointerimit sensum. Sēsus autem sensibile nō cointerimit. Sensus enim circa corpus et in corpore sunt. Sensibili autem interempto interimit et corpus. Sensibilium enim est corpus. Corpore autem non existēte, interemptus est sensus. Quare sensibile cointerimit sensum. sensus autē sensibile nō interimit. animali enim interempto, sensus quidem interemptus est. sensibile autem erit corpus. puta calidum, dulce, amarum, et alia oia quecunque sunt sensibilia. Adhuc sensus quidem simul cum sensitiuo fit. Simul enim cum animali fit et sensus. Sensibile autem est et anteq̄ animal, vel sensus sit. Ignis enim et aqua, et talia ex quibus aial consistit, sunt et anteq̄ animal oino sit vel sensus. Quare prius vtique sensu sensibile esse videbitur.

¶ Quod est maxime ꝓprium ipsoꝝ ad aliquid nunc assignat. s. q̄ ipsa sint simul natura. Nam conuenientius est magisq̄ peculiare sciētie vt per ea que ꝓprie insunt cognoscibili, ianua aperiat eiusdē. Eqdem hoc ꝓpriis in p̄mis generibus necessarium est, quādoqdem hoc modo dūtaxat possimus vnūquodq̄ ipsoꝝ speculari. Quocirca Architas etiā assignat, hoc. s. relatiua simul inuicē existere, et q̄ vnum sit causa alterius vicissim tāq̄ ꝓpriū ip oīuz ad aliquid. Nam si duplū sit necesse quoq̄ et dimidiū esse et ecōtra si dimidiū est, necesse etiā est, vt duplū sit, quandoqdem duplū sit causa vt dimidiū sit, et dimidiū sit causa vt duplū sit. Verūtamē Aristo. videt asserere ipsa ad aliquid simul natura eē. Aut ꝓpter varietatē opinionum circa hoc ipse apposuit hoc verbum in cōtextu (videntur). Aut qa sic antiquis Phis hoc videbat. Nam Architas etiā (vt diximus) posuit hoc esse ꝓprium ipsoꝝ ad aliquid, cui Plato etiā assentire videt. Vel tādem posuit idē verbum, qa habet quādam determinationē, qua, hoc qd̄ dicitur possit aliquādo, et aliquo mō verum esse. Itē addecit hoc (simul natura) quoniā simul multipliciter dicit vt ipse ꝓcessu operis declarabit. Obiter tñ vnum significatum eius est q̄ nōnulla simul natura sint. Qd̄ vero ad aliquid sint simul natura totidē modis, ostēdit. s. quia simul nata sunt inuicē eē etiam qa vnum est causa alterius vicissim atq̄ eo q̄ inuicem depēdent, et vnum infert alterum vicissim atq̄ tollit et destruit. Nam si pater fuerit etiam filius erit et ecōuerso, si nō erit, neq̄ alter erit. Vnde quum hoc asseruisset inductiōe facit fidē ipsius discurrēdo per singula que sunt ad aliqd, et ambique simul existūt. Porro ꝓbationem duplicē facit, primā q̄ simul existūt q̄ innuit insinuatiue per hec vba, (simul enim dimidiū duplū est). Atq̄ ostendit ea inuicem sese inferre per hec. (Et dimidio existente duplū est.) Itē ostendit vno sublato alterum demi quū inqt. Nō existente enim duplo non est dimidiū et ecōuerso. Verū quū id qd̄ interimit et interimit duplex sit, vnum quidem qd̄ simul subsistit vt lumē qd̄ sit existit cū sole et aliud qd̄ existit sm habitudinē, et nō semper, et substātialem subsistētiam q̄que habet. Nam pater filio eius mortuo amittit perditue existētiam sm habitudinem, quandoqdem neq̄ filius sit, neq̄ pater filio non existēte. Nam et si mortuo filio adhuc dicatur pater, tñ dicitur sm relationē ad id quādo viuebat. Vnde pater subsistentiā substātialē suiipsius non amittit mortuo filio, licet amittat habitudinē existētiam, quare hec simul existere seseq̄ vicissim interimere in ipso p̄dicamento ad aliqd accipiēda sunt sm habitudinem, et nō sm substātiā. Nam vt existunt ipsa ad aliqd sic etiam simul existūt, existunt autē in habitudine. ergo in habitudie simul existēt. Qd̄ si hoc modo accipiat simul existētia ab omni dubio ꝓcul erit, quādoqdem habitudo nō sit in vnū, sed alterius semꝑ ad alterū, itaq̄ opꝫ ambo simul existere habitudinali existentia si debeat habitudo in ipsis saluari. aliogn altero manēte solo non erit habitudo. Quo vero ad ꝓbationem recte fecit Aristo. fidem per inductionē. Nā prima genera per ea que locantur sub ipsis, et per particulariora seipsis demōstrātur. Nā nihil est ipsis vniuersaliꝰ qd̄ accipientes possimus ꝓbationem per syllogismum a priori efficere. Vnde facimus declarationē a posterioribus et magis particularibus tāq̄ ex euidētibus et ꝑ se credibilibus. Sed quū opus sit rationes cōtrarias cōsiderare, q̄uis vere nō sint, tamē vt a scientibꝰ reiecte cōfutateq̄ non decipiant leuiores, eosq̄ qui superficietenus attingunt sciētias, exhibet ꝓbabilem dicti sermonis confutationē. Nam inqt. non in oibus verum videt, q̄ simul natura sint, que sunt ad aliqd. Scibile enim et sensibile natura priora sunt sensibile prius est sensu, et scibile prius sciētia. Et hoc ostēdit p̄mo qdem ex euidētia. Nā sepenumero atq̄ vt in pluribus (inqt) p̄existentiū rerū scias accipimus, quādoqdem adsimus ipsis existentibus rebus, ceu quādo sumus infantes fere, et tñ nulla est nobis earū cognitio, sed posterius facta sunt nobis scibilia, et tunc erant, tñ sciētia ipsorum nōdum erat. Eqdem scientia eclipsis deliquijq̄ solis et lune posterius ad grecos ꝑ Thales peruenit, eclipsis autē prius erat et scibile, cuius tamē sciētia nōdum habebat. Sed hoc qdem manifestius est. Verum nōnulla pauca sunt in qbus sciētia cum scibili simul est, ceu illa que sine materia sunt, que certe sit adsūt cum ea sciētia que semꝑ sm actum stat et permanet, siue in nobis aliqua talis sit semꝑ sursum manēs, vt Plotino et Iāblico videt, siue sit in ea mente atq̄ in eo intellectu q semꝑ actu intelligit mō, si quis illam intelligētiā sciam appellare voluerit. Eqdem pōt ꝓpter subsistētiā cōium dicit sciētia ex ablatione. Nā simul enim subsistentie eorum sciētia est. Itē hoc verū est de figmētis que phātasia et artifices fingunt: nam simul chimera est et scientia chimere, sed cur subiūxit Aristo. in contextu, vel in nullo. Forsitā qa nōnulli vniuersalia et intellectualia ac ea que qualitercūq̄ intelligūt de medio auferebant. Aut qa etsi essent hec in natura, tamē cōceptus notionesue ipsoꝝ posterius accepimus. Quocirca et in his scibile p̄cedere sciētiā accidit. hoc igitur mō sm primū argumentū videt ostendere q̄ scibile est prius scia et non simul natura. Verum quū multipliciter dicat ipsum prius natura sm suam applicationē vel notionē, vt ipsemet posterius dicet, nunc vtitur ipso vno mō quatenus prius natura tollit et non tollit. Nam si vnitas non est, dualitas tollit, similr si animal non existit, neq̄ hō est, ecōuerso autē minime, qa si interimatur dualitas iam vnitas nō tollitur, quādoqdem vnitas nō subsistat in dualitate, sed sm seipsam, applicatio autem, seu adiectio notioue ipsius prioris natura non est quatenus interimit, sed quatenus qdem sm infert prius. Vñ se

Et hec expō est ꝑsona verbis proximis datim.

Prius natura hic duplr eē applicatione et significatione.

cũda assignatio eius est, vt sit s̃m illationem. Nam scõm secũ infert primũ, sed a priore nõ infert. Naz si dualitas existit necesse est etiã vnitatez esse. similr̃ si hõ existit necesse est ⁊ animal eẽ, ecõuerso tñ non seqtur, ꝙ si vnitas existit, necesse sit dualitatẽ esse, neqꝫ si animal existit, necesse est hõiem esse. Vnde hoc mõ prioritatis si accñs ẽ necesse est eẽ substãtiã, ecõtra autẽ minime. s. si substãtia est, nõ est necesse accidẽs esse, qa substãtia accidẽte prior ⁊ simplicior est. Cuz igit̃ hanc regulã exemplo scibilis ⁊ sciẽtię adduxerit, ait, si scibile demat̃ ipm quoqꝫ secũ aufert sciẽtiam, ecõuerso autẽ sciẽtia sublata scibile non tollit̃, quare sciẽtia scibile nõ sunt simul natura, quãdoquidem id prius natura sit, ꝙ cuz interimit̃ alia interimit, sꝫ alijs sublatis nõ tollitur. Idẽ quoqꝫ syllogismo pprobat in sensu ⁊ sensibili, vnde si hęc sunt de numero eorũ quę sunt ad aliqd, itaqꝫ non oĩa ad aliquid sunt simul nã, qđ erat opus ostendere, vt diceret vir geometricus. Qđ ũo scibile sublatuz tollat sciam, ⁊ sciẽtia sublata nõ destruat scibile manifestũ esse videt̃. Nam si demant̃ scibilia sciẽtia nullius erit, quare prorsus nõ erit ꝙ si tollat̃ sciẽtia manet tñ scibile. Etenĩ fieri aliquãdo solet, vt ppter inertiam desidiãqꝫ abijciamus rerũ notitiã, quę nihilominus manẽt ⁊ sunt scibiles. Naz ⁊ in musica prius auditu pcipiebamus primũ soni vel vocis ictum, nũc autem huius interualli insensibiles sumus, qđ etiã ostẽdit Aristoteles exẽplo quadraturę circuli. Naz quum ipsa nondum inuẽta esset suo tẽpore dubie dixit, si est scibile, sciẽtia quidẽ ipsius nõdũ est, ⁊ tamẽ ipm scibile est. Quadratura autẽ circuli est, quãdo dato circulo ęquale quadratũ cõstituerimus, hoc autẽ Aristo. (vt videt̃ nondũ nouit) tñ apud Pithagoricos inuẽtuz fuisse Iãblicus tradit, vt cõstat ex dictis demõstrationibusqꝫ Sexti Pithagorici, qui per successionẽ susceperat artez demõstrationis, ⁊ post euz successit Archimedes qui per lineam quę dicit̃ Nicomedis inuenit eã. Itẽ Nicodemus q̃drare circulũ periclitatus est per lineã quę pprie vocatur q̃drãs. Item Apollonius per quãdaz lineam quã ipse vocat sororem lineę tortuosę ad instar cochleę testudinisue, quę eadez est cũ ea q̃ dicit̃ Nicomedis. Itẽ Carpus quadrare voluit per lineã quãdam quã simplr̃ ex duplici motu vocat. Itez pleriqꝫ alij, vt narrat Iãblicus, varijs modis problema ⁊ q̃stũ pbarunt. Sed mirum est ꝙ tale pblema latuerit Porphyriũ viruz studiosuz, qui dicit eẽ quãdam demõstrationez qua põt demonstrari qđ figura q̃drata ęquetur circulo, vt etiã de alijs figuris dicit̃, quę tamen demõstratio nõdum inuẽta est. Vnde sit Porphyrius qdam tradũt se inuenisse q̃draturã circuli post Aristotelẽ, sed forsitã q̃dam inuẽtio huius Theorematis facta est, sed nõ demõstratiua. Itez Arist. alio exẽplo ostẽdit ꝙ sciẽtia sublata non demit de medio scibile, quando dicit. animali sublato, vel s̃m subsistẽtiaz, vel s̃m stoicam accẽsionem ⁊ olum aiantium cõflagrationẽ, scia sane tolletur, quãdoqdem sciẽtia sit in anima, ⁊ aĩa in animali, ⁊ tamẽ pleraqꝫ alioꝝ scibiliũ cõtingũt esse, vt simplicia elemẽta, aut alia si q̃ sunt simplicia diuersa ab animalibus. Eadẽ quoqꝫ via docẽdi ostendit sensibile esse prius sensu, qa sublatuz secũ tollit sensuz, sed sublato sensu nõ perit sensile. Nam si corpus est de numero sensibilium, pfecto sensibili interempto corpus tollit̃, ⁊ quum corpus perit, etiã sensus deficit, quãdoqdez sensus circa corpora ⁊ in corpore sit (vt inqt). Naz corporeę cognitiones ad sensum spectãt. Ecõuerso autẽ si sensus dematur, sensile nõ tollitur. Item si aĩal s̃m ppriam aĩaliũ subsistẽtiam corrũpitur, pfecto ⁊ sensus peribit, qppe qui aĩalis est pprius ac in aĩali sit, tamẽ nihil vetat mortuo animali

Vide Simplicium ꝑ Porphyrio. quẽ imitamus õ q̃dratiõe circuli.

Simplic⁹ ⁊ Porphyri⁹ recte dicunt: qa eã etiam scientia icide t q uẽdã libros mathematicã i cui⁹ calce legi de q̃dratiõe circuli, vbi tradit ille author ꝙ mathemati⁹ qdẽ q̃dã instro q̃drauit circulũ ⁊ docuit latera q̃drati equari.

vt remaneant simplicia corpora, qbus cõstabat animal, cum eẽt viuũ, ⁊ cõstat. Deinde sicut in scientia ⁊ scibili qse ostẽdebat̃ ꝙ prius erat scibile, nõ solum, qa nõ interimitur sublata sciẽtia, sed etiã qa infertur a sciẽtia, eodem etiã modo ostendit Aristoteles in sensibili ⁊ sensu. Naz sensus etsi simul sit cũ sensitiuo. i. cũ animali sensibile tñ prius existit, sicut simplicia corpora ex qbus animal constituit̃ pexistunt natura anteq̃ euadãt sensibile. Cum g̃ ostenderit pmo ꝙ sciẽtia ⁊ scibile nõ simul existũt, ea deinde ostẽdit ꝙ vno sublato alterũ nõ tollit̃, in sensu ũo econtrario facit, pmo qdem ostendit ꝙ vnuz sublatũ nõ interimit aliud. Scdo, ꝙ simul non existũt. vnde expositores neqꝫ hãc differentiã intellexerũt esse sine causa, sed aiunt causaz esse huius trãspositionis ipm ordinez, quia Aristo. voluit sumere pncipia argumẽtationuz a notioribus ⁊ euidẽtioribus. Eqdem erat opus s̃m oppositionem sciẽtię ⁊ scibilis id qđ est notius prius eẽ, qa est magis deligibile, perinde ac sciẽtia in senectute adueniat, sꝫ s̃m aliud significatũ prioris natura. s. ꝙ sublato vno alterum interimat̃ ⁊ non ecõtra, in oppõne sensus ⁊ sensibilis magis in prõptu erat. Nam vbi primũ nati sumus sensuz habemus, ⁊ hac rõne manifestuz non est, sensibile prius existere sicut scibile. Verũtamẽ illud. s. ꝙ sublato sensibili in quo etiã corpus est, interimatur simul sensus, qui est corporalis cognitio, magis in promptu erat ⁊ clarius hoc q̃ sensu animalis existẽte. s. rei compositę cognitione, sensibile etiam sit, ꝙ etiã cõsiderari põt in simplicioribus, ex qbus animal cõstat. Hęc igitur dicta sunt quę vident̃ ostendere ꝙ nõ in oĩbus ad aliqd verũ sit, ꝙ ipsa sint simul natura. Sed sciẽduz est ꝙ iste pbatiões non placent Aristo. qa proxime apposuit hoc verbum, videt̃. Sed ad instãtiam perspicue dicere possumus ⁊ cõmuniter ꝙ nõ existẽte sciẽtia neqꝫ sensu, tamen nihil vetat vt subiecta, ⁊ res ipse quę veniũt in cognitionẽ apud sciẽtes ⁊ sentiẽtes sint, sꝫ vt scibiles ⁊ sensibiles ⁊ cognoscibiles, tũc res oĩno non sunt. Verũ exactius lõgeqꝫ melius Aristo. in metaphysica de his tractat, vbi ait. ꝙ ea q̃ sunt actu sensibilia cuz his sensibus existũt, qa act⁹ sunt, ⁊ ꝙ quę sunt sensibilia potẽtia talia quoqꝫ sunt cũ sensibus potẽtię, vnde quũ hęc solutio sit perfectior, ad dubitationes adductas, ⁊ eadẽ indigeat distinctione de his q̃ sunt in potẽtia, reiecit nũc ipsam, quãdoqdem in p̃sentia doctrinã introductiuaz efficiat. Verũ dubitatiões ponit simul, qa nunc per modũ inquirẽdi pcedit, vbi nihil dimittere sine pscrutatione ⁊ periculo non est opus. Item quũ existimasset vtile fore prius intellectũ auditoꝝ mouere ⁊ pparare ob id qõnea simul proposuit. Cęterũ sciendũ est, ꝙ reuera nihil est eoꝝ quę sunt ad aliqd quo existẽte aliquãdo, ⁊ alteruz nõ sit. Naz deliquiũ lunę erat etiã an tale tales, ꝙ si deliquiũ gręcis, tñ scibile non erat tñ apud aliquos barbaros erat scibile simul ⁊ scia, quare aut ambo esse opz, aut neutrũ. Videt̃ tamẽ hic ⁊ sequentia dicere ad calũniam diffinitionis ipsoꝝ ad aliqd cupiens ipsam corrigere. Porro ostendit ꝙ nisi quis dixerit talia esse ad aliqd quibus esse idẽ est cũ his quę se habent aliquo mõ ad aliquid diffinitio pfecto nullaz hz necessitatem, neqꝫ simul existunt relatiua, neqꝫ vna erit natura ipsoꝝ ad aliqd. Sed possumus etiã cõtra has dubitabiles demõstrationes quas Arist. adduxit, instare. Nã si a pncipio animal corrũpitur, ob id sciẽtia, neqꝫ sensus tollunt̃. Nã quãuis in hoĩbus sciẽtia alicuius nõ sit tñ in ipsa causa imobilis est. Itẽ quãuis in vacuo animali non sit sensus, tñ sensibili vniuersalr̃ existẽte sensus etiaz est in vita vniuersi. Itẽ neqꝫ illud veruz qđ sensibile sit non existente sensu, imo non est non existẽte sensu, nam esto

mel τ nix, tamē si non erit sensus mel nō erit gustabilis,
neq3 nix visibilis, q̄re neq3 aliquod aliud sensibile, qua-
tenus sensibile erit absq3 sensu. Vnde Arist. vt pateface
ret hoc. s. simul existere nō esse proprium ipso2 ad aliqd
deduxit affirmauitq3 hoc nō adesse oibus ad aliqd. Ve-
ru3 alij cōcedūt hoc oibus relatiuis inesse, tñ nō solis ip-
sis ad aliqd inesse ostēdūt quo pacto ꝓbāt hoc nō esse ꝓ-
priū. s. simul existere ipso2 ad aliquid. Nā aiunt inesse ēt
oppositis hoc q̄ simul sint. nā cōtrarijs accidit simul eē,
quādoquidē si albū cōtrarium est nigro, nō existente ni-
gro, neq3 album erit cōtrariū ipsi, qa ois ɔtrarietas sem-
per fit rei ad rem, quare si alterum ɔtio2 est, τ alterū ne-
cesse est esse. Eqdem habitus τ priuatio aliquo modo si-
mul existunt. Nā quum p̄sens est habitus, habitū facit, τ
quū est absens priuationē3 efficit, τ vtroq3 modo sp̄ei ra
tio exprimit̃. partim quatenus participat̃, τ partim q̄te-
nus non participatur. similr̃ priuatio simul insinuat ha-
bitus ablationē cū quo habet esse. Nā ipsius habitus est
priuatio, quod vo hoc nō simul hoc mō existāt, sicut cō-
trarijs perspicuū est, siqdem necesse non sit altero existē-
te alterū esse. Eqdem mutuā insinuationē3 aliqualr̃ inte
se sermo vocabit simul existētia3. Sed adhuc aiunt affir-
mationem τ negationē simul esse, na3 si aliqs affirmaue-
rit aliqd qō siue vere siue falso negari possit, nihil profe
cto refert interestq3 rōnis sermonisue, itaq3 oibus sensi-
bus inest hoc q̄ est simul esse τ nō solis ipsis ad aliquid,
quare nō erit ꝓprium ipso2 ad aliquid, quādoqdem il-
lud ꝓprium sit q̄ omni τ soli cōuenit. S3 his responden-
dum est, q̄ neq3 habitus τ priuatio, neq3 affirmatio τ ne-
gatio s̄m veritatē simul sunt, imo essentia3 h̄nt, atq3 sub-
stātiam quatenus nō simul existunt, siqdem habitus est
p̄sentia formę τ priuatio eiusdē absentia. At fieri nō po-
test vt simul existāt p̄sentiam τ absentiā. Item neq3 affir-
matio τ negatio simul existere possunt, siqdem de omni
re necessariū sit affirmationē vel negationē esse q̄tenus
diuidūt verum τ falsu3. Qō si ea de causa, qa vnum con
trariū insinuat alterū qualitercunq3, ob id hoc mō videtur
simul existere, certe ea etia3 quę nō simul existunt vide-
bunt̃ simul existere, quādoqdem quę nūc simul existūt in
sinuant simul ip̄m qō simul existit, p̄sertim quū ambo cō
traria fuerint formę τ ęqualentia. Nisi qa his ēt quo exi-
stunt s̄m habitudinē τ ipsum ad aliqd inest. Na3 quę ꝑ-
ticipant ipso ad aliquid vnū alterū insinuat. Vnde si qs
habitu3 τ priuationē3, atq3 affirmationē τ negationem si
mul existere cogat, eo q̄ vnu3 alterū vicissi3 insinuat. ꝓ-
fecto opus erit eidē s̄m qualēcūq3 participationē ipsius
ad aliquid talē mutuā insinuationē habere. Pręterea mo
uent alias dubitationes a ꝓpria cōsiderationi de possibi-
libus τ ex illis iudicat eas dubitatiōes, quę possunt diiu-
dicari. Eqdem aiunt quō sensibile τ scibile iudicauimus
nūquid iudicabimus hęc quo ad solā eo2 aptitudinem:
quēadmodū Philo dicebat, etsi nulli inest, neq3 debere
esse ipso2 scia, sicut lignū q̄ in mari athlātico vstiuum
est s̄m se τ sui naturę. An scemota absolutaq3 aptitudi-
ne eo2 talis iudicanda sint quatenus sub scia τ sensu ve-
nire s̄m se apta sunt nullo obstaculo manifesto ꝓhiben-
te, an neutrū eo2 cōsiderandu3 est. Eqdem scibile dicit̃
quādo scia eiusdē fuit, vel futura erit, sed euētu d3 iudica
ri id qō possibile est, vnde sentētia τ iudicium ho2 tāq̄
cōiunctū speculationi difficillime recusant in p̄sentia ex-
positores qui dūtaxat quę nūc dicūtur, hoc modo discer
nunt, quo iudicat̃ cui secte Pho2 hęc dicta Arist. cōso-
nent τ a qua dissentiant secta. Na3 quū Aristo. determina
uit q̄ scientia nō existe scibile est, τ omni aiali corrupto
non tollitur sensibile, certe iudiciū refert̃ tum ad nudas

aptitudines possibiliū eorūue quę fieri possunt, qō si pe-
nitus scibile esse ab aliqbus negabitur, si nō fuerit scien-
tia eius, tum euentu exercitioue iudicatur. vnde conce-
ditur apud istos q̄ possibile sit q̄ si nō fuerit scibile, scia
non erit, quādoqde3 a scibili fiat actus actioq3 de ipso.
Sed qō non existente sciētia, scibile esse queat, hi q̄ reo
iudicant τ ipsu3 possibile s̄m solam aptitudinē, cōcedūt
hoc. Nam habet ꝓpriam natura3, qua cognosci pōt. Ve-
rum qui euentui ac exercitio dediti sunt, id nō ɔcedunt,
quādoqdem negant illud esse scibile, q̄ aliquādo nō exi
bit ad actum euidētem. Vide itaq3 quonā pacto accidat
illis fere incōuenientia, qui iudicāt τ sentiūt possibile esse
s̄m eūdem modū cuiuscūq3 aptitudinis quē antiqui po-
suere, vt Philon. Verū quidā ambiguunt contra ipsum
iuxta s̄niam Diodori qui approbat possibile euētu q̄. s.
euenire pōt, τ inferebat instātiam cōtra illā aptitudinem
dicēdo q̄ scibile vt scibile est nō existente sciētia. Nam si
apud antiquos illud est possibile q̄ h3 occasionem qua
fieri pōt, profecto verū erit id qō ab Arist. dictum est. s.
q̄ non existēte scientia actu, scibile erit tamē in potētia.
Sed nihil est hoc ad existētiā qua simul sunt ea q̄ sunt ad
aliquid. Nā opus erat comparare id qō est in potētia ad
id qō est in potētia, τ id qō est i actu ad id qō est in actu,
τ hoc modo fateri ea quę sunt ad aliqd simul esse. Vñ cō
uenit ipsis ad aliquid hoc, qa cū inuicē sint, simulq3 sint,
merito itaq3 simul existūt, vnaq3 pereūt, τ vnū non est
sine altero, qō quidem verū est apud Architā, Platonē,
τ ipsius Aristotelis doctrinas τ s̄niam quā ipse affert in
libris certioribus, vbi exactius de his differit.

Hoc est vera
s̄nia Aristo.

In metaph.

¶ Habet autē dubitationē3, vtru3 nulla suba
coru3 quę ad aliqd, sicut videt̃, an hoc contin
gat s̄m aliquas secūdarū substātiarū. In pri-
mis qdem eni3 substātijs verū est, neq3 enim
tote, neq3 partes dicitur ad aliqd. Quidam
enim homo nō dicit̃ alicuius qdam hō. neq3
quidā bos alicuius qda3 bos. Similr̃ aute3
τ partes. Quęda3 eni3 manus, nō dicit̃ alicu
ius qdam manus, sed alicuius manus. τ qō-
da3 caput, nō dicit̃ alicuius quoddā caput, s3
alicuius caput. Silr̃ autē τ in secūdis substā
tijs in plurimis. puta, homo nō dicit̃ alicuius
homo, neq3 bos alicuius bos. neq3 lignū ali-
cuius lignu3, sed alicuius possessio dicit̃. In
talibus quidē eni3 manifestu3, q̄ nō sunt eo2
quę ad aliquid. In qbusda3 vo secūdis sub-
stantijs h3 dubitationē, puta si caput alicuius
dicit̃ caput. τ manus alicuius dicit̃ manus,
τ vnūquodq3 talium. Quare hęc eo2 quę ad
aliquid videbunt̃ vtiq3 esse. Si igit̃ sufficiē-
ter eo2 quę ad aliquid determinatio assigna
ta est, aut valde difficiliū, aut impossibilium
est ostēdere, quo mō nulla substātia eo2 quę
ad aliquid dicit̃. Si autē nō sufficiēter, s3 sūt
ipsa ad aliqd, quibus esse idē est cum hoc qō
est ad aliqd aliquo mō se habere. Forte vti-
q3 dicent̃ ad aliqd ipsa. prior aute3 diffinitio
assequit̃ quide3 oibus ad aliquid. non tñ hoc

est ad aliqd ipsis esse, ipsa q̃ sunt dici aliorũ esse. Ex his itaq; palã est, q̃ si aliqs sciat, aliquid determinate eoꝝ quę ad aliquid ⁊ illud ad qđ dicitur determinate sciet. Manifestũ quidem igitur ⁊ ex ipsis est. Si enĩ novit aliquis hoc aliqd, q̃ eoꝝ quę ad aliqd sit. est aũt esse his q̃ ad aliqd idem cũ hoc qđ est ad aliquid aliquo mõ se habere, ⁊ illđ novit ad qđ hoc aliquo mõ se hʒ. Si enĩ non novit oĩno ad qđ hoc aliquo mõ se hʒ, neq; si ad aliquid aliquo mõ se hʒ sciet. ⁊ in singularibus autẽ palã q̃ tale. puta hoc aliqd si quis novit determinate, q̃a est duplũ, ⁊ cui⁹ duplum est mox determinate novit. Si enĩ nullius determinatoꝝ novit ipsũ duplũ, neq; si est duplũ oĩno novit. Similr̃ aũt ⁊ hoc aliqd, si novit quia pulchrius est, ⁊ cuius pulchrius est, determinate necessariũ est scire. ꝓpter hęc. non indeterminate autẽ hoc sciet, q̃a hoc deterioris ẽ pulchrius. Existimatio enim q̃ tale sit, nõ sciẽtia, nõ adhuc enĩ sciet certitudinalr̃, q̃a est deterioris pulchrius. Si enĩ ita cõtingit nihil est deterius ipso. Quare manifestũ q̃ necessariũ est, qđcũq; sciverit aliquis eoꝝ quę ad aliqd determinate, ⁊ illud ad qđ dicit̃ determinate necesse est scire. caput autẽ ⁊ manum ⁊ vnũquodq; talium, q̃ sunt substãtię, ipsa quidem q̃ sunt determinate est scire. ad q̃ autem dicũtur non necessariũ. cuius enĩ hoc caput, vel cuius manus nõ est scire determinate. q̃re nõ vtiq; erũt hęc eoꝝ quę ad aliqd. Si autẽ non sunt eorũ q̃ ad aliquid, verum vtiq; erit dicere, q̃ nulla substantia est eorum q̃ ad aliquid est. Forte autem difficile de talibus valde enunciare, cum qui non sepe considerauit de ipsis. Dubitasse tamen de vnoquoq; ipsorum, non inutile est.

¶ Quoniã assignabatur substãtia per se existere, ⁊ diximus q̃ ipsa ad aliqd sunt ꝑm respectũ ad alterũ, ⁊ illud qđ est per se opponit̃ ei, q̃ est ad alterũ, itaq; perspicuũ est nullam sub̃am esse ad aliquid. Naꝫ ea quę sunt ad aliquid accidẽtia sunt, sub̃a ꝟo nõ est accidẽs merito ergo inq̃t reuocãdum eẽ in dubiũ, nunqđ aliqua sub̃a videatur esse de numero eoꝝ quę sunt ad aliquid. Naꝫ manus cum sit sub̃a dicit̃ alicuius manus, ⁊ pes dicit̃ alicui⁹ pes, sed que dicũtur eẽ alicuius, vident̃ esse ad aliqd, ergo necesse est, vel partes sub̃ę nõ esse sub̃as affirmare, qđ quidẽ absurdũ est, quãdoq̃dem sub̃a cõstaret ex nõ sub̃a, ⁊ Aristoteles prius dixerit ꝯtrã. Nã ipse tulit in ꝑdicamento sub̃ę, q̃ partes substãtiarũ sub̃ę sunt, vel necesse est corrigere definitionẽ ipsoꝝ ad aliqd quã tradidit hũc in modũ. Ea dicũtur esse ad aliqd q̃cunq; alioꝝ esse dicũtur. Nam manus eius q̃ hʒ manum vel (vt ita dixerim) manuati manus dicit̃, ⁊ caput (vt ita dixeriꝫ) capitati caput. Verũ ipse cum faciat vberiorem sermonẽ de omni substãtia inquirit. s. de sub̃a ꝑma ⁊ secũda, ac de illius partibus nunqđ ipse sint ad aliqd. Et ꝑmam sub̃aꝫ atq; indiuiduã ac partes eius euidẽter fatetur nõ eẽ ad aliqd ꝑm diffinitionem assignatã. Nã indiuiduus hõ nõ dicitur alicuius hõ, qui si eẽt ad aliqd, certe diceret̃ ad aliqd, vt dextrum sinistri dicit̃ dextrũ, itaq; si illud est ad aliqd quod dicit̃ esse alicuius, certe si aliqs homo eẽt ad aliqd, diceret̃ esse alicuius hõ, sin autẽ nõ erit de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Simil̃r dicẽdũ est de parte indiuidua. Nã neq; aliqua manus dicit̃ alicuius manus aliqua. Atqui si eẽt ad aliqd, opus foret vt alicuius eẽt manus, ꝑsertim quũ indiuidua differãt a cõibus ꝑm ꝑdicationẽ quatenus ipsis indiuiduis addit̃ hoc aliqd ⁊ vnũ numero. Et quidẽ quãdo de indiuidua sub̃a aliqd ꝑdicamus, tũc dicimus quidaꝫ hõ ⁊ ꝑdicatũ sit quidã hõ de aliquo, vel alicuius. Preterea in secũdis substãtijs, ⁊ ꝑmo in ipsis totis idẽ apparet. s. q̃ non sint ad aliqd. Nam hõ non dicit̃ alicuius hõ, neq; bos alicuius bos, neq; lignũ alicuius lignũ. Nam hęc sũt substãtię ꝑm se, alioq̃n si diximus hoiem vel bouẽ alicuius esse, vt agrũ possessionem alicuius dicimus, sic ea diceremus ⁊ non quatenus sunt, assignaremus, sed q̃tenus accidit ipsis possessiones esse aliquoꝝ. Sed animaduersione dignum est, cur nõ dixit. hoc idem etiã de idiuidua sub̃a tota. Nam etiã de hac dici põt, q̃ quidaꝫ homo sit alicuius, seu seruus dicit̃ esse alicuius, tãq; possessio sui domini. Sed forsitã cũ inuenisset indiuiduũ esse hoc. s. aliqd alicui⁹ ꝓprium vt qđ non habʒ cõgruam ꝑdicationẽ iccirco eo vsus est. Cum ostẽdisset igit̃ q̃ neq; ꝑmę substantię totę, neq; partes ipsarum dicant̃ ad aliqd, neq; secũdę substãtię totę, inq̃t. (In quibusdam scđarum substãtiarum. i. in partibus hʒ dubitationẽ). Nam sicut cuiusdam hois pars quidẽ ẽ caput, sic etiaꝫ hois simpl̃r caput simpl̃r est pars, sed iã ostendit indiuiduas partes nõ eẽ ad aliquid, q̃a caput qđdam nõ dicit̃ eẽ alicuius. Atq; Aristo. de cõib⁹ partib⁹, q̃a hęc quũ vnaquęq; ipsarũ sit id qđ dicit̃ alterius, quãdoquidem partes sint suoꝝ vniuersoꝝ vident̃ ẽt ad aliqd eẽ, dubitationi cedere videt̃. Et quidẽ nõ erat asserendũ in his cõmunibus partibus id qđ sane voluit eẽ in indiuiduis substãtijs quas esse ad aliqd noluit. Vnde quũ hęc dicat, simul cõsiderat q̃ indiget aliq̃ determinatione diffinitio ipsoꝝ ad aliqd assignata vt dubium soluat. Nam inq̃t si sufficiẽter assignata, est certe de numero difficilimũ aut ipossibiliũ est ostẽdere quõ nulla substãtia sit de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Nã partes secũdarũ sub̃arum dicunt̃ esse alicuius totius, ⁊ ꝓp h̃ sub assignata definitione ipsoꝝ ad aliqd icidũt. Quocirca ne aliquã sub̃aꝫ inueniãt esse de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd, alteraꝫ diffinitionẽ ipsoꝝ tradit dicentem q̃ ea sunt ad aliqd quibus esse idẽ est cũ eo qđ se habet aliquo modo ad aliqd, vbi nõ dicit amplius hoc. s. dici ad alterum, sed esse tribuit his quę sunt ad aliqd. Etenĩ dici ad alterum nõ indicat sub̃am ipsoꝝ, sed esse ad alterum cõstituit sub̃am ipsoꝝ. Item ipm dici alijs etiaꝫ accidit, seu partibus, sed ipm esse solis ipsis ad aliqd competit. Iccirco caput dicit̃ alicuius, q̃a nõ est eẽ eius in habitudine illius ad qđ dicit̃. Naꝫ erit caput tãq; aliqua res sub̃a atq; potest eius nõ assignari per se, sed nihil qđ est ad aliqd ꝑ se subiicit̃. igit̃ caput non erit de nũero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Naꝫ quũ caput sit ꝑm se, sic etiã alioꝝ dicit̃ quorũ est pars. Sʒ ea quę sunt ad aliqd qđ non sint aliqd ꝑm se, ob id deinde dicũtur ad aliqd, tñ ꝑmo habent suũ esse in hoc quo aliqd dicimus se habere ad alterum aliquo mõ. Non enĩ si aliqd cuꝫ altero subsistit iam illud ad aliqd est tãq; ad illud. Etenĩ linea cuꝫ supficie subsistit, ⁊ tñ linea vt linea ad supficieꝫ nõ est tãq; ad aliqd quę quate-

nus terminus ad aliquid est tanq̃ ad terminatum, ⁊ quatenus aliqua pars est ad totum refertur. Eodem quoq; mõ caput, vt substantia per se est nõ numeratur inter ea quę sunt ad aliquid, sed vt pars ad totum habet esse sic est ad aliquid. Nam totius pars est, ⁊ totũ partiũ totum. Verũtamẽ si ea quę sunt ad aliqd designarent̃ fm dici etiã caput capitati dicit̃ ⁊ manus manualis, ⁊ gubernaculũ gubernatilis. Sed aiaduertẽdũ est q̃ quatenus caput, ⁊ qd vere est caput alterius nõ est, sed q̃tenus pars alteri⁹ est. igit̃ per accñs est ad aliqd, quẽadmodũ ẽt domus q̃ten⁹ domus per se est, s; quatenus est alicui⁹ possit est ad aliquid. Vt igit̃ ne qspiã cõfundat ꝯfutatq; id qd est ad aliqd p accñs. Iccirco eoꝝ q̃ sunt ad aliqd aliã diffõnẽ assignat priorẽ ferme recusans dicẽdo ea eẽ ad aliqd qb⁹ eẽ idẽ est cũ hoc qd est ad aliqd aliquo mõ se hre. Nam qd est duplũ idẽ est cũ habitudine q̃ habet ad subdũ ⁊ dimidiũ ecõuerso idẽ est cũ habitudie quę ad duplũ est, ⁊ nihil aliqd erit. Verũ prior diffinitio q̃ assignabat̃ fm ipm dici inerat oib⁹ ad aliqd tanq̃ accñs qddã cõe ⁊ in plus se habẽs q̃ diffinitũ. At ipsa ad aliqd h mõ eẽ nõ priũ, sed quatenus subiecta abũdãt habitudie ⁊ eã excedũt, ob id ergo pma diffinitio nõ assignabat qdditatẽ eoꝝ q̃ sũt ad aliqd. Scda ꝟo subam ipsoꝝ determinauit. Itẽ illa pma nõ ꝯuertit̃ cũ definito, qñquidẽ ⁊ pleraq; alia q̃ nõ sunt ad aliqd ad alterũ dicãt. Nã ppria ⁊ ptes dicunt̃ eẽ aliorum. Equidẽ risibile dicit̃ hoĩs eẽ ⁊ maius dr̃ eẽ alicui⁹, hęc autẽ scda diffõ cõuertit̃ cũ definito. Hęc igit̃ placẽt aliis expositorib⁹ Aristo. At ꝟo Syrianus exactissimus censor, qa neq; pmã subam, neq; scdam ad aliqd eẽ tolleret rectissime facit. Nã oĩs suba fm se est ⁊ suapte nã subsistit, sicut ẽt Archite videt̃, ipsa ꝟo ad aliqd cõnexa sũt in ea habitudine qua inicẽ sunt. Verum qa ait seq ex assignata diffõne eoꝝ quę sunt ad aliqd q̃ aliquę scdę substantię sunt ad aliqd, certe h videre nõ possum qũo fiat. Nam si simplr dicerent̃ ea q̃ sunt ad aliqd dici alicuius, forsitan dubiũ esset q̃ manus q̃ alicuius dr̃ eẽ foret ad aliquid, s; quũ plane dictũ sit ea eẽ ad aliqd q̃cũq; alioꝝ eẽ dicunt̃, pfecto ingrendũ erat si manus vt manus, ⁊ q̃tenus manus dicat̃ eẽ alterius, an potius vt ps ⁊ non q̃tenus vt manus est, quẽadmodũ igit̃ qñ bos vel lignũ alicuius esse dr̃ nõ quatenus bos est id qd est, sed q̃ten⁹ est possessio alicuius, ita neq; si caput alicui⁹ dr̃ iccirco alicuius dr̃ eẽ quatenus talẽ formã habẽt, sed quatenus est per se aialis, vnde accidit ipsi habitudo eoꝝ q̃ sũt ad aliquid, sicut nõnulla alia eidẽ accidũt. Itẽ nõ coget̃ ex assignata diffinitione simul ordinari ea quę sunt fm se cum illis quę sunt ad aliquid. Etenim fm Porphyriũ hęc diffinitio quã ipse nunc assignat dicendo qbus eẽ idẽ est cũ hoc qd est aliquo mõ ad aliqd se hre ęqualet priori quę fm eũdem conceptum atq; intellectum assignata est. Nã neq; ea quę dicũtur eẽ alioꝝ ppter qppiã aliud h hñt q̃ ppter eẽ ipoꝝ qd idẽ est cũ hoc eẽ quo aliqua se hñt ad aliqd aliquo mõ. Verũ differẽtia forsitã hac de cã est qa illa ex ipso dici indicãt tanq̃ ob euidẽtiori ipm esse, h ꝟo nuper tradita ecõtra, insinuat, ex ipso eẽ ipm dici tanq̃ ab eo qd est magis causa. Verũ quã in suis dictis Arist. qddã velut corollariũ manifestũ afferat, vbi inqt. si quis sciuerit aliqd ipsoꝝ ad aliqd definite, ipse ẽt sciet id ad qd dr̃ definite, qd qdẽ quũ seq̃t̃ id qd diximus ostẽdit caput ⁊ manũ nõ eẽ de numero eoꝝ q̃ sunt ad aliqd. Nã si reliquũ corpis coopiat̃ fieri põt, vt caput ⁊ man⁹ cognoscãt̃ sed cuius sint posses ignorare. Vñ si eẽnt ad aliqd, oĩno cognoscerem⁹ ea, quẽadmodũ cognoscim⁹ duplũ, qa dimidij est. Cęteꝝ qd siqs alteꝝ relatiuoꝝ dfinite sciuerit ⁊ alterũ sciat definite ondit ex ꝯtẽplatiõe ipsius ad aliqd fm habitudinẽ ad alteꝝ. Vñ opus est eis in habitudie simul eẽ, ⁊ cõplere ipsas, atq; eẽ alteruꝝ simul ad qd est habitudo. igit̃ qui sciuerit alterũ definite sciuit ẽt reliquum ad qd aliquo mõ se hz alterũ eoꝝ q̃ sunt ad aliqd. Deinde post pbationem iam dictas, idẽ ostẽdit ẽt p inductionem. Nã qui nouit quatuor eẽ dupla determinata, ipse ẽt nouit duo determinate, quoꝝ q̃tuor sunt duplũ ⁊ nõ solũ cõem pportionẽ quã nouit eẽ inter duplũ ⁊ dimidiũ. Similr de pulchriori dubiũ est q̃ si qs nouit ipm tanq̃ pulchrius, certe nouit etiã id cuius est pulchrius. At si aliqs existimat scire pulchrius determinate ⁊ deterius cui⁹ est pulchrius nõ determinate, nihil vetat h qd pulchri⁹ est suspicari olim eẽ deterius. igit̃ inqt suspitio hęc est ⁊ nõ sciẽtia quę pprie in solis vĩbus est. Vñ et ipse patefecit q̃ etiã exactã sensibiliũ cognitiones sciam vocauerit dicendo. Non eni sciet certitudinalr aliqd q̃ si hoc ita se hz neq; manus, neq; caput, neq; aliqua alia suba erit de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Nã si aliqs cõtectus coopertusue extẽderit manũ vel aliã partẽ, pfecto illaz sciemus eẽ manũ determinate, s; cuius sit manus ignoramus. In causa est qa vnũqdq; eoꝝ est id qd est eo q̃ talẽ substantiam hz, ⁊ talẽ qualitatẽ, ⁊ non qa se habeat ad alterũ aliquo mõ. Si igitur cognoscimus partes determinate ⁊ q̃ dicũtur nõ amplius determinate, qũo igit̃ partes substãtię sunt ad aliqd. Vnde si ptes nõ sũt ad aliqd, neq; alia suba erit de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Nã ipse sole videbant̃ eẽ de numero eoꝝ q̃ sunt ad aliqd. S; aiaduertere ops q̃ per hãc argumẽtationem indiuiduę ptes demõstrant̃ nõ eẽ de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd q̃tenus substãtię sunt. Nã hę sunt determinate. Vñ qũo vniuersalr intulit atq; cõclusit q̃ si non sunt ipse ad aliquid nulla suba est ad aliqd. Nisi qa qũocũq; se habẽtur singularia, sic etiã se habẽt cõmunia. Verũtamẽ id ostẽdit, scz q̃ nulla substantia est ad aliqd, ex eo qa ipsoꝝ eẽ nõ est idẽ cũ illo q̃ se habet aliquo mõ ad aliqd. Postremo in textu adiecit q̃ de talib⁹ aliqd asserere difficillimum est hieg nõ sepe cõsiderauerũt illa. Naz Phi munus non est aliqd definire sniamq; dare sine inquisitione, s; dicet aliquis quę igitur vtilitas questionis est illiqui non inuenit veritatem. Proinde respondens ipse Aristo. dixit. quia ⁊ ipsum dubitasse de aliquibus non inutile est, tuz quia adinuentionem veri magis parati erimus atq; pmptiores si prius dubitaremus, tum etiam quia q̃uis aliqd nõ nouũ sit, tñ dubitatiões q̃ circa ipz agũtur cũ fuerit note amplẽabũt dilatabũtq; cognitiões nostrã pariterq; ondẽt cãz cur illõ ignotũ sit qd inqrim⁹, q̃re h maxie vtile erit. S; h qdẽ recte dicta sunt. Cęteꝝ ꝯsiderãdũ eẽ existimo si Aristo opus fuit vti illis rationibus quas adduxit ad asserendũ q̃ nulla substantia est ad aliqd psertim quũ manifestum sit, q̃ substãtia fm se existẽs opponat̃ his quę sunt ad aliquid. sed forsitã nõ ad id qd proxime dicebatur, s; ad id qd superius dictũ fuit. Naz aliqs dicere posset q̃ quãuis manus cooperti cognoscit̃ nõ determinate ipsa cognoscit̃, quãdoqdem quãdo manus nõ cognoscat̃, s; indeterminate manus, s; etiã indiuiduũ ipsius specie cognoscẽs nõ oĩno nouit ⁊ cuius est. Verũ dabit̃ tempus post expositionẽ lrẽ quo dubitatiões adductas videre ⁊ solutiones ipsarũ cõsiderare poterim⁹. Quare qdã dicũt indiuiduã substãtia dici alterius ⁊ eẽ alteri⁹. naz Socrates qui quidẽ est dei .f. vt possessio eius ⁊ vt ad aliqd. Itaq; per accñs Socrates est ad aliqd q̃re oibus ẽt eadẽ solutio congruet quo fm accñs dicunt̃. Verũ si aliquis loco illius qd dicit̃ fm se principalr, posuerit id qd est fm accidẽs, certe id qd nõ dr̃ eẽ alterius dicet̃ eẽ alterius. Eqdem si hõ deo similis esse fert̃ ⁊ imago prorsus

similis est suo exemplari, profecto talia erunt ad aliquid sm eam habitudinem qua relatiua non dicunt ad puertentiam. Nam deus nõ est similis homini vel exẽplari imagini, neq; exẽplar conuertitur, quãdoquidem nõ sicut imago exẽplaris est, ita & exẽplar imaginis est, secus autẽ de ipso simili dr, quoniam imago similis sit exẽplari & exẽplar similis imaginis exẽplar. Qd si aliquis grauiter ferret qualemcũq; habitudinem inter hęc quę hic sunt, & illa diuina, is pro cogitet intelligatq; habitudinem illã quę vocatur sine habitudine, & prouidentiam nõ inuocatam qua nobis Dij p̃sunt & dominantur, nos autez sumus ipsorum possessio, & illi quidem prouident rebus nostris, & nos ab illis dirigimur. Pręterea nõnulli sunt qui nunc assignatam diffinitionem tãq; incertiorez periclitant cõfutare perinde ac in seipsa definitũ quippiam cõprehendat. Nã quũ diffiniat ipsa ad aliquid quibus esse inquit, idez est cũ eo qd est ad aliqd aliquo mõ se habere. Verũ obscurã etiã assignationẽ fecit, vt etiã Boetho & Aristoni videt quę qdem obscuritas vitio diffinitiõi tribui solet. Quocirca Ariston trãsferens ea quę sunt ad aliquid aliquo mõ se habẽtia tãq; ad manifesti⁹ tñ inqt. Ad aliquid aliquo mõ se habẽtia ea sunt qbus esse idẽ cũ B qd est aliquo mõ se habere ad alterũ, & hoc mõ Andronic⁹ assignat. Verũ Achaicus dubitationẽ soluẽdo nihil diffiniri in definitiõe cõprehẽsum eẽ dic. Sz ait Arist. visuz fuisse secũda vice ad aliqd ęquioce loco huius qd est ad quodcũq;, perinde ac diceret ea sunt ad aliqd quibus eẽ idẽ est cũ eo qd ad quodcũq; aliqualiter se habere. Item aliquis poterit & illd dicere q primo sepe diximus. s. q generalissima & p̃cipalissima genera, necesse est per seipsa declarare, quoniam aliqd vniuersalius seipsis non habeãt per qd aliquis possit ipsorum declarationẽ iuxta legem & canones facere. Pręterea eandem dubitationẽ soluẽ hoc modo dicẽtes album quidem est quod de albedine dicitur, & de corpore participante albedinem. quod si aliquis itaq; dixerit album esse colorem disgregatiuum visus & aliquis intelligat de corpore participante, perspicuum est q diffinitio albi inconueniens eẽ videbit. naz corpus nõ est color disgregatiuus visus. Vnde, ppter talem intellectum dicẽdum est hoc modo albuz quatenus album est color disgregatiuus visus, & hoc mõ nequaq; id quod inquirit in tali adiectione accipitur, imo si non apponeretur falsa esset diffinitio. sic igitur & hic non simpliciter dictuz est ea esse ad aliquid, quę eadem sunt cum hoc qd est ad aliquid aliquo mõ se habere, sed addicitur etiã hic. s. esse idẽ est cuz hoc qd est ad aliqd aliquo mõ se habere. Nam esse ipsi ad aliquid est habitudinem esse alterius ad alteruz, ceu quatuor & duo ad aliquid sunt nõ quatenus quatuor & duo, sed quatenus considerat idem excessus maioris, & minus quo maius excedit minus, sed forsitã neq; aliter ea quę sunt ad aliquid describi assignariq; potuerant. Nam sm ipsam solã substantiam habitudinis ipsa ratio habitudinis subsistit, quę cum sit diuersa a subiectis ipsa ad aliquid specificat. Nã ipsa subiecta non sunt ad aliquid, sed habitudo ipsorum qua inuicem subiecta participãt, qui igitur diffinit ipsa participãtia sm participationem, ipse ẽt cogitur in diffinitione assumere participationem. Nam ea quę sunt ad aliqd quę diffiniunt q participãtia sint illud indicat, quia pluraliter dicuntur proferunturue proprietate ipsius gñis vna existente. Nam existimo fieri non posse vt hęc ad aliqd aliqualiter se habere de ipsa habitudine dicãtur, & q sm hoc considerẽtur, quemadmodum & ipsum pręedicamentum habere consideratur, quodquidem non considerat ipsum in habendo aliquid, sed in habendo aliqd aliud.

Diuis Platonis est. 10. dialogo d legibus & alibi Diuus quoq; Paulus dixit dei agri cultura estis. &c.

Verũ hanc intelligentiã manifestiorẽ insinuat Achaici diffinitio dicens ad aliquid sunt, quibus esse idem est cũ eo quod est ad quodcunq; aliqualiter se habere. similiter Aristonis & Andronici diffinitio manifestiorẽ facit intelligentiam / dicendo ea esse ad aliquid, quibus esse idez est cum eo qd est ad alterum aliquo modo se habere. Nã sicut in participantibus ea habitudine q̃ est ipsius ad aliquid, & sm hanc diffinientibus dictum est hoc, q̃uis idẽ possit aliquo modo etiã de ipsa habitudine intelligi. Nã esse habitudinum ad aliquid idem est quod alteruz ad alteruz aliqualiter se habere, sed Phs Syrianus hũc in modum soluit dubitationem dicens, q ęquiuocatio quę est inter participãtia & participata est causa erroris. Nã multum cõmixta sunt cũ participantibus. Quocirca trãsmutatio illis etiaz ipsa participata fiũt & corrumpuntur tãq; in illis nihil minus sit quaz in seipsis fundamentum habeant. Cęterum ad eos qui contendunt inuenire opportunitatem secũdę diffinitionis quam apposuit Aristoteles / Diuus Iamblicus respondendo ait / quia prima diffinitio complectebatur iustitiam & albedinem. Nã aliquorum dicantur etiam hic. Quocirca ad hoc dicendũ esse existimo ea quę ipse dixit q aliud est in alteris esse & eoz aliorum, & aliud est ipsa dici aliorum. Nam iustitia & albedo quãuis in alijs rebus sint, tñ habent proprias diffinitiones quibus definiuntur. Nisi forsitã aliquis accipiat iustitiã, quatenus habitus est, quoniam hoc modo ipsa est ad aliquid. Itez ait Diuus Iamblicus qd qui dicit ad aliquid esse id quod alterius dicitur, is habitudinem vnius solam statuit, & minime ostendit eam habitudinem quę est duorum adinuicem quasi prior illa assignata diffinitio dimidiata sit, quippe quę alia etiam cõprehendit q̃ non sunt ad aliqd. Atqui secũda diffõ complectit habitudinẽ duoz adinuicez, sed hęc cõsideratione digna esse censeo. Nã quũ qui pluralr aliqd diffinit, statuit habitudinem vnius solã. Naz si aliqs vult q hoc nõ intelligat de ambobus in p̃ma diffinitiõne: neq; illud. s. qb⁹ eẽ idez est cũ eo qd est ad aliqd aliquo modo se hẽe de ambob⁹ intelliget in secunda diffõne, quãdoqdẽ non dixerit ad inuicẽ, sed ad aliqd. Tertio illa diffõ tradit ipsa ad aliqd dici alterius: ista pro secunda tradit esse eoz quę sunt ad aliquid & substantiã determinat. Item sm illam primaz Aristoteles ait. manum eẽ ad aliqd, qa alterius dicit. scz habẽtis, sed sm istã secũdam non est idẽ eẽ manus cũ eo qd est ad aliquid aliqualr se hẽe. Veruz ad B ẽt facillime dicẽdum esse existimo, qd si vere dr id qd est ad aliquid prorsus etiam est illud qd quidem dicit, quãdoq;dem eẽ ad aliqd sit causa ipsius dici ad aliqd, & signũ ipsi⁹ eẽ sit ipm dici. quare ista diffinitio secunda est p cãm, sed p̃ma euidẽtior est ista, quoniam p̃ma a notiori facta sit, ambe tamẽ, in eũdem sensuz concẽdũt & incidũt, quoniam si aliqs dubitauerit circa esse facile, vtiq; persuadebit ipsa esse p ipsum dici. Vnde neq; manus sm primam diffõnez erit de numero eoz quę sunt ad aliqd, quoniam manus non ea ratione qua habet esse suum ad alteruz dici, sed si ipsa erit ad aliquid, forsitã quatenus pars erit ad aliquid sicut etiam in secunda diffinitione respondebamus. Equidem quuz pars & totuz ambo habitudinẽ mutuã habeãt sic vnum ad alterũ referretur, sed manus vt manus, neq; ad totuz, neq; totum ad ipsam referret. Itez scda diffinitio, vt inquit Diuus Iamblicus statuit quasi medium aliqd ipsam habitudinem subiectorum ad habentiũ habitudinem, prior autẽ diffõ cum ipsa determinet ipsa ad aliquid in respectu ad alterum, ipsum respectum qui est inter id quod respicit, & id ad quod respicitur tanq; medium aliquid considerat. Hęc igit de hoc dicta disputataq;

tacq

teq sint. Postremo dictis etiā alia qdem dubitatio de ipsis ad aliqd adiiciat quę talis sit. Eqdem dicimus decē pdicamenta, ⁊ decē genera, ⁊ vnūquodq ipsorum ĩ proprias spēs diuidi. quare cum ipm ad aliqd ponamus esse vnū decem generū, ⁊ genus ipsorum est genus ⁊ spēs generis sit species, ergo de numero eorꝫ quę sunt ad aliqd sit genus ⁊ spēs quibus sic se habētib⁹ multa absurda videntur sequi. Primum qdem qd supmū genus erit spēs, qm quidem id qd est vnū supmum genus sit species eorum quę sunt ad aliqd. Scdo ipm ad aliquid genus eē dicētes quum ipsum ⁊ cū ipsum genus sit vna spēs ipsius ad aliquid, ⁊ genera sunt prius natura ipsis speciebus, cogemur itaq fateri ipm genus seipso prius eē atq subsistere prius q̄ sit, ⁊ q̄ appareat. Tertio quoq dicat q sublato ipso ad aliqd, tollitur etiā species ipsius ad aliqd, sed cū vna spēs ipsius ad aliqd sit genus. ergo si tolleret ipm genus ad aliqd, decem quoq genera tollerent. ergo ad aliqd si de medio periret vna secū substantiā ⁊ alia genera tolleret atq interimeret, qd quidem absurdum est, qm quidē absurdū sit sublata habitudine simul substātiā auferri quū sit natura prior habitudie. Quarto etiā si genus est vna spērum ipsius ad aliqd, atq si omne genus erit sub ad aliquid. ergo ipsum ad aliqd erit vnū oium pncipium, quod quidem lōge abest ab opinione aliorū qui asserūt ipa ad aliquid assimilari ppagini, vel his quę alicui adnascunt ⁊ aduentunt, ⁊ aduentitiam naturā habere ⁊ nō posse pm se subsistere, sed in alio sunt. His igit ⁊ plerisq alys dubitationib⁹ ex rōne ostensis forsitā, melius ēt est de alio eadē dubitationes facere ⁊ solonē cōgruētē illi apponere, ⁊ hac rōne adaptare. Vnde q̄rebat prius de hoc qd dicitur esse vnū nunqd in aliquo pdicamētorꝫ ordinaretur atq nunc eēt qdā incorporeū ⁊ p se suba, vel vt mēsura ⁊ pncipiū numerorꝫ cū ipsis ad aliqd ordinaret, vel vt ps ipsius quāti pm Alex. in quāto sit ordinatū. Vel ex vbicūq ordinabit, pfecto erit illius gnis vna spēs ⁊ nā post ipsum genus subsistit. igit vnū nō est illud gen⁹ decē generꝫ, neq vnūqdq aliorꝫ generū, alioquin prius eēt seipso. Etenī si ipsum tolleret: ⁊ pdicamētū ipsius interimeret alia pdicamenta, qm quidē vnūquodq ipsorꝫ non sit vnū, sed infinitis infinitū. Itaq ad memoriam reuocemus ea q̄ ibi dicta sunt, qm vnū videbat decē pdicamentis ęquoce inesse, quēadmodū etiā ipm ens pp ordinē pdicamētorꝫ adinuicē. Eqdē ęquocorꝫ nō erit diuisio pncipalis in pdicamēto, neq ipsorꝫ positio erit determiata ad vnum genus. Forsitā igit recte se hꝫ vt eadē de gñe dicam⁹, qm ⁊ si coordinet pm habitudinē cū ipsis ad aliqd, tn̄ quatenus oibus pdicamētis ęquoce inest, ob id pm h̄ determinate in aliquo pdicamēto ordinaret. Naꝫ genus est q̄dā cōmunitas quę substantię pmo inest, qa ⁊ illa pma subsistit, ⁊ pp illā cętera alia subsistunt, sed religa generib⁹ pm ordinē ipsa cōmunitas erit tāq̄ pncipiū. Atqui pncipiū etiā est de numero eorꝫ quę sunt ad aliqd. Naꝫ pncipium ad id qd incboatum, ⁊ ex pncipio pficisci dr. Quādo igit genus sit cognatū his quę sunt ad aliqd, mirū nō est. Etenim ipm vnū etiā erat cognatū ipsi quantitati, vel ipsi ad aliquid, ⁊ tn̄ cōmune erat oibus pdicamētis. Verūtamē opinor horꝫ quādaꝫ aliā solonem pbabiliorem ingrendaꝫ esse. Quocirca sciēdaꝫ est q multa sunt gn̄a in sensibilib⁹ pprie quę in ipsis itellectualib⁹ eē nequeūt, nisi quia pm aliā modū idipsum transferat ad illa, q̄uis inepte ⁊ concisim, ceu siqs poni pdicamētū ⁊ pati ad illa transferret in quo genere ⁊ modo vnū sit ipm ad aliqd, qm quidē nulla ibi possit itelligi habitudo. Naꝫ in qb⁹ alterum in alterum nō est, vt habitudo in suba, neq illō erit aliud ⁊ aliud, q̄re quō poterūt aliqualr se hēre adinuicē, atq quō poterimus cōsiderare ipsa ad aliqd pprie in ipsis. Nisi aliquis pm proportionē in illis hoc fieri sentiat, sicut ibi etiā dicimus causas ⁊ effectus. Verū in ipsis materialibus ob dimensionem ⁊ diuersitatem materialē habitudo simul subsistit, sed in his quę dimensionis expertia sunt, atq immaterialia ⁊ impartibiliter sunt coniūcta, quo mō igitur erit habitudo. Nisi forsitā quodquidē dicebam, q sicut ibi est distinctio, ita etiam diuersitas inuenitur. Item hic dicitur q ipsa ad aliquid aduentitiam naturam habent, ⁊ q potius assimilātur his quę secus adnascunt, ⁊ q habent essentiam dependentē ex transmutatione extrinsecorum, quō itaq ipsa ad aliqd in ipsis intellectualibus speciari ⁊ considerari poterunt.

¶ Quartum pdicamentum de q̄li ⁊ qualitate.

Qualitatem autem dico pm quā quales quidam esse dicuntur.

¶ Disputaturus post pdicamētū ad aliqd ꝯtinuo de q̄litate, vel sicut iscribit de q̄li ⁊ q̄litate, opꝫ pmo de ordine dicere, q̄uis de ipso prius nō pauca disputata sint, deinde etiā h̄ mō de iscriptiōe dicere quę aliqd extraneum hic videt, qm quidē h̄ pdicamētū de q̄li ⁊ q̄litate, inscribat ⁊ tandē Aristotelis verba prosequemur. Architas igit vt prius diximus post substantiā illico ordinat q̄litatē dicendo. Scdm autē est qualitas. Nā sine eo qd est nō pōt esse quale quid est. Tertiū ꝟo est quātitas, vt ait. Eudorus autē sermonē de q̄li ate cōiunxit cū sermone de substātia, post sermonē de qualitate, ⁊ subiungēdum eē illico sermonē de quanto. inqt. quādoquidem cum quanto ⁊ quali simul substantia existit, deinde post hęc pdicamentum temporale. s. ipsius quādo, ⁊ pdicamentum vbi complecti vult. Nam omnis substantia. vꝫ. sensibilis alicubi est ⁊ aliquando. Verum dicatur q si substantia est primum genus, ⁊ ab ipsa alia pdicamenta esse, ⁊ ordinem recipiunt ⁊ substantiā, principalissima autē est ea q̄ est specifica, ⁊ species est quędam ⁊ forma, q̄litas autē ē in ipsa tāq̄ in mensura. Determinatio ac diuisio hęc pm species quō ait Architas verū eē, cū substātia naturalis non sit sine corpore, ⁊ corpus non sit sine magnitudine, ⁊ magnitudo est quantum continuum, ⁊ posterior aduenit ipsis habitudo. Sed forsitā et in alys pdicamētis de hoc dicemus. Quidaꝫ itaq asserūt q̄titatē pcedere intellectum qualitatis in naturali substantia. Nam minime si cui materia quatenus mā sine qualitate est, sic etiam sine quantitate aliquādo est. Sed ad hoc dicēdum est, q eadē causa q̄ ostenditur materia sine qualitate esse appet, vt ēt sine quātitate eē possit tāq̄ cuiuscūq magnitudinis capax. Nam si quantum est aliqua forma, profecto dicēdū est, q materia eius sit capax. Vñ his rōnib⁹ refellunt hi qui existimāt primā materiam corpoream eē. Quocirca alq inquiūt corpus eē magnitudinem, ⁊ magnitudinē eē quātā ⁊ determinatā ad aliqd, q̄re pm rōnē ipa ad aliqd quātū sequunt in ordie, ⁊ post ipsa ad aliqd reliqua gn̄a succedūt, sicut Aristo. ordinauit. Verūtamē dicēdū est, q corpus est cōpositū, ⁊ quod nō operępciū est a cōpositis simplicitū ordinē accipe, sed econuerso a simplicib⁹ ordinē cōpositorꝫ. Itē qa corp⁹ q̄tenus corpus nō min⁹ est quale q̄ quantū. Nā corporeitas q̄litas est, et qd aliquo finito figurat semper finitū est, etiā quia differentia cōuenientium ad cōpositionem est q̄litas cōpositionis. Vñ inest cōpetitq corporibus terminatum esse pm q̄litatē cui postea aduenit habitudo terminantis ad terminatū, igitur ipsa ad aliquid posteriora erunt, ⁊ qualitate plane sequētur itaq quō videbit Aristo. sine aliqua pbatiōe

collocasse q̄litates post ip̄m ad aliq̄d. Nisi p̄ordinauerit subam ante quātitatem, q̄a suba ipsi quātitati existēs p̄bet, ꝛ quantū ipsi quāto, qd̄ est ad aliq̄d dat causas vt sit ꝯ quo rōnes p̄ducunt̄, ex his deīde qualitates accipiūt subsistētiā, ꝛ sic p̄dicamētorum ordo cōnectitur ꝛ constituit̄, sed neq3 abijciēda est illa ordinis causa q̄ ad nostrā doctrinā tendit. Nam cū in sermone de suba mentionē fecisset eo in loco de quāto, vbi tradidit cōmunia substātie, ꝛ quāto, illico post subaȝ quātuȝ subiunxit, ꝛ quū denuo in p̄dicamēto quātitatis magnū ꝛ paruū introduxisset que sunt de nūero eorum que sunt ad aliq̄d, merito post quātitatem mētionē fecit de ipsis ad aliquid. ꝛ cū in p̄dicamento ad aliq̄d habitus dispōnes sint ad aliq̄d q̄ cum sint qualitates s̄m se, merito sermonem de qualitate subiunxit. Hoc igitur modo nōnulli defendunt ordinē huiꝰ p̄dicamentorum rebus naturalibus conformē, q̄nquidē post substantiā sit magnitudo. Nā cum quantitate oēs naturalis substātia subsistit, ꝛ post magnitudinē magis cōsideratur s̄m habitudinem excessus ꝛ defectus, qd̄quidē est de numero eorum que sunt ad aliq̄d. Deinde post motus innascūtur passiones que cū sint alterationes q̄dam circa magnitudines maiores ꝛ minores ipsius molis cōsiderate sunt qualia, ceu calidum/frigidum/siccum/ꝛ humidum. Hoc igitur modo quispiam talem ordinem varia cogitatione disputationeq3 habita inuulgabit. Ceterum de inscriptione querunt, cur Aristoteles hoc predicamentum de quali ꝛ quantitate inscripsit, nūquid idem ex ambobus significatur. Nisi qualitas significet ipsaȝ proprietatem ꝛ id quod habetur, ꝛ quale id quod participat sicut albedo significat ipsum colorem ꝛ album ipsum coloratum. Verum si hoc concedatur quid horum erit predicamētum: Nunq̄d erit aliquod simplex ꝛ incomposita forma, an erit qd̄dam compositū, ex subiecto, ꝛ forma, si quidem hec inuicem differant. Qd̄ si quispiam contēderit, hec ambo esse duo predicamenta eadem erit de ipso quanto, ꝛ de ipso ad aliquid, ꝛ partim erunt simplicia, ꝛ partim erunt composita, quocirca non decem erunt tm̄ predicamenta, sed ad minus viginti. Sed forsitā quoniā ꝛ ipsa qualitas quale dicitur, ꝛ non solum quale illud dicitur quod participat. Nam veteres albedinem vocant album, ideo sic predicamentum inscripsit de qualitate ꝛ quali. Nam albedo albus dicitur, sed album. s. id quod participat nō dicitur albedo. Verūtamen hec inscriptio non videtur esse Aristo. quandoquidem idem non fecerit in alijs predicamentis, sed Achaicus ꝛ Alexāder existimant fuisse vitium scriptoris qui sic inscripsit. Nā aliquis potuit ipsum inuenire disiunctū, qd̄ tāq3 per se ordinauit, verum si q̄s velit consentire inscriptioni tāq3 recte scripte, is vel dicet qualitatem ꝛ quale idē significare ratione Arist. persuasus qui in suis libris Theologicis nō modo simplex s̄m qualitatem ordinat statuitq3, sed etiā quale s̄m passionem substātie ponit. Equidem passio est dum aliquid patitur, ꝛ quale est in ipso quod patit̄. Vn̄ id quod est in aliquo dum patitur illud est predicamenti passiōis, ꝛ illud quod est in ipso passo est qualitas. Qd̄ si quispiam qualitatem ꝛ quale asseruerit differre, q̄a qualitas dicitur de simplici forma, ꝛ quale consideratur cuȝ suo subiecto, tamen nihil minus vnum erit predicamentum qualis ꝛ qualitatis. Nam sepe diximus q̄ in vno p̄dicamento omnia talia cum suis priuationibus/medietatibus/virtutibus/ꝛ negationibus ordinantur, ceu iustitia iustus/iuste iniustus non iuste. Nam omnia talia in p̄dicamento qualitatis erunt. Hec igitur dicta sint de inscriptione. Ceteraȝ que ex historia ꝛ narratione vtilia sunt presenti sermoni ac disputationi adijcientes ad Aristotelis verba deinde labemur, p̄ficiscemurq3. Nomen igit̄ qualitatis Plato primus instituisse videtur, quemadmodum ipse in Theeteto insinuat, ꝛ in luceȝ producit se nominis qualitatis fuisse auctorem. Sic autem dicit. qd̄ patitur est sensibile, sed non dicitur sensus, efficiēs quoq3 dicitur aliquid quale, sed non qualitas. Forsitā igitur qualitas alienum quippiam nomen esse videtur, tamen vniuersum dictum, atq3 confusum non intelligis. Vnde veteruȝ nōnulli prorsus de medio tollebant qualitates, q̄le duntaxat concedentes esse, ceu Antisthenes cui cuȝ aliquando altercaretur cū Platone/ipse Plato dixit. Equū quidem video/equinitatem tamen non intueor. At ille dixit. Habes quidem id quo equus videtur. s. oculuȝ, s3 quo qualitas spectatur ꝛ consideratur nōduȝ obtinetur. Quocirca ꝛ alij quidam eiusdē opinionis ꝛ sentētie fuerunt. Alij nāq3 quasdaȝ qualitates de medio auferebāt, quasdam v̄o relinquebant ꝛ eos quibus dabant concedebantq3 existentiam, ꝛ ceteris easdeȝ esse causas existētie putabāt oēs tales incorporeas esse, vt fuerūt antiqui, sed alij sentiebāt incorporearū naturarū incorporeas eē qualitates, ꝛ corporuȝ corporeas sicut Stoici. Vn̄ hoc ēt apud oēs in dubiū vocari solet, nunq̄d q̄litates sicut sui subiecti sunt cause vt sint, ꝛ qualia sint, ita etiā sibiipsis, ꝛ sint causa, vt sint tales per se subsistētes, ꝛ in seipsas operantes, an alijs causis indigeāt, vt sint, ꝛ ille alijs, ꝛ h̄ in infinitū. Itē nō parua q̄stio est q̄s oporteat subāles q̄litates asserere, ꝛ q̄s nō oporteat tales appellare. Naȝ cur vna ꝛ eadē albedo in cerusa ꝛ lacte existēs subalis ē. S3 quū nō sit difficile h̄ discernere, Stoici vocabāt q̄litatē ꝛ habitū. Accademici v̄o vocabāt habitus ab ipso h̄ri ea q̄ habebant̄, sicut ꝯceptus notiōesue p̄ticipalia ab ipso p̄ticipari, ꝛ casus q̄ possunt ab ipso sortiri denoīationē h̄re, p̄dicamēta quoq3 ꝛ accītia ab ipso accidere vocabāt. Vn̄ ꝛ p̄ncipiū nois ipsiꝰ habitꝰ ab habitibꝰ ꝯductū est. Veȝ posterius nomē eiꝰ cōe extēsumq3 factū est ad hītudies, ceu p̄ma ad mouēdū erectio, sessio ad motum q̄lis est ambulatio ad cōpositas ꝯstitutiōes ex motibꝰ ꝛ habitudinibꝰ in quo gn̄e est saltatio. Alij v̄o ēt assumpserūt motus q̄ aliquo mō se h̄nt ad aliq̄d, ceu īfusio ꝛ diffusio. Itē assumpserūt habitudies q̄ se aliquo mō se h̄nt ad aliq̄d, ceu deceptio ē. Itē acceperūt eas habitudies q̄ in gn̄e motuū ꝛ habitudinū sūt q̄s neq3 motꝰ eē, neq3 habitudies q̄dā volūt, ceu est ipsa correctio ꝛ ip̄m peccatū. Veȝ alij sentiūt id qd̄ habile est ab habitibꝰ vsq3 ad opatiōes tm̄ extēdi. Alij v̄o assumūt sil̄ ꝑsuasiōes credulitatesue. Vn̄ Antipater nomē habilis extēderat vsq3 ad casus ꝛ accidētia corpoȝ ꝛ icorporeoȝ, ceu vsq3 ad rōnē, ꝛ q̄d sit vnūq̄dq3 quo pacto s̄m deriuationem ab ipso h̄ri habile vocatū est. S3 posteriꝰ visuȝ est ꝓpriū nomē habilis nō a p̄dicamēto dnoiari, s3 si q̄d habitꝰ ē/aliq̄d/ꝑfecto erit q̄litas oīno ꝛ habile. Verū l plus ē habile q̄3 habitꝰ, vt diximꝰ. Opinio itaq3 Arist. ꝛ antiquoȝ de istis talis est. Nā putāt habilia. s. ea que instar habitus h̄ri possunt omnia incorporea eē, q̄nquidē oīa sint simplicissima ꝛ prima s̄m naturam que non sunt partes illoȝ quoȝ sunt habilia, s3 solū sūt cause ꝛ nō extrisece, s3 ꝯtinentur in h̄ntibꝰ, quaȝ sint numeri ꝛ rōnes q̄dam in materia existentes. Eqdem Pithagorici causas illas rerū quatenus res sunt appellabant numeros ꝛ rationes in materia, que quum apparerent vt non apparent habilis vocabant. Alij v̄o rationes incorporeas statuunt hec/a quibus alie sunt, ꝛ diuerse. Verum quum diuersa sint etiam varietas rerum fit, ꝛ differentie primorum elemētorum, ꝛ coȝ que constāt ex his subsistunt. Sed numeri isti perpetui sunt, ꝛ rationes sicut etiā materia perpetua est, motus tamē ipsoruȝ ꝛ positiones

fictiones adinuicē & ordines trāſponibiles & nō ſemper
ne ſunt. Vnde ſicut ſeparate rationes inſunt quę nōdum
apiant formam figurantiq; ſubiectum, ſed ſunt veluti ra-
tiones quę in ſpermate per accidens inſunt ſine mixtio-
ne exiſtentes, ſicut etiam in anima & in arte eſt ſtatuę
formande ſpecies, atq; vt colores in viſu quādo corpus
coloratum videt, ita rationes quędā ſunt abſiſtentes &
remote. Quocirca natura ſpeciei formęue cauſa eſt ime-
diata nullo intercidente medio inter participatum & par
ticipans. Nam quum nature pſens fit ſtatim participans
formet & ſpecificat, quę etiam aliud vltimum ſuapte pre
ſentia cōſtituit, qđquidem nunc vocant pdicamentū, ceu
a ſapientia ſapere inter quę duo ſemper corpus tāq; me-
dium, & velut ſapiens prudenſue ordinatur. ſ. medium eſt
inter primam cauſam. ſ. hanc formam ſpeciemue q̄ dici-
mus prudentiam, vel ſapientiā, & extremum pdicatum qđ
ab ipſa efficitur denominaturq;. ſ. inter ſapere. Nam cau
ſa vtriuſq;. ſ. ipſius prudentis & ipſius prudēs eſſe prudē-
tia eſt, ſicut etiam ſanitas eſt medium inter eum q ſanus
fit & ſanari, quorum alterum eſt corpus, alterū vero eſt icor-
poreū. Equidem prudentia ipſa & ſanitas ſiue ſunt ſiue nō,
per ſe, ſimpliciſſime & prime incorporeę erant, ſimilr ēt
prudenter agere, ſapereq; incorporeum eſt. Vnde qn pru-
dentia aliquo modo ſe habēs ſapere fit & prudentia ſm
ſe participatur, ob id fit iam ſapere congruum & decens,
qđ quidem ſi comparetur ad prudentem, re quędam eſt &
effectum qđdam, ſi vero comparetur ad nos & noſtrā inſti
tutionem dictionū, tunc erit pdicatum. Nam dicit ſapiēs
ſapere, aut prudēs prudēter agere. Quocirca talis appel-
latio pdicatione de hoc fit, vt comparatur ad nos qui ſic
inſtituimus dictiones, qđ ſi cōparetur ad illum de quo di
cit erit ſapere alicuius habitus, & habitus inquā partici-
patus. Vnde nō ſolū prudentia cōparata ad participan-
tē fit prudenter agere, ſed ēt comparata ad ipſa quo aliqd
vnum & idem in vtriſq; eſt. ſ. in ſubiecto & in tēpore. Eq-
dem ſimul in vno & in eodem tempore ſunt habitus & ho-
mo, quorum alter eſt ſubiectum, alter vero eſt in ſubiecto
atq; alter eſt participās, alter vero eſt participatus. Vnde
merito antiqui dicebant ipſum ſapere, vel prudēter age-
re incorporeū eſſe, & cōſequēter id per quod eſt incorpo
reū. ſ. prudētiam. Nam habitus & habere incorporea ſunt.
Eqdē ſapere, ob id erit incorporeum, qñquidē ambo ſcz
habitudo & hēc circa nos. ſ. prudentiā & ſapere reliq̄runt.
Nā ſeq̄batur hoc. ſ. noſtrū eſſe habitum, nam ſi prudentia
& ſape ſunt circa nos & participari ipſa ſm ſe nō poſſunt
vt tales. igit extra neq; alibi ſubſiſtent q̄ circa nos. Ta-
lis igitur eſt opinio Ariſto. de primis cauſis quas vocāt
nōnulli habilia. Sed iam ad cōtextum lr̄amq; proficiſca-
mur. Inqt ergo, qualitatem quidem dico ſm quā quales
quidem dicunt. ſ. ſm quā participans participatione q̄li-
tatis fit quale, ſicut fit albū participatione albedinis. Ve
rum nōnulli aiunt inconueniens eſſe a poſteriori docere
priora, atq; declarare aliqd per id quod eſt ſimilr igno-
tum, atq; idem per idem aſſignare & definire. Nam ſi q̄li
tas eſt ea res quā habet qualis & qualis eſt qui habet q̄li-
tatem, itaq; qualitas per ſeipſā explicata aſſignataq; eſt.
Sed his dicēdum eſt q doctrina ſupmorum generū fie-
ri non poteſt ex prioribus, neq; fieri poteſt ſm ordinem
naturę vt hēam⁹ traditionē aſſignationēq; ō ipſis per al
tiora ſuperioraue, atq; per ea q̄ magis ſint cauſę. Nam ni-
hil eſt prius ipſis ſupmis generibus, ſed opus eſt fieri eo
rum doctrinā a proximioribus, & notiorib⁹ nobis, notr⁹
autem & primius nobis eſt q̄le ipſa qualitate, qñquidem
nōnulli auferūt de medio q̄litatem, perinde ac nullo pa-
cto exiſtat, & nullus auferat ipſum quale. Equidem An-

tiſthenes fatebat ſe equum videre negabat tñ eqnitatem
videre. Verum equum oculis videtur, equinitas aūt ra-
tione comphendit atq; eqnitas in ordine cauſę pręcedit,
equus vero vt defectus ſequit, equus quoq; eſt corp⁹ & cō-
poſitum, eqnitas vero ſimplex & incorporeū. Vnde obſcu-
ritatis & ignorātię nominis q̄litatis, teſtis eſt Plato, q in
theeteto dicit. Forſitā igit q̄litas videtur qđdam nomen
alienum & peregrinū, & non intelligis dictum confuſum
vel ſubito. ſiue ergo quale fit actus q̄litatis, ſiue participa-
tio, cum manifeſtius fit id qđ ſm actū ſubſiſtit, eo q ſm
cauſam unmanifeſtam procedit, & manifeſtius fit partici
pans participato. Quocirca album albedie, & grāmaticus
grāmatica ſunt manifeſtiora, quale pfecto erit euidētius
ipſa q̄litate, & quāuis quale ſm qualitatem dicatur, tamē
qualitas per ipſum quale euidentior fit. ſi igitur quale eſt
notius qualitate, certe qualitas recte erit declarata per q̄-
le, non tamē quia hęc ſit diffinitio ipſius qualitatis, vt id
ſit qualitas cuius pſentia quale dicit qđ participat quali-
tate. Nam neq; ad aliquod aliud primorum generum de-
finitum erat. Verum nōnulli inquiunt doctrinę modum
peculiarem congruumq; eſſe propoſito inſtitutoq; de p-
dicamentis ſi ab ipſo dici ſumat. Nam tentant periclitā-
turq; explicare ipſam qualitatem ex eo q quale dicitur
ſm quidditatem. Vnde ex ipſa natura qualitatis modus
doctrinę aſſumptus eſt. Nam qualitas eſt quatenus par-
ticipatur & perficit quale, in quo igitur ſubſiſtit per idem
etiā cognoſcitur, & non ſimpliciter a poſteriorib⁹ decla-
ratur, ſed ab eo qđ ſimul eſt cum ipſa. Item neq; idem p
idem Ariſto. declarauit. Nam aliud eſt qualitas, & aliud
eſt ipſa participari ab aliquo, quāuis maxime ſit ſimul
cum ipſa participatione qua participatur. Vnde aſſigna-
tio hęc aſſentit conſentaneaq; eſt opinioni Ariſtotelis
de q̄litate & habitu. Nam ſi habitus eſt noſter apud Ari
ſtotelem, & circa nos qualitas ſubſiſtit, ac qualitas partici-
pata eadem eſt cum ea quę ſimpliciter dicitur qualitas, p-
fecto conſtat q qualitas adequatur quali, vnde cū Ariſ.
habilis & actiones circa nos relinquat & aſſerat. Accade-
mici vero extra nos ambo eſſe contendant, & Stoici habi-
lia circa nos eſſe fatent, actus autem & operationes extra
duas opiniones ɔfundētes. Ariſt. aūt ſibimet nō diſſen-
tiens ɔiūxit q̄le q̄litati tāq; vtraq; ſint circa nos. Sz Stoi
corum nōnulli quale tripl̄r diuidētes aſſerūt duo ſignifica
ta cōtora ampliora q; eſſe q̄litate, & vnū ſignificatum vel
vnius ſignificati ptē tradūt poſſe adaptari q̄litati. Nam
aiūt q̄le ſm vnū ſignificatum eē oē illō qđ ſm diiam, ſiue
moueatur, ſiue habeat, ſiue etiam difficulter ſit reſolubi-
le, ſiue facile quo pacto non ſolum prudens & pugil para
tus, ſz ēt currēs ſunt q̄les. Sz ſm alterū ſignificatum ſub
quo motus nō comphēdebāt, ſz ſolū habitudies qđ ſane
determinabāt eē ſm diiam ipſam qđ hi, ceu eſt prudens &
paratus ad pugnādum. Vñ ſm diiam eorum quę ſtabiliter
hñtur, alij tales ſūt ɔgrue ſm plationē & itellectū ipſorum.
Alij aūt apte, quos etiā recuſabāt & aptos ſtabileſq; ſm
diiam q̄les eē ponebāt. Verū adaptari eos ſm plationem
dicebāt q adeq̄bant q̄litati, ceu grāmaticū & prudentem.
Nā vterq; iſtorum nec excedit, nec deficit a q̄litate. Similr
aūt amicus obſonij & vini amicus q lz actu tales ſint, quē
admodū obſonij edax & vini potator q tales ptes hñt p
q̄s fruunt cibo & potu, quo ēt pacto dicunt. Vñ ſi aliqs
obſonij edax fuerit, prius ēt erit obſonij amicus & cupi-
dus, ſed econuerſo minime, quandoquidem ſi aliqs fue-
rit amicus cupiduſq; obſonij, tamen non prorſus ob-
ſonij edax erit. Nam ſi defecerint partes quibus obſo
nij propinaſue, aut ganeas comedit certe is abſolutus
eſſet a comeſtione obſonij, qui tñ nō amiſit habitū, quo

obsoni amicus est. Tertiũ autem significatus adducebãt
illud qđ erat maxime specificuz quale sub quo cõprehẽ,
debant eos qui stabilr habiles erãt, ad aliqđ agenduz q̃
significato negabãt eos eẽ q̃les q stabãt extẽso brachio
z parati ad pugnã. Cum igit̃ quale tripl'r dictuz sit, qua,
litas fm vltimũ significatũ qualis cõuenit cuz ipso qua,
li, z coaptatur illi. Quocirca quãdo diffiniũt qualitatem
fm habitudinẽ qualis, diffinitio intelligẽda est fm tertiũ
significatũ ipsius qualis. Nam apud Stoicos qualitas di,
cit̃ tm̃ vno mõ, z quale trib' modis. Itez q̃litas est cũ pti
cipatur, quale aũt subsistit cũ eo q participat. Vñ vno z
eodez modo ambo hęc in nobis sunt, z minime duo ex,
tra erũt, vel vnuz extra, z alteruz in nobis. Eqdem ꝯstat
q adequent̃ fm suaz substãtiam, vbi non est opus signi
ficato alicuius artificij, vel appositione partiũ, vt tertiuz
significatuz ipsius qualis cõueniat z coaptetur cuz quali,
tate. Sed hactenus hęc sufficiant. Plotinus ꝟo sciscitat̃ ꝑ
cunctaturq; cur qualitas eos qui dicuntur quales efficit.
Naz q fm qualitatẽ quales dicitur, diximus, sed quę sit
hęc qualitas fm suam ꝓpriam rõnem adhuc nõ est deter
minatũ. cui respondet Porphyrius q sermo de qualita,
te intellectualis est z descriptibilis, sz nõ substãtialis. Eq
dem sermo vel diffinitio tradita explicãdi describẽdiq;
aliqđ, sumitur ab his quę oibus perspicua notaq; sunt, q̃
etiã cõmuniter apud oẽs concessa sũt, ceu dicit̃ bonuz il
lud a quo ꝯtingit aliquẽ iuuari vtilitatẽq; capere. Porro
anima est a qua viuere pficiscitur z vox est ꝓpriũ sensibi
le auditus z hmõi diffinitiones sunt substantiales qbus
vtũtur hi qui subam ipsoꝝ diffinitoꝝ docẽt, sed si dicit̃
q bonuz est virtus vel participans virtute, atq; q aia ꝑ
seipsum est mobilis, z vox est aer percussus, tales quidez
sunt diffinitiones describentesq; ea quę cõiter omnes cõ
fitẽtur, sed qui diffiniunt fm sectas ꝓprias subam rerum
refellũtur ab his qui sunt alterius opinionis. Naz quũ di
cant vocez aerẽ z corpus eẽ, non cõsentiũt veteres ꝙppe
qui vocẽ ipsam fm actum incorporeuz z ꝑcussionez de,
terminant. Itẽ illi qui bonuz per oia penetrare cõtẽdunt
illis repugnant qui bonum in virtute z solo honesto po
nũt. Vnde visuz est in ꝑmis introductionibus vtẽdũ esse
his diffinitionibus quas oẽs vno cõsensu cõcedũt. Nam
tales sunt magis note z accõmodatiores ad ꝑmaz audiẽ,
tium auscultationẽ z introductionez. Alię ꝟo diffinitio,
nes indigent ꝑma ph̃ia quę speculatur res quatenus res.
Quocirca Aristo. substãtialez diffinitionem qualitatis
in metaphysica, hic ꝟo diffinitiones tradit ipsius descri,
ptiuas quę recte dicta sunt, sed et pulchrior respõsio est
quę dicit q si qualitas esset per se, quęrere opus essz, quę
sit illa quę cũ existit, participat̃, sed si in nobis est, z non
extra ipa qualis subsistit, ꝑspicuũ est q nõ est aliud eius
esse, z aliud eius participatio. Itez neq; altero mõ est fm
se z altero ꝓbet esse z dici ipsi quali, sed simul habet̃ z est
ac quale cõsideratur quatenus a qualitate efficit̃. Nam q̃
litas est habentis forma. Ea igitur diffinitio quę explicat
qualitatẽ per quale, certe principalissimã ꝓprietatẽ ipsi'
designat ac simul statuit sibiq; quid ipsa sit, z quã opera,
tionem exhibeat his quę sunt. Atqui rursus instant q si
fm qualitatez quale est. igit̃ qui ignorat qualitatem etiaz
quale ignorabit. Sed dicimus q quãuis quale sit ꝑ qua,
litatez, tamẽ euidẽtius est ipsa qualitate, ꝑsertim fm vni,
uersaliores cõceptiones cõceptusue qui primis introdu
ctionibus maxime cõgruunt. Etenĩz fm humanitatẽ hõ
est, z tamẽ hõ est longe notior humanitate tanq̃ sensibi,
lis ipsa intellectuali. Vnde verũ nõ est q si ignoret̃ hu,
manitas q simil'r ignoret̃ homo. Simil'r neq; verũ est q
si ignoret̃ qualitas q ignoret̃ etiã quale. Nam quale est

sensibile z notius apud eos qui hñt sensum quẽ fere oẽs
habent, sed qualitas est qđdaz intellectuale z solis habẽ,
tibus intellectũ est nota, cuius pauci hoies sunt capaces.
Verũtamẽ ignorari videt̃ quale ignorata qualitate pro,
pter noiaum sĩlitudinez. Eqdem si qs videt̃ ignorare al,
bum, calidũ, vel bonũ quę oia qualia sunt qui si voluerit
vnũquodq; eoꝝ cognoscere, eiũ qualitatẽ per quaz hęc
sunt diligenter explorabit z inquiret. Itez instãt qđo sa,
na diffinitio esse queat, siqdem nõnulli quales dicantur
vbi nulla qualitas noiatur. Naz in illis minime verũ erit
q illi fm q̃litatẽ sint quales. Nã cursiuus z pugillatiuus
non a noiatis qualitatibus dicũtur. Nam minime dici so
let pugillitas z cursatio. Sed ꝓpterea respõdere possum'
q quãuis noiate non sint q̃litates, ob id nõ defecit reruz
natura, quãdoqdem nominari possint, saltem ęquiuoce,
ceu si dixerimus potẽtia virtute fm actuz eẽ vtrũq;. s. pu
gilatiuuz z cursiuũ, vel si cauebimus ęquocationem alia
noia vsurpabimus. Verum Andronicus nolebat ipsos
pugillatiuos ab ipa virtute potẽtiaue denominari, sz ab
ea virtute quã actu possident. Nã dispositos ad futuros
habitus sic recte vocari ingt. Stoici ꝟo fm suas supposi
tiones eãdem dubitationem afferũt cõtra diffinitionem
dicẽtem q fm qualitatẽ oia qualia dicunt̃. Naz q̃litates
appellantes habitualia in solis vnitis eas relinquunt, in
his autẽ quę fm coniũctionem copulationẽue vt in naui
atq; in his quę distãt, vt in exercitu nihil habituale eẽ in,
quiunt. Itẽ tradunt neq; aliqđ vnum spirituale in ipsis l,
teniri, neq; q habeat vnam rõnem, vt ad vnam subsistẽ
tiam vnius habitus veniat. Quale autẽ econtrario dice,
bant esse in his quę sunt cõiuncta, atq; in his quę distãt.
Nam sicut vnus grãmaticus ex quali exercitatione stabi
liter se hz fm differẽtiam, simil'r etiã chorus ex tali medi
tatione stabiliter se hz fm differẽtiam: Vnde qualia sunt
ꝓpter ordinez z operationẽ vnius operis q quales sunt
sine q̃litate. Nam in his habitus non est, neq; vniuersal'r
in substantijs distantibus, z nullã habẽtibus cognatam
adinuicez vnionẽ qualitas, vel habitus inuenit̃, quare si
quali existẽte nõ est qualitas, quale igit̃ z qualitas non
adequãtur inuicem. Vnde neq; poterit q̃litas per quale
declarari. Sed possumus etiã ad hęc dicere q icorporeũ
quũ sit vna z eadem spẽs, in multis extẽdi esseq; potest
vbiqz eadẽ tota subsistens, quare si vna erit qualitas pe,
netrans per ea qualia quę simul distãt z atingua sunt nul
laz incõueniens erit. Verum si qs hanc suppositionẽ tã,
quã alienã a Stoicoꝝ secta non admiserit, profecto for,
tius repugnanduz est, q neqz ordo, neqz habitudo, neqz
aduentitia cõiũctio, neqz aliq̃ alia talis connexio ꝓducit
aliquam subsistentiam ipsius qualis. Naz simile hoc est
perinde, ac diceremus ex nõ ente entia produci z ex non
viuẽte viuentia. Naz vniuersal'r in vnoquoqz ea res q̃ ꝓ,
cedit est substantia, z non ea quę alijs posterius aduenit.
igit̃ neqz quale hoc mõ habebit subsistẽtiam, nam si for
ma est impartibilis z vnica in his quę distãt, nõ in ipsis
vnitis, certe nũq̃ existet. Eodẽ modo qualitas z quale se
habent. Etenĩz quale adest ipsis participãtibus imparti,
biliter, ceu album qđ vbiqz totum adest in corpore par,
ticipante. Cuz igit̃ vna sit, z impartibilis qualitas, iparti
bilis quoqz cõtinet z nũq̃ ponitur in ipsis seiunctis adi,
uicẽ: atqz nõ habẽtib' ꝑ se naturalẽ rationẽ, neqz quali,
tas, neqz quale inest. Cęterum si mihi opus est post tan,
tos viros inclitosqz aliqđ dubitare de ea assignatione q̃,
litatis quę tradita est, ꝑfecto talem modũ assignationis
omnibus ꝑdicamẽtis cõgruere affirmabo atqz cõtẽdam.
Naz dicere possumus etiã quãtitatez esse fm quã quanti
qdem dicũtur. Itez diceremus ad aliquid esse fm qđ ali,
quid

quid dicunt ad aliqd. Silr et substantias assignare poterimus fm quas aliqui dicunt subs. Nam etsi in qualitate et quatitate aliud vocet participatum, et aliud participans, ceu qualitas et quale, silr et in substantia et in alijs pdicamentis vtrūq vocet et sit participās et participatū. Equidē non opus est, vt nominum defectu inopiaq simul res pereant, sed intelligēdum potius est q sepenumero nola deficiant, et tn res subsistāt, quaz nomina nō habemus. Cur itaq hoc modo in qualitate sola assignauit ipsi' diffinitionē: qñquidē non solum quale est notius qualitate, sed et quātum quātitate et alia silr. Itē quāuis fm Peripateticos qualitas et quale vbi sunt, simul in eodē existāt, tn et quātitas et quantū atq vnūquodq alioz pdicamentoz similr se habent. Quid ergo magis peculiare qualitati est, vt ipsa sola inter alia pdicamēta mereat talē assignationē. Forsitan igit ois dña quū fit p participatio, nē ppriū caracterē ingerit, et aliam speciē facit, si igit ois caracter et omnis forma fm qualitatē determinat pspicuū est, q et in alijs pdicamentis fient participationes fm aliqualē traditionē et receptionē. Nam id qd participat quātitate, et ob id quantū sit, certe id dña alicuius caracteris pprie designationis cōtinet et possidetur fm quē caracterē, et quātitas ipsa et quantū qualitate participāt. Vñ si hec vera duo sunt merito ppriū qualitatis est, vt fm ipsam qualia dicant, siquidē et alia ope qualitatis impertiant participātibus denominationē. Cetez Iamblicus quū querat causas magis intellectui cōsentaneas ipsius qualitatis pmo eas ofutat que nō recte tradite sunt. Deinde vna cum Arist. philosophatus puriores explorationesque cōceptus de ipsa qualitate elucidat. Et primo eos refutat q fm cōitatē a nobis intellectā ex multis et separatis abstractā instituūt qualitatē. Nā h modo vt ipsi dicūt periculū sit, ne qualitas etiā et habitualia sine subsistētia sint. Nam nulla subsistētia introducit fm tales notiones et animi cōceptus. Quocirca illi qui ex eretria secta. s. quedam sunt, qualitates de medio auferebāt tanq nullo pacto aliquid cōmune essentiale habētes, sed solū in singularibus et cōpositis existētes affirmabant. Porro Dicearchus eadē causa motus cōcedebat animal esse, sz cām ipsius. s. animā negabat. Similiter et Theopompus corpus dulce ob hec que diximus asserebat esse, sed dulcedinē amplius esse aio affirmabat. Naz minime statuebāt qualitates esse corporea vel incorporea quedā, sz arbitrabant ipsas esse, dūtaxat nudos solosq conceptus inanes frustraq dictos quū nullā subsistētiā significarēt, ceu humanitatē vel equitatē existimabant non esse, quāuis et nōnulli a cōsuetis pdicatis dicerent ipsa denominari. Vnde in his que sunt fm cōes casus cōtraq accidentia corpoz et incorporeoz pducūt qualitates similiter, ceu ab ipso existimari existimationē et ab ipso adequari adequationē, et corporeo existente corporeitatē. Sed meditissidius neq isti recte asserunt, qñquidē nō a casu eni tanq pdicatoz habitus existant, ceu non, qr accidit colūnis distare inter se, ob id et circa ipsas distantia perspicitur. Nam pdicatū dūtaxat considerat fm ipsum dici qd et potest cōsiderari in his que non subsistūt. At qualitates quū fm aliquaz cām pexistentē prius existant, longe absunt vt pdicata cōsequātur. Quare ipse potius inferūt pdicata existētia, ceu prudentia inferi prudenter esse, vel fm actum, vel quatenus participat. Vnde aduersus Democritū et Epicuruz, merito contēdunt rationib' cur quasdā dñas circa athomos relinquunt, ceu figuraz granditatis grossitiei corporeitatis terminoz magnitudinis et motus dñas qui omittunt colorē dulcedinē, vitaz atq alia id genus rōnes. Nam quū cōis sit ratio ipsoz habilium absurdū profecto est non eadē de eisdē proponere atq tradere. Itez absurdius est principalissimas virtutes facere, vt sint posterius genite, sicut vitā, mentē, naturaz, rationē, et id genus. Similr quoqz fieri non potest, vt hec a coitu cōmixtioneqz multoz fiat. Nā color fm Democritum erit lege atqz arte, et alia erunt silr veritate, ceu sunt athomi et vacuū. At ille qui semel entia de medio aufert nihil habebit ponere, et ille qui recipit cōceditq aliqd sine causa nusq stabit neqz alicui sententie acquiescet. Naz cur magis hec q 3ria electione honoreqz sectabit, cum nulla definita cā moueat, vt hoc magis sentiat q illud. Melius igit est, vt ad illā suppositionem redeamus que proficisci habilia ab ipso haberi affirmat, quēadmoduz Accademici assignātes ipsum habile diffiniuerunt ipsuz esse qd pōt haberi qui rationē diffinitionēqz eius nō ab ipsa ethimologia habilis accipiunt. Naz tale potius probabiliter atqz logice dictuz est, q re ipsa realiter. Vñ hri species significat quas nōnulli hre possunt. Sed cū habere multipliciter dicat, qñquidem partes corporis habemus atqz exteriora, vt agrū et domū, iccirco distinguētes partes corporis ab his Accademici apposuerunt habile qd quidē esse dicūt qd haberi potest, ceu prudentia habetur a prudēte, et deambulatio a deambulāte, sessio ab ipso sedēte. Verū cum nōnulli motus cōsiderent fm habitus, nōnulli xo fm habitudines facile resolubiles, atqz nōnulli fm motus aliquo modo ad aliqd se habētes vocauerunt oēs tales aliquo modo se hntes gratia explicāde assignandeqz doctrine. Vnde sicut in plus est habile q habitus, ita in plus est aliquo modo se habēs q quale qui etiā eatenus id qd se habz aliquo modo in plus esse q quale supponūt, qtenus id qd se hz aliquo modo, extēdit et ad ea que ad aliquid aliquo modo se habent, que et cōplectitur et continet. Sed quale in solis differētibus inuenit et manet. Alij quoqz quoddā artificiū discerēdi insuper introduxerūt. Sed isti sua pace aberant, qr habile haberi fatent, et separabile ipsum supponunt que inuicem pugnāt. Deinde neqz aliquo mō habeat habile, vel quō adsit, vel que sint ille species incorporee que participant per hec insinuat, sed inordinata et indistincte oia talia ab ipsis proferūtur. In cā aūt est, qr cum recipiēt subsistentiaz specieꝝ, non seruabant ipsam in primis suppositionibus, sed produxerunt eam vsqz ad vltimas species. Atqui fieri non pōt, vt ea que primis maxime cōgruūt, extremis insint. Veruz Stoici qualitates corporales corpoꝝ esse dicūt et incorporeas incorporeoꝝ, qui tn fallantur eo qd arbitrant causas esse eiusdē substantie cū suis effectibus, atqz errāt, qr supponūt cōez rōnē causaz esse in corporibus et incorporeis. Vnde quō spiritualis substantia erit corporaliū qualitatū, si spiritus ipse fuerit cōpositus ex pluribus cōstabit, ac partibilis erit habēs aduenticiā vnionē, quare nō fm substantiā simul vniri pōt neqz suapte natura prima. Itaqz quō hoc alijs prebere ̄tinuari, vel esset alioꝝ cōtinuationis causa. Sed aliorum pace Aristo. opinionē de qualitate tanq inter oēs alias admirabilē cēsemus, que nō solum qualitatē incorporeā de diuersis differētibusqz corpib' fz ipsaz dici inuulgat, sed et qñ quales ait fm qualitates dici, tū qualitates esse rōnes specificātes qualia determinat. Equidem qñ dicit ad esse qualitatez in ipsis qualibus, tunc ipsas qualitates in materia et cum materia asserit simul esse, que quidē fm se hnt subsistentiam. Non. n. aliqd fm se diceret, quale h quidē ipsum, et vniuersa alia sint in materia et non sint in seipsis, tn prebēt ipsi materie esse, et hoc modo separatiz simul erant cum ipsa. Sed cū nōnulli quales dici sunt appellati fm qualitatē qui particulariter fm vnūqdqz indi

nidendũ seiũcti sunt, ob id et qualitatũ ratio veniet in diui-
sione, sed cuz ea quę dicunt et qđ dicit assimilant, 7 quo
ad extensionẽ qđcũqz seipsus aliis impertit, 7 qz ois ratio
est in exitu 7 progressu, ideo 7 de diuisio dr. Reliquum
Aristo. factiuũ qđ est, causa qualitatis cũ ipso quali con-
iungit. Vnde cũ quale subsistat sm qualitatẽ, qualitas si-
mul seipsum det alijs qualibus quę et simul mouet immo-
bilis sz per accidens moueat, eo q sit de numero eorũ
quę mouent 7 l ipsis est. Vnde de subsistẽtia qualitatis
ab ipso et alibi manifestissima diffinitio determinata ẽ.
Vnde si quis qualitates ipsas separatas, vt Plato ideas
determinauerit, certe nulla erit ipsaz existentia. Nã quo
habitus noster erit separatus 7 participatus sm se. Q ð si
ipsaz qualitatũ existentia sic accipit, vt nobis participa-
ta 7 pręsens: qualibus ac isto modo habita, vt sit de nu-
mero eoz quę participãtur, certe eaz erit vera subsistẽ-
tia. Nã si qualitatẽ est sm quã quales sumus 7 quales sm
inexistentẽ qualẽ sumus. Nam album dico sm eam albe
dinẽ quę in ipso cõsiderat, profecto constat q abstracta
species siue sit albedo siue humanitas, q qualitas nõ ẽ,
qñquidẽ qualitas sit quoddã participatũ. Vnde qualita-
tes nõ erũt rationes ipsæ sũmet. Naz sunt rõnes pncipales
ipsoz qualiũ. Itẽ qualitates nõ sũt rõnes quę rõnes alijs
suapte nã dent, 7 sint gignitiue ac genite a seipsis siquidẽ
vniuersę sint rõnes qualiũ. Itez neqz altera manet, sz par
tim pręcedit transitqz ad ex, vel incorporea est, partimqz
corporea, aut alia quidẽ est indiuisibilis, alia vo partibi
lis 7 diuisibilis. Nã oẽs sunt rõnes qualiũ. Item nulla est
rõ habens duplices actiones. Etenim hoc modo erit sm
se aliquo modo, sed potius ę cõtrario sit, qñquidez quali-
tas sit vna ratio tñ participata, 7 in hoc habeat eẽ, vnde
q qualitas non sit seiuncta abstractaue 7 imparticipata
species, sed participata ratio manifestũ est. Nam ex eo q
participat Aristo. putat ipsam sm se habere subsistẽtiã,
cuius opatione imobilẽ ipsum esse supponit, quã et fate-
tur sine organis corporalibus ac sine omni distractione
ac sine omni motu corporali facere ois opera sm se asse-
rit, ac et ipsam esse diuersam a rõne sm formã affirmat.
Naz ratio extrema est 7 nihil facit, sz illa facit multa 7 nõ
est vltima. Itez hęc inanimata esse credit, illa vo hz quã-
dam vitę insinuationẽ. Item illa sine actu est, hęc vo sm
actum intelligit. Et forsitan Aristo. dicit de proprietate
sm formã, qñ iste caracter hęc quoqz proprietas corpo-
ris aduenit sm passionẽ. Reliqui aũt alij de omni rõne
sm qualitatẽ non sane existimauerũt. Pręterea forma cõ
tinet a corpore sm vnam quãtitatis drĩã, qualitates autem
hñt quãdam latitudinẽ 7 in pluribus eędẽ existunt, itaqz
pp easdẽ causas qualitas videt esse diuersa a figura. Nã
figuram dicimus esse magnitudinis quę extrinsecus ter-
minũ determinat, qualitas aũt eandẽ pprietatẽ per ipsuz
vniuersum quale ingerit. Itez figura posterior est magni
tudine, quale autẽ pcedit magnitudinẽ, q̃ vniuersa igitur
ratio qualitatis non cõsiderata sm seipsam, neqz tanquã
ex cõsideratione, neqz tanquaz ex ingestione aduenit, sed
tanqz habẽs 7 pbẽs ea quę hz, quę cui aduenit esse dat, 7
cum habet efficit aliquid atqz cuz manet oia agit. Vnde
pfecta 7 determinata oibus modis nullatenus est. Nam
miscetur cum impfecto 7 oino cum indeterminato, tamẽ
omnino vltima nõ est neqz indeterminata. Nã omne ma
teriale ornat 7 cura veluti quadã ipsum ordinat, dirigit,
dissonitqz, 7 talis ratio ad vnũ maximuz deuenit redigi-
turqz, vnde siue in paruo siue in magno qualitatis ratio
vna 7 eadem existat, tñ quantũ nihil cõfert ad subsistẽtiã
ipsius qualitatis, ceu quidã vident itelligere Platonẽ, sz
est impartibilis circa corpora seiũcta. Itaqz si qs tales sup

positiones ð qualitate supposuerit, certe a veritate ipsa nõ
lõge aberraret, neqz ab opinione Aristo. dissentiret.

¶ Est autem qualitas eorum quę multiplici-ter dicuntur.

¶ Post qualitatis essentiã eiusdẽ diuisionez tradere Ari-
sto proponit, cuius et species sicut aliaz generũ diuidit.
Nam scientialis cognitio cõsiderat vnũqđqz ipsuz quid
sit, 7 species ipsius diuidit sm modũ. Cuz ergo ipse dixe
rit qualitatẽ esse de numero eoz quę multipliciter dicun
tur, qñ quę multiplr dicunt ęquiuoca esse vident, cõclu
dit qualitatẽ esse quoddã ęquiuocũ, 7 cũ ęquiuocũ nõ sit
genus, qz genera vniuoca sunt, quare qualitas nõ diuidi-
tur in specie sicut genera, sed in quatuor significata, sicut
ęquiuoca diuidi solent. Dicendũ igit est atqz rñdendum
q hoc vocabulũ multipliciter multa significat. Naz cõti-
ter id qđ de pluribus dr, 7 q qualecũqz multipliciter dr
siue pprię siue ęquiuocę siue vniuocę dicatur, multipli-
citer dicũtur, tanqz differẽter dicta. Hęc igit possunt vel
sm ipsum cõe dici tanqz de pluribus dicãtur, vel magis
sm vniuocationẽ ac drĩaz dici. vnde Aristo. subiungen
do significat hanc diuisionẽ esse in species 7 nõ in signi-
ficata, qñquidẽ illico in sequẽtibus verbis sic dicat. Vna
quidez igit species, vbi dixit species 7 non vnũ significa
tum qualitatis ipsos habitus 7 dispõnes. Verũ nõnullis
Alexãdri imitatoribus vi hoc qđ dr multipliciter posse
de qualitate pprie dici, tanqz id nõ huic solo generi in q̃
sunt habitus 7 dispositiones insit, sed et in alijs pdica-
mẽtis inueniat. Nam in oibus genera 7 species qualitatẽ
significãt circa ea quoz sunt genera 7 species, sicut etiaz
quale circa substantiaz vel aliqđ alioz genez significat.
Hoc igit cũ insinuare velit Aristo. inquit Alexãder ip-
sum dicere hunc in modũ. Est aũt qualitas eoz quę mul
tipliciter dicunt, 7 cũ hoc dixisset Aristo. tradit Alexan
der ipsaz diuisionẽ fecisse nõ eius qđ multipliciter dicit,
sed qualitatis quę pprie dr, 7 est tanqz genus vnũ de de-
cem generibus. Verũ instant acutiores diligentioresqz
interptes qđ nõ recte dicũt genera 7 species esse qualitates
7 qualia in decẽ pdicamẽtis. Nã substãtia tñ per singu
la penetrat singulisqz se ingerit 7 eoz cõplet eẽ, sed quale
vbiqz post substantiã aduenit 7 facit tñ ad appositionẽ
7 proprietatẽ talis naturę. Forsitan aũt qualitas dr multi
pliciter, qz species quę sunt sub ipsa nõ sunt ęquales, sed
partim eminẽtiores quędam sunt, partim vo deteriores
atqz nõnulle perfectiores, nonnulle vo impfectiores ac
nõnulle cõsistunt in potẽtia, nõnulle vo cõsistunt in ope
ratione cuz quippiã agit, quare omnia in qualitate prius
7 posterius sũt, tanqz in eo qđ analogũ est, 7 qđ hz primã
suaz potentiã multiplicatã atqz distributã in diuersis re-
bus sm remissionẽ suę potẽtię. Hoc igitur modo quali-
tas põt dici multipliciter, qñquidẽ non ęqualẽ ordinem
habitus 7 potẽtia, passibilis qualitas 7 figura habeant, sz
semper descendẽdo diuisio ad debiliores species qualis
pedẽ figit 7 sistit. Vnde Aristo. hoc modo ponere cõsue
uit ea quę sunt sub quodaz analogo qđ prius de vno qz de
altero dicit, quare multipliciter dici neqz pprie cõpetit
ęquiuocis neqz vniuocis, sed sine ipse Aristote. in meta-
physica plane dicit, multipliciter dici cõpetere analogis
sub quibus sunt, ea quoz vnuz ab alio proficiscit. Nam
vnũ multipliciter 7 medicatiuũ. Verũ ipsum multiplici-
ter accipi solet in ipsis ęquiuocę 7 vniuocę pdicatis, quã-
uis hoc raro fiat. Fieri quoqz põt vt tanqz ab vno gene-
re hęc pluralitas qualitatũ procedat, vt qualitas de ipsis
vniuocę pdicet, tñ nõ ita vniuocę, vt hęc diuisio facta
sit in species, quę opposito modo diuisę 7 adęquatę sint,

sed semper diuisio procedit in remissiores deterioresqz species. Et h modo ipsum multiplr in ipsa qualitate seruatur, sed adhuc aiunt q si vna & eadez est cõitas differētijs specificis ɔtracta, certe illa efficit plures spēs & de pluribus speciebus pdicat qua rõne multipliciter dicitur id qđ cõe est in quattuor speciebus qualitatis. Sz quo ad hoc meditandū est, secũqz considerandū doctrinā inuentionis. Nam difficile est qualitatis qualitatē inuenire. Nā neqz opus est nobis si cõez proprietatē qlitatis inuēturi sumus dīā differētię inuenire ac dicere. Naz qualitas est quędā differētia, itaqz opz naturę rei cedere atqz assentiri & nō contēdere plus inuenire ac pertractare vnūqđqz q̄ actum sit perspicuū fieri atqz manifestuz. Porro Iamblicus cām difficultatis circa hoc aperit inquiens, qz qñ mālis & partibilis rei cõmunitatē q̄rimus, tū ob materię diuersitatē & singulariū diuisionem labimur ducimurqz ad distinctas pprietates in qbus cõe est. Nam fm se cõmune non hz subsistentiaz, rursus postea ob cõis conceptum, quatenus cõe est vle seperamus ipsum a particularibus, & tunc ipsuz genus fm se intelligimus. Vnde intellectus simul in ɜtia distrahit, & quibus iungitur ēt ab his abstrahi abesseqz cogit, & abstractus ab ipsis in eisdem nihilominus manet. Nā cõe sine his eē neqz intelligi potest, ob hanc itaqz cām difficilis est intellectio ipsius vniuersalis & explicatio. Nam cõe differt & differentia simul cuz cõi subsistit, & neutrū sine altero esse potest. Vnde rō & intellectus cuz & naturę cõmixtę sint eas difficulter explicabit. Quocirca facilius eas naturas percipere solet q̄ inter se longe distant, qz ibi contēdit cõitatē seorsum accipere & dīaz similiter. Cõe itaqz sit horum quattuor qđ pbet rationē qualitatis. Vel eniz qualitas magis & min⁹, vel proxime, aut eminus, vel per totuz penetrans, aut superficietenus insidens, vel ad pparationē, vel ad pfectionē aduenit, & hoc modo rō qualitatis vna cõis fiet, & participatio ipsius qua duplr diuidet. Verū si idipsum quęrimus quę sit qualitatis rō, & quę sit dīa ipsius ɔ rationē substātię, profecto nondū manifestū est. Dicet tamen q ratio qualitatis posterior est ex quodaz principali subsistens. Nam intellectualis & exēplaris albedinis ratio vbi est qualitas non est, sed a seipsa producit eam qualitatez quę in materia fit, quę si ēt dicit qualitas, nihil miruz est qñquidē eisdem nominibus causę & effectus appellari solent. Verū proprie qualitas nominat id qđ scđo post formam aduenit, & qđ substātia prius existēte cõpositis naturis inascit, atqz idest qualitas, quo participātia omnia vnum & idem hñt esse ob primā talis rationis, appositione igit substātię ratio qualitatis fit, quę semper vt accīīs cõsiderat, & priuat interdū vera substātia atqz speciei impressio est & imago prioris rationis, ac tanq̄ altera in altero adueniens, perinde ac aduētitiū qđdā & decoris adueniat participātibus. Talis itaqz ratio fm qualitatē pprie cõsiderata cõis est speciebus & participantibus ipsa. Itez substantię rō & qualitatis diuersa sunt, quia genera quatenus genera distant inter se, & vtriusqz hoz generalis rō oino separata est, itaqz opz proprias rões in vnoquoqz pdicamēto fieri cões speciebus, & his quę differunt fm species quęcūqz qualia sint. Itez de specie fit determinatio. Nam species p singula genera decē cõuenienter determinata est, & a qua pdicatio de singulis quomodo opteqz fit, cuius cõmune fm vnūqđqz pdicamentū cõgrue ēi conuenit accipere, quare eadē determinatione vtemur ēt in ipsa qualitate q̄ determinationē fecimus ō cõi participatione speciei. Vnde gnalē qualitatē oportet prius statui in his pluribus speciebus quę sunt sub ipsa. Verū Stoici tradunt cõe qualitatis esse id qđ in corporibus facit dīaz substantię nō abstrahibilē fm se, sed definientē labentēqz in vnū conceptum & proprietatē nō specificatā, nec robore, nec tēpore, sed taliter designatū qualitate qua generatio qualis subsistit. Atqui si in his esse nō potest cõe accidens cõisqz casu corpoz & incorporeoruz fm illoz rationē, profecto qualitas nō erit amplius vnū genus, sed aliter in corporibus & aliter in ipsis incorporeis ipsa subsistet, & ob id sub alijs generibus collocabant. Sed adhuc aliqđ absurdius hoc dī. s. q qualitates non habēt subsistentiā, sed desinūt in vnū conceptū. Nisi forte qz non sic dicebant in vnū conceptū & proprietatē labi desinereue perinde ac qualitas sine subsistētia sit, sz qz non poterat sic sumi fm se, sicut substātia, sed cõcepta & proprietate tñ separari pōt. Item idētitas talitasue vt ita dixerim, quę ex ipsa qualitate proficiscit occulta est, atqz non minus cõuenit substātię q̄ qualitati. Nisi forte (tale) sit propriū qualitatis, quēadmodū hoc (magis) est pprium subę. Itē qũo dicunt fm quā subsistit generatio qualis si quidē sint qualitates eiusdē substantię cum suis effectibus. Nisi & ipse sint corporales cõpositęqz species, sicut sunt hę qualitates quę in corporibus sunt. Verum Plotinus posuit potentiā esse quoddā cõe qualitatis fm quam id qđ potest aliqua hr̄e est potēs. Nam hoc oibus quattuor qualitatibus cõgruere asserit, & qđ quidē vtatur potentia & posse tanq̄ vno modo, quāuis hęc confutata sint multipliciter pdicari perspicuū est. Nam vniuiqz pdicamentoz hoc cõpetit. Sed illud animaduertere opz ne forte in idē nostra cõcurrat dubitatio. Nam quęrebat nungd cum ipsa multipliciter dicat nihil sit cõe qualitatibus, vnde potentiā pro qualitate trāsmutantes atqz accipiētes nihil plus fecisse videmur q̄ quęrere si aliq̄ q̄litas sit cõis sibi qualitatibus. siquidē ęquiuoce ipsa dicat rursus ēt vt difficile est inuenire cõe qualitatis, ita qđ sit genus potentię difficile est colligi. Et forsitan sermo Plotini verus est, qñquidē qualitas sit quoddā mediuz inter aduentitia accidentia & substātias per se nāles, itaqz non immerito potētię assimilat, cuz & ipsa potētia mediā naturā habeat, & cum cõicet qũocūqz substantia speciei, ob id fm vnā cõem rationē designat, & cum aduētitia pdicatione participat, seu pdicamentū poni & ipsius habere, ob id etiā ipsa multipliciter dr, sicut etiā potētia. Nam & id qđ multipliciter dicit in ipsa ab eadē etiā hz qđdam cõmune qđ subsistit cum eo, vel coordinat inter ea quę sunt analoga, vel inter ea quę circa idē faciunt remissionē diminutionēue potentię. Verū cum potentiaz alię quidem simul cum substātijs & suis opationibus existant, & alię neqz cõpletiuę substātię, neqz quasi partes substātiaruz sint, & quęcūqz non sunt specificę differētię, sed aduētitię quędā potētię, profecto tales qualitates potētię vocandę sunt, quę adueniunt substantijs, nā sicut rõnale hominis completiuū & pars substātię est, quę qualitas certe nō vocaret, ita neqz potētia eē fm qualitatē intelligeret. Equidē pugillatiuū dī qualitas & potētia, quatenus habemus aptitudines cõgruas ad artem pugillē, qñquidē nō sit pars hois neqz alterius subsistētie cõpletiuū. Nā oib⁹ hominibus minime inest, verūtamē rõnalis alterum est physicū naturaleue q quale nō est, alteꝝ ɜo aduenit homini fm accumen & solertiam ingenij, & tale qualitas est, quare qualitates non sunt cõpletiue substantiaꝝ, quāuis qualē substantiā significare videant. Equidez eā quę deforis aduenitūt corpori & animę significantia quēdā habitum aduenientē & dispositionē atqz formā, hęc talia q̄litates sunt. Nam qualitas semper est circa subiectū specificās id qđ substātiale est, cuius opere existit & nō suapte natura. Verū si qualitates asserimus aduenire substātijs

indeterminatę, pfecto non magis qualitates dicem⁹ esse, q̄ aliquid aliud aliorum accidētiū, qđ si apposuerimus adiecerimusq; ꝙ qualitas sit proxima ꝛ cōtigua substantię, sic itaqȝ tāgemus ipsius qualis conceptū, itaqȝ qualitas erit potētia apposita substantię copulans quale sibi ꝑꝑ cognationē post substantias, quādo illud post substātias nihil minus indicet cum habeat adueniētiā ꝑdicationē. Atqui si potētia talis est ingt Plotinus, profecto impotētię imbecillitatesue non erūt amplius qualitates, qđ si ēt hę sunt qualitates, itaqȝ determinatio qualitatis non cōgruet oibus. Sed adhuc necessariū est distinguere q̄ro dicat potētia ꝛ impotētia. Nam vt Stoici assignāt potentia est pluriū casuum accidentiumue delatiua, vt prudentia est ipsius prudēter incedere, prudēterqȝ disserere. Vnde ēt fm talē diffinitionē impotētię sic appellate erūt potētię. Etenim inartificiaria scȝ artis expertia plures casus subeunt ac afferūt. Verū si fm aliam Stoicorum institutiones potentia diceret, ea quę pluriū casuum delatiua, ꝛ q̄si dominatrix suarum operationū, quo pacto diffinitio Plotini ꝯsentanea est. Nam malitia cū sit quędā impotētia cōtinet cōuenientes opationes fm Stoicorū diffinitiones. Itē medię artes q̄q̄ deficiant a firma sua opatione, tñ tales sunt in quibus id qđ hȝ eas pōt ea exercere quę pōt, quare tales impotētię cōtinētur in potētia fm qualitatē, qđ si ēt multiplicē potentiā diuiserimus fm Aristo. hoc quoqȝ modo Plotini diffinitio de potentia ēt de ipsa impotētia saluabit, cū igit sex modis apud ipsuȝ potētia dicat, alia quidē est ab eo, qđ est i potētia fm quam dr esse possibile in aptitudine, ceu puer pōt legere, q̄nquidē habeat idoneitatē ꝛ aptitudinē. Itē alia potētia est idoneitatis aptitudinisqȝ pfectio quę est principiū motus, vt is qui scit lr̃as potest legere, hęc aūt potentia ēt actus dicit, ꝛ respectu huius ꝑma potētia ꝛ impotentia impfecta erit sub impfecta potētia ꝯtēta. Itē ab ipsa potentia factiua ꝛ passiua appellant potētię, actiua qdē qꝛ est ab agente in alterum, passiua ꝟo qꝛ est ab altero in ipsum passiuȝ. Et rursus potētia patiēdi erit ipotentia agendi cū ea sit impotētia patiendi. Item alio modo rursus potentiā dicit eā fm quā aliquis solus, vel melius quā alius quippiā efficit, ceu ambulans per quantū interualli peragrat qđ alter absoluere non pōt, silr qui transnatat pelagi tantū quantuȝ alter trāsnatare non potest, cui rursus opposita quędā alia potētia est. Nam id qđ potest aliquid deterius pati, id tale dicimus habere hmōi potentiā, ceu dicimus homines interire posse, vnde cōstat ꝙ priuatio est talis potentia, ꝛ ꝙ impotētia meliorum erit potētia ad deteriora, imo vniuersaliter impotētia aliorum erit potētia aliorum, vnde ꝛ impotētia oino nō egredit extra rationē potētię, sed sub ipsa cōtinet. Naȝ impfecta cōprehēdūt i ipsis pfectis, quādoquidē impfecta ab ipsis habeāt cāȝ vt sint, itaq; impotētię cōtinēt in ratione potētię tāq̄ principalissime ꝛ pfectissime potentię ac penetrātis pertingētisqȝ vsqȝ ad debiliora, quocirca virtus cognoscit scelera. Qđ si hoc verum est qualitas, ergo cōtinebit ipsas impotētias, qꝛ ꝛ ꝑꝑ hoc eas quę sunt qualitercūq; potentię, vel impotentię, ꝛ priuationes quantū ad hoc dicūtur potentię, qꝛ sua opera efficiunt, cum sint ēt ipse qualitates ꝛ efficiant quales eos qui habent qualitatē ꝛ formas indicant, quāuis ipse informę sint, quocirca cū efficiūt participātes ipsis quales, merito dicunt qualitates ꝛ quatenus efficiūt propria opa dicent potētię. Vnde cuȝ silr dicebant priuationes in singulis pręḋicamētis reduci sub eodeȝ genere in quo habitus erant, ideo ꝛ Aristo. ait similr ꝙ quale dicit esse fm impotentiā, sicut est quale fm potentiā cum inquiat in textu, ꝛ simplr quęcūqȝ fm potentiam naturalem, vel impotentiaȝ dicūtur. Atqui si potentia sex modis dr fm quę significatum potentię dicitur qualitates, nunqd fm cōmunē aptitudinē fm quā nosipsos eē ad omnes artes aptos idoneosq; quāuis eas non suscipiam⁹, vel fm quā aptitudineȝ Arist. potentias numerauit inter qualitates idest fm quā promotionē ex suapte natura ad aliqua obeunda aliquis dr potens ꝛ qualis esse. Nam sobrius est ꝑ hȝ multas excellentias atq; naturales occasiones quēadmodum Hyppolitus ad obeūda modesta ꝛ tēperata, an fm neutrā harū potentiarum oēs qualitates cōplectuntur. Naȝ ipse sunt magis actus, ceu illę qualitates quę sunt factiuę ꝛ actiuę in alijs. Sed esto plures sint hmōi tñ non oēs eo modo se habēt. Etenim geometria sapiētiaqȝ q̄litates sunt, sed non actiuę in alijs, sed solū suapte ratione efficiunt eos qui fm illas opantur speculatiuas. Itē neqȝ omnes potētię sunt ipsius boni assignatiuę, neq; omnes sunt potentię eorum quę raro fiunt, sed facile numerabiles. Item neq; oēs potentię agendi vel patiēdi erunt qualitates, neq; enim symmitati, neq; triāgulationis, neq; silr figuria ꝛ ꝯstantib⁹ figura inest facere eos actiuos qui tales habēt. Sed forsitan ꝑꝑ hoc qualitates non adęquant potētijs, qꝛ propriū significatū potentiarum ꝛ non cōe accipimus. Nā siue tenderet ad perfectioneȝ vt id qđ hȝ aptitudinē siue consideret cuȝ res perfecta est, perinde ac ipsa sit quidā actiua siue agat quippiā in alteruȝ, ceu operatio ab habitu qui in alio ꝛ in alio ē, siue patiat vt motus ab alio productus, siue conferat ad perficiendū dūtaxat aliquod opus bene, siue deterius quippiā efficiat, omnino hȝ potentiā ad hęc vniuersa, ꝛ sic erit aliquod cōe potentię extēsuȝ ad oia hęc, ꝛ hoc modo consideratū cōe cōnexum est cum oibus speciebus qualitatis. Naȝ coniunctū est cum habitibus ꝑmanētibus atqȝ cuȝ dispōnibus breuiter durātibus ꝛ cū inchoantibus ꝑmotionibusue apte pręparatis, atq; cum his qualitatibus quę passiuę vel fm formā, vel figurā adueniunt. Vnde cōis potentia pōt tales qualitates opari, ꝛ silr adęquat qualitati. Nam eadeȝ causa quatenus efficit, quales qualitas ē, ꝛ quatenus operat quales, potētia esse intelligeret. Cęterū si aliquis dubitat quonam pacto figure ꝛ forme circa vnūquodqȝ sit potētia, huic rńdebimus ꝙ actiuarum potentiarum, alię qdeȝ in aliqua alia extrinsecus agunt, vt caliditas in calidū, ꝛ alię i participantia ipsis talia faciētes fm immobilē operationē, q̄nquidē ꝛ ipsa, sint qualia, itaqȝ causaȝ q̄ largiūtur ipsis ad esse potentiā appellamus nō exterius facientē, sed manentē in ipsis participātibus. Sed taliū causarū alia quideȝ tota per tota participātia penetrat, sicut albedo per totū lac, ꝛ simplr ea quęcūq; videmus qualia existētia in singulis partibus, quędā ꝟo superficietenus ꝛ deforis affert qualitatem, sicut forma ꝛ figura, alia quideȝ potētia ꝑsentes extrinsecus ꝛ circūscribentē hȝ. Item erit aliqua species vltimę potētię quę fm superficiē determinatā ꝛ non per totā profunditatē extensa. Nā quāto magis a forma distat, tanto plus ēt a virtute ipsius egredit, itaqȝ ēt aquilinitas idem pōt efficere cū participantem se reddat aquilinū, silr etiā triangulatio triāgulū efficit figura talē qualis quidē est ipse. sed q̄ro ens ꝛ substantię ꝑ se sunt opationū assignatiua demōstratiuęqȝ: Nam constat ꝙ fm potētias nō participatione qualitatū tales habent potētias. Sed dicerē ꝙ qualitas sunt potētię, ꝛ ob id sunt factiuę, non tñ primo factiuę, neqȝ soluȝ facientes, quare si qualitas nō est oē factiuū, tñ qualitas est aliqđ factiuū. Similr quoqȝ potētia non simplr dicitur esse qualitas, sȝ quędā potētia, quare si aliqua qualitas est, etiam potētia erit, ꝯcōuerso aūt minime. s. ꝙ isti aliqua potentia erit nō semper qualitas erit, igit ens inquantū ens fm se potētiā

habebit, sed nō qualitatis participatione erit in potētia, qñquidē sit quędā alia potentia simplr quę nō est qualitas. Quocirca merito prius acceptū est potētissimum ens esse, qui principalissimā & primā potentiam hz. Itē substātię quęcūq actu idē sunt nullo indigent qualitate quāuis potentię sint, qm acceperūt potentiā antiquiorē ipsis, iccirco nōnullę potētię sunt fm se. Nam prorsus desup descendit potētię cā procedēs per oia entia atq cuncta implens & continēs vsq ad vltima, ceu ad priuationes desinēs. Verū si fm propriā peculiaremq proprietatē determinemus q̄litatē quo mō ɔcept⁹ ei⁹ cū potentię ɔ̄ceptu cōiungetur, nisi qz ipsa proprietas nō repugnat potentię. Nā fm proprietatē suiipsius vnumqdq potest facere quę facit. Sed dices quō qualitas dr̄ habere substantiā fm suum caracterē ac proprietatē, siquidē etiā quodlibet pdicamētorū habeat propriū caracterē peculiaremq proprietatem per quā subsistit, & ab alijs differt. Forsitan quia ille fm qualitatē fm quam inter se hnt drīā & caracterem & proprietatē habēt, quēadmodū & qualitates habēt ipsa subsistentiā merito substantię. Nam qualitatis est proprium distinguere substantias iter se & propriū caracterem illis ingerere, atq operationē circa quale, & caracterem simul extēdere, sicut quātitas circa quantū solum operatur, & substātia circa substantialē formam stat & versatur, sed hęc qdē ex diuinis expositorū abūde scripta sunt. Reliquum aūt opus est, vt iam ad verba Arist. sermonē cōuertamus.

Una quidē species qualitatis, habitus & dispositio dicantur. Differt autem habitus a dispositione, eo q permanentior & diuturnior sit. tales aūt scientię & virtutes. Sciētia enim videtur permanentium esse, & difficile mobilium, & si mediocriter scientiam quis accipiat, nisi magna trāsmutatio fiat ab egritudine, vel aliquo alio tali. Similiter autem & virtus, velut iustitia & temperantia, & vnumquodq talium, non facile mobile videtur esse, neq facile trāsmutabile. Dispositiones autem dicuntur, quę sunt facile mobilia, & cito transmutabilia, velut caliditas, & frigiditas, & egritudo, & sanitas, & quęcūq alia talia. disponitur quidem enim aliqualiter fm has homo. Cito autem trāsmutatur ex calido frigidus factus, & ex valere in infirmari. Similiter autē & in alijs, nisi aliqua ipsarum harum egritudinum existat propter multitudinem temporis, iam naturalis facta, & immobilis, vel omnino difficile mobilis existens, q̄ vtiq aliquis vbi habitum iam appellabit. Manifestum autem q hęc volūt dicere habitus, quę sunt diuturniora & difficilius mobilia, non valde enim obtinētes scientias. Sed facile mobiles existētes, non aiunt habitū habere, quāuis disponātur aliqualiter fm scientiam, vel deterius, vel melius. Quare differt habitus a dispositione. eo q hic quidem facile mobilis sit, hic autē diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autem habitus quidem & dispositiones. dispositiones autem non ex necessitate habitus. habentes quidem enim habitus, & disponūtur aliqualiter fm ipsos. Dispositi autem non semper & habitus habent.

Quod quāuis qualitas dicatur multipliciter, tñ nō ęquiuoce dicatur, hoc. s. (Vna quidē igitur species qualitatis indicat.) Vnde si qs vult contēdere cōtra hoc, qd qualitas sit genus, & vniuoce pręd icetur, is ppter ordinem eligat analogū qd est mediū inter ęquiuoca & vniuoca, non solum in pdicamento qualitatis, sed etiā in alijs nouem generibus. Nam analoga neq proprie sunt genera, neq vt genera de his prędicantur quę sub ipsis sunt, cum vbiq sit ordo priorū & posteriorū. Itaq sicut in alijs fecit Aristo. sic & hoc in loco facit, vbi post descriptionē naturę ipsarū specierū qualitatis ɔuertitur ad diuisionē, & tandē ad ea quę insunt ipsis, vt proprietatis. Sed cum Aristo. tradiderit diuisionē qualitatū per quatuor mēbra, quę etiā insinuat dualē ante quaternariā opus est cōsequentē ordinē diuisionis indicare quę pficiscitur a binario, & ab eodem trahit principiū, quēadmodum & Plato iubet pro viribus fm minorē numerū diuidēdū prius aliquid esse, iccirco hęc prius dicendū est. Qualitatū alię sunt nāles, alię vero aduētitię. Nāles ęquidem aduentiūt fm nām & semper interne sunt inditeq rebus. Aduentitię vero extrinsecus perficiunt, & obijci queant. Et harū sint nōnullę habitus & dispōnes, quę longiore breuioreq tēpore ac facili mutatione, & difficili omissione differunt. Qualitatū vero nāliū, alię sint fm potētiā, alię autē fm actum, & illę qualitates fm potētiam sint illę quibus dicimur apti idoneiq ad efficiēdum aliquid, sed earū qualitatū quę fm actū dicuntur, alia sit q̄ in profundo agit, q̄ & dupl'r fm qualitates passiuas dicitur. Vel enim passionis ope aliqd sensibus ingeritur, vel eo qd qualitates aduentūt a passione, ceu dulcedo, caliditas, albedo & id genus. Nam hę qualitates sunt, quādoquidē merito earū habētia qualitatem dicantur qualia. Passiuę vero dicūtur etiam istę quatenus sensibus ingerunt passionē, vel quatenus fm passionē aduentant. Nam aliquis pudore affectus rubeus, timens pallidusq euadit. Item est aliud genus qualitatū. s. earū quę opatione in superficie sunt, ceu figura & forma, quę est simulachrum animati & color non quatenus color simpl'r. Nam illud iam pridem acceptus est, sed quatenus cōplet figuram & simulachrū, idem quoq dicitur de oibus quę cum videntur in superficie fm lineamēta & descriptiones apparēt & sunt apparitiones. Sed prorsus sciēdum est, vt etiā Iamblicus notat, q Aristo. concedit figurā etiā esse qualitatem aduentitiā. Nam eadē area aliqñ fit triangulus, aliqñ quadratū ob arte trāsformata. Similiter & color nō naturalis, ceu timentiū pallor. Itē est quędā dispositio nāliter, & nō aduētitia, vt sanitas & morbus. Itē hmōi sint etiam habitus, quādoquidē natura ipsi possideantur. Quāobrē forsitan Ari. diuisionem in duo mēbra recusauit. Sed quō in pma diuisione sic ingt, vna qdē igitur spēs qualitatis, & statim in scda dicetur, alterū autē genus qualitatis. Nisi qz hęc spēs & gña sunt aliarū specierū. Itē cum sint vltiores & subalternę, ob id ipsas vocat genera & spēs & minime vult vicissim alternatimq nolbis spēt & gña, sicut ait Alexāder, quia nondū erat nota dria ipsorū. Pręterea habitus & dispositiones velut duas species differētijs specificis distinctas intelligere nō opz, sicut hō & bos distinguuntur, sed potius velut qui nuper genitus distinguitur ab eo qui iam matura ętate floret, qui quidē specie non differūt. Nam vna & eadem rō est in vtrisq, qñ quidem albam siue fm habitū, siue fm dispositionē sit color disgregatiuus visus. Item

habitus & dispositiones inuicem non differunt numero, sicut Socrates a Platone differt. nam nulla multitudo cōcurrens est quę aliqd singulare efficiendo diuiss numeralem agat, sed tēpore differunt, sicut albū pauco tempore differt ab albo qd longiore tēpore durat, vel qr alterum est longioris durationis, alterum vero minime, quēadmodum ędificatio recte firmiterqz ędificata distinguitur ab ea quę nuper cōstructa cōpactaqz est. Quod vero vna sit ratio qualitatis in vtrisqz ostēdit, quādoquidem quales ab vtrisqz denominētur. Cęterum ipsius habitus exēplo adducit artes scientias & virtutes, quippe qz singulę sunt difficile mobiles & permanentiā habent, nisi ob ęgritudinem, vel ob aliqd aliud eiusmodi, haud ob cōtinuā ignauiā desidiāqz expellant omittanturqz. Verūtamē virtutes sunt permanētia longiores ipsis artibus, qnquidez eis in omni ferme opatione vtimur, & tn nō vtimur artibus. Itē qr virtutes in electione versant atqz in eo quod est in nobis s. in nostra facultate potestateue cōsistūt, sed artes minime in electione versant, verū Arist. in pdītis oēs artes scias appellabit fm qdda cōe significatū sciētię. Deinde in textu ait sciētiā esse de numero eoz quę difficulter mouent, & subdit dicēdo, ēt si mediocriter scias aliqs accipiat, vnde illud mediocriter, non significat hoc in loco id qd superficietenus scit & capit, quādoquidē de tali neqz habitus neqz scia sit, sed dixit (mediocriter) qr sunt nōnullę scię non valde demōstratiue, & ob id neqz pprie scientię sunt, sicut Plato quasdā disciplinas esse ostēdit, dicit itaqz quod qui callent tales sciētiā difficulter mobiles sunt. Item illud (mediocriter) dixit perinde ac dixerit, ēt si aliquis scientiā mediocrē existentē acceperit. Forsitan ēt in scia quędam intensio & remissio est, quēadmodū in habitu & dispositione, vnde si nō ad sūmuz aliqs scientia callet, sed mediocriter ipsaz attingat, pfecto vt sciam hz, ita & difficile mobilis erit scia, nisi magna fuit transmutatio ob ęgritudinē, vel aliqd hmōi alterū. Etenim nōnulli grauiter ęgrotātes amiserūt sciētias, quēadmodū in Palestina apud nos, quidā prępollens liberalibus disciplinis, cū iaz in morbos graues incidisset, oluz oblitus fuit, cui denuo opus fuit post recuperatā restitutāqz sanitatē ad rudimenta grāmatices redire. Item idem accedit ob aliā cām, ceu qn quispiā verberaret in capite, vel hauriret venenū, huic pfecto accideret oia obliuisci, quēadmodū accidit militibus quādā herbā comedētibus qui cuz Antonino exercitus Romanoz duce Parthos oppugnabāt, vt narrauit Arianus de gestis Parthoz. Verūtn cū illi post illud tps denuo restituti ad suā nām, saluati fuerūt bibētes poculū ex vino & oleo cōmixtū. Nam hoc casu forteqz auxiliū inuentū fuit ptra illam affectionē. Deinde aūt inquit sīr virtutes non esse facile mobiles, non qr sint sīr firme atqz difficile mobiles, sicut artes & scientie. Nam virtutes illis sunt firmiores tenacioresqz, sed dixit sīr, qr & hę virtutes nō facile mobiles sunt, qnquidez maiorē firmitatem habeāt, vt diximus, qr vbiqz requiritur vsus earū, & operatio in omni loco, in omni tēpore, in omni actione, atqz in omni vitę circūstantia. Pręterea subiungit exēpluz dispositionis ponēdo exēpli causa caliditatē non naturalē qualis est caliditas ignis, sed caliditatē aduentitiā qualis est calefactę aquę. similr ponit frigiditatē non illaz naturalē niuis, sed eam quę aduenit tēporaliter corporibus frigidis factis, quę etiā interdum discedunt. Item ęgritudo & sanitas facile mobiles sunt. Nā cito hę transmutant ad contrariuz, nisi quis tēporis mora ac longitudine in his adeo moretur, vt in natura eius sint conuersę, qd quidem fit cum ęgritudo sanari nō potest, & sanitas difficulter omittatur, alioquin non dispositiones sunt, sed habitus tales congruit appellare. Quod vero qualitates permanētes sint habitus, fidē facit ex consuetudine. Nam qui theoremata non obtinent diu, sed facile amittūt, ij quidē fatent se non habere habitū quāuis disponātur afficianturqz aliquo modo fm scientiā. Naz dicūt affici disponiqz ij qui facile excidunt ab his qbus afficiebant. Veꝝ inquit Iāblicus non opz existimare dispositionē esse genus ipsius habitus. nā semp opz adesse generi specifica dfiā ad cōstitutionez specieꝝ, sed modo nulla talis adest, qn non fixa q̄litas fieret fixa. Itaqz qūo dixit quod habitus sunt dispōnes, sed dispōnes non sunt p habitus. Nam hoc genera pati vident ad suas species cōparata. Veruz rñdet quod genera hoc patiunt cōparata ad suas spēs eo quod genera dicunt cōtoza ampliorave speciebus, sed habitus hoc modo nō sunt oīno dispōnes, vt in plus latiorqz dicat dispositio q̄ habitus, sed qr cū fuerit in habitu disponit fm habitualē qualitatē, sed ecōtra dispositus fm qualitatē non semp fm habitum dispositaz qualitatē habet. Sed pace Iamblici hoc ēt modo ostēdit quod dispositio in plus est, ac amplior q̄ habitus. Nō enim glaucedo & symmitas pmū subsisterēt fm intēsionē, & tn glauci & symmi disponunt. itaqz nonnullę qualitates ex remissis factę sunt intēsę, ceu artiū susceptiones ex remissa qualitate in fixa fiunt, quędā aūt neqz intēse fiunt, sed fm transmutationē primo habuerunt subsistentiā, vt lac transmutatū & non intētum caseus & lutū fit later, & vinū acetum, quare dispositio nō est genus. Hęc quidē igitur Iamblicus obscure scripsit proinde Syrianus ait, prima species qualitatis est dispositio, cuius quidē aliqd partim est habitus, aliqd vero ptim dispō q̄ ē ęquoce genus. Forsitan aūt neqz cōis dispositio est oino genus eius dispositionis quę habitui opponitur, sed ęquiuoca dūtaxat hęc sunt s. illa cōmunis quę dr aliquo modo id quo aliqd disponit, & illa ppria quę dūtaxat in disponēdo est. Equidē aliud est aliquo modo disponi, siue pmanēter, siue facile mutabilr, & aliud est solum disponi. Vnde si dispō erat genus illius cōis profecto ob eandē etiā debebat ipsa particularis quodcūqz disponi, sed ista est solūz facile abijciēda. Nicostratus quoqz accusat Arist. qr cū dixisset hoc. s. vna specie qualitatis vnam non subiunxit, sed duas. s. habituz & dispositionem. Porro ait sic ignorat quod vna specie dispositio accipit sub qua ordinant habitus & dispositio tanq̄ sub quoddā cōi ęquiuoco, sicut sub cōmuni iustitia particularis iustitia & sanctitas ordināntur. Soluens Iamblicus hoc in loco quādaz dispositionē in genere & cōmunē, & quondam in specie asseruit. quāquaz illam cōmunē noluit esse proprie genus, iz cōmunē genus vocet. Itez & alio modo Iamblicus soluens dubitationē inquit, ambo idest dispositionē & habitū vnā speciē esse quādoquidē non habeant inter se rationes generis & speciei, sed solo tpe, & qr facile & difficile sunt trāsmutabilia differūt. Quocirca ētm eadez specie considerant, & vna altera non est pstantior & amplior, quo ēt in loco Iamblicus ad memoriā reuocat vlem determinationez q̄ Aristo. determinauit quādo vicissitudo alternatio mutatioqz in aliam speciez facta transit, & tunc in vno fit translatio vbi diuersitates quę fm corpus & materiam fiunt nō assūmit secū specificorū differētiaꝝ, sed eas diuersitates quę fm rationem tm sunt assūmit in permutationē vicissitudinemqz specierz. Quocirca mas & femina quāuis non exiguā inter se habeant differentiā fm alias operationes & generationes, tn ea non vult differre fm speciē, neqz album hominē a nigro, neqz si fm tempus fiat aliqua differentia, ceu si quidē in montibus habitantes longiori ętate viuerent, sicut dicunt ij qui sūmitatibus mon

De illo quod est in nobis lege Epictetum & Simp. i. inter pre eius vbi sic incipit. Rerū aliae in nobis sunt: aliae vero nō in nobis: et Simplicius exponens dicit. Ingt illa in nobis esse quorum summus dñi atqz liberatē habemus: & nos ad latinā linguā traduximus, fere medius Epictetum sualu excellētissima & nos lil. dān tonij Syriani Platonici & Theologi patrū dilectum.

tium

tiū incolunt, vel hi qui in paludibus degūt breuiori ęta-
te. Naȝ variatio ſm tps nō mutat ſpeciē hominū, ſed ma
net eadem ſpecies cōtinens dñas tēporis, vnde in habi-
tu ⁊ diſpōne intenſio ⁊ remiſſio, cūȝ materiales ſint non
faciunt differentiā ſm ſpeciē. naȝ indeterminatio ipſius
magis ⁊ minus a materia oritur, ⁊ extenſio contractioqȝ
ſm tēpus potius ad aliquid aliud ſe habēt q̄ ad efficien-
dam ſpeciē Nam differentiā ſpecificā non efficit tēpus,
neqȝ cōplet exitum ortūqȝ ſpeciei, ſed dūtaxat ipſi ſeruit
ad vitę prorogationē ⁊ durationeȝ. Atqui ſi textus Ari
ſto, qui prius adductus eſt recte ac diligenter examineť,
profecto ſoluit dubitationē. Naȝ in textu non dixit vnū
genus, ſed dixit vna quidē ſpecies qualitatis dicunť ha-
bitus ⁊ diſpoſitio. Item dicebat ſm copulationē hoc mo
do, habitus ⁊ diſpoſitio ꝓinde ac vna ſpecies ambo eēnt
⁊ non veluti oppoſite ſpecies in alterā ſpeciē. Iteȝ tertio
nuſq̄ mētionē facit de diſpoſitione vt ipſa dupliciter di-
cať .ſ. generaliter ⁊ ſpecialiter. Nā minime nata eſt varia-
tio temporis remiſſi ⁊ pauci, facere genus, quare hoc mō
diſpoſitio genus eſſe putanda non erit. Vltimo cum aſſi-
gnat dñas ipſoꝝ ex māſione ⁊ longiori tpe, profecto ip
ſe deſignat oppoſitus nōnullis differentiys quas ſpecifi-
cas differētias eſſe non vult. Veruȝ dicit Iamblicus q̄ ſi
quis a nobis diffinitiōes diſpōnis cuiuſqȝ eſt velut genus
⁊ diſpoſitionis quę eſt vt ſpecies, requirat, nō ſicut habe-
mus in iuſtitia aſſignare aliam rationē iuſtitię quę eſt ge-
nus, ⁊ aliā iuſtitię quę eſt vt ſpecies, ita habebimus dice-
re differentiā in his, quandoqȝ neqȝ illud pauci tēporis,
neqȝ illud facile mobile competit diſpoſitioni poſſit eē
genus diuturnioris ⁊ difficili mobilis. Neq3 aliqd aliud
ſignificatum poſſumus fingere qd̄ equę extendatur cuȝ
illo qd̄ eſt pauci tpis, ⁊ cū eo qd̄ eſt diuturnioris. Sȝ hęc
animaduertēda eſſe exiſtimo, primo quidē q̄ ⁊ſi aliqua
ſit diſpoſitio tanq̄ genus, tū non erit illa quę eſt pauci tē
poris, ſed alia erit quę cōuec ſȝ diſpoſitionē quomodo-
cūqȝ in ambobus. ſ. habitu ⁊ diſpoſitione conſideratur.
Deinde q2 illud qd̄ qūocūqȝ diſponitur, profecto illud
erit cōmune illi qd̄ permanēter durať ⁊ illi qd̄ facile trāſ
mutatur, ſicut diſtributio honoris ⁊ dignitatis quędā eſt
ſimplr cōmunis congregationi hominū ⁊ deoꝝ multitu
dini, quaꝝ eam quę ad homines ſpectat iuſtitiā ſpecialē
vocamus, ⁊ eam quę ad deos attinet appellamus ſancti-
tatē. Iteȝ Iamblicus hęc adiecit q̄ alia quidē eſt ratio di-
ſpoſitionis qualē Ariſto. in metaphyſica innuit, ⁊ poteſt
cōmuniter determinari, ⁊ alia eſt hęc quę cōpetit diſpoſi
tioni, quatenus ſpecies eſt. Verum ſi quis differentias di
ſtinguat ſm tēpus ſolum, is profecto dȝ ſm hoc etiaȝ ge-
nerale ipſaꝝ idētitatem inuenire, qd̄ quidem fieri nō po-
teſt. nam quę eſſet illa cōmunitas quę inueniretť eſſe cōis
pauco tēpori ⁊ diuturno atqȝ vt generalis ſpecieruȝ, quę
ſit ſm ipſam ſolā tēporis proprietatē, ⁊ ſm cōſtitutionē
qualis exiſtentis in ipſo. Deinde quęrit Alexan. qūo dif
ferant hęc diſpoſitio ⁊ habitus ab his quę poſterius vo-
cabit paſſiones ⁊ paſſibiles qualitates. Naȝ caliditas qū
facile tranſmutabilis eſt inquit ipſaȝ eſſe paſſionē, ⁊ nūc
id quod facile trāſmutabile eſt, vocat diſpoſitionē. Simi
liter paſſiones diuturniores inquit fieri paſſibiles quali-
tates ⁊ nunc diuturniora ⁊ difficile mobilia vocat habi-
tus, igiť qūo differūt iſti habitus ⁊ diſpoſitiones ab illis
quę paſſibilib[9] qualitatibus ⁊ paſſionibus. Vnde ſoluen
do hanc quęſtionē ait Alexander q̄ forſitan habitus ⁊
diſpoſitio in qualitatibus animę quęcūqȝ ſunt aduētitię
⁊ extrinſecus ac per doctrinā fiunt, in hac ſpecie qualita-
tis ordinať. Sed cum Alexandro proponebanť pro in-
ſtantia exēpla quę Ariſto. ponit. ſ. exēpla caliditatis, fri-
gidiatis, ⁊ ęgritudinis, ⁊ ſanitatis, quę nō ſunt animę di-
ſpoſitiones vel habitus, tūȝ videbat Alexander Ariſto
te. vſum fuiſſe cōibus exemplis, vel dixit caliditateȝ ac ſi
diceret, ceu vt caliditas. Nā ſicut hęc facile trāſmutabilia
ſunt, ſic etiā ⁊ diſpoſitio. Atqui poſteriores expoſitores
hanc ſolutionē confutant, ⁊ primo mirāťur qūo Alexan
der determinet quoſdaȝ ꝓprios habitus ⁊ diſpoſitiones
animaꝝ eſſe diſſentiēdo ab Ariſto. ⁊ non efficiat ipſa eē
cōmunes ⁊ habentur. Deinde qūo ⁊ nō intelligit habitus
⁊ diſpoſitiones eſſe in corpore pręſertim cum aliquę dif-
ferentię ſpecificę ſm corpus fiunt, ſicut albū niuis eſt cō
pletiuū eius rationis ⁊ in ipſa albedine habitum ingerit.
Niſi forte oporteat habitū eſſe aduentitiū ⁊ non cōnatu-
ralē quo pacto erit habitus ſm albuȝ diſpoſitio lini albi
permanenter. Pręterea aiunt etiā exēpla Ariſto. violen-
tiā pati ſi proprie dicūtur ⁊ examinētur, atqȝ inquiūt, nō
ꝓprie dici in auſcultatoriys libris vbi docēdi ſūt iuuenes.
Item Alexāder euertit expoſitionē exiſtimando q̄ cuȝ
dicit Ariſto. ceu caliditas perinde ac dixerit velut vt ca-
liditas quoniā ſicut hęc ſunt facile mobilia, ita ⁊ diſpoſi-
tiones in anima facile mobiles accipimus. Nā in ꝓ́ꝓptu
hęc habēt cōfutationē, quādoquidē ⁊ in habitibus quos
ipſe fateť eſſe animę ſic inquiat velut iuſtitia, itaqȝ neqȝ
oportet, vt hęc determinentur, ſicut eoꝝ quę ſunt in cor-
poribus, vt quę facile ſunt mobilia paſſiones ſint, ⁊ quę
difficile mobilia paſſibiles qualitates, ⁊ eaꝝ qualitatum
quę ſunt in anima aduentitię illę quę ſunt faciles mobi-
les, diſpōnes ſint, ⁊ quę difficulter mobiles habitus eſſe
dicūtur, quia hoc modo rationē ipſius qualitatis, quate-
nus qualitas non diuidimus in ſpecies, ſed faciemus ip-
ſarum differentiam ꝑnes, ea quę in ſuis ſubiectis ſunt ⁊
fiunt. Itaqȝ potius dicendū eſt q̄ affectio paſſioqȝ deſi-
gnatur proprie per motū, alterationē, ⁊ mutationem, ⁊ ſi-
militer paſſibilis qualitas, quādo motus paſſiuus fuerit
difficulter mutabilis, ſcilicet quādo difficulter amittere-
tur. Et quū termino extremoqȝ ſpeciei continetť, ⁊ ſeiun-
gitur prorſus ab ipſa enormitate irregularitateqȝ ac va-
riatione ſm motum, tum fit diſpoſitio. nam vis tum mo
tus alius ⁊ paſſiuus eſt ad rationē, ſed quum ad formam
peruenerit, ⁊ ſteterit, atqȝ quieuerit, tum patiens ⁊ altera-
tum erit. Eodeȝ igitur modo ſe habet caliditas, quę quā-
do alteratur, videť eſſe paſſio vel paſſibilis qualitas, ſed
quādo ſteterit ſm formam ſpeciēqȝ caliditatis vel frigi-
ditatis, tum erit definita ſpecies diſpoſitionis. Quo etiā
modo accidit ſm eandem rationē qualitatis fieri differē
tiā, ⁊ non ſm aliquas appōnes extrinſecus ipſoꝝ recipiē
tiū, quę qualitati minime congruunt. Veruȝ cum paſſio-
num affectionūqȝ animę naturaliū nonnullę ſint paſſio-
nes, nōnullę ꝟo paſſiuę qualitates, vt ipſe dicet, itaqȝ nō
decet has ſpecies qualitatis ab anima ſecernere ⁊ aliena-
re, ⁊ eas transferre ad corpus, igiť infrigidatio ad tantū-
deȝ gradus eſt diſpoſitio, ſimiliter etiā habitus eſt qui la
tior ⁊ diuturnior eſt, ſed paſſiua qualitas eſt frigidum ⁊
non infrigidatio, immo contrariū accidit ſm hanc ratio-
nem, ſicut veritas ſe habet. Nam infrigidatio, ⁊ calefa-
ctio verſantur potius in motu, ſed frigidum ⁊ calidum
ſtat in ſpeciebus, itaqȝ infrigidatio non eſt paſſiua qua-
litas, ſed dicitur eſſe affectio eius qd̄ alteratur ⁊ patitur,
neqȝ frigiditas eſt ipſa paſſio quę fit, ſed id quod iam fa-
ctum eſt. Porphyrius ꝟo ait q̄ temporalis calefactio ha
bens paſſionē forte eadeȝ erit cum diſpoſitione, vel erit
hītis corporis inducētis in alio calefactione erit diſpo-
ſitio, ſed eius quod hoc modo calefit tanquā non poten-
tis aliud calefacere erit paſſio tēporalis ⁊ calefactio non
diuturna, quare paſſionis intenſio eſt diſpoſitio quę etiā

erit passibilis qualitas, ꝛ intẽsio dispositionis fit habit⁹, ꝛ maxime passibilis qualitas. Verum si quidẽ obiurgãt diuisionẽ, q nõ efficit vnũ esse multa qð gdẽ oportebat, sed multa cõfert ꝛ colligit in vnam atqꝫ habitũ ꝛ dispositionẽ vnã spẽꝫ esse ponit, q partim intẽdit ꝛ partiꝫ remittit manẽs in eadeꝫ ꝓprietate qui ẽt dicunt fieri posse vt nihil vetet ea quę differũt specifice habere aliquã differentiã sm magis ꝛ minus cuius rei exẽplum adducunt de accusatione irę ꝛ furore, quę Theophrastus tradidit in libro q inscribit de passionibus hĩe diffam sm magis ꝛ minus, ꝛ nõ eiusdẽ speciei. Simil'r quoqꝫ amicitia ꝛ beneuolentia intẽdunt ꝛ remittit ꝛ vtraqꝫ illarꝫ est alia species. Item crudelitas ꝛ feritas ad iram ac amor ac concupiscentia eodẽ modo differunt atqꝫ vl'r ille vulgariores affectiones intensę quę in aliã speciẽ transmutant. Si igitur hęc dicunt ridendũ est eis ꝙ si magis ꝛ minus facerit sm determinationẽ materię quõ erunt specificę differentię cum extẽsio materię sm nil aliud subsistat. Nam si esset aliquid aliud differẽs sm speciẽ cõsideratã, profecto ex illo magis distingueret ꝛ non solum sm magis ꝛ minus, quare qñ ẽt magis ꝛ minus dicerent de passionibus tanq̃ de mãlib⁹ naturis dicerent, qñquideꝫ mutationes sint irrõnaliũ euersionũ, ceu totũ hoc dicit cubitus minus, nõ q cubu⁹ seorsuꝫ dicat ꝛ iniustus. Vñ hic quoqꝫ inordinate ꝛ mãlis naturę est dña ꝛ non ꝓprie ꝛ sm speciẽ. Nã sicut quędaꝫ cõtrãtes in seipsis conseruant distinctionẽ specieꝝ, ceu illa dextri ꝛ sinistri, sic etiaꝫ dñę sunt in eadem specie manẽtes, sicut dñę ille quę sm magis ꝛ minus habent. Sed Plotinus his oppugnãdo dubitat ꝛ dicit, si cõe est omni qualitati vt habeat caracterem proprietatẽqꝫ suam extra substantiaꝫ, atqꝫ vt adueniat post substantiã ad efficiendũ aliquo modo subiectũ. Cur habitus ꝛ dispositio plures qualitatis spẽs numerant. Naꝫ alterius est dña ipsum permanere ꝛ nõ permanere, ꝛ nõ ipsius qualitatis, qñquidẽ qualitercũqꝫ se hñs dispositio ad efficiendũ quale sufficit. Vnde illud. s. permanẽter mouere extrinsecũ est, qñquidẽ illud ꝑmanere difficulterqꝫ mobile ac cõtineri in eadẽ specie sit peculiare substãtię, vel rõnis substãtię ꝑ Iouẽ aliquo mõ non ẽt in qualitatibus dña qualitatis sꝫ hęc efficiat spẽꝫ, cũ habeat in vna spẽ quandã dñã ad seipsaꝫ ꝛ non circa aliquã superfluaꝫ additionẽ. nã neqꝫ habitus a quouis differẽs ꝑter dispositionẽ permanẽtior fit, sed cũ transmutat quadã permanẽte ꝛ indissolubili virtute subsistet, qð quidẽ non est appositio alicuius specifice varietatis, sed est ꝓpria dña ꝑfectionis eiusdẽ speciei, nõ q impfecte sunt dispõnes, sꝫ q ẽt ipse hñt talẽ propriã perfectioneꝫ quę cõuenit cum ꝑfectione eiusdẽ speciei. Nã hęc partim fiunt sm dispositionẽ, partim vero sm habitũ. Etenim neqꝫ in eodeꝫ penitus habitus manet cũ dispõne, qñquidem nõ fit alius ab ipsa neqꝫ penitus distat. Nõ eniꝫ habitus erat dispositio cũ additione, sed aliquo modo idẽ erat caꝫ dispõne quo pacto ea non sunt quę sunt iam in eadẽ specie manentis differẽtijs distincta. Sed aiunt cur primo habitũ ꝛ dispositionẽ ordinauit inter ea quę sunt ad aligd, ꝛ nũc eadeꝫ in qualitate locat, nisi illud verũ sit qð sępe dictũ est. s. ꝙ nihil ꝓhibet, vt idẽ sm aliud ꝛ aliud, sub alio atqꝫ alio ꝑdicamẽto ordinet, ꝛ maxime sub ipso ꝑdicamẽto ad aligd ꝛ non sub aliquo alio ꝑdicamẽto, qñquidẽ ipsa ad aligd nõ sint ꝑ se, sed in alijs ꝑdicamẽtis subsistant. Deinde gdã obiurgãt Arist. quippe q ordinat dispõnẽ cum eo qð dr̃ esse breui tpis, qui ẽt adducunt in medio ipsam cõsuetudinẽ tanq̃ significantẽ diuturnũ tps, quẽadmodũ ipse Arist. testẽ adducebat consuetudinẽ ad cõprobationem eoꝝ quę insunt habitui. Nã ꝯsueuimus dicere in tenacissimis odijs atqꝫ inualidissimis morbis qð affectio ꝛ dispõqꝫ iam facta est. Sed cõsuetudo quidẽ recusanda est, qñquidẽ in cũctis non sequat veritatẽ. Quocirca in quibus ipsa attingit veritatẽ in his solis eaꝫ adduci testẽ cõsentaneũ est. Proinde dispositionẽ pro habitu suscipere cõsueuimus, qm̃ h in eãdẽ spẽm coordinata sunt. Eqdeꝫ dispositio insinuat quãdam positionẽ sm spẽm, habitus vero indicat actum habẽtis vel habiti, ꝛ ꝑꝑ hoc dispositio facile ẽ trãsmutabilis, ꝛ habitus difficulter dissolubilis. Verũ Eudorus obijcere huic nitit, q caꝫ dixerit Arist. facile mobile esse ꝓpriũ dispõnis, rursus inqt sigdẽ spẽs habitus ꝛ dispõnis vbi nõ erit ꝓpriuꝫ amplius dispõnis illud. s. facile mobilis, qñquidem ẽt habitus sit facile mobilis. Eteniꝫ si ꝓpriũ est aiali rõnale, profecto, canis non erit aial caꝫ sit irrationalis. Itẽ si ois habitus ꝛ dispositio ꝛ nulla dispositio est habitus qũo non cõcludet habitus non esse habitus. Ad hoc itaqꝫ dicendũ est ꝙ Arist. nõ dicit ois dispõnis ꝓpriũ illud. s. facile mobilis, qñquidẽ sit quędaꝫ dispõ gñalis ꝛ quędã specialis ꝛ huic q̃ spãlis est facile mobile est propriuꝫ, gñali vero cõpetit vtrũqꝫ. s. facile mobile ꝛ difficile mobile. Siquideꝫ hęc vident hñe quandã rationẽ, si quis arbitret dispositionẽ esse genus vel saltẽ vt genus, sed siquis dispõnẽ posuerit tanq̃ vniuersi habitus partẽ ac ipsam velut remissiorẽ affirmauerit, hoc quoqꝫ mõ habitus erit dispõ tanq̃ ꝯtinẽs dispositionẽ in seipsa. Nã dicimur ẽt sꝫ virtutes disponi quãuis sit habitus. Cęterũ q ad veritatẽ plurimũ cõferre solet significatoꝝ distinctio proinde opꝫ hęc etiam distinguere quę quandã hñt dubitationẽ. Vnde cũ dupliciter ab ipso virtus dicat, vna quidẽ impfecta quę solũ ratione vel cõsuetudine, vel natura ꝑparata est ad aliquid recte consequendũ. Equidẽ sola ratione dico, ceu qñ scim⁹ id quod oportunũ est ꝛ id scire, neqꝫ assueti, neqꝫ apti sumus. Proinde ea quę Medeę sunt, loquuntur.

Et addisco qualia sim praua factura
Ira autem melior est meis consilijs.

Alia autẽ ꝑfecta est q̃ ex trib⁹ his orta est q̃ difficilis mobilis nũc appellat ꝑfecta ꝛ ex oibus emanãs. Rursus cũ qdã ꝓpria dicat sciaꝫ reꝝ q̃ reꝝ certã notitiã habem⁹, altera sit cõior hac q̃ ẽt de oi arte dr̃, ipsius ea scia dicta ẽ q̃ ad oẽs artes extẽdit. Itẽ cũ dupl'r dicat caliditas vna qdẽ nãlis ꝛ altera aduẽtitia h loco vocat eã caliditatẽ facile mobilẽ q̃ ẽ aduẽtitia. Sil'r cũ duplex sit frigiditas sumẽda est hic ea frigiditas quę aduẽtitia est ꝛ nõ cõnãlis. Quocirca neqꝫ ignis caliditatẽ, neqꝫ niuis frigiditatẽ, sꝫ aquę vel alteri⁹ corpis trãsmutatione quo ad vtraqꝫ hęc Arist. dicere existimabimus. Pręterea dignũ est animaduertere Stoicoꝝ circa hęc noia cõsuetudinẽ. Nã vident quibusdaꝫ eoꝝ nõnulli existimare cõtrariũ ꝙ Aristo. sentit. s. dispõnẽ esse habitũ lõge ꝑmanẽtiorẽ, sed h hꝫ occasionẽ talis suspitionis q̃q̃ nõ sit apud Stoicos dispõnis ꝛ habit⁹ accepta dña sm qð ꝑmanẽtiora vel minus ꝑmanentiora sunt, sed sm aliam dispõnes. Nã aiunt habitus intendi ac remitti posse, sed negãt dispõnes intensibiles ac remissibiles eẽ. Vñ aiũt rectitudinẽ virgę q̃q̃ trãsmutabilis facilis sit, q flecti põt, iccirco illã esse dispõnẽ etenim quę tñ rectitudo nec remissa nec intensa est, neqꝫ hꝫ magis ꝛ minus quibus de causis aiũt eam esse dispõnẽ. Eodẽ quoqꝫ modo virtutes ꝛ dispõnes esse asserunt nõ sm ꝓprietatẽ permanẽtię, sed q non põt intendi, neqꝫ suscipere magis ꝛ minus, sed artes cũ sint difficile mobiles dispõnes eẽ negãt. Verũtñ vident habitũ ꝯsiderare in latitudinẽ spẽi, ꝛ dispõnẽ in fine latitudinis ꝛ spẽi atqꝫ in eo maxime qð sine moueat ꝛ trãsmutet sit rectitudo virgę; sine ẽt non transmutet disponi aliciqꝫ dr̃. Sꝫ poti⁹ illud animaduertendũ

animaduertendu͞z erat ꝙ habitudo a Stoicis cōcessa nō sit eadē cum dispositione q̄ tradit Aristo. ſm facile dissolubile ⁊ difficulter dissolubile ab habitu differens, sed neq͞z hoc modo cōsentiūt. Nam Arist. nō firmā sanitatē dispōnem esse inqt, sꝫ Stoici qualēcūq͞z se habeat sanitas nō ꝯcedūt ipsa͞z eē habitudinē. Nā auūt habitus eē ꝓpꝛia͞z ferre, nam habitudines ꝯcedūt designari peculiareiq͞z fieri adueniētiꝯ ꝯsiōnibus, habitus aūt ex suis opationibus. Vnde neq͞z tpis lōgitudine vel valitudine apud Stoicos habitus specificāt, sed quadam ꝓprietate ⁊ caractere. Et quēadmodū radicitus firmata magis ⁊ minus dicanť radicitus firmari, quāuis vnā ꝓprietate͞z cōem habeāt. s. vt terrę firmiter adhereāt, sic ēt idē habitus in his quę sunt difficulter ⁊ facile mobilia cōsiderať. Nam prorsus cum plura sint qualia genere, certe illud ꝓpriu͞z absolutū retinēt quo specificanť, ceu vinum austerū ⁊ amigdala amara, ⁊ canis rabiosus, catelus delitiosus quibus oībꝰ inest generalis caracter, quo ꝗ ꝯsistit in his breuiter ⁊ remisse ⁊ quantū in his rationibus quę habitui immanēt sunt in vna cōstitutione, sed illud facile mobile sepe ex alia causa habēt. Proinde Stoici extēdunt habitus cōius etiā ad dispōnes quas dicit Arist. esse facile mobiles quas etia͞z plurimū differre ab habitudine putant. Nā recuperantis sanitatē habitus a sessione ⁊ procinctu ad mouēdum, atq͞z ab eiusmodi habitudinibꝰ prorsus differt. Nā quędā͞z sine radice atq͞z fixe nō sunt, quas ēt ita subsistere tradunt vt dimisse ꝑmaneāt tādiu, quātū sibi ipsis suapte ratione ꝑsit ꝑmanētiā exhibere atq͞z ꝑstare. Proinde apud Stoicos neq͞z habitudo qualēcunq͞z difficile solubilis dr̄ habitus. Nā si extrinsecus hꝫ hoc qđ dr̄ difficile solubile, quēadmodū cū ānulus cū in digito existit, nō esset in habitu talis ꝯstitutionis, sed si suapte opatione traderet talē existentiā tunc esset in habitu, sicut lutū qđ transmutatur in testā. Nā ipse seipso talis testa fit. Sed hęc quidē hunc in modū narrata sint. Ceterū illud qđ altiore indiget cōtēplatione in his, illud est, nunqd habitus non sit quippiā aliud a dispōne, nisi ei ꝯpetet permanētia ⁊ difficilis motio. Proinde quid est hoc qđ assumit nunquid est differētię, vel talis habitudinis appositio, vel quędā͞z alia qualiscūq͞z excellētia. Nā si illud qđ assumptū erat est specifica drīa, profecto habitus fit diuersa species a dispositione ⁊ non amplius habitus ⁊ dispō in eadē specie erunt, si ꝯo illud qđ appositu͞z est nuda habitudo fuerit, vel qualiscūq͞z abūdantia excellentiaue, vt hoc modo opinio ꝓcedat, certe etiā in tali adiectione aliter fit permanentia ⁊ nō ſm proprietatē rationis inest habitui. Forsitan itaq͞z in latitudine vnius speciei, rōnes habitus ⁊ dispōnis habentes drīas in seipsis specificas ⁊ contētas ab eadē specie cōsideraťr, nam vna species cōplectiť in seipsa habitꝰ ⁊ dispōnis drīas, cuius rei causa est puritas ⁊ immaterialitas specie͞z ꝑꝑ quam sine mixtione ⁊ pure multę species in vna sepenumero cōtinenť, ⁊ non solū intelligenda est ea drīa quę fit penes magna, sed ēt illa diuersitas essendi quę fit penes ipsa͞z minimū, itaq͞z nec intensio, nec mutatio somēda est, ꝑꝑ quā habitus a dispositione ortum trahat. Nam neq͞z ex intēsione, neq͞z ſm mutationē ratio nata est pullulare atq͞z prodire. nam magis ꝑncipale ac magis causa est ipsum imobile q̄ id qđ moueť atq͞z id quod est simile cōmēsurationi vnius q̄ id qđ defertur in ipsa͞z indeterminationem finitudinēq͞z materię qua de cā eos etiā confutabimus qui asserūt fixum ⁊ non fixū afferenda esse ad distinctionē habitus ⁊ dispositionis. Na͞z hi faciunt corporalē specie͞z doctrina͞z ⁊ ſm transmutationē ꝑ habitū esse efficiunt, quo pacto transmutatio erit principalior ipsa specie firmaq͞z stante, qđ quidē prorsus fieri non potest. Similr ob eandē cām neq͞z dignū est recensere uteriq͞z id qđ diuturnius, ⁊ qđ citius transit inter tales differentias, qꝫ tēpus quidē simul fertur cum motu ꝗ non habet in seipso potestatē ꝓprietatis specierū, immo magis motus determinať per ipsam formā ⁊ species. At si quis diceret ꝙ potentia pręexistens ad continendū habeat perfectiorē continuationē cum cōstitutione permanētię atq͞z stabilitatē ſm tēpus. Forsitan aliquis videbit illud qđ est cōueniēs suppositioni qualitatū. Vnde illud qđ nunc diciť principaliter in motu tēporaneo cum quidā͞z assignēt hoc modo differentiā habitus ⁊ dispositionis nequaq̄ fide dignū est, neq͞z est verus sermo. Na͞z e contrario rerū naturā cōuertit, itaq͞z neq͞z imperfectum ⁊ perfectū, si quis, hęc ad distinctionē ipsorū esse assumeret tanq̄ proximā ⁊ indubitabilem habent differentiam qm̄ nihil in rōnibus imperfectū considerať ſm propriū vniuscuiusq͞z ordinē. Nam cōpletur ipsa iuxta cōmensurationē potentię quā vnaquęq͞z ipso͞ꝝ accepit. Forsitan igiť oportet tales differētias trāsferre ad ea quę participant rōnibus ⁊ ad cōposita, quādoquidem hęc ſm defectū proprię naturę mixta perfecte efficiunt eadē imperfecta ac ea quę determinata sunt incōmensurata esse, ⁊ deniq͞z ea quę stant mota ad intēsionem videri, itaq͞z prorsus determinandū est ꝙ op͞z rationē participatam pure ſm se ꝯsiderari quāuis alteri insit, igiť inquirendū est diligenter quę sit illa quę ſm rationē speciei, ⁊ quę ſm naturam materialis subiecti ac ea quę ſm id qđ cōmune est ex his ambobus in cōposito. nam sic maxime non ꝯfunditur specie͞ꝝ puritas q̄ pars sit comꝑhendere rationes ſm se. Vnde ex his etiā alia manifesta fiunt. s. ꝙ habitus non sit ea dispositio quę assumpsit ꝑmanentia͞z neq͞z ꝙ eadem sanitas in recuperāte cum sit facile mobilis sit dispositio, sed qđ firmata ⁊ difficile mobilis sit habitus. nā denuo has cōpositorū ⁊ participantiu͞z proprietates trāsferimus ad simplicissimas species qualitatū ⁊ in ipsis facimus generationes per motu͞z variatas, sed talis terminatio subitam ipsarum ꝑsentiā quādo affuerint, ⁊ absentiā quādo non aduenerint non poterit seruare, neq͞z sigꝫ totū ⁊ partē in ipsis acceperit veritatem assignet. na͞z minime dixit ꝙ in ipsis sint tales differētię. nam quō earu͞z differētia potest in ipsis impartibilibus ꝯsiderari. Vnde forsitan variatio ipso͞ꝝ ſm se consideraťr merito partibilium ⁊ participantiū quę non possunt indiuisibilitatē ipsoru͞z indiuisibiliter suscipere. Vnde recte Architas ponēdo habitū esse speciē qualitatis contētus est isto ⁊ non copulauit dispositione͞z cum ipso, neq͞z habitū ⁊ dispositionem veluti duo numerauit, neq͞z tanq̄ ea sub eodem ordine speciei collocauit, sicut his dicebamus, neq͞z eadē͞z posuit tanq̄ ea quę differunt, sed ipse potius adhesit idētitati speciei affirmans habitū ⁊ dispositionē eē vnā speciē. Atqui neq͞z Aristote. ⁊ alię positioni dissentit, verūtamē apponit quandā explicationē ⁊ ostendit multitudine͞z quę est in vno isto͞ꝝ. s. habitus ⁊ dispositionis vbi ait dispositionē dici de illo qđ habet partes ſm ordinem in loco, siue potētię, siue ſm speciē sit in eo. Na͞z positionem quādam significat, sicut etiā nomen dispōnis significat, itaq͞z his dictis in vnu͞z omnes differentes positionis corporales tanquā ſm locum hoc modo disponantur, ⁊ eas positiones quę in prępatione ⁊ idoneitate tāquā ſm potentiā positione͞z suscipiētes, ⁊ deniq͞z ꝑfectos habitus tanq̄ ſm speciē determinantes positionē cōplectamur. Vnde apud ipsum habitus vno mō dr̄ habētis ⁊ habiti ⁊ eius qui habet actus, sicut actio agentis ⁊ eius quod fit est actus ⁊ quoddam intermedium, sic etiam illius qui vestit ⁊ habentis vestē habitus est quoddā inter

medium sine ofia intellectū cōsideratūqz. Quocirca habitus iste nō est qualitas, sed est in alio pręcdicamēto.s. in pdicamento hr̄e, alio quoqz modo habitus dicit̃ dispositio pmanens fm q̄ bene vel male dispositus afficit̃ siue fm se siue ad aliud dicat̃, sicut sanitas est habitus. Naz illud verbū dispositio permāsiua indicat dr̄ies pp quā habitus dr̄ qualitas ⁊ quęcūqz pars talis dispōnis habitus. Quocirca virtus ēt vertiū est quidā habitus. Vnde ēt in vno mulię cōsiderant̃ diuersitates. Nā ille distinctiones q̄ prius dictę fuerunt de dispōne eędē ēt obseruantur in ipsis habitibus, quibus ēt apponit̃ id.s. quę fm actū perfecte ac bene cōsiderantur, ⁊ quę fm se ⁊ ad aliud simul ostendunt̃. Similiter quoqz sic cōtinētur in ratione habitus atqz habitus ⁊ dispōnes multiformiter ꝯsiderata sub vna ratione perfectissime qualitatis ꝯtinent̃, qꝛ illa in se cōtinet ista, attamē qualitas ob id non est ponēda quędā intellectualis species, vel vnū genus entis, qn̄quidē non sit inter prima genera, sed qualitas est in eo qd̄ vere est. Itē neqz ipsa est ens sicut ⁊ alia intellectualia genera sunt, sed ipsa est posterior ⁊ post substantiā subsistit. Equidez opus est ei substantię quę vera est habere hęc quę consequūtur illā, quandoquidē sit ipsa prior, ⁊ ex his subsistētiam non habeat neqz per ea cōpleat̃, alioquin substātia esset posterior qualitate. Neqz forte icōueniēs est aliquā substantiā cōpleri p qualitatez ex ipsis ⁊ eadē esse, modo ipsa habeat substātiā ante qualitatē, sed illud qd̄ aduenit extrinsecus talē substantiā hr̄e non dr̄ qn̄ hz substantiale esse. Itaqz quidā nō recte quęrūt an q̄litates quę hic ⁊ ibi sunt sub vno genere collocari debeāt. Nam prorsus ea q̄ ibi sunt qualitates nō sunt, sed oīa sunt substantię in ipso ente, qn̄quidē qualitates fm participatione qualitatū in materia ꝯsiderant̃. Sed nōnulli dubitāt si habitus qui cōmuniter intelligit̃ pręcdicaret̃ de illa substantia ⁊ de hac, vel habitus iste, aut aliter diceret̃ habitus cūz pdicaretur de hac substātia ⁊ non de illa. Dicerē itaqz illū habitū intellectualē nō esse assimilandū his habitibus q sūt h̄, sz magis simplicib⁹ ⁊ imixtis speciebus quas intellectus in se ipso ꝯtinet, sicut ēt alia est sapiētia q̄ est ipsius intellect⁹, ⁊ alia quę est ipsius aīę. Equidem sapia quę in anima est habitus est, sed sapiētia quę est in intellectu substātia est. Proinde nō est quęrendū si aliqd̄ quale sit cōmune hic ⁊ ibi vniuocū. Naz oīa illa qꝛ sunt separata ⁊ per se sufficiētia ac suapte natura, ⁊ p se nullius rei participatione entia ppter quod etiaz vere entia dūtaxat appellant̃. Itaqz nullūz quale his corporeis rebus ⁊ illis diuinis cōmunē erit. Sed de his satis disputatum sit. Reliquū ad sequentes qualitates species transeundum est.

Alterum aūt genus qualitatis, fm q̄ pugillles, vel cursores, vel salubres, vel ęgritudinales dicimus ⁊ simplr̄ quęcūqz fm potētiam nālē vel impotētiā dicunt̃. nō eniz in disponi aliqualr̄ vnūqdqz taliū dr̄, sed magis in habere potentiā naturalē, vel impotentiā faciendi aliquid de facili, vel nihil patiēdi, puta pugilles, vel cursiui dicunt̃, non in disponi aliqualiter, sed in habēdo potētiā naturalē vel impotentiā faciendi aliqd̄ de facili. Salubres autē dicunt̃ in habēdo potentiā naturalē nihil patiendi a contingentibus de facili. Egritudinales autē in habendo impotentiā nihil patiendi a contingentibus de facili nālem. Similr̄ autē in his durum ⁊ molle se habēt. Durum quidem enim dicit̃ in habēdo potentiā vt nō de facili diuidatur. Molle autez in habendo impotentiam eiusdem huius.

Transiuit iam ad secūdam spēz qualitatis quę fm potētiā ⁊ aptitudinē veluti ipse inqt fm nālem potentiā vel ipotentiā dr̄. nā cūz potētia multa significat, vt pus diximus, nūc aūt significat nālē aptitudinez quę ēt dupl̄r dr̄, qn̄quidē vna simpl̄r dicat̃, altera xo cōsideret̃ fm pmotionē fm q̄ aptitudo iaz perspicua ⁊ parata est, vt in pugillatiuo dr̄. Hanc itaqz nunc accipit, ppea qꝛ adiecit facere aliqd vel pati facile, nam hoc est ppriū potētię proficiētis prōptęqz, qd̄ quidē ēt bene numerabile ē. Etenīz Stoici ēt aptitudinē quo ad artes solū simpl̄r sic ꝯsideratā nobis reliquerāt, ⁊ quo ad virtutes asseruerūt nālem pmotionē pfectiūue rectū dicēdi quā Peripatetici nālez virtutē vocabāt. Sed forsitā nō solū in virtutib⁹, sed ēt in artib⁹ aptitudo nālis ⁊ pfectus a quocūqz cōsiderat̃, vel ēt nālis vis recte dicēdi considerat̃. Deīde cursiuos vel pugillatiuos eos dicimus q nōdū hęc hn̄t in habitu, qb⁹ tales dicūt̃, sz solā aptitudinē iā pmotā ⁊ paratā vt tales fiāt. Silr̄ eos q sanari ⁊ ęgrotari ptēs vocamus fm eā aptitudinē q̄ ꝯsequi sanitatē vel in ęgritudinē icidere queūt. Itē nāles virtutes ⁊ malitię ad eandē aptitudinē reducūtur. Itē in eadē spē q̄litatis durū ⁊ molle posuit, qꝛ durū potētiā hz vt facile nō scindat̃. nā nullū corpus generabile durū scinderet̃, molle āt hz ipotētiā eiusdē huius.s. potētiā vt facile diuidat. Sed notādū est q̄ pōt est vt de q̄bus po'tīa, de eisdē ēt ipotētia dicat̃. Nā si sanabile hz potētiā vt nō facile a quouis aliqd patiat̃, ⁊ durū potētiam hz q̄ non facile diuidit̃, hz ēt ipotentiā vt a quouis facile patiat̃, ⁊ illud facile diuidi, et ecōuerso. ⁊ si ęgrotabile hz ipotētiā nō patiēdi, ⁊ molle impotētiā habeat vt nō diuidat̃, pfecto habebit ēt hoc potētiā patiēdi ⁊ illud xo potētiā diuidēdi. Sz cū illud qd̄ difficulter affici pōt sit pfectiue eo qd̄ facile patit̃, ⁊ sanabile pfectiue est fm nāz eo qd̄ facile ęgrotat, iō huic po'tīa fruēdi facile salute potētia assignauit ⁊ facile ęgrotāti impotētiā. Verū noīa nō omnibus iposita sunt, qb⁹ separari possit aptitudo ab actu. Eqdē in pugillatiuo ⁊ pugile cursiuoqz ⁊ currēte noīa separata sunt, sed grāmaticus ⁊ musicus dr̄ ille q hz aptitudinē solā ⁊ qui actu grāmaticus ⁊ musicus est. Itē notandū est ēt hoc q̄ quāuis hęc fm potētiā ⁊ fm spēz vnā q̄litatis dicant̃ tn̄ nomē q̄litatis nō est quo q̄lis fm potētiā appellet̃ ⁊ denominet̃, qn̄qdē pugillatiuus nō a pugillatiuo denoiet̃, qn̄qdē pugillatiua sit ars pugnādi, ⁊ tn̄ pugil nōdū habet artē. Vnde si opz explicare spēs istas q̄litatis cū sine noīe sint, explicāde sunt p orationē. Nā aptitudo ad cursum est ipsa q̄litas a qua aliqs cursiuus dr̄, ⁊ aptitudo ad pugnādū est q̄litas a q̄ pugillatiuus dr̄, ⁊ de aliqz hę sunt vl̄r q̄litates a qbus denominata eādē terminationē dictionis ferme hn̄t. Itē aiaduertendū est q̄ non oīs potētia neqz oīs aptitudo trāsmutādi in qd̄cūqz dicit̃ qualitas fm hāc spēz q̄litatis, sz solū ea q̄ dicūt in actualē q̄litatē, atqz sciendū est q̄ inter has nāles potētias etiā nāles virtutes animi ordinant̃, ⁊ corporales quę penes molle ⁊ durū cōsiderant̃ atqz ille q̄ fm vtrūqz in pugillatiuis ⁊ cursorib⁹ ꝯsiderant̃, q̄re h̄ in loco oēs po'tīe cōplectunt̃. Cęterū explicatis verbis cōtextus trāseam⁹ ad obiecta ⁊ obiectoꝝ solōnes ⁊ pmū obuium sit, qꝛ antea habitū ⁊ dispōnē vocauit spēz q̄litatis, nūc xo vocat genus, qd̄ qdē sicut prius dubitatū est, ita ēt solutū est, qn̄quidez nullū sit icōueniēs, vt media q̄ neqz spālissime spēs neqz gnālissima gn̄a sunt, spēs ⁊ gn̄a vocari possint. Nā q̄ nūc

enumerantur

enumerantur species sunt sub sūprema qualitate quę etiaʒ sunt genera specierū quę sub ipsis sunt, ⁊ dicūtur subalternę, proinde species ⁊ genera merito vocanť, sed de ordine specierū qualitatis obijciunt, quādoquidē inquiunt prius mentionē habendā esse de naturalibus potētijs, quibus nō nulli pugilles vel cursores fiunt, deinde eas persequi q̄ studio ⁊ doctrina aduenerūt nālibus potētijs, sicut sunt habitus ⁊ dispōnes. At hi qui ista obijciūt intelligant ēē quā sibimet Aristo. cōsentias, q̄ñquidē ipse in nālibus libris inquiat perfectū esse natura prius imperfecto. Nā imperfectū ex pfecto ortū trahit atqʒ id qđ est in potētia fit ex eo qđ iaʒ actu est. Nam hō sperma semē genitale generat, vt pʒ ⁊ de spermate hoīem rursus efficit, sicut mater. nam oē qđ est in potētia ducit̃ in actū ab eo qđ iam actu est. Proinde oportet vt perfectū prius sit in ratione causę. Itaqʒ merito prius sermonē de perfectis faciēs subiūxit postea sermonē de potentijs. naʒ quāuis s̄m generationē id qđ est in potentia p̄cedat id qđ est in actu ⁊ imperfectū hoc modo sit prius perfecto, tñ s̄m naturaʒ ecōtrario sit. naʒ omne imperfectū a perfecto perficit̃, ⁊ omne qđ est in potētia ducit̃ in actū ab eo qđ iaʒ actu est, itaqʒ nō opʒ vt imp̄sentia illas speciei quę sunt priores s̄m generationē prius accipiatqʒ eas quę sunt priores s̄m nām. Vnde in omnibus qualitatibus p̄ęsertim illud s̄m actū prius subsistit in quibus caracter proprietasqʒ quędā terminum actu comp̄hendit, ⁊ aliter p̄.ens ordo p̄prius specierū qualitatis fieri non pōt, siquidē nāles potentię cōsiderentur s̄m aptitudinem, ⁊ aptitudines medię sint inter actuales pfectiones ⁊ passibiles qualitates quę deinceps assignabunt̃. nam prius esse opʒ id qđ est efficiens actus, deinde esse id qđ est aptus pati, ⁊ hoc mō ab eo qđ est in actu passio affectioqʒ apta est fieri dum aliqđ patit̃. Plotinus quoqʒ dubitat quō nāles potētię sint altera species qualitatis, naʒ si ea quę sunt s̄m potētias qualitates sunt itaqʒ illud qđ est in potētia non cōpetit oībus qualitatibus, q̄ñquidē cōtineat̃ in vna spē qualitatis. Ad qđ dicēduʒ est ꝙ iam ostēsuʒ ē potētiā oībus spēbus qualitatis cōpetere, ⁊ cū vniuersę gn̄e qualitatis extēdi. Verū multipliciter dī potētia ⁊ ad minus dupl'r, cuius eo cū vnā speciē Aristo. assignet illā .s. s̄m actū, merito alterā ꝯtra illa diuidi quę s̄m imp̄fectā aptitudinē cōsiderat̃, quę etiam aptitudo dupl'r cōsiderat̃ s̄m id quo potentia esse intelligit̃, q̄ñquidē partiʒ sit s̄m q̄dā aptitudinē atqʒ in omnibus (vt ita dixerim) ꝯsideratā, ⁊ partim sit s̄m eaʒ aptitudinē quę iaʒ quippiā promotionis nālis accepit, quod quidē ēt cōpetit his qui bene possunt numerari, sed inquit si dicimus nā pugillatiuū s̄m qualitatē disponi, certe potētiis opposita nihil facit. nā potētia iaʒ erat in habitibus ⁊ dispositionibus assignatis. Verū ad hoc dicendū est ꝙ quales hęc determinēt qualia nihil p̄hibet vt ab habitu vel a dispōne, vel a nāli aptitudine denoīari, q̄ꝛ generale quale s̄m genus qualitatis cōīter consideratur, qđ tñ speciebus ⁊ differētijs distinguit̃ ad cōstituendā spēm q̄ sit habitus vel dispō, quas quidem spēs accepit, quatenus ex nā p̄ficiscūtur, nūc aūt p̄ponit̃ dicere nō de q̄litate simpliciter, sed spēs qualitatis numerat. Itē neqʒ de quali, sʒ de aliquo quali dicit de eo p̄sertiʒ qđ s̄m nālē potentiā ⁊ s̄m potentiā ⁊ aptitudinē qua aliqđ dī esse aptū aliqđ cōsiderat̃, ⁊ non de quali s̄m habitū vel dispōnē. Itē instat quō is q̄ s̄m potentiā dī ab eo differt qui s̄m sciaʒ qualis sit. Nisi quales ambo dicāt̃ quales quatenus quales, ⁊ B modo non differūt inter se, nam genus vtrisqʒ ęqualiter inest, tñ quatenus spēs qualitati differentiaʒ distribute sunt s̄m B inter se hęc distinguent̃. nā ēt in alijs oīb⁹ speciēb⁹ diuersitas cōtidē fit s̄m d̄rias specificas ⁊ nō com

plectūtur neqʒ cōstituūtur generalibus cōitatibus. Item aūt ꝙ neqʒ d̄rię aliquę sunt ipsius qualitatis, sed q̄ habʒ sciaʒ studio ⁊ meditatione eam hʒ, ⁊ qui s̄m potentiaʒ dī. illę nā talē potentiā hʒ, sed d̄ria solet extrinsecus aduenire, sed quō spēs artis pugnādi erit. Atqui ad hoc etiam dicendū est ꝙ profectus promotioqʒ proficiscēs ex meditatione ⁊ studio p̄ducēs nālē potētiaʒ vt ad proximaʒ spēm accedat hʒ habitū p̄sentem collectum in fine qui est alius a nāli p̄ęparatione qui quidē ipse pfectus sit, ⁊ p̄ęparatio sit imp̄fecta, vt ęs ad statuā aptā distinctum est a statua, sic etiā pugillatiuus differt a pugille. Verū in his a qualibet ab arte ⁊ a potētia denominātur noīa distincta sunt, ⁊ alter pugil vocat̃, alter v̄o pugillatiuus, sʒ in ipsa arte ⁊ naturali potētia noīa in vnū conciderunt. Nā ambę vocant̃ pugillatiuę, quocirca plures res ibi non sunt nominatę, quāuis alia ⁊ alia species sit, hęc quidē pfecta illa v̄o ex meditatione, studio, ⁊ arte adueniens, vñ Aristo. noluit dicere eos disponi qui s̄m potentiā quales dicunt̃, quādoqdē inquiat eos nō dici disponi qui aliquo modo s̄m potētiā afficiunt̃, nō q̄ꝛ tales qui s̄m potētiam sunt affecti aliquo mō nō disponant̃ s̄m cōeʒ significatū dispōnis, sed q̄ꝛ nō ita disponūt, sicut illi qui exercitio pfecti sunt. Nā ęquiuocū erit dispositio quę ex nālibus potētijs est, ⁊ nō ab his in quibus sunt, sed a q̄bus denominant̃. Qđ si hoc ita se hʒ quędam d̄ria s̄m ipsam diffinitionē qualitatis hoꝝ ꝯsiderabit̃, ⁊ non extrinsecus intelligetur additio ipsis potentijs vltra habitus, sed hoc mō habitus ⁊ nālis potētia erūt distinctę inter se, quaten⁹ altera est imp̄fecta, ⁊ alter pfectus, ⁊c ēt quatenus eoꝝ vnū est impartibile, ⁊ alterū partibile, ac rursus quatenus alterū p̄cedit in participatione specierū, ⁊ alterū cōsideratum est, iaʒ in participationibus specierū. Hęc igitur ad hanc dubitationē dicta sint. Prętera videt̃ mihi dignum inquisitione esse quō perfectā ⁊ imperfectā specie inuicem distinguūt. Nā si hoc q̄ꝛ imperfectū est nō solum s̄m naturalem aptitudinē, sed etiā s̄m promotionē ⁊ mutationeʒ ex eadeʒ in spē in forma, certe imperfectū erit, quatenus cōsiderat̃ in motu, quo ad speciē ⁊ formam tendit, ⁊ ita erit ibi specifica differētia. Sed quō vniuersaliter poni imperfectum in alia specie potest: primo quidē cum species cōsiderata sit vbiqʒ s̄m esse perfectū. Nā diuidētes species animalis alium dicimus esse hoiem, ⁊ alium esse equum. Deinde duplicabunt̃ eo modo species, ⁊ s̄m vnāquāqʒ speciem altera erit perfecta, altera v̄o imperfecta. Postiā igitur non oportet talē differētiam accipere, tanq̄ perfecti ad perfectū, quę in eadē specie continebātur, neqʒ oportet accipere aptitudinē ⁊ potentiaʒ tanq̄ designantes ac veluti cōtractas proprietate ab his in quibus sunt in diuersis speciebus ponere, sed eadē potentia ⁊ eodem imperfecto qđ est in ipsa potētia s̄m quandā taleʒ perfectionē accipienda sunt quę sint in specie determinata. Nam in quodā termino aptitudo continet̃ ⁊ non consideratur s̄m viā in formā ⁊ specieʒ. Nam illa via est indeterminata ⁊ infinita, ⁊ non potest s̄m formaʒ ⁊ speciē determinari. Quocirca aptitudo ęris ad statuam est quidam terminus ⁊ forma ęris quę permanet cum forma statuę s̄m quaʒ sit, quocirca q̄litas est, ⁊ quales s̄m ipsam dicantur, quāuis non sit adhuc in actu perfecti. Verū alij dubitant de hac nāli impotētia, quādoquidē vt potētiā accipiant quō qualitas sit potētia materię quę expers qualitatis ⁊ q̄titatis, quinimo alia est naturalis potētia, ⁊ alia est potētia materię, q̄ñquidē alia sit p̄ma imp̄ssio speciei, ⁊ alia sit priuatio ⁊ nōdum aptitudo, sed adhuc sine ea existēs. Vnde ad memoriā reuocare oportet ꝙ Aristo. hanc potentiā naturalem dixit eam quę iam p̄cedit, ⁊ principalis

est ad faciendũ aliquid facile vel pati. Verum Endoxus
dānat hanc spẽm, qꝛ videt̃ esse eadẽ cũ priori specie q̃li
tatis. Nã nãles potẽtię si facile mobiles fuerint dispõnes
erũt, si aũt ꝑmanẽtes erunt habitus, sed hoc pace Endoxi
non recte dictũ est cum Aristo. in prioribus speciebꝰ vir
tutes ꝛ sciẽtias acceperit quę quidẽ, lꝫ aliquid naturę ha
beant, tñ indigent doctrina ꝛ disciplina aliorꝫ, sed in se
cũdis speciebus ordinauit ea quę non indigent doctrina
aliorꝫ, sed a sola natura dependẽt, ergo priores species
iste sunt distinctę, ille quidẽ ſm actũ sunt ꝛ operationes,
iste ꝟo versant̃ in ea pręparatione quę ſm aptitudinem
fit. Item aiunt animaduersione dignũ esse ẽt hoc ne com
prehendẽdo Aristo. ea quę multũ differunt sub vna spe
cie qualitatis reduxerit. Nam cũ sint quędaꝫ potẽtię agẽ
di, quędam ꝟo difficulter patiendi, merito eędem sunt,
quatenus sunt potẽtię, sed illę quę cõsiderant̃ ſm passio
nem, ſm impotentiã potius considerant̃, itaq̃ q̃uo cum
hęc plurimũ inter se differãt in vnum redigemꝰ. ꝛ hęc si
mul numerabimus impotẽtias cum potentijs. Item q̃uo
Aristo. quosdã ſm potentiã vel impotẽtiã sic quales ap
pellat. Nam aliquis ſm hoc esset capax cõtrarioꝝ simul.
Nam potẽtia est contraria impotẽtia, nisi qꝛ non eiusdeꝫ
ad idem sit contrarietas, sed respectu alterius ꝛ alterius,
q̃nquidẽ cuius est potẽtia eiusdẽ nõ sit impotẽtia, sed po
tẽtia est faciẽdi ꝛ ipotẽtia patiendi. Et hoc necessariũ est,
nã hoc modo huius potẽtia est, huic etiã ę cõtrario inest
impotẽtia, ꝛ seorsũ hęc nõ sunt distincta, sꝫ solis verbis
rationibusue ꝛ relationibus ad ea quę differũt ope intel
lectus factis distincta in idẽ conueniunt. nã pugillatiuus
hꝫ potentiã pugnandi percutiendiq̃, ꝛ ipse cũ sit difficul
ter vulnerabilis põt nõ percuti ꝛ ad hoc hꝫ impotentiã.
Itẽ dicendũ esse existimo q̄ actio ꝛ passio sub vno ꝛ eo
dẽ prędicamẽto ordinant̃, quocirca ẽt potẽtię ꝛ impotẽ
tię tales quę agẽdi ꝛ non patiẽdi sunt nõ ꝓhibent̃ in ea
dẽ specie redigi, siq̃dẽ habitus ẽt priuationesq̃ in eisdeꝫ
ꝑdicamẽtis collocari soleant. Equidẽ potẽtia agẽdi ꝛ nõ
patiẽdi vna est in sano, ꝛ impotẽtia nõ agẽdi, sed patiẽdi
in ipso ęgroto est. Sed q̃uo Arist. dixit q̄ cursores dicũ
tur non qui aliquo mõ afficiunt̃ disponũturq̃, sed qꝛ ha
bẽt potẽtiã aliquid facile agendi. Nã absurdũ est suspica
ri ipsos nullo modo disponi, q̃nq̃dẽ habeant aliquo mõ
dispositionẽ, ſm dispositionẽ speciei ꝑfecte nõ disponũ
tur aliquo modo vt q̄ neq̃ habeãt dispõnẽ veluti facile
mobilẽ, neq̃ veluti permanentẽ, sed tñ disponunt̃ ſm
aptitudinẽ, iuxta illud igit̃ significatum dicunt̃ nõ dispo
ni. Vel magis dicendum est q̄ vĩr talis species non desi
gnat̃ ꝛ specificat̃ ſm ipsam dispositionẽ quãq̃ prorsus
ille qui talẽ potentiã hꝫ dispositus sit quatenus habet fa
cilẽ aptitudinẽ non agẽdi vel patiẽdi aliq̃d. Ast pugilla
tiuus est qualis, cur ẽt factiuus non erit qualis ſm eandẽ
rationẽ? Forsitan qꝛ factiuus videt̃ esse ad aliquid, vel si
dicit̃ ſm potẽtiã, certe erit qualitas de secũda specie qua
litatis quę considerat̃ ſm potentiã, sicut ẽt pugillatiuum
quę si ſm actũ actionẽue quatenus disponit animã consi
deret̃, qualitas profecto erit de prima specie qualitatis, ꝛ
quatenus factiua est non ad aliquid, sed magis sub actio
ne reducet̃, inclinationes ꝟo inanimatoꝝ quę in eoꝝ fa
cultate non sunt, sed extrinsecus adueniant perficiunt id
qõ tẽdit ad aliquid ꝛ appetit illud, cuius etiã speciei erũt
ille nationes factiuę, (Vnde illud qõ facile est) nõ est cõ
muniter aptũ idoneũq̃, vt prius diximus. nam nondum
hꝫ facultatẽ ad operationẽ, sed habet aliquã promotio
nẽ vt dehinc agere possit, quę quidẽ profectio ꝓmotio
ne est capax perfectę rationis enie formã ꝛ species, ꝛ est
tanq̃ pars quędam quę ab eadẽ seiuncta est ꝛ totũ nom

dum hꝫ. Sed cur cũ aliq̃d patitur quippiã dixit eius po
tentiã patiẽdi esse, sꝫ nõ ipotentiã. R̃idet̃ qꝛ ipsemet in
metaphysicis distinguẽdo soluit, qꝛ potentia versatur in
actione ꝛ ipotẽtia quoq̃ passiõis ꝛ ibi assignãt actionem
eẽ id quo alteꝝ in altero agit, ꝛ ipsaꝫ passionẽ esse id quo
patiẽs ab altero patit̃, quatenus alterum quibus cõstat q̄
potẽtia est cõiter accepta vtrisq̃ cõpetat, sed proprie ipo
tẽtiã dicit esse passionis. Sed dices q̃uo ipotẽtiaꝫ versari
in passione posuit. Nam siqs permutãdo dixeris patiẽdi
potentiã esse impotẽtiã patiẽdi, sicut faciẽdi potẽtiã esse
impotẽtiã patiẽdi diximus q̄ is coget nos dubitare. Nisi
hęc cõis ab alijs ad alia torquent̃ ꝛ defectant̃, q̃nquidẽ
potẽtia ꝓprie dicta cõpetat actioni tñ ꝛ non passioni, ꝛ
impotẽtia tñ passioni proprie cõuenit. naꝫ melioꝝ sunt
potẽtię quoꝝ ẽt initio nã maxime pollet ꝛ impotẽtię sũt
deterioꝝ. Atqui si impotẽtię priuationes sunt ꝛ ꝑuatio
nes non habent̃, q̃uo igit̃ inquit esse impotẽtiã patiẽdi,
nisi habere impotẽtiã aliq̃d magis absque dictũ sit loco
illius qõ est priuari potẽtia, vel forte dixit impotentiam
esse, qꝛ impotẽtię simul sunt cum potẽtijs. Nã sanitas ha
bet potentiã agẽdi sana ꝛ impotentiã patiendi ęgra, ideo
nullius absurdũ est si impotẽtię habeant̃, tanq̃ simul exi
stentes cum potentijs. Item q̃uo determinauit molle ſm
impotentiã diuidendi: siquidẽ impotentia priuatio sit, ꝛ
molle sit quędã spẽs, sicut etiã est durum. Nisi quęrat ideꝫ
considerari vt species qũ accipitur quatenus est facile di
uisibile ꝛ velut impotẽtia diuidẽdi. Cęterum post instan
tias ꝛ solutiones vltro citroq̃ adductas, tẽpus profecto
est, vt ipse posteriores expositorꝫ disputationes de hac
naturali potentia conscribas, dicendo quę sic illa ꝛ in ge
nus rebus consideret̃. Proinde hęc vniuersaliter est ve
luti quõdam genus omnibus his quę q̃uocunq̃ perficiun
tur cõpetens. Nam prorsus fieri non potest vt aliq̃d ab
imperfecto ad perfectuꝫ ꝓcedat, nisi potẽtia intermedia
aderit ducẽs impꝑfectũ ad ꝑfectionẽ quę potẽtia suscipit
ꝯplementũ ab ipso ꝑfectissimo qõ postremo aduenit, po
tentia igit̃ est conductrix extremoꝝ ꝛ pręhens viã a de
terioribus ad meliora res ꝓficiscẽtur, atq̃ ꝑparationẽ ꝛ
occasionẽ ingerit vt perfectionẽ ꝯsequant̃, quę ẽt partes
quasdã ab actione prius accepit, ꝛ velut quidã defectus
est perfectę substãtię ꝛ habitus ac veluti quędã prior ca
lefactio vt lichini ante caliditatẽ ignis. Insuper etiam est
quędam participatio mediocris diuisa ac distributa ſm
mensuras quę etiã tota pręsens intelligi non debet, quo
tamen pacto potentia talis considerat̃ in particularibus
animalibus. Naꝫ quãdo animę mens a separato perfici
tur, tum est quędaꝫ potẽtia deducens mentẽ intellectũq̃
animę ad intellectualem speciẽ ꝛ ad actuales intellectio
nem. Verum illa potẽtia quę est ſm naturaꝫ est maxime
euidens. Nam opera naturę versant̃ in motu qui ex po
tẽtia eadẽ in actũ procedit, ꝛ cum accipit̃ in alio fieri nõ
potest, neq̃ suscipi q̃ in ipso potente suscipere. Nõ enim
quęuis forma cuiuis aduenit, sed illi aduenit qõ potest
perfici, quatenus habet aptitudinẽ vt eaꝫ suscipiat. Simi
liter etiã in anima quatenus longe abest ab ea mente quę
in actu est, ꝛ proxima est naturę ſm talem potentiaꝫ con
sideratur, recte itaq̃ dicitur q̄ potentia hęc differenter
substantiã naturę complet, iccirco hoc in loco naturales
potentias determinat esse secundas qualitates tanq̃ hęc
potentia ea sit quę proprię determinat̃. Et hic illud ver
bum alterum, in textu non intelligitur aliter q̃ sic, qꝛ hęc
secũda species est altera a prima. Et si in vniuerso aliquis
fieret generatio, non aliter fieret q̃ per potẽtiã in substã
tia. Itẽ mã perficitur suscipiẽdo spẽs ꝑ potẽtiã q̃ est in ip
sa. Eq̃dẽ hęc poꝰ vel ꝑ seipsa sufficiẽs est tẽdere ac ꝓcede

re in

re in formes,ceu in ipsis aiabus p se mobilibus,vel pro
ducitur ab ipsa actionem facillime ad pfectum,sed talis
potētia in talibus etiā existens sortita est suā subsistētiā.
Verūtamē magis ad sciētias attinere videbitur explora
re opiniones quę de tali potētia fm aptitudinez sunt,si-
ue ipsa nāliter cōsideretur in qualitatibus,siue in substā-
tijs,siue in quouis alio genere rerū.Itaqz q̄ritur vtruz id
qđ est in potētia ex materia sit potentia,atqz ipsa poten-
tia,quidam putat/vel nūquid ipsa materia sit illud quod
est in potētia/vt alijs videt̄.Nisi hoc absurduz sit,nā ma
teria cum suapte natura prorsus impotens sit non pōt p̄-
bere aliquam cām,neqz subam ingerere cum ipsa haben
te deficiat.Itez neqz potētię p̄ncipiū affert cū prorsus sit
impotēs,neqz dat occasionem qualitatis eiusqz causa est
cū sit fm se qualitatis expers.Itez nihil hz fm se cū sit om-
nibus p̄uata inops ꝛ pauper de se.Itē neqz habitudo ma
terię est id qđ est in potētia,cū materia oīno sit absqz ha
bitudine.Itez neqz primi subiecti abūdātia cū ipm nullā
differentiā in seipso hz,neqz extēsio,vel cōtractio,vel ra
rificatio,vel inspissatio ipsius materię,quę est priuata oī
motu.Item neqz aliqđ aliud eoꝝ quę circa mām eē intel-
ligūtur est causa vt potētię sint.nā q̄daz speciei p̄paratio
videt̄ esse hęc potētia ꝛ nō habitudo eoꝝ quę qualia nō
sunt.Itez neqz spēs quatenus spēs ꝛ quatenus stat in pro-
pria pfectione fm se,neqz si hęc esset suba pduceret poten
tiam Nā cuz sit pfecta ꝛ tota in seipsa p̄cedit potētiā fm
partitionem spērum ꝛ formarū subsistētiū,itaqz relinq-
tur vt talis potētia subsistat ex cōcursu hoꝝ.s.materię ꝛ
speciei,vel eoꝝ quę se habēt vt materia ꝛ species seu for-
ma,itaqz potētia in materia pper spēz est fm participa-
tionē illa īmixtā rōnum p̄ferum quādo fuerit aliqua pri
ma aptitudo ab ipsis materię data perinde ac pticipatio
sit receptaculū habitus ꝛ susceptio receptaculūqz habit⁹
prius introducit̄ q̄ tendat in actum.Vnde corpus ꝛ ani-
ma quāuis hanc aptitudinē suscipiāt,tñ hęc oia saluant ꝛ
habēt pportionem ad mām fm quaz pportionē ad pfe-
ctiores seipsis tāqz ad formam sint coordinata fm hanc
primā subsistētiā materię suipsius possident aptitudinē
ad perfectiorē participationem.naz ea quę sunt in gene-
ratione cū ab impfecto ad perfectū pficiscūtur ꝛ promo-
uētur suscipiunt prius pmotionez receptionis habitus.
Deinde pfectiores participationes sortiūtur.naz cū par
ticipatuz maneat,ꝛ participans sit qꝫ simul totā formam
recipere non pōt semp aliam participationē impfectio-
rem ante aliā pficiscendo ad perfectiores suscipit.Vñ in
animalibus etiā quādaz pportionē potētiarū corporis q̄
sunt intellectuales ꝛ pure incorpōreę eādē aptitudinem
cōsiderare possunt,manifestuz igitur ex his sit qꝫ illę po-
tētię sunt cōmunes corpori ꝛ aię atqz animali ł sunt atqz
quo ad agendū ꝛ patiēduz/vel nō patiendū simplr se ha
beant cōsiderantur fm cōem quādam participationem.
Quinimo perspicuum sit ex eisdem quę sit eoꝝ inclina-
tio ad vtrāqz.s.ad potētiam ꝛ impotētiam,nam cum ipsa
subiecta rōne materię cōmisceātur cū participationibus
rōnum,ideo ea quę pueniūt a ratione ambigua sit,ꝛ an-
ceps inclinata ęqualr ad potētiā ꝛ impotentiam.Vñ oia
alia etiā quę dici solent de nāli ordine taliū potentiaruz
perspicua sunt qui exacte ipsa ingruunt,ꝛ scientia partici-
pāt,quoniā etiā trāsmutatio cōsideret̄ fm naturales po-
tentias,quādoqdez ipse cōsiderent̄ quatenus pducunt ꝛ
pcedunt ad perfectuz atqz quatenus magis ꝛ minus in-
sunt eisdem,qa semp aptitudines naturę pcedūt,ꝛ ꝯsan-
tur in pcessione ad aliud.Sed aiaduersiōe quoqz dignū
erit,ne forte hęc circa cōposita ꝛ participata potētiarum
p̄mo subsistāt,ꝛ ī ipsa positiōe nihil tale putant̄.naz huiꝰ

vis quādam participationez formarū,nisi potius parti-
cipantia potētijs cū per seipsa sint potētię expertia non su
scipiant mutationē ad perfectū,neqz pmotionem,sz hęc
habent fm naturales potētias quę pper materialē indi
gētiam ꝛ extēsionem inclinationē ve ad perfectā formaz
pręhent pmotionem suā participātibus eis,ꝛ transmuta
tione m ad pfectū eēn⁰ᵉ atqz motuz fm magis ꝛ minus,
tradit magis sz vitalē pticipatarū rōnūqz fm spāle deter
minant̄ participantia per motū.Iuxta quoqz eādē̄ serie
exactę contēplationis sermo faciēdus est de molli ꝛ du-
ro,vnde hęc p̄mo fiant,itaqz diuisio atqz distantia,q̄dā
est solida,q̄dam ꝟo est rarior quę efficiunt durū ꝛ mol-
le.Simlr inspissatio ꝛ rarefactio/vel vacui multi iterca-
pedo,vbi ergo hęc cōpactio ꝛ repletio vacuitatuz diffe-
rentiā in vtrisqz exhibet,vel materię abūdātia defectus
suā faciunt,hoc qdem eē duruz,aliud ꝟo molle,vel po-
tius oia talia efficiunt pprietatē aduenietem ꝛ facientem
hęc diuersa fm rōnem,igit̄ si defecerit potētia ꝛ nō pote
rit seipsam retinere duritiei cōtrarię formę subsistet,qñ
quidē mollis potētia cōsistat in eo quo potētia seipaz su
stinet ꝛ eleuat se ad sublimia hoc mō subtiliando se po-
tētia molliꝰ ꝛ teneriorez consistentiam efficit.At si iste
est modus quo molle ꝛ durū fiant,pfecto contrariū ac-
cidere ei quod Aristo.vult.naz amplius nō esset duruz
fm potētiam,ꝛ molle fm impotētiaz,sed ecōtrario.naz
subtilitas substinēs seipsa erit potētia eleuandi seipsaz,
duritiei autē erit impotētia huius talis,itaqz melius est
loco illoꝝ differentiā duri ꝛ mollis assignare fm conti-
nētiam excessus vel defectus partiū eoꝝ.nā alia huic cō-
sonant differētia ꝛ durū diceret̄ habere potētiā nō faci-
le diuidendi,ꝛ molle hz impotētiaz eiusdem talis.Nam
difficile diuisibile/vel facile diuisibile fm excessum vel
defectum cōstitutionis cōnexionisqz partiuz duri ꝛ mol
lis cōsistunt,idem quoqz durū ꝛ molle quispiaz pōt assi-
gnare fm dūium magis vel minus spēi,nam durū est id
qđ magis retinet spēm,molle autē cōtrariū patitur.For-
sitā vtrūqz eoꝝ perficit fm rationes diuersas,ꝛ fm op-
positionē perfectā spērum,sicut calidū ꝛ frigidū,dulce ꝛ
amarum,spissum ꝛ rarū.Nam si omne qđ fm nām se ha
bet,id perfectā pprie speciei receptionez habet,ꝛ sunt q̄
dam mollia fm naturā vt animalia q̄dam tota ꝛ plante
ac in partibus aialis pulmo,quō itaqz erit molle deter
minatū fm defectum formę ꝛ speciei,quō igit̄ Arist.cō
siderat molle fm impotētiam nō facile diuidēdi,sicut ꝫ
ęgrotabile fm impotētiā non patiendi facile aliqd a qui
buslis.Nā ęgrotabile fm se subsistit fm priuationē ꝛ de
fectum formę,ꝛ nō fm oppositam spēm.Nisi forsitā du
plex spēs impotentię per hęc insinuet̄,vna qdem quę fit
fm priuationē,vt ęgrotatiuū ꝛ ęgrotabile habet impotē
tiam patiēdi facile a qbuslis huius oppositā potētia ha-
bet sanabile,alia ꝟo est fm spēm subsistentez,ceu molle
habet impotētiā vt non facile diuidat,ꝛ durum hoc mō
etiaz hz impotētiā,vt facile diuidat̄,itaqz molle fm im-
potētiam eam quę est deterius oppositoz determinatum
est.Forsitā etiā dicemus sanabile habere impotētiaz pa
tiēdi facile a qbuslis.Nisi aliqs molle vocare illō volue
rit qđ abest a po⁰ ob excellētiā ipotētię,nā duꝝ vt hēat
ꝛ eam impotētiaz quę fm oppōnez fit nō est incōueniēs
quādoqdem nō habeat ea quę cōueniunt molli,qđ est q̄
dam spēs,sed sanabile cū non habeat fm priuationez ea
quę ęgrotabile habet,pfecto nō dicet̄ habere impoten-
tiaz.Verū quō habeat pspicuuz est,qa eiusdem est potē-
tia ꝛ impotētia.Nā id durum est potētia non facile diui-
dendi ꝛ molle est impotētia vt existimo ecōtrario.s.faci-
le diuidēdi.Postremo Aristo.nō temere casuqz in calce

posuit hec exempla talium potētiarū, sed voluit insinuare ordinem ipsorum, quia cum sint vltime in natura oium potentiorum sunt quoq3 extreme res.

¶ Tertium autē genus qualitatis, passiue qualitates ⁊ passiones. Sunt autem talia puta ⁊ dulcedo, ⁊ amaritudo, ⁊ stipticitas, ⁊ omnia his cognata. Adhuc autez caliditas ⁊ frigiditas, ⁊ albedo ⁊ nigredo. Et quidez igitur he passiue qualitates sint manifestum est. Que enim susceperint ipsas qualia dicuntur ꝫm ipsas, velut mel, eo ꝙ dulcedinem susceperit dicitur dulce, ⁊ corpus album, eo ꝙ albedinez susceperit. Similr autem ⁊ in alijs. Passiue autē qualitates dicūtur non eo ꝙ ipsa que susceperint qualitates passa sint aliqd, neq3 enim mel eo ꝙ passum sit aliqd dicitur dulce, neq3 aliorum talium aliqd. Similr autez his ⁊ caliditas, ⁊ frigiditas, passiue qualitates dicuntur, non eo ꝙ ipsa que susceperint passa sint aliquid. eo autem ꝙ ꝫm sensus, quelibet dictarum qualitatum sit factiua passionis passiue qualitates dicūtur. Dulcedo enim passionem quādam penes gustum efficit. ⁊ caliditas penes tactum. Similr autem ⁊ alie, albedo autez ⁊ nigredo, ⁊ alij colores, non eodez modo dictis passiue qualitates dicūtur. sed eo ꝙ ipse a passione facte sunt, ꝙ quidem igitur ꝫm passionez fiant multe immutationes colorum palam. Verecūdatus enim aliquis rubicūdus factus ē, ⁊ territus pallidus, ⁊ vnūquodq3 talium. Quare ⁊ si aliquis natura aliquam talium passionum passus est, ex aliquib⁹ naturalibus symptomatibus similez colorez verisimile est ipsum habere. que enim nunc in verecūdari dispositio, eorum que circa corpus facta est, ⁊ ꝫm naturalez cōsistentiaz eadem dispositio fiet vtiq3, vt ⁊ naturalis similis color fiat. Quecūq3 quidem igitur talium symptomatum a quibusdaz passionibus difficile mobilibus, ⁊ permansiuis principium sumpserunt, passiue qualitates dicūtur. Siue enim in ea que ꝫm naturā consistentia pallor vel nigredo fuerit qualitas dicitur, quales enim ꝫm ipsas dicimus, siue ꝓpter egritudinem lōgam, vel ꝓpter estum idem hoc accidat, pallor vel nigredo, ⁊ nō de facili desistāt vel per vitā remaneant, passibiles qualitates ⁊ he dicūtur. Similr enim quales ꝫm ipsas dicimur. Quecūq3 autem a facile solubilib⁹, ⁊ cito desistentibus fiunt passiones dicūtur. qualitates autez non. non enim dicūtur quales quidaz ꝫm ipsas, neq3 enim rubeus ꝓpter verecūdari rubeus dicitur. neq3 pallefactus ꝓpter timorez pallidus, sed magis eo ꝙ passus sit aliquid. Quare passiōes quidem tales dicūtur qualitates autē non. Similr autē his ⁊ que ꝫm animaz passiue qualitates ⁊ passiones dicūtur, quecūq3 enim in generatiōe mox ab aliquibus passionibus difficile mobilib⁹ fiunt, qualitates ⁊ he dicūtur, velut insania ⁊ extasis ⁊ ira ⁊ talia. quales enim ꝫm ipsas dicūtur iracūdi ⁊ insani. Similr autem ⁊ quecūq3 alie extases non nāles, sed ab aliquibus alijs symptomatibus fiunt, vel ⁊ de difficili trāsmutabiles, vel etiā oino imobiles qualitates, ⁊ talia dicūtur. quales enim ꝫm ipsas dicūtur. Quecūq3 autē a facile ⁊ cito desistētibus fiunt, passiones quoq3 dicuntur. puta si tristatus aliquis iracundior est. nō enim dicitur iracūdus qui in tali passione iracūdior est, sz magis eo ꝙ passus sit aliqd. Quare passiōes quidē tales dicunt, qualitates autem non.

¶ Dicit rursus tertiū genus qualitatis vbi pro spē genere vtitur, vel etiā proprium genus dicit, nā etsi hoc genus qualitatis nō sit supmum genus, sicut simplr qualitas vel accidēs, tamē est etiā propriū genus, veluti diuisuz in ꝓprias spēs. Eqdem hoc genus est de numero eorum q̄ vocant genera subalterna. Diuidit ergo hic tertium genus in duo. s. in passiuas qualitates ⁊ passiōes qbus cōmune est ipsum quale qualitercūq3. naz ea que habēt tales qualitates denominant qualia. Itē eisdez passio est cōis. Eqdem passio cōmunis consideratur in vtroq3 horum differenter, quādoqdem vel aliqd velut vt passionez ingerit sensui vt dulcedo passionē quēdaz ingerit gustui, ⁊ caliditas tactui, vel aduenit tāq3 ad passionez factā sicut pallor aduenit timidis ⁊ rubor pudorq3 his qui pudore afficiūtur. Verū propria distinctio passiue q̄litatis ⁊ passionis est illa quā Aristo. postea inducit, naz q̄cūq3 principium acceperunt ab his passionibus ⁊ denoiatiuis que sunt difficile mobiles passiue qualitates dicuntur, velut pallor ꝫm naturā, vel nigredo, vel ea que fiūt ꝓpter egritudinem lōgam, ⁊ estus caloris immissionez, naz isti pallidi nō sunt ⁊ nigri eo mō sicut sunt illi qui ꝫm naturam dicūtur, sed quecūq3 principium acceperūt ab his que facile tollūtur ⁊ cito redeunt, ceu pallor qui pre timore fit, aut pudor in his qui verecūdiam habēt, passiones sunt, ⁊ ꝫm hac qualrcūq3 quales participantes quatenus patiētes dicūtur tales, naz tales dicebamus rubedine ⁊ palledine affici nō tñ quales, naz qualia tales passiōes sunt, ideo nec denoiant tales pallidos vel rubeos, sed dicim⁹ ꝙ patiūtur hmōi talia. nam qz pallore vel rubore affecti sunt, sic aliquo modo participant qualitate, tñ non quatenus quales facti sunt rubei vel pallidi. Silr in anima etiā iuxta quādam ꝓportionem passiue qualitates dicuntur, nam ira ꝫm naturaz ⁊ mā suetudo atq3 ea que habitu acquisite sunt dici passiue qualitates possunt, quādoqdem habētes iracundi ⁊ mansueti dicant quales ꝫm eiusmodi qualitates ⁊ passiones animi vocātur, que aliqb⁹ eueniunt ⁊ exiguo tēpore durant, sicut ille qui tristitia iracūdus fit. non enim dicit talis iracūdus, sed dicit irat⁹. Verū horum dictorum sentētia talis est, sz prorsus aliquis hoc in loco etiā q̄reret quō prius depositionem ⁊ habitum desi

gnauit perfacile mobile ⁊ difficile mobile, ⁊ nunc distinguit passiones ⁊ passiuas qualitates per eadem. Sed iaʒ diximus in illis nõnulla que huic q̃stioni satisfaciũt, quia ibi tradidit habitus ⁊ dispositiones que ex doctrina ⁊ extrinsecus eueniũt tanq̃ difficile mobiles ⁊ facile mobiles perfectiones, hic autem tradit passiuas qualitates ⁊ passiones que sunt secundum naturaʒ facile vel difficile mobiles. Q̃ ꝺ si hec nõ sufficiũt alicui, repetantur etiam nunc hec breuiter .s. q caliditas quatenus disponit qualecunq; subiectu dispositio dicit̃, ⁊ quatenus hʒ permanẽtem dispositionez habitus vocat̃, que etiã quatenus ab aliquo agẽte sui perficietenus fit passio dicit̃ ⁊ quatenus ꝑmanenter ⁊ intrinsecus fit passio dicit̃ passiua q̃litas. Equidem vtraq; hec .s. vt a passione fiat aliqd, ⁊ vt passionez sensibus ingerat secundum passionem cõsiderãtur. Naʒ secundum hec vtraq; passio cõsideranda est in ipsis, quare caliditas si per aliquaʒ moram fuerit in ipso corpore habẽte vel inducẽte illam in alio dispositio ꝑfecto erit, sed calefacti hoc modo iã vt habent speciem caliditatis ⁊ neq; aliud calefacere, tunc passiua qualitas dicitur, si autẽ species ipsa cõsiderat̃, q̃tenus fit passio ꝑfecto erit, quare cõsulis Aristo. eisdẽ nominibus .s. facile ꝑmanere ⁊ facile trãsmutari in hoc genere qualitatis vsus etiã sit, tñ non eisdeʒ significationibꝰ ea accepit, sed designat dicẽdo passiuas qualitates existentes aliquo mõ secundum naturaʒ eẽ a quodã accidente .s. ab hoc quo inferũt passionẽ sensibus. Atqui videbunt̃ non eẽ simpl'r qualitates, sed magis substãtie, quãdo quidem partes substãtiarũ, ⁊ partes subarũ sint substantie. Nisi quia nõ est ocendũ caliditatẽ ignis eẽ passiuaʒ qualitatem secundum diffõnem ipsam, ac spẽm ⁊ substãtialem participationez ipsius, sed partes substãtie, ⁊ eam affectionẽ qualitatis q̃ in corporibus fit ab ipsis afferendaʒ est passiuaʒ qualitatem esse, cuius rei maximuʒ indicium est, quia spẽs substãtiarum nõ cõiunguntur sensui, neq; illum attingũt ⁊ mouẽt, quãdoquidem sensus nõ sit substantiarum ꝑceptiuus. Nã ipsas vix intellectus recipit, sed sensus est receptiuus qualitatũ que a spẽbus ⁊ rõnibus fiũt, quas q̃litates etiaʒ corpus natũ est recipere, ⁊ hꝫ qualitates mouent sensum. At sensus ab ipsis aliter ⁊ al'r diuisis afficit̃ ⁊ disponit̃ ꝓpter hoc igit̃ illas qualitates motiuas que sensui cõiũgũtur, ⁊ illũ attingũt, passiuas qualitates eo q agunt dicere solemus, ac ẽt quia habent ꝓprias naturas cognatas, ac motus motionesq; passiuas sensu. Verum nõnulli mirantur quõ mel dicatur dulce quia suscepit dulcedinem. nã dulce prorsus sine dulcedine eẽ non potest, itaq; mel quõ suscipit id qꝺ habet? Sed ad hoc dicimus q Aristo. declarauit hoc per illud exẽplum, qꝺ subiũxit dicẽdo, ⁊ corpus album eo q albedineʒ susceperit, q̃re innuit etiaʒ q mel vt corpus suscipit dulcedineʒ. Sed iterũ instant quõ cuʒ dixisset Aristo. velut mel eo q dulcedinẽ susceperit, dicit̃ dulce, mox subiũxit, neq; eniʒ mel pati aliqd dr̃ dulce, neq; aliorũ talium aliqꝺ. naʒ si suscepit dulcedinẽ quõ non patit̃ ipsam? Nisi quidez mel susceperit dulcedinẽ ducẽtem gustũ in passione ⁊ ipsum nõ sit passuʒ aliqꝺ dulce, sed secundum substantiã suaʒ habeat ipsam dulcedinẽ. Equidez ꝓprium passiue qualitatis est vt inferat passionẽ sensibus, quãuis nos eos nõ multuʒ exercerẽmꝰ siue per passionez aduenirent subiectis, siue sine mutatione ⁊ alteratione. Quidem vocant̃ qualitates ab his qui possidẽt eas ⁊ qui dicuntur quales secundum eas, siquidem qualitas est ea res secundum quã vnũquodq; quale dicit̃. sʒ passiue qualitates dicũtur quatenus assumũt passionem quã sensibꝰ ingerunt. Item quõ inquit albedo ⁊ nigredo ⁊ alie colores nõ eodeʒ modo passiue qualitates dicũt̃, sed fieri dicunt̃ facteq; eẽ a passione, que quãdoquidem ipse egent in sensum disgregantes ⁊ cõgregantes visuʒ. Itẽ alie qualitates ex passione adueniunt, naʒ corpore mota calefiunt ⁊ pudor aduenit cũ quis erubuit. Nisi forte cũ sentimus calidũ nõ efficimur calidi, sed quãdo sentimus albedinẽ aliquod albũ in nobis fit. Non enim materia albi oculus fit recipiens spẽʒ albi, quẽadmodum manus calore calefit, ⁊ quãuis oculus aliqd patiat̃, tñ non fit albus, iccirco quãq; Aristoteles alibi dixerit visuʒ pati, ⁊ de hoc fidẽ faciat ex eo q post receptionẽ excellẽtiã visibilium nõ põt ipse suscipere videreq; minora visibilia, sed videt̃ adhuc videre illis tãq; habeat reliquias ipsoruʒ, itaq; quãuis hec dicat, tñ hec non aduersant̃ his que nũc dicũtur. Naʒ hoc in loco cõsiderat differẽtias passiuarum qualitatuʒ, quatenus nõnulla cõmunicãt eandem qualitate, nõnulla vero minime. Vnde si oĩs passio per motũ fit, ⁊ oĩs motus est in tẽpore, itaq; omne patiẽs in tẽpore patit̃. Si igit̃ visio videtur fieri sine tẽpore atq; subito, itaq; nõ per passionez fiet. Nisi Aristo. videatur dicere tactum etiã sine tẽpore ⁊ subito pati, qua rõne caliditas ⁊ frigiditas passiue qualitates erunt ⁊ nõ passionẽ inferentes, sed veluti ꝑ passionem introducte. Forsitã autez neq; in solis colorибꝰ verũ est sensum nõ affici eadẽ qualitate .i. visum nõ fieri album vel nigrũ. Nam neq; auditus acuit̃ vel obtũdit̃, sʒ etiã colores disponũt visum, quẽadmoduʒ etiã vnũquodq; aliorũ sensibiliũ suũ sensuʒ disponit. Videt̃ itaq; ꝓprioʒ esse colorũ vt aliis adueniãt. Etenim colores etiã his a quibus inseparabile sunt, ceu albedo niuis ⁊ id genꝰ nõ sunt simpl'r substãtiales, sed adueniũt, siquidem nix fit coagulatio niuis ꝓpter excellẽtiã frigiditatis, cuius vero sic coagulati albedo est q̃dam passio ⁊ ꝓprietas. Eodẽ quoq; modo pallor est in his qui timidi sunt, ⁊ rubedo in his qui pudore afficiũtur, quãdoquidem hec sint ꝓprietas dispositionum anime. Nam in timidis timentibusq; cũ sanguis recurrit ad cor, velut ad ꝓpriuʒ principiuʒ, ⁊ nõ amplius apparet in facieʒ, nũ efficit pallorem accidentem, sed in quibus sanguine euacuãtur, al'r pallor accidit, sed erubescentes tum erubescimus quãdo sanguis a corde ad faciem defluit, ac veluti principalez faciei colorem occupãs atq; obscurans ⁊ instar vmbre ꝑcedens color a turpi aduenientte ꝓpter cogitationẽ occultatur, ⁊ tunc pudor fit. Quãdo igitur ⁊ ab vtero tales cõcursus fierẽt per qualescũq; causas tales colores essent nãles, ⁊ ꝓpter hoc a natiuitate tales ⁊ tales videntur, quare oẽs qualitates secundum colores merito dicũtur fieri ex passione ⁊ accidẽtia eẽ atq; aduenientia. Etenim niui albedo ⁊ corui nigredo aduenit secundum quãdam passionẽ ꝑcedẽtem, que etiaʒ in naturali cõsistentia inest. Et nemo putat me dicere q mutatio ipsa ꝑcedens ⁊ motus efficiat colores, sed rõnes coloruʒ que iam in natura cõstiterunt efficiunt colores. Quidem eo que mutantur secundum ꝓprietatem mutationis ⁊ cõuersionis sue ad rõnes acceptũt ꝓprie participant rõnibus, ⁊ ab eisdeʒ specificant̃. Nã alia est ipsa rõ stans, ⁊ aliud est subiectũ simpliciter, q his subijcit̃ ⁊ aliud est id qꝺ de subiecto ⁊ participatione rõnis cõponitur in quo mutatio ⁊ passio cõsiderat̃. Nã simplex ꝑ se nihil pateretur, itaq; neq; in pallidis vel erubescẽtibus mutatio nõ efficit colorẽ, sed proprium sanguinis est coloreʒ trãsmutare quãdo vel internus fit, vel quãdo ad exteriora defluit. Quãuis ergo colores a passione fieri dicat Aristo. nihil aliud dicere ꝑcul dubio corpora fieri apta ad receptionẽ taliuʒ colorum ꝑ passiones. Sed sit Eudorus quõ in prima spẽ qualitatis inter dispõnes numerauit caliditatẽ, frigiditatẽ, egritudinem, ⁊ sanitatem, ⁊ hoc in loco easdẽ collocat in passiua qualitate tãq; in alia specie. Forsitã dicemus q sibi accipiebant̃, quatenus disponebant, ⁊ aliquo modo se habe-

bent ad positionẽ ſm calidū ꝛ frigidū, hic vero conſideraꝉ paſſiua qualitas, quatenus efficit paſſionez in aliud. Vnde aliqḋ idez alio ꝛ alio mõ acceptū nihil ꝓhibet ſub alia ꝛ alia ſpẽ collocari, ceu Socrates quatenus hõ ſubã eſt, ſꝫ quatenus ſpẽs eſt ad aliquid. Similr̃ ẽt caliditas q̃tenus diſponit aliquo modo ſubm diſpoſitio erit, ꝛ q̃tenus calefacit ſenſuz paſſiua qualitas erit, quare ſm diuerſos modos eadẽ caliditas erit vniuerſis ſpẽbus, quãdoquidem ſi cõſideraꝉ ſm ꝓprietatem et ſuū caracterẽ diſpoſitio eſt, ſi vero conſideraꝉ ſm permanẽtem mutationem paſſionis erit paſſiua qualitas. Sed dices q̃uo ibi dixit ea quę celeriter pereunt ꝛ trãſmutant dixit eſſe diſpoſitiones, ꝛ hic vocat ea quę trãſmutantur celeriter paſſiones ꝛ nõ amplius qualitates. Niſi q2 eoꝝ quę ſunt facile mobilia alia ſunt diſpõnes quę ꝓpter id qualitates ſunt ꝛ caracterem imprimũt ei qḋ diſponiꝉ, alia vero ſunt motus facile ſolubiles qui in ſolis paſſionibus cõſiderant. Proinde tales motui paſſiones vocãtur, ꝛ nõ ſunt digni noie qualitatis, quãdoqdez neq3 dicanꝉ quales q ſm ipſas patiũtur, itaq3 nullum abſurdū eſt, ſi q̃dam ſub qualitate ordinẽtur, ꝛ q̃dam nõ. Itez animaduerſione dignū q̃uo Ariſto. ordinauerit paſſiones ſub qualitate, ſi qdez aſſerit qualitates ꝛ paſſiones eẽ tertię ſpecies q̃litatis, ꝛ poſterius ſubiũgit dicendo talia qdem dicũtur paſſiões qualitates autẽ nõ. Nam qdam putãt hoc eẽ dictuz non ſine defectu. ſ. illud (qualitates autẽ nõ.) Nã putant B deficere. ſ. (nõ ſunt paſſiuę.) Perinde ac ipſe paſſiões ſint q̃litates, ſed non paſſiuę qualitates. Alij vero putãt in idez ipſas paſſiones incidere ꝛ paſſiuas qualitates, ꝛ q̃uis B mõ plane diſtinguantur cū ſorſitã, tñ q2 paſſio cadit ſub paſſiua qualitate tãq3 qõdaz tẽporale adueniens ipſi, ꝓinde ſic ait ipſaz ordinari ſub illa. Verū Alexãder inquirendū eẽ non putat ſi paſſiones ſint ſub qualitate. Nam ipſe Ariſt. non ſoluz paſſiuas qualitates, ſed etiã paſſiones ſub eadẽ ſpecie ordinauit, quandoqdem dixerit, tertium autẽ genus qualitatis ſunt paſſiuę qualitates ꝛ paſſiones. Nõ eniz cõſentaneū eſt vt in idez reducat ipſe cū ſit dicturus ipſorū differentiã. Nam per has ſpẽi qualitates ꝛ paſſio determinaꝉ, quare etiaz paſſio erit qualitas, nam ſpẽbus inſunt noĩa generū. Sed pace Alexãdri aſſerere ꝙ Ariſtoteles dicat ipſas paſſiones ſimplr̃ eẽ qualitates perſpicuo repugnat verbis Ariſt. quãdoqdẽ ipſe plane dicat (quare paſſiões qdem talia dicũꝉ, qualitates autẽ non.) Similr̃ etiã ſecernere ſepararereq3 paſſiões omnino a qualitate repugnat eis verbis quibus ipſe dicit vnuz genus qualitatis eẽ etiaz paſſiones. Sed ꝙ reducere paſſiones in idẽ cuz paſſiuis qualitatibus abſurdũ ſit ꝑſpicuum eſt, quippe Ariſto. euidentiſſime ipſas diſtinguit. Forſitã igitur paſſiua qualitas, vt eſt qualitas nõ eſt paſſio, lꝫ eis ſit cognata, quãdoqdem nequeamus intelligere, neq3 noiare paſſiuaz qualitatem ſine paſſione. Vñ videtur paſſio eẽ aliquo mõ imperfecta ſpẽs paſſiuę qualitatis cuius paſſionis paſſiua qualitas eſt perfectio. Sicut igiꝉ diſpoſitio cū habitu cõnexa fuit, ita etiã hic paſſionem cū paſſiua qualitate copulauit, nã ſicut diſpoſitio ꝓcedit habitū, ſic etiam paſſio eſt velut ſuppoſitio paſſiuę qualitatis, quocirca quatenus vt imꝑfecta ꝓcedunt, ꝛ ab his ad illa fit trãſmutatio hac rõne paſſio non diſtat nec differt ab ipſis qualitatibus, ſed quatenus deficiũt a perfectione, quę eſt in ipſis, quãtū ad naturã ſpecierū, ꝛ quãtum ad cõſiſtentiã permanẽtez, ſic ſeparanꝉ qualitates a paſſione, quãdoqdez Ariſt. dicat (ſicut colores pauci tẽporis a paſſione fiunt, ita ꝛ diuturni ex eodẽ accidunt) Verū ſectatores Nicoſtrati abſurdū eſſe putãt vt oẽs colores fiant ex aduenienti paſſione, ꝓſertim illi q ſunt cõnaturales, ꝛ ſubſtãtiales, ſicut color niuis. Nã in exẽplis quę adducebanꝉ de timore ꝛ pudore Ariſt. ꝓpoſuit paſſiones quę adueniũt. Vnde idẽ videꝉ ſentire oĩbus. Niſi humores qui qualr̃ ſiq3 circa corpus exiſtẽtes vſq3 ad faciem tendũt ac diffuſi ſint cõſequũtur colores q conſimiles ipſi videanꝉ. Eqdem humores imutari ſolẽt a paſſionibus, quo fit vt cõſentaneum ſit vt colores ſequanꝉ mutationes, vel complexiones aliquales corporuz. Verũtamen neq3 hoc dicit. ſ. ꝙ colores naturales extrinſecus adueniãt velut niuis albedo, ſed inqt ꝙ ſi quis intelligeret primez cõſtitutionez niuis q̃uo a principio ipſa facta ſit, profecto inueniet corporeitatez ꝛ ſubiectuz ſm aliqualẽ mutationẽ, ꝛ aliqualez cõplexionem talem colorez accepiſſe, quodqdem etiam aliquis ex his quę videnꝉ ad memoriã reuocare atq3 intelligere poterit. Nã ſicut colores qui vidẽtur aliqualr̃ complexionibus corpoꝝ aſſimilãtur, ſic etiam in alijs fit, q̃uis illi naturalr̃ fiant. Pręterea ſunt nõnulli qui has qualitates cõſimiles negãt eẽ paſſiones vel paſſiuas q̃litates ꝛ affirmant eas eſſe partes ſubſtãtiarum ꝛ ſubſtãtias, itaq3 perſpicuū eſt ꝙ iſti, neq3 ſuſceperunt quę a ꝓncipio dubita fuerunt de coloribus naturalibus. Andronicus vero voluit paſſiuas q̃litates nõ eſſe diuidendas in his quę efficiũt paſſiões, ꝛ his quę ex paſſione cõſiſtunt, ſed aſſerit oẽs tãq3 ex paſſione conſiſtentes paſſiuas eẽ, ꝛ factiuas accidere ipſis. Naz calidũ calefacere põt, vnde q̃tenus q̃dam in alia aliquid faciũt, non qualis, ſed efficientia ipſa vocamus, ceu calefactiua appellamus, ꝛ nõ calida, quę qdem calefactiua ad aliqd ſunt, ſicut cõbuſtiuum ꝛ combuſtibile ꝛ id genus. Proinde calidū quidem eſt nullo exiſtẽte calefactibili, ſed calefactiuū ſine calefactibili eẽ non poteſt. Cum itaq3 hęc ad ad aliqd eſſe dicanꝉ, ꝛ qualia nõ ſint ad aliqd, ſed ſe hñt aliqualr̃, iure itaq3 efficiẽtia nõ erũt qualitates. Vnde dicẽdum eſt ad hãc dubitationem ꝙ opꝫ conſiderare paſſiuas qualitates quę fiunt in ſenſibus, cõſiſtere fieriq3 nõ quatenus ex agente quodãm ꝛ patiente fiunt, neq3 quatenus ad cõuertentiam dicuntur, ſed oportet intelligere ſimplicez ꝛ ſimpliciter ſpẽm paſſionis per ſe tãq3 qualitatem in qua nihil actionis ꝛ copulationis agẽtis in ipſaz patiens adaptamus. Naz hoc quale eſt ſpẽs ſeparata ab his quę ſunt ad aliqd, ꝛ alias ſpẽs eſt paſſio ob ea quę ſuſcipiant aliqḋ ſenſibile, ꝛ aliquã ſiĩitudinem a ꝓcedentibus paſſionibus. Proinde ꝛ Ariſto. paſſiuas qualitates diuidit cõtra ea quę ſunt a paſſione, ſolet etiã afferri, quędã oppoſitio ad ea quę dicta ſunt, quãdoqdez illud. i. paſſionem ingerere, vel ex paſſione fieri paſſibilẽ paſſiuam qualitatẽ indicet ſoluz habitudinẽ illius ex quo fit ex aliquo vel illius qḋ efficit in aliquo quã qdez nũq3 diceret Ariſtoteles eſſe paſſiuam qualitatẽ. Verū nos reſpondebimus ad hoc ꝙ qualitas paſſiua nõ dependet ex habitudine, ſed ipſa alteri aduenit, ſed ꝓprius paſſiuę qualitatis cõſideraꝉ ſm ipſam trãſmutationẽ quę nõ eſt ſm eẽ, quandoqdem hęc nõ ſit ꝓpria qualitatis, ſed ꝓſuppoſita ſubſtãtia qualitas aduenit ipſi tãq3 etiam ipſa adueniat ipſi eſſe. Hęc itaq3 de dubitatiõe dicta ſint. Cęteruz tertia ſpẽs qualitatis differt a prima ſicut Porphyri⁹ ꝛ Iamblicus tradunt, q2 ille qualitatis ꝓmę ſpẽi perfectionem habẽt ex doctrina, hę vero tertię ſpẽi per naturaz inſunt. Sed forſitã pace Porphyrij ea etiã quę natura inſunt in illis qualitatibus ꝓmę ſpẽi complectũtur, ſicut caliditas, frigiditas, ꝛ hmõi alia, tamẽ differẽtia eſt, q2 hic tradunꝉ quatenus ſunt ſm paſſionẽ, ibi vero quatenus ſunt diſpoſitiones ꝛ habitus. Itẽ a qualitatibus ſecũdę ſpẽi differũt hę tertię ſpeciei quatenus ille cõſiderabantur, quatenus erãt potẽtię ꝛ aptitudines, hę vero ſunt magis actus, ꝛ ſm

formã quãdaʒ subsistût. Veruʒ si quis cupit addiscere ordinem ipsoꝝ, ocedẽdũ est ꝙ specificatio quę ex passione ꝛ trãsmutatione fit, deficit a qualitatibus per se nãlibus ꝛ ab his quę sunt ꝑmę speciei, ꝛ q̃cunqꝫ sunt ſm actũ, ꝛ quę cũqꝫ ſm naturalẽ potẽtiã ꝑmo ꝯsistunt, ꝛ alterationes ſm motum differũt inter se. Proinde Archytas videt̃ ordinasse spẽʒ qualitatis ſm passioneʒ ante spẽʒ z^am naturalis potẽtię. Et forsitã hoc magis rõneʒ hʒ, q̃a qd actu est, opʒ ꝑcedere id qd potẽtia qualitercũqꝫ est. Sed hoc etiã sciendus est ꝙ Archytas totã hanc spẽm qualitatis in passione proprie versari ꝛ specificari tradit, ꝛ hoc ipsius cõmune elemẽtũ tradidit cõplectens simul cũ diffõne passiuas qualitates, ꝛ passiones quo pacto multa dubia euadit, ꝛ simul naturã ipsoꝝ diffinite cõplectitur. Nam hęc spẽs qualitatis pura nõ est neqꝫ sine materia ꝛ corpore, neqꝫ in forma spẽue fixa est, sed videt̃ quędã natura media esse corpoꝝ ꝛ formarũ spẽrumue quę q̃dem assimilatur corporibus ſm passionẽ, ꝛ quatenus spẽs fit a passione, vel assumit formã in seipsa a specie, sic cognata est rationi ꝛ formę. Vnde qd imutatio aliqua, ꝛ alteratio cõsideretur ſm tales qualitates ꝑspicuum est. Nã hoc visu comꝑhenditur, sed illud inq̃sitione dignuʒ est, forsitã ne talis mutatio sit causa taliũ qualitatũ, sed ipsa quoqꝫ nõ sine ratione est causa. Eadem ipsa forma ꝯsiderata in ipsa proprie q̃litatem cõstituit. Nã motus est tãq̃ id qd in ordine materię prius supponit̃ ꝛ prius ministrat ꝑncipali causę quę est pars descẽdens a rõne ꝛ informãs motum indefinitũ, quę etiam neqꝫ patitur, neqꝫ alterat̃, sed etiaʒ passionem ingerit, vel in passione ꝑncipalr̃ cõsistit. Forsitã autẽ veruʒ est dicere ꝙ ſm eundeʒ sit passio in subiecto, itaqꝫ ꝛ in coloribus, mutationes fiũt circa cõpositũ corpus, sed rõnes singuloꝝ coloꝝ sunt in natura, quorũ distributio fit ꝛ participatio quatenꝰ corpora participãt colore. Itẽ inquirere dignuʒ est quid sit hęc passio. Nam passio dicit̃ vel destructiua substãtię, vt putrefactio corporis inducens corruptioneʒ illi qd putrefit, vel oppositũ huic facit. s. conseruãs subiectũ per transmutationẽ vt sit tale ſm naturã fiat passiones cõseruãt ꝛ cõtinuãt sensus ſm se tãq̃ sensitiuos, et alio modo dicit̃ passio ipsa trãsmutatio ab eo qd est in potẽtia in actuʒ, vt quãdo cera in diuersis formis ficta formataqꝫ diceret̃ pati, fieri quoqꝫ potest hoc modo vt passiones diuidant̃ ſm spẽs motuũ. Nam passiones vel fieri ſm substãtiam, vel ſm quãtuʒ, ꝛ passio quę nunc q̃ritur, nec ſm substãtiam, nec ſm quãtum est passio, imo neqꝫ oĩs passio qua quales dicimur, quãdoq̃dem hoc genus passionis, qd hic inq̃ritur sit vna spẽs qualitatis determinata, sed siq̃deʒ est passio in qualitate quę cõsistat versetur qꝫ fieri ac in trãsmutatione ad eas quę sunt ſm actum passiuę qualitates talis passio erit huius spẽi. nam initia sunt quasi ꝑparationes passiuarum qualitatuʒ, quocirca Aristo. in metaphysica passionẽ diuidendo inq̃t, passio q̃dem dicit̃ vno mõ q̃litas ſm q̃ alterari cõtingit, velut album ꝛ nigrum, dulce amarũ, grauitas ꝛ leuitas, ꝛ q̃cũqꝫ alia hmõi. Altero ꝯo modo passio est actus alterationis, adhuc ille alterationes ꝛ motus sunt magis nociue ꝛ acerbissima nocumenta, adhuc magnitudines calamitatũ ꝛ aduersitatũ passiones dicũtur. naʒ alterationeʒ tam etiã quę ſm actionẽ alteratio est, ꝛ nocumentũ motũ, ꝛ alia hmõi, velut motus reduxit ꝛ collegit sub passione, quocirca apparet merito ꝙ Aristo. non segregauit passiones a qualitatibus. nam circa alterationem ꝛ motũ passionuʒ subsistũt passiuę q̃litates ꝛ cõplentur ꝛ specificant̃ ab ipsis. Imꝑfectus ꝯo tãq̃ in ordine materię ꝑsupponitur ꝛ cognatum qualitatibus ẽẽ, merito passionũ comꝑhendit̃. Postremo q̃ꝫ ꝑmanentia ꝛ difficile mobile videt̃ ẽẽ ꝓprietas passiuę q̃litatis distinguẽs ipsa a passione, iccirco non est ꝑmanẽtia ita intelligẽda, sicut illa quę est in habitu, sed opʒ intelligere ꝑmanentiaʒ illam quę est ꝓprie passionũ. Naʒ opʒ id qd quale esse existimat̃ qualitercunqꝫ manere vt sit ꝛ dicatur qualitercũqꝫ quale nõ ꝑmanentia specificatũ vt habitus, sed permanẽtia qualitatis in passione. Item q̃a passiuas qualitates diuisit in passiuas qualitates animę ꝛ corporis, inq̃rendum est si stupor irę ꝛ alia sint animę ꝓpa, an cõmunia etiã corpori aĩalis. si ergo Aristo. placet in primo libro de aĩa, talia ꝓficisci vtriqꝫ a corpore vt sepe facile cõmouemur ad iram, etsi parue sint ea quę nos prouocant ꝛ sepe cuʒ magna fuerint non cõmoueamur, quãdo itaqꝫ affectio nõ mutat corpus, neqꝫ prouocamur ad passionẽ. si ergo hoc ita se habet vocauit has esse affectiones animę quatenus ipsa vtatur ꝛ ꝑstat in aĩali composito. Naʒ cõstitutiones cognate animę ad ipm corpus tẽdentes in generationeʒ ꝛ seipsas non tẽperantes continẽtesue, sed a corpore impellũtur, hę cuʒ sint materialiores causę sunt passionum alę. Itaqꝫ de his hęc dicta sint. Cęterũ tempus est ꝓficiscendi ad quartaʒ spẽm qualitatis quam Aristoteles subiũgit.

¶ Quartuʒ autẽ genus qualitatis, figuraqꝫ ꝛ circa vnũquodqꝫ existẽs forma. adhuc auteʒ cum his rectitudo, ꝛ curuitas, ꝛ si quid aliud simile est his, ſm vnũquodqꝫ enĩʒ hoꝝ aliq̃d dicit̃ quale, eo enĩʒ ꝙ triãgulare vel quadrangulare sit quale aliq̃d dicit̃. ꝛ eo ꝙ rectum ꝛ curuum. ꝛ ſm formaʒ autẽ vnũquodqꝫ quale quid dicit̃. Raruʒ auteʒ ꝛ densum ꝛ asperum ꝛ planũ, videbũtur vtiqꝫ quale aliq̃d significare. vident̃ autẽ aliena esse talia ab ea q̃ ſm quale dispõne. positioneʒ enim quãdam partium magis videtur vnũquodqꝫ significare. Spissum quideʒ enĩ eo ꝙ partes sint ꝓpe inuiceʒ. raruʒ auteʒ eo ꝙ distent abinuicẽ. ꝛ planuʒ quidẽ eo ꝙ in recta aliqualr̃ partes iaceãt. asperuʒ auteʒ eo ꝙ hoc quidẽ excedat, hoc auteʒ deficiat. Forte quideʒ igit̃ ꝛ alius vtiqꝫ aliquis videbit̃ modus qualitatis. Sʒ qui maxime dicũtur fere tot sũt. Qualitates quidẽ igitur sunt quę dictę. qualia autẽ q̃ ſm ipsas denoĩatiue dicũtur, vel quõcũqꝫ aliter ab ipsis. In plurimis quideʒ igitur, ꝛ fere in oĩbus denoĩatiue dicũtur, velut ab albedine albus: ꝛ a grãmatica grãmaticus, ꝛ a iustitia iustus. Similr̃ auteʒ ꝛ in alijs. In q̃busdam auteʒ q̃a nõ iacent qualitatibus nõia, non contingit denoĩatiue ab ipsis dici, puta cursiuus vel pugillatiuus, qui ſm potẽtiaʒ naturalẽ dicitur, a nulla qualitate dicit̃ denominatiue, nõ enĩ iacet nomẽ potẽtijs his ſm quas isti quales dicũtur, sicut sciẽtijs ſm quas pugillatiui vel luctatiui qui ſm dispositioneʒ dicunt̃. pugillatoria enĩʒ sciẽtia dicit̃, ꝛ luctatoria. Quales autem qui ab his denoĩatiue dispositi di-

cuntur. aliquãdo autẽ & nomine posito, non dicit denominatiue, quod sm ipsam quale dicit. velut a virtute studiosus. eo eni quod virtutem habeat studiosus dicit. sed non denoĩatiue a virtute. nõ in multis autem est quod tale. Qualia igit dicunt quę denoĩatiue a dictis q̃litatibus dicuntur, vel quomodocũq aliter ab ipsis.

Vide Euclidem p° elementorum qd sit figura. Vnd dixit vno pp ter circulã figurã ouale/& id genus/aliquis dixit pp triãgulũ & cetera alia.

¶ Merito quartũ & vltimum ordinem assignat huic generi vel speciei qualitatis, quãdoquidem cõsistat in superficie, & velut extrinsecum in extremo corporis fit. Verũ hoc genus multipliciter multasq partes hz, & primo in ipso cõtinetur figura, quę vno vel aliquibus terminis cõtinet, quę etiam & plani & solidi est terminus. Verũ ipsa non est sumẽda hic sm multitudinem linearũ & superficierũ. nam hoc modo figura esset quãtum, neq accipiẽda est sm colorẽ, sed sm aliqualem superficiei figurationem. s. quatenus in angulos redigitur/vel sine angulo est. Deinde cũ dicit, & circa vnũquodq forma. Sciendũ est quod forma dupliciter dicitur apud Arist. vno mõ de substãtialibus formis, alio modo de pictis & formis quę sunt qualitates superficiei, nunc igit forma cõsiderat non sm substãtialẽ formam. quãdoquidem talis nõ sit qualitas, sed cõsideratur quatenus aduenieñs substãtialibus formis circa supficiem apparet quatenus dicimus aliqua eẽ pulchra & decora, vel deformia & dedecora. Nam tales formę q̃litates sunt, sz hę qualitates quę circa colorẽ & figurã consistũt. Verum animaduersione dignum est, ne forte & illorum sint cõtentione, quia hoc Iãblicus non amittat. Proinde quidam putãt formam dici de his formis quę in solo aiali sunt, & figuram de his quę sunt in his ipsis inanimatis, sed neq secũdũ artificialem cõsuetudinem, neq sm multorum vsum bene recteq hęc dicũtur. nam & nomina alternatim aiatis & inanimatis tribui solent, quãdoquidẽ figura similiter dicatur de animatis & forma de ipsis inaiatis cuius vsus & vtriusq sic dici ratio testis est. nam si sm terminum supficiei & ipsius typum forma dicitur profecto hoc mõ, nihil etiã insinuat qd vitam habeat, vt possit in animatis cõgnire figurę quoq terminus non phibet quin naturalibus & corporibus aiatis cõueniat. Sed forsitã dicẽdũ est figuram dici de sola circũscriptione extrinseca & forma de cõmensuratione, vel de pportione eorum quę terminant. nã terminum speciei in supficie forma imitatur. Verũ quidam intelligunt formã dũtaxat naturalibus congruere quam opinionẽ videt Iamblicus admittere ĩ his quę deinceps dicit, perinde ac forma dicat de mathematicis & prorsus de figuris, & pp ter hoc. inquit. Iamblicus dictũ esse ab Aristotele circa vnũquodq formam, quia veluti materialis in indiuiduũ collocata est. Proinde Iãblicus inquit rectitudinem & curuitatem dici quãdam cõem qualitatẽ de geometricis figuris & forma, & pp ter hoc cõmune & extẽsum ad vtrãq, & cõphẽsum in formis & figuris cõiter, ac quia in plus se hz quam vtraq pp ter hoc seorsum numerat. nã vt ipse ait linea quatenus linea quãta est, sed recta quatenus recta vel curua intelligeret esse qualis, similiter superficies quatenus supficies quãta est, sed quatenus plana, vel decliuis erit qualis, similiter in forma vt ait hęc cõsiderãtur. Sed pace Iãblici forsitã rectitudo & curuitas linearum, inerit lineis & superficiebus sm seipsas, sed formę non sm se, sed sm accidẽs quatenus forma cõplectit figuram vt mea est sententia, qd si aliquid aliud his rectis & curuis simile, ceu figurã instar clieis & chocię, aut instar coni & instar lenticularis quę sunt, figurę apposuit pfecto id tale, & q̃cunq tales mixtã hz naturã ex recto & circulari, sicut geometrę afferunt. Quod autem hę figurę & formę sint qualitates probat per diffõnem qualitatis. nam si aliquid dicitur quale ab vnoquoq eorum, & illud a quo aliquid quale dicitur qualitas est, itaq vnũquodq eorum erit qualitas. Proinde subdit rarum & densum non denominari a raritate & densitate, neq aliqua qualitcũq se habẽtis facere rarũ & densum, sed rarũ & densum fieri pp ter distantiam partiũ, vel approximationẽ adeo inuicem, vt si aliquod corpus etherogeneũ icideret hoc dicit rarum, ceu spõgię & pumices, sed densum est illud qd habz partes cognatas & cõnexas adeo pp e, vt nullum etherogeneũ itercipi possit, ceu in auro & ferro id cõsiderat, si ergo hęc magis positionẽ partium indicant, & non caracterem proprietatẽue, profecto nõ erunt qualia. Item lene politiue illud est cuius partes ęq̃liter in rectũ iacent, ceu in extensis marmoribus, asperum autem est illud cuius partes nõ ęqualiter iacent, sed partim pminent, partim submissa sunt, ceu q̃libet in terra, quippe q talis significãt positionem, positio autem vel est in pdicamento ad aliquid, vt dictum est in illo pdicamento, vel sub pdicamento positionis reducit. Etenim positia quãdam positionem significãt. Sz aiaduertẽdum est, quod forte raritas & densitas, leuitas & asperitas, qualitates q̃dam sunt sm caracterem & assignationem, sicut caliditas & frigiditas, quę & quãdam positionem significant iuxta partium ordinẽ, & neq mirum est si idem sm aliud & aliud sub alio & alio pdicamẽto reducat, sicut et Aristo. & eius expositoribus videt. Vnde cõplens perficiensq spẽs qualitatis, statim subiũxit hęc. (Forte quidẽ igitur & alius videbit modus qualitatis) qd quidem dicit non insinuãdo philosophicã cautionẽ, vt quidã putant, neq quia difficile sit diuidere rõnem primorum generum, vt alij existimãt, neq quia differentias insinuet sm quã rationale & irrõnale, & alis considerãtur qualis substãtialis & diuisiua generum, nã illa sunt magis substãtię & nõ qualitatis. Equidem si qualitates essent non hoc modo in vltimum ordinẽ proiecta essent. Verũ Andronicus quartum genus qualitatis adducit in quo raritatẽ & densitatẽ, leuitatem & grauitatem, subtilitatem & grossitiem, eẽ. s. grossitiem & subtilitatẽ, quę non sm mollem dicit grossities, sz quatenus dicere solemus, aerem subtilem eẽ, & aquã subtiliorem. nã qualia inquit. ipse omnia talia dicimus, eo quod a qualitate per se videmus. Similiter quoq diaphanũ & vmbrosum opacũue dicimus eẽ colorẽ, quare inquit. vel est ponendũ hoc eẽ aliquid aliud genus qualitatis, vel copulãdũ est cũ passiuis q̃litatibus. Nam eo quod corpus aliqd patitur vnũquodq istorum tale fit. Verũ hęc differũt ab illis passiuis qualitatibus, quia nõ sunt passionis inferẽtia. Eudorus quoq grossitiem & subtilitatẽ in alterũ genus collocat, & alio mõ atq alibi esse hęc non vult. Sed Achaicus hic grossitiem. s. & subtilitatẽ in quarto genere ponit illi q cõsequẽtes rarum & densum, quas inquit Arist. insinuare per hęc verba magis cũ dicit. Forte autẽ & alius modus vel videt ordinasse illas in generatione & corruptiõne, calido & humido frigido & sicco, & omnia ista sunt, graue leue/durum/molle/asperũ/lene/grossum/& subtile. Sz quia aliquis hęc admittet cũ ab ipso Arist. nullũ genus dictũ sit sub quo hęc ordinãtur, sicut in pmo erat habitus & dispositio, & in secũdo naturalis potẽtia & in alijs vnum aliquid aliud. Itaq melius est dicendum quod sm veritatem sunt alij alij modi etiã quos Aristo. tradit in metaphysica. tãq in perfectiore facultate, sed hic tãquã introducendi causa eos maxime qui discere volũt hęc exposuit, tamen cõiter de oibus spẽbus subiungit dicẽdo. Qualitates quidem igitur sunt illę quę dictę sunt, & qualia sm ipsas denominatiue dicũt, vel quocunq aliter ab ipsis. Vñ hoc

dixit,

dixit, qs quedã denoiatiue dicunt vt ab albedine albus, quędam vero ęquiuoce, vt triangulus ꝙ̃dratus, ⁊ vnaquęq; aliarum figurarum. Nam in his triãgulus est, qualitas ⁊ participans qualitate vocat. Item in quibusdam ambo nominata sunt, vt grãmatica ⁊ grãmaticus, ⁊ in quibusdam neutrũ denominat, vt aptitudo ad grãmaticã ⁊ his qui fm ipsam apte dispositus est, in quibusdã quoq; alterũ solũ nominatum est. s. quale, vt in cursiuo ⁊ pugillatiuo. Nam aptitudines sunt sine noie, quãdoquidẽ pugillatiua ⁊ cursiua sint sciẽtię fm actum a quibus pugilles ⁊ cursores quales dicũt, nam cursiui ⁊ pugillatores eos significant qui potẽtia sunt quales denominate a spẽ habitus comparati, alicubi quoq; ponitur nomẽ habitus, ceu nomen virtutis, quod tamen quale fm ipsum aliqd nõ dicitur. nam nemo diceret virtuosus, sed studiosus non a virtute denoiatus est, quemadmodũ neq; lr̃atus a grãmatica, in quibusdã quoq; variant noium signatiões circa rerum significationes ꝓpter enormitatem vsus. nam iustus fm nomẽ a snia iudicioq; litium denoiatus est, sed fm res a iustitia denominatur. Equidem iustus fm dictionem a iustitia denominatur, quemadmodũ prudens a prudentia, sed fm res non habent deriuationes. Vñ ꝓpter hęc omnia Aristoteles adiecit in textu, vel quomõcũq; aliter ab ipsis vbi hęc reduxit ad id quo nomina q̃litatibus non imponuntur, ceu accidit impotentijs naturalibus, vel reduxit ad consuetudinem quę non habz alterum in vsu, ceu liquet in virtute ⁊ virtuoso. Vnde constat ꝙ hęc raro accidant, sed pleraq; denominata sunt a qualitatibus a quibus habent esse qualia. Hęc igitur est verborum contextus expositio. Reliquum est vt conuertantur ad singulas quęstiones ⁊ dissolutiones, sed prius facienda est ipsorũ diligenter distinctio. Stoici itaq; tradunt figuram pręhere tendentiã vel tendendo fluxum, sicut etiam intermedium punctorum distantiaz habet, idcirco etiam diffiniunt lineam rectam esse illam quę tendit in extremum. Sed pace eorum tolleretur mathematica substantia quę imobilis est, ⁊ ab omni alteratione, ⁊ ab omni fluxu ⁊ tendentia est semota cum ab omni alteratione etiã seiuncta sit. At si quis putat incorpoream substantiam figurarum dubitabilem esse an sit, siue seorsum a subsistentia sit, is tamen putat non sermonem fieri de figuris quę sunt in corporibus quo pacto etiaz dicemus fm Aristotelem defluxum progressumq;, aut ꝓrogationem non esse figurę causam. Nam motus ⁊ trãsmutatio hoc modo causa qualitatis fieret quod nec Aristoteli placet, nec rationem habet. Nam qualitas cõsideratur fm terminationem, motus vero est res interminata, ⁊ magis appetens terminari. At si quis duplices figuras esse supponat, partim incorporeas, vt Plato ait, esse ideas circuli ⁊ aliarum figurarum, ⁊ partim nõnullas distributas in corporibus, ⁊ tertio quasdaz fm quãdam aliam intermediam naturam idearum iteruz quę fiunt consequens erit q̃rere, an aliter sint figurę incorporeę, ⁊ aliter sint corporales, atq; si nũc dicũtur figurę fm communem rationem harum ambarum figurarum, vel fm solam consideratam figuram in corporibus. Itẽ nũquid id quod in figura quasi dominatur fiat a qualitate figurę tãq̃ ab altero quodam quod sit aliud ab ipso quod obtinetur a figura, nisi ꝙ neq; temperans dominansq; non sit aliquid, sed solum in ordine effectus figura cõsideretur, quę aliter inhereat naturę reruz, quatenus solus terminus est, sed nullum cõmune corporum ⁊ incorporeorum erit q̃dam species prior tãq̃ ab vtrisq; distincta. Nisi forte aliqs dicat incorporeas figuras veluti causam quãdam exhibere cõmunem principalem virtutem his quę figuris corporalibus formata sunt quę virtus principalis visibiles figuras cõnectat ⁊ ꝯiungat sibi ac simul idez sit quo pacto aliquod commune habebunt. Atqui hoc Aristo. suppositionibus nõ ꝯuenit. Vnde neq; aliquis ponet merito aliqd temperãs ⁊ dominãs in figura qualitatis. Naz apud Aristotelem qualitates hoc modo non operantur, sed solum possidentur. Veruz si quis de ipso ordie effectus quo figurę sunt hoc modo dixerit ipsas esse vt tãq̃ accidentia aduenientia fm consequutionem, vel a casu ꝓfecto huius verba non admittem⁹. Nam nihil eorum quę fm naturam fiunt habet talẽ subsistentiaz. Quod si his dixeris figuras corporibus naturalibus aduenire fm participationẽ specierũ quarũdam et rationum naturalium, tum suscipiemus ⁊ considerabimus figuram esse fm se, ⁊ a tali causa produci. Cęterũ quoniam quidam figuram sicut etiaz colorẽ, dulce ⁊ durum in ꝑdicamento ad aliquid ponunt, quia ad sensus referũtur perspicuum est ꝙ isti omnia confundunt. Nam hoc modo substantia ⁊ alia genera sensitiua erunt ad aliquid, sed oportet diuidentes singula ipsa fm se in ꝓprijs generibus eadem collocare, ⁊ tunc dicere illa tanq̃ sensibilia sensum esse de numero eorũ quę sunt ad aliqd. Pręterea considerandum est de forma si subsistat fm qualẽ figuram, vt quidam putant ⁊ aiunt Aristotelem propter hoc ipsam simul cum figura posuisse. Sed hoc Andronico non placet, neq; veruz est. Non enim videtur eo ꝙ figurã simpliciter dixit formam non simpliciter, sed dixit ⁊ circa vnumquodq; existens forma, quod fm figuram consistat forma. Nam sermonis explicatio manifeste et inuicem distingui, quandoquidem figuram tradit tanq̃ commune aliquid ⁊ pluribus fm numerum vel fm speciem differentibus conueniens. Formam vero insinuat esse id quod cum singularibus corporibus naturalibus pręsertim si in extremitate existit, ceu quando rationes diuise in ipsis sensibilibus, quę fiunt extremum vestigium ipsorummet imprimunt corporibus quod conueniens ⁊ opportunum sit vnicuiq; rationi, itaq; propter hęc aliquis diceret Aristotelis placitum non esse vt forma simul subsistebat cum figura a quidem sic. Quo vero neq; recta sit talis opinio hinc facile addiscere possunt. Nam figura penes extremitatem mollis esse intelligit, forma vero penes terminationem speciei. Item cõmensuratio ⁊ incommensuratio figurę fm longitudines ⁊ latitudines esse tribuuntur, sed forma decor ⁊ dedecus competunt vbi non remouetur relatio atq; habitudo eius ad speciem, tamen non est putandum hęc esse inuicem eadem, neq; vnum ex altero dependere. Si igitur dicamus ꝙ fm speciei formationes ⁊ ea idola quę extrinsecus apparent optima formatio eorum ⁊ conseruans vestigium speciei, ⁊ id quod potest connecti ad rationem est commensurabile, certe contrarium eius erit incõmensurabile, ⁊ hoc modo fm talem cõmensurationem ⁊ incommensurationem forma cõsideratur quo pacto magis proprie assignauerimus de ipsa rõnẽ. Verũ Iãblicus inqt. hoc nõ cõplere ⁊ ꝑficere formã. Eqdez diceret aliqs ex figuris aliq̃lib⁹ cõmẽsuratiõib⁹ taliquali ec. colore, ⁊ raritate, ⁊ dẽsitate formã cõpleri. Nam talis ordinatio plura redigit ⁊ cõplectit in idez quę qdem Aristoteles separatim posuit ⁊ non sunt, nos talis ordinatio puram formę proprietatem animo concipere. Itaq; hęc omnia sic ad verbum cum Iamblicus de forma statuat ac proferat merito eis mens adhibenda est, ne forte sequa ur ex his quę ipse dicit formam esse contẽtiuam figurę ⁊ coloris. Nam si forma consideratur fm terminationem ⁊ superficiem speciei, ⁊ species erat omnium

contentiua fm vnam rationē, profecto ⁊ terminus eius continebit terminos omnium. Verum si forma diceretur compleri ab aliis, sed non tāquā ex partibus vel elementis o quibus sit distincta nihil absurdi diceretur perinde ac sit quędam communis comprehensio omnium. Nam qui videns rectitudinem ⁊ obliquitatē figuris cōmunem esse etiam formam ipse esse dixit, ⁊ nullum absurdum videbatur si postq̄ tradiderat propria, ⁊ quę communiter insunt ostenderit. Dicit quoq; symmitatē ⁊ aquilinitatem narium non oportere principaliter redocere ad formam, sed magis ad curuitatē qui pulchre adiecit illud principaliter. Nam sicut forma simpliciter non a symmitate/vel aquilinitate, sicut neq; ab albedine vel nigredine, sed potius ab obliquitate ⁊ vniuersaliter a figura, quemadmodum etiā a colore complet̄. Vnde hoc recte additum non est prętermittēdum scilicet ꝙ cōmunitas in his dictis fm quartam speciem qualitatis cōsiderat̄ haberi, quatenus est quędam communis extremis circūscriptio ⁊ vltimus terminus eorum quę fm distantiam, vel fm aliquam aliam proprietatem potentię terminantur, sed hęc etiam merito addēda est, scilicet ꝙ circa terminationem naturę terminatur, quocirca etiā hoc genus multiplex est, ⁊ pluribus vtitur differentiis. Item quispiam poterit contradicere Aristoteli assignāti causam rari ⁊ densi. Nam distantia partium adinuicem, vel propinqua positione, ⁊ coherentia rarum ⁊ densum determinatur, si quis sectam Democriti ꝯfirmare ⁊ tueri voluerit. Etenim ille inquit. illis corpora atomis in idē conuenientia ⁊ coeuntia densum constituere, sed si eadem inuicem distiterint, ⁊ multo vacuo intercepta fuerint, tunc efficietur rarum Sed hęc absurda sunt, nam si materia vnita est ⁊ sibiipsi consentiens, ac per vniuersum ea quę sunt qualia, dicuntur esse qualia, profecto rara ⁊ densa per vniuersum erunt vnita, ⁊ ipsi met consentient. At ille qui assignat causam per distantias is efficit quale esse quoddam aduentitium positionis fm figurā. Verum ad hęc Iamblicus inquit. duplex rarū ⁊ densū ponimus esse, vnum quidem in speciebus est, quod etiā per totum vniuersumq; adest substantiale est, quod etiā magis habitus proprium esse consideratur, vt est rarum aeris ⁊ ignis quod inest ipsis fm substantiam, aliud est acquisitum etiam extrinsecus vt in figura consideratur, quodquidem in spongiis ⁊ in pumicę videtur vbi vacuum aliquod intermedium non incidit, sed ibi sunt figurata solida circūscripta fm figuram in quibus circūscriptionibus subtiliora corpora o solidis continentur, quare non oīs raritas ⁊ densitas a positione secreta est. Nam etsi substantialis raritas ⁊ densitas nequaquā sit fm positionem tamē illa quę fm figuram consideratur fm positionem qualium figurarum propriae determinatur, vnde etiam prohibet̄ qualitas esse. Nam a positione minime egreditur, sed specificatur fm illā. Sed hęc sententia distat ab opinione Democriti quoniam hic non de raritate ⁊ densitate quę in elemētis est hęc tractantur, sed de illa raritate ⁊ densitate quę simul cum formis ⁊ figuris subsistit. sed rara ⁊ densa quę in elementis vbiq; extendūtur sunt species ⁊ formę elementorum, quę etiā nullatenus inter se aliquo medio, neq; vacuo, neq; corpore sunt intercepta atq; distracta. Sed illa rara ⁊ densa quę fm figuram secundo modo consistunt, dicuntur etiam aliquo modo consistere fm positionem, ⁊ non habent causam qualitatis, sed positionem densitatis ⁊ raritatis. Similiter quoq; de polito ⁊ aspero quę dubitarentur possunt solui. Vnde Eudorus dubitat cur rarum ⁊ densum, politum ⁊ asperū significant positionem ⁊ curuitas ac rectitudo non significat eandem. Ad quod dicendum est ꝙ positio cōsideratur circa alia corpora quę sunt in loco vel circa lineas quę sunt in superficie, sed rectitudo ⁊ curuitas determinant qualitatem circa ea quę habent positionē ⁊ non est in positione, neq; fm eam specificatur. Verū Nicostratus raritatem ⁊ densitatem qualitates esse contendit ostendere, quippe qui asserit ignem rarum esse ⁊ aerem ⁊ terram densam non fm positionem, sed fm q̄litatem. Sed his respondendum est ex verbis diuini Iāblici ꝙ vtrūq; eorum duo significat, scilicet positionē partium ⁊ qualitatem, positionem quidem velut in telis ⁊ textaris significat ⁊ qualitatem vt in aere. Verum hęc distinguenda non erant ad introductionē. Nā aliud est rarum cuius partes distant inter se, ⁊ non/quia vacuum intercipiatur, sed quia aliquod corpus ętherogeneum habitibus intercipitur. Equidem aer non est rarus, eo ꝙ partes ipsius inuicem distent, sed quia leuis ⁊ facile diuisibilis est, propter ꝙ erit aer rarum fm q̄litatem ⁊ non fm positionem. Verum Iamblicus inq̄t eiusmodi raro nō densum, sed solidum contrarium poni debere eo ꝙ solidum difficulter diuisibile est, ⁊ graue est, quodquidem erit fm qualitatem, sed illud fm positionem redacetur ad prędicamentum ad aliquid. At qui considerandum est quale significatum solidi sit raro oppositū. Nam si hoc erit triplici dimensione dimensum huic certe superficies ⁊ lineę opponentur, si autem fuerit forte oppositū eius erit debile, etsi fuerit diuisibile difficulter diuisibile, quandoquidem hoc habeat propter duritiem oppositum eius erit molle, etsi fuerit densum propter partium constrictionem oppositum eius erit rarum, ⁊ tunc huic raro proprie non solidum sed densum erit oppositum. At Plotinus non vult audire duo significata, raritatis ⁊ densitatis, quorum vnum redigatur ad pręd icamentum ad aliquid ⁊ aliud ad qualitatem, sed videt ac vult raritatem ⁊ densitatem esse solam qualitatem. Nam rara ⁊ densa non sunt in ipsis distantiis, quod si quis concederet idem esse qualitatem ⁊ distensionem, dicendum est ad hoc ꝙ hoc duplex fm naturam non oportebat confundere. Nam viri Philosophi munus est explicare differentias quę sunt in his quę inuicem communicant. Sed alii aiunt non oportere distensionē sub alio pręd icamento redigere. Nā substantia vnita ⁊ vna est. Atqui prius diximus, ꝙ Aristoteles hic primas ⁊ elementares partium positiones causas esse non efficit, sed eas positiones quę sunt iam in cōpositis circūscriptę quę etiam distrahūtur a subtilioribus corporibus sub sensu non venientibus, sed habens aliquo modo in distantia vnionem ⁊ compunctionē inter se. Stoici autem potentiam vel potius motum potentem rarū facere ⁊ densum ponunt esse causas, quarum alia est ad extra, ⁊ alia est ad intra, ⁊ aliā putant esse causam ipsius esse, ⁊ aliam huius vt quale sit. Sed hęc non repugnant his quę diximus, quandoquidem sermo nunc minime fiat de speciebus ⁊ formis naturalibus, sed de raritate appropriate quę consideratur fm distantiam. Achaicus autem recusat ea quę dicta sunt, ⁊ raritatem reducit in pręd icamento ad aliquid, ⁊ ad quadam alteram specię finitam qualitatis, neq; ponit ipsam in passiuas qualitates, vt Andronicus, imo nonnullas earum qualitatū quę in quarto genere qualitatis ponunt̄, vt subtilitatē et leuitatē inquit. consequi raritatem ⁊ grossitiē, ⁊ grauitatē ꝯsequi densitatē. Sed q̄ro raritatē ⁊ densitatē in 4^{am} spēm q̄litatis reducūt fm Aristo. sniaꝫ manifestum non est, quādoquidem ipse manifeste ipsas a qualitate excludat

dat quod si etiam qualitates sunt q̃ǫ sub quarto genere qualitatis reducent, quādoquidez hę totę per vniuersũ subiectũ penetrant vbiq; subiectis esse recipiāt, sed quartum genus econtrario est earũ qualitatũ quę superficietenus ⁊ extrinsecus adueniunt. Cũz ergo nōnulli hoc in loco sermonē de leuitate ⁊ raritate faciāt, proinde necesse est de his etiaz pauca disserere ⁊ dicere q̄ graue ⁊ leue in ponderibus, quod vtitur ampliori ⁊ minori inclinatione ⁊ momēto quantum erit, siquidem etiaz Architas determinauerit pondus ſm inclinationem esse vnaz speciem quanti. Sed graue ⁊ leue quatenus sunt proprietates corporum ſm quas aer dicitur leuis ⁊ ignis leuior aere ac terra grauis ⁊ grauior aqua, sic significant qualitatem. Eodem quoq; modo gracile ⁊ grossum, quatenus in molle sunt ⁊ mensurant ſm ipsum tunc considerantur in quanto, sed quatenus sunt ꝓprietates designātes erunt qualitates, itaq; querendum est nūquid quęcũq; istoꝝ non collocētur in quanto, sed ſm caracterē considerentur sicut i alia specie ꝑter dictas q̃tuor species qualitatis, sicut Andronicus ⁊ Plotinus existimant, aut sint sub vna quatuor specierum. Verum hoc perspicuũ erit si nouerimus de ipsa grauitate ⁊ leuitate quę sint. Etenĩz si caliditas extendens corpora facit sua sponte natura corp⁹ leue, ⁊ frigiditas congregans facit graue, profecto grauitas ⁊ leuitas reducentur ad genus passiuarum qualitatum. At si leuitas consequitur calidum ⁊ frigidum, grauitas ⁊ caliditas ⁊ frigiditas sunt factiue qualitatis, ⁊ graue ⁊ leue apta non sunt, neq; facere aliquid, neq; pati, ꝓfecto videbunt̃ ille in passiuas qualitates reduci, ⁊ grauitas ⁊ leuitas in aliud quoddam genus proprium, imo si ſm substantiam elementis insunt, profecto videbuntur, neq; esse qualitates. Item si illud quod suscipit istas est quale, ⁊ quale dicitur, ⁊ habebit differentiam substantialem suam, certe ēt hę qualitates dicentur eorum corporum quę participant formali caractere eoꝝ. Sed videtur quibusdam genus qualitatis adeo multiplex esse vt in omnibus pręd icamentis esse inueniatur. Nam quędam sunt substātiales qualitates vt hūanitas ⁊ Socratio, quędam ỽo sunt in ipso quanto velut lineę rectitudo, ⁊ curuitas ⁊ in numeris numerus triangularis ⁊ quadratus, ⁊ in ipsis etiam qualitatibus, qualitas cōsideratur vt in colore disgregatio ⁊ congregatio, similiter etiam in prędicamento ad aliquid, habitudo dupli ⁊ dimidij, ⁊ in prędicamentis vbi, ⁊ q̄n inueniunt, quando dicere solemus locum esse boni aeris, ⁊ praui aeris, ⁊ bona temporis fęlicitas, similiter ēt in prędicamētis actionis ⁊ passionis actiuę ⁊ passiuę qualitates collocantur in prędicamento positionis quoq; ponunt̃ bene ponibile ⁊ male ponibile, ⁊ tādem in prędicamento habere id quod facile est indutibile, ⁊ contrarium huiusmodi. Item aiunt peruenire hoc genus qualitatis etiaz ad ea quę non existunt, ceu dicitur hypocentauri fictio vel chimerę conceptio atq; ꝑuenit ad ea quę sunt, ⁊ tamē in aliquo tempore nō sunt, vt cicade cantus in hieme. Nam eiusmodi talia dicũtur non existere quę tamē sunt nata esse, tamen aliquo tempore, vel hoc modo non sunt. Sed horum hęc sola quidem figura loquutionis insinuat qualitatem, vt humanitas ⁊ Socratio, q̄ non sint qualia, alia ỽo vt hypocentauri fictio, vel chimerę conceptio, aut cicadę cantus in hieme, prorsus neq; subsistunt, neq; habent aliquem intellectum, itaq; iuxta opinionem eius qui talia aiunt habere qualitatem, profecto qualitas esset de numero earum rerum quę non sunt. Sed de alijs quoq; dicendum est q̄ ille qualitates quę sunt ſm differentias qualitatis solius proprie erunt in qualitate, ⁊ alię quę considerantur in alijs prędicamentis, erunt etiam in eisdez, sz quatenus sunt vniuscuiusq; prędicamenti complementę rationis non exeunt ex proprietate illorum prędicamentorum in quibus sunt ad genus qualitatis, sed quādo aliter acciderint tāquaz extrinsecus determinantes proprietatem ipsorum, tunc tales qualitates intelligentur seruantes, ⁊ in hoc additionem ipsius esse ex circunstātia ⁊ adherentia. Sed forte apertius de eisdem dicendum est, q̄ qualitas consideratur in substantijs ſm substantiales differentias, sed in alijs generibus proprie in vnoquoq; proprietatem generis determinando est qualitas. Nam hoc est propriũ qualitatis. Cęterum, q̄ dubitationes ⁊ solutiones dubitationum pertransiuimus bonum erit conscribere ēt adnotationes Iamblici euidentius de quarta specie qualitatis. Etenim indicat q̄ Plato posuit figuras pręcedentes esse corporis constitutiones tāq̄ sint causę essendi corporibus et differentias qualitatum ratiocinatur per differentias figurarum dicens calidum esse quod componitur ex figuris acutorum angulorum quales sunt pyramides, ⁊ frigidum esse illud quod minus talibus cōstat veluti icosędron, ⁊ in alijs similiter fit. Sed ille non assumit mathematicas figuras, quandoquidem ille, neq; materiales, neq; naturales, neq; in motu considerentur, sed Plato posuit plana materialia ⁊ naturalia, atq; in motu versari. Aristoteles autem figuras neq; esse principia elementorum supposuit, sicut Plato, neq; illas esse immobiles ⁊ incorporeas ac immateriales sicut mathematici, sed materiales quidem consistentes in corporibus ⁊ determinantes ac informantes superficiem ipsorũ esse supponunt. Pręterea neq; Stoicorum opinio dicentium figuras esse corpora, sicut etiam alia qualia consonat opinioni Aristotelis de figuris, quia corpus quidē in quantitate consideratū, qualitas autem est diuersa a quanto, itaq; opinio Aristotelis est media inter illos quę asserũt figuras prorsus esse incorporeas ⁊ eos qui dicunt eē corporeas. Architas ỽo recte talem opinionem explanabit, dicendo talem qualitatem non consistere in figura, sed in figuratione, quo pacto insinuat subsistentiam huius generis qualitatis esse penes corpora, ⁊ q̄ iam corporibus formatis ⁊ figuratis tales qualitates assistunt, quę corpora iam partim sunt affirmata, partim ỽo post formationem ſm formas ⁊ figuras stantibus qualitatibus, vel determinantibus vltimum ipsorum in ipsis mutationibus figurantur. Itez indicat Architas figuras nō recipi per totum corpus, sed solum superficietenus ad esse corporis. Nam figurata cum non sint figurę extrinsecus habet circũpositam ipsismet figuram. Item insinuat tales qualitates sufficienter subsistere nō ſm suam actionem, sed quatenus ab alio recipiantur, quodquidem indicat illas esse figuratas, ⁊ non figurantes. Item patet ex eodem tales qualitates non consistere ſm terminationem, sed ſm perfectionem reductam in aliud. Verum Architas cum sufficienter putauerit in hoc genere qualitatis esse vtendum solo vocabulo figurationis solitus etiam in alijs generibus qualitatis vnicuiq; vnum vocabulum ⁊ nomen adaptare et minime dicere plura nomina quę explicent vnum ac minime vnum diuidere in plura hęc dixit. Sed Aristoteles diuidit vnum in plura quāuis neq; ipse ab vno recedat. Sed cum circa vnum plura simul consideret, quid ergo est hoc gen⁹ q̄litatis, ⁊ q̄uo vnũ exñs ꝯtinuitate in se multas dr̃as cōtinebit? Nisi sicut ēt ꝑus diximus descriptio nāq; est penes corpora quę est eaz naturalibus corporibus quando existens figurarum terminatio ſm substantialem dimensionem.

Plato I Timeo, sz vide hic 3° celi.

Corpus. ro. basib⁹ ꝯstan- vid p hic cor porib⁹ Eucli dem. 13. 14° 15. Intos.

⁊ naturalem atq; solidam determinata quę etiam in motu ⁊ in materia intelligitur. Equidem sicut dimensionis terminus est figura, ita totius speciei terminatio usq; ad superficiem producta formam quę sit apparens vestigium speciei, ⁊ sit extrema extensio processus rationis ad exteriora. Similiter autem ⁊ rectitudo ęqualitatis rationem indicat simul extremam ac curuitas inęqualitatis idem ostendit, q̄ si aliquis acceperit curuitatem eē circularem lineā, ⁊ bis apparentiam rationis conuersionis in seipsam profecto ostendet, ⁊ ita hęc omnia erunt sm terminationem extrinsecus aduenientem, ⁊ termini aliquo modo prope sunt, ⁊ non longe abinuicē sm extremum ⁊ superficiale idolum, quodquidem consideratur sm determinationem circūscriptionis, quocirca etiam sub uno genere ordinantur, sed quatenus modus extremorum proprietatis determinatur sm diuersitatem vniuscuiusq; tūc sm hāc speciē propriam seorsum ab vnoquoq; illorum ostendit ⁊ insinuat, quo pacto etiā plura considerantur, ⁊ ambo saluantur, scilicet differentia plurium specierum, ⁊ reductio earumdem ad vnum genus. Sed dices vnde hoc genus fit vnum: cum in se contineat plures species: Nisi a collocatione speciei in alia aliquid vltimum incorporeis proportionale speciei termino sequē, ⁊ hoc corpora determinet sm imaginem eorum terminorum qui sunt antiquiores ⁊ principaliores in ipsis rationibus a qua causa fit subsistentia ipsius qualitatis quarti generis, ⁊ aduenit corporibus, verūtamen exhibet secundam administrationem ⁊ natura suscipientis materialis tunc existens fit, ⁊ extensa compositaq; ac recipiens circumscriptionem determinantem ipsam sm omnes proprietates quę circa ipsam considerantur, quibus non obstantibus etiam fit processus vniuscuiusq; speciei vsq; ad idola quę circa corpora appet atq; fit mollis materię, ⁊ sensibilis dimensionis diuersitas. Nam extremitas terminatione in omnibus his terminans extremum omnium talium constituit genus qualitatis, quod nunc inquiritur. Genus autem hoc determinans proprias naturas vniuscuiusq; ⁊ quodāmō specificans opportunitatem talem exhibet corporibus conuenientem, vt corpora videri possint atq; efficit molles, vt molles mensuratas esse, ⁊ infinitatem corporum terminis distinguit ⁊ separat. Preterea, cum hęc de quarto ⁊ vltimo genere qualitatis disputata sint, erit quoq; vtile numerare eos qui conati sunt aliter diuidere genera qualitatis ⁊ considerare ea quibus inter se certo digladiantur. Plotinus igitur diuidit has corporis qualitates qui cum animę qualitates dicat non esse sm veritatem qualitates sic facit diuersitatem, qui tamen cum solam differentiam ostendat eorum in quibus est qualitas, tamen non ostendit differentiam qualitatis, quocirca etiam Aristoteles passiuas qualitates diuidendo partim quasdam animę dicit esse, ⁊ quasdā corporis non diuertendo se in aliud genus qualitatis, sed in eodem permansit, qui quidem optime nouit q̄ receptaculum formarum variatum efficit diuersitatem oppositę regionis et q̄ nullam efficit differentiam formę inexistentis, vel caracteris. Item Plotinus cum diuidat qualitates corporis sm sensus in idem absurdum incidit. Item vt ait Iamblicus vnum diuidit Plotinus in diuersa numero, ⁊ non indifferentia specie. Nam sensibile inquantum sensibile est vna species, quāuis aliquid cōnexum vnicuiq; sensui, vt proprium sensibile accipiens sm numerum ipsa distinguat, quodquidem etiam Aristoteles insinuat. Nam passiuas qualitates vt sensibiles ad sensum ordinans communiter ipsas ad omnes sensus reduxit, qui tamen eas qualitates, quę ad vnumquodq; sensum distinctum coniungitur non adiecit, quia nō facit diuersitatem sm speciem, sed solum numero differunt. Sed animaduertendum est nunquid si sensus sm speciem inter se non differunt si propria sensibilia sensuum differrent, quorum differentiam specificam nitebatur Plotinus ex sensibus ostendere. Nā talis differentia sm numerum in indiuidua, ⁊ in ipsa diuisa, vt in hoc visibile, ⁊ illud esse non potest. Quod si Aristoteles non diuisit vsq; ad diuisionem numeralem, nihil mirum est cum sermonem faciat atq; producat vsque ad primam diuisionem supremorum generum in species, quodquidem oportebat etiam Plotinum facientem diuisionem supremorum generum obseruare. Equidem Plotinus dixit, animę qualitates sm partes animę, quāuis fieri possit, vt in pluribus partibus eadem sit qualitas, vt familiaritas ⁊ asperitas, atq; vt multę qualitates in vna parte animę sint quoniā fiunt multę virtutes, seu in parte rationali multas scientias ⁊ diuersas specie esse dicimus. Verum post hoc diuidit eas qualitates quę plures sunt rationalis partis sm scientias ⁊ artes, ⁊ decidit vsq; ad extrema, ⁊ non sistit pedem in comprehensione quę fit eorum sm genus, sicut fecit Aristoteles qui omnes illas comprehenderat sm genus habitus. Item non intellexit q̄ modo non expedit diuisionem generum producere vsq; ad vltimam exactam ⁊ absolutissimā diuisionem, sed q̄ sufficit omnium generalissima, ⁊ ea quę sunt his cognata de quibus illa prędicantur nunc solum tradere, quare neq; acceptandus est ille processus diuisionis quo perfectissime Plotinus diuidit atq; apponit illas potentias quę sunt in parte concupiscentię. Nā hęc est diminutio potius extremorum, ⁊ non diuisio primorum generum. Nam omnis diuisio debet fieri sm proprias vniuscuiusq; naturam. Nam quanto cōgruit diuisio sm partes quod quidem est diuisibile in ipsis compositis/vel in ipsis incorporeis quę habent quandam in se substantiam ipsorum meret remissionem Nam hęc diuisio a quantitate nō est altera. Equidem quando aliquis qualitatem non vt qualitatem diuideret, scilicet quando diuideret eam tanquā totum vbiq; pręsentem quatenus per eam quędam qualia sunt, ac vt eadem est in paruis ⁊ magnis; ⁊ qualibuscunq; partibus, vt dulcedo mellis est in quantiscunq; mellis partibus, is profecto hunc modum non recte faceret diuisionem, quandoquidē qualitas non sicut apta nata est, sic nitatur ipsam diuidere. Forte autem neq; illud verum est, q̄ omnis qualitas totum quale penetrat, ⁊ vbiq; illius se recipiat, siquidem quarta species qualitatis considerabatur quatenus superficietenus aduenit etiam si triangulus ⁊ vnaquęq; alia figura habeat lineas ⁊ angulos, quę ibi in figura non sunt. Nā in eodem loco omnes lineę, neq; anguli cum lineis sunt. Itē neq; eadem qualitas corpori ⁊ animę adest vt temperantia ⁊ nigredo, nullum itaq; inconueniens est sm hoc vt animales, ⁊ corporales qualitates diuidantur, sed ab operationibus diuersis existentibus argumentari diuersas qualitates, pręsertim quando ea quę de potentiis in qualitates sm easdem transducerentur: nam potentię cum sint immanifestę ex operationibus quas producunt cognoscuntur, sed qualitates manifeste qualis ostēdant per ea quę sunt altera qualia ob illa visa ⁊ manifesta ⁊ ipsę qualitates dignoscentur per principalissima genera. Sed hic aduertendum est q̄ etiā qualitates habēt potētias ⁊ q̄ nullū absurdū est potētias ab operationibus, ⁊ a potētijs existētias cognosci. Verū quia Plotin⁹ diuidit qualitates

tes

tes aiales ꝛ corporales iuxta proficuū ꝛ nociuū, ꝛ mox diuidit proficuum ꝛ nocumentum tanq̄ ꝓprias differentias q̄litatis, cū pateat oē ꝓficuū ꝛ nocumētum a qualitate ꝓuenire, iccirco nos dicimus ꝙ ille non ꝯueniēter sic facit diuisionem, q3 trāsit de quali ad aliqd. Nā mel idē cum sit ſm qualitatem, huic quidem ꝓficuū est, huic ꝟo nociuum, similr etiam vnguentū, alijs qdem est suaue ꝛ vtile, sed scarabeis nociuum ꝛ mortale, quare proficuū ꝛ nociuum non sunt qualia, sed ad aliqd. Deīde cur magis proficua ꝛ nocumenta afferunt differentias qualitatis q̄ substantię vel passionis. Nam in his ꝓficuū ꝛ nocumentum etiam considerātur. Quod ꝟo etiā quantum ad potētiam recte coaptatū ꝛ ecōtra non coaptatum sit causa vtilitatis magnę ꝛ nocumenti ars Asclepiadoꝝ inditio est, ac ea quę de cōmensuratione narrantur idē indicant. Pręterea si qualitates operarētur, ꝛ ſm opatione qualia efficerent, forsitā liceret dicere, ꝙ ipsę prosunt vel nocent, sed si qn̄do habentur a quolibet nullum eisdē nocumentum, vel vtilitatem a seipsis quatenus sunt qualitates ingerūt, itaq3 nō erunt ꝓficuę de se nec nociuę. Verum vniuersalr omnes tales diuisiōes absurdę sunt, qm̄ sunt magis ad aliquid, ꝛ non siūt ſm qualitates. Vltimo post magnum Plotinum consideranda est illa diuisio q̄ Aristo. in alijs locis tradit vbi duas esse potentias ꝛ velut principia ponit, vnā quidem harū actiuā, alterā ꝟo passiuā, qui etiā ponit irrationales potētias in ipsis irrationalibus ꝛ rationales in ipsis rationalibus, ceu irrōnalis potentia calefaciēdi est in calido, ꝛ rationalis quę est in medendi arte, ꝛ ob id irrōnales potētiā inquit eē actiuam vnius tm̄. Nā caliditas cum calefaciat nō h3 potētiam infrigidādi, sed rationales sunt contrarioꝝ productiuę ꝛ cōphēsiuę cuius rei causa est, quia omnis ratio indicat rem ꝛ priuationem rei, tamē non eodē modo indicat, neq3 ambo appetit, sed rem appetit ꝛ intelligit ſm se. s. id quod est melius ꝛ priuationem. s. id quod est deterius per accidens intelligit, ꝛ vult sicut se habet medendi ars circa sanitatem ꝛ ęgritudinem. Diuisio itaq3 hęc conceditur Aristotelis esse, tamē nō est assumpta in primis generibus qualitatis, forsitā neq3 prorsus in qualitate, qn̄doquidem non oporteat diuisiones antiquorū de alio genere in aliud transferre, s3 seruandę sunt in his rebus in quibus traditę sunt. Hęc quidē igitur de diuisione disputata sint. Postremo nōnullę instantię afferri possunt de omnibus speciebꝰ qualitatis ꝛ cōmuniter de ipsius diffinitione, quoniam diuidimus substantiā per differentias ſm qualitatem, ceu animalis hoc quidē rationale, hoc autem irrationale dicere solemus, ac actiones partim bonas partim turpes ponimus, oportet ergo quęrere quo mō aliquis diuideret quale ſm species, ꝛ quibus differentijs videtur, ꝛ ex quo genere illę essent. Nā qualitatem dicere est dicere, ꝛ simile a seipso, ac si aliqs differentias substantias faceret, ꝛ differentiā diceret differentia differre, qm̄ omne differens differentia differt, itaq3 si differentia differt differentia necesse est, igitur ꝓcedere in infinitum, quo igitur sapores a coloribus diuidimus, nam si diuersis sensiterijs, tanq̄ diuersis subiectis differunt, profecto ista differentia erit circa nos quā si quis concederet esse quo modo differrent ea quę sunt eiusdem sensus, ceu album ꝛ nigrum, vel dulce ꝛ acutum, quod si dicatur, quia aliud est disgregatiuum, ꝛ aliud est congregatiuum, ꝛ hęc oculorum sunt obiecta, ꝛ illa ꝟo linguę, primo quidem dubitatur de passionibus si disgregationes sunt, aut congregationes. Deinde ille qui hoc dicit non dixit illa quibus differunt, sed passiones quę fiunt ab ipsis. Vnde ad hęc dicendum est ꝙ in vnoquoq3 generum quę sunt in prędicamentis, ꝛ in rationibus quę in eisdem sunt multa sit propria identitas ſm quam eędem rationes in pluribus considerant̄, in quibus etiam inest naturalis diuersitas ſm quam species seorsum a genere discernuntur, quę diuersitas extrinsecus non aduenit, sed vnicuiq3 generū naturalis est, itaq3 quęrendum non est si circa substantiam erit substantia, vel circa qualitatem qualitas ſm quam species in vnoquoq3 genere distant inter se. Nam differentię constitutiuę specierum extrinsecus vnicuiq3 generi non adueniunt, sed simul existunt cum vnoquoq3 genere, alioquin non essent species eorum generum quę in singulis speciebus sunt, si a seipsis genera non haberent ꝓprias differentias connaturales tanq̄ a seipsis contentas. Quod si eis extrinsecus adiungimus, ceu ab alio genere ad aliud transferentes ipsas, profecto species erunt, quędam commixtiones plurium pręd̄icamentorum, ꝛ non amplius sub eodem pręd̄icamento collocabuntur, ꝛ tamen species debent esse contentę sub generibus quę cōtinent sub supremo genere vniuscuiusq3. Hęc igitur sit vna solutio dubitationum. Alia autem est ꝙ aliorum oportet differentias quęrere quibus singula inter se separamus, vnde impossibile est ſm rationem vt differentiarum differentię sint. Nam hę seipsis differunt propriam virtutem a seipsis trahentes, vel potius dicendū ē ꝙ neq3 ipsis opus est differre cum sint differentię, sicut neq3 alteritas dicitur fieri altera. Nam etiam in alijs ꝓprietatibus euenit, vt vnumquodq3 non dicatur participare seipsis, ceu ęquale non dicetur ęquari, vel bonum euadere bonum, quare differens differentia omnino differt, sed omni alia differunt differentia, quę est diuersa a seipsis, ꝛ differentia seipsa differet, aut magis idem est differentia. Stoici quoq3 faciunt qualitates esse earūmet qualitates cum asserant habitus ipsorummet habitus esse, quandoquidem non indigeant alijs exhibentibus differentijs. Nam neq3 iuxta eorum opinionē qualitates seipsis inuicem differunt. At Accademici differentiarum differentias inquirentes in infinitum exciderunt. Sed attendendum est etiam hoc si omnis qualitas potest fieri substantialis differentia. Nisi hoc concedendum sit in corporibus, nam album cum sit accidens fit substantialis differentia in cerusa, sed in scientijs quomodo se habet: Nisi etiam grāmatica quędam insit animę, vel sit naturę talis quo pacto vtiq3 fieret specifica differentia eius, proinde apponendum est ꝙ cum qualitatibus ordinandi collocandiq3 sunt illi qui per se quales dicuntur, quatenus qualitates sunt circa ipsas non perficientes subiectum, neq3 ſm cōphensionem subiectū facientes quale, ne duo pręd̄icamenta intelligantur, sed in idē venientes proficiscentes ab ipsis a quibus dicuntur. Deniq3 non est opportunum memorare iterum ꝙ intellectuales qualitates ꝛ sensibiles nequaq̄ sub eodem genere ordinentur, quandoquidem neq3 pręd̄icamenta sint de intellectualibus, sed de his quę dicuntur. Neq3 fieri potest vt ea quę sunt vere entia, ꝛ ea quę sunt in generatione ꝛ corruptione tanquā sint ęqualis ordinis, habeant vnum genus qualitatis. Sed quoniam de omnibus speciebus qualitatis satis dictum est, tempus profecto erit iam considerare propria qualitatis, vel ea quę eisdem insunt.

¶ Existit autē contrarietas ſm quale: puta iustitia iniustitię contrariū. ꝛ albedo ꝛ nigredini. ꝛ alia. similr ꝛ quę ſm ipsas dicūtur qualia, puta iniustum iusto. ꝛ album nigro. nō in

omnibus autem q̄ tale. Rubeo enim vel fusco, ꝛ medijs vel talibus coloribus nihil est contrarium. cum sint qualia. adhuc si contrariorum alterum sit quale, ꝛ reliquum erit quale. hoc autez palam ex his que per singula alia predicamenta tractata sunt. puta si est iustitia iniustitie contrariuz. Quale aūt iustitia. quale ergo ꝛ iniustitia. nullum enim aliorum predicamentoruz congruet iniustitie, puta neqꝫ quantuz. neqꝫ ad aliquid. neqꝫ vbi, neqꝫ totaliter aliquid aliud nisi quale. Similiter ꝛ in alijs his, que fm quale contrarijs.

¶Vt in alijs p̄dicamentis post diuisionē subiunxit ea q̄ sunt vnicuiqꝫ cōia cū alijs p̄dicamentis ꝛ propria codez modo etiā hic facit, ꝛ p̄mo contrarietatez adducit q̄ qualitati inest dicendo. existit autem ꝛ cōtrarietas, vbi hanc coniunctionem [et] apposuit, quia etiam alia que insunt qualitati adducet, sicut sunt magis ꝛ minus, ꝛ ipsum sile ꝛ dissimile. Itez dixit quale pro qualitate cuius rei signū est, quia exempla allata sunt de qualitate cum dicit iustitia iniustitie contrariū. Nā he qualitates sunt ꝛ non qualia. Item forsitā per hoc quale dixit ꝛ significauit q̄litatē, quia simul qualitas recipitur in quali, ꝛ cum quale recipit prorsus, ꝛ qualitas recipit, quoniā qualitas fm quale recipit. Probat ergo exēpla proponendo ex inductione qualitatum aie ꝛ corporis. Itē inqt. non soluz in qualitatibus esse cōtrarietatem, sed etiā in ipsis qualibus que dicūtur fm illas qualitates. sed nō omni qualitati inest cōtrarietas, quādoqdem non insit qualibus fm figurā, ceu triangulo ꝛ quadrato, neqꝫ medijs coloribus, ceu rubeo ꝛ fusco neqꝫ plane his medietatib⁹ q̄ sunt alioꝝ sensuuz, ceu medius sapor vel sonus medie chorde, ꝛ hoc merito, quādoqdem cōtraria illa sint, que plurimum inter se distant. At vero neqꝫ soli qualitati inest cōtrarietas, quādoqdem etiam insit ipsis ad aliqd vt docuimus, q̄re habere contrarietatez non est p̄priuz qualitatis. Itē subiungit quoddā theorema qd̄ vtile est oībus p̄dicamentis in quibus cōsideratur cōtrarietas. Nam ait si cōtrarioꝝ alterum quale extiterit, ꝛ contrarium ipsi quale erit ꝛ vniuersalr, si alteruz eoꝝ que cōtra diuidūtur, vel contraria sunt in aliquo genere extiterit, ꝛ illud qd̄ erit diuisum cōtra ipm̄ vt cōtrariuz in eodem genere existet. Hoc certe manifestuz fiat si alia p̄dicamēta meditabimur, vbi conuenienti modo introductionis talia ex inductione psuadet. Item hoc fiet etiā alio modo perspicuum ex diffōne contrarioꝝ. Nam si contraria sub eodem genere plurimum inter se distant, p̄fecto patet q̄ sub quo genere alterum reducit̄ sub codez etiā reliquuz ponit̄, sed cuz nōdū sit assignata diffinitio contrarioꝝ merito voluit ipsa vti. Itaqꝫ si scire cupimus in qbus p̄dicamentis sit cōtrarietas hinc adiscere possumus qūo inuenire eā debem⁹. Nam sumemus cōtrariuz illius qd̄ q̄ritur si fuerit noti⁹ ꝛ notū fuerit p̄dicamētum eius, tunc sciemus q̄ etiam illud cuius hoc erat cōtrarium in eodem p̄dicamento est ordinādum, ceu si queramus iniustitiā in quo genere sit sumenda est iustitia, ꝛ cuz hec sit qualitas. ergo ꝛ iniustitia erit qualitas, similr si cecitas est cōtraria visui ꝛ visus est qualitas, certe etiā cecitas erit qualitas, quādoqdem nulli altero p̄dicamēto congruere possit. Sed cur dixit, si iustitia est iniustitie cōtrarium. Nā cur dixit illā particulam [si]. Nisi forte qa aliqui non cōcedunt iustitie ꝯtrarium eē iniustitiā, sed dicebā eius eē cōtrariū quēdā habitū inominatū, sed iniustitia est priuatio, quāt loqdē habitus affirmatiue sint appellādi, ꝛ priuationes negatiue. Sed hoc recte nō dicūt, nā solemus habitus negatiue appellare vt oppositū temperātie intēperātiaz dicimus, similr ꝛ priuationes affirmatiue appellamus vt cecitatez ꝛ claudicationem, ꝛ hoc qdem verū est. Vnde ob id forte Aristo. dixit. si est iustitia iniustitie cōtrariū, qa nōdū tradidit que sunt cōtraria, ac etiā qa fm veritat̄ hec nō opponūtur vt cōtraria, sed velut habitus ꝛ priuatio, quo fit vt Architas exactius dixerit cū inquiat nō soluz q̄litati inesse cōtrarietatē, sed etiā priuationem hunc in modū scribendo. Et qualitati cōtraria q̄dam copulātur, ac si contrarietatē quādā suscipiāt ꝛ priuationem. Quidā vero incepꝰ dubitāt circa theorema ꝯtrium ꝛ regulā iam datā. Naz si illa vera est, p̄fecto priuatio cum sit cōtraria forme substātia, nam forma est substātia. Qd̄ si aliqs diceret q̄ priuatio cōiter dicit̄ forme contrarie falsum dicit, nā si forma ꝛ priuatio sunt p̄ncipia rerū nālium, p̄fecto dicūtur vere cōtraria ꝛ ex contrarijs gñatio. Sed dices si hec ꝯtria hec sunt non erūt amplius duo p̄ncipia p̄ma, sꝫ erit genus cōmune ipsoꝝ p̄ncipiū in quo ꝛ circa qd̄ ipsa duo subsistūt. At hoc soluere facile possumus, quādoqdē hec nō sint prima p̄ncipia, sed p̄ma p̄ncipia nālium, ꝛ nihil mirum est si aliqd̄ cōmune vtrisqꝫ sit, qa ea siue materia, siue forma p̄sentia sui ꝛ absentia vtrūqꝫ eorum efficiēs pōt esse cōe illis. Proinde ad p̄mā possumus dicere q̄ cū materia ꝛ forma sint sub substātia ꝛ priuatio concipiat̄ cū materia, p̄fecto erit etiaz ipsa hoc mō p̄pter formā ꝛ mām in substātia. Qd̄ si quis diceret priuationez cōplecti cū forma, q̄ñqdez per absentiā ipsius fiat, profecto hoc mō etiaz in substātia cōp̄hendet̄. Verū magis dicēdum esse puto q̄ regula nō de oībus cōtrarijs tradita est, sed de illis in qbus quādo alterū sub aliquo genere plane fuerit sub codez et alterum eē necesse erit. Nam etiā Arist. non dixit q̄ cōtraria sint sub codēz genere, sꝫ dixit si alterū ꝯtriorum sub aliquo genere, est etiā alteruz erit sub codez genere. Similr etiā in sequētibus vbi sp̄es oppōnis diuidunt̄ vult cōtraria eē sub codē genere. naz que in ꝯtrijs generibus vident̄ esse habēt aliquod cōe genus supraueniens sicut iustitia ꝛ iniustitia, quocirca ipsis non p̄sint, sed remota genera accepit, quādoqdem nō dixerit, q̄ si alterū contrarioꝝ sub virtute vel habitu sit, q̄ etiā alterū erit, sed si alterū sit quale, ꝛ alteruz erit. Sꝫ dices, qūo hoc veruz esset si p̄ma genera essent cōtraria sicut quidā ponunt, ceu qdam ꝛ alterū, vel alias coordinationes elemētoꝝ quas posuerūt Pitagorici. Forte neqꝫ illa sunt p̄ma, quādoqdem hoc fieri non possit, neqꝫ Pitagoricis placet multa eē eq̄ primo. Sed cū plurime contrarietates, maxime fm quale cōsiderent̄, ceu in coloribus cōtrariuz sunt albū ꝛ nigruz, ꝛ in saporibus dulce ꝛ amarum, vel in tangibilibus calidū ꝛ frigidū, molle ꝛ duruz, vel in sonis acutum ꝛ graue, ꝛ circa corpus egritudo ꝛ sanitas pulchritudo ꝛ turpitudo, ac circa aiaz virtus ꝛ malitia ꝛ alia multa talia, iccirco qōne dignū est, cur qualitati vniuersalr insint cōtraria que circa substātiā non fuerunt cōsiderata. Sed dōm existimo, qd̄ cōtraria non possunt simul esse, itaqꝫ nate est, vt fiant ꝛ destruantur vicissim, ꝛ ob id in subā nullo modo cōsiderātur, sed in q̄litate erūt cōtraria, qa qualitates adueniunt. Naz alicubi in quātitate est ꝯtrarietas, vt par ꝛ impar, sed alicubi nō est cōtrarietas in aliquo quāto determinato. At in qualitate qa adueniunt, in alijs ꝛ alijs qualitatibus cōtrarietas inest. Nā cōtraria in alijs, ꝛ circa alia qualia existentia subsistūt, ꝛ cuz ipsis cōsistere nata sunt. Itez qa primo differētia est fm qualitates, p̄fecto erit etiā maxima ꝯtrarietas

ſm ipſas que eſt cõtrarietas. Item qꝛ prima ſectio ꝑ qua-
litates fit, ideo cum ꝓcedis eminus, contraria producit.
Cęterũ plurimę ſunt cõtrarietates in quali, qꝛ qualitates
ſunt multiformes. Verũ opꝫ inuenire cõtrarietates oppoꝛ
tunas ⁊ appropriatas ſingulis proprijs potẽtijs, itaqꝫ in
corporibus, qꝛ ſenſibiles ſunt cõtrarietates opꝫ eas inue-
ſtigare per viã ſenſus, ſed ea que ſunt animę cogitatione
opꝫ inueſtigare ⁊ variari, qꝛ cogitatione ⁊ intellectu ſolũ
cõprehendi poſſũt, vnde merito hoc theorema de ꝯtrarijs
Ariſt. coniunxit ſermoni de qualitate, qꝛ vt diximus cõ-
trarietas qualitati maxime cognata eſt. Etenĩ in alijs p̄-
dicamẽtis videnẽ cõtraria vnicuiqꝫ aduenire ſm eã q̄li-
tatẽ quę in ſingulis reperiẽ. Item opꝫ contraria accipere
non cũ ipſo ſubiecto qñquidẽ ſubiectũ ſit cõmune ipſis
neqꝫ vniuerſo totaqꝫ cõpoſita totis compoſitis oppoſita
ſunt, alioquin non eſſent vera ꝯria, ſed ſolũ vtrũqꝫ viciſ-
ſim opponiẽ quatenus quale eſt, hoc itaqꝫ modo cõſide-
randa ſunt ipſa velut ꝯria. Equidẽ qualia ipſa ſunt quate-
nus habent qualitatem, quare in ipſis eſt cõtrarietas ſm
qualitatẽ. Sed dices cur intermedia non ſunt inter ſe con
traria neqꝫ extremis? Dicimus ea de cã hoc eẽ, qꝛ aliter
plura eſſent vni cõtraria ⁊ non eſſet vnũ vni ꝯriũ. Verũ
Plotinus dubitat ne forte qualitati medię ſit aliqđ ꝯtra-
rium, nam mediũ extremis eſt ꝯtrariũ, qñquidẽ ſm Ari
ſtote. virtus ſit quędã mediocritas quę aduerſatur exceſ-
ſui ⁊ defectui malitię. Sed dicendũ eſt ad hoc qꝫ aliẽ qua-
litas intelligiẽ, vt mediocritas ⁊ medietas, ⁊ aliter vt vir-
tus. Equidẽ qualitas ſm medietatẽ non hꝫ cõtrarietateꝫ,
ſed ſm virtutẽ. Itẽ dicimus medietatẽ conſiderandaꝫ eẽ
vt qualitatẽ, ſed exceſſum ⁊ defectũ tanq̃ inęqualitateꝫ,
qñ igiẽ medietatẽ dicimus eſſe contrariã exceſſui ⁊ defe
ctui nihil aliud dicimus q̃ qꝫ ęqualitas inęqualitati op-
poniẽ, ⁊ hoc modo in alijs, ſꝫ in medio oppoſito fit. Ve-
rum aliquis de coloribus plane dicet qꝫ nõ eſt oppoſitio
ibi extremoꝝ ad mediũ. nam pallidum ſi opponiẽ albo
vel opponiẽ ipſi ſm mixtureꝫ albi, vel ſm mixtionẽ ni-
gri, qđ ſi ſm mixtioneꝫ albi tunc album opponereẽ albo
qđ eſt impoſſibile, ſi ꝟo diciẽ qꝫ ſm nigrũ opponiẽ, tũc
nigrũ albo erit ꝯtrariũ ⁊ non aliqua altera tertia mixtio.
Verũ cõcluſio quidẽ vera eſt. ſ. qꝫ pallidũ non opponaẽ
albo vel nigro vt cõtrariũ, ſed modus illationis hꝫ mul-
tas inſtantias, naꝫ facit mediũ eſſe cõpoſitũ ex extremis
tanq̃ cõſtitutũ ex ambobus ⁊ non vnũ aliquid ꝑter ex-
trema, qꝛ ẽt mediuꝫ ſimplicia actu immixto eſſe ſeruat, ſed
non ſm potentiã. Sed forſitan ⁊ hoc poſſibile eſt, nã niſi
extremi colores cõmiſcerenẽ inuicem medij colores ne-
quaq̃ ſubſiſterẽt, ſed ſunt iſtoꝝ ẽt nõnullę ꝓcedentes pn
cipales rationes, ſicut etiã extremoꝝ quę ſm mixtioneꝫ
non ſubſiſtunt, ſed ſimplices ⁊ per ſe nãlem diuerſitateꝫ
⁊ varietatẽ habẽt ⁊ generant ipſam in ſenſibus ⁊ conne-
ctunẽ alijs rationibus ſm coordinationẽ ęqualiter. Qđ
ſi quis diceret mediũ habere aliquã ſubſiſtentiã ex extre
mis, tñ mixtio non erit id qđ facit media, ſed mixtio eſt
quędã appoſitio extremoꝝ, vel adiectio, vel diſtãtia re-
mota, nam hęc oia videnẽ eſſe medij colores, vt in libro
de ſenſu ⁊ ſenſibilibus apparet. Plotinus ꝟo inquit qꝫ ſi
ſm cõpoſitionẽ extremoꝝ fierẽt medij colores nõ opoꝛ
tebat eos qui ſic dicunt diuidere hęc inter ſe, vt cõtraria
qñ dicunt, aut albũ, aut nigrũ, aut pallidũ, aut flauuꝫ, vel
aliquid hmõi, ſed ſolum oportebat eos diuidere albuꝫ ⁊
nigruꝫ, ⁊ alios dicere eſſe cõpoſitiones. Nunc ꝟo diuidi-
mus vnum cõtra aliud ⁊ illa eſſe oppoſita facimus, quia
etſi mixtio fuerit extremoꝝ nõ eſt ibi appoſitio ſed com
plexio perficiẽs aliã qualitatẽ ex mixtione tẽperamẽti.
Eo itaqꝫ qꝫ alia quędaꝫ qualitas in ipſis medijs fit, quã-
dis cõſidereẽ ſm compoſitionẽ, iccirco hoc modo ea di-
uidimus tanq̃ cõtraria. Sed hęc dicẽtes etiã poſteriores
Plotino concedũt fieri aliam qualitatẽ mediaꝫ coloris ⁊
minime fatenẽ ipſam aliã eſſe a mixtione vel cõpoſitio-
ne. Nã inquiunt is modus non eſt de ſubſtantia incorpo
reorum qualitatũ, ſed incorporea mixta vel contẽperata
adinuicẽ vel cõpoſita poſſunt facere diuerſa corpora. nã
cõpoſitum ⁊ mixtũ genus ſm id tranſmutatur ⁊ differẽs
a ſeipſo conſtituiẽ ſm qꝫ naturã continet. Equideꝫ nõ hꝫ
eſſe ſuũ in cõplexione neqꝫ in cõpõne, ſed quãdã ſubãm
ſimplicẽ incorporeã aſſumit ſm vnã q̄litatem, ſed h̄ mõ
dñia nõ putareẽ a cõplexione vel cõpõne, ſicut neqꝫ ipar
tibile a partibili. Cęterum qꝛ dixit albũ eſſe ꝯriũ nigro ⁊
rubeo ac pallido nihil eſſe ꝯrium, profecto dignũ erit cõ
ſiderere hęc accipiẽtibus prius diffinitionẽ cõtrariorum
⁊ quã habeãt rectitudinẽ ꝯſiderantibus. Nã ex h̄ ẽt theo
remata quę de ꝯrijs ⁊ de coloribus nunc dicta ſunt an re-
cte dicta ſint addiſcemus. Dicunẽ itaqꝫ cõtraria eſſe illa
quę plurimũ diſtant inter ſe ſub eodẽ genere, vt albuꝫ ⁊
nigrum. naꝫ hęc inter ſe immixta ſunt, ſed fuſcũ, pallidũ,
⁊ rubeũ, ⁊ id genus inter ſe plurimũ non diſtant, qꝛ inter
ſe cõmixta ſunt. Proinde Plotinus quęrit vnde ſic ꝯtra-
ria diffiniunẽ. nam ſi a medijs ⁊ a remotione ab eiſdem
non efficiẽ cõtrarietas ad extrema, quẽadmoduꝫ neqꝫ di-
ſtantiã, ſed ad media, media opponunt quõ dicet media
eſſe ꝯria velut ſanitatẽ ⁊ morbũ, qđ ſi ſm eandẽ formam
ſ. diſtantiã accipiunẽ, qñ itaqꝫ hęc ſm formam nihil ideꝫ
habuerint ⁊ fuerint in eodẽ genere, verbi gratia in quali
tate, cur flauũ non erit contrariũ albo, cũ nullam habeat
propinquitatẽ ad album, quẽadmodũ videẽ etiã pallidũ
eſſe. Sed his cõtradicẽtes dicent extrema a medijs pluri-
mã diſtantiã non ſuſcipere, non eniꝫ per aliquã progreſ-
ſionẽ cõtraria inter ſe diſtant, neqꝫ excedentia cõſtituũt
ſibi ipſis mediũ in cõtrariã regioneꝫ, ſed ſm rationes ip
ſoꝝ ⁊ ſpecies diſtantia eſt, itaqꝫ ꝓprietatibus mens adhi
benda eſt. nam ſi hę quidẽ ſic ſe habuerint vt ſe viciſſim
de medio demant, ⁊ alię quędam naturę propinquitateꝫ
ad alteꝝ ꝯrioꝝ inſinuant, vel ſignificent apparitionẽ ex-
tremoꝝ vel huius intẽſionẽ ⁊ huius remiſſionẽ, vel aliaꝫ
talẽ quãdam medietatẽ, nam quę ita ſe habẽt ſeorſum ſe-
paratę ſunt, ⁊ aliter ſunt extremę, ⁊ aliter medię, quo etiã
pacto medię non ꝓcedunt, vt extremę penes ipſas diſtã-
tiam accipiant, imo ecõtrario extremę medijs principa-
liores ſunt quo ad ſubſiſtẽtiã ⁊ medię ab extremis termi
nũ recipiunt ⁊ ã cõtrarijs media, ſiue fuerint ſm cõpara-
tionẽ, ſiue ſm apparitionẽ, ſiue ſm ſimilitudinẽ, ſiue ſm
appoſitionẽ vel alio modo. Itẽ ſi generatio dici poteſt qꝫ
ꝓcedat ſm trãſmutationẽ ab altero ꝯrio in alterũ per me
diũ tunc dici poſſet qꝫ per mediũ ꝯria ꝓcedentia diſtant
inter ſe, ſi ꝟo neqꝫ trãſmutatio neqꝫ gñatio cõſideratur,
ſed ipſa extrema ſubſiſtunt primo ſm ſe ⁊ non producta
ſm motũ per media, tunc certe ipſa non acciperent diſtã
tiã a medijs, quare neqꝫ habebũt eſſe ex ipſis, ſed potius
ſm ipſaꝫ formã ⁊ eiuſdẽ diuerſitatẽ acceperũt diſtantiã,
qñquidẽ vniuerſa ⁊ tota ab vniuerſis differre videãtur.
Sed dices flauũ ſm hanc determinationẽ erit albo ꝯtra-
riũ. At dicimus qꝫ non ita ſe hꝫ, nam flauũ quandã pro-
pinquitatẽ hꝫ ad album, ſicut ⁊ Plato in Timęo aſſerit,
⁊ Ariſto. in libro de ſenſu ⁊ ſenſibili. nam cũ ambo ideꝫ
ſentiãt ſubſiſtentiã flaui producunt aſſeruntqꝫ eſſe circa
albũ, lꝫ diuerſis modis productionis vtanẽ, tñ hoc vnuꝫ
cõiter confitenẽ qꝫ flauũ habeat quãdaꝫ apparitionẽ po
tius circa albũ appoſitũ q̃ circa aliũ colorẽ, id qđ quidẽ
aliquis põt facile perſuaderi ope ſenſus. Nam ſi qui po-
ſuerint ob oculos alba flaua ac alba ⁊ nigra nõ ſimiliter

disponemur. nam cum intuebimur flaua iuxta albe prope sue ad ɔrium sensum non ꝑficiscemur incidemusq; tanq; disgregati ꝛ congregati sint oculi ab eisdez sicut ab aliis. Hoc itaq; modo ɔria erunt sine medio nihil idē sm formā habētia, quāuis non sint aliqua media ipsoꝝ que ad vtrūq; extremū indifferēter vergunt ꝛ tendunt. Etenim extrema nō habebūt ɔrietatē ab ipsis medijs, sed a proprietate vniuscuiusq; totius ꝛ media non erūt ɔria, quia habēt cōe, ꝛ silr ambo ɔtraria seipsasmet indicant ꝛ insinuant. Vnde dicere q̃ nisi flauuz fuerit contrariū albo ꝛ nigro, alicui alteri erit ɔrium prorsus est incōueniens. nā illud qđ consistit in mixtione vel insinuatione cōtrariorū ꝛ a nullo plurima distantia distat, quō erit alicui ɔtrarium? Sed hoc in sequētibus exactius apient vbi principalis fit cōtrarioꝝ doctrina. Vltimo in ꝑsentia quidā cōtradicentes dictis Arist. habēt quādam rationē elaboratā ꝛ apparentē qm̄ quidē putant Arist. hunc relinquere aliquid esse ɔrium substātiȩ qz elemēta. s. terra, ignis, aer, ꝛ aqua sūt substantiȩ, ꝛ aqua est ɔria igni, ꝛ terra aeri. Sz sciendū est q̃ ista habent ɔrietatē sm suas qualitates, nā aqua frigida ꝛ humida est, ignis ꝟo calidus ꝛ siccus, terra autē frigida ꝛ sicca, aer deniq; calidus ꝛ humidus, quȩ quidē sunt qualitates, igitur elemēta non hñt ɔrium sm substantiam. Nam sunt in vna materiali substantia, sed sm suas qualitates quȩ secum existunt.

Suscipiunt autē magis ꝛ minus qualia. album enim magis ꝛ minus alteꝝ altero dicit̃. ꝛ iustū alterū altero magis ꝛ minus. ꝛ ipsuz aūt additionē recipit. albū enim exñs adhuc contingit albius fieri. nō oia aūt sed plurima. Iustitia eniz si dicit̃ magis ꝛ minus iustitia, dubitabit vtiq; aliquis. silr aūt ꝛ alijs dispositionibus. Quidā enim dubitant de talibus. Iustitiā quidē enim iustitia non valde aiunt oportere magis ꝛ minus dici neq; sanitatez sanitate. minus tñ habere alteꝝ altero sanitatē aiunt, ꝛ iustitiā minus alteꝝ altero. Similiter aūt ꝛ grāmaticā, ꝛ alias dispōnes. attamē quȩ sm ipsas dñr, indubitāter suscipiunt magis ꝛ minus. magis eni grāmaticus alter altero dicit̃, ꝛ iustior ꝛ sanior ꝛ in alijs silr. Trigonū aūt ꝛ tetragonū, nō videt̃ magis ꝛ minus suscipere, neq; aliaꝝ figurarū aliqua. Quȩ qdē eniz suscipiūt trigoni rōnē, ꝛ circuli, oia silr trigona, vel circuli sunt. Eoꝝ aūt q̃ non suscipiūt eandē rōnē, nullū dicet̃ alteruz altero magis. nihil eniz magis circulus est tetragonū, q̃ altera parte lōgius. neutrū eniz suscipit circuli rōnē. Simplr aūt si nō ambo suscipiant positi rōnē, non dicet̃ alteꝝ altero magis. non oia igitur qualia, suscipiunt magis ꝛ minus. dictoꝝ quidē igitur nullum est proprium qualitatis. Similia autē ꝛ dissimilia, sm solas qualitates dicuntur. Simile eniz alterum alteri non est, sm aliud aliquid, nisi sm quale. Quare proprium erit vtiq; qualitatis simile ꝛ dissimile dici sm ipsam.

Cum inquisiuisset in oībus ꝑdicamentis si magis ꝛ minus cōpeterent ipsis vel non, deinceps dit q̃ in qualitate qualia suscipiunt magis ꝛ minus, vbi qualia ꝑ qualitates intelligit, vt exēpla indicant. Nā loco exēpli accipit iustitiā, quāuis prius dixerit iustum. Et propositū suum rursus ꝓbat ex inductione, ꝛ albū exemplo corporaliuz qualitatuz ponit ꝛ iustū exemplo animȩ qualitatū. Verū vtrūq; hoꝝ cōparatum ad aliud eiusdē speciei, ꝛ ad seipsum dr recipere intēsionē ꝛ remissionē. Nam nix albior lacte dicet̃. Item albū in corporibus hominū, ꝛ iustū in aīalibus processu tpis sm seipsuz recipit intensionē ꝛ remissionē, tñ hoc non est propriuz qualitatis, qñquidē nec ipsa sola suscipiat magis ꝛ minus, qz dicebat̃ prius etiā ipsa ad aliquid suscipere magis ꝛ minus. Item neq; oi qualitati cōpetit suscipere magis ꝛ minus, qñquidem nec figura quȩ est qualitas, seu triāgulatio, vel circuli qualitas suscipiat magis ꝛ minus. Item neq; virtus ꝑfecta nec ars perfecta hȩc suscipiūt, verūtñ multȩ qualitates suscipiunt magis ꝛ minus. Proinde quatuor secte sunt de qualitatū ꝛ qualiū intēsione ꝛ remissione. Nam alij sentiunt oēs qualitates ꝛ qualia suscipe magis ꝛ minus, sicut Plotinus ꝛ alij Platonici vident̃ asserere, qñquidē omne māle suscipiat magis ꝛ minus, ꝛ mā magis ꝛ minus suscipiat ob suā infinitatē nālē. Alia aūt est opinio subcōtraria huic, quȩ dicit in qualitatibus, vt in iustitia, albedine neq; esse magis ꝛ minus, qñquidē vnaquȩq; sit quoddā totū ꝛ sm vnaz rationē cōsistat, quocirca nō suscipit magis ꝛ minus, sed in participātibus intēsio ꝛ remissio est (vt dicūt.) Nā participationes hñt latitudinē qm̄ alij participant magis, alij ꝟo minus, ꝛ ob id ēt putāt habitus suscipere magis ꝛ minus cum ipsa sint qualia q̃ suscipiunt. Quā opiniones vr Arist. memorare qñ dicit, iustitia enim si dr magis ꝛ minus iustitia, dubitabit vtiq; aliquis, ꝛ statim subdit. Iustitia quidē iustitia nō valde magis ꝛ minus dicit̃. Vbi quȩ dicuntur per ipsas qualia sine dubio ponit ea suscipe magis ꝛ minus. Nam dicit grāmaticū esse altero magis grāmaticū, atq; aliqđ magis iustū ꝛ magis sanū. Vnde qñ dicit, similr aūt ꝛ grāmaticus ꝛ alias dispōnes vocauit cōiter habitus dispōnes, sicut ēt in ꝑcedentibus vocauit eas qualitates. Tertia aūt secta est Stoicoꝝ qui cum diuidāt virtutes seorsuz a medijs artibus dicunt has, neq; intendi, neq; remitti, qui fatentur medias artes suscipere intēsionē ꝛ remissionē, sz habitus ꝛ qualia apud istas partis non intēdūtur nec remittūtur, ꝛ partis vtrāq; s. intensionē ꝛ remissionē suscipiūt. Quarta quoq; opinio est quȩ dicebat immāles qualitates ꝛ eas quȩ sint per se nō suscipere magis ꝛ minus, sz materiales sm se suscipere magis ꝛ minus. Vnde hȩc opinio differt a priori, qz illa non diuisit immālia cōtra materialia. Sed huic opinioni Porphyrius refragat̃, qz nō recte ponit immāles qualitates. Nā illȩ vt ait substātiȩ sunt, quocirca neq; intēsionē neq; remissionē suscipiunt, sicut nec aliȩ substātiȩ. Diuisis ergo his sectis ꝛ opinionibus videamus quō ꝓbat Aristo. non esse propriū qualitatis magis ꝛ minus suscipere. Equidē inquit triangulū ꝛ quadratū non videt̃ magis suscipere neq; aliqua alia figuraꝝ, quocirca cuicūq; qualitati propriū nō est suscipere magis ꝛ minus, ꝛ ostendit figuras nō suscipere magis ꝛ minus prius accipiendo vle theorema, qđ qualia suscipiūt magis ꝛ minus, ꝛ quȩdam non suscipiūt magis ꝛ minus. Nā quȩcunq; suscipiunt rationē pȩpositi sm qđ magis ꝛ minus dicunt̃, hȩc dicent̃ magis vel minus, sed si non suscipiunt rationē propositi nō dicet̃ vnū altero esse magis, itaq; triāgulus non suscipit rōnē circuli, ꝛ pp hoc nō erit triāgulus magis circulus q̃ quadratū, sed albū vestimentuz nix ꝛ multa alba susci

piunt rationē albi, ⁊ ob id vnū albū dicit̄ esse magis ꝙ alterū. Sed dices an oīa queçūqꝫ suscipiūt eandē rationē ⁊ magis ⁊ minus suscipiunt, vel non oīa. Nam oēs quidē particulares hoīes suscipiunt hoīs rationē, sed vnus hō non est magis hō ꝙ alter, quare regula vera erit hoc modo ꝙ ea quę nō suscipiunt eandē rationē nullo modo suscipiunt magis ⁊ minus, sed eoꝝ quę eandē suscipiunt rationē, alia magis ⁊ minꝰ suscipiūt, alia ꝟo minime, quādoquidē ratio substātię non suscipiat magis ⁊ minus, qa neqꝫ substātia suscipit magis ⁊ minus. Simil'r neqꝫ ratio quātitatis determinate, vel eoꝝ quę sunt ad aliquid suscipit magis ⁊ minus. Nā quatuor ⁊ duo atqꝫ duo ⁊ vnū suscipiunt rōnes dupli, ⁊ tñ quatuor ad duo non est magis duplū ꝙ duo ad vnū, sed si fuerit qualitatis ratio veluti albedinis vel dulcedinis, tunc merito ea quę sub eadem rōne erunt magis ⁊ minus suscipiūt, qꝛ in his est cōparatio, sed non in his quę ab eadē rōne aliena sunt. Si ergo nulla figuraꝝ magis ⁊ minus hꝫ, ergo nō est ꝓpriū qualitatis suscipere magis ⁊ minus, sed propriū est ipsius simile ⁊ dissimile, qñquidē simile ⁊ dissimile de omni ⁊ sola qualitate ꝑdicat̄. Hunc igit̄ in modū verba Aristote. sufficiēter explicata sunt. Cęterum Iamblicus querit cur Arist. magis ⁊ minus ponit tanꝙ cōe pluribus pȳdicamētis ⁊ inquit ꝙ hęc ꝯsiderāt̄ in participatione cū aliud sit participans ⁊ aliud participatū, verū si participationē materialē dixit, profecto oporteret substantiā, quantū, ⁊ alia ꝑdicamenta ꝑm se tota suscipere magis ⁊ minus. Nā oīa in materiā ꝯueniunt qđ si dixerit aduentitiis pȳdicamētis participari, qualis itaqꝫ qualitas ⁊ ad aliquid oporteret vt queçūqꝫ ꝑm se totum susciperet magis ⁊ minus. Forsitan igit̄ verū est ꝙ suscipere magis ⁊ minus cōpetit ꝑdicamentis aduenientibus, sed in qualitate ille spēs quę sunt substātialiores, vtꝫ figurę ⁊ ea quę maxime hoc modo considerant̄ vt virtus non suscipiunt magis ⁊ minus. Sed aiunt cur tot opiniones habēt̄ de intēsione ⁊ remissione, ⁊ de ipso magis ⁊ minus ꝑm qualitatē. nisi ipsa qualitatis ratio hęc participās ⁊ cōpositū fuerit causa talis dīfę opinionū cum multa in seipsis habeant dīā, quę diuersas sentētias cōfutant ⁊ mouent. Nam eandē rōnes qualitatis aliqui putant stare ꝑm vnā diffinitionē, aliqui ꝟo putant eandē manere debere, in quibusdā ꝟo minime, quidā ēt neqꝫ eandē omnino manere putant, qñqdē ipsa materialis sit ⁊ simul alteret̄ cum materia ob indinaturā interminatā. Alij quoqꝫ diuidūt ipsas ponētes aliā qualitatē eē immaterialē, aliā ꝟo materialē. Vnde omnes isti discrepāt quo ad dr̄ias qualitatis ⁊ opinionū dissensio et diuisio fit ꝑm aliū modū ꝑnes participantis ⁊ suscipientis rōnes pręsertim qñ dicimus qđ aliqua late vel in latitudine, ⁊ qꝛ magis ⁊ minus participant. Pręterea ⁊ alia tertia dr̄ia fieri potest quo ad illud qđ cōe ex ambobus fit. nam cū aliqua duo cōueniant alterius dominatio efficit intēsionē ⁊ remissionē. Nā si forma vincet ⁊ superabit materiā, tunc accidit ipsum magis fieri, si ꝟo materia dominabit̄ tunc fiet minus, idē qñ forme pręcessent vi ⁊ imperio, tunc ratio stat in vna specie ⁊ forma determinata ꝑm se, sed qñ recipiēs polleret dñio, tunc alteratio fit ⁊ motus in ipso. Itē qñ adequarent̄ inuicē forma ⁊ mā, partiꝫ nōnulle partes sic se haberent, partiꝫ ꝟo aliter quo pacto diuersę fiunt opiniones. Sed post cōes seciaꝝ cōsiderationē pulchrū erit vnāquāqꝫ seorsuꝫ tractare ⁊ primo cōtra Stoicos qui dicūt studiosum genus firmum esse, sed mediū intensionē ⁊ remissionē suscipere. Dubitandū est qꝛ si aliqs non habuerit virtutē ⁊ defecerit ꝑm exercitiuꝫ, vel ꝑm nām profecto is erit minus studiosus. Forsitan ridebunt virtutē cū sit sciētia ex seipsa habere firmitatē. Nā cū fuerit speculatiua ꝓpriaꝝ rōnuꝫ ⁊ coniecturalis semper efficiet ea affectios oia facere ⁊ ipsa stabis firmiter in sede ⁊ sua spē sciꝫ. Sed quō hoc fieri pōt in trāsmutabili ⁊ passibili substātia qualitatis pręsertim ꝑm ipsos Stoicos qui concedūt ipsam passibilē substantiā hic in seipsa ⁊ in virtute sua in infinituꝫ diffusionē ⁊ ꝯctionē, quocirca eē corpora qualitatis fatent̄. Forsitan igitur ea quę ab antiquis de aliis principijs dicunt̄ isti transferūt ad alia principia. Nisi forte isti studiosum ponētes esse habitū sumūt, ⁊ supremū cōsiderātes etiam ipsum nō in motu, merito voluit nō esse considerandaꝫ intēsionē neqꝫ remissionē in ipso. Atqui si hoc veruꝫ est certe id qđ iecādo asserebāt, stare non pōt, qñquidē ⁊ ipsaꝝ artiū vniuscuiusqꝫ sit aliqđ supremuꝫ qđ semꝑ stat. Nā cuiuscūqꝫ magis ⁊ minus est aliqđ qđ omnino ⁊ maxime est. Et forsitan ꝑm hanc sniam est ea opinio ꝙ memorauit Arist. quę accipiebat habitus ꝑfectus non in sola virtute, sed ēt in sanitate, grāmatica ⁊ aliis dispositionibus, ⁊ eosdē dicebat nō posse itēdi ⁊ remitti ⁊ fatebat̄ in his quę participant magis vel minus habitibus intensionē ⁊ remissionē esse. Atqui hoc idē nō solū in ipsis artibus cōsiderari pōt, sed ēt in virtutibus. naꝫ virtutū alię perfectę sunt, alię ꝟo imperfectę, sed imperfectę sint illę quę vel nām solum, vel sola cōsuetudinē, vel rationē tñ habēt, perfectę autē sunt illę q̄ his tribus simul potiunt̄. Nisi forte ipsa virtus de se ꝑꝫ se sit perfecta ⁊ integra participat̄, tñ ꝑꝫ partē, sicut etiā grāmatica ⁊ vnāquęqꝫ aliarum partiū, quocirca imperfectio eoꝝ ac magis ⁊ minus cōsiderātur in participatione qua participant̄. Sed quas dispōnes tanꝙ perfectas alias ab his quę habent̄ Arist. intelligit, nunc mille sunt separabiles formę, ⁊ vt iustitia ꝑ se, sed neqꝫ hoc consuetū est Aristo. neqꝫ propositi est ꝓpriū, neqꝫ dispōnes illę sic vocarent̄, quinimo cōsiderans affectiones participatas ꝑfectas ꝑm relationē ad illos quę deficiunt ab illis vult magis ⁊ minus eadē suscipere, ⁊ ratio hęc certior erit in oībus dispōnibus qui ēt cōsiderat perfectū ⁊ sūmitateꝫ ipsoꝝ ⁊ asserit easdē suscipere magis ⁊ minus ꝑm participationeꝫ latitudinis vniuscuiusqꝫ. Vnde Stoicoꝝ ratio imꝑfecta videt̄ cū virtutū imꝑfectionē neqꝫ aliaꝝ artiū perfectionē consideret. nā si in ratione solū consideraret̄ virtus, profecto is qui haberet rationē sciē ⁊ scīa non intenderet̄, qñquidē vna vera rō sit, ⁊ verum vnū non est magis verū ꝙ alteruꝫ, qđ si aliquis hūs sciaꝫ ꝑꝫ exercitationē vel naturā deficeret, esset minus iustus quare perfectior habitus ex solis theorematibus non consistit, sed ēt ex nā ⁊ cōsuetudine alius alio eēt iustior, ⁊ tñ vna ⁊ eadē ratio erit cōpleta ex theorematibꝰ, ⁊ exercitatio ꝑm ꝙ imꝑfectꝰ grāmaticus ꝯsiderat̄ efficit magis ⁊ minus quo ad diuersum modū participādi eadē ratione. Sil'r quoqꝫ est vna ratio albedinis. nam nix dr̄ albior lacte, qꝛ non cōmiscet̄ cum albo, nam vbi est materię mixtio, necesse ē tali nō participare ⁊ fieri intensionē ⁊ remissionē. Atqui petūt quō aliquid fieri magis albū possit si prius nō fuerit albū, aut quō magis grāmaticus si nōdū grāmaticus est. Equidē non dr̄ grāmaticus ille q non hꝫ grāmaticaꝫ, lꝫ pręparat̄ ⁊ magis appropinquat̄ ad grāmaticā, sil'r neqꝫ albus dr̄ albus qui non hꝫ albedinē. Item qñ dicimus hūc maiorē isto neuter est simpl'r magnus, nam vnū est qđ simpl'r magnuꝫ ⁊ maximū est, sic ēt vna simpl'r grāmatica est ⁊ vna sūma virtꝰ, sed soluēda est dubitatio ex eo ꝙ cōparationes dicūtur ꝑm relationē ad perfectū. His ergo sic dictis mirū erit si decet hanc qualitatē perfectā mālē esse, naꝫ perfectum ⁊ eodē modo manēs, ꝑfecto alterius erit naturę ⁊ nō materialis. Iteꝫ īqt Iamblicus hoc magis incōueniens esse

si qualitas esset materialis ꝛ non eadē pateref quę patiū tur mālēs substantię suscipiētes ipsam. Nā fere separabi lis fit, ac si haberet quędaꝫ propria opera separata a cōi. Item inquit illud esse absurdū si qualitas quę semꝑ cōne ctereſ cum quali nunq̄ habēs geminā nām ꝛ inuariabi lē indistinctāq̄ ab ipso, qñquidē sit separata ab oi quali. Itēz qualitas non intēdit, qualis aūt intēdunſ. Sed forte hęc inquit Iamblicus de oibus illis quę imālēs rationes esse afferunt ea dicebāt. Nam cū in virtutibus quippiam ꝑfectionis excesserint ꝛ negauerint in hominibus esse ꝑ fectū, ignari erant existimantes immālēs ꝑfectiones tm̄ esse, ꝛ ꝑꝑ hoc has perfectiones a mālibus arcebant, qđ si hoc veꝝ est opinio ꝑisus incidit in aliam nām differētē. Nā ꝙ esset qualitatis non cōpeteret mālibus. Hęc Iamblicus suismet verbis scripsit. Sꝫ forsitan hac ratione necesse esset ēt in sub̄a ponere magis ꝛ minus, nam ipsa est mālis, qñquidē perfectū ꝛ stans sit alterius naturę si nāliter ēt quale definitum in oēs qualitates sic se habuerit, vnde non ſm ipsum māle existimo hęc suscipere magis ꝛ minus, sed ſm illud qđ aduenit ꝛ minus substāciale est. Nā sub̄a ſm suum esse quo vř considerata non hꝫ magis ꝛ minus, qualitas ꝟo subsistēs ſm participationē substā tię merito suscipit magis ꝛ minus. Etenīꝫ magis est i mi nus subalibus ꝛ minus in perfectioribus substātijs quē admodū in figuris. Equidē quantum cum sit proximius substātię nō suscipit magis ꝛ minus, sed neqꝫ qualitates cōsiderate ſm extremā perfectionē ipsarūmet, quēadmo duꝫ perfecta virtus ꝛ perfecta grāmatica suscipiūt magis ꝛ minus. Etenim ipse cōsiderate ſm suum esse maximus ꝛ non sunt perfectiones immālēs ꝛ separate, sꝫ mālēs quidēꝫ si ſm ipsam formā cōsidereſ qua vnūqđqꝫ māliuꝫ diffinire solemus non aspiciētes ad māꝫ, sed ad formas, ꝛ certe aliq̄ nihil materialiū sortiſ suam perfectionē recte dicere possumus in oibus esse magis ꝛ minus, qđ si hꝫ absurdū est, erit aliquid qđ maximū ē, ꝛ ita a nobis Plotini opinio ſm eē māle ꝛ generabile, dūtaxat sumpta corrigereſ, sed nō ſm ꝓprietatē qualitatis qua differt a substantia ꝛ qualitate. Verum Iamblicus obijciēs opinioni Plotini quę qualitates sir ꝛ quale sir trāsmutat in intensionibus ꝛ remissionibus. Nā inquit absurdū esse eiusdē mutationibus rationē alterari ꝗbus cōpositū alteratur. nam quō differet id qđ participaſ a participantibus. Vñ simul ēt destrueſ dignitas cōmunis de īcorporeis qđ impassibilia sint ꝛ intrāsmutabilia. Hęc igiſ Iāblicus cum dixisset cōtra Plotinū iungit postea verissimā dogmatis contēplationē ꝛ inquit ꝙ cūꝫ quędā ratione sit incorporea substantia seipsaꝫ dat accipientibus ꝛ facit quale ꝑ nes corpus quę nihil minus manet ſm se incorporeę, sꝫ in corpore habeat esse ſm se ꝛ idem ꝓbeat subsistentiam ꝛ propriā nō amittit. Vnde apud ipsam est quędā forma īmꝑssa quę suscipit intensionē, sir est ēt incorporea substātia qualitatis quę pōt stare in eadē specie, ꝛ ob id non sit immaterialis, sed mālis, tñ nō omnino sit mālis, qꝛ etiā sunt spēs ipsarūmet atqꝫ determinātur ꝓprie ſm vnum ꝛ idēꝫ ꝛ ob id neqꝫ in eo ꝙ fiunt mālēs distant omnino a tota sua nā, sed manētes in se quodāmodo abstrahunſ a cōria sibi remotione ꝛ infinitate. Deniqꝫ Iamblicus vltimā sectā corrigendo eoꝝ qui intellectuales qualitates nō intēsibiles existimāt, sed mālēs intensione ꝛ remissione participare offerit illud Porphyrij ꝙ oia intellectualia ꝛ vere existia subę sunt, ꝛ ob id nō suscipiunt magis ꝛ minus, ad qđ rńderi posse inquit ꝙ in intellectualibus ordo rōnis qualitatis saluaſ, etsi ibi oia existunt ſm substātiā. nam ſm hanc rōnē circa subaꝫ tantus ꝛ motus considerant qui saluat tanq̄ in intellectualibus rōnem existētis in altero ꝛ operationis circa alteꝝ, sed sermo Arist. factus nō est oino de intellectualibus. Hęc igiſ sufficiēter dicta sint. Cęterū Architas breui admodū sermone cām susci piēdi magis ꝛ minus insinuauit dicēdo. Et qualitati cōia quędā coniunguntur tñ cōtrarietatē suscipere ꝛ priuationē, atqꝫ suscipere magis ꝛ minus velut in passionibus. Nā cū passiones participat ēt quadā infinitate, ob id recipiūt quādam intēsionē indeterminataꝫ ſm magis ꝛ minus, ꝛ hoc mō qualitas ſm suam rōnē magis ꝛ minus habebit ꝛ non ꝑꝑ sua participātia. Nā si cōsideraſ intēsio ꝛ remissio in participātibus, ceu si contingat solo existente albo fieri minus albū qñ a sole adustum fuerit, quāuis enīꝫ sꝫ aptitudinē vel in aptitudine fiet ꝑticipātis ſm cōmixtionē eius qđ non est tale hꝫ, tñ ēt ipsa in participātis rationibus excellentia. Nā iste fiunt differentes ꝑꝑ ꝓcedentes diuersas passiones, immo dubitatio est ne forte in suscipiētibus sit dr̄ia. Equidē in coloribus nālibus velut in albo lacte ꝛ niue manifeste est excellentia ſm magis ꝑcures ipsam nālē rationē. Sed quo simile ꝛ dissimile ingt esse ꝓpriū qualitatis. Nisi qꝛ sicut sepe dictū est qualitas est adueniēs, ꝛ ob id cōicatio ſm seipsaꝫ facit velut coloratio nē, nam vnūqđqꝫ genus hꝫ propriā naturā siue cōicationis, vnde ea quę cōicant ſm substantiā ipsa idētitate coniunguntur, qꝛ idēꝫ fiunt, similiſ quātitas est in ipso quale, ꝛ qualitates in ipso simili conuertunſ. Nam sicut qualitas est aduētitia ꝛ nō est totū, ꝛ oē id qđ suscipit, sed circa aliquid ipsius suscipientis fit impressio quędā quę circa substantiā similitudinē facit, nam similitudo est eiusdē spēi aduentitię participatio, vt ostēsum est in libro Parmenidis, ꝛ dissimilitudo se hꝫ cōrio modo. Vnde si impressio ꝛ caracter facit maxime silitudineꝫ ꝛ in caractere qualitas cōsistit, merito itaqꝫ hꝫ ꝓprietateꝫ ſm simile ꝛ dissimile, idē insinuat Architas sic scribendo. Qualitatis aūt propriū simile ꝛ dissimile est, nam dicimus oēs esse similes coloribus qui eūdem coloreꝫ habent et qui hñt eandem idē caracteris, dissimiles ꝟo sunt cōrio modo se habēt. Eadē quoqꝫ rationi alqs fit, sed dicendo similia vel dissimilia participantia videſ referre cām ad rationē, nā participātia similia siſ fiunt quę formanſ ſm idem, sed aliſ ꝛ aliter fiunt alia ꝛ alia participātia, immo existimandū est ipsa ſm rationē qualitatis tanq̄ principalē cām similitudinis ꝛ dissimilitudinis, similia ꝛ dissimilia fieri, nam ratio qualitatis hꝫ secū subsistens simile ꝛ dissimile, quo circa ēt est cōis omnē qualitatē ꝛ cōnexum eidē ſm propriā naturam, qñquidē ſm designationē qualitatis ꝛ cōmunes rationes ipsius ac oēs species qualitatis eideꝫ simile ꝛ dissimile insint, quocirca simile ꝛ dissimile est omnis qualitatis propria.

Non oportet aūt turbari, ne quis nos dicat de qualitate ꝓpositū faciētes, multa eoꝝ quę ad aliquid cōnumerasse. habitus enīꝫ ꝛ dispositiones dicebamus esse eoꝝ q̄ ad aliqđ. fere enīꝫ in oibus qualitatibus genera ad aliquid dr̄. singulariū aūt nullū. Scientia qdē enim genus existēs, ipsum qđ est alterius dicit. cuiusdā enīꝫ sciētia diciſ. Singulariū aūt nulla ipsum qđ est alterius diciſ, velut grāmatica non diciſ alicuius grāmatica, neqꝫ musica alicuius musica, nisi forte ſm genus, ꝛ hę dicantur eoꝝ q̄ ad aliqđ. velut grāmatica diciſ alicui⁹ scia, nō alicuius grāmatica, ꝛ musica ali-

cuius scia, nō alicuius musica. Quare singulares nō sunt quę ad aliqd. Dicimur aūt quales singularibus. has enī τ habemus, sciētes enim dicimur in habendo quasdā scientiarū singulariū. Quare τ qualitates erūt hę singulares ꝑ quas quidē τ quales dicimur. hę autē nō sunt eoꝝ quę ad aliquid. adhuc si cōtigerit idē hoc quale τ ad aliqd esse nullū incōueniens in ambob⁹ generibus ipm dinumerari.

C Cum his hominibus qui sciē cupidi sunt ꝯsentaneū sit soluere dubitationes q̄ ex dictis oriunī, merito itaq; Aristo. cōmemorat se prius habitus τ dispōnes dinumerasse prius in ipso ꝑdicamēto ad aliqd, τ cum tractasset vnam spēm qualitatis in eadē posuit ipse, τ cuꝫ verisimile erat vt auditores pp hoc turbarenī, qīquidē si habitus esset in duobus pręddicamētis accideret ꝙ cū vnuꝫ sit diuersis differētijs specie vterēt. Nā diximus ꝙ diuersoꝝ generꝝ τ non subinuicē ordinatoꝝ sunt diuersa spē differentie. Soluit igiī hanc dubitationē dupl'r, vno mō ostēdendo in oibus talibus esse genera ad aliqd, velut scie scibilis, sed spēs τ singularia nō sunt ad aliqd, nam grāmatica τ Aristarchi grāmatica nec mutuo nec ad alteruꝫ referuntur. nam si grāmatica Aristarchi esse ad aliqd ετiaꝫ Aristarchus eēt grāmaticę vt ad aliqd. Sil'r ēt musica, τ Aristoxex in musico, nam etsi ipsa videanī ad aliqd dici ꝑꝫ ipsum sunt ad aliqd, qīquidē grāmatica alicuius sciē dī sed nō alicuius grāmatica. Et si siens grāmaticus dicī, ꝑm relationeꝫ ad genus dī, sed non sunt simpl'r siens dicetur. Item grāmatica dī esse habētia quō neq; erit ad aliquid. Vnde si aliquid ꝑm genus est ad aliquid τ fuerit q̄le ꝑm singularia, profecto habitus erit aliter in ꝑdicamēto ad aliquid, τ aliter in qualitate. Porro ostendit ꝙ qualia singularia sunt participantia eo ꝙ singulares τ nō generalia atq; ex eo ꝙ particulariter qualia dicunī participantia, nam vnusquisq; a ꝓpria τ singularia qualitate dī qualis τ nō ab vniuersali, velut grāmaticus a grāmatica: sed potius Aristarchus grāmaticus a suimet grāmatica, τ nō ab ea quę Zenodoti est. Q̄m igiī a singularibus q̄les dicūt, profecto singulares qualitates nō erunt ad aliqd, qīquidē grāmatica Aristarchi non dī vt ad aliquid, alioquin conuerterenī τ diceretur Aristarchus grāmaticę Aristarchus, qō quidē absurdū est. Pręterea ꝑm solutionē adducit ꝙ nihil vetat vt idem sit in duobus ꝑdicamētis, qū nō ꝑm idē, sed ꝑm aliud τ aliud significatū fit diuisio, nam Socrates ad multa reducit ꝑdicamēta, qīquidē vt hō in subāsit, vt tricubitus in quātitate, vt pr̄ τ vt fili⁹ ad pręddicamentū ad aliqd, vt aūt Phs ad qualitateꝫ, quo pacto ꝑm aliud τ alia quę eidēꝫ cōueniūt Socrates ad alia τ alia pręddicamēta reducēī. Quid igiī absurdi est: si etiā habitus τ dispositio ꝑm aliud τ aliud reducerenī ad aliō τ aliud pręddicamentū. Nam sicut locus ꝑm dimēsionem est quātus, τ quatenus est terminus ꝯtinētis est ad aliqd, sic ēt dispositio quatenus aliqualr habeī erit qualitas, τ quatenus pr̄ ad dispositū erit ad aliquid. Verū Alexander Aphrodiseus putat hoc accidere in solis illis rebus quę sunt ad aliquid. s. ꝙ quędā eoꝝ quę sunt ad aliqd reducunī ad aliud pręddicamentū, qīquidē ipsum ad aliqd non hꝫ propriū subiectuꝫ vt a principio diximus, sed in alio τ alio ꝑdicamento hꝫ esse. Sed pace Alexādri ħ verum non est, nam idē ēt in oibus pręddicamentis considerāī, nam cum vnūqdq; eoꝝ quę accedunt nō sit vnuꝫ aliquid, neq; simpl'r vnū, sed consistēs in nā cōposito mireꝫ non erit si vnūqdq; ꝑm aliud eoꝝ quę hꝫ reducēī ad aliquod aliud genus, τ ꝑm aliud ad alteꝝ. Sed forte hoc cōcedet Alexāder in cōpositis, ceu in Socrate. Equidem si resoluaī cōpositū in simplicia, τ vnūqdq; simplex sepārtiū a cōposito cōsiderēī vnūqdq; ad suuꝫ ꝑdicamentū reduci pōt, vt hō, pr̄ tricubitū Phs. Verū Alexander cōsiderauit hoc. s. semper ad aliqd cuꝫ alio ꝑdicamēto subsistat vt pr̄ cum substātia magis cum quāto, amicus cum quali, τ percutiēs cū actione, τ in alijs sil'r esse proprium ipsius ꝑdicamēti ad aliquid. Sꝫ dubitaret aliquis vt opinor quō Aristo. inquit genera dici ad aliquid τ singularia esse qualia. Nam perspicuū est ꝙ cuiuscūq; ꝑdicamēti fuerint genera singulariū ēt eiusdē pręddicamenti erunt ea singularia quę in illo genere cōtinētur. Nā substantia est genus τ sub genere singulares substātię sunt, simil'r si qualitas est genus sub eadeꝫ singulares qualitates erunt. Nā genus nō solū de speciebus, sed ēt de indiuiduis ꝑdicatur vniuocę, itaq; quō inquit genus esse ad aliqd, τ singularia nō esse ad aliqd, sed qualitatis. Itē existimo hoc esse dignum dubitatione quales habitus vt dispōnes in specie qualitatis Aristo. posuerit, nā sic ea quę vt genus sunt qualitates quō easdē nunc dicit esse ad aliquid τ nō qualitatis, si ꝟo singulares fuerint in ꝑdicamēto qualitatis, quō ēt ea quę sunt vt genus nō sunt in pręddicamento qualitatis, qīquidēꝫ aliquis habitus sit habitus, τ aliqua dispositio sit dispō, sicut quidā homo est hō. Sed rīdendū ad hęc existimo ꝙ nō dixit genera nō esse qualitates neq; gn̄ales habitus τ dispōnes nō esse qualitates, sed dixit ꝙ si habitus τ dispō dicunī ad aliquid, tū nō omnis dispō τ habitus est ad aliqd, sed solū generalis habitus τ dispō, sed generalis vt singularis habitus τ dispō est q̄litas. Item nullū absurdū est gn̄alē habitū esse ad aliquid, τ singularē habitū esse solā qualitatē, qr singulares habitus ipsius generis vt ad aliqd non assignāt, sed eius gn̄is qō est vt qualitas. Nā scia vt est ad aliqd in spēs nō diuidiī, sed vt qualitas diuidiī in singulares scias, quę quidē vt demōstrauimus nō sunt ad aliqd, sed qualitates sunt. Verū dices si opꝫ esse cōes quasdā determinationes afferre quō fieri pōt, vt idē referaī ad aliud τ aliud ꝑdicamenta. Rīdendū est ꝙ opꝫ ea q̄ proposita sunt tanq̄ cōposita resoluere vsq; ad ea q̄ sine cōplexione sunt, τ tunc vel a diuersitate significatoꝝ/ vel a dr̄ia conceptuū/ vel a diuersa caractere qō est in ipsis ꝟbis talia discernere cōuenit, etsi singularia in ꝑdicamēto reducere. Pręterea simul cōsiderandā est genera spēs τ dr̄ias vniuscuiusq; ac idētitatē τ diuersitatē, nam pugillatiuus redigit ad qualitatē τ ad aliqd, sed quatenus disponiī aliqualr ad qualitatē reduciī, sed quatenus dī facere aliquid ad alterū, sic ad pręddicamētuꝫ ad aliqd reducitur. Rursus aliquo modo cum passio sit, partim in re ipsa affecto quę ex passione fit, τ partim vt cā q̄ ingerit passionē ꝯsideraī ipsa passiua q̄litas tāq̄ cōe aliqō, qr modus relonis in ipsaꝫ passioneꝫ τ typus cōis ꝓpetatis τ caracteris efficit cōe aliqō specificationis. Verū opꝫ ea q̄ in pluribꝰ gn̄ibus cōsistūt recusari in numeratione ꝑdicamentoꝝ, qīquidē diuisio simpliciū in ipsis fit, simil'r quoq; si fuerit quędā media vel cōia vel cōplexa genera vel implicita non cōueniunt ꝑdicamētis, sed hęc sunt additamēta, quocirca ēt Arist. insinuauit quō idē ad aliud τ ad aliud ꝑdicamentū reduci queat. Sed finem sermonis de qualitate faciamus.

C Pręddicamentū facere τ pati.

Suscipiunt aūt τ facere τ pati ꝯtrarietateꝫ, τ magis τ minus, calefacere eniꝫ ei quod est infrigidare cōtra-

rium, ⁊ calefieri ei qḋ infrigidari, ⁊ delectari ei qḋ tristari. Quare suscipiunt cōtrarietatē, ⁊ magis ⁊ minus, calefacere enim magis ⁊ minus est, ⁊ calefieri magis ⁊ minus, ⁊ contristari magis ⁊ minus est. Suscipit igitur ⁊ magis ⁊ minus facere ⁊ pati, de his quidem igitur tanta dicuntur. Dictum est autē ⁊ de poni in his quę ad aliquid, q2 denominatiue a positionibus dicit̄. de reliquis autē. s. qñ, ⁊ vbi, ⁊ habere, q2 manifesta valde sunt, de ipsis nihil aliud dicit̄, q̄3 quęcunq3 in principio dixi. q2 habere quidē significat indutū esse, ar matū eē. vbi aūt velut in lycio, in foro, ⁊ alia quęcūq3 de ipsis dicta sunt. de p̄missis quidē igit̄ generibus, sufficiunt quę dicta sunt.

¶ Cum decē genera sint, quoꝝ quattuor pertractauit cuꝫ sint vtiora ⁊ recipiant ampliorē latiorēq3 contēplationē, merito multis verbis explicāda esse Arist. putauit. Proinde de cęteris breuiter dicit ⁊ quāuis strictim ⁊ tenuiter dicat, tñ fieri multi ⁊ vtiles sermones de illis possunt. Verūtamen sufficit pro introductione iuuenum qui simplicia in p̄pria genera reducere possint ⁊ propria p̄dicamēta facere sentētiam ⁊ explicationē ipsoꝝ sic facere, quod quidē ⁊ principio ostendit per exēpla. Verū propria de vnoquoq3 illoꝝ verba certa fecit. Equidem de actione ⁊ passione in libro de generatione ⁊ corruptione tractauit, ⁊ de quādo ⁊ vbi in libro de naturali auscultatione vbi de loco ⁊ tēpore diligēter disseruit, ⁊ de oib' explozatissime ⁊ p̄fectissime in meta^ca loquutus est. Verū tñ in hac facultate dialecticę declarant̄ hęc principia quatenus significant̄ nōnulla cōis dictionibus, sed in meta^ca cōsiderant̄ peculiariter, quatenus sunt res, sed statim post qualitatē paulo q̄3 de alijs mentionem fecit de ipsa actione ⁊ passione, seu facere ⁊ pati, q2 vt plurimū s3 qualitatē fit actio ⁊ passio, merito itaq3 post qualitatē illico adducte sunt actio ⁊ passio. Equidem facere ceu generare ⁊ ędificare substantię cōpetit, ⁊ facere vt numerare quātitati, similiter ēt facere ⁊ pati conueniunt p̄dicamēta ad aliquid, quę quidē sunt relatiua. Proinde melius dicendū est q cum facere ⁊ pati, quo ad existentiā actionis ⁊ passionis cōueniāt quattuor ante dictis pręd icamentis, merito post illa quattuor sequit̄ hoꝝ pertractatio. Itē q2 hęc insunt etiā incorporeis ⁊ cętera genera solū considerant̄ in corporibus, ideo pręcedit hoꝝ tractatio doctrinā reliquoꝝ. Itē vtrūq3 simul docendo tradit, quia simul etiā subsistunt, ⁊ vbi vnū est, ibi etiā alterū inuenit, quocirca voluerunt quidā facere ⁊ pati non esse propria pręd icamēta, sed ordinari in pręd icamentū ad aliquid. Architas vo p̄pposuit actioni ⁊ passioni hisq3 duobus pręd icamentis illa duo habere ⁊ vbi, qui etiā causā hunc in modū assignat dicendo, q omne qḋ mouetur in loco aliq̄uo mouetur, sed cum agere ⁊ pati sint motus quidem s̄m actū perspicuum est q oꝫ prius intelligere locū in quo facere ⁊ pati collocant̄. Equidē agere significat actionē ⁊ pati passionē non s̄m propriā designationē passionis, nam hoc modo est qualitas, sed s̄m motum qui est in passione, ⁊ hic est idoneus ⁊ certus verus cōceptus de ipsis, quocirca hunc tanq̄3 manifestū dicere pręter misit. Cęterum ea quę insunt duobus p̄dicamentis affert, quoꝝ primus est contrarietatē suscipere. Nam calefacere ⁊ infrigidare cōtraria sunt, quę quidē consistunt in actione ⁊ dum aliqd facit, similiter etiā contrarietas est in passione, sicut delectari ⁊ tristari. Nam si tales cōtrarietates sunt s̄m qualitatē. Nam calidū ⁊ frigidū contrarium, ⁊ p̄traria efficiūt contraria, itaq3 erit contrarietas in actione qñ accipitur actio, vt actus acciperet̄ generū suscipientiū contrarietatem, si ergo in ipsum agere est contrarietas etiā erit in ipsum pati, nam id qḋ agens agit, id patiens patitur. Et cuꝫ contrarioꝝ alia habeant aliqḋ mediū ⁊ alia non habeāt, proinde cum qualitates habeant aliqḋ mediuꝫ eorūdem etiā cōtrarietas s̄m facere ⁊ pati habebit aliqḋ medium vt tepidum fieri ⁊ rubere, quia tepidū erat medium inter calidum ⁊ frigidū, ⁊ rubeum vel pallidū erat mediuꝫ inter album ⁊ nigrum, sed quoꝝ qualitates non habent aliquod mediū, neq3 eoꝛuꝫ efficientia, neq3 passiua habent medium, vt ęgrotare ⁊ recte valere. Pręterea duplex est ratio, nam actionū alię quidē sunt oppositę passionibus quę in altera sunt, sicut calefactio, nam calefaciens calefacit id quod calefit, ⁊ quędam sunt absolute, sicut est actio dicendi. Cęterū non est proprium ipsis facere ⁊ pati contrarietatē habere, quādoquidē hoc non cōpetat solis ⁊ omnibus actionibus ⁊ passionibus. Nam actione dicendi, vel scribendi, vel ędificandi nullum contrarium est, sed ipsis solis competit habere contrarietatem quę s̄m actionem ⁊ passionem contrarietatem habere possunt. Pręterea facere ⁊ pati suscipit magis ⁊ minus. Nam calefacere ⁊ calefieri ⁊ reliqua alia sunt facere ⁊ pati, ⁊ suscipiunt magis ⁊ minus, quia etiā qualitates quę introducūtur per istas actiones suscipiunt magis ⁊ minus, quocirca etiā ea quę s̄m ipsas agunt ⁊ patiunt̄ magis ⁊ minus habebunt. Veruꝫ non oportet in omni actione ⁊ passione quęrere magis ⁊ minus, sed in illis quibus cum genera suscipientia magis ⁊ minus agunt ⁊ patiunt̄, quoniam neq3 generare, neq3 numerare suscipiūt magis ⁊ minus, quādoquidē nec substantia, nec quantuꝫ suscipiat magis ⁊ minus p̄inde diuisio ipsorū gerere ⁊ pati erit s̄m actiones ⁊ passiones qualitates quę multipliciter diuiduntur. Reliquuꝫ de pręd icamento poni auditorē ad pręd icata remisit. Nam diximus q positio cum sit alicuius positio, positio est de numero eorū quę sunt ad aliquid, nam positio dicitur denominatiue a positione alterius pręd icamēti velut recūbere, stare, ⁊ sedere. Naꝫ hęc non sunt positio, sed denominata sunt a positione, quo circa ab ipso Aristo. habemus etiā diuisionem ipsius poni. De reliquis vo tribus vbi quādo ⁊ habere, quia manifeste sunt inquit nihil aliud de ipsis esse dicenduꝫ quādo eā quę dixit in principio vbi nihil aliud posuit quando exempla eoꝛuꝫ dicēdo vt vbi velut in lycio, ⁊ quando velut heri ⁊ anno priore ⁊ habere velut armatū esse ⁊ indutuꝫ esse, ⁊ infra tradet quandam diuisionem ipsius habere, tanq̄3 multipliciter dictum. Sed cum hęc ab Aristote. negligantur vtile erit adiscere ea quę a Porphyrio ⁊ Iamblico de istis artificialiter disputata sunt. Dicunt itaq3 vbi ⁊ quādo esse, sicut sunt ea quę sunt ad aliquid quę non sunt p̄ncipaliter in rebus considerātur, sed de numero eorū sunt quę alijs adueniunt. Nam quādo supposito adueniunt q̄3 in ipso loco ⁊ tempore sunt, vt vbi ⁊ quando, quēadmodū etiam ea quę aliquid sunt. Equidē ipsuꝫ vbi locus nō est, neq3 quādo est tempus, sed cū prius existunt locus ⁊ tēpus, deinde hęc adueniunt, vt id qḋ in loco est alicubi esse dicitur, ⁊ qḋ est in tempore esse aliquādo, vt Socrates heri in se lycio erat. Verū videt̄ ipsum vbi esse vnius speciei ⁊ non suscipere differētias, sed tamē hoc quidem indeterminate dicit̄ de his quę sunt in loco, velut de his quę sunt in ciuitate ⁊ idem determinate, ceu de his quę sunt in porticu vel in hac parte porticus. Pręterea suscipit

pit omnis loci differẽtias, quãdoquidẽ vbi sursũ ⁊ vbi deorsum dicant̃, ⁊ sm propriũ locum ⁊ cõem ac locum per se ⁊ per accidens vbi dici possit. Nam sm vnũquodq; eorũ vbi dici potest. Silr etiaz qñ non est tẽpus, sed peristente tẽpore qñ de aliquo dr̃, velut bacchi festũ dr̃ anno priori, vel in pñtia, vel in posterũ esse. Verũtñ quo tempus in quo ipsum qñ collocat̃ non est de prędicamento ipsius qñ, sed in quãtitate est. Suscipit quoq; qñ drĩas tẽporis. Nam pteritũ dr̃ olim ⁊ pręsens dicitur nunc ⁊ futurũ in posterũ. Similr ipsũ prędicamentũ habendi significat quãdã acquisitũ ⁊ separatũ a substantia alicuius existentia qñ simul existit cum ipso, itaq; ipsum habere est quotidiã acquisitorũ habitudo, nam indutum esse nihil aliud est q̃ habere tunicã, ⁊ calciatũ esse habere calciamenta. Equidem hęc sunt diuisa ab habente ⁊ separata ab eiusdem substãtia quę ipsi neq; vt substãtia neq; vt accidentia competũt, sicut nigredo ⁊ varietas oculorum, proinde ipsum habere non habet sm se differẽtias specificas, sed potest suscipere diuisionẽ sm differẽtias eorum quę habent̃, sed hęc quidem animata sint, velut ceruus ⁊ bos, hęc vero inanimata, ceu vestimentũ arma. Item potest suscipere diuisionem sm differentiã eorum quibus nonnulla habere dicuntur, ceu si in anima aliqs habet apertos habitus ⁊ in corpore habitus corporales tamen sm ipsum habere vel haberi nulla fiet differẽtia. Atqui quoniã Porphyrius ⁊ Iamblicus dixerunt id qđ habetur in anima esse de numero habituũ acquisitorũ aliquis cõsiderabit ne forte illi habitus sint qualitates, ⁊ ea quę ab ipsis denominantur qualia sint, sicut etiaz corpora participantia nigredine dicũtur habere nigredinẽ. Nam habitus animę non ita circa animaz ponunt, sicut calciamenta circa corpus, sed sunt quędaz dispositiones circa ipsam alterantes eandẽ magis vel minus, ex dictis itaq; tales dubitationes solute sunt. Sed dubiuz est quo hęc sex prędicamenta dicãtur genera, quãdoquidẽ ipsorum species non habeãtur, naz genera dicũtur ⁊ species ⁊ specierum sunt genera. Quod vero prędicamenta sint genera Arist. insinuauit dicendo in calce textus, de pręmissis quidem generibus dicta sufficiũt. Vnde si fuerint aliquę species istorum, vt ostendemus, dubitatio amplius non habebit locum, nam si genera hęc sunt de dictis speciebus dicunt̃. Sed forte aliquis dicet q hęc non dicũtur genera tãquaz de pluribus ⁊ differẽtibus specie prędicãtur inquit, sed quia maxime significant differentes naturas ⁊ abinuicem separatas, sicut solemus dicere in scientijs vnamquãq; ipsarum esse circa aliquod genus subiectũ determinatũ dicentes simul etiaz hoc ⁊ insinuantes quãdam naturam eorum ab alijs separatam, quocirca Aristote. hęc prędicamenta nominat. Itez nonnulli obijciunt cupientes asserere q agere ⁊ pati dicantur adinuicem, ⁊ esse atq; non esse ad aliquid, ⁊ minime esse quędam propria prędicamenta, sicut Aristote. ingt. Verum hi non recte dicunt, naz ipsis non competit sm se in habitudine esse, quãdoquidem non solũ subsistũt in habitudine, ceu dextrum ⁊ sinistrum, quinimmo est aliquid factũ ab ipsis, quatenus hoc est agens, ⁊ hoc est patiens. Verum si concederetur facere ⁊ pati esse ad aliquid singularis, tamen esse ad aliquid non cõcederetur, quãdoquidẽ nec ambulare nec currere est ad aliquid, ⁊ vtrũq; est facere, similiter neq; grãmatica erit ad aliqd, quoniam scientia quę est genus ipsius est ad aliquid. Itẽ vniuersaliter agere de omni agente dicitur, tamẽ nõ omnis actio respicit patiens. Nam absolute actiones, velut dicere, currere, legere, ⁊ id genus non respiciũt patiens, quare non erit ipsũ agere omnino ad aliquid. Naz etsi patiatur aliquid pauimenti ab ambulante, tamen ipsum ambulans non dicitur hoc agere, quatenus ambulat, sed quatenus talem motũ efficit ⁊ quatit integumentũ. Similiter quoq; agere nigrum ⁊ album fieri sm se sic se habent. Nam sicut cõmuniter cõtrarium est in ipsis ad aliquid, ⁊ tamẽ vnũquodq; est sub proprio genere, ita ⁊ facere ⁊ pati, quãuis abinuicem dicantur non erũt sub prędicamento ad aliquid, sed in proprio genere, itaq; cum facere ⁊ pati non sint in prędicamento ad aliquid, neq; in aliquo alio prędicamento erunt, sm se propria prędicamenta. Atqui forte aliquis dicet, q oportebat facere ⁊ pati sub prędicamento ad aliquid reduci, sicut etiam contraria ponuntur in prędicamento ad aliquid ⁊ facere ⁊ pati singularis sub proprijs generibus collocari, ceu ędificare parietem ⁊ generare sub substantia ⁊ ipsũ numerare sub quantitate, quia oratio ⁊ numerus sunt quãta, ac etiam albũ facere ⁊ nigrum sub qualitate. Forsitan igitur facere ⁊ pati ad alia prędicamenta se habent, sicut actio ⁊ passio ad substantiaz, quãdoquidem agere fit ad aliquid, vt amare ⁊ in alijs decem prędicamẽtis reperiatur. Item aliquis dubitabit dicendo q cum Aristoteles dixerit cõmunia ipsius facere ⁊ ipsius pati propria omisit. Ad quod respondet Iamblicus q simul per ea quę cõmunia existimantur insinuata sunt ipsorum propria. Nam contraria ac magis ⁊ minus non simpliciter accepit, sed alia in actione ⁊ alia in passione. Sed ad hoc facile dicere possum q etiam in alijs prędicamentis contraria ⁊ magis ⁊ minus non quęuis temere accipiebantur, sed propria vniuscuiusq; prędicamenti, ⁊ tamen videbatur, nihilominus cõmunibus propria addẽda esse, itaq; illud qđ a principio dicebatur est magis veruz q in his est Aristote. contentus vniuersaliora afferre. Sed dices quo si ambo hęc agere ⁊ pati sunt genera ipsius habendi quod est genus, non sic etiam erit genus ipsum haberi. Nam habere diuiditur cõtra haberi, quẽadmodum pati contra ipsũ facere. Nisi quia in ipso habere continetur etiã ipsum haberi, nam qđ sumptũ fuerit ab habẽte sumptum est, ⁊ omnino illud qđ habet secum cõnexũ habet id qđ habetur, sed aliter fit in ipso agere ⁊ pati, qñquidẽ pati non simplr in ipso agere cõtineat̃. Etenĩz clamare, ambulare, currere, scribere, ⁊ id genus est qđdaz agere, ⁊ tñ nihil horũ hʒ fere cõnexũ cuz patiente. Item neq; hr̃e refert̃ ad haberi vt videt̃. Naz de quibus prędicat̃, ceu de illo qđ induit̃ ⁊ armat̃ eadẽ non dicũtur ad aliqd, nã habẽs econtrario diceret̃ ad id qđ habet̃, sed habere q non sit idẽ cum habẽti non dr̃ ad aliud. Atqui nonnulli obijciũt Arist. q pauca dixit de sex prędicamẽtis, ⁊ qđ ẽt naturã ipsorũ non satis descripsit, neq; diuisit ea in suas drĩas quãuis fieri posset, vt diximus, q vbi diuidat̃ in differẽtias loci, ⁊ quãdo in differẽtias tẽporis. Vnde q Aristo. fuerit mãcus perspicuũ est ex his quę Archytas docet de his lõgioribus propria ⁊ singula eorũ, quẽadmodum priora explicans Verũ quidaz defendunt Aristo. dicẽtes q ea quę nõ admodũ cõi consensu ⁊ cognita eẽ prębẽdũt ea ipsa Aristo. diligẽter docere, sed quę facile capiũt̃ per manifesta sunt eo q manifesta sunt Aristo. prętermisit, quod quidẽ etiã ipse indicat dicendo, qr manifeste sunt nihil aliud de ipsis dr̃, q̃ quęcunq; a prĩo dicta sunt. Etenĩz si spectat vnũquodq; eorũ ceu motus, facere, locus ⁊ tẽpus, vbi, ⁊ qñ ad naturalẽ contẽplationem, certe opus non est, vt latius in hac facultate logices de ipsis tractare intellectum per se euidentẽ quo ad significationẽ, qr difficilis estz hic de loco ⁊ tẽpore examinata ⁊ certa contẽplatio. Pręterea dicũt q hęc sex gña aduẽtitiam nãz hñt ⁊ ob id merito negligunt̃, nã cũ sensibili substã-

tis quędaȝ simul introducũtur vt qualitas ⁊ ad aliquid, quędã vero adueniunt, vt facere ⁊ pati, iam mota materia ad formas quas potest recipere, quibus ẽt adueniunt illud qđ est in tempore ⁊ in loco atqȝ poni ⁊ habere. Naȝ qui facit aliquid illud in tempore facit ⁊ mouet̃ ſm locum, similiter patiens semper in tempore patitur ⁊ ponitur qđ sit ⁊ habet aliquid. Vltimo dubitãt aliqui cur nõ copulauit sermonẽ de ipso habere simplicibus pdicamentis, sed cum agit de oppositis priori ⁊ posteriori, ⁊ de motu ⁊ alijs quibusdaȝ inserit diuisionẽ ipsius habere. At alij recte soluũt dicentes ꝙ habere cum vbi ⁊ qñ contingens tãquam de manifestis dixit, pinde putauit nõ oportere quicꝗ̃ aliud de ipsis dicere, sed cum voluisset illa post pdicamẽta quibus visus fuit ſm opinionem multoꝝ maiore artificio distinguere. vȝ. oppositũ prius ⁊ posterius ⁊ aliqua post pdicamenta, cum itaqȝ ipsum habere esset ęquiuocum, vt aliquis putaret Aristote. ponere vnum ęquiuocoꝝ esse genus, merito ęquiuocationem ipsius habere in calce distinxit. Sed aiunt quõ sex vltima pręducamẽta non reducũt̃ ad pręcedentia, quãdoquidẽ qñ ad tempus reduci possit ⁊ tẽpus ad quãtuȝ, similiter etiã vbi ad locũ ⁊ locus ad quantũ ⁊ cętera. s. facere ⁊ pati, poni ⁊ hr̃e in pręducamento ad aliquid. Sed ad hęc quoqȝ clara ex dictis est responsio. nam aliud est illud qđ est in aliquo, ⁊ aliud est illud in quo est illud qđ est in aliquo, qđ si hoc verũ est id qđ est in loco differt a loco, ⁊ quod est in tempore differt a tempore, igitur vbi ⁊ quando erunt genera diuersa a loco ⁊ tempore. Item ostendimus prius facere ⁊ pati ac poni ⁊ habere cuȝ habeant proprias naturas, esse diuersa a pręducamento ad aliquid. Nam hęc habent habitudines diuersas ad aliqd, quãdoquidẽ poni sit alicuius ad alteruȝ, ⁊ habere alterius ad aliquid, sed ipsum ad aliquid habet habitudinem cõmunem, itaqȝ hęc genera sunt proprijs differentijs determinata ⁊ non reducũtur ad pręducamentuȝ ad aliquid. Hęc igitur sunt ea quę cõmuniter ⁊ sparsim dubitari ⁊ solui solent, proinde ex hoc loco auspicabimur principium dicẽdi de vnoquoqȝ distincte considerãdo eas quęstiones quę sunt vel maxime opportunę.

ℭ SEX PRINCIPIA SIMPLICII

Suo marte tractata ⁊ diligenter explicata, Guilelmo Dorotheo Veneto Interprete.

OSTQVAM de cęteris sex pdicamẽtis dicturi sumus primuȝ perspicuũ est ꝙ ⁊ genera facere ⁊ pati sequũtur antedicta pręducamẽta imediate. Nam sicut post substãtiã erat quãtitas ⁊ ob id quantitas ponebatur esse vnum genus atqȝ post substantiã ponebatur qualitas ⁊ erat alteꝝ genus, sic ẽt actio ⁊ facere post substantiã ponit̃, atqȝ etiã opȝ ſm eadẽ genus patiendi vel passionis ponere post actionẽ, cui qdeȝ cognata est passio. Sed nunquid facere ponendũ est genus vel faciens, vel factio, quẽadmoduȝ ẽt qualitas erat genus ⁊ ipsum quale denominatũ ab ipsa, aut hęc factio facere faciens hic sunt cognata ⁊ coniuncta. Atqui dicimus ꝙ faciens cõprehẽdit ẽt subiectũ ⁊ significat cõpositũ cõceptuȝ ex agente ⁊ actione, actio aũt ⁊ agere sunt simpliciora ⁊ nihil cõpositionis attingũt, quare hęc. s. agere ⁊ actio vt sint genera cõueniẽtius est ꝗ̃ agẽs. Itẽ horũ triũ honore pcedit facere factiones, qȝ dupl'r dr̃ factio vel actio. Nam ⁊ actio dr̃ factio ⁊ effectus actionis, sicut dicimus Homeri factionẽ. Equidẽ opus est non effectus, sȝ actio quam ipsum agens vno modo significat pp ꝙ facere ponitur vt genus, nã facere adhuc significãt actionẽ factuȝ, sicut poęsis significat ꝙ illud magis qđ iam cessauit ⁊ effectũ patiendi. Sed si facere constituit agere cur non potius actionẽ ponimus esse genus ꝗ̃ facere. Equidem si actio ob id cõuenientior est ipsa efficientia, qȝ indicat motuȝ, ⁊ nõ id qđ post motuȝ aduenit, sicut efficiẽtia aut factio, pfecto oporteret motũ ponere vnuȝ genus inter pdicamẽta, naȝ sicut alia circa substantiã sunt, sic ẽt motus est in quo facere ⁊ pati cõsistũt. nã ambo in motu versant̃. Verum hęc dicũt sicut Plotinus Aristo. suppositionibus nõ vtunt̃, naȝ ille illud qđ pmo efficit ⁊ mouet inqt esse imobile, ⁊ ob id facere in ipso separatuȝ est a pati, ⁊ ambo sub vno gñe nõ ordinãt̃, quare neqȝ ad vnuȝ hęc ambo reducẽda sunt, sed duo determinãda sunt, sicut ẽt Arist. facit ipsa seorsuȝ separãs. Vñ Boethus ⁊ Iamblicus ɔ̃ eaȝ dubitationẽ q̃ vult motũ esse vnuȝ genus ante facere ⁊ pati ponẽdũ esse instituerũt. Porro Porphyrius inqt vr̃ quibusdã motũ esse qd vnum in facere ⁊ pati ac ɔtinuũ esse, ceu liquet in eo motu q̃ pcutiẽs pcutit, vel vt ẽt in proiectione ⁊ expulsione. Nã qualis est proijciẽtis ligni motus, talis ẽt est motus proiecti ⁊ qualis est ipulsio impellẽtis, talis ẽt est impulsi, quare vnus ⁊ ɔtinuus erit vterqȝ motus, sed nõ idem hȝ esse ad percutiẽs, ⁊ ad id qđ pcutit̃, sed percussi passio est ⁊ percutientis actio, quo pacto facere ⁊ pati nõ est simpl'r vnũ genus motus, sed hr̃e diuã. Verũ hanc solutionẽ dubitationis Iamblicus ɔfutat tanꝗ̃ alienã ⁊ remotã nec ex notis pcedentẽ, nec forte ex his q̃ vident̃ Aristo. non eniȝ si aliq̃ factio ita se hȝ cũ aliq̃ ⁊ ois factio cũ actiõe ita se hr̃e dȝ neqȝ incohoãduȝ erat ab extremis actionibus dico. s. ab his quę ſm percussionẽ ⁊ expulsionẽ fiunt, neqȝ concedendum est Stoicis id de quo inter nos dissentimus. s. ꝙ factiões approprinquatione quadã ⁊ cõtactu efficiãt, nam melius est dicere ꝙ nõ oia agunt approximatione ⁊ cõtactu, sed potius actio fit ſm aptitudinẽ agentis ad patiens ⁊ ecõtra, quãdoquidẽ multa sunt quę non cõtactu agũt, q̃ qdẽ pspicuo patent. Vnde sicut in opibus videmus ꝙ agentia indigẽt approximatione p accñs, tum sit cõtactus, qȝ in loco participãt virtute patiẽdi vel agẽdi, qñquidẽ talia sunt corpora ⁊ actiuis vel passiuis virtutibus participãt, tamẽ nihil impedit distantia corporum in aliquibus, vt hoc quidem agat, hoc vero patiatur ⁊ suscipiat actionem agentis, nam in quibusdã indistans ⁊ nõ impedita actio fit, vt in chordis lirę quę cohęrent, etsi inuicem distant, similiter id qđ accẽditur eminus formam ignis suscipit. Item nec multa quę se tangunt efficiunt aliqđ per contactũ, vt emplastrũ vel aliqđ aliud medicinaliũ remediorum si apponat̃ lapidi, itaqȝ si hęc tangunt ⁊ sepe nihil faciunt ⁊ ea quę non tangunt aliquid sepe faciunt, itaqȝ percussio ⁊ pulsio non est principalis actio neqȝ contactus est in his q̃ videmus percutere cã, sed virtus cognatio qua potestas faciẽdi habet̃, est cã. Qđ si aliquis dicerẽt eandẽ esse substãtiã agentis ⁊ patientis profecto mouens mouebit̃, ⁊ qđ mouetur mouebit, ⁊ totum vt totuȝ mouẽs erit ⁊ motum, atqȝ omnes dignitates de motu. s. tollent̃, ꝙ motus pcedat ab aliquo ⁊ circa aliquid fiat atqȝ ꝙ alius sit principium motus, ⁊ alius sit ipse motus tãquam a principio effectus, ⁊ multo magis tollerẽtur dignitates in his in quibus maxime sunt separatę causę motus itaqȝ non oportet derelinquere illas opiniones veras quę diuidunt principia generum ⁊ discernunt vnumquodqȝ ſm ꝙ cognatum est. Nam si oportet commixtum quendam motum intelligere ex actione agentis ⁊ immutatione patientis generatio non erit

inter

inter simplicia ⁊ immixta, pręsertim cum ipsum commixtus ex patiente ⁊ faciente merito excluderetur a primis generibus, tanquam posterius, sicut etiam omnia alia cōposita, itaqꝫ non est concedendum ꝙ motus contineat actiones ⁊ passiones, ⁊ copulet ipsas inuicem fm vnam continuitatem neqꝫ ꝙ ambo eadem substantia cōmunicent, aut ꝙ eadē substantia partiatur in ipsas, ⁊ aliud inducet actionem eorum quę in ipso sunt, ⁊ aliud passionē. Nam fm omnes hos modos motus sit quoddam cōmune ipsis agere ⁊ pati separatus tamen a patiente ⁊ agente tanquā medius inter vtrūqꝫ ⁊ a faciente procedens ⁊ in patiens passionem inducens, sicut igitur mouens ⁊ motū duo sunt, ita etiam agens ⁊ patiens sunt distincta dupliciter. Sed hęc quidem sufficiant contra Porphyrium vel contra opiniones quę ab ipso proponebant̄ contradicentium. Deinde inquit Iamblicus magnum Plotinū confutare Aristotelē ponentem motum in genere eo ꝙ dixit Aristo. motum esse actum imperfectū. Nam ait si hoc verum est nihil prohibeat actum pręordinari vt motus existimetur vna species motus cum sit imperfectus motus. Ad hęc itaqꝫ a principio contradicendo Iamblicus inquit videamus si motus sic dicitur actus imperfectus vt in eadē natura consistat, vel potius sit, velut quōdam exiens in naturā omnino deteriorē. Nam si motus diceretur actus imperfectus vt fm suam naturā sic consistere nihil ꝓhiberet actū pręordinari vt genus, ⁊ sub eo collocari motum vt speciē. Sed si motus est actus ꝗ egreditur in aliud genus, tunc actus non poterit esse genus ipsius, vnde si motus qui tendit ad finem, cuius gratia efficitur ⁊ nondum ipsum finem in se continet, ⁊ actus fm finē stat perfectus existens in seipso ⁊ propria perfectione permanenter vtens, profecto perfectissimum non habebit aliquam cōmunicationē naturę cum illo qđ deducitur a perfectione. Item si actus speciem in se perfectā habet, ⁊ motus progredit̄ a specie habēs tm̄ ipsam in potentia ⁊ fm materialem ⁊ informē aptitudinem manifestum erit ꝙ motus non erit sub actu tāquam sub genere. Item si motus consideratur in quadam prorogatione ⁊ festinatione ac continuitate diuisibilis existens in continuus semper in infinitum ⁊ actus fm vnum vltimum stat habens esse a seipso, ac simul comprehendens omne suū esse fm se, profecto neqꝫ hoc modo actus erit genus ipsius motus. Item si motus est partibilis infinitus ⁊ indeterminatus ⁊ actus est impartibilis, ⁊ habet vltimum ⁊ idēptitatem, quomodo erit genus alterius. Item si motus habet cōmixtam subsistentiam cum contrario, ⁊ transit de contrario semper ad contrarium, ceu quando fit ex albo nigrum. Nam motus ab altero in alterū procedens neutrum est extremorum, sed mixtum est ex ambobus, actus ꝟo cum sit omnino immixtus ⁊ fm vnum contrariorum stet nihil contrarię naturę secū admittens, quomodo igitur actus poterit esse genus ipsius motus. Item si dicitur motum simul extendi cum tempore perinde ac extensiuus sit ⁊ actus ęternitati adest tanquā sine extensione existat, ⁊ totus simul sit pręsens ipsi nunc, itaqꝫ nec hoc modo poterit esse quędam natura eiusdem generis ipsorum ęternorum ⁊ eorum quę in tempore fiunt. Item si actus quidem immobilis pręexistit ⁊ continet in vna quiete simul principium ⁊ finem, ⁊ motus comprehenditur tantum esse dum procedit ⁊ labitur, itaqꝫ actus non erit genus ipsius motus. Verum inquit Plotinus prioribus opinionibus non videtur esse asserendum iuxta hunc intellectum motum actum esse fm quem nonnulli pręes ipsum moueri determināt agere ⁊ recipere eundē motum fm moueri ⁊ actum, quod quidem multis indiget, vt verum esse appareat. Atqui hoc etiam ex verbis Theophrasti persuadendum est. Nam huic videt motus separari ab actu, ⁊ motus esse in quo actus contineẗ ⁊ minime ꝙ actus contineat motum. Nam dicit actum esse vniuscuiusqꝫ substantiam et propriam speciem, quę quidem non est motus, quandoquidē actus ⁊ perfectio in ipsis intellectualibus, ⁊ imobilibus suapte natura esse non prohibeantur. Pręterea sunt multę eiusdē perfectiones insensibilibus, sine motu, ceu perfectio status fm figuram. Nam figura stat fm eandem perfectionem, vel si dūtaxat actus pręcedit motū ob id non oportet ipsa inuicem copulare neqꝫ illam asserere alterius esse genus. Verum si quis dixerit actū pręcedere moueri, quatenus simul cum ipso ordinatur, sed id quod est actus fm figuram status ⁊ vniuscuiusqꝫ perfectionem stans respectu eius quod est in potentia dicitur abstractū ab ipso ⁊ nō actu a motu profecto is ignorat, quia id quod est in actu opponitur ei quod est in potentia, ⁊ perfectio est imperfecti, ⁊ habitudinem semper accipit a contrario, sed hic actus fm se est absolutus, ⁊ ad nullum contrarium dicitur, sed perfectionem pręhet ei quod est in actu, multum ergo interest figura esse actu, ⁊ non esse actu, nā qui hoc prorsus dicunt ignorant purum genus actus neqꝫ separabilem a motu ipsum faciunt, neqꝫ prius eo quod est in actu, nec de hoc memoriam faciunt, quomodo dicimus intellectiones actus esse, quę tamen fiunt impartibiles ⁊ simul atqꝫ in eodem nunc ⁊ simul totę. nā id quod est in tempore, eo quod nunc est id intelligitur esse actū in motu, sed purum actum dicimus esse sine motu, ⁊ ab ipso alios actus procedere qui non sine motu considerantur, sicut dicimus phantasiam ⁊ sensum esse motus fm passionem, sed fm formā actus, ⁊ sic nonnulli actus sunt inseparabiles a motibus, nonnulli ꝟo separabiles, sed illi sunt inseparabiles, quicunqꝫ sunt motuum perfectiui, ⁊ eosdem pręcedunt, atqꝫ deducunt ad actum, separabiles ꝟo sunt quicunqꝫ sunt vnius speciei ⁊ prorsus immobiles. Hactenus igitur tolleretur is qui sic actus absolueret ⁊ separaret, quocirca etiam erunt quędam formę immateriales cum quibus etiam immateriales actus simul esse apparent. Sed ille qui eminus procedens ⁊ trahens ipsos ad motus nequaquā tolleretur neqꝫ hi tollerandi sunt qui ponunt aliquem actū communem, cuius quosdam impartibiles sic totos simul esse ⁊ quosdam in generatione ac generationes esse dicunt quos etiam motus vocari volunt. Nam fieri non potest vt vnum sit genus impartibilium ⁊ partibilium neqꝫ idē sit genus eorum quę sunt ⁊ eorum quę dum fiunt sunt. Item neqꝫ idē actus impartibilis erit ⁊ extēdetur ad partibilia, ⁊ simul totus sit ⁊ in fieri existat. Nam omnia hęc rerum naturā demunt, ⁊ essentiam actus destruunt. Vnde manifestum est ꝙ qui motum asserunt esse cōmune genus actionum ⁊ passionum contradicunt opinioni Aristote. vt liquet, partim ex his quę alias ipse dicit, ⁊ partim ex his quę nunc in diuisione prędicamentorum tractat. Nam hoc modo facere ⁊ pati nō essent duo genera, sed potius motus esset vnum genus ante ipsa. Sed quomodo moueri cōmuniter extendunt ad ea quę considerātur in actione ⁊ passione fm motum, ceu ambulare ⁊ scđm habitudinem, ceu vestiri, sedere. Nam hęc mixta sunt ex passione ⁊ actione non propria, sed mixta cum passione. Item illud quo dicitur actum de solis actionibus dici temere assertur. Nam neqꝫ omnis actus factio est, quandoquidem nec intellectio est factio, neqꝫ econtra omnis factio est actus. Nam sunt quędam factiones quę sunt passiuę qualitates, ex his autem colligendum est ꝙ Plotinus ⁊

alij qui ex consuetudine Stoicorum in Aristo. sectam
transferebant cōmunē esse motū ipsis agere ꝛ pati. Equi-
dem isti motum ꝛ actum in idem confundunt ꝛ actionē
puram separatam a passione non seruant, quādoquidē
ipsam considerent cum motu. Preterea non seruant prin
cipium motus immobile, sicut Aristo. videtur. Nā quā-
do ꝛ ipsi Stoici differentias generū dicunt asserunt vnaꝫ
esse, quia aliqua mouentur ex seipsis, vt cultellus ex pro-
pria preparatione habet incidere. Nam actio perficitur
ſm figuram ꝛ formam. Alteram ꝟo dicunt esse quando
aliquid per seipsum motum agit vt naturę ꝛ vires medē-
di actionem efficiunt. Nam cum sperma est proiectū con
stituit proprias ratiōes ꝛ appositā materiam aptat ꝛ im-
primit eas rationes quas in seipso habet. Verum alterū
est facere a seipso qđ cōmuniter est ipsum facere a ꝓprio
impetu, ꝛ alterū est a rationale impetu qđ etiaꝫ plasmare
fingere vocatur, quo etiā est aliqđ specialius qđ dicit̃ age
re ſm virtutē. Quando igit̃ hęc Stoici diuidunt efficiūt
contrariū peccatū ꝙ̄ qđ superioribus fecerunt. Nam oīa
hęc cuꝫ debeant sub vno genere ordinari, quandoquidē
omnia versent̃ in actione, profecto nō recte diuidunt in
multa genera eo ꝙ plura sint ꝑncipia a quibus actiones
proficiscūtur. Vnde diffinitio actionis actusq́ꝫ est apud
eos cōfusa, nam eam assignāt ꝑ actuꝫ qui qn̄ facere ꝛ pati
genus esse asserūt, tunc recte dicunt, sed qn̄ moueri conti-
nere ipsuꝫ mouer̃ dicūt sibi ipsis pugnāt ꝛ ꝯdicūt qn̄ qdē
asserūt moueri esse genus mouendi, qꝛ cōtinet ipsum, qđ
etiā non est genus, eo ꝙ diuidit̃ cōtra ipsum siqdē aliud
sit facere ꝛ aliud pati. Itē inquit Iamblicus ꝙ Stoici non
recte sentiunt de motu cū asserant imperfectū dici de mo
tu, non qꝛ non sit actus. Nam vt semꝑ aiunt est actus, sed
denuo atqꝫ denuo succedit, nō vt perueniat in actū, quan
doquidē cum sit, sed vt alioꝝ fiat alicubi, qđ est post ipꝫ.
Hęc igit̃ Stoici dicūt. At Iamblicus inquit quō fieri po
test vt dicat̃ actus imꝑfectissimus esse qui omniū est ꝑfe-
ctissimus. Item quonam modo fieri potest vt in agendo
stet, ꝛ multiplicet̃ successiue, sicut ea quę ꝓcedunt ſm nu
merum. Verū vniuersaliter apud veteres motus diceba-
tur imꝑfectus esse, vt distingueret̃ contra actū, naꝫ actus
non dicit̃, sed endelechia imperfecta dicta est, qꝛ endele-
chia est cōtinētia perfectionis ſm spēm. Porro illa dedu
ctio quę cuꝫ sit motus ab eo qđ est potētia mobile ad for
mā imꝑfecte endelechia dr̃, vt distinguat̃ cōtra perfectaꝫ
endelechiaꝫ, ceu tornatio ꝛ impręssio statuę est motus ꝛ
imꝑfecta endelechia, sed forma ipsius ꝛ ipsa statua est ꝑ-
fecta endelechia, quocirca Aristo. motū diffiniuit eē en-
delechiā mobilis inquantū mobile. i. manētē endelechiā
semper imꝑfectaꝫ quę separata est ab actu. Verūn neqꝫ
oīs motus est imꝑfectus, sed si aliqs est ille dr̃ esse qui hꝫ
principiū ꝛ finē, quocirca motus cęli nequaꝙ̄ est imper-
fectus cum semper sit in fine. Verū confundit pręsentem
sermonē illud qđ actu confusum est qđ credit̃ esse actus;
nā id qđ transmutat̃ ab eo qđ erat in potētia ꝛ postea fit
in actu, hoc ipsuꝫ dr̃ esse actu, siue illud sit forma, siue pas
sio, siue quies, nā ipsum ꝯ ꝓcedens ex potētia in actu fit
statua ꝛ forma ꝑficit̃, similr̃ calefactibile qn̄ fuerit calefa
ctū, tunc subit passioneꝫ, ꝛ tunc fiet quies motus, quādo
peruenerit in eundē actuꝫ. Differt ergo id qđ est actu ab
actu. Equidē id qđ est in actu quatenus tale subsistit con-
tra id qđ est in potentia, sed actus per se est. Sed forte ali
quis dicet vt existimo, ꝙ etsi id qđ est acto diceret̃ cōtra
id qđ est in potētia, tn̄ qđ est actu motuꝫ nō insinuat, sꝫ ꝑ-
fectionē entis qđ prius erat imꝑfectuꝫ. Plotinus ꝟo mo-
tū neqꝫ imꝑfectū esse ꝯcedit, neqꝫ ipsuꝫ ꝑfici vult, sed pu-
tat esse rem quę cōiectura cōprehendit̃, ceu processionē
ꝛ permeationē a principio esse permeationem dicimus.
Equidē si oportebat stadiū permeare nōduꝫ tn̄ erat hoc
qđ terminaret permeationē ꝛ ambulationeꝫ. Sed hoc di-
cebat Plotinus ob id motus nō esse defectū, sed tātē am-
bulationis, nā ambulatio ꝛ ꝑmeatio erat mot⁹, etsi quā-
tacūqꝫ fieret. At Iamblicus occurrit ipsi qn̄quidē vt in-
quit Plotinus non accipit mobile q̄ mobile esse opꝫ op⁹
motus neqꝫ copulet ipm̄ cū potētia cū quatenus mobile
nōduꝫ sit totū, silr̃ vt existimo nō recte accipit ꝛ dicit en-
delechiā mobilis vt mobilis. Naꝫ aliqd tale videt̃ mihi
pati ꝑinde vt aliqs diceret imꝑfectū esse ipm̄ ꝑfectuꝫ qn̄
imꝑfectū esset ſm imꝑfectionē ꝯsideratū sic quoqꝫ mot⁹
imꝑfectus est, qꝛ eius nā mixta est ex eo ꝙ est in potētia
ꝛ ex ipso actu. Vnde cōstat ex indeterminato ꝛ termina-
to ac ex informi ꝛ forma, ꝛ ex nō ente ꝛ ente ex qb⁹ per-
spicuū est qđ nihil habet cōmune motus cum actu puro.
Nā actus purus est ab omni infinita ꝛ indeterminata cō-
mixtione separatus ꝛ excedit alia. Verū cū a nōnullis Pe-
ripateticis videret̃ motus reducēdus esse ad quantitatē.
Plotinus vult ipsuꝫ potius reduci ad actū qui sicut actus
nō est quantū, ita ꝯ ostēderet̃ motus nō esse quātus. Ve-
rū ꝙ motus sit aliqđ quātū perspicuū est, nō ex eo, qꝛ in
tp̄e est, quādoquidē hoc ipsi ꝑ accidēs conueniat, sed po
tius ex suapte extēsione, ꝛ quatenus est alteritas quędaꝫ
ꝛ dissimilitudo, vt inqt Plato. Nā quādiu vnū ꝛ idē oīa
sunt tādiu quiescūt, sed quatenus accipiūt dr̃ā mouent̃,
cum igit̃ quies sit vnū quoddā, itaqꝫ necessariū est motū
esse multa ꝛ motus sic erit quantus, qđ ꝟo nō oīs motus
sit actus patet, quādoquidē intellectio sit actus imobilis,
tn̄ de quibusdā fuit qđ, proinde opꝫ dicere motus velut
sensationē ꝛ animę intellectionē quę videnť quibusdam
non sine motu esse, tn̄ non erunt motus, quādoquidē im
partibiles sint, ceu declaratum est in libris de aīa, sed oīs
motus est partibilis, qđ si sensatio ꝛ intellectio in instan-
ti ꝛ nunc ꝑficiunt̃, neqꝫ sic motus sint, sed rectius appel
lētur actus. Vnde cū Melissus diceret principiū esse oīs Vide p° physico.
rei quę fit Aristo. inquit nō esse principiū rei in omnib⁹
quę fiunt, sed tēporis quidē esse principiū qđ rei non est.
nam potest aliqđ totū simul transmutari vt fit in aere qn̄
illuminatur. Naꝫ totus simul illuminat̃ licet non sine tē-
pore. Nam in oriente illuminatur, quod quidem oriens
non est sine tempore, quādoquidē non in ipso nūc oritur,
neqꝫ illuminatio fit in ipso, nunc quāuis totus simul
aer ꝛ non vna eius pars post alteram illuminet̃. Aristo-
te. igit̃ cum sic dicat simul totam trāsmutationem Ploti-
nus ait, si simul tota est trāsmutatio, ꝛ simul totus motus
fit sine tēpore. Verum dicit Aristote. quandā transmuta
tionem esse dum aliquid transmutat̃, ꝛ aliquam ſm trās
mutatū esse, illa ergo quę est dū aliqd transmutet̃ motus
est, sed illa q̄ est ſm transmutatū esse quies est, si igit̃ q̄te-
nus trāsmutat̃ oīno ex ipsa trāsmutatiōe q̄tenus trāsmu
tatur consistit ꝛ prius existit mutatio, quatenus aliquod
trāsmutatur sole manente in oriente, tunc nobis sola illā
insensibiliter exhibetur quę est ſm transmutatū esse, erit
igitur non sine motu, tamē illuminationis consistētie nō
erit motus qđ si fieri potest, vt ea quę ſm transmutatum
esse sine successiua transmutatione cōsistat, neqꝫ erit mo-
tus, neqꝫ cuꝫ motu talis transmutatio erit quę est in trās-
mutatū esse, sed tales trāsmutationes actus sunt ꝛ nō mo
tus. Cęterum quę a Plotino dicūtur de motu multa non
cōpetunt motibus. Nā ꝙ motus sit sine tēpore repugnat
ꝓrogationi ꝛ successioni eiusdē. Iteꝫ asserere ꝙ ipm̄ inci
piat sine tp̄e tollit ꝯtinuitatē naturę illius. Itē existimare
motū concludi sub altero ꝛ altero successionis gradu tol
lit naꝫ cōtinui. Nā in solis discretis ſm numerum potest
alia

alie ꝛ alie vnitas intelligi ꝛ vt discretum multitudinem
in idem redigi. Verum vbi est cōtinuitas sine distinctio-
ne non conuenit in istis aliquam multitudinem velut di
scretā in idem reducere. Itez qḋ dicit Plotinus etsi simul
tota fit trāsmutatio ꝛ sine tpe fit motus talis nō recedit.
Nā si species imobiles sunt pᵬ̄entes, profecto transmuta-
tiones earū sine tēpore erant, sed motus minime. Atqui
neqꝫ illud recte existimat ꝙ vna sit ratio motuū ꝛ actuū
ꝛ ꝙ similr si actus est sine tēpore qḋ ēt motus sit sine tē-
pore. Nam actus ſm immobilē formę pręsentiā ꝛ perfe-
ctionem idem manet, sed motus procedit semꝑ quousqꝫ
attingat postremā perfectionem. Item quantuz qḋ est in
motu non ſm multitudinē dinumeratā est accipiendus.
nam vt tale non habet continuitatem, sed magis quate-
nus tendit ꝛ labit̄ ꝯformis magnitudinis corporis, si igi
tur motus est quātus nō poterat itaqꝫ ordinari ꝛ ꝯstitui
propriū genus, sed hęc quidē sufficiāt. Deinceps illis qui
dicunt Arist. ob id nō potuisse motū ꝛ actuz genus inter
pᵭicamenta, q2 hęc reducunt̄ ad aliqd, quiquidē actus sit
eius ꝙ potētia est factibile, ꝛ motus eius qḋ est potentia
mobile. Plotinus recte ꝯdicēdo inqt ꝙ ipsa habitudo cō
stituit ipsuz ad aliqd, sed nō dūtaxat dici ad alteꝝ. Egdē
qḋ est aliqua subsistētia / siue alterius siue ad alteꝝ, tunc
illa sortita est nāꝫ q̄ est vera aut ad aliqd, ħ mō igit̄ actus
motus ꝛ habit⁹ie hīt, qm̄ quāuis alterius sint, tn̄ emisse-
rūt esse aliqd, ꝛ intelligi ſm se ante ipm ad aliqd ꝛ vir q̄
sunt ad aliqd ſm solā habitudinē cōsiderant̄, sicut distin-
ctus ꝛ silitudo, sed alia quę ita se hīt, vt subsistāt ſm par-
ticipationē, ceu motus est in eo qḋ mouetur ꝛ in operante
actus nō exhibēt habitudinē q̄ est ad aliqd, sꝫ participa-
tione motus, quę quidē nō facit esse aliqḋ ad aliqd, alio-
quin ħ mō vna rōne oīa essent ad aliqd, ꝛ maxime ħ to-
tū copulatū facere ꝯpati ꝑꝑ habitudinē vnius ad alteꝝ;
sicut ēt illā demōstrat Aristo. cū simul de vtrisqꝫ sermo
nez fecisset. Et nisi numerus denarius geneꝝ sic eē debe-
ret, forsitan quidā putans ēt ꝙ Arist. hęc duo reduxisset
ad vnū pręedicamentū. Verū q2 facere acceptū est ſm pu
rum patiēdi nām separatā, ideo separatū genus est ab ip
so pati, nam calefacere ꝛ infrigidare accepit Aristo. non
sicut recta a Stoicis dicunt̄, q̄ gdē hīt motū fluentem in
alterum, sed ſm ipsaz operantē causaz motus quę existit
in ipsa spē caliditatis ꝛ frigiditatis, itaqꝫ ħ modo factio
pure erit separata omnino a pati. Itez neqꝫ calefieri ꝛ in-
frigidari ea sunt, quę quidē supina vocant ꝯsiderata ſm
habitudinē ad calefaciēs, sed significari quidē talis quę-
dam a vocibus his non cōtradicemus eas, nl̄ hęc non di
cemus esse ea q̄ ponunt̄ ab Aristo. in pᵭicamēto passio-
nis, nā sicut est pura actio sine fluxu ꝛ respectu ad patiēs
ꝛ omnino intrinseca est ipsi, sic ēt est pura passio solā cō-
prehendēs passionē quę est in patiēte, ꝛ nō est relatione
neqꝫ habitudine, neqꝫ cōiugatione ad actionē copulata,
quare neqꝫ recta neqꝫ supina sunt hęc, sicut solēt Stoici
vocare, verū in quibus nō est passio absoluta ab habitu
dine ad faciēs, merito existimarent̄ in his recta ꝛ supina
esse, partiꝫ q2 essent q̄dā q̄ excederent actionē in alterū, ꝛ
quędā essent quę natū ab altero in patiēte apparēt ꝛ refer
rēt ipm ad alteꝝ, quę ēt excedētiā sunt, tn̄ simplicia ꝛ im-
mixta ꝛ prima genera ꝛ ſm se subsistentia non sunt, neqꝫ
inuicē habent esse. hoc eniꝫ recte dr̄, quia non opꝫ vt pri
mis pręedicamētis insit, id qḋ est ad aliquid, sed cum ipsa
subsistūt, postea aliqualiter se habēt velut currens ꝛ ver-
berans. nam ille est qui hunc verberat ꝛ hunc vrit, nam
cū in cōpositione aliqualiter sit verberās intellectus cuꝫ
subiecto ēt insinuat se aliqualiter esse cōmixtū cū facto ꝛ
se hīe aliqualr ad alterū. nā facere qm̄ pure soli actui cō-

uenit ob id ſm se solum pure stat ꝛ nō recipit habitudi-
nē ꝑ mixtionē ad patiens, nā ea quę sunt ad aliquid non
sunt maxime in pᵭicamētis. Veꝝ forsitan aliqs si accepe
rit ipsum vsqꝫ ad intellectionē ꝛ tanq̄ scōaꝫ intelligeret,
certe aliquo mō esset ad aliqd respectu pmi ꝛ altero mō
esset ſm cām secūdā, quo pacto ꝛ pᵭicamenta esse intelli
gunt̄, sed illud recte dictū est ꝙ sola habitudo constituit
ipsuz ad aliqd, facere ꝟo ꝛ pati hīt quasdā proprias na-
turas vltra quas forte secundo, ꝛ aliquo mō intelligi pñt
esse ad aliqd, quo circa non erit vtrūqꝫ hoc modo ſm se
iuxta propriū pᵭicamentū ꝙ habēt. Sed verū instāt cur
moueri nō sit vnū genus ꝛ spēs huius duę sint. s. mouere
qḋ est idē qḋ ipsuz facere, ꝛ illud qḋ ęquiuoce dr̄ cū gene
re moueri in quo est pati, vt verū sit pᵭicamentuz ipsius
moueri ꝛ non duo. s. facere ꝛ pati. Sed solutio huius pus
ostensa est pluribus verbis, sed ēt nūc dicat̄ ꝙ facere nō
continet̄ in moueri si quis plures actiones accipit, sed so
lū pati cōprehendit̄ in ipso, itaqꝫ moueri nō pōt esse ge-
nus actionū, de quibus neqꝫ prorsus pᵭicatur in qd, naꝫ
motus simul existit cū alteritate quadā ꝛ trāsmutatione,
ꝛ ea ipsa quę diuidit̄ contra pati tanq̄ nihil hñs cōe
cum ipso imutabilis ꝛ inuariabilis est, quę quidē solū fa-
cit ꝛ nullam recipit passionē, itaqꝫ immobiliter agit, ꝛ non
erit facere pmo in moueri, vt in genere, sed potius in eo
collocatur ꝛ consistit qḋ non mouet̄, hęc igitur est certa
ꝛ exacta solutio instantię. Quod si aliquis extenderet ip
sum facere etiaꝫ ad motus, ꝛ diceret ꝙ ſm antiquos mo
ueri in motu subsistit, dicendum est ꝙ tale non est in om
nibus actionibus, sed non solis illis quęcūqꝫ idem sunt
cum motibus, nam facere non motus solū, sed etiā actio-
nes comprehendit, itaqꝫ propriū ponebat̄ ipsum ex suo
ꝓprio genere esse id qḋ cōplectit̄ actus quos moueri nō
cōprehendebat. Itē cōtinet motus actionum separatarū
omnino a passionibus ꝓpter qḋ cōsequēter ponebat̄ fa-
cere esse genus diuersuz a pati. Vnde moueri prorsus nō
erit pdis genus, nō q2 moueri non vīr in actionibus esse
dicat̄ vt prima solutio rn̄debat, sed quoniā ipsum facere
continebat eos motus ſm actum qui non cōtinent in ip-
so moueri. Pręterea aliquis potest persuaderi ꝙ hęc face
re ꝛ pati sint duo genera ex ipsa duce rerū omnium natu
ra, nam si hoc quidē generat ꝛ illud suscipit generationē,
ꝛ hoc quidē est actiuū, illud ꝟo passiuuꝫ necessario opor
tet ponere duplicis genera quę cōformiter se habent cuꝫ
suis principiis, ꝛ quoniā prorsus immixtum pręcedit mi
xtum iure itaqꝫ necessario pure facere pręcedit ipsuz pa-
ti, aut mixtum genus motus nam hic cū ab alio fit, efficit
aliquid in alio, proinde si esset genus in participantibus
ꝛ in ipsis mixtis esset genus, quod quidem absurduꝫ est.
Equidem multa agentia ꝛ patientia solent ꝓpter duo pn
cipia, scilicet actiuum ꝛ passiuū in vnum nām sepe conue
nire quoniā si quis pure res determinat ꝛ efficiēs inquā,
tum efficit non patit̄, ꝛ patiēs quatenus patitur non agit,
quo circa pmę causę immobiles sunt his motibus quo-
rum sunt causę, sed quędam mouentia secundo ꝛ dein-
ceps hęc etiam mouentur, quia in seipsis habent vtrūqꝫ
principiū, quādoquidem aliquid ipsorū fit mouēs, ꝛ alte
rum fit motuꝫ, quo pacto totum mouere ꝛ moueri vide-
tur. Verum ponere motus in actionibus multos distra-
hit eo ꝙ putant actiones fieri in passionibus ꝛ actioni-
bus, ꝛ non vt antiquis videatur actiua virtute ꝛ aptitudi-
ne agentis ꝛ patientis. Nam ea quę pellūt ꝛ trahunt talia
etiā sunt cōmixta ex actione ꝛ passione. Vnde siue aliqs
causam ipsius facere ꝛ pati, siue formam, tanquaꝫ alterā
ab illis distinxerit profecto nihil erit cōmune genus ip-
sius. Equidem ex eadem causa ostenditur ꝙ intelligi ꝛ

videri sunt in prędicamento ipsius facere, sed nō in prędicamento ipsius pati, quādoquidē nihil patiaꝛ intelligibile ab intellectione, sed intelligi est agere intellectionē, ⁊ videri est agere visionem quę solum habent figuras dictionis ⁊ vocabuli ipsius pati, sed non oportet ad figurā dictionis aspicere, sed ad ipsas res, nam quędaꝫ sunt quę re ⁊ figura dictionis facere habent, vt curare, quędaꝫ ꝟo sunt re actiua, sꝫ figurę dictionis passiua vt intelligi ⁊ videri. Nam hoc .s. intelligi ⁊ videri informat, quod ꝟo informat etiaꝫ agit, sed quędam econuerso se habent, vt videre ⁊ intelligere. Nam informanꝛ ⁊ informari ⁊ pati. Sꝫ animaduersione dignum est, ne forte intelligere ⁊ videre non sit solum pati ⁊ informari, sed etiā habeat quandam intrinsecā exercitatam operationeꝫ fm quam perceptio fiat. Et certe nihil mirum existimo si aliquid cōmixtum in ipsis accidit. Nam cōsequens est vt hęc solum agant, ⁊ hęc solum patianꝛ ⁊ quędam simul agant ⁊ patiantur sic intelligere ⁊ videre. Rursus Plotinus ait considerandū ēt si in facere dicunt quosdam actus ⁊ quosdam motus, ceu incidere, omnis actio motus sit, vel cum motu. Itē inquit considerandū esse si omnes actiones sunt cum ipso pati an quędam sint absolute ⁊ seperate, velut ambulare ⁊ dicere, atqꝫ quęrendum est num omnes ille quę sunt in pati sint motus, ⁊ ille quę sunt absolute sint actus an vero qꝫ modo simul se habeant. Nam ambulare qđ absolutuꝫ est omnes dicunt esse motū, ⁊ intelligere quāuis id quod habet patiens esse intelligatur existimo actum esse asserēdum. Sed ad horum primum dicendū est ꝙ non omnis actio est cum motu, neqꝫ motus qđ sit concedenduꝫ, immo contrariū efficiens fm ꝙ efficit purum actum habet, neqꝫ prorsus mouetur, quare nō opus est hac distinctione in ipso facere, vt quędam actiones sint actus, ⁊ quędā motus. Neqꝫ motus prorsus ob dictas causas non sunt in ipso facere, immo neqꝫ ille motus qui simul toti sunt, simpliciter dicenꝛ esse actus, quatenus sunt simul toti, ꝗa dicebaꝛ proprium etiā esse transmutationuꝫ, vt simul totę fierent. Et certe hoc modo actus non diuidereꝛ vnquam contra motū, quia hic simul totus, ille ꝟo fit in tēpore, sꝫ potius quibusdā alię differentiis distinguerenꝛ. Ad secundū quoqꝫ vbi quęrebat Plotinus nunquid oēs actiones sint cū ipso pati, vel sint quędā absolute dici pōt ꝙ illud facere qđ ordinatur contra ipsum pati, non vt genus Aristote. posuit, sed cōmunius ⁊ ęquale ipsi agere ⁊ ipsi facere a seipso vt sub codeꝫ ambulare ⁊ sedere ac omnia absolute incidant. Equidem incidit etiam illud qđ est ordinatū cōtra ipsum pati quatenus hoc quidē in seipso ⁊ hoc habeat principiū ⁊ cām motus in altero. Verūetiam illud dici potest ꝙ illud qđ ordinatur contra ipsum pati ⁊ a Stoicis diciꝛ rectū nunc non sumiꝛ, sed est cōmune illud qđ contra ordinatum est in exēplis accipitur tanquā manifestius. Sed melius est ponendum ꝙ primuꝫ ⁊ principalissimū genus ipsius facere sit purū ⁊ nullam habeat cōmixtioneꝫ cū patiente. Nā sic intelligi potest illa actio pura quę est ex seipso. Veruꝫ si aliquis vult accipere oppositionem inter facere ⁊ pati ea ostendēda erit non fm habitudinem, sed fm propriam vtriusqꝫ subsistentiam quę cū in vtroqꝫ prius existat rationē secundo cōtrarietatis accipit. Tertiuꝫ ꝟo qđ dicit Plotinus non est facile distinguibile ꝓpter mixtionē duorum principiorum in multis. Nam ambulare est mixtū ex motu ⁊ actione, forte etiaꝫ ipsum intelligere mixtum est ex pati ⁊ agere, ⁊ ob id difficile est assignare in quo genere fuit proposita, sed vniuersaliter diuidendū est dicentibus primas actiones eas esse quę pure ⁊ imixtę sunt, ⁊ illas secundas actiones quę ex illis procedunt in genere cum ista quarum ēt sunt plures differētię, quādoquideꝫ nonnullę iunctę sint, cuꝫ passione, nōnullę ꝟo cum aliquibus alijs rebus. Itē alię dominātur illis quę fiunt, alię ꝟo subijciūtur alijs cōmixtis, quę quideꝫ diuersis modis cōnectuntur, cum igitur talis Iamblicus tractasset aduersus Plotinū inquit artificialius esse proprietatē horum generum .s. ipsius facere ⁊ pati diuidere, ⁊ differentiaꝫ ipsoꝝ adinuicem ostendere. Nam ex hoc apparebit quę ponenda sunt sub ipsis generibus ⁊ quę insunt ipsorum intermedia cōmixta. Atqui forte melius erit si Architę dicta ante sententias Iamblici in medium afferamus. Nam quęcunqꝫ proprie ipsius facere ⁊ pati Architas scripsit etiaꝫ Iamblicus scripserit Architas, itaqꝫ hunc in modū scribit. Agentis aūt proprium est in seipso habere causam motus ⁊ eius, sed eius qđ fit ⁊ recipitur proprium est esse in altero. Nam qui efficit statuam in seipso habet causam faciendi statuaꝫ, sed ꝗ est illius quo fit in ipso, ⁊ in eo ꝙ statua fit, similiter eadem ratio est de passionibus animę. Nam furor in aliquo altero natus est excitari, ⁊ ab aliquo altero extrinsecus prouocari, ceu ex detractione infamia ⁊ iniuria fieri solet. Nam agens hęc habet in seipso causam agendi hęc. Cum igitur hęc exponat Iamblicus inquit facere habere causam actionis in seipso, ⁊ pati causam motus in altero ⁊ in seipso, sicut ꝗ habet causam patiendi in seipso ⁊ in agente statuam, quocirca etiam ipsum pati habet quādam propriam stabilitatem suę substantię, ⁊ totuꝫ ipsuꝫ pati non dependet ab efficiente. Reliquū adducit instantias contra sermonē. Nā vt ait aliqui contradicunt perinde ac quędam ipsius facere sint quę habeant causam in altero, ceu ipsum intelligere nisi aliquis neget intelligere cōtineri in ipso facere, sed ipsum intelligi velut intelligere est in ipso pati, sed neqꝫ hoc modo intelligi omnē causam tribuit intelligenti dum mouetur. Nisi talis non sit modus cōmunionis intellectus ⁊ intelligibilis, ceu quidam dubitantes opinantur, sed forte de ille modus proprius spectat ad contēplationē de intellectu. Sed soluenda est dubitatio nobis dicentibus ea quę compendiū pręposuis, vt existimo. Equidem facultas puras actiones ⁊ passiones consideraret, sed intelligere quāuis sit aliquid pati, tamē habet quandam internam excitationē, quēadmodū videre ⁊ ipsum vniuersaliter cognoscere, proinde non erat adducenda instantia cōtra sermoneꝫ ex ipsis cōmixtis. Pręterea sunt nōnulli qui dubitationē adducunt de ipso appetitione ⁊ de ipso appeti, quandoquideꝫ hęc habeāt in seipsis causam motus ⁊ non omnino pura sunt ac separata ab alia causa ⁊ extrinsecus incohoante. Vnde hanc dubitationem soluendo Iamblicus inqt ꝙ simplicia non sunt quę in potu feruntur ⁊ appetūr, sed sunt cōposita, neqꝫ causam habēt agendi vbiqꝫ partiuꝫ suaꝝ, neqꝫ ducē actioneꝫ in seipsis habent, sed ex quadā parte ⁊ potētia in seipsis impetu feranꝛ ad actiones. Vnde hęc indigent etiam extrinsecis, vel eo ꝙ inchoat, vel eo qđ cōferat, vel eo qđ impertit eis passiuum motum circa aliud factum, voco autem compositū ipsaꝫ animal ⁊ eaꝫ actionem esse ab alio quę ab alio cōmunicaꝛ, voco etiaꝫ causam ipsaꝫ potentiā actiōis, ideirco neqꝫ ipsa actio est pura, neqꝫ sola passio, neqꝫ instādū erat ex hac cōtra rationē traditā de facere ꝗ offerit cām agendi esse a seipso, sed soluꝫ opꝫ inquit Iamblicus addere ꝙ pricipaliꝛ ⁊ primo a seipso ⁊ a toto seipso causam contineat, ⁊ ꝙ solā in seipso eandem habeat atqꝫ seipso perfectū ipsaꝫ deducat ad ipsa tota. Vnde perspicuū est ꝙ hō mō sermo aptior erit ꝓp additionē, quę ēt ois Architas breuibꝰ insinuauit, nā illud in seipso velut in toto accepit ꝓprie, ⁊ ꝑimo qui etiā rursus propriū ipsius pati inquit esse id qđ habet causaꝫ

motus

motus in altero. Nã aut passio est sine esse q̃doquidẽ absurdum est, quãdoquidem incõueniens sit vt aliqd efficiatur a nulla causa, aut hʒ causam, qḋ si hoc conceditur, aut ipsa causa est in patiente, ⁊ hoc mõ patiens nõ erit solũ patiens sed etiã efficiens, aut illa causa extrinsecus ⁊ in altero. nã cũ efficeret efficiens certe quę illud efficeret hęc patiens pateretur, sed cõtra hoc Plotinus etiã dubitat quõ possint esse aliqua absoluta, ⁊ ex alia nõ sint in ipso pati, ceu putrescere ⁊ rugosum fieri. Equidem pleraq; sunt quę in alio habẽt causam motus, ⁊ nõ patiuntur vt cignus ex ea rõne qua albus fit ⁊ ducitur in ppriam perfectionẽ, vbi tamẽ talis passio non est ab alio, ⁊ crescens ab inexistente ratione crescit ⁊ ducitur in augmẽtum minime sm passionem. Sʒ ad hoc dõm est, q neq; cignus in alio hʒ causã vt sit albus, sed in seipso, neq; aliqd aliud eoꝝ quę ducũtur in ppriam spẽm ⁊ nãlem habet ab extrinseco participatione ppria speciei, passionẽ igitur dicimus ipm participare hoc mõ non qa talis passio nõ fiat ex alio, sed quoniã substantię erat participatio illa participatio speciei ⁊ formę sm actionem ab aere, vel ab aqua, vel ab aliquo alio humido cõtemporãte facta. Sed forte ppter cõpositionem putrescentiũ ⁊ rubigine demolitoꝝ sunt aliqua in ipsis, quoꝝ munus partim est agere, partim ꝟo pati quę cum nõnulli distinguere nõ potuerint statuerunt tales actiones cum absolutas statuerunt. Atqui iterũ instant dicẽtes q multa habẽt in seipsis cãm agendi, quę tamẽ dicũtur pati, quatenus õmnes praui ex malitia quę in ipsis est dicimus eẽ affectos. Nisi vt videantur ipsi Plotino nõ esse passiones, sed actus animę, vel in ipsa actꝰ, sed in corpore passiones, sicut igitur cãʒ malitię praui in seipsis hñt, sic etiam actionem eiusdẽ habẽt in ipso facere siquidẽ passio de ipsa anima nõ dicatur. Vnde si circa corpus sit pati passio erit ĩ alio, ⁊ ab alio, ⁊ sic est vera pati diffinitio. Sed fortasse etiam in anima cũ plures sint partes vel plura iudicia ⁊ plures phãtasię, vel virtutes, vel differentes opiniones, ob id praui dicuntur esse affecti circa discordiã ipsarum cũ contrarietates alię efficiãt, alię ꝟo patiãtur. Maneat itaq; diffinitio ipsius pati integra ⁊ sana .s. q patitur illud sit q habet cãm in aliud. Sed cuʒ aptitudo materię sit passio eius qũo non est ab ipsa sʒ ab extrinseco. Nisi aliqs dicere posset aptitudines esse impssiones speciei ⁊ a specie materię impartiri. Veruʒ qdam dicũt ipsaʒ passionem alię materiã, qḋ si non est passio materia, sed ipsa patitur tunc q̃rendũ est de aptitudine, qḋ si patitur aptitudine semp est aliquid efficiens ipm, si autem non patitur, sed ipsa est habitudo, tunc erit substantia materię, nunc ꝟo sermo fit de passione interna, siue externa. Itẽ dubitãt, qa neq; hic .s. q est a seipso, neq; ab alio est sufficiẽs definire ⁊ terminare ipsum facere ⁊ minime, hoc .s. q ex alio ⁊ nõ a seipso, similr neq; sufficiens est, hoc .s. ex alio ⁊ nõ a seipso ipsum pati determinare ⁊ definire, quãdoquidem aliqḋ faciens efficiat aliquid in aliud, ⁊ faciẽs eẽ videatur, ⁊ tamẽ prius dicebatur q efficiẽs non erat patiẽs, sed efficiens. Nam stagnũ agens in argentũ ipm ẽt patitur cõsumptum ⁊ corruptũ, ⁊ argentũ purgat id qḋ corrũpitur, ita abyciens est, vt magis ipsum argẽtum in propria qualitate cõtineat. Verum in compositis rebꝰ tam actiones ⁊ passiones cõmixte sint potest eẽ, vt idem agat ⁊ patiatur. Nam neq; stagnum dũtaxat agit, sed etiam patitur. Equidem agit argentũ purgando ⁊ patitur cũ consumitur ab ipso argento, similr etiã argentũ patitur quatenus purgatur, agit autẽ quatenus cõsumit aliã ⁊ aliam partem stagni. Cęteruʒ qa vniuersalr determinatuʒ est qd sit facere, ⁊ quid pati, ⁊ quę sint ppria vtriusq; pficiscendũ est tam ad distinguendũ spẽs ipsius facere ⁊ pati, qbꝰ determinatis facile videre poterimus quę nõ recte ad principalissima genera referãtur, ⁊ quę recte referuntur quęq; sint cõmixta ex ambobus, ⁊ quę simplr referuntur ad alteruʒ, ex qbus etiã dicta Plotini plana videbũtur, nã ipse recte collocet q̃dam sub ipso facere, vel non recte collocet.

Verũ oportet etiã hoc in loco pponere diuisionẽ ipsius facere q̃ ponit Architas sic dicẽdo, ipsius itaq; facere supmum est ipsa actio ⁊ actionis tres sunt differẽtię, quoniam partim est in speculatione, veluti cõtemplari sydera, partiʒ est ĩ agẽdo velut fenare ędificare, partim etiam est in tractãdo ⁊ gerendo velut militare ⁊ similiter aliqd agere, fit etiã actio sine intellectione vt in animalibꝰ irrationalibus. Hęc itaq; sunt generalissima quibus supmũ ⁊ cõmune est actio simplr quę in seipsa cõprehendit oia quęcũq; sunt opera sm spẽs definitas distinctas, ceu illa species actionis est quę ab omni motu est absoluta ⁊ hʒ auum pa pmotiuũ, ⁊ cãʒ a seipsa, ⁊ nõ ab alio aliquo inchoante vel cooperante. Adhuc etiã plures sũt species actionum, quarum pma est ipsa speculatio, quę etiaʒ circa immateriales operationes ⁊ imotabiles accidit. Vñ hęc species in plures diuiditur, quaruʒ pma ęquiuoca erit suo generi primo, quę etiã erit cõtemplatio. Iteʒ erit contẽplatio pprie appellata quę est de intellectualibus, ⁊ impartibilibus substãtijs sm simplices intelligẽtias consideratio, ceu dicitur esse sũmi intellectualis cõtẽplatio. Veruʒ hʒ prętermisit Architas, q̃uis Pitagorici hanc diuisionẽ tradiderint, qa forte hoc nõ conueniebat huic speculationi quę traditur ad introductioneʒ. Itẽ est alia contẽplatio de imobilibus ⁊ mathematicis substãtijs, ceu geometrię cõsideratio vbi determinate considerationes, sed non simplices tractãtur, sed cõposite ⁊ sm quẽdam discursum q̃les sunt opationes pure cõsiderationis. Tertium quoq; genus speculationis actionisq; est circa ipsa perpetua ⁊ ipsas sensibiles substantias semp motas in quo itellectꝰ vtitur sensu rõcinatiõe, sicut fit in astronomia quę ostẽdit rõnes cõsonans apparẽtibus, ⁊ ita tota speculationis operatio a superioribus, ⁊ puris intellectionibus pcedit ad discursus cõsensuʒ. Postq̃ spẽm actõis Architas ponit genus ęquiuocũ actionis, qḋquidem pprie statuit esse reductionẽ quãdam qua ea quę nõdum participãt eẽ reducuntur ad substãtiaʒ ⁊ hoc partitur in diuinas actiões quibus dij aliqd pducunt, partitur etiaʒ in actiones naturę ipsius vniuersi pcertim in his actionibꝰ qbus omne qḋ fit a cęlo pficiscitur. Item diuiditur in actionibꝰ artiuʒ imitantium nãm ⁊ supplentiũ id qḋ prętermissuʒ est a natura. Nã sicut natura formã sanitatis in corporibus ponit, ita etiã medicus in sanãdo cõseruat naturę pfectiones in corporibus, atq; sicut natura antra ⁊ suapte natura pellis ⁊ cooperimẽta dedit animalibus, ita etiã ars ędificãdi ⁊ ędificatio, ⁊ ars texendi atq; alię artes quę supplẽt ea q̃ hominibus deficiunt, ⁊ pparant ea quę sunt opportuna ad visum vitę mortaliũ. Tertiũ quoq; genus ipsius facere erat in tractando vbi cõtinentur actiones ratiõis circa sensibilia ⁊ cõposita quãdo aliquis versatur circa electionem, cõsiliuʒ, opinionẽ cõsiderationis ⁊ hmõi actiones cuius generis duę sunt potissimę spẽs vna est quę circa publica ⁊ vniuersalia negotia ciuitatũ versatur, quę docet militare ac de bello tractat, ⁊ nõnũq̃ ciuitates ad pacem hortatur, alia ꝟo species est quę ꝯsatur circa particulares ⁊ proprias familias, quę qdem vocatur ęconomica. Verũ totum genus ꝯsistit in rationes opinabiles ipsius animę quę operantur circa sensibilia, ⁊ suscipiũt virtutẽ ⁊ malitiam, qa perficiũt sm electioneʒ ⁊ impetũ vitalem. hoc ergo modo Architas ipsum tractare aptareq; ab ipso facile diuisit. Verũ qdam aliqs asserũt quasdã operatiões

esse quartū manent effectus post operationem vt actio edificādi, sed actiones sunt ille, quorū effectus habent eē in fieri, vt sibillatio ⁊ saltatio ⁊ alia hmōi. Item est aliud genus actionis post hec ꝙ Archytas vocat sine itellectu, quādoqdem illud ponat in ipsis aialibus irrationalib⁹, ⁊ certe liquet ꝙ quotcūq₃ sunt ⁊ quales sunt spēs irrationaliū₃ aialium, totidē etiā₃, ⁊ tales sunt differētie actiones quas consueuimus distinguere in historijs de aialibus. Vltimū ꝰo genus actionū intelligatur, vt ait Iamblicus illud qḋ non insinuat animę ratione ⁊ vitę actionem, sed corpoꝶ quatenus corpora sunt inanimata indicat corporalē actionem circa oēs ꝓprietates apparentes in corpore, ⁊ circa omnes ipsoꝶ virtutes non solū quatenus solida sunt resistunt, sed etiā quatenus circa ipsa habētur multę effectiuę virtutes. Nam actiones elemētoꝶ nāles atq₃ inclinationes motus deorsum vel ad sursum ⁊ pulsiue extreme sunt, ⁊ in cōpositis cōsiderenť, atq₃ cū alijs naturis cōmixte sunt quę nō sunt adeo actiones, vt solam efficientiā habeant, sed etiā₃ admixte sunt passionibus, quę quāuis ſm se existant, tamē ab alijs suscipiūt quādam applicationes₃ carūmet, itaq₃ q̄cunq₃ reducuntur ad ꝑdicamentū₃ ipsius facere per hec manifestantur. Preterea aiaduersione dignū₃ est cur hanc vltimā spēm, quę considerať in ipsis inanimatis Archytas penitus ꝑtermiserit. Et mihi certe videtur ꝙ intēdebat diuidere ꝓprias actiones quę in seipsis ꝓprie habēt principiū motus, iccirco istas corporales recusauit tāq₃ cōmixtas passioni ⁊ factas cū₃ motu ⁊ operatione. Sed his diuisis tēpus est cōsiderandi ea quę dicuntur a Plotino, Inqt igiť ꝙ sunt actiones quę tēdunt ad pati motus indicant vbi dico genera inuicē confundi. Nam motus qui cōnectūť cū₃ ipsa passione non sunt simplr in ipso agere, qḋ si aliquis diceret motus cōtineri in ipso facere, profecto assumet causas ipsius moueri iuxta ipm mouere quę velut in rōne causę cōtinent vniuersa ꝑncipia motus, sed neq₃ oportet designare actiones absoluto mō Nā illud absolutum qḋ cōuenit motib⁹ vt ambulare nō cōuenit actionibus, ceu ipsi intelligere, quoniā ipsum intelligi, aut est facere, aut est pati, qḋ si quis forte diceret ꝙ intelligere ⁊ ambulare nō continerent in ipso facere, qa sunt absoluta iustū₃ est, vt cōtrarium ꝓbet. Nā₃ multo magis in ipso facere cōtinent, qa principales actiones in ipso erant absolute. Verū aiunt ipm intelligere esse potius ad aliquid. Nisi primo dicať ꝙ non oīs intellectio est simplr ad aliquid, nā₃ si aliqs posuerit ipm intelligere eē ad aliqd, ꝙ tñ prius ⁊ ſm se, ⁊ postea sumit habitudinem, sicut ipsemet Plotinus ait de sensu qui ante habitudinē actio est, vel passio, similr etiā est ipsū₃ intelligere. At si qs putat intellectionē intelligereq₃ esse de numero eoꝶ quę sunt ad aliquid, tñ intelligere continebiť in ipso facere, quoniā ēt principiū₃ dicit esse de numero eoꝶ q̄ sunt ad aliquid, ⁊ tñ inchoare est in ipso facere. Sed cum Plotinus supposuerit eūdem actū₃ ⁊ motū esse, asseruit motū₃ esse vnum genus videamus itaq₃ quō diuidit genus hoc. Diuidit itaq₃ dicēdo motus quosdā esse corporis, ⁊ quosdā animę ⁊ motuū animę alios rōnales, alios ꝰo irrationales ⁊ perspicuū est ꝙ talis differētia fit penes participantia in qbus tales motus fiūt, quare per accńs est talis diuisio, sed nō est ꝓprie facta ſm genus. Eqdem illi motus sunt corporales qui vtūtur corpore tanq₃ organo, ceu in uerberādo fit ⁊ vtūtur his quę sunt ꝓpria corporis, sic ponderare, sed motus qui sunt in anima per ipsam aiā₃ fiūt, ceu geometricę aliqd considerare. Eqdem animę ꝓprius actus vita est. Verū aliqs potest dicere ꝙ motus, partiꝫ sunt in anima, ⁊ partiꝫ in corpore. s. ponētes fieri passiones circa aiā₃. Rursus diuidit motus Plotinus dicendo quosdam esse a seipsis in aliū, ⁊ quosdā₃ ab alijs in ipsis. Vnde patet ꝙ actiuū ⁊ passiuū₃ distinguit hoc mō motum. Eqdem quatenus alter a seipso habeť agere in aliū est actio, alter ꝰo quatenus ab alijs, vel ex alijs in seipsū₃ fit est passio, verum pura ⁊ sincera ꝓprietas ipsi⁹ facere est vna. s. ex seipso, ⁊ ꝓprietas ipsi⁹ pati est habere in alio causā₃. Vñ motus ille qui est ex seipso in aliū non seruat puritatem, nā₃ ꝓpter mixtionem ⁊ inclinationē in aliud purā actionem nō seruat similr cum adiūgitur id qḋ ex alio fit in seipso cōpositionem quādam efficit. nā₃ multum interest hic causam passionis in alio separatā ⁊ coniūgi ad causā₃ passionis. Nam quodāmodo in his duo principia in idē₃ cōfunduntur, cuius rei causa fuit, qa motus ꝑponebatur tāq₃ cōmune genus, ꝓpter quē non pōt distingui ipsum pure facere ab ipso pati. Vnde ratio sectionis ⁊ diuisionis confundit hec adinuicē₃. s. motus q̄ sunt in alio, ⁊ motus qui ex alijs fiunt, ponendo hos in idem incidere. Esto enī₃ vna sectio tñ se diuidere ⁊ diuidi diuersa sunt, sed hoc nequaq₃ cōcedendum est, nā₃ vt sectio se habet ⁊ diuisio, ita etiā diuidere ⁊ diuidi, quemadmodū₃ igitur actio ipsius secātis ⁊ diuidentis separata est a natura diuisi ⁊ secti, ita etiā sectio ſm ipsum secare ⁊ diuidere distat ab ipsa sectiōe ſm secari ⁊ diuidi, nā altera est causa inchoās ex actione ⁊ motu actiuo, altera ꝰo huic succedens quę in ipso diuiso fit q̄dam passiua mutatio. Etenim in capillis alia est distēsio manus extēdentis capillos ⁊ alia est capilloꝶ expansio. Eodē etiam mō fit in ipsa sectione. Eqdem alia erit sectio ſm ipsum agere ⁊ secare, ⁊ alia erit ſm ipm diuidi ⁊ secari. Verum cū vna alteri ꝓxime adiaceat nos latet distictio eorū qḋ quidē etiā nōnullis opinionem afferre posset ꝙ vtraq₃ cōsistat in ipso agere, ⁊ alterum velut in ipso pati, quod tñ a veritate est alienū. Nā₃ sunt duo modus inter se distātes ſm nām, qui tamē in cōpositis in idem cōfundūtur. Verū latent ꝓpter ipsā₃ mixtiones, ⁊ ꝓpter hoc deducūt facere ⁊ pati simul in vnū genus, Deinceps cū hęc q̄rit et Plotinus iuxta vulgatas motus spēs si vbiq₃ copulanť facere ⁊ pati. Nā₃ spēs motus dici solent gńatio ⁊ corruptio, augumentatio ⁊ diminutio, alteratio ⁊ mutatio ſm locum. Vñ Iāblicus statim inqt. instamus principio processus tāq₃ dignum existimātes, vt actiones a motu designenť, nā aliud est genus mouentiū, ⁊ aliud est eoꝶ quę mouētur. Deinde cōtradicimus, quādoqdem non putamus oportere vt ab eodē efficiētia ⁊ patiētia designenť, ceu dicūt ab ipso moueri designari ⁊ determinari. Sꝫ forte Iāblico respondendum est, ꝙ eędem spēs motus sunt mouentiū ⁊ eoꝶ quę mouētur, nā qḋ fit ab agēte fit ⁊ qḋ corrūpitur a corrumpente corrūpitur, eodē quoq₃ mō fit in ipsa alteratione ⁊ mutatione ſm locū₃. Ad dubitationem igiť Plotini qdam post ipsā₃ tales solōnes adduxerunt, qa Plotinus aliam adduxit diffōnes₃ ipsius facere ⁊ pati ab ea q̄ Pythagorici assignāt. Porro ꝑclitemur hūc etiā₃ intelligere scribētes ea quę cōtra ipm a Iamblico et ab alijs breuiter disputata sunt. Dicebat ita Plotinus ꝙ videbať aliquibus facere ⁊ pati non designanda esse his vocabulis. s. a seipso vel ab alio, sed his potius ſm nām vel ꝑter naturā. Nam q̄dam ꝓprium finem sortiunť, dū agūt, ⁊ q̄dam his cōtraria dum patiūtur. Porro eos q ꝓ patria mortem appetunt nō pati, sed agere fateť, quādo quidē seruet id qḋ ratione gerendū est, ⁊ qḋ ſm ꝓpriam perfectionē₃ fit. Verū illū₃ qui in iniuria quēpiā afficit ⁊ si omnes hoīes occideret. inqt. corruptū₃ tñ ſm rōnem ⁊ occasionem naturę pati ⁊ nō agere fateť, iccirco etiā eūdē motum accidit esse ipsius agēdi ⁊ ipsius patiēdi. Nā₃

idem velut artificiale fm nãm efficit, vt autem nãle pter nãm, velut in animalibus ignis deorsum motus & terra sursum. Scdm artẽ opificia & non fm naturaʒ mouẽtur, iccirco nõ est passiuus, sed actiuus talis motus quãq̃ cõparatus ad subam quę a pncipio fit fit passiuus, sʒ aliq q cõtradicunt his dictis asserũt aliud esse effectricẽ causaʒ & aliud finalem, & quãuis finalis causa alias antecellet dignitate, tamẽ effectrix causa in agendo principalior est, & quo ad hoc nullo alio indiget, ita q̃ quãdo efficiens aliquid agendo a fine aberrat, certe dicet̃ facere fm effectricem causaʒ quę est in ipso, & fm ipsuʒ peccatũ quo fineʒ non attingit pati dicerẽt psertim si disponeret̃ pter naturam. Fortasiã etiã fm adeptionẽ finis quãdo fm naturã disponit̃ dicerẽt pati hoc modo. nõ enim omnis passio indicat id qd est pter nãm, sed etiã aliqua est fm naturã. Vnde si finẽ & bonũ ipsa actio in seipsa habet vt aiunt, & hęc ratio de ipso agere assignata bona erit. s. q̃ facere in seipso habet causam, fortasiã neq̃ in simplicibus diuidẽtur adinuicẽ effectiuum & finis, sed in ideʒ cõcurrũt, et si diuiderent̃ nullum absurdũ esset si facere fm facultateʒ agendi acciperẽt & pati fm finem, & quãdo finis agit eo modo dicerẽt facere, qui itaq̃ pro patria moriunt̃ actionem efficiunt fm finẽ, quatenus seruant id qd õib' naturale est, & id qd fm rõnem & eq̃litatem fit, qui etiã in seipsis habẽt causam talis actionis aegrentis ppriũ finem & participatio finis est quasi passio lʒ a seipsa fiat. Verum quãdo moriũtur amplius nõ habent cõseruatiuã actionem ipsorũmet, sed alia est causa moriendi q̃ nõ habet in seipso, sed in alio, & fm hoc patit̃ & nõ facit, nisi forte seipsũ pro patria tradens ipsemet iterũ sit agens & patiẽs diuersis tamẽ modis, itaq̃ oẽ qd agit in seipso habet causaʒ agẽdi, & omne patiens quatenus patit̃ in alio hʒ causam, & quãdo aliq̃s dicit eũ qui quẽpiaʒ iniuria afficit pati & corrupta ratione ipsius, & si omnes holes interficeret certe multa in ipso cõsiderant. Nam ipsemet corrũpit rationem in seipso, quandoq̃dem seipm corrũpebat, qui & patitur a seipso corruptus tãq̃ ab alio & interficit alios, qd si ille iniustus sit ab alio iste agit in seipm, & patit̃ ab agente in ipm, lʒ agat interficiendo alios. Item ignis in aialibus deorsum mouet̃, & terra sursum, q̃ vt inq̃t Iãblicus sic ars cõditoris, quę est principiũ ipsius actionis vult & facit, tñ cõparando hęc ad cãm naturę cũ pter naturam moueãtur hoc patiũtur. Veruʒ ego miror si nunc silebimus hoc q̃ Plotinus vult, naʒ tradit ea quę fm naturam sunt hęc agere dicãtur, & quę sunt pter nãm patiãtur. Forsitã igitur explicatius est dicendũ q̃ motus ipsi' ignis deorsum & terrę sursum passiones sunt facte a conditrice rõnum licet sint pfectiue & specifice cõpositi, sed passiuã actionem ipsoꝝ elementoꝝ, si q̃s inquirere vult determinabit eã quę est specifica, & eaʒ quę est causa operans in ipsis, quocirca fm actiões saluat̃ & augetur, & fm passiones quãq̃ pficiscãtur a rõnibus cõditoris in ipsis compositis & cõferãt subsistẽtiã speciei, in quã etiam opifex respicit. Verũ illa quę vim patiunt̃ subeunt detrimẽtum, & deteriora fiũt, aut etiam in aialibus illi impetus, & motus qui iproprie fiunt in specie distant a pncipio efficiente ipsoꝝ, ideo pter nãm se habent, & decidunt in contrariã agendi cãm, iccirco dicẽdum est, q̃ ipsi sunt in ipso pati etiã quãtum ad alia, & qd pncipiũ agendi copulat ipsos in esse, & hi declinãt ad corruptionem. Verum si hoc cõceditur erũt etiã hoꝝ pncipia non ipsismet, sed extrinsecus, sicut sunt illi motus qui sunt in ipso pati, qd si pncipia intrinsecus iacent, potius dicẽdũ est q̃ ipsi sint actiones, q̃uis remoueãtur ab eo qd est fm nãm. Nam etiam corruptiue actiones sunt, sicut etiaʒ passiones perfectiue inueniũtur, neq̃ omne facere deducit in esse, sed etiaʒ ad nõ esse, siue agat aliquid in seipsa, siue in aliud. Etenĩʒ id qd pręter nãm se habet per eãdẽ dispositionẽ pter naturam quasdaʒ actiones ait, quãuis ille pure nõ sint, quandoq̃dem sint cõmixte passioni & a patiẽdi dispositiõe pducãtur, similr etiã in mouẽtibus extrĩsecus quãdo agũt aliq̃d in nãm, sicut agricole & doctores qñ pncipiũ naturę efficiens & pncipiuʒ artis in idẽ incidũt, similr etiã ille duę actiones cõueniunt, sed ille actiões artis vt artis extrinsecus habẽtes pncipium passiones fiũt in ipso habẽte & recipiente fm nãm, ipse vo cõseruatiue actiones naturę cum intrinsecus habeãt pncipiũ manẽt in spẽ, & ratione actionis, similr quoq̃ quãdo docẽtis vba & auditus in aures discẽtis ingredit̃ qui q̃dẽ est actio vocis habet ꝯiunctã passionem p auditũ & sic in his facere ꝯiunctum est cũ ipso pati cũ alia sit ea actio quę fit fm voceʒ, & alia sit passio quę fit fm auditũ, sed quãdo illa passio q̃ a voce prouenit si in passiõe nõ sistit, sed ex seipsa aliam actionem. s. perceptionẽ excitat, tunc aliud pncipium sit illius actionis q̃ ex seipsa pducit̃ quę est cognitio eius qd docet̃ a doctore, qd si priorẽ actionẽ suscipit fm passionem aliã efficiet ex passione ob id nõ opʒ coniungere ipsaʒ cũ pncipali & pcedenti actione passionis, q̃q̃deʒ intercipiatur passio, neq̃ ponendũ est pncipium fm actioneʒ in docente, vt in alio videat̃ actionis cã, sed est aliud coniũctum passioni quę est in adiscẽte per vocẽ in auditu, & in alio. s. in docẽte est illa. Vnde ppriuʒ pncipiũ perceptionis in anima adiscẽtis ponẽduʒ est, excitatũ tñ a rationibus quę sunt in aĩs vt nascatur id qd docet̃ & discẽs ipm pprie comphendat & nõ maneat in sola pcussiõe auris & auscultatione quo pacto pncipium actionis in ipso erit & nõ in alio. Plotinus quoq̃ eiusdeʒ sentẽtię hęc adducit. ergo vbi non actio, sed solũ passio talis erũt in pati, quid igit̃ obstat, si patiẽs melius fiat, & actio deterius se habeat si aliq̃s fm malitiaʒ ageret & alicui pcessit sine pena & disciplina. ergo dũtaxat hęc ponemus in pati & iã dicta sunt quę explicãt intelligẽtiã ipsius pati & ipsi' agere, quãdoq̃dem diximus agere esse id qd saluat & conseruat, & pati esse corruptiuũ ac alterum esse melius & alteꝝ deterius. Pręterea ꝯsuetudini obstat actiones & operationes etiã prauas eẽ pter naturã dicere, & asserere passiões perfectiuas cõsideratas fm naturã esse. Naʒ simplr operatio & factio nõ est vnuʒ aliqd genus actionum, sed quęcũq̃ quãdo sunt differẽtię actionum specifice distincte omnes cõtinentur sub vno genere. s. sub ipso facere, silr etiam sub ipso genere pati cõtinent̃ pfecte passiões. Eędem sunt etiã impfecte passiones, quarum alię honeste sunt, alię vo turpes atq̃ alię fm naturam in vtroq̃ modo, alię vo pter naturã. Verum si quis solaʒ diuersa opposita in eisdeʒ acceperit iste poterit breuib' hęc genera contrahere & cõgerere, quẽadmoduʒ si quis diceret vniuersam qualitatẽ eẽ habitum nãlem solũ, vel solum pter naturã. Sed aiunt q̃ neq̃ facere est a seipso, sed ab alio, a seipso q̃dem absolutũ est vt ambulare & rectũ eẽ velut verberare, sed ab alio velut appetere. Nam quãdo appetibile cõcupiscibileʒ vim cogeret quid phibet pcuti, aut ab impellente deferri. Vnde in his appetitiões cum sint actiones asserunt ipsas nõ ex seipsis, sed ex appetibili motum trahere quãq̃ ex seipsis impetus fiãt. Verum appetibile aliter pcedit non vehens, neq̃ impellens appetitũ, sed puocans ipm q̃dam aptitudine. Nam absurdum est talem appetitũ esse in aĩa quę sane seipsam ciet, vel est imobilis fm Aristotelẽ. Vnde si appetitus est aliq̃ passio vt ipse ait, nõ erit incõueniens si extrinsecus habuerit mouẽs, quãuis absurduʒ sit asserere appetitũ esse sine

ꝑelectione, ꝛ non habere ꝑncipiũ ex seipso. quinimo ma
ius absurdũ erit talẽ ordinare sub ipso facere. Itaq3 to,
tidem aliaq3 de ipso facere aduersus Plotinũ disputata
sint. Reliquũ est vt dicamus de ipso pati, quoniã etiam
ipse Plotinus speculatur ipm pati seorsũ accipiẽdo illũ
ab ipso agerẽ. Nam inqt ipm pati non oportet ab altero
designari ꝛ specificari. Nã est aliquod pati a seipso ꝛ nõ
omne pati ab alio fit. Eqdem a seipso fit, ceu putrescere,
ab alio vero, ceu verberari quo pacto nõ differet ab ipso
facere, quãdoqdem ꝛ illud partim a seipso erat, ꝛ partim
ab altero, sed pace Plotini dictũ est prius ꝙ non opor,
tet adiũgere ipsi facere hãc particulam. s. ab altero, neq3
ipsi pati hãc. s. a seipso, ꝛ rõnẽ de putrefactione qũo extri
secus fiat prius diximus. Vnde quãdo Plotinus inquit
talẽ alterationem esse passionem quãdo nihil patiẽs cõ,
fert ꝛ sustinet alterationem quę ad substãtiam nõ tẽdit,
sed a substãtia remouẽdo ipm ad deterius ipm patiens
ducit ꝛ nõ ad melius, ꝑfecto hoc nõ docet causã passio,
nis, quãuis cõtrariũ velit concludere. Nam si nihil ipm
patiens confert ad pati, vel sine causa erit passio, vel ab
aliquo alio extrinsecus erit, ꝛ qũuis eoꝝ quę indigent se
alia agant, alia vero patiãtur, tamẽ hoc mõ etiam passio
erit ab alio, proinde Iãblicus inqt. qũo non opꝫ passio,
nes ea quę patiunt̃ ducere in substãtiã, quãdoqdem sint
quędã passiones cã in substãtia, ceu quęcũq3 sunt gene,
ratiue. Sed forte hoc ꝓpriũ est passioni. Nam si oportet
substãtiam ꝑesse aliquã suscipiat passionem, itaq3 passio
non erit factiua substãtię, sicut neq3 alteratio. Vnde me,
rito dixit Plotinus patiens sustinere alterationẽ illam
quę in substãtiam non ducit. Sed qũo ẽt approbare pos,
sumus ꝙ passio ẽẽt ad deterius ꝛ non ad melius, qa quę,
dam earum melius in nobis agunt̃, nisi qa etiã ipse Plo,
tinus cõtra hoc opposuit, ꝑinde videamus qd cõtra se,
ipm obiecerit. Inqt ergo sed si melius ẽs calefieret nihil
ꝓhibet ipm pati. Nam duplex est pati, alterũ in deterius
fit, alteꝝ vero in melius vel in neutrũ vbi patet ꝙ ꝑus po
nebat Plotinus pati solũ fieri in deterius, ꝛ hic concedit
aliquas passiones quę ducũt ad melius. Verũ Iãblicus
inquit. ꝙ posita ea inclinatione quę est ad ambo in ipso
pati nõ recte hic subiũxit. s. vel ad neutrũ. Nam cõtrariũ
dicit̃ illi supponi quę erat de ipso facere ꝛ pati. Eqdeꝫ si
hoc ponebat in eo qd est ſm nãm ꝛ melius ꝛ alterum in
eo qd est ꝑter naturã, ꝛ in deteriori, ꝛ si simile fiat patiẽs
certe nõ fit deterius, qa neq3 melius fiet quare neutrum.
Eqdem diuersũ est fieri cõpositionem ſm deterius vel
melius nõ habendo, ceu quãdo rubeũ ex pallido fit. Itẽ
illi qd dicebat̃ passiones nõ ducere in substãtiam oppo
nit Plotinus. Naꝫ inqt si calefieri est caliditatẽ habere,
ꝑfecto quãdo ẽs calefiet, tunc calefiet ſm substantiã sta,
tuę ad quã tendit, s3 non calefiat ſm subam ẽris, vñ ideꝫ
erit pati ꝛ non pati, siqdem illud erat pati qd non cõfere
bat in subam. Ad hoc autẽ ait Iãblicus ꝙ male accepta
est descriptio ipsius pati, hęc. s. nõ conferre in substãtiã.
Nam siue in subam cõferat, siue in alteratione, siue in qd
uis aliud calefieri tñ erit in vno pati. S3 pace Iamblici
forte recte dicit Plotinus, ꝙ passio non cõfert in subam
ob eam causã qꝫ ꝑus diximus. Nam si ẽs calefit ꝛ patit̃
calefactiuũ, statua vero calefit ꝑ accidẽs, qa calefit quate,
nus ẽrea est. Item Iãblicus negat ꝙ pati fiat in habendo
motũ in seipm. s. alterationem qualẽcũq3 fit. Nã inqt. nõ
esse ponẽdum motũ in ipso pati ſm solam alterationẽꝫ,
sed ſm plures motus. Nã passio etiã fit in auctione, ꝛ in
eo ꝙ ſm locũ mouet̃, atq3 in eo, vt ait Iamblicus qd in
substãtiam ducitur. Pręterea inqt Plotinus sic ambo. s.
facere ꝛ pati periclitari, ne ad aliqd sint, quãdoqdẽ mo,
dens ꝛ motũ sese respiciant. quia si ipꝫ ad aliqd ꝛ ipm fa
cere vel pati sunt duo ꝑdicamenta, ꝛ hoc modo illud qd
dat huic motum, ideo dat qa illud accipit, itaq3 acceptio
ꝛ datio ad aliqd erũt, vel si qui acceperit hꝫ sicut dici so,
let, coloreꝫ hꝫ, cur ẽt qui accipit non habebat motũ. Et
forsitã hoc modo hęc ꝑdicamenta ordinabunt̃ sub ipso
habere nõ solum qa relatiua sunt, sed etiaꝫ qa sunt abso,
luta. Naꝫ motus q est ipsius ambulare est absolutus ꝛ hꝫ
ambulationẽ. Ad hęc facile dicẽdũ est ꝙ omnia erunt
hoc mõ, in ꝑdicamẽto ipsius habere, quũ cuncta conside
rãtur quatenus ꝑticipantur. Naꝫ albus hꝫ albedineꝫ ꝛ bi
cubitũ ꝛ quãtã magnitudinẽ ꝛ in aliis similr̃ fit. Atqui opꝫ
vnũquodq3 quatenus dĩ sic reduci ad genus. Eqdeꝫ vt se
pe diximus, illud est ad aliqd qd ſm solam habitudineꝫ
consideratur ꝛ in aliis ꝑdicamentis hꝫ esse. Nam habitudo
ſm se nõ est. vt igit̃ in substãtia est ad aliqd, ceu pater ꝛ
filius, ꝛ in qualitate, ceu simile ꝛ dissimile, ꝛ in quanto, vt
quale, ꝛ inequale, sic etiã in istis duobus ꝑdicamẽtis age,
re ꝛ pati, ceu verberare ꝛ verberari. Et certe absurdũ nõ
est idẽ esse sub duobus ꝑdicamẽtis, in vno ſm suam sub
sistentiã, ꝛ alio ſm suam habitudinẽ. Deinceps post ta,
les dubitationes ꝛ solõnes cum Iãblicus trãseat ad ma,
iorem cõtemplationẽ de ipso facere ꝛ pati, qꝫ habeãt in,
ter se subsistẽtiaꝫ, ꝛ qũo inuicẽ adaptent̃, ꝛ ad quę qualis
vtrũq3 extẽdant̃ incipit sermonẽ facere ex dictis Plato,
nis quę de ipso facere dixit. Vnde Plato dixit efficiens
a causa noĩe soluꝫ differre, ꝛ ꝙ manifestũ est causam fa,
ctiuã esse facientẽ, sed qũo non a qdam causa, sed a causa
simplr̃ nullũ faciens differre ait. Nisi qa ꝓprie causa effi,
ciens est, nã materia ꝛ forma sunt magis cõcausę. et non
causę, exemplar autẽ ꝛ finis nõ ipsius effectus ꝓximi, s3
facientis faciẽdi sunt causę ꝛ ꝓprie respectu facti dicerẽ,
tur, igit̃ efficiens erit maxime causa, quare certe ꝛ diligẽ,
ti ratione cõtẽplatio de ipso facere ẽt de causa est. Eqdeꝫ
quęcũq3 causa ꝛ qualescũq3 ꝛ quot habẽt differẽtes mo,
dos, ꝛ quę sunt ipsoꝝ ꝑmę secũdę vel tertię, merito trãs,
ferunt ad ipm facere. Rursus cũ sint actiões incorporea,
rum causarũ, ꝛ ſm se separataꝝ, atq3 eoꝝ quę in mundo
existũt, hęc sunt separabilia ꝛ vniuersa, sunt cęli actiões
ad ea quę fiũt sub luna, alię naturales ſm ꝓpꝛias rationes,
alię vero particulariũ spẽrum naturã penetrãt ꝛ per ipsa
vniuersa ipm facere etiã penetrat, ꝛ hoc mõ sit ẽt de ipso
consideratio, alio mõ quoq3 est determinatio actionum,
qm̃ eaꝝ qdam sunt pure ꝛ nõ mixte cũ aliis generibus, ꝛ
quędã sunt cõmixte cuꝫ aliis, quę etiã multiplicẽ cõple,
xionẽ efficiunt, quędã quoq3 extreme sunt quę cõicant ꝛ
conueniant cũ passione. Vnde ipsius facere erũt ꝑncipiũ
media, ꝛ fines ſm oẽs tales differẽtias. Pręterea, qa effi,
cientiũ alia erant generalia, alia vero specifica, ꝛ alia perfe
ctiua, quorum alia etiã erãt vnitiua ꝛ alia diuisiua, atq3
alia quę habẽt quãdaꝫ aliã actionẽ in rebus, iccirco del,
de opus est ꝓprie de oĩbus his differere. Pręterea sũt q,
dam nãles actiones, vt calefacere ꝛ infrigidare, qdã vero
artificiales vt mederi ędificare ꝛ quędaꝫ finite vt actio,
nes quę cõtinentur in actibus, alię vero infinite, ꝛ incessa,
biles, ceu actiones diuinoꝝ ꝛ cęlestiũ siqdem ꝑpetuus
fit mũdus etiã siue sint aliqua quę in essendo operent̃ si
cut sol ſm suũ esse illuminat siue per intelligere efficiat
vt itellectus mũdi, siue per rõcinari, sicut anime vniuer,
si hęc oĩa consistunt in ipso facere. Verũ qcunq3 in ipsis
sunt actiones nõ dicuntur ſm se ꝛ a se sicut sunt actiones
separataꝝ intelligentiarũ ꝛ imaterialiũ, simil̃r neq3 ille
sunt per se quę opant̃ per aliud sicut actiones q sunt per
animã ꝛ per corpus, vel ꝑ corporales potẽtias, eqdẽ om
nes comꝑhenduntur in ipso facere, simil̃r ꝛ quę in seipso

agunt ꝛ nullo alio indigent, ꝛ que sunt agētia in alterum, ꝛ que simul agunt in seipsa ꝛ in altera, ꝛ que ꝑncipalr̄ in seipsa agunt, lꝫ secūdariaꝫ rōnem habeāt, ꝛ q̄cūqꝫ actionem inuicē habēt in alio, cōtinebūtur in ipso facere. Vñ ipm̄ facere ſm p̄sentem diuisionē extēdit̄ circa oēs spēs p̄dicamentoꝝ. Eqdem circa substātiam extendit̄ quatenus ducit id qđ fit in substātia, circa quoqꝫ qualitatē extēditur quatenus ducit id qđ alterat̄, ꝛ circa quātū quatenus ducit aliqđ in magnitudineꝫ. Eodē quoqꝫ modo in oībus alijs generibus causa ipsius facere inuenit̄ ꝛ existit. Verū si sūmatim oportet ꝛ vna rōne cōp̄hendere genus ipsius facere intelligemus ſm oīa entia q̄cūqꝫ ꝛ q̄liacūqꝫ sunt p̄fectissima super actiones eē vbiqꝫ ꝑncipales que maxime separate sunt ab omni eo qđ est in po° ꝛ hoꝝ que fiunt, ꝛ ſm seipsas sunt vnius spēi, dicētur merito ꝑncipalissime esse in ipso facere. Eqdem iste hꝫ a seipsis operari ꝛ facere, ꝛ ab vna causa totū ipm̄ p̄ductū et exhibent impertiunturqꝫ impertibiliter modū agēdi ordinatis post ipm̄ ꝛ cōtinent ipsa vniformiter ꝛ cōtētissime ipsa ꝛ per se sufficiētissima operātur, quocirca actiones hic tamē sufficienter se habēt, ꝛ p̄fecte imitātes illas suscipiunt quādam p̄fectionem ab illis. Itaqꝫ de facere tot tātaqꝫ disputata sint. Deinde oportet de ipso pati eodeꝫ modo aliqua p̄fecte complecti ꝛ colligere, proinde pati non habet contrarietatē ad ipm̄ facere, quāuis oppositas voces habeant. Verū ipm̄ coniūctum ex actionibus facientibus, ꝛ passionibus inde p̄ficiscētib⁹ cōsiderare debem⁹, quādo itaqꝫ actiones p̄cedunt ad ea que sunt extra cum habitudine ad eadē possunt etiā assimilare ipsismet ea q̄ ipsis participare possunt, sed non ſm actionē, sꝫ ſm quēdam motū successiuū actionis, tunc isti motus cōe genus passionis designāt. Veruꝫ ſm aliud ꝑncipiuꝫ oīs motus ꝛ generatio que fit in vniuerso habet motiuū ꝛ gn̄atiuuꝫ ꝛ aliud ꝑncipiuꝫ est moti ꝛ facti tāq̄ꝫ in ordine effect⁹ cōsideratus. Si g̊ per ipsa vniuersa mūdi, hoc genus penetrauerit ꝛ cogitatione cōplexi fuerimus vniuersos motus; profecto inueniemus ipm̄ pati quātū esse ꝛ habere potētiam quātaꝫ. Veruꝫ vniuersalr̄ oē acq̄situm ꝛ qđ ab alio aduenit, ꝛ nequāq̄ꝫ sua ope existit, sed alterius consequitur actiōes ꝑncipales, ꝛ ob illis immutat̄ merito oē tale ponet̄ in genere pati. Itē illud qđ opponit̄ speciei ꝛ forme; ꝛ id qđ est tāq̄ꝫ materiale subiectū formeqꝫ capax ꝛ potētiam habēs, vt p̄ficiat̄ ꝛ suscipiens oīa in seipso, oē etiam tale continebit̄ sub cōmuni notitia passionis, si aūt ꝛ ea que subsistūt materia elementa sub luna tanq̄ꝫ passibilia aliq̄s posuerit respectu cause efficientis celi, tu etiaꝫ poteris hoc modo in oībus aliqđ cōmune ostendere, silr̄ etiā in vno ꝛ eodē qđ efficit ꝛ patitur possibile est cōsiderari. Eteniꝫ ip̄a quādo agit in seipsam etiā a seipsa patit̄, ꝛ q̄tenus ipsa ingerit rōnes his que fiunt, determinamus qꝫ ipsa sit effectrix, ꝛ quatenus earundē rationem dispositionem a seipsa suscipit, dicimus ipsam pati. Idē etiaꝫ fit in anima, q̄uis aliter tamē etiā in ip̄a diuisuꝫ est id qđ mouet̄ꝫ patit̄, ꝛ ſm alterā rursus ꝓportionem cōsiderat̄ passio eē ratione, ꝛ in intellectu nře, vnde q̄dam suapte natura successio est p̄fectioꝝ intellectionū ſm passionem. Et vniuersalr̄ in oībus in q̄bus aliud est perfectiuū, ꝛ aliud imp̄fectiuū, atqꝫ aliud inducit p̄fectioneꝫ, ꝛ aliud suscipit eam quedā ꝓportio passionis cōsideratur qua alterū inducit formam p̄fectā, ꝛ aliud suscipit eaꝫ in seipso, q̄uis semp̄ talis participatio passionis ab alijs tribuat̄, vnde si aliquādo videt̄ aliqđ pati a seipso, tamē tale nō recte existimat̄ pati a seipso, quandoqdem non ſm eadē que in ipso sunt patit̄, ꝛ causam ꝑ̄bet sibi patiendi, quare hoc modo etiā passio fit ab altero. Naꝫ effectrix actio potest etiā suiipsius eē causa, ꝛ a seipsa incipere, ꝛ passio cuꝫ sit omnino imp̄fecta non est apta nata facere sui generationē. Nā si id qđ habꝫ a seipso causaꝫ agēdi est efficiēs ꝛ patiens est illud qđ ab omni causa deficit, ꝛ patiēdi causaꝫ in seipso nō habet, igit̄ nulla passio erit absoluta, sicut ipsum ambulare erat actio absoluta, ꝛ hoc merito fit. Nam meliora absoluta sunt ab habitudine que respicit ad altera perinde ac p̄ se sufficientia sint, ꝛ existant in seipsis, deteriora ꝟo indigent melioribus vt subsistāt ꝛ depēdeant ab illis, a q̄bus etiā aliquā participationē sui eē capiunt, itaqꝫ opꝫ similr̄ in passionibus diuidere illas, sicut fecimus de ipsis actionibus, quādoqdem passiōes, quedam sint absolute, q̄dam ꝟo supine. Naꝫ semp̄ ea que patiuntur ab agētibus dependēt. Verum cū Architas tradiderit distinctionē ipsius affectionis passionisue ꝛ patiētis, ac rei effecte, ꝛ rei que patit̄, dignuꝫ est vt nec hāc distinctionē sine inq̄sitione relinquamus. Dicit itaqꝫ hoc modo passio differt a patiēte. Naꝫ passio fit cuꝫ sensu, vt ira delectatio, timor, quāq̄ꝫ aliqđ etiaꝫ possit pati sine sensu, ceu quādo cera liquefit ꝛ lutū exsiccat̄, similr̄ etiā res effecta a patiēte distinguit̄. Nam id qđ factū est aliquo modo passum de illo effectus est. Sed qđ iaꝫ passum est nō statim dicit̄ qđ factū est, nā aliqđ potest pati ſm inopiā ꝛ ſm priuationeꝫ. Verū Iamblicus passionē in his eā eē intelligit que cuꝫ sensu ꝛ p̄ceptione fit ꝛ inalterari q̄ manent anime ꝛ aīaliuꝫ veriari dicit, atqꝫ inq̄t. qꝫ hec passio cōmunis, que qdeꝫ opponebat̄ ꝑmo generi ipsius facere cōtinet oēs superiores actiones que consensu, vel aliq̄ alia p̄ceptione fiūt. Naꝫ sicut ꝑus illud ordinabat̄ in speculatione, sic etiā hoc supponit eē in ipso pati cuꝫ ꝓpria cognitione q̄ꝫ appellat cognataꝫ sensus p̄ceptionem, aut cum sensatione. Veꝝ hoc diuidit̄ in multiplices spēs ipsius cōsensus cognateqꝫ p̄ceptionis sensus. Eteniꝫ cū vita seq̄retur potētias anime oportet assignare sensibus hominū ꝛ alioꝝ aīalium cōgruētem p̄ceptionem, atqꝫ opꝫ ponere in p̄ceptionem pati in his que habēt obscurā et debilem nām, que qdem p̄ceptio ponenda est eē cuꝫ sensatiōe, aut cōis cōp̄hēsio sensus, ꝛ hoc mō ait totum ꝫ genus ipsius pati accipit oppōneꝫ contra illud ꝑmuꝫ genus ipsius facere. Iteꝫ tradit id qđ affectū vel passum est in fieri nō exprimere passionē, sed postq̄ꝫ factum est ipsoꝝ immutatio euidēs fit, sicut quando liquefacta est cera vel exsiccatū est lutum q̄a q̄uis vtrūqꝫ eorum p passionem trāscat, tamē vtrūqꝫ designatur ꝛ specificat̄ quatenus passum ē. Vnde hmōi passio sine sensu omnes alias passiones cōtinēs quales sunt passiōes in nā ꝛ quecunqꝫ in nālibus elemētis, ꝛ in cōpositis ꝛ simplicibus corporibus cōtinētur, ꝛ que imperceptiles fiūt alterationes ꝛ alie hmōi oēs ſm ipsiuꝫ pati vel passum eē designantur. Sed hoꝝ etiā multiplices fiūt diuisiones, quādoqdē nōnulle passiones sunt in his que diuidunt̄, ꝛ in his que augentur, ꝛ in his que alterant̄, ꝛ l his q̄ alio mō multipliciter specificari quatenus corpora ſm ipm̄ passum eē volumus. Iteꝫ hoc genus passionis diuidit̄ contra actiones inanimatoꝝ. Nam inq̄t rē effectaꝫ differre a passione nō vt qdaꝫ putāt, qꝫ hoc fiat ab alio op̄ante, ꝛ hoc minime, quādoqdem nō sit aliqua vniuersalis passio a seipsa. Sꝫ cū res effecte faciāt ad substātiam que cōtra hec erūt distincta vocabunt̄ affecta ꝛ passa que nullū effectum efficiunt, sed distant ab esse. Deinde cū duplex sit substātia alia qdē forma, alia ꝟo materia ꝛ subiectū duplices etiā corruptiones dicunt̄, vna ſm ꝑuationem que est absentia forme, ꝛ facit elōgationeꝫ abesse, alia ꝟo est ſm indigentiā p̄fectionis qua materialibus ꝓprietatibus vnumquodqꝫ affluit ꝛ patit̄ excessum materie que est in ipsis.

Sed si p̃uatio passio est q̃uo in physicis dicit̃ causa effectrix. Verũ inq̃t Iamblicus quid etiã p̃uatio est causa effectrix sicut etiaʒ p̃sentia forma, ⁊ aliud est ipsa p̃uatio, ⁊ aliud privatum eẽ, quare etiaʒ in hoc fit ab alio passio ⁊ in priuato esse videt̃, p̃cedente tñ illo qđ efficit p̃uationem, similis quoq; ratio fit in ipsa indigẽtia, ⁊ in ipsa repletione. Nã in alio est replens, ⁊ in alio est repleri, similiter in alio est aliqđ indigẽter habere, ⁊ in alio est causa cur inopis ⁊ indigẽtis fiat. Pręterea, existimo dignũ esse inq̃sitione quę eẽt illa causa p̃uationis effectrix distincta ab ea q̃ est in priuato nã cũ ʒtium sit causa corrupteʒ est illud qđ est in eodem ʒtium, an hoc sit per accidẽs, sʒ necessitas generatiõis ⁊ corruptiõis eoꝝ quę sub luna sũt, quẽadmodum causa est p̃sentię formarũ quę regrit p̃cedentia, sic etiã absentię necessitas est causa, quãdoq̃dẽ fabularũ fictores q̃busdaʒ fictis opificibus in pugnã redigunt. Vnde hoc passiuũ ordinabit̃ contra p̃mam speciẽ ipsius facere quę considerat̃ circa effectiuũ. Etenĩʒ ħ determinatur quatenus p̃ducitur in substãtia. Nã sicut ędificare vocatur ꝑprie factiuuʒ, sic etiã ędificari passiuum dicit̃. Vnde quot quantasq; ⁊ quales assignauimus spẽs ipsoruʒ actionum efficientium siue illę actiones humanę siue diuinę artificiales, siue scientificę, vel quocũq; alio modo diuisim totidẽ eẽ, ⁊ tales opʒ simul cũ his q̃ sunt passiua ⁊ effecta ab actionibus. Nam liquet q̃ ea q̃ fiunt cum passione fiunt. talis ergo est quędaʒ ipsius pati diuisio ipsius facere ab Archita tradita ⁊ assignata. Cęteruʒ Aristo. in metaphysica passiones ita diuidit dicẽdo passio dicit̃, vno modo qualitas s̃m q̃ʒ aliquid alterari contingit, seu album nigrũ, dulce amaruʒ, grauitas ⁊ leuitas, ⁊ q̃cunq; alia hmõi. Altero modo actus ⁊ alterationes ⁊ maxime nociue, atq; etiã magnitudines calamitatũ ⁊ afflictionum passiões dicũtur, hoꝝ itaq; p̃mũ vt existimo ipsum effectũ passiuuʒ Arist. vocat passionem scd̃m vocat motum passiuũ, tertiũ autem ⁊ quartũ significatũ accipit s̃m vsum cõsuete appellationis, sed vsq; ad hęc q̃deʒ duo genera tota ⁊ oẽs species quę ⁊ quot in ipsis sũt sufficienter cõsiderabimus, vt ipse s̃m se vtrolibet modo concipiũtur. Porro oportet et cõmixtionẽ ipsoꝝ adinuicem videre, nã etiam hũc cuʒ simplicibus Archytas tradidit dicens. Hęc q̃dem vnum aliqđ faciens, alterum autẽ patiens, aliud ꝟo faciens ⁊ patiẽs, ceu in ipsis naturalibus. Eq̃dem deus est agens, materia ꝟo est patiens, elementa ꝟo agunt ⁊ patiuntur, cũ ergo manifestũ sit id qđ dicit̃ p̃cipua exempla ꝑponit dicẽdo deũ facere q̃uo causę efficientes sequunt̃ ⁊ mãm pati ꝑpter quam, ⁊ alię participãt ipso pati. elementa ꝟo dixit agere ⁊ pati q̃ participant materia ⁊ forma, ꝑinde ingrentes de habitudine ipsoꝝ agere ⁊ pati ingrẽtes asserũt q̃ opposita dicũt, sed nõ cõtraria, sicut Andronicus putauit dicendo q̃uo possibile est effectũ cõtrarium esse suę causę, ꝑinde dignum est quãq; dictũ sit prius, hic ẽt sicut in aliqs generib⁹ cõsiderare post totũ artificialeʒ sermonẽ ea quę insũt agere ⁊ pati, itaq; cõtrarietas statuẽda est in ipso agere ⁊ pati ⁊ cõtrarioꝝ quę in ipsis inueniũt̃, alia habẽt intermedia, alia ꝟo non habẽt, quę igitur sunt cõtraria s̃m cõtrarias qualitates, vt calefacere infrigidare, calefieri ⁊ infrigidari, ⁊ cęterę alię qualitates quę habẽt inter medium aliqđ habẽt etiã illud in agere ⁊ pati, ceu rupere ⁊ ruere, q̃dam autẽ nõ habent mediũ, vt sanũ esse ⁊ infirmari, q̃uis me dici mediaʒ cõsistentiã inter sanitatẽ ⁊ ęgritudinem ponant i. subsistẽtiam neutri. Itẽ facere ⁊ pati suscipiũt magis ⁊ minus, quę q̃dem non in oĩbus sunt. Nam vt inq̃t Iãblicus in ipso sapere q̃ est ꝑfecta prudentia nõ erunt hęc magis ⁊ minus, sed imꝑfecta prudentia suscipit magis ⁊ minus. Sed forsitã in oĩbus suscipiẽtib⁹ magis ⁊ minus quę sunt maxime ꝑfecta non suscipiunt magis ⁊ minus, sed imꝑfecta suscipiũt. Vnde forsitã sic dicẽdaʒ est q̃ facere ⁊ pati in illis generibus suscipiũt magis ⁊ min⁹ in quibus res quę agũtur ⁊ patiũtur, suscipiunt magis ⁊ minus, sicut in qualitate facere albuʒ ⁊ fieri albũ, sed illę actiones q̃ sunt in gñib⁹ ꝗ, non suscipientibus magis ⁊ minus, ceu in quanto numerare ⁊ mẽsurare non suscipiunt magis ⁊ minus. Iteʒ neq; generare, neq; gñari, nec vlliter aliquid eoꝝ quę sunt in substãtia suscipit magis ⁊ min⁹, ⁊ hoc merito. Nam agere est actus eiusdem speciei cum essentia cuius est actus. Vnde cũ vnũquodq; p̃dicamentoꝝ considerat̃ s̃m quodq; facere ⁊ pati. nã vnũquodq; velut substantia, q̃dem existẽs ⁊ essentia habet quãdã ꝑpriam suę essentię operationẽ ⁊ s̃m substãtiã dicit̃ facere, vt quãdo hõ facit, vel ędificat, aut nauẽ cõstruit, ⁊ pati dicit̃ s̃m subam, ceu hominẽ fieri ⁊ ędificari domum. Veruʒ hic notat Iãblicus q̃ forsitã hęc in substãtiaʒ reduci asserendũ est ⁊ non pati s̃m subam, q̃a vt prius dicebat oportebat eẽ hoc modo etiã pati. Eq̃dem s̃m ipsum quãtuʒ facere ⁊ pati eẽ dicunt, ceu ꝑducere magnitudinẽ vel produci ac dilatare ⁊ dilatari ⁊ ꝑfundum facere ⁊ fieri ꝑfundum, atq; numerare, tardare, mouere, dicere, ⁊ ea quę sunt his passiue opposita, similr̃ s̃m qualitatẽ agere ⁊ pati dicit̃, ceu albuʒ facere ⁊ album fieri, sanare ⁊ sanari, similr̃ quoq; in ipso ad aliqđ est facere ⁊ pati, ceu duplare ⁊ duplari, in ipso quoq; poni p̃dicamẽto sunt reclinare ⁊ reclinari, ⁊ in ipso habere, cõsiderare ⁊ considerari. Vltimũ ꝟo qđ ipsi facere inest, est ipm opus vel species, opus q̃dem habet omne in fieri vt saltatio saltantis, spẽs ꝟo ⁊ forma est effectus qui ꝑmanet, vt forma q̃ producit̃ faciẽtis, quę q̃deʒ est terminus ipsius, ⁊ ipsius facere. Quęri solet ẽt quando ipm facere desinit ⁊ trãsmutatur in factuʒ esse q̃uo hoc fiat, vnde aliq posuerunt fieri in vltimo tempore ipsius facere, aliq ꝟo in tempore p̃mo post vltimũ, ⁊ vltimoʒ adhuc superesse in ipo facere. Verũ suboriri q̃stio cõmunis solet de illo q̃ stadiuʒ ambulando absoluit, ⁊ de eo qui medetur, ⁊ de motu. Sed forte terminus ipsius facere est id qđ p̃mo factuʒ est in non tẽpore, sicut neq; vocamus mutatum esse terminũ mot⁹ eẽ. Pręterea, ipsi facere adheret actio agẽs ⁊ pati passio patiẽs, ⁊ ita in oĩbus actio ⁊ passio sunt cuʒ ipso ad aliquid numeranda, sicut etiã in ipso poni positio. Pręterea, obseruãdum est quãdo aliqua actio vel passio dicit̃ recta vel obliqua, a ꝟo hanc deflectẽs. Naʒ tristitiaʒ afferre multis q̃dem videt̃ rectuʒ ⁊ tristari obliquũ ⁊ supinum. Verũtamẽ hoc nõ semper accidit sicut in verberante ⁊ in eo qui verberat̃. Nam cõtingit non semper simul esse illud qđ efficit tristitiaʒ, velut filius mortuus, sʒ sit aliqs qui ꝑ ipso tristet̃. Item cõtingit etiã non tristari nisi forte id phãtasia efficiat ⁊ ipsa sit causa tristitię. Eq̃dem cessante etiã fouente aliquãdo patitur patiẽs ꝑmanente dispositiõe, vt in calefacto ab igne, qđ quidẽ postquã separatuʒ est ab igne, adhuc patitur id qđ est calefieri. Nã duplex est pati, aliud q̃dem est copulatũ cum ipso facere, aliud est consideratum s̃m dispositionem. Postq̃ã in ipso calefacto est agens intus connexum ignis qui est deforis impssus, sicut est phãtasia in eo qui tristatur. Itaq; rebus ⁊ non verbis intẽtos esse nos oportet, quãdo de his iudicium facimus. Equidem Stoici multũ circa hęc elaborauerunt, quoruʒ libri plures ⁊ doctrine nobis relicta sunt. Sed hactenus de facere ⁊ pati sufficienter disputata sint, deinceps tp̃s est ꝑficisci ad alia gñà.

¶ Aliud pręďicamentum situs, vel positionis s̃m Simplicium.

Cum

CVM Aristoteles post facere ⁊ pati posuerit ipsum positionis pdicamentum Architas posuit ipsum pdicamentum habendi. Verum Arist. aspiciens ad finem ipsius facere ⁊ pati posuit statim postea pdicamentum positionis. Nam facere ⁊ pati, aut ponunt aliquid, aut per ipsa aliquid ponitur quo fiat ipsum poni. Vnde ponere est facere ⁊ poni est pati, vel quia secundum naturam singula in propriis, vel alienis positis agunt ⁊ patiuntur, ⁊ ob id poni pdicamentum copulatum est ipsi facere ⁊ ipsi pati. Sed dices quod potius secundum hoc debebat pcedere ipsum, quia prima habitudo est omnis corporis que suscipit ipsius positionem, ⁊ deinde suscipit habitum acquisitorum. Verum Archita cum aspexerit ad habitudinem, s. ad eam que est a seipsa ad alterum ⁊ ad eam que est ab alio ad ipsum, ac etiam quia secundum hanc aliquid dicitur habere aliquod, ⁊ secundum illam postea fit positio merito prius posuit ipsum habere quam ipsum poni, quia ea habitudo que est in his ab aliis ad seipsa fit est minus habitudinis particeps quam ea que est a seipsis ad alia, ac etiam quia ipsum habere magis insinuat actionem quam ipsum poni, ⁊ quia communius est habere quam poni merito Architas suis suppositionibus frETUS, ⁊ Aristo. pariter suos diversum ordinem istorum generum tradiderunt. Nam Archita cum ponat prima genera ipsius facere ⁊ pati in principalissimis causis, ceu facere in deo ⁊ pati in materia, merito ipsis facere ⁊ pati, subiunxit ipsum habere, quod quidem advenit materie ab ipso deo. Eo-dem cum habere advenit ipsi materie ab ipso deo, tunc forma fit compositum, ⁊ cum iam fit corpus, postea indiget positione, itaque habere est tanquam principale, quod quidem etiam est communius quam ipsum poni. Nam habere convenit etiam in corporeis rebus, ceu anime competit, quedam disciplina, ⁊ auscultatio que non est effectiva anime, sed poni solis corporibus, ⁊ terminis magnitudinum, ceu superficiei linee ⁊ puncto competit. Vnde cum Arist. assignet naturales actiones, ceu illas calefacere ⁊ infrigidare que circa corpora ⁊ in corporibus sunt coordinavit sibi consequentes ponere post facere ⁊ pati, ⁊ cum habere in solis particularibus que possidentur, velut in calciamentis ⁊ armis etc. terminet, merito locum ipsius habebat, ⁊ principale genus posterius posuit nequaquam numerando illud inter pdicamenta, sed quia mutuo se se excedunt poni ⁊ habere, proinde ipse Archita in calce verborum suorum significavit, quod poni est collocandum ante ipsum habere in generibus. Adhuc facere ⁊ pati ac poni ⁊ habere. Et vnaquaque sua subiungit, neque faciens aliquid, vel patiens neque positum, neque habens aliquid. Verum Architas plerisque in locis pretermittit ipsum poni. Sed de ordine istius pdicamenti poni totidem disputata sint. Ceterum de intelligentia ipsius ⁊ cognitione sic agit, ut per exempla solum describere videatur, dicendo ceu sedet recubit, vel dicendo per infinitius modum sedere ⁊ stare, que quidem descriptio quandam eruditionem affert, cum illa non est sufficiens ad certam notitiam, sed potius facit quandam dinumerationem eorum que continentur in ipso poni. Proinde melius est separare conceptum eius auferendo habitudinem ipsius ad aliquid, ⁊ motum, ⁊ stationem eius. Item facere ⁊ pati separanda sunt, ⁊ consideranda est sola simplex habitudo positionis. Nam sicut habitudo ad locum facit ipsum vbi, ⁊ habitudo ad tempus facit quando, ita etiam habitudo ad positionem facit poni, neque igitur eum qui positum corpus ⁊ locum in quo ponitur considerat oportet intelligere ipsum poni, alioquin solo positio aliqualiter se habens existimaretur esse in genere ipsius poni, quinimo existimanda sunt ea omnia entia quecumque nata sunt, altera ab alteris retineri, vel collocari alia in aliis. Nam connexio collocatorum, ⁊ exhibentium locationem est pro-prissima, ⁊ propterea prima descriptio ipsius poni, quod si aliquis copulaverit ipsi poni habitudinem, vel facere, vel pati, vel qualitatem ad aliquid aliud talium, tunc si dominaretur in ipsis mixtus genus positionis ut intelligatur secundum primam eius conceptionem, nihil minus esset tale erit in ipso poni, ⁊ si aliquod aliud genus efficeret specificationem evidentiorem, tunc dominatio speciei erit determinata secundum ea genera que vincunt ⁊ dominantur. Sed oportet iam quemadmodum etiam in aliis generibus fecimus, sic etiam in ipso poni declarare ea que consequuntur ipsum.

Videtur itaque contrarietas esse in ipso. Nam supinus contrariam habet positionem ad aliud quod prominet, quando quidem econtrario ponatur, sed contrarietas ipsa penes positionem accidit. Nam prominentia ipsa est contraria illi quod est deorsum penes locum, nam in loco etiam est contrarietas, propter quod id quod sursum ponitur est contrarium illi quod ponitur deorsum, ⁊ ita ipsum poni accipit contrarietatem secundum locum, quo etiam modo existimo quecumque in poni considerantur suscipi, quoniam et omnia habent oppositionem in aliquo loco ad alium locum sed contrarietas que est penes positionem non in omnibus est, nam cubus ⁊ sphera, ac multa alia inanimata, quamvis differentias habeant positionum, ceu secundum angulum vel secundum actus, tamen non habent contrarietatem, sicut prominentia ⁊ supina, que maxime in animalibus considerandum ubi sunt anterius ⁊ posterius, sursum ⁊ deorsum, dextrum ⁊ sinistrum naturaliter. Preterea magis ⁊ minus aliquando solent collocari in ipso poni, presertim quando ea que ponuntur latitudinem suscipiunt ut reclinari, quandoque autem figura dictionis magis ⁊ minus insinuatur. Equidem aliquando significat excessum, iuxta quandam existimatam comparationem, ut quando scapha dicitur esse magis supina. Verum magis ⁊ minus non reperitur in omnibus his que in ipso poni sunt. Nam superficies, linee, punctum, ⁊ si quid aliud incorporeorum collocatur in ipso poni non habent magis ⁊ minus. Nam sicut actio ⁊ passio erant in pdicamento ad aliquid, ⁊ tamen facere ⁊ pati habebant propria pdicamenta, ita positio est de numero eorum que sunt ad aliquid, sed ipsum poni est quoddam proprium genus quod multum differt ab his que sunt ad aliquid. Deinceps considerande sunt divisiones ipsius poni, presertim ille que fiunt secundum specificas differentias, ⁊ ille que alio modo fiunt, que quamvis non specifice sint, tamen secundum eas separantur ea que sub ipso poni, sicut ordinata. Eorum igitur que considerantur in ipso poni alia sunt, nam posita ut quatuor elementa in propriis locis locata, ⁊ celos supremum locum obtinet, ⁊ quedam sola positione ponuntur ut statue, imagines, ⁊ universaliter ea que secundum artem quandam, vel opportunitatem ponuntur. Item quedam habent positionem stando, ut terra ⁊ elementa imobilia, quedam vero sunt invicem collocata sub circumferentia celi mota, ⁊ universaliter ea elementa que moventur. Item eorum que moventur ⁊ stant, alia perpetuam positionem habent, ut corpora perpetua, alia vero temporalem, ceu illa que in aliqua parte temporis subsistunt. Iamblicus quoque ait, omne quod in poni locatur videtur habere collocationem in aliquo loco, que tamen non habent eandem generis naturam, sicut etiam ea que collocantur in potentiis. Nam ponuntur in potentiis et ea que habent collocationem in vita. Nam hec continentur a vita quecumque in principalissimis causis vndecumque continentur, itaque merito poni in ipsis esse existimaretur. Fortassis autem non omnem collocationem ipsum poni significat, nisi aliquis metaphorice accipiat se collocationem eo modo quo dicitur esse casus corporum que ea habent que ab ipsa non per se dominantur in partibilibus speciebus ⁊ indigent his que recipiunt, atque his que dirigunt ipsum casum. Etenim locus talem opportunitatem exhibet. L

suscipere & recte cōtinere & adaptare ea quę non sustinēt seipsa; sed cadūt & rūpūtur, nā hęc ambo sunt ob īpartibili nā distātia & habēt eē in alio, & si id qd distrahitur & rūpitur in seipso esset, nō manet impartibile, quocirca idigēt loco atq; eo qd suscipiat ipm & pbeat ordinē partibus eius & adaptatione, nā quę semel sparsa dispsaq; sunt idigent adaptatione vt caput propriū locum habeat & collum, vt ait Empedocles.

Iliade. 18. carmine 20. Sed sunt plura capita sine ceruice germinant
Qd ēt poni signās cecidisse Homerus signauit dicēs.
Iacet Patroclus & circa mortuum pugnant.

Vnde alia q in potētijs in vita, & in pncipalissimis causis collocata, alio mō dicunt poni, & non pprie. Eqdē apud oēs cōcessū est ipm poni omni corpori accidere, quocirca oē corpus in loco est, & positionē hz sm locū pter rotūditas sphęrę inerrabilis & vniuersi corpus qd nō est in ipso poni, qīgdē nec sit in loco sm sniam & decretū Arist. de loco, qa nō est aliud corpus cōtinēs ipm, sed locus est terminus cōtinētis quatenus cōtinet cōtētum, silr etiā in corporeis, ceu terminis corpoꝝ ipsum poni cōpetit. Etenī poni cōuenit loco, & simplr omni supficiei ac lineę & pūcto, nam oīa hęc hñt positionē, sed ipsis īcorporeis p seipsum poni nō cōpetit alicubi, nisi quis metaphoricę dicat in deo & intellectu hęc poni, velut in principio & causa cōtentia. Nā inquit oraculum.

In deo ponuntur qui faces trahunt robustę.

Sed aduertēdū est q corpus qdē in loco ponit & locus ponit, qīgdē sic circa corpora, g etiā hz positionis differētias. s. sursū & deorsū, & reliq, ac determinatū & indeterminatū, sz locus nō ponit in loco sicut corpora, qm locus nō est loci, ne rō pcedat īfinitū qrēdo locū ā locus. Sz dubitatiōe dignū est, g si locus vniuersalr ponit in quo igit ponit, nā oē positū alicubi ponit, nisi Arist dicēdo locū esse terminū corporis cōtinētis poni in ipso dicat esse, sicut etiā alię supficies ponūt in corporibus, quorū sunt termini. Verū si qs diceret locū eē spatiū vel mēsurā & rectā adaptationē & positionem magnitudinū, quēadmodū dicimus tēpus esse mensurā extēsiōis motus, tunc mō non oportebit amplius quęrere aliqd aliud in quo ponat locus, nam cū locus sit alioꝝ firmamētū & sedes non indigebit alio firmamēto vel sede, sed erit sicut sunt termini magnitudinū qui cū sint ipsi termini nō amplius indigent terminantibus, quocirca Architas ēt ait alia in loco esse, sed locus in nullo, sed ita se habz ad existētia, sicut termini ad terminata. Item eoꝝ quę ponunt alia habēt simplex poni, alia vero duplicatum, nā amphora cum est vacua forte ponit in lapide & vinum qd est, in amphora etiā in amphora ponit, & in eodē loco, in quo etiam ponit amphora, sz sm alium intellectum ipsa amphora ponatur alicubi, ac partes ipsius in loco, & sm aliuz intellectum vinum ipsum in amphora ponitur, & partes ipsius in toto, quare amphora quandaz quadruplicē positionem habebit. Veruz animaduertendum est, an partes dicant proprie poni in toto, quādoquidem non oē q in aliquo est etiā in illo ponitur in quo est, sz dūtaxat ea ponunt quę sunt in loco. Eqdez sm figuras & locales dimēsiones differentia ipsius positionis habetur. Verum Architas hunc in modum differentias ipsius poni tradit dicendo, q poni aliud est in potentia, & aliud est in statu. Itē id quod est in potentia, aliud est in agere, aliud vero in pati, nam poni consideratur circa statum, nā manet in eodem, siue incorporeum sit illud, siue corpus qd in statu ponitur. Item dupliciter consideratio positi sm ambo contraria. s. sm facere & pati, ac mouere & moueri, & cum potentia in vtraq; contrarietate horuz intelligatur si aliquis accipiat potentiam non imperfectaz, sed pfectam quę contineat actum, & habet posita in seipsa, tunc rationabiliter dicemus principaliores causas magis cōtinere secundas & secundas in primis poni. Deinceps pficiscendum est ad eas dubitationes quę afferunt a Plotino de ipsa positione. Dicit igitur ipsum poni in paucis rebus inueniri, & ob id non debet esse in proprio genere separatum. Sed pace eius sit ipsum poni ponitur in omnibus corporibus perpetuis, & his quę sub luna sunt, & ēt dignum nō est solum poni genus. Porro Architas asserit ipsū poni cōe eē multis, sz reclinari & sedere non est simplex. Naz significat vtrūq; hoꝝ talr poni i figura. s. i loco eē. Eqdē figura est aliud & locus aliud de qbus iam diximus. Et certe nō oportebat duo plura in vnū cōiūgere. Sz ad hęc dicēdū est q figuraꝝ q nō sunt simplr figurę, sz sunt figurę sm positionē, ceu figura sessiōis & reclinatiōis significāt differētias positiōis, quis significēt etiā qlitates quę figura qlitas est, in simplr nō dicit qlitatē, sed qlitates ipsius poni. Itē voluit ipse cōplectiuas etiā alicuius qlitates in illud genus reducēdas esse ad qd, & in qd complete reducunt, ceu circa lineam est rectitudo & linea est quāti, itaq; rectitudo etiā erit ipsius quāti, & totū hoc erit qlitas quāti, sicut igit ipm ferre nō egredit pprium pdicamētuz qd referre dicimus, ita nec reclinari, nec poni. Sz nō nulli amplius instantes cōtra dubitationē dicūt eū neq; figurę, neq; loco cōpetit ipm poni, sed hęc alr cōsequunt, quēadmodū ēt plura simul cū aliqo pdicamēto considerant. Sed pprium ipsius poni pdicamētū intelligit sm ipsaz purā, & solā positionez vbi, nihil eoꝝ simul intelligit in quibus collocatur qualr se habeat in his. Verum Iamblicus ait. ipsum poni non esse semper in loco, quoniam etiā locus positus est alicubi g non est in loco, itaq; locum cōphendi in pdicamento poni non est verum. Quod si fieri potest vt sine figura intelligatur aliqua positio eorum quę figurari & fieri corpora non possunt vt lineę & pūcti, pfecto ipsum poni, erit etiaz sine figura. Sz inquit, si sedere actionez significat, itaq; ipsum poni erit ordinandum in ipsis actionibus, et si sedere dicit passionem erit ponendum in passiones. Sed ad hoc quoq; dicendum est, q ipsum poni pure intellectum, neq; exprimit quācunq; actionem, vel passionem. Equidem quatenus extra ambo existit est proprium pdicamentum. Qd si quis forsitan diceret ipsum facere & pati componi cōmisceri, sicut diuersa genera connectunt cum alio, pter contrarium commixtum sensibilium, tamen melius erit distingui ipsum poni diligenter, sicut etiam Boetho videtur. Nam inquit. in quibus neq; facere, neq; pati inest, sed sm positionem ponuntur, & sm ordinem ordinant, ac ratione solum ea. inquit esse pdicamenti positiōis, vt dictum est de statua, quando ipsa dicitur stare vel sedere, vel imaginem accumbere. Naz talia in nobis actionem simul insinuant, sed in ipsis inanimatis, neq; facere, neq; pati significant, sed solum ipsum pure poni, quoniam locus sursum & deorsum simul intelligitur et habitudo in ipso reclinari simul insinuatur ad aliqua loca, quocirca oportet intelligere q habitudo ad sursū & deorsum adueniat ipsi poni tāquaz sm se prius existenti, sicut etiam ipsuz ad aliquid adueniebat talibus pdicamētis. Equidem poni naturam habet sm se antequam sit ad aliquid, sicut etiam aliorum generum vnumquodq; pcedit ipsum ad aliquid. Vnde si in omnibus esse ad aliquid ponemus, pfecto nullū excipiemus pdicamētuz ponētes oia gña in ipm ad aliquid, sicut ēt ipse Plotinus dixit. Hęc igit dicta sint aduersuz obiectionem Plotini. Postremo Iāblicus inquit ipm poni alr cōsiderari in cor

poribus

poꝛib⁹ cuꝫ sint dimẽsiõe dimẽsa ⁊ partibilia, ac habeant locũ dimẽsionalẽ, ⁊ alr in aia dicit. Naꝫ aia dici solet locus eaꝝ rõnũ q̃ in ipsa sunt, perinde ac ipsa exhibeat locuꝫ intellectionib⁹ rõnibusue vt collocentur ⁊ agãt, mĩ alr intellectus dĩ locus spẽꝝ tã̄q̃ eandeꝫ habere substãtiam cũ spẽbus qui simul etiã intellectiones ⁊ spẽs cõtinet in seipso. Verũ oia dicunt̃ poni in ipso deo, pp̃terea sime, q̃a omnia in ipso comp̃hendunt̃. Verũ inq̃t Iamblicus videbit forsitã aliq̃bus ipm poni hoc modo dici multipliciter, ⁊ aliter eẽ in coꝛpoꝛibus ⁊ aliter in ipsis incoꝛpoꝛeis, sed si q̃s diligẽtius consideret̃ vna ⁊ eadẽ analogia est ipsius cõtinere ⁊ ꝯtineri, atq̃ ipsi⁹ locare ⁊ locari. nã eadẽ rõ ipsius poni in oĩbus his inuenit̃, q̃ q̃dẽ ratio est terminari, alterum in altero sm̃ causaꝫ, aut potentiã, aut actionẽ, aut subam, aut dimẽsionem. Vnde differentia fit penes res q̃ sunt diuersę ⁊ faciũt positionem a diuerso q̃ nõ exit extra vnaꝫ rõnẽ ipsius poni. Tot igit̃ de situ de ipso poni dicta sint a nobis, qui intelligim⁹ ⁊ volumus ipm poni pp̃rie dici de coꝛpoꝛibus.

¶ Alterum p̃dicamentuꝫ q̃n/ ⁊ vbi/ sm̃ Simpliciũ.

DVBIVM est post ipm poni de ordine cęteroꝝ p̃dicamentoꝛuꝫ, q̃ãdoq̃dem Arist. diuersis in locis aliter, ac alr de ordine eoꝝ rationem faciat. Eq̃dẽ in p̃ncipio posuit vbi, ⁊ q̃n/ ante ipsũ poni ⁊ habere, ⁊ vltimo loco posuit facere ⁊ pati, sed in calce p̃dicamentoꝝ p̃posuit facere ⁊ pati, ⁊ postea ipm poni q̃d ante/ q̃n ⁊ vbi ordinauit, postq̃ tñ in p̃ncipio ipm subiunxit, ⁊ cęterũ alia quoq̃ alia ⁊ alio modo ponit. Eq̃dem aliq̃ãdo in eodeꝫ loco videt̃ variare ordineꝫ. Nã q̃ãdo dicit de q̃n/ vbi/ ⁊ habere talẽ ordinẽ illoꝝ insinuat, tamen alibi videt̃ aliter determinare. Itẽ neq̃ in pꝛioꝛibus p̃dicamẽtis de q̃b⁹ longum sermonẽ facit videt̃ seruare eũdeꝫ ordinẽ, sed alicubi q̃dem quale ordinat ante ad aliq̃d, tñ cõtracte de ipsis prius agit de ipso ad aliq̃d q̃ de ipso q̃lit, ⁊ vt summatiꝫ dicam nulq̃ Aristo. assignauit aliquam rationeꝫ de ordine generũ. Architas ħo ordineꝫ p̃dicamẽtoꝝ cum assignat per cãm eũdem seruat in pluribus, nisi etiaꝫ ipse alicubi narrat ordinem. Naꝫ in sermone de ordine inquit. Cum omne q̃d mouet̃ in loco aliquo moueat̃ ⁊ facere ⁊ pati sint q̃dã motus sm̃ actũ manifestũ est q̃ locũ subesse opꝫ p̃mo in quo sit agens vel patiẽs. Verũ alibi tradẽs differẽtias ipsoꝝ, ⁊ pp̃ria posuit facere ⁊ pati ante ipsum vbi Et foꝛte cũ tantę diuersitatis circa ordinẽ generum sint motiua excessus generũ sm̃ multa. Veꝝ iuxta cõsuetudineꝫ expositoꝛuꝫ Aristo. ipm q̃ãdo p̃ordinat̃ ante vbi, q̃ãdoq̃dem etiã ipse hoc in loco mẽtionem faciens de ipso poni subiũxit. De reliquis autẽ. s. q̃n/ ⁊ vbi/ perinde ac his verbis ordinẽ assignat. Vnde aliq̃b⁹ videtur q̃ huic ordini assentiendũ sit ⁊ dicũt, q̃ omne q̃d mouetur in tẽpoꝛe ⁊ in loco mouet̃, ⁊ q̃ prius est q̃n/ q̃ vbi/ q̃a nullum generabile põt eẽ, neq̃ fieri, neq̃ foꝛe sine tẽpoꝛe, tñ multa sunt sine loco, sicut ipsemet locus ⁊ actiones nõ sunt in loco, sed in tẽpoꝛe, q̃uis agens sit in loco. Ad hęc itaq̃ Iãblicus suã seruando cõsuetudineꝫ ⁊ disputando p̃us de ipso q̃ãdo/ cõtradicẽdo sic ait. Nõ opꝫ ad motuꝫ referre cãm ordinis generũ, sed potius si genera circa substãtiaꝫ subsistũt, perinde illa sm̃ se habeat eẽ ⁊ hęc subsistũt circa ipsaꝫ ⁊ habeant ordinationẽ suã circa ipsaꝫ, rõcinari debemus ordinem generũ penes ordinem quẽ habent ad substãtiaꝫ. Si ergo locus simul est cũ substantia coꝛpoꝝ ⁊ tẽpus subsistit cum motu ⁊ p̃us sũt ea q̃ fiunt q̃ ea q̃ mouent̃, itaq̃ illud genus p̃us erit q̃d subsistit cũ his q̃ fiunt, ⁊ postea erit illud q̃d motu aduenit. Sed pace Iãblici foꝛsitã tempus non mensurat solũ motuꝫ eoꝝ q̃ fiunt, sed etiã substãtialẽ actionem. naꝫ motus est tota generatio, quemadmodũ etiam locus qui nõ solã distẽsionẽ sm̃ subam significat, sed ẽt cõtinẽtiam sm̃ actuꝫ ⁊ actionẽ. Veꝝ videt̃ locus sm̃ statũ magis ꝯsiderari, ⁊ tp̃s sm̃ motũ, q̃a q̃uis tp̃s mẽsurat q̃eteꝫ, tamẽ sm̃ extensionẽ ⁊ fluxũ ipsius esse quies etiã mẽsurat̃ a tp̃e. Itẽ loci p̃tes oẽs simul sunt, sꝫ tp̃is p̃tes non sic sunt. Itẽ locus hꝫ euidẽtẽ subsistẽtiã, tp̃s ħo obscuraꝫ q̃ uix p̃cipi põt. Id foꝛsitã est verũ dicere q̃ sicut tp̃is p̃tes nõ sunt in eodẽ tp̃e sic loci p̃tes non sunt in eodẽ loco pp̃ter dimẽsionẽ, q̃uis in eodẽ tp̃e sint. At si aliq̃s diceret q̃ tp̃s in plurib⁹ sit q̃ locus, q̃nquidẽ oia g̃nabilia sint in tp̃e, ⁊ tamẽ non oia sint in loco, q̃a neq̃ locus in loco ẽ, neq̃ multę actiões existẽtes ⁊ varię sunt in loco is p̃mus intelligat, q̃ q̃uis tp̃s pluribus insit hęc nõ sufficere, ad excessum oꝛdinis Nam vt inq̃t Iãblicus ipm ad aliquid extendit̃ p oia, ⁊ tñ nullo pacto eẽt consentaneũ ac aliq̃s p̃ponerent ipsaꝫ an substãtiã vel qualitatẽ, q̃nquidẽ hęc nõ penetrent oia. Foꝛsitã neq̃ verũ est, q̃ ad aliquid ad plura se extẽdat q̃ substãtia ⁊ quale. Naꝫ pp̃etas ipsi⁹ ad aliq̃d sm̃ q̃litatẽ determiatã ac ipꝫ ad aliq̃d, sic neq̃ aliq̃d aliud gen⁹ sine suba subsistere põt. Itẽ idẽ demrari p̃t sm̃ se. s. q̃ nõ min⁹ p oia penetrat loc⁹ q̃ tp̃s, nã oẽ q̃d fit in loco fit, q̃d si loc⁹ nõ ẽ in loco, neq̃ tp̃s in altero tp̃e ẽ, q̃n quidẽ neutrũ hoꝝ idiget ꝯiunctiõe quã ipm aliq̃s exhibet̃. Nã nulla p̃ncipalis cã est idigẽs suamet p̃ticipatiõe qua aliq̃s se ip̃artit. Itẽ actiões sine loco nõ fiũt. Hoc igit̃ mõ ordo p̃dicamẽtoꝝ sm̃ Architã ꝯsentane⁹ est. Veꝝ q̃dã p̃dicamẽta ordinant̃ inuicẽ sm̃ ꝯiugationẽ pp̃ respectum adinuicẽ sicut facere ⁊ pati. Naꝫ actiõi mouẽtis mot⁹ passionis ac finis ꝯiũctis est, sic ẽt vbi/ ⁊ q̃n/ se hñt q̃ alteq̃le sũt cognata adinuicẽ, q̃nq̃dẽ cõiter cõueniũt ad totã g̃nõnẽ et ꝯferãt ęq̃lẽ oppoꝛtunitatẽ his q̃ mouent̃. Sꝫ p̃ponat̃ q̃n an vbi in ꝯtẽplatiõe p p enũerationẽ q̃ facit Aristo. Pręterea sciẽdũ ẽ q̃ Aristo. tp̃s ⁊ locũ posuit spẽs ipsi⁹ quãtitat, ⁊ q̃n, ⁊ vbi, fecit pp̃ia p̃dicamẽta. Sꝫ Architas ⁊ Andronicus sequẽs eũ cũ ordinẽt sil̃ q̃n cuꝫ ipso tp̃e, ac ipm vbi sil̃ cũ ipso loco, sic ponebãt duo p̃ntia ipsi ẽt seruãtes denariũ nũeꝝ ipsoꝝ geneꝝ. Vñ sequentes Aristo. opꝫ p̃ ostẽdere q̃ tp̃s ⁊ loc⁹ sint spẽs q̃ntitatis, ⁊ deinde q̃ q̃n, ⁊ vbi, nõ sint tp̃s ⁊ loc⁹, sꝫ q̃ significẽt habitudinẽ ad tp̃s, ⁊ ad locũ atq̃ q̃ merito assumant̃ in numero geneꝝ generalissimoꝝ. Sꝫ Plotinus ordinãs simul cũ tp̃e q̃n ⁊ oia p̃ntia eẽ q̃nque. s. subaꝫ/ quantũ/ q̃le/ ad aliq̃d/ ⁊ motũ asserẽs debebat ostẽdere tp̃s eẽ, vel quãti spẽs/ vel alicui⁹ alterius hoꝝ q̃nque p̃ntoꝝ, q̃nquideꝫ p̃rosus tp̃s a rebus abijci nõ dꝫ. Veꝝ q̃ ipse Plotinus nõ velit tp̃s eẽ quãtũ insinuauit in his q̃ de q̃ãdo dicit. Nã inq̃t. si tp̃s accipiatur sm̃ mẽsurã, q̃nquidẽ sic accipiẽdũ hoc mõ, aut extra aiam, aut intellectum, si ħo accipiat̃ q̃tenus est id q̃d cõmensurat̃ siquidem fuerit, sm̃ tãtuꝫ ẽt, ceu annuale, sic erit quãtuꝫ, ⁊ sm̃ q̃ tp̃s erit, non q̃daꝫ alia. Nam tñ aliud existens tñ est itaq̃ tẽpus non est quãtitas. Nam quãtitas non attingit aliud, neq̃ adequat̃ alteri, q̃ocirca ipm tempus erit pp̃rie quantum. Veꝝ si Plotinus ponit oia participantia quanto esse quanta. ẽt substãtia erit ipsum quantum. Verum ipse in tertio de generibus ait, locus ⁊ tempus non sm̃ quantũ intelligitur, sed quatenus est mẽsura motus, ponẽdũ est in ipso ad aliquid, silr locus cuꝫ sit ꝯtinẽtiuus coꝛpoꝛis ipsi ẽt poni debet in habitudĩe, ⁊ in ipso ad aliq̃d, q̃n ẽt motus cõtinuus nõ est positus in quanto, naꝫ Plotinus determinauit pp̃rium p̃dicamentum motus. Verũ in libro de tp̃e nõ ipsum mẽsuraꝫ, sed tp̃s mẽsuratũ magis p̃fert, sꝫ siue mẽsurãs, siue mẽsuratũ

dicatur q̄ sit aliud a mẽsurare & mẽsurari profecto per accidens mensurabit, vel mẽsurabit. Sicut igitur mensuratus a cubito non dicit quid ipsus, & si quis assignet motũ non dicit ipsum eẽ mensuratum ab aliquo assignãdo qd sit motus, sic etiã mensurã vel mensuratum Plotinus dicẽs tempus nõ dicit, sed forsitã aliquod tempori accidẽs. Quod si dixerit tempus eẽ imaginem eternitatis mobilẽ, quã Plato negat esse ad aliquid, hoc modo non habebit habitudinem, nam quãuis conueniat ipsi mensurare & mensurari, huic tamẽ non conuenit ẜm habitudinẽ ad habitudinem, sed existit ante habitudinem subsistentis, neq; igitur erit ẜm se ad aliquid, & hoc modo dici solent hec aduersus Plotinum. Verum dici potest pro eius defensione q̄ tempus consideratur in ipsis substãtijs, neq; quantum existens, neq; ad aliquid, & ita rediget sub vno quoq; predicamentorum que ipse posuit. Nam si tempus est imago eternitatis proportionaliter continet ea que hic sunt sicut eternitas continet entia, & sicut ille intellectus est omnium intelligentiarum, & specierum contentiuus, sic etiam tempus omnes rationes generabiliũ continet in se, & si eternitas instatu & manẽdo in vno terminata sit, & contineat, & tempus in mouẽdo ẜm substãtialem quandam vitam & motum, & transeundo ab altera ratione in alteram rationem sic esse habet. Vnde si in rationibus anime & harum alternatiua operatione tempus subsistit, profecto in eodem genere erit, in quo etiam est anime ratio. Nã sicut quidam alij afferunt motum rationum, sic etiam Plotinus si refutaret esse substãtiale, profecto deberet dicere q̄ non sit substantia, sed sub motu oportet poni tempus ẜm alternatiuum motum anime, si vero substantiales sunt rationum actiones etiam ẜm ipsos erit tempus sub substantiam, & substantia erit media intellectualium & sensibilium, & sic vtiq; dicet quando non opportune esse apponendũ in predicamentis, quãdoquidem sit ipsum tempus & tempus sub substãtia ordinetur. Hec autem perspicue dicit Plotinus tãquam si non differẽt quando, & tempus aut etsi non differrent, non tamen dignum est ipsum quando ponere proprium predicamentum. Verũtamen paulopost explorabuntur proinde, cum Aristo. persuaserit sibi tẽpus esse ex actione ipsius, & viderit substantiam ipsius eẽ occultam multipliciter de ipso loquutus est. Nam aliquando ipsum poni numerum motus aliquando velut mensuram, aliquãdo vero mensuram motus, aliquando etiam velut quietis que consumat intellectum ipsius continui qđ apud omnes est posuit ipsum in illo genere in quo continuum et quantum est, & hoc erat genus quãtitatis, sicut igitur oĩa alia quanta, & tota mensurant ab his que sunt in ipsis habentia rationem minus & minimi, ceu decem hoies vnitate mensurantur, vbi ponimus aliam mensurã preter ipsa mensurata, ceu pedem & palmam, sic etiam tempus existẽs vnum continuorum quantorum suis partibus mensuratur, sicut in magna superficie nulla pars abscisa, neq; circũscripta consideratur, & nos ponimus aliquã mẽsurã in ipsam, certe ipsam habet circũscriptionem ẜm illam mensuram, ceu ẜm pedem, & alias mensuras, ita etiam tempus ponẽtibus nobis minimũ tempus ad sensum id quod nõ subitum nunc vocamus, ceu horã, vel id quod vocat tempus ab his qui gnomones efficiunt isto mensuratur, quãdam etiam circũscribimus naturalr ex maioribus terminis, veluti die nocte & circulo solis in vtroq; ac mẽse & anno, ac alijs hmõi vtiq; quod naturale ipsi tãtũdem quantitatis etsi fuerit annus quotus & tantus. Verum mensurare & mensurari, & prorsus ea que sunt ad aliquid tãq; aduentitia habet, ob id igitur tempus non ipso ad aliquid, sed in quanto cõnaturali Aristo. ordinauit, & quecũq; habent habitudinem ad temporales mensuras in alio predicamẽto ponenda esse censuit. Nam aliquo mõ se hñt heri vel cras, & nocturnũ & hodiernum, quorum alterum respicit preteritum & alterum futurum. Item respectu lationis ab oriente in occidente se habent hodie, sed ad circularem solis motum preteritum oliz & ad presens dicitur nuper, & hoc anno. Deinceps indefinite dicitur & ad presens iam & nunc & ad preteritum olim & ad futurum nõdum. Aristo. itaq; posuit ipsum quando aliud genus quo hec omnia complecteret. Hanc igitur solutionem, inquit Iamblicus accepimus ex his quibus abundamus, vnde pertranseuntes de his ẜm se dicimus substantiam temporis comprehendi posse, sed euidenter esse positam cum alijs in quãto. Nã cum alije etiam id qđ dicit pugnat sibiipsi, quoniã substantia temporis non est quantum, sed propter ipsum est in actum, vel coniunctũ ipsi tempori, nam omne qđ est simul coniunctum ẜm substantiam inest atq; id qđ ẜm proprietatem essendi coexistit extra substantiam separatum non est. Verum quando non est idem cum tempore, sed idem est cum habitudine que est ad tempus, nam proprie specificat quatenus distinguitur a tẽpore & quatenus consideratur in tempore. Sed q̄ tempus sit quãtũ hoc modo ostẽdendũ est. Nam tẽpus nõ solum mẽsurat motum, sed etiã ab eodem mẽsurat, sicut Aristo. ait. nam in omnia media aspicientes ad eorum multitudinem & longitudinem ac longos & breues motus solemus determinare tempus diuturnum & paucum, sicut etiam magnitudinem dicimus magnam & paucam rursum inuicem & magnitudine etiam motum mensuramus, multam enim dicimus viam cuius iter multum est & econtra, et multum iter quã longitudinem viẽ habet. Et hoc non sine ratione euenit, nam motus sequitur magnitudinem & tẽpus motum, quandoquidem hec tria sint, similr continua & diuisibilia. ergo tempus erit quantum, quoniam singula re eiusdem generis mensurantur, vt vnitates vnitate, & omnes motus motu qui quidem erit motus circularis, quãdoquidem iste mot' sit regularis & oporteat mensuram regulare & determinatam esse, qm igitur tempus motu mensurãtur, circularis etiam motus erit mensura temporis, sicut etiam est mensura aliorum motuũ. Huic etiam rei consonant ea que dici consueuerunt. vz. q̄ humana & oĩa que hũt sunt circularia, & q̄ tps sit qdã circulis periodus, sicut ea sunt q̄ in ãno hñt. Nã mẽsura est talis lationis, a qua etiam ipse mensurat. Vñ Arist. cũ nouerit manifestũ eẽ in oĩb' cõceptibus q̄ tps sit continuũ, & quãtũ vsus est ipso tãq; cõe quoddã axioma, quo etiã concludit ea q̄ non sunt nata moueri, neq; quiescere, sed per naturam imobilia sunt inquit nequaq; in tpe, sicut sunt concept' rerum. Verum cũ mot' sint in tpe, oportet & quietem eẽ in tpe. Nam mẽsura hor' & est tps, quicquid nõ oẽ imobile sit quiescẽs, sed qđ est aptũ natũ moueri, & aliquo tpe motu est priuatũ. Si igit quies habet principiũ tpis & finẽ vt certe habebit in tpe & in ipso mẽsurabit. Ergo tps est principaliter mẽsura mot', porro sicut eẽ in nũero idẽ est, q̄ ipsa eẽ mẽsurare nũero, sic & eẽ in tpe idẽ est, ac si res mensurent. Itẽ tps erit mẽsura quãti continui & motus continui, quare merito determinamus ipsum in quãto & cõtinuo, vñ & diffõ ipsius conuenienter assignata est illa qua dĩ tps est nũerus motus, & mẽsura prioris & posterioris in motu. Itẽ ẜm antiquas opiniões videt idẽ eẽ intellectio ipsi' tpis. Nam vel eẽ aut mot' aut aliqđ motus siue separabile, vel inseparabile tps esse existiment. Nã Plato dicẽdo tps eẽ quãtitatem mot' posuit ipsum eẽ aliqđ inseparabile a motu. Theophrast' quoq; posuit ipsum eẽ accñs quoddã. Arist. & dũo ipsum eẽ numerũ tãq; accidẽs separabile posuit, sed quãdo habitus vel

passionem

passionez motus ipsum esse dicit eo vtitur tāq̄ accidente inseparabili. Sed hęc in presentia Aristoteles non tangit, q̄a ob certā introductionez tractationē hanc excedūt. Verūtamen accipit veluti cōmunem dignitatez tempus esse continuum, ⁊ quantum, atq̄ dicit ipsum esse numerū non eum qui ex vnitatibus cōstat, sed loco mensurę vsus fuit numero. Nam mensurare ⁊ numerare idem nō sunt. Equidem est mensura prioris ⁊ posterioris qualiscunq̄ motus, siue sit motus secundum generationem ⁊ corruptionez, siue secundum auctionem ⁊ diminutionē, siue secundum alterationez, siue secundum loci mutationem. Quod vero tempus sit quantū continuuz ⁊ non discretum, eo constat q̄ omne quod accipitur ipsius est pars diuisibilis. Nam quando diuidimus ipsum non attingimus ipsum indiuisibile, quēadmodum in numero peruenimus ad vnitatem indiuisibilem. Item plane tempus sequitur magnitudinē ⁊ motum, quę quidem omniaz consensu continua sunt, quare Aristo. non existimat tempus esse incomprehensibile, neq̄ aliud quid suapte natura pręter quantum. Naz aliter absurdum erat, vt diximus substantiaz temporis existimare nō esse quantitatem, ⁊ existimare quātum eē naturalr sibi cōiunctum. Naz oē natura insitū alicui nō est extra substantiam eius. Item neq̄ naturales mēsures tēporis vicissitudinarias, veluti solis ⁊ lunę periodos Aristote. fecit aliud genus pręedicamenti, sed hęc quidē tempus complent ⁊ mensuris cōprehendunt, sed quādo aliqua res diuersa fuerit a tempore, ⁊ non fuerit accepta, vt pars temporis, ⁊ habebit habitudinem ad tempus, ⁊ ob id illa erit in tempore vt in salamina classis dicit eē in h tempore, tunc aliud pdicamentum fit, quod quando appellatur, ⁊ est aliud a quanto, ⁊ hęc est opinio Aristote. Architas vero ⁊ Andronicus ponentes quandaz ppriā temporis cum ipso simul ordinauerunt ipsuz quādo pinde ac ipsuz circa tempus subsistat. Naz ipsa pręcedētia prima genera subsistentia circa quę alia subsistūt ab ipso pręponūtur tāquā principalissima accipiēda sint, igitur tempus cū sit ante quando, ⁊ locus ante vbi secundum ipm esse prius ordinata sint merito ipsis tāq̄ principalissimis generibus vtitur ea relinquens quę in ipsis continent, tāq̄ secūdariaz ostēsum igitur est ex dictis quō Aristo. ipm quando in alio pdicamēto ponit, quippe qui respicit ad differētias significationū, ⁊ quō Architas ipm quādo simul ordinauit cuz ipso tēpore aspiciens ad cognatiōem rerum, patet etiā quō Plotinus de medio sustulit pdicamētum ipsius quādo, q̄a colligit prima genera sub minori numero quā Architas ⁊ Aristo. fecerint, ⁊ quia aliqd varietatibus diuersorum conceptuum significationum tribuit. Sed iam pficiscendum est ad eas dubitationes quę solent pferri de ipso quādo quibus etiam cōnectende sunt solutiones. Itaq̄ Plotinus ⁊ Andronicus, quādo heri, ⁊ cras, ⁊ anno supiore partes temporis dicūt eē, ⁊ pp̄ter hoc volunt q̄ ordinētur cū ipso tēpore. At nos dicemus talia nō esse partes tēporis, sed continere habitudinem rerū existentium in tempore ad tēpus. Equidē vnūquodq̄ eoruz aliud est. Qd̄ si fatētur tempus pteritum esse ipsum heri, itaq̄ vel erit aliqua mensura temporis composita, vel alteruz erit pteritū, ⁊ alterū tempus, ⁊ sic duo pdicamenta erūt, ⁊ non vnum pdicamentū simplex ipm quando erit, nisi eadem ratione dicemus, si alterum est animal, ⁊ alterum rationale, ⁊ alterum mortale, animal non simpliciter erit vnum, sed tria, sic etiaz de ipso quādo dicemus. Qd̄ si in vna specie tria cōprehenderimus, ⁊ tempus, ⁊ pteritum in vnā rem conuenerint, certe non erunt duo pdicamēta. Sed forte neq̄ tps simpliciter pręteritum est ipsum heri, neq̄ plures cōcept⁹ in hoc concurrunt in idem. Naz secundum ipsum solam habitudinem rei ad tempus heri specificatur. Sed si aiunt quādo quod in tempore dicitur esse aliquid in tempore, siquidem rem aliquā ipm esse dicūt, velut Socratē dicūt esse q anno priori erat Socrates certe quando erit alterius pręedicamenti, q̄ si dicūt tempus, ⁊ hoc alterius pręedicamenti erit, q̄ si dixerint ipsum esse compositū, neq̄ hoc modo erit vnuz pdicamentuz, nisi dicamus q̄ neq̄ res in tēpore, neq̄ ipsum tempus, neq̄ compositum ex ambob⁹ specificat pręedicamentum ipsius quando, sed nuda habitudo rei ad tempus pp̄ter q̄ neq̄ partes temporis assumemus in ipso quādo, neq̄ res, sed erit simplex, quēadmodum etiam alia genera. Boethus quoq̄ aliud tempus eē supponit ⁊ aliud participās tempore, ⁊ aliud esse in tempore. Vnde annum esse mensem ⁊ tempus dicimus ⁊ annuale, ⁊ id quod est attinet ad mensez est participans tēpore, sicut etiam prudentia alterius pręedicamenti est, ⁊ illud quod secundum prudentiam alterius est pręedicamenti, ceu est ipsum prudenter agere, quādoq̄dem prudentia sit in pręedicamento qualitatis, ⁊ prudēter agere in pręedicamēto actionis, similiter etiam tempus ⁊ id quod est secundum tempus differunt. Verum quia quidā ex obscuritate rei hęc discrepantia inter se in idem confundunt dicatur ēt quędam contra istos soluti causa, quoniaz duplex est quando, alteruz tempus, ⁊ alterum qd̄ proprie est in tempore, similiter etiam ⁊ ipsum semp aliud est in tempore secundum q̄ dicimus semper est actio, ⁊ aliud est tempus denominatum ab ęternitate, similiter etiam ipsum olim, ceu anno priore duplex est in proximum annuz ⁊ proxime, alterū quod in tempore solum esse significat. Equidem ponit differentias temporis pteritū, psens, futurū, ⁊ ipsius qn̄ differentias ponunt anno superiore ⁊ in pximum annū, ⁊ hoc anno, sed ipsum olim quando dicimus olim extra tempus significat, ceu quādo dicitur olim egit in tempore, similr quoq̄ modo, nunc iam tēpus significat ⁊ in tēpore, sed tempore labi est in tempore, sed nō tempus, qn̄ quidem tempus nō tempore labitur, q̄a non est in tēpore tempus, quocirca tempore labi dicit esse ipsius quando, q̄uia putatur figura ipsius facere. Naz id quod secat tempore labitur, ac illud qd̄ secat sicut accelerare ⁊ tardare dicimus. Item tps esse infinituz dicimus, ⁊ qn̄ est finitus, q̄a actio quę est in ipso est terminata, pp̄ter q̄ a diuinis rebus ipm qn̄ excludit. Sed hęc q̄dem narrata gratia cōsuetudinis nomināt. Cęterū admirōr Arist. industriā de quādo, ⁊ vbi, quō cuz in alijs Architā sequutus sit, nō cōtēplatus sit differētiā eius, qd̄ est in tpe ⁊ i loco q̄ psit in diuersa genera poni. Sz potius dubitādū est quō cum multa sint, ea q̄ in aliquo sunt, ⁊ ad minus vndecim dicātur, cur hęc duo sola eoꝝ quę in aliquo sunt. s. hęc in loco ⁊ in tpe fecerit nobis ppria pdicamēta. Eq̄dē hęc dicūt eē in aliquo, vt accidēs in subā, ⁊ vniuersaliter qd̄ est in subto, ac velut partes in totuz, ⁊ totū in ptib⁹, atq̄ forma in mā, ⁊ genus in spēbus, ac spēs in genere, ⁊ ampli⁹ velut subditi in pncipe, ⁊ res pncipes in subditis, ⁊ velut in vase, atq̄ ea q̄ nūc pposita sunt. s. in loco ⁊ in tēpore. Cuz igit id qd̄ est in aliquo tot modis dicat, cur subsistūt ppria pdicamenta secundum istas solas duas habitudines. Nam si albū est aliud ⁊ aliud est corpus, atq̄ aliud est aliqd eē in corpore albū. Eq̄dē albuz pportionabile est Socrati, corpus tēpori ⁊ eē albuz in corpore ei qd̄ est eē Socratez in tēpore, cur itaq̄ secundum hoc etiā qd̄ est in aliquo pprium pręedicamentuz nō subsistit. Dubitat aūt Plotin⁹ l dictis de vbi, dicēdo h q̄ si in tpe eē aliud ē q̄ tps ⁊ eē in loco aliud est q̄ eē locuz, cur ēt ipm quod ē in vase nō efficiat aliud pdicamētū, silr ēt nō efficit aliō pręedicamētū illud

Undecim modi eēndi i aliquo 4° phy. vide hunc authorē quē traducimus.

quod est aliud in materia,⁊ aliud pdicamētum illud qđ est in subiecto,similr ceu pars in toto,⁊ totū in partib⁹ et genus in spēbus,⁊ spēs in genere,⁊ sic erunt plura pdicamenta.Sed Iāblicus soluendo hāc dubitationez.inqt.ꝙ illud qđ est vt in vase,⁊ vt in materia,⁊ vt in subiecto locales insinuant habitudines,⁊ id qđ est vt totum ad partes,⁊ partes ad totuz habēt habitudinē ipsius ad aliqđ, similr etiam genus ⁊ species,⁊ spēs ad genus se habēt,cū habitudo ipsius ad aliqđ,nullam similitudinē habeat cū eo qđ est ad locū,⁊ ad ea que est ad tēpus.Sz aliqs dicet vt existimo qđ in ipsis consideraꝛ,ad aliquid fm aliud ⁊ fm aliud esse in aliquo.Naz ⁊ id qđ est in loco fm se qdem capitur ⁊ locus erit de numero eoꝝ que sunt ad aliquid.Sed qūo id qđ est, vt in materia,⁊ in vase erūt idez cum eo qđ est in loco.Forsitā igitur dicēdū est,ꝙ nō oē quod est in aliquo dignū est,qđ collocetur in ꝓprio predicamento,sed illa sola in qbus aliud continet,⁊ aliđ continetur,⁊ vtrūqꝫ suaz nām soluat,⁊ neutrum sit pars alterius,neqꝫ complet alterū,in his igitur solis ipsum qđ est in aliquo sit,q̄dam natura determinata fm ipsaz habitudinem subsistens,⁊ cuz vniuersale oīno esse opz,ceu corpus in loco esse,⁊ in tēpore,sed ab hoc particulari tēpore,⁊ loco ipsa natura vniuersalis,⁊ sepata,sz in ipsis subsistat.Itē alia significata ipsius qđ est in aliquo, partiz q̄dam sunt cōpletiua,ceu partes totū,genus ⁊ spēs principium efficiens,⁊ id qđ fit a principio.Hec nāqꝫ seorsum subsistere nequeunt,ceu forma in mā ⁊ accidēs in subiecto,qđ quidē fit etiā forma subiecti quo subiectuz etiam appellatur ⁊ denominaꝛ,ceu dicit albū ⁊ auctū,similr ēt in aliqs pdicamētis que insunt substantie.Itē qūo erit alterū in altero ꝓpter eoz neqꝫ sint fm subsistētiam simplr inter se diuersa ⁊ separata,sed solū fm intellectū fm quē genera separamus,sz que sunt in tpe ⁊ in loco sunt diuersa a loco ⁊ a tpe,imo alia ⁊ alia in alio ⁊ alio eadē numero r ūr,sz in subiecto alio ⁊ alio idē numero fieri nō possunt.Itē qđ est in vase est velut in loco,nā vas est loc⁹ circūferentialis.Et ob id impositores nolum ipsi qui diuersa noīa imposuerūt.Liberi/cras/anno superiori,pñenti ⁊ pximo,et vbi imposuerūt hec in Litio ⁊ i foro,in ceteris vo significat⁹ in aliquo nō est ꝯsuetudo dicere albuz in corpore,sed corpus est albū,⁊ caput alalis,⁊ hō est aial, ⁊ ex mā ⁊ forma cōposita.Vn̄ h mō visum est mihi soluēdā eē dubitationē,etsi aliter solui pōt recte se hēbit solutio.Sed cū Iāblicus afferat nām ipsi⁹ tpis explicatius explorariusue rursus Architaz pncipē statuitq sic.inqt. qm tps est cuiusdā motus numerus,vel ēt vniuersalr nature vniuersi itervallū,qbus opinionē Aristo.⁊ Stoicoꝝ in idē nō comphēdit,vt qdā putāt,qa Arist.tps ait esse numeꝝ motus,⁊ Zeno Stoicoꝝ pnceps oīs motus simplr tps eē intervallū dixit.Crisippus quoqꝫ intervallū motus ipsi⁹ mūdi dixit eē.Atqui Architas duas diffinitiones in idē nō copulat,sed vnā diffōnez efficit,⁊ singularē hāc pter alioꝝ explicationes.Nam minime dixit tps eē numeꝝ oīs motus,sicut Aristo.determinauit,sed motus cuiusdā ⁊ nō particulariū,velut celi, vel solis,vl alicuius alterius,qđ sit singulare,alioqn tps nō eēt qōdā pncipale,neqꝫ cōe extēsum ad oīa,neqꝫ inter pma genera collocari dignū esset,sed cū dicit tps eē numeꝝ alicuius motus isinuat motū pncipalē q qdez ē alioꝝ motuū causa.Nam solemus vbiqꝫ pus ordinare ea q̄ fm vnam spēm existūt,⁊ ꝯsequēter cōnectere,q̄ sunt post pdicata, ceu rōnem hoīs,⁊ de multis hominibus,sic igiꝛ ēt hic vnum motuz prius ordinat ante cēm multoꝝ motuum quē per se mobilē oportebat esse fm Platonez, vel imobilē oīno fm Aristo.cū sit pncipiū motuum,quare videꝛ per hec Architas substātiales anime motum insinuare ⁊ earum rōnum ꝓcessuz ⁊ trāsitū fm substātiam ab aliqs in alios.Naz hunc ⁊ quēdā motū ait Architas tēpori cōpetere,⁊ numeꝝ ipsius dicit,qui iam ꝓductiuus,⁊ ꝓcedit semp ꝓducendo ea q̄ sunt in mūdo,qui qdem trāsitus et discursus sit semp fm motui aduenientia ex ipso qui ēt tēpus euidens est,itaqꝫ iste numerus non multū differt ab eo quē dicit Arist.nā ille mēsurā continui extrinsec⁹ aduenientē cōsiderat.Architas vo dicit mēsurā ipsius motus per se nālem ⁊ nō extrinsecus aduenientē sicut Aristoteles tradit.Porro Iāblicus.inquit sententia de tēpore Peripotetica ortum habuisse a Pithagorica eo ꝙ de numero ⁊ motu nō cādem sententiaz habebāt iuniores cum antiquis,sed Iuniores putāt numeros esse accidētia ⁊ extrinsecus aduenientia.Antiqui vo putabāt numeros esse substātiales.Verū illud miror de Arist.solertia qūo tpe etiā causaz tēporis primaz afferunt aīam eē.Naz cū qrat id qđ numerat dixit aīam esse.Nam si oīs motus principiū ⁊ causa ē aīa,siue vt per se mobilis(sicut Plato posuit)siue vt imobilis fm Arist.erit vtiqꝫ merito ⁊ tēporalis motus causa.Sed si Architas asserit tēpus esse numeruz generatiuū ꝓcedētez ab anime motu tācꝫ ab vnitate perspicuū etiā est ꝙ motū illuz etiā vt tpis vnitatez cōsiderauit,⁊ videꝛ posuisse tēpus eē eū motum qui ab aīa fit,⁊ eum motū q ꝓcedit in aīa circa quē oīs alr⁹ motus cōtineꝛ ordinatur ⁊ mēsuraꝛ.Nam mēsurā opz vt simul extendaꝛ cum mēsurato,et sit pncipalior ipsa.Item Stoici assūmentes diffōnē dicētem tps esse vlem distantiaz iter capedinēqꝫ nature vniuersi,ipsi sunt in sermonez de distātia motus,qui qdez aberrāt,qa Pithagoricoruz distātia nālis est,⁊ in naturalibus rōnib⁹,etsi ita aliquis vellet vocare in spermaticis rōnibus,vt etiaz Cornutus sero hoc vidit,nisi certius dicat aliqs fm priores rōnes ⁊ eas spermaticas q̄ sunt vniuerse nature ratiōes, in qua etiā aīa comphendit determināe distātiā.Vnde isti nō possunt distinguere qualez distātiam ⁊ intercapedinem dicāt.Verū videnꝛ magis existimare corporalez distantiā corporaliū motuum,aut sicut aliqđ lineare videnꝛ dicere ꝙ exacte in sermonibus de tēpore seorsum demōstraꝛ esse ob multa incōuenientia absurdissima.Eqdem nō sic ab antiqs dictū est tps,nam vniuersuz suapte nā cōnexuz distātias nō significat q̄lem ipsi asserūt esse distātiam.Nam hoc potius cōsonat nature rationibus. Preterea/opinio antiquoꝝ huic assentit,nā alij sicut etiā nomē significat extēsionē quādez aīe circa intellectū tēpus esse dicūt.Alij autē aīe ⁊ intellectus ipsius periodū tēpus esse fateꝛ.Alij determinabāt tēpus esse nālem extēsionem circa intellectū.Alij vo tps describebāt circularibus circulationibus,que qdē oīa euz Pithagorica secta comphēdit.Nā vlis distantia nature vniuersi oēs naturas vniuersi vniuersalr comphendit,⁊ per oīa ipsa penetrat penitus tps desuper inchoāe a pmis rōnib⁹ vsqꝫ ad aliquā pringendo determinaꝛ tācꝫ fm trāsitū ⁊ motum vniuersarū rōnū determināt:ez vlter distantiā ipsa ꝓcedat.Nā sicut in gnabilibus nō penes id qđ prius est nunc ⁊ ipse motus penes pmū motum trāsmutationem ostēdūt,⁊ id qđ est multo prius ⁊ pncipalius in suba vniuersarū rationū nālium cū pexistat pficitur ⁊ ꝓpter complet distātiam antiqssimi oīum tēporis.Verū sermo ille nō complexus est duas diffōnes temporis,sed opz ambas in vnā colligere.Nā sic tota natura tpis cōsiderabitur,naz per se mobilis motus,vt vnitatis temporalis numerus existēs tēpus generatiuū est distātia nāliuz rōnū non fm molē,neqꝫ fm motuz simplr extrinsecū, sed est distātia fm ordinez pexistētem motus in quo pus ⁊ posterius

fterius ordinata sunt, τ exhibet actionib⁹ τ motibus or/
dinē, nā fieri nō pōt vt prius τ posterius rez cōprehēdatᷣ
si nō prius extiterit tps fm se in qd ordo actionū refertur.
Sed de suba tpis tot tāta quoqꝫ dicta sunt. Egdē pprium ipsi⁹
tpis plurib⁹ verbis Architas tradidit, τ nullū absurdūqꝫ
est cū libri Pithagorici pauci extēt verba vniuersa ipsi⁹
Architę de hoc adducere. Sic inqt. Q̄ñ aūt τ tps vīr ppriū
habet ipartibile τ nō subsistēs p se. nā dr nūc impartibi/
le cū quo simul intelligitᷣ, τ aliud qd vocatᷣ pteritū, τ non
est pmanēs, nā qd ptinue fit idē nequaqꝫ seruatū sz nūe/
rū, sed fm spēm, nam instās pńs nūc tps τ futuz non est
idem cum preterito, nam qd factum est τ iam abijt non
amplı⁹ est, sed simul intellectū τ pńs labitᷣ τ ita semp co
pulat nunc ptinue τ aliud τ aliud fit τ corrūpitᷣ. Verūtñ
fm eādē spēz, nā oē nūc ipartibile τ indiuisibile τ termi
nus est pteriti pncipiūqꝫ futuri, sicut ēt lineę rectę fractę
pūctū circa qd fit fractio, pn^m qdē est alteri⁹ lineę τ finis
pcedētis. Preterea tps est ptinuū τ non discretū, sicut nu
merus/orō/τ ermonia. nā orōnis ptes q̄ sunt syllabę sūt
discretę τ armonię soni ictusue discreti sūt τ numeri vni
tates, nā linea receptaculū τ locus ptinua sunt, nā partes
eoz cōes sectiones faciūt ordinatas, nā linea inciditᷣ fz
pūctū, planū xo fm lineā, solidū fm superficiē, itaqꝫ tē/
pus ēt est ptinuū, qñquidē nō erat nā ipsius, qñ nā ipsi⁹
temporis neqꝫ motus, qñ nūc nō pteriēs, sed semp erat,
τ erit, τ nunqꝫ deficiet, nūc quāuis aliud τ aliud fiat, τ nu
mero alteꝝ fit, τ spē idē Differt aūt ob aliqa cōtinuis, qꝛ
lineę τ receptaculi, ac loci ptes subsistunt, sed tpis ptes q̄
factę sunt iam abierūt, τ q̄ fient corrūpentᷣ, quocirca tps
vel prorsus nō est obscurę vel vix pphēdıtᷣ, nā qd pterie
rijt amplı⁹ nō est, qd xo est futuz nōdū est, nunc aūt est
ipartibile τ indiuisibile, qūo h erat fm veritatez. Circa
hęc alij qdē pſiderāt id qd est ipartibile tpis fm ipz nūc
qd quidē est termin⁹ τ pn^m tpis, sed ipm nō p se subsistēs
pſiderāt, q̄tenus pteritū elapsuz est, τ ipz nūc simul dem
τ inte sm ptergt. Veꝝ Iamblicus querēdo qūo ipartibi
le τ nō p se subsistēs tēpori pueniāt cū nō sint inter se or
dinata, inqt ambo nō in eodē poni, sed determinat ipar
tibile eē fm spēs rōnū stātes in seipsis, τ fm motus pce/
dētes ab ipsis, qñ hi nō seruāt impartibilē τ imobilem
subaz ponit eē nō p se subsistēs. Itē impartibile determi
nat esse fm manētē perfectionē τ actionē in suba τ nō p
se subsistēs fm inclinationē pcedentē in gńatione τ flu
xū rei rōne ipsius separat⁹, itaqꝫ inqt Iamblicus ipartibi/
le qd est pprium tpis nō erit id qd est nō per se subsistens
neqꝫ subsistēs est non p se subsistēs. Nā h sibi ipsi aduer
saretᷣ, sed ipartibile τ nō p se subsistēs in aliqs τ aliqs na/
turis distincta sunt, qñquidē vnū sit in naturis nobilio/
rib⁹, τ alteꝝ sit in his q̄ deficiunt ab antiqori nā, τ ob id
dicuntᷣ nō p se subsistētia, nō qꝛ prorsus non sint, sed qa
pmę subę paritatē τ stabilitatē nō saluāt, nā oīa talia sūt
q̄ hīt esse in gńatione q̄ neqꝫ pprie esse dicuntᷣ, neqꝫ non
esse. Qñ igitᷣ pteritū tpis nō amplius est, τ futurū nōdū
est, τ solū instās vī esse ipartibile, siqdē fm nūc accipiatᷣ
τ simul fit cū ipso eē cedēs in nō eē, ob id iaitᷣ pprium ip
sius erit ipartibile simul τ nō per se subsistēs. Veꝝ Iam/
blicus cōfutat pſiderātes ipartibile esse in h fluente τ ge
nerabili tpe atqꝫ eos qui dicūt ipm nō p se subsistens in
eodē esse refutat, qñ nūqꝫ est, sed semp fit, nā quo gńatᷣ
inqt, vel qualıtcūqꝫ mouetᷣ nō pt eē iptibile, nā oīs mot⁹
diuisibilis est semp ob cōtinuitatez, sed ipm impartibile
repēte stat fm ipm eē, τ siqdē gńatᷣ semp nō ampli⁹ spēz
saluat. Si aūt ipm saluare sočm ipse dicatᷣ nō vtiqꝫ semp
fiet, etsi dicatᷣ inqt q̄ nūc simul intellectū τ dictū pterijt
in participātib⁹ tpe opz talē instātiā ponere. Naz q̄ fiunt
nequeūt suscipe subaz impartibilē imobiliter, sed aliā τ
aliā partē eorūdē ipsa cōprehēdıtᷣ τ affectio ipsaꝝ p illā
falso percipitᷣ, quo circa diuersitas fm numeꝝ alteratᷣ, τ
ortiso diuersitatis pticipātiū, q̄ eadē spē manet idētitatē
ipartibilis ipsius nunc insinuat. Et hęc recte dicuntᷣ si id
qd stat in fluxu gńationis cōcipi rōne posset. Cęteꝝ in/
quit q̄ qñ Architas ait q̄ in ipso nūc tps est τ futuz nō
est idem cū pterito, τ h qdē est pteritū, τ nō amplius est,
τ h simul intellectū τ instans desinit pfecto hoc indiget
determinatione ad pfectā explanationē. τ dicēdū est ipz
esse totū tps τ nō idē, sicut ipm nūc, nā ipm nūc fz subaz
τ spēz vnū τ idē est, sed fm q̄ diuidit pteritū τ futuꝝ est
multa τ diuersa, sicut ēt puncta fere oīa sunt vnū aliqd,
sed positione τ diuisione plura sunt τ nō eadē, nā si itel/
ligemus pūctū diuisuz duo fiet vnū, h qdē vt extremuz,
alteꝝ xo vt primū, τ sic semp copulāt τ cōtinet totū tps
ipz nūc qd aliud τ aliud diuisione fit, sed spē idē manēs.
Vnde si ipm nūc dicatᷣ fieri τ corrūpi nō est intelligēda
ipsius nūc gńatio τ corruptio, sed eoꝝ q̄ participāt ipm
vel non participāt, nā cōtinere τ copulare non alteri⁹ est
munus quā impartibilis, τ illi inest aliud τ aliud fieri τ
corrūpi, τ semp fluere qd cū gńatᷣ participat ipsuz nunc
sibi conuenientissimo. Sed qūo idē est aliud τ aliud, τ ma
net idē fm spēm ac diuiditᷣ τ est indiuisibile, alteratᷣ τ in
vno terminū τ pn^m hz. Nisi qꝛ aliud est qd in nā partici/
patᷣ nūc τ inseparabile est ab aliqs q̄ generantᷣ, τ aliud ē
illud nūc qd est separabile τ fm se, qd quidē τ stat in ea/
dē spē eodem modo τ alterū in motu continuo conside
ratᷣ. Vnde cū hęc duo pcipiuntᷣ simul in ipsius nunc pn
cipio qd ptinet tps nunc euidēter, ob id cōputabit ipsuz
nunc tpis pūcto lineę rectę in angulū fractę circa qd fra/
ctio. nam sicut pūctū fit pn^m lineę alicuius τ alterius ter/
minus, ita ēt nūc in seipso hz pn^m τ finē cuiuscunqꝫ tpis
qd nō est tāqꝫ aliqd acerie, sz tanqꝫ ptinuans ipm τ essen
tiā suā in seipso ptinēs τ ex seipso cōtētū, igitᷣ nō opz ip/
suz exponi pinde ac nō sint, nā fm spēm vnitatis ipsius
eadē manet, q̄ qdē diuersitate pncipioꝝ eadē est sz nāz.
Sed aūt ipm copulat terminos nō existētū, nos dicim⁹
q̄ ipm nūc nō euanescit in his q̄ nō existūt, sed in seipso
ēt cōtinet ea quę nō sunt, τ fm se hz quādā ppriā subaz.
Egdē ptinuū tps est τ nō p terminū qui semp fit τ perqt
cōtinuationē hz. Nā h stat in ppria spē vt ēt vera sit cō/
tinuū τ semp cōtinuetᷣ, consideratᷣ tñ circa aliud τ aliud
nūc fm numerū, qd quidē iaz positionez accepit τ hz co
gnationē cū his q̄ gńantᷣ. Vñ si aliqs nūc accipiat vt pté
tpis ipsuz sumet, tanqꝫ cōnāle motui extra, qd si ipz nūc
negauerint eē tps, sicut qdā oliz de ipso dixerūt erit pn^m
tpis separabile τ spē idē pmanebit. Porro qñ dr pteritū
tps nō ampl⁹ eē, τ futuꝝ nōdū esse, sciendū est q̄ hęc di
cuntᷣ pgnes ea q̄ nunc pcedūt, τ vna cū motu ferantᷣ, τ si
mul cū alteratione alterantᷣ, sed q̄ ptinentᷣ in ipso nunc,
τ determinata sunt in eodez, τ a pprio pn⁹ nūqꝫ exeunt,
pfecto hęc semp in eodē nūc permanēt. Vñ merito tps
definitū est eē imaginē imobilē ęternitatis tanqꝫ anima
assimilata sit ipsi menti, τ rōnes eius assimilare sint intel/
lectionib⁹, sic ēt nūc vnū solū vni assimilatᷣ. silr ēt contē
tiuū ipsius mētis, τ semp in seipso cōtinēs, τ mobile hu/
ius assimilaretᷣ ad stabile atqꝫ mēsura gńationis fm nu/
meꝝ assimilaretᷣ vni fm subaz. Itē aladuertēdū ē q̄ Pla
to dicit tps esse motā imaginē ęternitatis fm numeꝝ cō
siderādo tps esse numeꝝ ipsi⁹ vnitatis q̄ est ęternitas. Et
forte dictū Architę sic nāle magis intelligēdū est q̄ tps
est numer⁹ cuiusdā mot⁹, nō qꝛ indicet tps eē aliud a mo
tu, sed aliud numero tāqꝫ de eodē oīa dicuntᷣ. Nā vt ęter
nitas nō vt ęternitas pmanēter vnitatē hz τ non est alia

ęternitas q̄ ſm ſeipſaʒ ſtat, ⁊ q̄ ſm vnitatē, ita etiā tp̄s qḋ in aīa ꝑ ſubſiſtēs nō eſt aliud ab illo numero ꝗ ꝓcedens in ḡnationē in motu erat. Eqdē tp̄s eſt diſtantia nāq; vniuerſi. Nā ſicut ęternitas ſimul exiſtit cū ente ꝯſiderata ſ; īpartibilē ipſi⁹ ⁊ imobilē ſimul totā ſubeʒ, ſic ēt tp̄s cuicūq; rei ḡnabili adeſt ſ; motū, qḋ qdē ꝯſideratꝰ ſemꝑ ſ; aliā ⁊ aliā diſtēſionē ḡnationis. Itē illud ꝯſiderādū eſt ſi ꝑ in aīa tp̄s ſobſiſtit vel ab aīa ꝓueniat. Nā ſi aīa eſt medis, partim īpartibilis ⁊ partibilis ſubę, ꝓfecto habebit mēſurā mediā. ſ. partiʒ ęternitatis, ⁊ ꝑtiʒ tp̄is ſm ſobam cōnālē q̄ erit ſimul cuʒ ipſa. Vñ ab illa tp̄s qḋ ꝓpꝛie dr̄ in ḡnabilib⁹ ꝓpe ſubſiſtit, ſ; iteꝝ atq; iteꝝ ꝓcedit eqdē opportunitatē quā tp̄s exhibet oī rei iuſtuʒ eīu apponē. Nā ſicē ipſ; ens ꝑꝑ ęternitatē ſimul totū eſt ī vno redactū ita ēt ḡnatio ꝑꝑ tp̄s in ordine diſcreta eſt, ⁊ ſi qdē nō eſſʒ tp̄s cōfuſio, ꝓfecto eēt ḡnatiuū ⁊ actionū ꝑinde ac ſimul eēnt q̄ oliʒ in Troia geſta ſunt, ⁊ q̄ nūc geruntꝰ. Sed cum tp̄s tantā virtutē habeat quo Archites inqt tp̄m vel nō oino nō eē, vel obſcurū ⁊ vix eē. Niſi q2 ad ea q̄ ꝓpꝛie ⁊ vere ſunt tp̄m tp̄s cōparatū ſic eius ꝑtē ſeruauerit, q2 in fieri eē h;, ⁊ ꝑteritū qdē nō ampli⁹ eſt, ⁊ futurū nōdū eſt, ſed nō īpartibile ⁊ indiuiſibile, q̄uo igitꝰ inqt h̄ non ſimpliciter exiſtit ſed ſm veritatē. Nō eniʒ veꝝ eē tēpori cōuenit ſicut neq; ḡnationi. Itē Archites vī dare ſubſiſtentiā minorē ipſi tpi quā alijs cōtinuis, q2 lineę ⁊ ſupficiei ac loci ꝑtes ſubſiſtūt ſimul, ſ; tp̄is alia ꝑs coꝛrupta ē, alia ꝟo nōdū eſt. Sed forte eadē ſubſtare videtꝰ ſiqdē ḡnabilia ſunt, ⁊ q̄ ſemꝑ fluent in eadeʒ ſpē ſemper ꝑmanēt, ſed nō numero, ſicut ēt nūc tp̄is ſe h;. Sed de quādo tot dc̄ā ſunt. Reliquū tp̄s eſt trāſeundi ad cętera ꝑdicamenta.

℄ Incipit pręedicamentum vbi ſm Simplicium.

POST tp̄m q̄ñ vr̄ ſequi ipſum vbi ꝑꝑ cognitionē quā hn̄t inter ſe. nā ſicut tp̄s ⁊ locus cognata ſunt cuʒ vtroq; ſint mēſure ḡnationis reꝝ, alteꝝ ſm motū, ⁊ alteꝝ ſm ipſi⁹ eſſe, ⁊ ęternitatis diſtātiā q̄ ambo ſimul vnaq; connexā indiuiſibilitatē repꝛiſtāt, ſic ēt q̄ñ ⁊ vbi ſeſe inuicē hn̄t cognate. Veꝝ poſteri⁹ ordinatꝰ ipſ; vbi, q2 ēt locus eſt termin⁹ eoꝝ q̄ ḡnantꝰ, ⁊ vt cōtinēs alia ſic ꝯſideratꝰ, ac q2 ꝑcedit ea q̄ mouentꝰ, ſed his q̄ mouentꝰ tp̄s tāq; mēſura copulatuʒ eſt. Eqdē ea q̄ mouētur ad poſitionē in loco deſinūt, q2 vt ait Iāblicus quādiu mouentꝰ nōdū in loco ſūt, ſ; mouentꝰ ſm locū ⁊ nōdū ſunt in loco. Eqdē vīr genitū ⁊ cōtentū indigēt loco, tp̄s ꝟo mēſura ipſaʒ viā īdicat q̄ fert ad eſſe. Nā id qḋ fit quādiu in loco ſiat, tñ qḋ in loco eſt ſꝑ ē genitū. Pitagoras ꝟo ait q̄ ante motū ꝑus exiſtit locus, ⁊ ꝯſtat ēt q2 tp̄s ꝑexiſtit, vbi ait, q2 oē qḋ mouetꝰ in loco aliq̄ mouetꝰ, facē ꝟo ⁊ pati mot⁹ eſt. Vñ manifeſtū eſt q̄ opʒ locū ꝑmanere ⁊ faciens ⁊ patiens in alio erit, quare qui aſſerit ea q̄ mouentꝰ nō eſſe in loco nō videbitur ꝯſentire Architę. Niſi forte moueantꝰ in loco, ſ; non ſunt in loco, niſi q̄tenus vnūqḋq; motū eſt. Iaʒ diximus ēt q̄ Archites ⁊ Andronicus ſimul q̄ñ cū tp̄e ⁊ vbi cuʒ loco ordinauerūt ⁊ ita poſuerūt duo ꝑdicamēta, ſ; Ariſto. tp̄s ⁊ locuʒ ꝑꝑ dictas prius cāſ poſuit eē de numero quātitatis ⁊ ipſius q̄ñ ⁊ vbi alia duo ꝑdicamēta īſtituit. Nā ſicut ſobę ⁊ quālo cęteriſq; alijs ḡnib⁹ ꝑſuppoſitis ipſa ad aliqd extrinſecus ſm habitudinē cōuertētē ⁊ adeq̄taʒ cōſiderata adueniebāt, ſic ēt q̄ñ ⁊ vbi ſi in alijs ḡnib⁹ cōſiſtūt nullū incōueniēs erit ꝓpꝛia ipſoꝝ ꝑdicamentū ſupponi, ſed hn̄t quoq; ꝓpꝛia q̄dā ſignificata. Naʒ ſicut tp̄s nō erat ipſ; q̄ñ, ſic ēt nec locus eſt ipſ; vbi, ſed ſicut in tp̄e aliud erat tp̄s, ⁊ aliud ſm tp̄s vel tp̄is aliqd, ita aliud eſt locus ⁊ aliud qḋ eſt ſm locū vel loci aliqd. Nā quātū eſt aliqd aliud, ⁊ aliud eſt eē quāti, ſicut igitꝰ abſurdū eſt dicere id qḋ duplū eſt, ⁊ qḋ eſt ęquale eē quātū, q2 quanti aliqd eſt, ſic ēt ꝗ dicit locū eſſe id qḋ eſt ſm locū vel loci aliqd aberrauit. Plotin⁹ ꝟo ꝑdicamētū vbi penit⁹ ſubſtulit, q̄ñquidē ſicut Archites ⁊ Andronic⁹ vbi cū loco aſſignauerint ⁊ locū, ſicut ēt tp̄s quanto tribuit vel ipſi ad aliqd. Sed ipſuʒ vbi duo ſignificat locū ⁊ qḋ eſt in loco, ſicut ēt dicebatꝰ tp̄m q̄ñ duo ſignificare. ſ. ꝑteritū tp̄s, ⁊ qḋ eſt in tp̄e ⁊ ꝑtes ſm ſignificatū ꝑdicamentū vbi determinatū eſt, nā qḋ dr̄ vt locus quātū ꝓfecto erit ſm Ariſto. qḋ aūt eſt ī loco erit in ꝑdicamēto ipſius vbi. Qḋ ſi hęc vox. ſ. in loco ⁊ in tp̄e ꝯpoſita eſt tñ opʒ intelligi ſimplex ex ꝯpoſita locutione, ſicut ēt eo q̄ dr̄ bonus, demū ex ſacra ciuitate itelligim⁹ vnū aliqd ſimplex. Hęc quoq; duplex ſignificatio ꝓuenit ad oēs drīas loci. Naʒ ſurſum ⁊ deoꝛſuʒ, añ ⁊ retro, dextrū ⁊ ſiniſtrū, duplicia ſunt, q2 partim ſunt vt loca, ⁊ partiʒ ſunt in loco exiſtia, ⁊ ꝯſtat q̄ ea q̄ ſignificāt locū quāta ſunt, ⁊ q̄ ſignificant qḋ eſt in loco ſub ꝑdicamēto vbi ordinabuntꝰ. Itē ſignificatio ipſi⁹ vbi extēditꝰ ad loca. ſ. ad eū a quo ꝗs ꝓficiſcitꝰ ⁊ ad eū ad quē aliqs ꝓuenit, ceu ex athenis ⁊ ad athenas. Eqdē hęc ambo ſignificāt locū ⁊ habitudinē in loco cū ipſis ꝯiunctionib⁹ ⁊ ꝑpoſitionib⁹ ꝓlata eadē ſignificant, ceu ex lyceo ⁊ ad lyceuʒ ⁊ in lyceo hęc ęqualēt ei qḋ dr̄ ex athenis ⁊ ad athenas ⁊ in athenis, cū q̄bus ēt ordinādā ſunt ea q̄ ſunt demōſtratiua vt, ibi hic, prope, lōge, ⁊ id genus. Verum Athenięſis ⁊ Rhodius nō locū, ſ; vñ inſinuat ⁊ habitudo ad locū ſignificatꝰ ⁊ nō locus. Pręterea vbi ſuſcipit ꝯrietatē ſ; loci drīā, ceu ſurſuʒ, deoꝛſoʒ, ante, retro, dextrū ⁊ ſiniſtroꝛſuʒ. Itē ſuſcipit maius ⁊ minus, nā vnū eſt magis ſurſuʒ vel magis deoꝛſuʒ, vel magis ante, vel minus q̄ alteꝝ eſt, mō nō declinēt ad lat⁹, ſilr̄ ēt ſe hn̄t dextroꝛſum ⁊ ſiniſtroꝛſuʒ. Itē hoꝝ partiʒ q̄daʒ indeterminate dicuntꝰ, partiʒ ꝟo determinate, ⁊ partiʒ ſimplr̄ in loco, aut in aliquo loco, ⁊ partiʒ in latitudine velut dicim⁹ aliquē eē in athenis, ꝑtiʒ ēt determinata ſunt ſm circūſcriptionē, ceu in lyceo vel in h̄ lycei loco eē. Sed hęc dicta ſint. Cęteꝝ Cornutus dubitabat ſi vbi loci ⁊ q̄ñ tp̄is ſm expreſſionē dictionū diſtincta in ꝓpꝛia ꝑdicamēta ordinari debeāt, q2 rō eſt de ipſis caracterib⁹ rōnalib⁹, nam cur nō poſuit hęc in h̄ ꝑdicamēto. ſ. a Dione ⁊ ad Dionem ⁊ pleraq; alia hm̄ōi, nā hęc ſunt ſilia ei qḋ dr̄ ex athenis in athenas. Sed hęc ſufficit dicere q̄ diuiſio ꝑdicamētoruʒ nō eſt de ipſo caractere dictionis. Nā vīr reduxerūt differētias locutionis, in nomē, vel verbū, vel aliquid tale, ⁊ nō in ꝑdicamētū aliqḋ. Verū opʒ in his voces aiaduertere nō ſm figurā caſuuʒ dictionis, ſed diuidēdo ſignificationes iuxta drīas reꝝ. Vñ neq; locus ꝗ eūdē h; caractē cū h̄ noie equꝰ, neq; tp̄s ꝗ eādē figurā dictionis h; cū h̄ noie lupus ſunt eiuſdē ꝑdicamēti, ſed hęc qdē ſunt in pręedicamēto quātitatis, alia ꝟo in ſuba. Rurſus vult Cornutus q̄ idē vir longe ⁊ prope extās in ꝑdicamento ad aliqd reducantꝰ q̄ hn̄t locale ſubiectū. At Andronicus ipſa collocat in vbi, q̄ quidem indeterminata, ſed locus ſm locū eſſe fatetꝰ, q̄ñquidē ſi in ipſis vr̄ aliqua drīa loci pollens magis in vbi ⁊ nō in alteꝝ genus recipienda ſint, nā cōuerſiuā habitudineʒ nō hn̄t in ꝓꝑꝛio, ſicut remotius ⁊ ꝓximius, ſed loci diſtātiā. Pręterea quęrit ō his. ſ. ſimul ⁊ ꝓxime, prope ⁊ eminus ⁊ ſecus vbi ſint. S; hęc ponēda ſunt in ꝑdicamēto vbi, vel in ꝑdicamēto poni, vel ipſius ad aliqd, nā ⁊ quādis hęc ſicut duplum inſinuāt, tñ nō oīa hęc vnā rōnē hn̄t, ſed hęc ſimul pot⁹ ipſi ꝑdicamēto ad aliqd ꝓpinqua eē inſinuantꝰ. Nā hęc cōeʒ habitudinē ⁊ cōuerſiuā hn̄t, ſed q̄ ſeoꝛſuʒ e diſtātia ſunt habent habitudinē q̄ eſt in vbi, nā in ipſis q̄ ſeoꝛſum ſūt

z distãt abũdat habitudo ad locũ, z q̃ secus posita z sup-posita sunt in p̄dicamẽto ipsius poni locant, nã in ipsis p̄cedit positio z extrinsecus habitudo sequentis, quo etiã pacto alia opz discernere. s. ex abũdanti z dñio ac eo qd̃ exhibet p̄óprium intellectum huic dictioni brauiũ tribuente vt in tali gñe sint determinate. Itẽ Plotinus cõperãs sur-suz z deorsuz q̃ sunt in accademia vel in lyceo, verum hẽ significẽt diuẽ loca, vel aliud in alio sit, naz si differentes locos significãt, cur opz p̄ter locus alia quęrere z ipsum vbi, qd̃ si aliud in alio erit, nõ erit ergo vnuz simplr̃ tale. Sed ad h̃ dicẽdũ est q̃ loc° nõ significat simplr̃ ab istis neqz aliqd̃ cõpositũ, qñqdez nihil cõponat ex loco z ex re q̃ est in loco, sz p hęc habitudo singulr̃ insinuat, neqz vna pe ↄpositionẽ efficit, ceu si dixerimus in lyceo, sz so-lã habitudinẽ exprimit q̃ est ad locũ. Sed instat ↄ h̃ dicẽ-do q̃ h̃ mõ aliquã habitudinẽ efficimus huius l loco. s. eius qd̃ suscipit ad id qd̃ susceptũ est. Cur itaqz hęc non sunt ad aliqd cũ habeant esse ex habitudine vtriusqz ad vtrũqz. Sz ad h̃ dicẽdũ est q̃ alia est habitudo adequãs z eoꝝ conuersiua q̃ dicunt eẽ ipsa q̃ sunt alioꝝ vel quo-cũqz alr̃ ad alteꝝ quę in ad aliqd p̄prie ↄsiderant, z alia est habitudo q̃ non ↄuertit, sed solũ declinat ad altera, z solã habitudinẽ h̃ mõ vbi z qñ ad tp̄s vel locũ hñt, quã-doqdẽ nõ erũt de numero eoꝝ q̃ p̄prie dicunt eẽ ad ali-qd, quocirca nõ ↄuertunt inter se, sicut ea q̃ sunt p̄p̄e ad aliqd, naz in qñ z vbi nõ accipit loci z tp̄is habitudo ad id qd̃ est in loco z tp̄e, sed locati ad locũ. Itẽ nõ est mirũ si aliqñ ipsa ẽt assumũt habitudinẽ ad aliqd, sicut citra z vltra, ac sursuz z deorsuz suscipiũt habitudinẽ fm̃ locuz, silr̃ ẽt senex z iuuenis, recens z antiquũ, q̃ quãuis sint ex-tra p̄dicamẽtũ ad aliqd tñ hñt habitudinẽ ad tp̄s, vel ha-bitudinẽ eoꝝ q̃ circa tp̄s p̄prie se hñt. Equidem senior z iunior, recẽtior z antiqor, z id genus insinuãt p̄prie habi-tudinẽ eoꝝ q̃ sunt ad aliqd. Itẽ appositiones ↄiũctionuz nõ efficiũt cõpositionẽ in p̄dicamẽtis, qr nõ reducuntur fm̃ se ad p̄dicamẽtũ inquãtũ cõiũctionis, neqz significãt aliqd fm̃ se, sed forte cõsignificat. Itẽ hic z ibi z id genus sunt ostẽsiua fm̃ ostẽsionẽ loci determinati, z sic demõ-strabũt locũ, sed fm̃ demõstrationẽ z ostẽsionez q̃ est in loco erũt ostẽsiua habitudinis ipsi° vbi. Itẽ nõ opz expo-sitionib° dictionũ z iplicationib° eorũdẽ existimare res eẽ cõpositas, alioqn multa simplicia fatebimur eẽ cõpo-sita, nã q̃dã ẽt seipsis aliqd simul insinuãt, q̃ tñ nõ locan-tur in p̄p̄riũ p̄dicamentũ, ceu qñ dicimus iste. Nã iste si-gnificat masculinũ z ista femininũ nõ tñ generis cõposi-tionẽ hz, qñquidez nõ in aliud genus ponat h̃ qd̃ dĩ hic, z in aliud id qd̃ dr̃ masculus, silr̃ ẽt in h̃ verbo ambulat cõplectit tp̄s p̄ñs z p̄sona agẽtis z tñ ad solũ p̄dicamẽtũ ipsius actionis reducit, quare etiã qñ dĩ athenis, quãuis significet id qd̃ est in athenis, tñ qñ p̄dicat ip̄m qd̃ est in loco nõ efficit cõpositionẽ, sed solũ apponit vt ostendat existẽtiã in loco z esse athenis. Nã qñ dicimus Socrates hñ disputat nõ sunt ibi tria p̄dicamẽta, sicut tres dictio-nes, sz illud aduerbiũ hñ additũ est ad distinctionẽ mul-taꝝ distictionũ, z nõ efficit cõpositionẽ cũ cęteris dictio-nib° in significato. Sed his oib° q̃ dicim° Iamblicus adij-ciẽdo intellectualẽ cõtẽplationẽ q̃rit p̄mo vtruz ipse res q̃ sunt in loco determinẽt locũ circa seipsas, vel cũ ipsis, aut locus determinat res tanq̃ ipse terminet eas. Proin-de ait q̃ si vt Stoici fatent locus cũ corp̄ib° subsistit, z as-sumet terminũ ab ipsis, g qdẽ eo p̄uenit quo p̄ficit a cor-porib°, si ↄ° loc° fm̃ se hz subaz z nõ est p̄sus aliqd cor-poꝝ nisi sit in loco, sicut vr̃ Architas velle insinuare q̃ p̄fecto ipse loc° determinat corpora z in seipso determi-nat, nã si eẽt loc° tenuis z debilis in infinito vacuo z spa-cio sine aliq̃ subsistẽtia p̄fecto terminũ reciperet extrin-secus qd̃ si hz efficiẽtẽ virtutẽ z subam incorporeã deter-minatã z corpoꝝ distãtiaz nõ suscipit magis z minus in infinitũ p̄cedere, sed in seipso determinat, merito tũc af-fert terminũ corporib° ex seipso. Quę qdez ẽt Archytas significauit dicendo, q̃ oẽ qd̃ mouet in aliquo loco mo-uet, quo circa manifestũ est locũ subsistere p̄us in q̃ erit agens vel patiẽs, imo erit fortiũ p̄mũ oiuz, qm̃ oẽs res vel sunt in loco vel nõ sine loco, qb° ergo Archytas sup-ponit locũ plane eẽ agẽtib° z patientib° antiqorẽ, qr ea q̃ sunt in loco semp subsistũt cũ loco, z pp h̃ dixit, forte ẽt primũ, qd̃ si res vel in loco sint vel nõ sine loco, pz q̃ nõ subsistit loc° pp res qd̃ si aliqs acciperet locũ subalẽ con-tẽtiuũ vitę, vel fm̃ virtutẽ, vel fm̃ p̄prias formę nãm in tali loco oẽs res habebũt eẽ, qd̃ si qs intelligit locũ eẽ ter-minũ cõtinẽtis, z quãdã nudã z incorporeã sup̄ficiẽ, tũc res nõ erũt sine loco, non qr alr̃ acciderit terminis ipsis, neqz qr posterior sit dimẽsio q̃ est ad vnũ, vel ad duo ea dimẽsione q̃ diuidit in tres p̄tes, sz qr ipsa sup̄ficies cõti-nẽs est inchoatiua corporũ z a seipsa cõstituit corpora z ↄtinet z determinat in seipsa, quo sit vt corpa habeãt eẽ in loco, tãq̃ cõtẽta ab eodẽ z habẽtia suã dimẽsionez in-nã ipsa ex p̄te talis dimensionis. Naz vbiqz incorporea suba p̄us ordinata est, quã corporalia, itaqz locus cuz sit incorporeus p̄cedit res q̃ sunt in ipso z tãq̃ p se sufficiẽs p̄cedit ea q̃ indigẽt loco z eũdẽ postulãt, nã locus non so-lũ est quędã terminatio corpoꝝ, vt qbusdã videt, sed ẽt formę circa ipsa z vitę quę est in ipsis ac figuraꝝ omniũ q̃ sunt circa ipsa, vnde si aliqua inest ipsis virtus z suba locus est oiuz hoꝝ cõis terminus, q̃re nõ est intelligẽdũ q̃ locus sit nudus terminus, sicut intelligim° mathemati-cas sup̄ficies q̃ sunt vltima mathematicoꝝ corporũ, sed sicut nãles termini nãliũ corpoꝝ sic intelligẽdus est lo-cus, atqz ẽt sicut vitales termini aiatoꝝ aialiũ, z sicut in-tellectualiũ reꝝ vltima intellectualia, z sicut in virtute ea q̃ sunt potentissima, z sicut specificaꝝ rerũ specifica atqz oia alia q̃ p̄prie se hñt ad terminãdum vnũqd̃qz mõ illa sint eiusdẽ gñis cũ illis quoꝝ termini z vltima sunt. Cę-teꝝ cõsiderandũ est ip̄m locũ fm̃ totũ genus cõtinẽtia, z determinãdus est p id quo cõtinent ea quę sunt in loco, itaqz nemo intelligat ↄtinẽtiã loci eẽ qddã spaciũ nuduz z vacuũ, nã vniuersi spaciũ nõ est vacuũ, sed repletũ ẽ ip-sis spẽbus, q̃tenus spẽs z oib° aialib° fm̃ suas vitas z oi-bus virtutib° fm̃ eas virtutes idẽ fit in aliis silr̃. Sz intel-ligẽdũ est locũ ip̄m nõ solũ eẽ locũ vt ↄtinẽtẽ z collocan-tẽ in seipso ea q̃ sunt in loco, sed ẽt retinẽtẽ ipsa fm̃ vnaz virtutẽ. Nã sic locus nõ solũ extrinsecus ↄtinebit corpo-ra sed vniuersa p ipsa vniuersa replebit excitãte ipsa vir-tute. Eqdẽ ea q̃ ab ipsa virtute corpora retinent a p̄pria nã excidũt, excitantur tñ fm̃ dñiũ loci z sic ipsi inerunt. Quo circa multoꝝ opinio q̃ diffinit locũ eẽ terminũ cõ-tinẽtis dicit locũ extremũ esse, q̃tenus id qd̃ ↄtinet hz di-mẽsionẽ, z q̃tenus aduenit ei, vt sit finis ↄueniẽs, vñ hęc opinio ↄp̄rehẽdẽs terminũ fm̃ hãc cãm z p̄n° nõ asserit aliqua accñtia circa locũ, neqz circa ea q̃ isũt fint circa ip-sum, sed subam totã ipsius z verissimã cãm tradit, vñ ẽt ex his facile adiscere possumus qñ intellectualis aia sit locus rõnũ z spẽꝝ q̃ sunt in ipsa, nã pz q̃ vna rõne z sũ-matiz multa in seipsa ↄp̄rehẽdit nõ tanq̃ alia in alio, sed tãq̃ eadẽ in eodẽ, z sic locus vitalis est z rõnalis. Similr̃ quoqz spẽꝝ locus est vna forma oiuz spẽꝝ cõp̄hensiua, eadez quoqz rõ sit de ipsa vita z potẽtia, sicut est de ipso intellectu z intelligẽtia, nã habitudo apparens in his est eoꝝ q̃ cõtinent in loco, nã etsi in ipsis reb° in icorporeis maxime simul eẽ ↄtẽta cũ ↄtinẽtib° nata sunt, tñ nõ ↄfun-

Idez Theo. 4° cels z 4° phy. z Simplici° z Joã. grãmat.

dũt ordinẽ ꝗ eſt velut diuerſoꝝ in diuerſis. Vnde inquit Iamblicus opꝫ loci nãꝫ extẽdere ad oĩa qualitcũqꝫ entia tãq̃ diuerſa in diuerſis, q̃ gdẽ nã nõ ſit ęquiuoca, ſed ſm̃ ipſam gñis rõnẽ ſit, nã vna eſt ꝯtentoꝝ ad ꝯtinẽtiã babitudo vbiqꝫ eadẽ lꝫ euariet̃ ſm̃ diuerſas ſubſiſtẽtias participãtiũ, qñquidẽ alia ſit in corporibꝰ, ⁊ alia in ipſis incorporeis. Itẽ h̃ manifeſtuꝫ eſt ꝙ ſicuti in bis q̃ videntur alia i aliis ꝯtinent̃, ceu ſolida corpa a ſubtilioribꝰ elemẽtis, ceu terra/⁊ aqua/ab aere/⁊ igne, ⁊ bęc a cęlo ꝯtinẽtur, ſic ẽt in aliis ſubſtãtiis ſcdę a p̃oribꝰ ꝯtinent̃ ⁊ i ipſis ponũt̃, quippe mũdus in aĩa ⁊ aĩa in itellectu ꝯtineat̃ ⁊ idẽ ſit in aliis ſilr. Nã ſemꝑ principaliſſima tenuerũt ordinẽ antiqſſimi loci quẽ ꝓprietatẽ ẽt Arcbitas loco aſſignauit dicẽdo. Loco aũt ꝓpriũ eſt vt alia ſint in ipſo, ⁊ ipm in nullũ ſit. Nã ſi in alq̃ eẽt locus, locus iteꝝ eẽt in altero ⁊ boc infinitũ abiret, vtiqꝫ neceſſe eſt alia in loco eẽ, ſed ipm in nullo, ſed h̃ mõ totidẽ q̃t ſunt entia, quẽadmodũ ẽt termini ad terminata. Nã vniuerſi locus eſt reꝝ oĩum terminus, vñ bic Iamblicus plane ingt ꝙ Arcbitas in bis verbis dicit ꝙ terminus quorũcũqꝫ terminatorũ eſt ꝓprietas loci. Niſi forte entia ipſa corpora vocet de qbꝰ ſunt ꝑdicamẽta. Sed Iamblicus bęc ait ꝙ nõ, ſicut ſermo eius inſinuat eſt de ſolo mũdo, ſed ẽt cõiter terminũ ſem per antiqori cauſę tribuemꝰ. Naꝫ ſic nobis erit aĩa totius mũdi terminꝰ vel intellꝰ, ⁊ buius vna ⁊ vnica opatio qbus ſupior erit velut ſubã dei ſi locuꝫ h̃ mõ cõſideremꝰ, qñquidẽ ſit vna forma ⁊ oĩa cõtineat in ſeipſo, ⁊ vna mẽſura vniuerſa cõplectat̃. Idẽ ẽt ex ipſo ambitu ſyllo ꝯcludere poſſumꝰ, nã id qͦd vſqꝫ ad ſupremaꝫ cãm ambitus ⁊ ꝯtinẽtię reducit ad illũ diuinũ locũ nos deducit, qui gdẽ ſui ipſius eſt cã ⁊ ſeipſuꝫ cõprebẽdit, ⁊ in ſeipſo ſubſiſtit, neqꝫ ampliꝰ eſt inſeꝑabilis cũ ſubſiſtẽtiã reꝝ ſeparabileꝫ babeat. Veꝝ bęc ſunt dogmata intellectualis cõtẽplationis de loco. Sed nos moderatius ⁊ exactꝰ opportunitatẽ ⁊ nãꝫ loci ꝓprie ⁊ nõ metapborice dicti quęrẽtes dicimus ꝙ cũcta ingñabilia ⁊ indiuiſibilia ſubaꝫ ⁊ extẽſionẽ vnitã ſul eẽ cũ babeãt ſimul in ſeipſis ſunt, ⁊ ob id nec tẽpore nec loco indigẽt. Egdẽ ſufficit ibi ęternitas quę in vno manet oĩa efficiens, ſed gñabilia ⁊ diuiſibilia cũ babeãt ſubaꝫ ipſaꝫ ⁊ coꝝ eẽ prorogationẽ indigent tp̃e, qͦd gdẽ non ꝑmittit diffundi neqꝫ cõfundi extẽſioneꝫ ipſius eẽ, ſed velut poſe in ordine ſꝫ prius ⁊ poſterius ꝯgregat ipſa ⁊ cõtinet, quocirca neqꝫ ea q̃ ſunt olim Troia geſta cũ bis q̃ nũc fiunt non cõfundunt̃, nec tñ ſunt oĩno ꝑtes inuicẽ inter ſe abiũcte, ſꝫ ſeruat ꝯtinuationẽ in ordĩe adinuicẽ, ſic ẽt locus ꝑtes corpoꝝ non manẽtes impartibiles, ſed i molẽ diſtãtes, ⁊ cadẽtes a ſua indiuiſibilitate ſimul ſuſcipit, ac ſimul aptat ⁊ ordinat, atqꝫ ita terminat, vt manus cũ pedibꝰ cum ſeſe penetrẽt ⁊ in eadẽ mole confundant̃, neqꝫ ita abinuicem diſtrabant̃, vt ſingula obtineãt ꝓpriũ locũ. Porro duplex eſt locus ⁊ ipſe, alius ẽ cõnãlis ⁊ ꝓprius vnicuiuſqꝫ ꝗ banc manũ, ⁊ bęc viſcera in dextris continet, ⁊ alius eſt locus reꝝ in ſiniſtris, ⁊ h̃ mõ caput ſuꝑ collũ ponit̃, ⁊ pedes deorſuꝫ poſt pudẽda, aliꝰ quoqꝫ locus cõis eſt, ⁊ alius alio cõior. Etenĩꝫ locus omniũ terreſtriũ ẽ terra, ⁊ aer, ⁊ bęc ps terrę ⁊ aeris, ⁊ magis id qͦd ꝓxime cõtinet quẽ ẽt locũ Ariſto. ⁊ Arcbitas aſſignarũt. Verũtñ propriũ vnicuiqꝫ ⁊ cõnãlẽ plane traditũ inuenire nõ poſſumus. Atq ipſe quẽadmodũ cõe ſic etiã ꝓpriũ aſſignari põt, qñquidẽ ẽt motũ ſic diuidere poſſimus. Veꝝ locus cõior eſt bis ꝗ eſt terminus ꝯtinentis, ꝗ gdẽ locus non eſt eo ꝙ ſimplr̃ eſt terminus, ſed q̃tenus ẽ actiuus, receptiuus, ⁊ terminatiuus, vt ẽt Iamblicus dixit, nã q̃ ꝯtinẽt ſemꝑ bñt actiuã ⁊ cõtentiuã ac diffinitiuã potẽtiã coꝝ q̃ ſunt in ipſis. Sed bęc in pñtia ſufficiant.

¶ Prędicamentũ qͦd vocãt bře/ſm̃ Simplicium.

CVM nobis ꝓcedendũ ſit ad reliquum ꝑdicamentũ qͦd bře vocãt rurſuꝫ de ordĩe p̃ quęramus. Naꝫ Arcbitas poſt ſubaꝫ ⁊ ea q̃ ſimul exiſtũt cuꝫ ſubã. ſ. poſt qualitatẽ, quãtitatẽ, ⁊ ad aliquid, ꝯtiter ꝑdicamentũ ipſius babere ponit dicendo. Poſt bęc babitudo aduenientiuꝫ ſuccedit. Equidẽ pꝫ ꝙ ẽt qualiſcũqꝫ fuerit a caſu quotidiã aduenientiũ ⁊ acqſitoꝝ poſſeſſio ſub boc ꝑdicamẽto babẽdi collocat̃. Naꝫ poſt babitudinẽ adequatã coꝝ adinicẽ exiſtimauit moꝝ dinumerãdã eẽ babitudinẽ coꝝ q̃ babent̃ quaſi bęc illi ſit cognata. Verũ Ariſto. cũ exiſtimet oẽ ex ſeipſo prius eẽ quã illud qͦd extrinſecus aduenit ⁊ acqrit̃, qm̃ oĩa alia gñã vel in ſubã vel in babitudinibꝰ qbuſdã a ſeipſis ſint ꝑtẽ quãdã ad eẽ ꝯferũt, ſed ipm bře extrinſecꝰ totũ ⁊ aduenięs circa nos ſit, q̃ circa vltimo loco Ariſt. poſuit ipſuꝫ. Itẽ qͦd multipliciter ipm bře dicat̃ maxime pꝫ ac lõge magis quã ipſum vbi ⁊ qñ. Nã illa ẽt dicebant̃ multipliciter, ceu de loco ⁊ de bis q̃ ſunt in loco ac de tẽpore, ⁊ de illo qͦd eſt in tp̃e, itaqꝫ h̃ exbibet occaſioneꝫ ⁊ cauſam cur in calce prędicamentoꝝ poſitum ſit, patet ẽt ꝙ ipſuꝫ babere quãuis multipliciter dicat̃, tñ nõ eſt genus ęquiuocum, ſed ſeparatũ ab ęquiuocatione. Iteꝫ Arcbitas in aſſignationibꝰ ꝓprioꝝ ipſuꝫ ꝑdicamentũ bñdi non ordinauit poſt ipſuꝫ ad aliqd, ſed poſt ipſum facere ⁊ pati aſſignãs eidẽ ſeptimũ locũ in ordine. Et forte ꝑ h̃ inſinuat ꝙ quãuis gñã babeãt aliquẽ ordinẽ quẽ in libro de ordine tradidit, tñ extrema aliquo mõ indifferẽter ſe bñt ſm̃ ordinem principalẽ ⁊ gñalẽ oĩum exiſtẽtiũ. Sed de ordine totidẽ ſufficiunt. Cęteruꝫ nãm ipſius bře optime Arcbitas tradidit dicẽs. Propriũ ipſius ꝑdicamẽti babendi eſt ipſuꝫ acqſibile ⁊ ſeparatũ a ſubã ⁊ eſt corporale. Nam veſtimentũ ⁊ calciamẽta diuerſa ſunt ab ipſo bñte, neqꝫ cũ genita ſunt ipſi, neqꝫ ẽt ſunt accidẽtia eius, ſicut oculorũ varietas ⁊ raritas, nã vnũqͦdqꝫ coꝝ eſt incorporeum, ſed ſunt, ſicut corpus ⁊ acqſitũ. Nã acquiſiti cuiuſdã ⁊ ſeparati a ſubã nõ diſponẽtis ipſaꝫ ſm̃ ſe neqꝫ denominãtis ipſaꝫ, ſed circũpoſiti participatio eſt ꝓpriũ ipſi ꝑdicamẽto babẽdi ⁊ certe corporale eſt, ſed non accñs, q̃ neqꝫ eſt cõnãle neqꝫ alteratiuũ ipſius bñtis, quare bře non dicat̃ eſſe ſm̃ qualitatẽ, neqꝫ ſm̃ quãtitatẽ, neqꝫ ſm̃ babitudinẽ vel actionẽ aut paſſionem dicet̃ eſſe genus, neqꝫ vt pars, qñquidẽ partes cũ toto ſimul natę ſint, ſed ſi aliqͦd corpus aduenięs tanq̃ alteri alteꝝ circũponunt̃, boc cõprebẽſuꝫ erit in ꝑdicamẽto ipſius babẽdi, quocirca neqꝫ poſſeſſiones, aut municipia, aut amicos vel p̃res, vel filios ſm̃ boc genus dicemur bře, q̃ bęc nõ cõſiſtũt in circũpoſitione, quãuis poſſeſſiones ſint acqſite, vnde Plato in Tbeęteto ipſuꝫ bře ab ipo poſſediſſe plane diſtinxit. So. baud ſane poſſidere idẽ ꝙ bře tibi videt̃, ceu ſi quis veſte empta illũ ſeruãs ⁊ potens ſuo arbitratu vti nõ ferat illaꝫ bře minime, ſed poſſidere certe fateremur, vide igit̃ vtrũ fieri poſſit vt qui ſciaꝫ ſilr̃ poſſideat nõ babeat quẽadmodũ ſi gs ſiluestres aues, ſiue colũbas, ſiue q̃uis alia aucupatus a viario domi cõſtructo nutriat, quodãmodo illas bře ſemꝑ dicet̃, q̃ poſſidet, quodãmõ nõ babere, ſed dñari ipſis, qñquidẽ in domeſtico ambitu illas incluſerit, vt quoties velit capere poſſit atqꝫ bře ad votũ quãlibet ⁊ demittere. Quare ſm̃ Platonẽ ẽt bře tñ ſit, qñ bñs tenebit id qͦd babet̃, ceu qñ tenet colũbã, ſicut qñ circũponit̃ ãnulus tũc dr̃ bñri ⁊ nõ eſt abſoluta opatio neqꝫ eſt ſimplr̃ ad aliud, ſed eſt acqſitio ad aliũ in ſeipſo multo ſemota a cęteris aliis oĩbus ꝑdicamẽtis. Deinceps ẽt apparet quo ipſuꝫ veꝝ genus bñdi differat ab oĩ alio ba

bere ꝙ equiuoce dr̃. Nã hr̃e habitũ vel qualitatẽ vl̃ quãtatẽ in ipso cõtinet, nã hec sunt incorporea neqȝ agrũ habere vel filios possidere in h̃ genere cõtinet. Nam hec sunt possessiones, sed nõ extrinsecus circũpositę, vel nõ extrinsecus ptinẽt. Vnde ipm̃ hr̃e videt̃ esse mediũ quodãmodo inter ipm̃ possidere, ꝛ illud qd̃ disponit̃ ẽm habitũ quatenus habet̃, sicut albedo ab extrinsecis possessionib⁹ differt q̃ non circũponunt̃, sed q̃tenus hr̃e est de numero corporaliũ ꝛ deforis aduenit sic ab his quę accidũt nobis separat̃ cũ talia sint cõnãta ꝛ nõ acq̃sibilia. Talis igit̃ est ꝓprietas ipsius habendi, ꝛ sic separat̃ ab his q̃ equiuoce dicunt̃. Cęterũ cũ oporteat huius gñis ẽt tradere dr̃ias specificas, sicut in alijs p̃dicamẽtis Arist. fecit, sic ẽt idẽ psequi tẽtemus. Dr̃ aũt multipliciter ꝛ pp̃ h̃ obseruãdũ est ne in aliqd̃ aliud significatũ ob ignorantiã proprij significati pficiscamur. Nã ipse Architas etiã multas significationes dr̃iaꝝ specificaꝝ enumerat dicẽdo. Habere aũt dr̃ias plures specieꝝ non suscipit. Verũ dr̃ multipliciter, nã sciẽtes dicunt̃ hr̃e scientiã, ꝛ intelligẽtes intelligẽtiã, ꝛ possidẽtes possessionẽ, ꝛ Aristo. ẽt in fine huius libri enumerãdo plures modos ipsius hr̃e ꝛ nõ dr̃ias ẽm spẽm tradit multas illius significationes. Item Iamblicus nitit̃ hec ẽt ẽm spẽs distiguẽ ẽm h̃ solũ sigñũ ipsius hr̃e assignat dr̃ias. Eqdẽ inqt sunt nõnulla ipsi⁹ habere corpori partialr̃ circũposita vt ãnulus circa digitũ ꝛ q̃dã vniuerso corpori vt vestimẽta. Itẽ sunt organa instrumẽtaqȝ defensiua, vt arma, quę qdẽ ante corpus poni solent, aliqua ℞o sunt q̃ exhibẽt ipsi corpori quoddã ornamẽtũ, ꝛ quędã alterius opportunitatis gr̃a ponunt̃. Itẽ pñt diuidi dr̃ię ipsius hr̃e, vt ait, ẽm habitudines circa vitã, ceu ea q̃ ad pacẽ, ꝛ ea quę ad bellũ sunt opportuna, vt ornamẽta ꝛ arma, ꝛ ea q̃ ẽm electionẽ nobis circũponuntur, vt vestimẽta ꝛ arma, ꝛ quędã sine electione ꝛ inuitis nobis vt vincula ꝛ quędã tenemur vt lanceam ꝛ baculũ, ꝛ a quibusdã tenemur, vt a calciamẽtis, quędã ẽt nobis aduenitunt p studiũ vel sine aliquo negotio q̃ sunt in ipso p̃dicamẽto hñdi. Has igit̃ specificas dr̃ias ipsius hr̃e Iamblicus enumerauit. Verũ aũaduertẽdũ est ne forte plurima istoꝝ nõ significẽt dr̃ias ipsius hr̃e, ſȝ potius dr̃ias ipsius hĩlis ꝛ eius qd̃ habet̃ ꝛ modoꝝ habẽdi, nãȝ si totũ vel pars est id qd̃ hȝ, ꝛ libenter ꝛ inuitis nobis ac sine studio vel cũ studio, ac ornamẽta vel defensiua, aut illud qd̃ ad pacẽ, vel ad bellũ attinet, nõ indicat dr̃ias ipsius hr̃e, sed eius ꝙ hĩlis retinet pro tp̃e vel occasione dũ ea obtinet. Porro tenere vl̃ teneri vr̃ mihi significare differentiã ipsius hr̃e. Itẽ notat Iamblicus ex dictis cãm pp̃ quã hoc genus ad pauca extẽdit̃. Nã ea corpora q̃ acquirunt̃ ꝛ circũponunt̃ corpibus pauca sunt. Itẽ qꝛ hec solũ ↄsiderant̃ inaiatis, vt ostẽdet̃. Deinceps adducẽde sunt dubitationes q̃ fiunt ↄ hoc genus. nãȝ Plotinus dubitat de ipso hr̃e dicẽdo, si hr̃e multipliciter dr̃, cur nõ omnes modi ad p̃dicamẽtũ reducunt̃, ceu quantũ, qꝛ hȝ magnitudinẽ ꝛ quale, qꝛ hȝ colorẽ, ꝛ pater qui hȝ filiũ, ꝛ filius ꝙ hȝ patrẽ, ꝛ qꝛ possessiones sunt. Sed ad h̃ dicendũ est ꝙ nõ põt esse vnũ predicamentũ vnũ genus equiuocoꝝ ꝛ diuersoꝝ ẽm genus. Vnde neqȝ quantũ in ipso hr̃e est, qꝛ magnitudinẽ hȝ, neqȝ quale, qꝛ colorẽ hȝ nam quale ꝛ quantũ sunt incorporea, sed h̃ p̃dicamentũ erat eorum corporũ q̃ circa nos acqrunt̃. Preterea pr̃ licet sit corpus tñ nõ est circũponibilis etsi hȝ habitudinẽ ad filiũ, tñ habẽdo est in corpore. Verũ Nicostratus dãnat Iamblicũ dicẽdo cur nõ posuisti. 8. significata ipsius hr̃e, q̃ qdẽ in fine libri enumerasti ꝛ nõ distinxisti ea quę sunt ab h̃ p̃dicamẽto diuersa, qd̃ quidẽ faciunt illi qui diuidũt vocẽ multaꝝ significationũ. Nã ignoramus nunc quorum

enumeratoꝝ hoc genus sit. Nã siquis examinet nullũ oppositoꝝ significat ipsum hr̃e vt genus. Sed ponant̃ ea q̃ in calce Aristo posuit quę sic se hñt. Hr̃e ẽm plures modos dr̃, aut enĩȝ velut habitũ ꝛ dispõnẽ, vel aliquã aliam qualitatẽ hr̃e dicimur. Nã dicimur hr̃e sciãȝ ꝛ virtutẽ, vel vt quantũ, ceu qñ cõtingit vt aliq̃s habeat magnitudinẽ, nam dr̃ tricubitus vel dicimus hr̃e ea quę sunt circa corpus, vt vestimẽtũ vel tunicã, vel vt in parte, ceu in manu annulũ, vel ceu partẽ, vt pedẽ vel manũ, aut velut in vase, ceu modius tritici, vel vt possessionẽ. Nã dicimus hr̃e agrũ ꝛ domũ. Itẽ dicimus hr̃e vxorẽ, ꝛ vxor dr̃ hr̃e virũ, tñ is modus vr̃ esse alienissimus ab ipso hr̃e. Nam nihil aliud significamus p hoc. s. hñs vxorẽ qñ ꝙ vna habitemus. Vnde octauũ modũ. s. hr̃e mulierẽ vel virum ipse recusauit, pinde ac ipse nõ tãgat illud hr̃e, ꝙ equiuoce dr̃ est, sed magis significata eius. Sed p̃mus modus qualitatis ↄspicuus est. Nã habitũ ꝛ dispõnẽȝ hr̃e nihil aliud significat, vt inqt Nicostratus si trãsponamus in illud qd̃ est quã scientẽ esse ꝛ esse refertũ habitibus, quę qdẽ cõuenitũt qualitati. Sed magnitudine hr̃e ꝛ tricubitũ esse cõpetit quãtitati. Tertiũ ℞o quartũ ꝛ septimuȝ ipsius habere significatũ plane sunt in p̃dicamẽto ad aliqd, nã vestimẽtum hr̃e ꝛ annulũ idem est ꝙ hr̃e domũ ꝛ possidere, ꝛ sic est de numero eoꝝ quę sunt ad aliqd. Nã possessio possessoris ꝛ econtra possessor possessionis dicit̃. Iteȝ quintum significatũ. s. partẽ habere plane ad aliqd est, siquidẽ pars ad totũ refert̃, ꝛ alr̃ erit in p̃dicamento subę. Quod si trãsformãdo dixeris qd̃ est hr̃e pedes ꝛ manus rñdebis exacto rñso quãuis incõsueto pedatũ esse ꝛ manuatũ esse cõiter subatũ eẽ, qd̃ quidẽ est vere expña. Vñ dialecticis nõ est cura de ↄsuetudine, sicut de veritate. Peccauit ḡ vt inqt Nicostratus nõ distinguẽdo alia significata vt sciremus quale esset p̃dicamẽtũ ipsius hr̃e. Sed hoc igit̃ rñdet Iamblicus q̃ ob id in calce distinxit significata ipsi⁹ hr̃e vt ipse separaret ab eodẽ p̃dicamento. Eqdẽ in p̃n⁹ ꝛ in medio qñ de sex gñibus simul dixit p exẽpla declarauit, nã cõsuetũ est dialecticis afferere aliqd̃ exẽplũ vt quę huic nõ sunt filia distinguant̃. Nã Academici diffinientes illud qd̃ hr̃i põt quęrẽtes id qd̃ haberi põt ẽm significatũ ipsius habere diffiniunt, qñ tradunt ipsum hr̃e dici multipliciter, ꝛ ẽt Aristo. distinxit. Ad hec igit̃ exẽpluȝ afferebãt dicẽtes habile eẽ id qd̃ sic põt hr̃i prudẽtia habet̃ a prudente, ꝛ sic faciebant descriptionẽ p exẽpla, ꝛ simul separabant aliena significata ipsius habere. Aristo. ℞o cum existimet tale genus hñdi dici multipliciter, ceu est armatũ ꝛ indutũ esse, p exemplũȝ exclusit oẽm aliam multitudinẽ quę equiuoce dicunt̃. Nã separat̃ a possessionib⁹ qñquidẽ illas nõ circũponamus. Itẽ separat̃ ab habitibus ꝛ a qualitate, qñquidẽ hec accidẽt ꝛ simul sint incorporea. Iteȝ separat̃ ab his q̃ habent̃ vt partes, qꝛ illa sunt cõnãta hec aũt acquisita. Iteȝ distinguit̃ ab his quę sunt vt possessiones, qꝛ hec sunt oĩno extrinseca ꝛ nõ circũposita. Itẽ separat̃ ab his q̃ sunt in vase, qꝛ illa simplr̃ ponunt̃ vt in loco, itaqȝ tertiũ ꝛ quartũ significatuȝ. s. vestimẽtũ hr̃e in toto corpore ꝛ ãnulũ in pte sola sunt enumerãda inter p̃dicata ipsius hr̃e ꝛ cõstat, qꝛ facile hec cõspici poterũt pp̃ similitudinẽ ad armatũ esse ꝛ indutũ eẽ, quę quidẽ exẽpla ipsius p̃dicamẽti hñdi Aristo. pãs posuit, itaqȝ Nicostratus temere accusat dicta Iamblici ꝛ Aristo. pinde ac non distinguat in significatis ipsius hñdi id quo ↄstituẽdũ est ipsuȝ genus hr̃e. Nisi forte qꝛ Arist. nõ apposuit tertiũ ꝛ quartũ modũ, qꝛ hec sunt ẽm genus, ſȝ alia extra abijciẽda sunt, quocirca cũ nõ sint tales oppositiones cõsuete breuitati Arist. merito qñ in medio p̃dicamẽti significata posuit id fecit, vt existimo ad exercitiũ

cop qui diligēter libūl essent lecturi. Nicostratus ꝟo tertiū τ quartū modū reducēdo ad ꝑdicamētū ad aliqd ocultat veritatē, nā etsi vestimēta, ānulus, sint possessiōes, tū pęnes circūpositionē τ pęnes hrī trahentes possessio, nec ab alijs possessionib⁹, vt ēt Platoni videtur euadūt in numerp cop q̄ sunt in ꝑdicamento hrē. Sed īngt Plotinus si corporalia dicimus hrē circa corpus τ incorporea aliud ꝑdicamētū nō efficiūt, cur ēt in pdicamēto actionis cū magna sit dr̄ia non aliud ꝑdicamentū ꝯstituit̄ fm ipsum incidere, τ aliud fm vri, vel fm vrere, aut fm decidere abijcere. Nisi ipsius facere vna sit actio, τ vnā cōnē habeat ac nulla indigeat susceptione diuersa suscipientiū facere, nā incidēs τ vrēs τ id genus nō differūt fm ipsū facere, pinde cū ꝑdicamentū ipsius hrē habeat totaz proprietatē in hoc qz nō est incorporeū, τ ꝙ corpus circūponit̄, sic est vnū ꝑdicamētū hñdi. Itē nō e quauis habitudine designat̄, sed ex ea q̄ ad aliud in ipm ꝓprie cōsiderat̄. Atqui adhuc instat ꝙ si circūpositū vestimentū aliud ꝑdicamētū efficit, cur ēt nō coopertimentū lecti nō efficiet aliud ꝑdicamentū. Nisi vestimētū τ coopertimētū ipsius lecti ponet̄ in ꝑdicamēto ipsius poni vel in ꝑdicamento loci, nam lectus ipsi hrē nullā rōnē exhibet, nā habitum τ expāsionē corpop acquisitop quādaz significat ipsius hrē ꝑdicamentū. Q̄ si hoc vep est ipsum hrē solū verificat̄ in ipsis alatis, quare si idoluz circūponeret̄ ornatu cū sit inalatū non diceret̄ hrē idolū sed poni ornatus in idolo, sed aliqd ꝯsideret̄ vt aiatū fm relationē ad aiatus, profecto dicet̄ illud dicet̄ hrē ornatū. Sed itep inquit ꝙ si ipsuz hrē designaret̄ fm distinctionē reducet̄ ad habitū τ ꝯsr̄ ad qualitatē, qz habitus est in qualitate, nisi habitus hic ęquiuoce accipiat̄, nā habitus ille est corporus ꝯtinētia, sed iste est extēsio corpop acqsitop. Itē habitus ipsius hrē p operationē hñtiū aduenuit, sed habitus qualitatis nō aduenitiunt p actionē pticipantiū τ recipientium. Itē differūt pęnes ea q̄ habent̄, qz ea sunt icorporea, hęc ꝟo corporea. Itē differūt pęnes hñtia illi in suba sunt, isti ꝟo circa subas deforis aduenīūt. Item instat dicēdo ꝙ si qualitatē hrē dicendū nō est, qz est qualitas neqz quātitatē hrē qz est in quātitate, neqz ptes habere qz sunt i suba, cur oportuit arma hrē alterius ꝑdicamēti dici, qñqdez arma sint in suba in qua sunt. Nisi qz arma vel calciamenta fm se dicta nō sunt in ꝑdicamento hrē, neqz possessio ipsop si qs possederit ea τ eisdē nō vtet̄, sed extēsio ipsorū τ habit⁹ quo dicimur ipsa hrē ꝯstituit ꝑdicamēta hic. Itē aliud est q̄ntitatē τ quātitatē hrē, τ aliud est arma τ calciamēta hrē, qñqdē illud sit habitus incorporeop, istō ꝟo corporaliū, ac ea quę habent̄ alteratiua sunt τ participāt a participantib⁹, hęc ꝟo solū circūponunt̄. Rursus instat quō ꝯ genus possit esse cū sit in paucis. Nisi qz hoc genus in extremis τ circa corpora τ icorporibus cōsistit, τ ob id in paucis cōfert̄, sed ob id cē genus negandus nō est. nā pbenix ēt cū sit vna totā spēm hꝫ in seipsa. Sed cur nō copolauit sermonem de ipso hrē ceteris ꝑdicamētis, sed quasi ex repetitione post sermonē de oppositis ac de his q̄ simul τ de motu sermonē de ipso hrē fecit. Nisi ga cū velit sermonē de ꝑdicamentis cōplere, qñ mentionē fecit de quibusdam obiter, idcirco illa diligēter tractat τ cū vltimū sit pdicamentū ipsius hrē merito Aristo. animaduertēs ordines ęquiuocationis ipsi⁹ hrē vltimas posuit tribuēdo nō solū ipsis pdicamētis cōuenientē ordinē, sed ēt his quę extrinsecus postponūt̄ τ diligēter eūdē ordinē assignauit. Sed itep instat absurdus esse reprobare dictū cōsuetū quo dicimus nos hrē vxorē. At nos dicimus ꝙ si mētionē fecisset de illo absurdū fuisset cū nouisset illud esse in vsu, itaqz cū de ipso mētionē fecerit τ separauerit munus dialectici exercuit ad quez maximē spectat iudiciū veritas indagare ac exhibere. Hęc igitur ꝯ dubitationes dicta sint. Cęterp Arist. diligētius in gnto metaphy. significata ipsius hrē tractauit, nā ibi ingt ꝙ hrē dr̄ multipliciter, nos fm ngm in ipso τ motū τ vir in quo est pn̄m motus eius qō hr̄ aliqd dr̄ hrē, ceu tyrannus hꝫ ciuitatē τ febris hꝫ aliquē vel ipsis, sic ethio, qz ciuitas dr̄ hrē tyrānū τ vir principē τ mains gubernatorem, τ puer pedagogus, hęc igit̄ sic habere dicunt̄, qz vel agit̄ fm qō in seipso hꝫ pncipiū, vel agit̄ τ ducit̄ hꝫ id qō est in illa, τ hoc mō est in ꝑdicamēto agendi vel patiēdi. Itē alio mō dr̄ materia habere formam, velut ęs, vel cera hꝫ figurā τ corpus sanitatē vel colorē, τ Socrates iustitiam vel tēperantiā. nam vir susceptiuū multipliciter dicitur, vno quidē modo vt dictū est, materia forme, alio autem modo vt in vase, sicut amphora habere vinū dicit̄, τ vt ceus oleū, τ balneū turbā τ hęc partim sunt ꝑdicamenti qualitatis, τ partim vbi. Equidē agrū habere τ intellectus videt̄ differēter dici. Dicit̄ nāqz fm primū modū ipsius habēdi, qñquidē ipsuz hrē dicamur, qz dñamur vsui nrō fm nostrā voluntatē. Itē alio modo dicimur hrē partes, ceu manū τ caput, ac arbores τ radices, dicimur τ mulierē habere patrē, cognatos τ fratres, quāuis quędā horuz cadāt sub p mō, nā vir hꝫ mulierē, qz ducit pn̄m fm id qō est in seipso, τ mulier hꝫ virū, qz ducit̄ fm id qō est in altero, τ horū quędā ad subam τ quędā ad facere τ pati reducent̄. Eqdē aliqs dr̄ hrē opera qz opat̄, τ eas ipse est. Itē rōnē hrē dr̄ qz curat τ nō perpēdit ipsam quę omnīa pfecto in ꝑdicamēto ipsius agere ponunt̄, sed calciamēta τ vestimēta tanqȝ possessiones dicimur hrē tanqȝ qō induamur τ calciamur, τ hęc sunt ex habitu sub pdicamento ipsius hrē. Vnde habitus ēt multiplex ēt, vnus est qz ꝯiungit̄ cū ipso hic, sicut acceptio cōiungit̄ cū ipso accipere, sicut igit̄ nō accipim⁹ acceptione, ita nec habitū habemus, aliogn in infinitū pcedet. Alius quoqz est habitus q dispō pmanēs appellat̄, sicut dicim⁹ virtutē eē habitū τ artifices habitibus repletos eē. Verum hi differūt inter se hō nos habem⁹ τ alter nō habem⁹. Deinde differūt, qz hic intēsionē recipit, nā fieri pōt vt q hꝫ habitus studio euadat habitib⁹ cumulatior. Alter ꝟo nō recipit intēsionē, nā q hñt aliqd nō magis τ minus hñt. Itē dicitur habitus⁹ opponit̄ vt virtuti malitia, τ alteri nō habit⁹, ꝯ priuatio. Preterea ipm hrē videbit̄ esse ꝫriū ipsi hñi, τ sic alterp ꝑdicamētū erit sicut ēt facere τ pati erāt duo pdicamēta. Verū sciendū est ꝙ cū ipm hrē dicat̄ cōiter τ habere sit qōdā hrē specificū, τ hñi qō cōe est ꝑdicamētūz ad qō ēt ipsa habere specifica dicunt̄, vt indutū eē, vn̄ ēt hñi ęquiuoce dr̄. nā induit̄ hō τ vestimētū, sed ēt ꝯ dicendus est ꝙ hrē in qbusdā ęquiuoce dr̄ ad ipsus fecisse, nam calciatū eē significat hrē calciamēta τ accepisse, qō qdē ē terminatiuus eius qō ē calciatū eē, vn̄ opponit̄ ipsi hrē ipsa te velut nudū nō calciatū, nō armatū. Nā nūc priuati eē dr̄ qui non habet id qō natum est hrē. Porro ēt Archeitas accipiēdo ipsuz hrē simplr̄ nitit̄ ipsuz diuidere τ illō hic qō est simplr̄ ppriū hrē reddidit in ꝑdicamēto hrē deserēdo, sicut declarauimus. Boethus ꝟo aduersat̄ Stoicos volentes ipm hrē referre ad id qō est aliquał̄r se hrē, τ dicit ꝙ existimādū est ipsuz hrē aliquał̄r nō esse reducēdū ad ipsum ad aliquid, sed esse pprium ꝑdicamentū, quandoquidē habeat propriū esse habitudinale, pinde dicit habitudines maxime ęquiuoce τ tripliciter dicit̄, vna est illius qō est in seipso τ fm se, alia est alicuius ad alterum τ tertia alterius ad seipsum, illa igitur quę est alicuius in seipso cōsiderat̄ fm aliqualiter habentē, ceu id qō procreat̄. Nam ibi est habitudo ipsius ad seipsum, sed illa

quę

que est alicuius ad alterum cõpetit ipsis ad aliquid. Nam pr & dexter di sm habitudinẽ nunc ipsius vel alicuius a seipso, sed sm habitudinẽ suiipsius ad alterum, tertia vero habitudo que alterius ad seipsum, ceu armati & calciati habitudo vbi est habitudo alterius ad seipsum, quãquidẽ ibi sit habitudo armorum ad armatũ, & calceorum ad calciatũ. Item Boethius inquit forte ipsius hẽre significata sunt, vnũ quod equivalet ipsi hẽre, quo qõcũqz di hũ sine sit aliqua possessio, siue regio, qõquidẽ ẽt. Forsitan ab ipsa dictione sz se pposita significat atqz alia plura sunt in cõstructione, nã ager prius ordinatus, vel pater, aut pars dicã efficit, sub qua significatione inquit alias esse ipsius q̃ pprie ordinat sm id quo aliqd alteri dominat. Si igit predicamẽtũ hoc, aliqs posuerit iuxta primũ significatũ, is profecto deducet sapere tẽperare, agere & sanare ad hoc pdicamentũ. Nã habere prudentiã est sapere. Verum ab hoc excludet predicamentũ agendi & patiẽdi. Itẽ distinguet a predicamẽto ad aliqd. nam q possidet ad aliqd est, sed acqsiuisse est in pdicamento ipsius hẽre, idcirco pr est ad aliquid & est pr, qz filium hz. Item si pdicamentũ ponit sm alia significata ipsius habẽdi ad alia pdicamẽta reducent, sed quecũqz penes diuĩ alicuius acqsiti se habuerit ad hoc solũ predicamentũ reducet, itaqz hec Boethi viri generosi dicta sint huiusmõi narrata. Deinceps si aliqs voluerit facere sic diuisionẽ distinguẽdi gñi & hunc in modũ dicat. Que sic habent vel sm bellum habent vel in pace & eorum que habẽtur sz bellũ, alia sunt circũposita, alia vero obiecta & vtriusqz modi aliqua sunt conseruatiua, vt lorica circũposita & scutum obtentũ, & quedã sunt defensiua, vt gladius accinctus, & lancea extenta. Itẽ eorum que in pace habent alia gratia ornatus penes diuersas corporis partes habentur, vt diadema, monilia colli, & annulus, q̃dã protectionis gratia, & horum alia circa totũ corpus, vt vestimentũ, & quedam circa partẽ, vt calciamẽtũ, & quedam vt instrũa habent, ceu securis & gubernaculũ ac baculus, similiter quedã alia habẽtur vt possessiones, sicut argentũ, vel aliquid aliud qõ habere dicimur. Existimo quoqz qõ hz sm electionẽ gequid hz habere oportere, quocirca sm significatum generis inanimata non dicũtur hẽre. Deinde post artificialem sermonem de ipso habere Iamblicus subdit contẽplationẽ intellectualẽ de ipso, & primo querit vnde ipsum subsistat, & quã habeat in singulis rebus opportunitatem. Et inquit qõ multa q̃ sunt in vniuerso nõ simul inuicem existũt neqz inuicẽ coaptant, sed potẽtia inest singulis vt alia ab aliis vicissim aliquã vtilitatẽ accipiant. Cũ igit vniuersi nã cõsiderit ea que acqrunt & horũ alia aliis aduenitunt, vt applicatio fiat, eorum ẽt que longe inter se separata sunt atqz vt possit esse eorum acqsitio q̃ nondũ adsunt & pficta sunt, nã cã aptitudinẽ que in gñatione multorum existit sz se tãcqz extremã diuisionẽ nõ opponebat expertẽ ipsi9 pe nitus a participatione deficere, igit quãdã acqsitionẽ simul diuidit in valitudinẽ ad obtinẽda pficta & in ea habilia que seipsa prompte exhibẽt ad recipiendũ ipsa, sed multo prius aiᵉ nãm vniuersi p9 cã dirigit ea q̃ fuit simul aptãdo possessiones pprie cõuenietẽ hñtibus vt eisdẽ cõuenienter vtat atqz excitãdo hñtes ad vsum ipm, itaqz hoc genus tale opportunitatẽ ipsi vniuerso exhibet, qõquidẽ ad sufficiẽtiã eorum q̃ indigent & notionẽ possibilẽ & procedẽs ad ea entia q̃ oino distãt h genus cõfert. Equidem vt ait Iamblicus totã ipsius nãm non opz subsistere in nobis & in nrõ corpe, nã in angustũ recluderet & coarctaretur. Itẽ fugius circa aiam nostrã & nãm sm esse acqsibile & nõ cõnãles affectiones ipsum hẽe cõsiderãdũ est, qãquidẽ cõnãlium accidẽtia corporum nõ circũponant corpori. Item cũ aia habeat multiformes potẽtias non erunt alique vt he acqsibiles que partim sint cõnãles, & partim in ipsis partibus eiusdẽ sunt remissiores. Vñ inquit videbit vtiqz aliqs id qõ dico, ẽt ab his q̃ videnť apparent. Nã si aia descendẽs in corpus quasdã vitas circa seipsam quasi acqsibiles offert & alias a corpore suscipit pserti quãcũqz in immutatione & elongatione cõsiderant vñ aliquo mõ nõ dicet has hẽre, sz in singulas ptes mũdi descẽdẽs quasdã vitas & potẽtias recipit has qdẽ afferẽdo, & has a mũdo accipiẽdo, q̃ ẽt in q̃libet parte mũdi corpa cõuenietia exhibet, & eorũ q̃dã a mũdo accipit, & q̃dã facit esse organa sm pprias rõnes. Itẽ has potẽtias & vitas & corpora deponit quãdo trãslata fuerint ad aliũ statũ, itaqz ex his manifestũ est qõ hec oia erãt acqsibilia ab eadẽ & habebat ipsa tãcqz diuersa & alteriᵘs subĩe, nã simul sicut mixta corpa cũ ipsis nõ nascebat, sed simplex extrĩs sm se habebat ipsa circũposita, siĩr ẽt & in nã vniuersi fit qñ sm suas rõnes continet multa gñata ab ipsa, & horum q̃dam hz quasi acquisita entia, ipse aũt manet eadẽ existẽs & circa ea discurrẽs q̃ in ipsa sunt & nihil dimittẽdo nõ cessat corpora & aialia & plantas pficere quo pacto circa naturã vniuersi hẽe acquisibilia omnia cõsiderabit, modo hec nõ sint accidentia neqz cõnaturalia in seipso cõprehẽdat, his itaqz i toto mũdo dispositis cõsideratur nũc dictus habitus quatenus cõpetit intellectioni sm oẽs vitas ipsius vniuersi & sm aias, elemẽta, naturas, ipsius atqz sm ea q̃ ab ipsis cõiter cõstituũt. nã cũ totus mũdus sit pfectus ex ptibus pfectis cõpletus oĩa in seipso plena hz, & nullius est expers qõ sibi cõfert, idqz siue connãlia sint his pticipat, siue acqsibilia, & hec acqrit, siue ẽt simul vtrũqz hec cõtinet, sicut terra hz aialia in seipsa, aliqñ facta, aliqñ corrupta. Igit dicet aialia ab ipsa terra sũt acqsibilia & participationẽ quãdã ipsi exhibent, & rursum decedẽtia ab ipsa & terra tenet ipsa, vt videre licet, siĩr ẽt mare cõprehendit oĩa animalia marina, qõ si in nobis & deforis circũponunť habilia & in vniuerso magis intrinseca cõtenta sic habent, & hoc modo etiã non absoluunť a partibili & a tota nã, nã nrã corpora cũ sint partibilia deforis habẽt corpora habilia, sed vniuersum cũ sit pfectũ & nihilo extrinsecus egeat i seipso cõtinet suscepta & intra seipsum vndiqz cõprehẽdit. Itẽ celũ quatuor elementa in seipsa cõplectit quo fit vt alio mõ sphe ras & astra in seipso hz atqz cõprehẽdit aialia in quatuor elemẽtis existẽtia, & q̃tuor elemẽta in seipso cõtinet & vĩr cõtinẽtia semp hẽt cõtenta. Nã destincta sunt ac dispartita p singula & ordinate q̃ sunt in mũdo siue supiora, siue antiqora semp cõprehẽdũt inferiora, & sic a pñ9 genus ipsi9 hẽe pductũ est, quocirca mũdus nunc totus est cũ habeat ea que replẽt ipsum. Itẽ quecũqz alia generatio que in ipso mũdo fit erit eius habit9 alio & alio modo pp trãsmutationẽ eorum que producant in ipso, qãquidẽ etiã virtutes que sunt in vniuerso siue demonũ, siue diuine sint, habẽt partes mũdi ipsis circũpositas, & hoc fit sine iterpollatione in vniuerso cũ partes mũdi sint distribute sz gradus demonũ virtũ, vel diuinarũ actionum, & sic oĩa erant ipso habere plena. Itẽ si vite sunt vniuersi partes habent partes mũdi circũpositas, & he nõ sunt cõnaturales ad ipsas, sz tãcqz extrinsecus ipsis aduenietes, quo pacto itaqz oĩa hec ordinabunť in ipso hẽe. Item quãuis cõe animal habeat minores partes circa seipsum & minora animalia in seipso cõprehensa, tamen etiã sm hunc modũ omnis talis coordinatio in ipso habere ordinabit. Hec igit vere intellectualiter cõtẽplatiue speculatus est Iãblicus. Sz audeamus eius dictis aduersari, qm forte ẽt ipsi placebit nõ suscipe ea q̃ dicant, & q̃ de opportunitate ipsi9 hẽe dicta sunt nõ sine diligẽti perscrutatione que videntur mihi dicta esse, ideo diuinitus vt digna sunt exquisitione &

explorata vt quō vitę ab aīs pficiscāt, ꝛ quō ipse inquit aīaꝫ hēc sibi virtutes inditas, q̄nquidē etiā ipsa ferat, ꝛ q̄ bēnt eē corpa, ꝛ ea q̄ sunt in pdicamento hēc versari circa corpora. Itē quō ingt q̄ fiūt a tota nā ob eadē hēt, q̄nquidē idē nō sit eē fm cām ꝛ hēre fm genus ipsius hēc. Item magis dubito quō totū mūdū fm oēs vitas ac elementa ac nāe intellectū ipsis pticipare ingt, siue gnālia sint hęc, siue acgrenda obtineat ipsa. Nam p fm vitas hęc hēt nō psit, sigdē icorporeę sunt vitę ꝛ corpora sint ea q̄ habēt. Deinde cū q̄libet ptes vniuersi sint cōnālēs, g nō haben tur vt ipse statuit, qō si et q̄ in terra nascunt ꝛ q̄ aliꝫ aīalis elemēta siue germina, siue vt ptes vniuersę cōsiderent, siue vt germina nō dicent hēt ab eadē. Itē quō cęlū spheras suas hꝫ. Nisi eas sub eo partes hēat, naꝫ hę sunt ꝯnāles ei ꝛ nō acgsitę. Itē quō aīal cōe minora aīalis in seipso cōprehēdit, nisi velut partes ꝛ velut germina ꝛ producta habeat. Hoc mō itaqꝫ aligs instabit ꝛ alia posset adducere quę sibi in ppōptu essent. Sed existimo dici posse q̄ acgsitū esse opꝫ certe separatū eē a sbā illius qō habetur, sed nō corpus eē, sed corpale. Nā ēt Arcbitas tale acquisitū nō dixit esse corpus, sed corpale, qꝛ h̄ est acgsituꝫ ꝛ separatū, nā incorporeę pfecte simul nascunt, itaqꝫ corporalis vita est separata a sbā aię, ꝛ acgsita est h̄ mō vt nō alteret ipsaꝫ, neqꝫ efficiat vnū aligd cū ipso, ꝛ sic dicetur ab ipso hēri, si ꝟo alteratiua aliqua vita ęterna efficitur totius subę hęc certe nō dicet. Equidē vniuersoꝝ partes, ceu cōnata nō habebant, sed velut acgsita ꝛ separata et toti adiūcta, sic merito dicunt hēri, nā partes illoꝝ non sic indiuisibiliter sunt nālr copulatę, sicut in nobis, sicut fętus germina, neqꝫ sic abstracta sunt, sicut vestimenta sunt. Sed hęc alias latius inquirenda sunt.

¶ Finis sex principioꝝ ipsius Simplicij, ꝛ incipiunt postpręd icamenta ab eodē exposita.

CVM sermo de decēꝫ pdicamētis absolutus sit, Arcbitas adiecit q̄ subsistētia alioꝝ pdicamētorū excepta sbā circa indiuiduū ꝛ circa sensibile ꝛ nō circa vle ꝛ intelligibile cōsiderat. Scribit ḡ hunc in modū. Q̄m significātia ꝛ significata finē habēt gbus aliqn hō viendo pfectā sermonum coordinationē absoluit, dicus aduciat q̄ cōgruitatē horū oluꝫ nō hō, sed aligs hō recipit. Etenim quale necessariū ꝛ rursus quātū ꝛ ad aliquid alr se hēre, ꝛ vbi ꝛ agere ꝛ pati, poni ꝛ hēre, ꝛ in loco esse, ꝛ qn̄ aligs hō recipit, sꝫ ipse hō qui primā significationē recipit, dico. s. qō gd est sꝫ ideā neqꝫ qualis est, neqꝫ quantus, nec qn̄, nec faciens aliquid vel patiēs, neqꝫ positus, neqꝫ hēns aliquid, neqꝫ est in loco ꝛ qn̄, nā hęc oīa sunt nālis subę ꝛ corporalis accidētia, sed nō intellectualis, imobilis ꝛ ipartibilis. Deinde pauca dicēdo de cōparatione simpliciū vocū, q̄ quidē Ari. in libro de interptatione tractauit, ꝛ in fine diuisionē generꝫ tanq̄ in decem pncipia ꝛ definitis scia substātijs ꝛ ob id numero determinato ꝛ toto numero eas esse ostēdit. Arist. ꝟo postpdicamēta ingrit ea q̄ cōueniēter se hēt ad ipsa vt h̄ mō sciaꝫ magis collocamus. Hęc ꝟo sunt ipsa opposita prius ꝛ posterius simul spēs motus ꝛ ęquiuocatio ipsius hēe, sed cōiter de ipsis p inquirēdam est, q̄re hęc apponunt in calce pdicamētoꝝ, ꝛ quā opportunitatē habeāt, quidā. n. vt Andronicus aiūt hęc opposita eē pter intētionē libri, ab aliquo ꝯscripta g hūc librū pstoꝝ inscripsit an̄ topica g certe nō intelligunt quā pdicta sint opportuna nō solū facultati de locis argumētorū, sed ēt quātū cōferāt sermoni de pdicamētis. Proinde aliꝫ vt Porphyrio placet hęc speculata plurimū cōferre ad explanationē eoꝝ q̄ dicta sunt, qꝛ Arist. a pīn° accepit ea noīa de quibus mētionē facturus erat in pdicamentis quę nō erāt fm cōes cōceptus intellecta, ceu ęquiuoca, ꝛ vniuoca, sꝫ q̄cūqꝫ erāt in cōib° cōceptib° ꝯprehēsa ꝛ ampliori explicatione indigebāt post explicatiōes pdicamētoꝝ exgsitius declarauit ne interrūperet libri ꝯtinuatio, nē si hoꝝ q̄ dicēda sunt explicationē interposuisset. Sed g hęc dicūt aligd vere dicere vident, sed totā cām nō attingūt, nā multo ante vt ait Iamblicus hęc erāt opportuna dicta. s. opposita ꝛ reliqua gbus ēt vsus est, nā cuꝫ hęc opportuna fuissent ad pdicamētoꝝ inuentionē ꝛ confirmationē ēt hęc recte percipi nō potuerūt sine adamussiꝫ ipsoꝝ rōnibus, iō adiecit in calce diffōnes eoꝝ ꝛ nō inordinate, sed ordinate ipsa exposuit, nā cū in sermone de sbā ꝛ de aliꝫ pdicamētis ingsiuisset si susciperēt ꝯrietatē ꝛ in ipso pdicamento ad aligd si magnū paruo esset ꝯriū, vel oppositū magis. Proinde cū de ipsis mētionē fecissꝫ nō tractauit quō ꝯria ab oppositis differūt, iō ꝯsiter postq̄ absoluit pdicamēta facit sermonē de oppositis vt discernat q̄ cōiter inest vel non inest oībus pdicamētis. Rursus post subaꝫ ꝛ quātitatē introducēdo nāꝫ ipsi° ad aligd ostēdit q̄ partiꝫ q̄dā sunt simul nā, ꝛ q̄dā sunt pora ad alia posteriora, sicut scibile ꝛ sensibile, pora sunt scia ꝛ sensu, itaqꝫ necessariū est post opposita nāꝫ ipsi° simul ac prioris ꝛ posterioris declarare. Itē cuꝫ deinceps dissmerit de ipso facere ꝛ pati, ꝛ hęc pdicamēta motū contineāt, necēio ad discernendū hęc tradidit spēs motus, ꝛ tertiū ordinē ipsis assignauit, sicut habebūt ēt pdicamēta ordinē. Vltimo distinxit ęquiuocationē ipsi° hēe, qꝛ ēt vltimo de ipso pdicamēto mētionē fecit, igit necessariū ē ēt diiudicationē hui° afferre distinguere seorsuꝫ ea q̄ multipliciter dicunt ne cōfūdamur ab ipsis, quare necessariū fuit Aristo. hęc theoremata assumere, ꝛ ordinē ipsorum iuxta ordinē pręd icamētoꝝ disponere. Verū hęc opportuna sunt ēt toti dialecticę, ꝛ hoc virtuti antiquoꝝ dignū est qui istis vti sunt tanq̄ his quę ad multa cōferūt. Sed quidē cōiter dicta sint. Cęterū de oppositis in vtrum faciēdo Iamblicus quęrit, vnde ipso pmo intelleximꝰ eoꝝ traximus. Forsitan igit cōsiderātes animalia quoꝝ vnū alterū interficit ꝛ plantas sic ipsoꝝ oppositiones cognouimus, aut forte qꝛ res cū simul non existūt, quatenus nō simul existūt ipsas ꝯrias existimabimus. Sed pace Iamblici neqꝫ eo q̄ vnū demit alterū, neqꝫ quia aliqua simul nō sunt ob id oppositio introducit. Nā opposita in gbusdā simul existūt, sicut opposita q̄ cōsiderant in pdicamēto ad aligd. Itē neqꝫ est cōe quoddā genus oppositorum, sicut quibusdaꝫ Peripateticis videt, sed Ari. accipiēdo vnā vocē cōmunē oppositoꝝ ꝛ non fm solaꝫ ęquiuocationē oppugnantiū ꝛ eoꝝ quę simul nō cōcurrūt ordinauit, sed ēt de gbusdā quę simul sunt, sꝫ opposita mō simul eē simul sint, sicut quędā ad aligd se hēt cōeꝫ voceꝫ accipit. Nā qn̄ dicimus dimidiū ad duplū respicere tūc nulla habitudo opposita est, vn̄ quāuis quędam ꝯrietas ibi nō insinuet, tn̄ ibi est dīa positionis semp fm quēdam ꝓprium modūꝫ oppositionis, quocirca neqꝫ sub vno gnē reducunt alia opposita q̄ tripliciter dicunt. Itē neqꝫ illa q̄ sunt ęquiuoca ad aligd sed alia tria gnā sub vnū genus ordinant, qō vocat genus eoꝝ q̄ simul nō sunt, ꝛ pugnāt adinuicem. nam ea quę sunt adinuicē nullam cōmune genus habent, sed ęquiuoce opponunt quę cōiter opponi dicunt, proinde ꝛ Aristo. de oppositis inquit. Quo modis consuetū est opponi. Nam illud quot modis consuetum est opponi dixit pro ęquiuoco. Verum quidā Peripateticoꝝ ipsuꝫ oppositū dicebāt genus esse, qꝛ cōis diffinitio oppositoꝝ talis assignat opposita dicunt quęcūqꝫ circa idē simul ꝛ cōiter significatū eiusdem rei, ꝛ ad idem

extrinsecum inuenta simul esse nō pñt. Sed hoc quatuor
spēbus oppositionis nō inest. Nam ꝫria non pñt eadem
simul ⁊ ſm idē esse neqȝ pōt esse albū, quatenus albuȝ ni
grum. Itē aliquas opposita quę sunt ad aliqd simul eē nō
pñt ad idē cōparata, nam fieri non pōt, vt ideȝ ad idē sit
magis ⁊ minus simul, neqȝ pōt esse idē eiusdē simul dñs
⁊ seruus. Item neqȝ simul existūt circa idē quę se habent
ſm habitū ⁊ priuationē, nā fieri non pōt vt idem oculus
visum habeat ⁊ cecitatē. Item affirmatio cum negatione
simul esse non potest, nam si verū est, dies est, falsum est,
dies nō est, itaqȝ si oībus spēbus oppositoꝝ diffō ꝯpetit
diuisio eoꝝ nō erit vocis insignificata, sed gn̄is in spēs,
qn̄ quidē oppositū de ipsis nō ęquiuocę sed vniuocę ꝑdi
cef. Ad hęc ēt Iamblicus sic ait ꝙ si diffō nō esset ęquo
ca reuera esset cōis rō, ⁊ hęc oībus oppositis esset ꝟ non
posse circa idē ⁊ ad idē simul existere. Equidē Iamblic⁹
inquit aliter cōsideraf in his quę ad aliqd ipsum opposi
tuȝ, ⁊ aliter in affirmatione ⁊ negatione, ⁊ aliter in reliq̄s
spēbus oppositoꝝ, quocirca sermo verus erat a pncipio
quo asserebaf opposita eē ęquiuoca. Vnde ait ⁊ peccauit
Nicostratus cuȝ oppositionē fecerit veluti vna quoddā
gen⁹ oppositoꝝ. Porphyrius ꝟo ipse ponit oppositū po
tius eē genus, cui⁹ opinionē sequor nullā ꝓbationē ꝓba
bilē audiēdo q̄ ꝓbet ęquocationē, neqȝ ipse intellexi ali
quā, nisi qꝛ Arist. dicit. De oppositis aūt quot modis cō
sueuit opponi. Vnde etsi dixit quot modis tn̄ si oppo
sitū esset genus hūc in modū recte dici possꝫ, nā siue tres
siue quatuor hēt spēs, veruȝ esset dicere opponi dici tri
pliciter vel q̄drupliciter qđ idem est cū hoc, quot modis,
nā vocē ęquiuocaȝ moꝝ nō significat, qꝛ dr̄ multiplr̄, sed
qꝛ multiplr̄ solū dī, ⁊ nō est, ęquiuocā vocē significat. Sȝ
hęc cōiter de oppositis disputata sint. Sed iaȝ ipē vt ꝓse
quamur textū Aristo. ⁊ eius expositioneȝ faciamus.

¶ Incipiunt postpredicamenta Aristotelis.

De oppositis aūt, quot modis cō
sueuit opponi dicēdū. Dī aūt al
teꝝ alteri opponi q̄druplr̄. aut vt
ad aliqd, aut vt ꝫria, aut vt priua
tio ⁊ habit⁹, aut affirmatio ⁊ ne
gatio. Opponif autē vnūqđqȝ taliū vt typo
dicere vt qdē q̄ aliqd. velut dupluȝ dimidio.
vt aūt ꝫria velut malū bono. vt autē quę ſm
priuationē ⁊ habitū, velut cecitas ⁊ visus. vt
aūt affirmatio ⁊ negatio velut sedet, nō sedet.
Quęcūqȝ qdē igif vt ad aliqd opponunf, ip
sa qđ sunt oppositoꝝ dicunf. vel q̄uocūqȝ ali
ter ad ipsa. velut duplū dimidiū, ipsum qđ est
alterius dī. alicuius.n. dī duplū, ⁊ scia scibili
vt ad aliqd opponitur. ⁊ dī scia ipsum qđ est
scibilis. scibile aūt ipsuȝ qđ est ad oppositum
dī. s. sciaȝ. scibile enim aliquo scibile dī. s. scię
tia. quęcunqȝ igif vt ad aliquid opponunf, ip
sa qđ sunt oppositoꝝ dr̄. vel qđcūqȝ adinui
cem. quę aūt vt ꝫria, ipsa quidem qđ sunt ne
quaquā adinuicē dicunf. ꝫria ꝟo inuicē dicū
tur. neqȝ enim bonuȝ mali dr̄ bonū. sed ꝫriū.
neqȝ album nigri albuȝ, sed cōtrarium. quare
differunt hę oppositiones adinuicem.

¶ Vt in aliqȝ ꝑmo diuisionē ꝑ exēpla afferēs vniuscuiusqȝ
diffōnē assignauit, sic ēt hoc i loco cū diuisionē oppo
sitoꝝ q̄drupliciter factā tradat, ⁊ ꝑ exēpla diuisa ipsorum
ostēdat his ꝑ manifeste intelligūt, sic tandē vniuscuiusqȝ
diffōnes affert ⁊ ipsa suis diffōnib⁹ cōplectif. Verum vr̄
Aris. hęc q̄ de oppositis disputat ex Archytę libro iscri
pto de oppositis hausisse queȝ Archytas nō coordinauit
cū lib⁹ de gn̄ib⁹, sed ꝓpriū tractatū eē voluit. Naȝ ipse sic
tradit ipsoꝝ diuisionē dōo ꝙ opp^ta ꝓtiȝ sūt ſȝ ꝯsuetudinē
⁊ ꝓtiȝ ſm nām. Eqdē hęc opponi inuicē dicunf q̄ sunt cō
traria, velut bonū malo, ⁊ sanū ęgro, ⁊ verū falso, ꝫrium
est. Itē q̄dā opponunf vt habitus ⁊ ꝑuatio, ceu vita mor
ti, visio cecitati, ⁊ scia obliuioni opponif. Itē q̄daȝ oppo
nunf velut ad aliqd aliq̄lr̄ se hn̄tia, ceu dupluȝ dimidio,
princeps subdito, ⁊ dñs seruo opponif. Iteȝ q̄dā vt affir
matio ⁊ negatio opponunf, ceu boleȝ esse opponif huic
nō eē boleȝ, ⁊ studiosuȝ eē huic nō eē studiosuȝ. Primā ꝑ
aliaꝝ oppositionū Ari. diffiniuit ⁊ statuit eā eē q̄ est ſm
gen⁹ ad aliqd, qđ qdeȝ fecit vt existimo, qꝛ hęc oppositio
cū aliqȝ aliqd ꝓpriū hȝ. s. inuicē simul eē q̄ sic opponunf.
Archytas ꝟo tria ponit ea q̄ sūt ad aliqd opposita tāq̄
ſm habitudineȝ subsistētia ⁊ scripsit hęc de oppositione
q̄ est ad aliqd. Quę aūt ad aliqd sunt, simul necesse est fie
ri ⁊ corrūpi. Nā ipōle est vt duplū sit ⁊ dimidiū minime,
vel ecōtra vt dimidiū sit ⁊ duplū minime, silr̄ ēt quoties
cūqȝ fit duplū simul ēt dimidiū fit ⁊ quonescūqȝ corrū
pif duplū vna ēt corrūpif dimidiū. At ipse Ari. diffinit
ipsaȝ oppositionē cōeȝ ipsoꝝ ad aliqd diffōneȝ dicendo
q̄cūqȝ ipsa sint alioꝝ oppositoꝝ dicunf eē, vel q̄uocūqȝ
alr̄ ad alteꝝ. Naȝ opȝ adiungi ꝑꝑ diuersas assignationes
ipsoꝝ ad aliqd, vt i illis dixim⁹, ⁊ admodū merito id fit.
Nā ad oppositionē sufficit ista diffō, qn̄quidē vna simul
introducat ⁊ plane efficiat vnū ꝫ aliud inuiceȝ ꝑdicari, vñ
aliq̄ alia examinatione ⁊ certitudine nō est opus ad ostē
dendū ꝟ. Porro simul hac diffōne vīca ostēdet ꝙ ad ali
qd nō opponunt eodē mō sicut alia opposita, nā singula
inuicē dici contingit. Sed q̄uo ipsa opposita q̄ sunt ad ali
qd si simul sunt ⁊ existūt adinuicē ⁊ ꝯuertunf inter se, qn̄
qdē opposita inuicē ⁊ vicissim sese tollāt ⁊ de medio de
mūt. Nisi ꝙ forte ꝓpriū nō est oppositoꝝ vt vnū sit cor
ruptiuū alterius, sed ꝓpriū eis est, vt sint circa ideȝ ⁊ ſm
idē, qđquidē inest ipsis ad aliqd, qn̄quidē hęc non simul
subsistūt circa idē. Cū ꝟo dī ipsa ꝙ sint alioꝝ. s. opposi
toꝝ dici vel q̄uocūqȝ alr̄ ad ipsaȝ id pōt non solū ob ca
sus dici quibus vnūqđqȝ ad aliqd assignatū erat, sed etiā
ꝑꝑ illa quę accipiūf quoꝝ assignatio fit. Non enim oīa
sic dicūf vt hęc, qꝛ sunt adinuicē dicanf, ceu dupluȝ dimi
diū ⁊ scia, nam vnūqđqȝ hoꝝ id qđ est ad aliquid dr̄, etsi
assignatio fiat illius ſm quēlibet casum ēt si nō fieret assi
gnatio ſm casus, ceu magnū ⁊ paruū sunt ad aliqd oppo
sita, ⁊ non ſȝ casuȝ assignat. Itē neqȝ est alteꝝ alterius, ſȝ
soluȝ ad alteꝝ dī, neqȝ scibi͛e sensibile ⁊ intelligibile sibi
se hn̄t, qn̄quidē nō sit aliqd aliud taliū illoꝝ ad q̄ dicūf,
nā scibile nō est alterius ſȝ potius ecōuerso, aliud ē ipsi⁹
nā ad sciaȝ dī nō, qꝛ sit scia, ſȝ potl⁹ ecōuerso, qꝛ scia est ip
sius cū Archytas scripsit in his in qb⁹ tradit diias eoꝝ q̄
sunt opposita ſm aliqd. Et certe melius est vniuersa illa
ꝟba hūc i modū trāscribere. Eoꝝ aūt q̄ ad aliqd alia sunt
eē ꝯuertūf ex vtrisqȝ, vt magis ⁊ min⁹ ac fraternū ⁊ filię,
alia ēt hn̄t ꝯuersionē ſȝ nō ex ambab⁹ ꝑtib⁹, nā scia simul
dr̄ cū scibile ⁊ sensus cū sensibili, ſȝ tn̄ ecōuerso scibile nō
dicef scię, ⁊ sensibile sensus, cuius rei cā ē, qꝛ qđ iudicaf
sine iudicāte eē ꝑt velut sensibile sine sensu, ⁊ scibile sine
scia, ſȝ iudicās sine iudicato eē nō ꝑt, velut sensus sine sen
sibili ⁊ scia sine scibili, ſȝ eoꝝ q̄ ex ambabus partib⁹ hn̄t

cõuersionẽ alia indifferẽter inuicẽ cõuertũt, ceu simile ⁊ ęquale ⁊ fraternũ. Nã h̄ est sĩle huic ⁊ hoc ecõuerso, huic ei, hoc est ęquale huic, ⁊ h̄ est huic fraternũ. Hęc nãq̃ inuicẽ ꝯuertũt ex ambab⁹ partibus nõ tñ indifferẽter, hoc quidẽ est maius hoc, ⁊ hoc minus illo, ⁊ iste est huic pr̃, ⁊ iste est huic filius. Cęteꝝ sciendũ est q̄ Arist. medietatẽ eoꝝ q̄ sunt ad aliq̄d nõ assignauit, sed de ipsis Archytas scripsit dicẽdo. Quędã ad aliq̄d suscipiũt medietates, nã mediũ inter dñm ⁊ seruũ est liberũ, ⁊ mediũ inter maius ⁊ min⁹ est ęquale, ⁊ mediũ inter latũ ⁊ angustũ est coaptatũ. Sed Arist. huic medietati nõ assentit, quippe q̄ dixit oppositionẽ eoꝝ q̄ sunt ad aliq̄d differre ab oppositiõe q̄ est s̄m ꝯtrietatẽ p̄ h̄ .s. nõ suscipere medietatẽ. Itẽ opposita ad aliq̄d a ꝯtrijs differũt in modo p̄dicationis. Nam opposita ad aliq̄d, q̄ sunt adinuicẽ q̄ñocũq̃ dicunt̃, sed ꝯtria lꝫ opponant̃, non tñ ꝯuertunt̃ ad alia. Nã bonũ nõ dr̃ mali, nec ecõuerso malũ boni, sed solũ sunt inuicẽ cõtraria. Veꝝ obseruãdũ est ne ab his q̄ ad aliq̄d p̄ficiscamur in oppositionẽ ꝯtrarioꝝ. naꝫ quę ad aliq̄d sunt non erãt oppugnãtia inter se, neq̃ vnũ alterius vicissim destructiuũ, sed magis sola diuersitate positiua intercedẽte simul existit oppositio, nã scia ad scibile hꝫ oppositionẽ s̄m ipm ad aliq̄d simul existentẽ, sed ad ignorãtiã hꝫ oppositionẽ repugnantẽ ⁊ non potẽteꝫ simul ordinari cum scia. nã scia nõ dr̃ ignorãtię, sed scibilis scia ⁊ ignorantię ꝯtriũ. Vnde opꝫ oppositionẽ eoꝝ quę sunt ad aliq̄d intelligere q̄ ipsa sit collectiua subiectoꝝ cum quadã oppositione q̄ accipit dr̃iã ex his q̄ inuicẽ dicunt̃ ⁊ nõ sunt eadẽ. Nã ob id cõtraria sese mutuo expellunt, sed q̄ sunt ad aliquid opposita colligũt diuersitatẽ ex mutua inter se congruitate, quocirca q̄dã sunt q̄ magis insinuãt diuersitatẽ, ceu duplũ ad dimidiũ, ⁊ quędaꝫ minus vt scia ad scibile, quędã v̄o vl̄r fere nõ isinuãt diuersitatẽ, vt ea q̄ sunt inuicẽ ęqualia, itaq̃ quęcũq̃ oppositioneꝫ hñt ad aliq̄d dicũtur opposita, q̄tenus sunt eoꝝ q̄ sunt ad aliq̄d, ceu maius hoc ipsum q̄d dr̃ oppositi dr̃, ⁊ idẽ est respectu huius maius, ⁊ respectu alterius minus, quocirca neq̃ talis oppositio, neq̃ repugnãs est, rectũ aũt .s. verberare ad supinũ .s. verberari opponit̃ vt ad aliq̄d. Vnde ẽt Arist. facere ⁊ pati suscipere ꝯtria asserẽdo tradit ipsa nõ esse inter se ꝯtria, sed in vtroq̃ illoꝝ ostẽdit̃ ꝯtrarietatẽ eẽ, ceu cuꝫ aliq̄d albũ facit vel nigrũ efficit, ⁊ cũ aliq̄d fit album vel nigrũ. Veꝝ Andronicus nõ solũ opposita, sꝫ ẽt ꝯtraria eẽ facere ⁊ pati asseruit. Et h̄ aũt aduertendũ est q̄ ea q̄ ad aliq̄d inuicẽ dicunt̃ h̄ mõ sunt opposita, sed ꝯtraria, quatenus ꝯtraria .i. ꝯtẽta ceu albũ ⁊ nigrũ inuicẽ non dicũtur. Egdeꝫ ipsuꝫ ꝯtrariũ ⁊ nõ ea q̄ cõtinent̃ ab ipso dr̃ aliq̄d, sed nõ q̄tenus ꝯtraria. Nã ꝯtraria sese inuicẽ introducũt ⁊ simul subsistũt in vniuerso, ⁊ huius rei cã forte est ipsa cõis existẽtia ꝯtrarietatis in ꝯtrarijs. At Nicostratus putat ostẽdere q̄ ꝯtraria adinuicẽ dicãt̃ ⁊ argumentũ efficit non ab his quę sub ꝯtrario ꝯtinent̃, sed ab ipso ꝯtrario. Equideꝫ in oĩb⁹ scimus q̄ aliud est vnũquodq̃, ⁊ aliud est q̄d sub ipso ordinat̃ ⁊ participat ipso, sicut ęquale est de numero eoꝝ quę sunt ad aliq̄d, sed q̄ continent̃ sub ipso qualia sunt in quibus est ęquale, hic igit̃ ẽt ꝯtraria ipsa simul sunt ad aliq̄d, sed ea quę participãt cõtrarijs sunt cõtraria sub ipsis ꝯtrarijs. Sed mirũ est q̃ñ cõtraria quatenus cõtraria nõ sunt ꝯtraria, sed ad aliquid. nam si simul q̄ ꝯtraria sunt inest ipsis ad aliquid miruꝫ non est, sed si entia cõtraria penitus nõ sunt ꝯtraria, quatenus cõtraria sunt, mirũ videt̃. Nisi forsitan mirũ nõ est si ꝯtraria inuicem simul existũt s̄m cõem ⁊ vnã proprietatẽ ⁊ s̄m vim separãdi ⁊ oppugnãdi efficiũt participãtia esse opposita, naꝫ segregatio ⁊ oppositio cũ vna sit ad seipsam est vnica, sed participãtia oppositione ⁊ segregatione inter se sunt separata. Sꝫ de his hęc dicta sint. Postremo adducẽs exẽpla affirmationis ⁊ negationis nõ totas ꝑpositiones, sed terminos qui sunt prędicata posuit, q̄ s̄m ipsos ꝑpõnes specificant̃ ⁊ determinant̃ mõ negatiua particula p̄dicato adiciat̃, sed procedendũ est ad ea quę sequũtur.

¶ Quęcũq̃ autem cõtrariorum talia sunt, vt in quibus nata sunt fieri, vel de quibus prędicari, necessariũ ipsoꝝ alterum inesse. horum nullum est intermediũ. quorum autẽ non necessariũ alterum inesse, horum est aliquid intermedium semper, velut ęgritudo ⁊ sanitas in corpore animalis nata est fieri. ⁊ necessarium alteruꝫ eorũ inesse in corpore animalis, vel ęgritudinẽ vel sanitatẽ. ⁊ impar autem ⁊ par de numero prędicant̃, ⁊ necessarium alterũ inesse numero, vel par vel impar. ⁊ nõ est hoꝝ aliq̄d intermediũ. neq̃ ęgritudinis ⁊ sanitatis. neq̃ imparis ⁊ paris. Quoꝝ aũt non necessariũ alteꝝ inesse. horũ est aliquid intermediũ. velut nigrũ ⁊ albũ in corpore animalis nata sunt fieri, ⁊ non necessarium alterum horũ inesse corpori. nõ enim omne corpus album vel nigrũ est. vel prauum ⁊ studiosum. prędicatur quidẽ de homine est de alijs multis, non necessarium autem alterum ipsorum inesse illis de quibus prędicant̃. non enim omnia vel praua vel studiosa sunt. ⁊ est aliquod horuꝫ intermediũ, velut albi quidem ⁊ nigri fuscum ⁊ vitellinum, ⁊ quicũq̃ alij colores. praui autẽ ⁊ studiosi, q̄d neq̃ prauũ neq̃ studiosum. In quibusdã quideꝫ igitur nomina iacent intermedijs, velut albi ⁊ nigri, ⁊ fuscũ ⁊ vitellinũ, ⁊ quicunq̃ alij tales colores. In quibusdã autẽ non est promptũ nomine assignare q̄d intermediũ. negatione aũt vtriusq̃ extremorum intermedium determinatur. puta quod neq̃ bonum neq̃ malum, ⁊ neq̃ iustum neq̃ iniustum.

¶ Postq̃ dixit de oppositis ad aliq̄d, nũc dicere ꝑponit de ꝯtrijs, q̄ vtriusq̃ oppositoꝝ sunt ꝯtrię spẽs. Eqdem in habitu ⁊ priuatione dr̃ esse alteꝝ, ⁊ in affirmatione ⁊ negatione, ⁊ rõne ⁊ ꝯpositione totũ ẽ, merito igit̃ añ alia ꝯtria hęc ꝑposuit. Vñ aggrediẽs sermonẽ de ꝯtrijs mox drĩaꝫ ipsoꝝ ꝯ ea q̄ sunt ad aliq̄d tradidit. Nã ipsa nõ eo q̄ sunt alioꝝ .s. oppositoꝝ dicunt̃. Nã albũ nõ dr̃ ad nigrũ. Item differũt a reliq̄s oppositis, sicut diximus eo q̄ ambę species sint ꝯtrię. Porro deinceps drĩas ipsoꝝ ꝯtrioꝝ tradendo ait. Cõtrarioꝝ alia sunt imediata, quoꝝ alterũ necessario inest receptiuo vt sũt sanitas ⁊ ęgritudo, par ⁊ ipar. Nam pariter impar impariter par, quãuis aliquo modo aliqua intermedia amborũ .s. imparis ⁊ paris videantur esse, tñ ipsa sunt specie paria ⁊ immediata. Deinde Aristote. tradit nullum esse medium inter sanitatem ⁊ ęgritudinem, ⁊ asserit medietatem esse inter malitiam ⁊ virtutẽ tanq̃ Philosophus, q̄ medici cuꝫ circa ęgritudines cor

poꝝ diligēter versenť multa inter sanitatē ⁊ ęgritudinē, media ꝯsiderata in latitudine neutrius ꝯsistēciq;, sic ob ipsis appellate posuerūt. Itē sunt q̄dā ꝯ̄ria quę mediū quorū alteꝝ ex necessitate nō est in receptiuo, sicut album ⁊ nigrū quę hn̄t fuscū, rubeū ⁊ alios colores intermedios. Sed medioꝝ vel eoꝝ q̄ media hr̄e possunt, alia sunt quę plura hn̄t media q̄ forte plus distāt nā adinuicem, ceu in albo ⁊ nigro dictū est, nā multi sunt in medio hoꝝ colores, quędā ꝟo vnū solū mediū ob ꝓpinquitatē inter se habēt, ceu tepidū est solū mediū inter calidū ⁊ frigidū. Eadē ꝯ̄rioꝝ quę hn̄t media alia nomiata hn̄t media, ceu liquet in his q̄ diximus, ⁊ quędā inominata q̄ significant extremoꝝ negatione. Nā inter bonū ⁊ malū non est medium nominatū, sed explicať ꝑ negationē cū dr̄, neq; bonū, neq; malū est, quāq; iuniores imposuerit nomē hoc indifferēs. Itē neq; mediū inter iustū ⁊ iniustū noiatū est, sed negatione extremoꝝ noiať ⁊ pꝫ, qr quę cōsuetudini nota fuerunt, hęc ēt ꝯsuetū nomē sortita sunt, ⁊ q̄ ignota fuerūt consuetudini inominata. Deinde qr ex ꝯ̄rijs alia sūt in subiecto, vt albū ⁊ nigrū, nā hęc in corpore recipiunť ⁊ alia de subiecto dicunť vt par ⁊ ipar, nā hęc dicunť de numero tanq̄ de suo subiecto, quia dr̄iq; sunt ⁊ dr̄iq;, sicut ostēderat in sermone de sub̄a de subiectis spēb' dicunť. Vn̄ ea qbus dicit in qbus nata sunt fieri, vt significaret ea ꝯ̄ria quę sunt in subiecto, ⁊ qn̄ dicit vel de qbus pꝫdicať, insinuauit ea q̄ p̄dicanť de subiecto, nā quāuis numerus sit semꝑ in subiecto, tn̄ qn̄ subiectū non assumiť tunc par ⁊ impar de ipso numero vt de subiecto dicunť. Q̄d ꝟo sanitas ⁊ ęgritudo nō sint insint corpori ⁊ par ⁊ ipar numero, ex eo pꝫ q̄ sanitas ⁊ ęgritudo eidē corpi vicissim insunt, sed par ⁊ impar eidē numero nequāq; insunt. Veꝝ ꝯsiderandū est nunqd par ⁊ impar sint numeri differētię vel spēs numeri, nā si diffiniētes parē numeꝝ dicimus eū eē numeꝝ ꝑ mediū diuisū, itaq; ipse numerus par erit q̄dā spēs numeri cōposita ex gn̄e qd est numer' ⁊ aliq̄ dr̄ia, qn̄o igiť de numero di vt de subiecta, nā spēs nō diceret de gn̄e, tanq̄ de subiecto, qn̄ qn̄dē id qd dicit de subiecto illo sit cōius qd est de quo dr̄. Nisi quia forte nō p̄dicať par ⁊ impar, velut spēs de numero vt genus, sꝫ p̄dicať dr̄ia q̄ est diuisio in duo de numero pari tanq̄ de spē quā forte parē vocauit tanq̄ specificatiuā ipsi' numeri paris. Cęteꝝ qr verba Arist. iā explicata sunt videamus mō q̄ h̄ in loco clariores expositiones dicēdo elaborarūt. Porro Stoici q̄ summo studio circa logicē versati sunt ⁊ clari i ea facultate videnť attamē, in dius etiā i cōtrarijs ōndere q̄ Ari. dius occasiones tradidit in vno libro quē inscripsit de oppositis in q̄ ēt multitudo dubitationū difficilis admodū ē, quaꝝ exiguā ptē illi apposuerit ⁊ alia in introductione afferre nō est ꝯsentaneū. Vn̄ q̄ cōi ꝯsensu Arist. ⁊ Stoici de his tractarūt hęc dicēda sūt. Proinde potius adducať illa diffō ꝯ̄rioꝝ antiqua de q̄ supius mētionē fecim'. s. q̄ ꝯ̄ria ea sunt q̄cūq; in eodē genere plurimū adinuicē differūt, quā diffōnē Arist. dixit in libro de oppositis ipsā multiplr̄ examinādā, nā vtrū dr̄iq; essent ꝯ̄ria cōsiderauit ⁊ nunqd dr̄ia ꝯ̄rietas eē possit, ⁊ nūqd ois distantia sit ea qua plurimū aliq̄ differunt ⁊ nunqd idē sit h̄. s. plurimū remota cū h̄ plurimū dr̄ a. Itē ꝯsiderauit q̄ sit distātia ⁊ qn̄o intelligēdū sit ipm plurimū distare q̄ cū absurda apparēt, sumēdū est hoc. s. cū gn̄e vt sit diffinitio hęc cū opposita sunt q̄ plurimum distāt in eodē genere ⁊ adduxit in eodē libro q̄ huic ēt absurda accidant atq; si ꝯ̄rietas est ipsius diuersitatis aliqd atq; nūqd maxime diuersa sint ꝯ̄ria, vbi plura alia argumēta ⁊ dubitationes posuit. Veꝝ cum hac diffōne in sermone de quāto vsus fuisset, postq̄ notauit q̄ esset antiq̄ diffō Stoici accipiētes ipsā vsi sunt ea ōndētes debilitatē eius, tn̄ nitebanť prorsus soluere q̄ videbanť absurda eē. Nicostrat' ꝟo dānat eā, qr nō solū in eodē gn̄e sunt, sicut in colore albū ⁊ nigrū, ⁊ in sapore dulce ⁊ amaꝝ, sꝫ iustitia ⁊ iniustitia sunt ꝯ̄ria gn̄a, quādoquidē alia sit virt' ⁊ alia malitia q̄ sunt diuersa gn̄a. Atq; ipsa virt' ⁊ malitia quodāmodo in eodē gn̄e sunt. Nā habitus ⁊ qualitas est vtriusq; genus, ⁊ alio mō vtraq; sunt ex ꝯ̄rijs gn̄ib'. nam virtutis genus est bonū ⁊ iniquitatis malū, ⁊ bonū ⁊ malū videnť eē gn̄a. Nisi forte ēt hęc in q̄litate velut in gn̄e cōstituta sint. Verū tn̄ Arist. plerisq; in locis vr̄ bonū ⁊ malū non velut gn̄a, sed velut ęquiuocas voces ponere. Vn̄ hęc est magna pars eoꝝ q̄ Arist. in sermone de ꝯ̄rietatibus dubitauit. Porro dignū est in oib' talib' q̄ōnibus disputare, vt cōsueuerūt antiqui quāuis aliqua hęc descriptio suspecta sit, tn̄ vsu recipiēda ē qn̄ nō nocet eis, quorū grā in vsu recipiť, quocirca Ari. volēs in his q̄ disputata sunt de quāto ostēdere inferi' ad supius eē ꝯ̄riū visus fuit diffōne quā antiquiores assignarūt ob ꝯ̄rietatē q̄ est in loco, sꝫ hic in doctrina de ꝯ̄rijs nō vtiť ipsa itaq; supi' dicta ⁊ nō existīe sine suspitiōe his oib' modis Stoici vsi sūt ⁊ alijs diffōnib' de ꝯ̄rijs q̄ Ari. adamussim secuti sunt, cū ille dederit occasiōes illis in libro de oppositis q̄s tractauerūt in suis libris. nā existimauerūt ēt habit' eē ꝯ̄rios, sicut ipse Arist. seu prudētiā ⁊ iprudētiā, p̄dicata ceu prudēter agere ⁊ temere agē ac medietates, ceu tēperāter vel intēperāter. Veꝝ ipsos q̄les ⁊ aliq̄l'r se hn̄tes nō amplius eē ꝯ̄rios existimauerūt, sed solū ꝯ̄rio mō se hr̄e, ⁊ hūc esse huic aliq̄ mō ꝯ̄riū, sꝫ mediate dicūt prudētē iprudēti aduersari. Vn̄ si aliqn̄ dicimus hūc eē ꝯ̄riū huic admediatam facimus significationē, vt diū, itaq; ꝓprijssime in habitibus habitudinalib', actionib', ⁊ his pn̄tib' ꝯ̄rietates ꝯsideranť, sꝫ secūdario p̄dicabilia ⁊ secus posita vt ꝯ̄ria dicunť aliquo mō illis. Itē adducūt aliquo mō inter ꝯ̄ria prudēter ⁊ iprudēter, ⁊ vl'r in reb' ꝯ̄ria cōsideranť, ⁊ prudentia iprudētiaq; imediatę sic ꝯ̄ria dr̄ ⁊ nō hęc huic. Cū igiť hęc sit doctrina Stoicoꝝ videamus qn̄o ipsi ab Ari. traditione traxerūt, nā iste in libro d̄ oppositis iustitiā iniustitię ꝯ̄riā asserit ⁊ negat iustū esse ꝯ̄riū iniusto, sed ꝯ̄rio mō disponi, qd si hęc ēt ꝯ̄ria esse asserit dupl'r diceť ꝯ̄riū, aut enī s̄m se ꝯ̄ria dicunť, ceu virtus ⁊ malitia, motus ⁊ status, aut erāt ꝯ̄ria s̄m participationē ꝯ̄rioꝝ velut qd mouetť est ꝯ̄riū stanti ⁊ bonū malo in q̄ libro ēt docuit, cur quales nō dixit eē cōtrarios, nā cū s̄m participationē q̄les sunt differētes nō eodē mō diceť participās cū eo qd ꝑticipat, sꝫ poti' illo ꝑticipare, ⁊ hęc denoiatiua eē si forte fuerit tale ab ipsis, ceu ab albedine albū, cū igiť prudētia sit ꝯ̄ria imprudētię, nō itaq; participātes dicerenť cōtrarij, sed ꝑticipare ꝯ̄rijs. Q̄d si q̄s hęc vocet ꝯ̄ria inquit q̄ iste dꝫ distinguere dicēdo q̄ alia sunt simpl'r cōtraria, ⁊ alia sunt ꝯ̄ria participatione ꝯ̄rarioꝝ. Et cū esset possibile idē dici s̄m vocē simplicē ceu prudentiā ⁊ imprudētiā ⁊ ꝑ diffōnē ceu prudētia est peritia bonoꝝ ⁊ maloꝝ ac neutroꝝ, ⁊ iprudētia ignorātia eoꝝ q̄rūt vtrū sint solū ꝯ̄ria s̄ꝫ simplicia vel s̄ꝫ diffōnes. Porro Chrysippus instat ne forte appellatiua ⁊ simplicia sint solū ꝯ̄ria ⁊ non diffōnes nā multa in his ꝯplectimur cū articulis ⁊ cū cōiunctionib' atq; alijs ꝑtib' expositiuis quoꝝ vnūqdq; rōnē ꝯ̄rioꝝ extrinsec' assumet, q̄circa antiq̄ sunt ex Chrysippi schola prudētia iprudētiaq; eē ꝯ̄ria, ⁊ minime diffōnē diffōni. Itē faciētes relationē obijciūt diffōnes s̄ꝫ ꝯiugationē. Sꝫ hęc p̄us determinata sunt ab Ari. existimāt in ꝯpositū nō esse ꝯ̄riā diffōni ꝯ̄rij, ceu prudētiā nō eē ꝯ̄riā huic diffōni iprudētię. s. ignorantię bonoꝝ maloꝝ ⁊ neutroꝝ. Verū si opponereť diffō diffōni s̄m coniugationē

hȩ dicerent̃ ↄriȩ, qꝛ sunt de ↄrijs rebus ꝛ de his amplius ↄtenderet̃ φ rõ diffinitiua sit ↄria rõni si generi aliqd sue rit ↄriũ vel differentijs vel ambob⁹, ceu est boni diffõ q̃ forte est hȩc.s.cõmensuratio partiũ adinuicẽ, cui ↄriũ est incõmẽsuratio partiũ adinuicẽ ꝛ est ↄrietas in gñe, sꝫ alibi in differẽtijs, ceu albũ est color disgregatiuus visus, ꝛ nigrũ est color eiusdẽ cõgregatiuus. Naꝫ in his idẽ est genus ꝛ fm dñas est ↄrietas. Dicimus igit̃ quõ rõ rõni sit ↄria, ꝛ quõ rõnes significãtes subaꝫ erũt ↄriȩ. Sed hȩc satis hactenus ꝓducta sint ꝛ disputata. Sed cũ Arist. distinguat ↄria in ipsa mediata ꝛ imediata, ꝛ dicat illa esse imediata, quorum alterum ex necessitate inest ꝛ successiue, ꝛ vicissim insunt subiecto, modo nõ sint cõnãlia ei, ceu caliditas igni, sed talis rõ fu de accidẽtibus immediatis φ ↄria immediata sunt, quoꝝ alteruꝫ ex necessitate inest receptiuo, ꝛ mediata sunt illa, quoꝝ alteꝝ nõ ex necessitate inest. Verũ cuꝫ Arist. dicat media describi designariqꝫ ꝑ negatõeꝫ extremoꝝ ei Nicostrat⁹ ↄdicit qõ si negatio medij significat ẽt nõ bõ, ꝛ nõ equ⁹ medietatẽ significabit, inqt igit̃ opꝫ apponi hꝫ φ mediũ accipiet̃ in eodẽ gñe in quo sunt eius extrema. Sed pace Nicostrati non aduertit q̃ dicit qꝛ equus ꝛ bõ, neqꝫ extrema sunt, neqꝫ cõtraria. At sermo erat de extremis ꝛ ↄrijs. Verũ Ari. in libro de oppositis quȩsiuit nunqd si aliqs abiecerit alteruꝫ ex necessitate alterum accipit. Nisi forte sit aliqd intermedium eoꝝ vel nõ semꝑ, nã verã opinionẽ abijciẽs non necessario recipit falsam, neqꝫ is qui falsam abiecerit veraꝫ necessario accipiet, sed aliqñ ex hac opinione deflectent̃ penitus ad nullã opinionẽ vel in iciaꝫ transmutat̃. Equidẽ inter opinionẽ verã vel falsam nullũ est mediũ nec ignorantis neqꝫ scia, sunt etiam aliȩ dñȩ cõtrarioꝝ quas ipse inferius tanget. Verũ de his.s.mediatis ꝛ imediatis moxie mentioneꝫ fecit, qꝛ ex his affert discrimẽ inter cõtraria ꝛ opposita, naꝫ ꝓpositũ nõ ẽ pertractare singula opposita quȩ veniunt, sed solũ principalissima, vt ostẽdant̃ eoruꝫ dñȩ inter se. Declarabit igit̃ q̃tuor gña oppositorũ eẽ q̃ inter se differũt, ꝛ iaꝫ declarauit quõ differãt a ↄrijs ea q̃ sunt ad aliqd ꝛ qualr̃ hȩc ambo differũt ob alijs, ceu sũt ꝑuatio ꝛ habitus vbi ꝓpria singuloꝝ ponẽdo, tũc omnẽ dictã ad ea quȩ sunt opposita fm affirmationẽ ꝛ negationem demõstrabit. Postremo vtile erit ẽt dicta Architȩ afferre de dña ↄrioꝝ quȩ sic se habẽt. Diuidũtur aũt oppositiones in diuersas spẽs abinuicẽ, nã ↄrioꝝ alia sunt imediata, alia ꝯo habẽt mediũ, nam inter sanitatẽ ꝛ morbum nullũ est mediũ, silr̃ inter quietẽ ꝛ motuꝫ, ꝛ inter vigilantẽ ꝛ dormientẽ, ac rectũ ꝛ curuũ, neqꝫ aliã ↄrietatem ponemus, sed inter multũ ꝛ paucũ intermediũ est mensuratũ ꝛ mediocre, ꝛ inter vocẽ acutã ꝛ graueꝫ cõsona, ꝛ inter velox ꝛ tardũ equȩ velox, ꝛ inter magis ꝛ minus ȩq̃le. Vnde vĩr inter maxime necessario necessariũ est circa suscep tiuũ vnã esse ↄrietatẽ quȩ non suscipiant medium. Nã inter sanitatẽ ꝛ morbũ nullũ est mediũ, qñquideꝫ necessariũ sit, vt oẽ aĩal ȩgrotet, vel sanus sit, neqꝫ vigiliȩ ꝛ somnus habent mediũ, qñquidẽ necessariũ sit, vt oẽ aĩal sit, vel euigilans, vel dormiẽs, silr̃ inter quietẽ nõ est medium cũ necessariũ sit, vt omne aĩal vel quiescat vel moueat̃ quȩ cum sint necessaria maxime nõ est necessarium vt ambo, vel alteꝝ ipsoꝝ sit circa receptiuũ ipsius qñ suscipiũt medietatẽ, nã mediũ inter albũ ꝛ nigrũ est fuscuꝫ, ꝛ necessariũ non est vt oẽ aĩal sit nigrũ vel albuꝫ, sic ẽt inter magnũ ꝛ paruũ mediũ est ȩquale, ꝛ nõ est necessariuꝫ vt oẽ aĩal vel magnũ vel paruũ sit, ꝛ inter durum ꝛ molle mediũ est qõ bene percipit̃ sensu tactus, vel non necessariũ est vt oẽ aĩal sit durũ vel molle. Itẽ ↄrioꝝ sunt adhuc tres dñȩ qm̃ aliqua opponũt̃ vt bonũ malo, vel sanitas ȩgritudini, ꝛ aliqua opponunt̃ vt malũ malo, ceu auaritia ꝓdigalitati, ꝛ quȩdaꝫ vt neutrũ alteri, velut albũ nigro, ꝛ graue leui. Itẽ ↄrioꝝ alia adueniũt in gñib⁹ generũ, nã bonũ est ↄriũ malo, nã genus bonũ est virtutũ ꝛ malum iniquitatũ, ꝛ quȩdã adueniũt in gñatione spẽꝝ, nã virt⁹ malitiȩ est ↄria ꝛ genus. Eqdẽ virtus est prudẽtiȩ ꝛ tẽperantiȩ, malitia aũt iprudẽtiȩ ꝛ intẽperãtiȩ est genus, ꝛ hȩc sũt ↄria in spẽbus, nam fortitudo ↄria est timiditati, ꝛ iustitia iniustitiȩ, qõ si iustitia ꝛ nõ iniuria sunt spẽs virtutis, ꝛ iniuria ꝛ impunitas sunt spẽs malitiȩ, igit̃ prima gña q̃ sunt ẽt genera generũ nominamus. Verum suscipiunt ẽt diuisionẽ qm̃ quȩdã sunt extrema spẽs ꝛ ad sensum relata, q̃ nõ solũ sunt genera, sed ẽt spẽs. Nã trigonũ est ortogoni ȩquilateri ꝛ scalenoni genus est, sed horũ spẽs. Sed in his alia quoqꝫ sunt q̃ Aristo. assignationi cõueniũt. Veꝝ vltimus dña ꝑ quã aliq̃ sunt ↄria in gñibus generũ, ꝛ aliq̃ generibus specierum, ꝛ aliqua in spẽbus forte ab ipso Aristote. in his pȩtermissa est, perinde ac non sit huic negotio opportuna. Sed sermo cõuertẽdus est ad tertiã oppositionẽ eorum quȩ est fm habitum ꝛ priuationem.

℃ Priuatio autẽ ꝛ habitus, dicit̃ quidẽ circa idẽ vt visio ꝛ cecitas circa oculũ. vlr̃ autẽ dicere in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicit̃ vtrũqꝫ ipsoꝝ. priuari aũt tunc dicimus vnũquodqꝫ susceptiuoꝝ habitus, qñ in quo natus est existere, ꝛ qñ natum est habere, nequaq̃ extiterit. edentulũ eniꝫ dicimus, nõ qõ non hꝫ dentes. ꝛ cecũ nõ qõ nõ hꝫ visum. sed qõ non hꝫ qñ natum est hr̃e. Quȩdam enim a natiuitate neqꝫ dentes neqꝫ visum habent. sed non dicitur edentula, aut ceca. priuatum autẽ esse, ꝛ habere habitũ, non est priuatio ꝛ habitus. habitus quidẽ enim est visus, priuatio autẽ cecitas. habere autẽ visum non est visus. neqꝫ cecuꝫ esse cecitas. priuatio eniꝫ quȩdam cecitas est. cecum autẽ esse priuatuꝫ esse non priuatio est. adhuc si esset idem cecitas ꝛ cecum esse, prȩdicarentur vtiqꝫ ambo de eodem. sed cecus quidẽ dicit̃ homo. cecitas aũt non dicitur homo. opponi autẽ ꝛ hȩc videntur priuatum esse ꝛ visuꝫ habere. vt priuatio ꝛ habitus. modus enim oppositionis idem. sicut enim cecitas visui opponit̃, ita ꝛ cecum esse ei qõ est visum habere opponitur.

℃ Adducit 3ᵃᵐ spẽꝫ oppositioꝝ fm ꝑuationẽ habitũ q̃ ꝑcedit nãlr̃ oppositionẽ q̃ est iter affirmationẽ ꝛ negationẽ, qꝛ hȩc hꝫ subsistentiã in rõnib⁹ tm̃, illa ꝯo est in reb⁹. Priuatio itaqꝫ multipliciter dr̃ ꝑ illa est priuatio q̃ est omno quȩdã absentia de qua nõ mentionẽ efficit, q̃ qdẽ absentia est eius qõ natũ est hr̃e, ꝛ in quo natuꝫ est hr̃e, ꝛ qñ natum est, ꝛ vbi natũ est esse, qm̃ nullus dicet parieteꝫ eẽ cecũ, qm̃ neqꝫ penitus natus est videre, sed ꝛ qñ aptuꝫ natũ est, qꝛ catulos modo genitos nemo dicet eẽ cecos, qm̃ nõ dũ nati sũt videre, silr̃ nemo pueros modo genitos fatebit̃ eẽ edentulos, qꝛ nondũ dentes habent. Cũ ergo dicit in quo hoc oppositũ est vt propriã particulaꝫ accipiamus in qua sit habitus Non eniꝫ si aliquis oculos in pedibus nõ hꝫ, is dicet̃ esse oculis ꝑuatus, sꝫ si qs in ꝓprio loco non habuerit oculos, sed ipse breuiter cõprehendit

omnia

omnia per hec. Hoc qd quidem aptū natum, et simul de- clarat particulam nō qua fit habitus p hoc qd ait in quo natuz est. Itez tpe et locū et alia simul insinuat, quādo in- quit. qñ natū est existere, nā cū fuerit cōgruū habere, et ne- quaqȝ habuerit, tūc in puatiōe eē dicit, quocirca nōnulli huic sermoni de puatiōe addūt h qd ēt aptū natū est. Naz eos dicimus sine collo q sunt breuis colli, qūs nō sm na- turā hñt collū. Itē in malū punicū puatū accinis dicim⁹, qz miores accinos hz quā zueniat naturę. Vñ ea q̄ sz na- turā deficiunt et obtusa sunt eadē dicimus hēe totalē pri- uationē. Itez dixit Aristo. qd habitus et puatio nō simplr circa idē versant, sz p hāc pticulā aliqd circa idez isinuat aliqd, sed qño dicit circa, nā ɜria circa idē sunt, siqdē idē sit susceptiuū ɜrioȝ, sed ɜria nō semp circa idē subtū nu- mero sunt, nā alia sūt alba, qa ps q̄dā est alba, velut dex- tra, vbi nihil phibet vt alia pars nigra, ceu ps circa pu- pillā, sz h fieri nō pōt in puatiōe, qa in qua pte est habi- tus in eadē est puatio, et h merito. Nam absentia solū est puatio, et necesse est ibi eē absentia alicu⁹ vbi id fuerat p- sentia eiusdē, sed cū spēs fuerint ɜrię nihil phibet aliqñ, vt in diuersis nūero subtis existētes rōnē ɜrietatis salua- re, itaqȝ ex dictis pz, qd q̄ hoc mō opponunt hñt quādaz silitudinē et dissilitudinē cū ɜrijs. Nā ɜria circa idē subie ctū fieri nata sunt, ceu circa idē sanitas, et egritudo ɜsant, qñqdē nō circa inanimata, sz circa aialia ɜsent. Eodem etiā mō puatio, et habitus opposita se hñt. Naz visus est circa aial et minime circa inanimata, igr ēt cecitas erit cir ca aial cū nemo diceret colūnā eē cecā. Vñ opposita sm priuationē et habitū hoc simile hñt cum ɜrijs, differūt tñ ab ipsis, vt diximus, qa ɜria q̄uis in eadē spē sint, nō tñ semp sunt in eadē pte spēi, sed q̄ opponunt sm puatiōez et habitū etiā in eadē pte eē opz. Deincepa ostēdit Arist. qd puatū eē vel puationē hēe nō est idē cū puatiōe, similr neqȝ hēe habitū cū ipso habitū, qd qdē ostendit ex eo qd visus est habit⁹, et tñ nō est hēe visuz, q̄re ēt hēe habituz, nō est habitus, silr quoqȝ cecū eē nō est cecitas, qd qdez ostēdit ex eo qd si idē eēt, de quo alteȝ pdicat ēt de eodē eēt alterū, sed alr fit. Naz hō dī cecus, sz cecitas non dī, et visuz hēe dī, sed nō dī eē visus. Veȝ hec argumenta vi- dent īter se differre, qa pmū ostēdit ppositū ex ipso eē, et sm ex ipso pdicari. Cū igr ostēdisset puationē nō esse id qd habz puationē, merito adiecit qd q̄uis diuersa sint sicut habitus opponit puatiōi, sic ēt hēe habituz et priua- tuz eē opponunt, et est idē modus oppōnis, quia etiam hec opponūtur sm relationē ad illa, et modus oppōnis qdē ē i pdicabilib⁹, sicut ēt in habitu et puatiōe. Nā sic ce- citas visui opponit, ita et cecū eē opponit ei qd est visuz hēe. Sz tot sufficiūt ad explicationē ɜboȝ Arist. Ceteȝ Iāblicus q̄dā aliquo mō tradit q̄ vident eē his difficilio- ra. Nam vnū cōe dogma est veteȝ et iunioȝ qd ea quę di- cūt sm puationē et habitū, nō sint ɜria quāuis antiq habi- tuz et puationē in genus oppōnis nō collocauerint, sicut Arist. fecit, qd ɜo res sic se habeat, manifestū fit si diui- serimus quot modis dicat habit⁹ et puatio de qb⁹ signifi catis oppositio sm puationē et habitū fiet. Dicunt itaqȝ qd habit⁹ vno mō dī act⁹ habētis, et ei⁹ qd hz. Nā habit⁹ ve stimēti eē dī, qñ alter hz, et ipz vestimētū ab ipso hñte ha beť, quo circa Plato ēt alicubi dixit habitū armoȝ eē in hñte arma, scdo ɜo modus habit⁹ dī qñ habem⁹ acq̄si- tas q̄litates factas pmanētes et nāles, siue sint sz artes, si ue sm scias qb⁹ habiles dicūt q participāt ipsis, et sm h habit⁹ dicunt et pfecte virtutes. Nā acceptio rōnis in his ɜsiderat. Itē habitus dī nālis pparatio qñ pmanens fue rit, sic qñ itelligimus corporales habit⁹ aiales, et virtutes et nā vel malitia in qbusdā, et nālem po^{am} dicit ipsa dici

habitū et huic puationē eē oppositā q̄ illi⁹ carētia. Sz qdā aiunt nālē po^{am} nō accepi in oppōne habit⁹ et puationis, sz magis dicta oppositio sm pmū signatū q̄ penes habi- tus noīata est, nā tradūt ēt Chrysippū sequētē Arist. ea appellare puatiua, q̄cūqȝ adueniencia nām ipsi⁹ hēe non simplr tollūt, sz qñ tollūt illd qd aptū natuz, et qñ aptum natū inesse videbat, sic pus diximus, et sic puatio opponi- tur habitui, q dī sm hēe, et nō solū q̄litatū puationis, sed etiā actionuz, ceu cecitas ē puatio actionis q̄ est videre, et claudicatio est puatio ipsi⁹ ambulatiōis. Itez alio mō dī puatio absentia ei⁹ qd pōt hñi, et cōsiderat q̄tenus est illius qd est in potētia, de qua Aristo. mētionē in physicis fec. Nam id qd pōt hñi, et qd potētia est nōdū extās in actu dī eē in puatiōe sui eē. Sz Iāblicus ait. forte nō est accipien da oppō puationis sm aliquod vnū signatuz ipsi⁹ habi- tus, sz sm oīa signata, Nā h modo erit pfecta oppositio oīum puationum ad oēs habit⁹, et h mō cōiter ad vnem- quāqȝ spēz erit opposita, ceu oppō hui⁹ puatiōis ad hūc habitū sm suū ppriū modū, nā penit⁹ si qs non hz, id qd natū est hēe, et qñ natū est is dicet eē in puatiōe, cū igitur multiplr dicat eē habit⁹ ēt moltiplr nō habitus et puatio erit. Est igr puatio alia pter nālem sm quā dicimur esse apti nati, et qñ apti nati, quā Chrysippus ɜsuetudinē vo- cat, nā q̄ caret tunica et calciamētis ac virtute nudā carē- tiā hec significāt, q̄ ēt isinuāt simul quandā, et qñ puatio- nē. Nā bouē sine tunica nō dicem⁹, neqȝ cū sum⁹ nudi in balneo dicemur eē sine calciamētis, neqȝ aues dicim⁹ eē sine virtute, neqȝ nos sil sumus cū eo qd est diē fieri, sed opz vt sil isinuat. Itē est assueti puatio, qñ aliqs assuet⁹ ē aliqd hēe, nā qñ fuerit aliqs assuefact⁹ prādere sm q̄dam ordinatā horā, si pterierit cōsuetudinē, et nō in tempe de terminato prandebit nō naturę, sed ɜsuetudinis regula delet et puat. Vñ sunt q̄dā q̄ puāt his q̄ nā isunt, et q̄daz q̄ sm ɜsuetudinē puant his in qb⁹ apta nata et consueta sunt eē. Vñ sepe puatio isinuat nō carētiā ɜsuetudinis, sz ɜueniētis, ceu qñ dī dormiētē nō cenare vbi isinuamus sil qd nō opportune se hz, neqȝ sm id qd fuerit in ɜsuetu dine. Est itē alio mō puatio eoȝ q equiuoce dicunt, nam qñ aliqd gen⁹ nō totū aptū natū est eē aliqd puatū eē di- cimus illd qd aptū nō ē aptū natū hēe, sic plātas dicim⁹ eē sensu puatas, q2 nō sunt natę hēe sensuz. Itē illa puata eē dicunt, qñ in eodē gñe aliq̄ sunt nata hēe aliqd, et aliq̄ nō sunt nata hēe. Vñ ea nō sunt nata hēe, sic talpa in gñe aialiuz nō est apta nata hēe visum, et h magis asserim⁹ in his q̄ p violētiā asserunt. Veȝ puatio ppe dī in his quę sunt nata hēe aliqd, et nō hñt, aut qñ nata sunt hēe, et quā- do ɜsueuerūt, et instituerūt hēe, et tūc nō possidēt, et h mō puatio est opposita habitui, et talis oppō in his vocat sz habitū et puationē. Architas ɜo triplr puationē diuidit dicēdo puatio, et puatū esse dī triplr, aut qa nullo mō hz, ceu cecū nō hz visuz, et mutū non hz vocē, et carens disci- plina nō hz sciam. Itē puatū dī qñ nō bñ habz aliqd, ceu q nō hz bonū auditum difficulter audit, et caligāe oculis difficulter vidit, et tertio mō nō hz qualitas rei, ceu id qd hz paruos pedes, et qd ex ille vocē hz. Preterea sciēdum est, qd aliqñ nō puatiua noīa signant puationē, ceu lopia indicat pecuniaȝ puationē, et cecus puationez visus, ali- qñ ɜo puatiua noīa non signant puationē. Nā imortale cū figurā dictionis hēat nō signat puationē, nō enī i eo qd aptū natū mori vtimur h noīe imortale. Eqdē cōfu- sio magna est insta voces priuatiuas, nā /a/ et ara in gręco aliqñ signant negatiōes, vt aycos .i. sine domo, aliqȝ autē copulant hę pticulę ɜria et ɜria signant, nā sic fortitudi- ni timiditas ɜria est, ita ēt iustitia iniustitię ɜria est, sepe etiā signant malū, vt ipendēs, vel qd malā vocē hz. Item

negatiões significant ꝑ priuatiuas voces, sic dicta indifferẽ, tiã, vtile ⁊ inutile, ⁊ id gen⁹, sepe et numero plura significant, vt negatio ⁊ priuatio contrietas significat ab his, ceu qñ dicunt sine voce, hec quidẽ cũ sint diuersa contraria significant, vt temporis expers significat, sꝫ aliqñ nullã priuatiuũ insinuat, ceu boni tati negatia est contraria, ⁊ aliqñ priuatio insinuat, vt malitia ⁊ sine malitia. Cũ ergo magna sit vocũ enormitas Chrysipp⁹ tractauit de ipsa in his q̃ dicunt de priuatiuis. Sꝫ Aristo. propositũ conueniẽs nõ erat de his agere, sꝫ solũ tractare de his q̃ sm habitũ ⁊ priuationẽ dicunt. Vñ si plura contraria e negatiua dicunt priuatiue, tñ opꝫ priuatiuas habituũ oppositiones sm conueniẽtẽ modũ accipe opꝫ. Vñ accipiendus est habit⁹ in oppõne cũ ꝓpria priuatiõe. Ergo quidẽ talis habitus ⁊ opposita sibi priuatio sit, circa idẽ subiũ, sed nõ sic sicut circa oculũ cecitas, ⁊ circa quẽ et visus versat.

⸿ Nõ est aũt ꝙ sub affirmatiõe ⁊ negatione, affirmatio ⁊ negatio. affirmatio quidem enim est oratio affirmatiua. negatio aũt oratio negatiua. Eoꝝ aũt que sub affirmatiõe ⁊ negatiõe nulla est oratio, sed res. dicunt aũt ⁊ hec opponi inuicẽ vt affirmatio ⁊ negatio. etenĩ ⁊ in his modus oppõnis idẽ. vt enim vtiqꝫ affirmatio ad negatiõeꝫ opponit, velut sedet ad nõ sedet. ita ⁊ que sub vtroqꝫ res opponitur. s. sedisse ei quod est non sedisse.

⸿ Cũ ostẽdisset ꝙ aliud est habit⁹, ⁊ aliud est hr̃e habitũ, ⁊ aliud est priuatio, ⁊ priuationẽ hr̃e, ⁊ tñ id qd̃ hꝫ habitũ, ⁊ id qd̃ hꝫ priuationẽ sub eadẽ oppõne q̃ est inter habitum ⁊ priuationẽ ponunt, qd̃ quidẽ psuadet exẽplo, nã res ꝑ affirmationẽ significata nõ est affirmatio, ⁊ res ꝑ negationeꝫ negata nõ est negatio, quãquidẽ affirmatio ⁊ negatio sint orationes, ⁊ ea q̃ ab ipsis significantur nõ sint orones. Verꝫ quãuis nõ eadẽ sint, tñ sub eadẽ oppõne ponunt q̃ ẽ affirmatio nis ⁊ negatiõis, similr et q̃ hñt habitũ ⁊ priuationẽ sub oppositiõe habit⁹ ⁊ priuatiõis ponũt, nã qñ Socratẽ sedẽtẽ meditemur q est aial rõnale, sic ipsaꝫ rẽ cõprehẽdim⁹ ⁊ oro q̃ dicit Socrates sedet ex noie ⁊ verbo cõposita alia est ab ipsa re, itaqꝫ siue ꝓpõnes subsistũt i vocib⁹, siue in intellectib⁹. siue i ipsis ↄceptib⁹ icorporeis differũt, tñ a corporib⁹ q̃litate formatis. Vñ vt ꝓpõnes dicũt opponi, vt affirmatio ⁊ negatio, sic et ⁊ ipsa opponũt sm eũdẽ modũ sub ꝓpõnib⁹, Sꝫ nullus dicet Socratem sibimet opponi, aut nõ fieri oppõnẽ de altero, sꝫ sm actũ ei⁹, qd̃ est sedere ⁊ nõ sedere, quoꝝ oppõ fit sm oppõnẽ negatiõis, q: vnũ istoꝝ significatoꝝ alterũ vicissim tollit, huic et contradictio opponit ⁊ ecõuerso, q: orones sunt tales, sic res inuicem sese tollũt, ⁊ fit ꝓportio sm eundẽ modũ. s. vt res significata ad significatũ, ita oro significantis ad significanteꝫ, ⁊ ecõuerso, ⁊ si significata vocib⁹ opposita accipiamus. Ergo quidẽ hec sunt rõnales cõceptiones q̃ de Socrate sedẽte, vel nõ sedẽte fiũt, ⁊ hec similr sm affirmationẽ ⁊ negationeꝫ opponi dicuntur. Etenĩ hec sub affirmatiõe ⁊ negatiõe sunt. Ceterum cũꝫ hactenus ostẽdisset q̃ sunt opposita vt habitus ⁊ priuatio, deinceps subiũgit q̃b⁹ differat hec oppositio ab oppõne ad aliqd, ⁊ primo declarãdo quõ oppõ contrarioꝝ differat ab his que sunt opposita, vt ad aliquid, hec subiungit.

⸿ Quõ aũt priuatio ⁊ habitus, nõ opponunt vt ad aliqd manifestũꝫ. non enĩ dicit ipm qd̃ est oppositi. visus enim nõ dicit cecitatis visus, neqꝫ aliter vllo mõ ad ipm dicitur. Similr autẽ ⁊ cecitas nõ dicit cecitas visus, sed priuatio quidem visus cecitas dicit, cecitas aũt visus non dr̃ neqꝫ visus cecitatis, adhuc que ad aliqd oĩa ad conuertẽtiã dicunt, quare ⁊ cecitas siquidem esset ad aliqd conuerteret vtiqꝫ, ⁊ illud ad quod dicitur, sed non cõuertitur, non enim visus dicitur cecitatis visus.

⸿ Cũ quattuor sint oppões differẽtes adinuiceꝫ oẽs differẽtie sex sũt. Naꝫ q̃cũqꝫ vniuersalr differũt eoꝝ nũerũ opꝫ multiplicare ꝑ ꝑ numerꝫ ꝓximũ vnitati ⁊ numeri sic facti accipe medietateꝫ, ⁊ tot dicere differentias esse hic oppositio igit eoꝝ q̃ ad aliqd differt ab ea q̃ est, velut contrarioꝝ, ⁊ ab ea q̃ est, v. habitus ⁊ priuatio opposita, ⁊ ab ea que ẽ vt affirmatio ⁊ negatio. Nã tres ab vnoquoqꝫ fiũt habitudines cũ tria sint, atqꝫ est habitudo, quocirca multiplicauim⁹ numerꝫ a pri⁹ in ipsis preter vnitatẽ. Rursus et contrarioꝝ oppositio differt a reliqs, quẽadmo᷑ habit⁹ ⁊ priuatio differt a reliqs duab⁹. Naꝫ dũa iã accepta est contraria eis q̃ sunt ad aliqd, sũt igit quinque dũe ⁊ tãdeꝫ vt habitus ⁊ priuatio dr̃ ab ea q̃ sm affirmationẽ ⁊ negõneꝫ dr̃. Nã due aliaꝝ duaꝝ oppõnũ iã accepte sunt, vt nõ bis he due accipiãt aliqñ nobis icohoãtib⁹ a primis, aliqñ a postremis, ob id medietatẽ nũeri eoꝝ q̃ i methodo accipiũt ex multiplicatiõe pducti accipe nobis pceptũ est. Cũ igit sm talẽ ordinẽ sint sex dñe facte, tñ Aristo. iuxta ipsas nõ pcedit, sꝫ ꝑ ostẽdit ꝙ ea q̃ sunt ad aliqd differũt a contrariis, vt diximus, nũc aũt ostẽdit quõ opposita vt habitus ⁊ priuatio differũt ab his q̃ sũt opposita vt ad aliqd, ⁊ deinceps quõ habit⁹ ⁊ priuatio differũt a contrariis. Deinde quõ affirmatio ⁊ negatio opponunt, ⁊ differũt ab his q̃ opponũt vt contraria, ⁊ ab his q̃ opponunt vt ad aliqd, atqꝫ ab his q̃ opponũtur vt habitus ⁊ priuatio, ⁊ sic sex tradit dñas sumẽdo initiũ a scdis modis l quinque dñtijs ⁊ nõ a primis vt nos fecim⁹. Nũc igit ostẽdit quõ q̃ opponunt vt habit⁹ ⁊ priuatio differũt ab his q̃ vt ad aliqd opponunt, ⁊ efficit ꝓbationeꝫ ex diffõne ipsoꝝ ad aliqd, sic et prius fecit, qñ ea q̃ sunt ad aliqd segauit a contrariis. Dicit igit ꝙ ea q̃ sunt ad aliqd, ipsa ꝙ sũt oppositoꝝ dicũt, sꝫ visio cecitatis visus nõ dr̃, ⁊ h manifestũ est, quãquidẽ nec cecitas est visus cecitas. nã habit⁹ ⁊ priuatio vtrũqꝫ oculi ẽ. Quõ verbo cecitas nõ dicat visus cecitas sm ad aliqd 2⁰ argumẽto pbat. Nã si cecitas ad visum vt ad aliqd diceret, cũ q̃ sunt ad aliqd ad cõuertẽtiã dicunt, pfecto diceret et visus cecitati visus, sed nõ dr̃ ergo vt diximus differũt. Itẽ q̃ sunt ad aliqd sũt simr nã, sed habit⁹ ⁊ priuatio preter h ꝙ vnũ nõ ꝓfert ad alterũ vicissim et sese auferũt. Sꝫ cũ dixisset, visus enĩ nõ est cecitatis visus subiũxit, neqꝫ vllo mõ alr ad ipꝫ dr̃, quia ipsa contraria q̃tenus talia nõ dicebant eẽ oppositoꝝ. Ergo neqꝫ alterꝝ ad alterꝝ alr dicebat quã ipsa ad aliqd dicũt. Naꝫ contrariũ aliqd eidẽ dr̃ imo priuatio. quãuis nõ sit, neqꝫ dicat ad habitũ, tñ priuatio ipsi⁹ habit⁹ dr̃, habitus verbo nullo mõ dr̃ ad priuationeꝫ. His itaqꝫ ostẽdit ꝙ nõ solũ noie, sed etiaꝫ re oppositio habitus ⁊ priuationis, ⁊ ea que sunt opposita vt ad aliquid differunt. In sequentibus eãdem comparat ad oppositionem contrariorum.

⸿ Quõ autẽ neqꝫ vt contraria opponũtur, que sm priuationẽ ⁊ habitũ dñr, ex his palã. contrarioꝝ quidẽ enĩ quoꝝ nullũ est itermediũ, necessariuꝫ in quo nata sunt fieri, vel de qbus pdicantur ipsoꝝ alterꝝ inesse semꝑ. hoꝝ enĩ nullũ erat intermediũ, quoꝝ alterꝝ necessariũ erat suscepti no inesse, velut in egritudie ⁊ sanitate, ⁊ ipa

ri ⁊ pari, quoꝝ aũt est itermediũ aliqd nũq̃ necesse oi ineẽ alteꝝ, neq̃ eni albũ, neq̃ nigrũ necesse eẽ oẽ susceptiuũ, neq̃ frigidũ aut calidũ. hoꝝ eni itermediũ aliqd nihil ꝓhibet existere. adhuc aũt ⁊ hoꝝ erat aliqd itermediũ: quoꝝ nõ necessariũ erat alteꝝ ineẽ susceptiuo, nisi qb⁹ nã vnũ inest. vt igni calidũ eẽ. ⁊ niui albã. in his itaq̃ dterminate necessariũ alteꝝ ineẽ, susceptiuo. ⁊ nõ qdcũq̃ ɔtigit, neq̃ eni ɔtigit ignẽ frigidũ eẽ. neq̃ niuẽ nigrã. q̃re oi qdẽ nõ necesse susceptiuo, alteꝝ ipsoꝝ iesse. sed solũ qb⁹ nã vnũ inest. ⁊ his determinate vnũ ⁊ nõ qdcũq̃ ɔtigit. In priuatiõe aũtẽ ⁊ habitu, neutrũ dictoꝝ veꝝ. neq̃ eni semper susceptiuo necessariũ alteꝝ ipsoꝝ ineẽ. qđ eni nõdũ natũ est hẽe visum, neq̃ cecũ, neq̃ visuꝫ hñs dr̃. Quare nõ vtiq̃ erũt hec taliũ ɔtrioꝝ, quoꝝ nullũ est itermediũ. Sꝫ neq̃ quoꝝ est itermediũ aliqd. necessariũ eni vtiq̃ oi susceptiuo alteꝝ ipsoꝝ ineẽ. qñ eni iã natũ est hẽe visuꝫ. tũc aut cecũ aut hñs visuꝫ dicet. ⁊ hoꝝ nõ determinate alteꝝ. sꝫ qdcunq̃ ɔtingit. nõ eni necessariũ est, aut cecũ, aut habẽs visuꝫ eẽ. sed qdcũq̃ ɔtigit. In ɔtrijs aũtẽ quoꝝ est aliqd itermedium. nequaq̃ necessariũ erat oi alteꝝ ineẽ, sed qbusdã, ⁊ his determinate vnũ, ⁊ nõ qdcũq̃ ɔtingit. q̃re palã ꝙ ẜm neutruꝫ modoꝝ, vt ɔtria opponunt̃, q̃ ẜm priuationẽ ⁊ habitũ opponunt̃. Adhuc in ɔtrijs qdẽ existẽte susceptiuo, posẽ inicẽ trãsmutationẽ fieri, nisi alicui vnũ insit natura, velut igni calidũ eẽ. etenĩ sanũ põt egrotare, ⁊ albũ nigrũ fieri. ⁊ frigiduꝫ calidum, ⁊ ex studioso prauum, ⁊ ex prauo studiosuꝫ, posẽ est fieri. prauus eni ad meliora exercitia ductus, ⁊ rõnes, ⁊ si aliqd modicũ addat ad meli⁹ eẽ. ⁊ si qdẽ semel paruã additionẽ accipiat, manifestũ ꝙ ꝑfecte vtiq̃ trãsmutabiẽ. si valde multã additionẽ accipiat. semꝑ eni facilius mobilis ad virtutẽ fit. ⁊ si quãcũq̃ additionẽ accipit a principio. q̃re ⁊ verisiẽ ampliorẽ additionẽ ipm accipe. ⁊ h̃ semꝑ factũ ꝑfecte in ɔtriũ habituꝫ restituit̃ nisi tpe ꝓhibeat̃. In priuatiõe aũt ⁊ habitu, iposẽ inicẽ trãsmutationẽ fieri. ab habitu eni ad priuationeꝫ fit trãsmutatio. a priuatione autem ad habitũ impossibile, neq̃ enim cecus factus aliquis iterum vidit, neq̃ caluus existẽs comatus factus est. neq̃ edentulus existens dentes protulit.

¶ In his ostẽdit opposita ẜm priuationẽ ⁊ habitũ differre ab oppositis vt ɔtrijs atq̃ ab imediatis ⁊ mediatis, q̃rũ vtraq̃ necessario pᵃs accipit, vt ambo ostendat vtraq̃ ɔtrioꝝ ad alias opposiões, ⁊ ꝑ sequẽs opposiõẽ iter habitũ ⁊ priuationẽ ab imediatis ɔtrijs, de qb⁹ vtroq̃ mõ mẽtionẽ fecit. s. de his q̃ sunt in subiecto, ⁊ de his q̃ dicũtur de subiecto qñ dicit in qb⁹ nata sunt fieri, vel de qb⁹ ꝓdicant̃, ⁊ exempla de his q̃ sunt in subiecto attulit sanitatẽ ⁊ egritudineꝫ q̃ in corpore hñt, ⁊ exẽpla de his q̃ de subiecto dicunt̃ ddit impar ⁊ ipar de nũero, vel vt pᵃs dixi in duo media diuidi de pari nũero dici, nã spẽs nõ dicunt̃ de gñib⁹ tanq̃ de subiectis, sꝫ vñ de subiectis spẽbus ꝓdicant̃. Vñ opposita ẜm priuationeꝫ ⁊ habitũ ab his ɔtrijs vtroq̃ mõ segregantur, qꝛ hoꝝ semꝑ alteꝝ receptiuo ieẽ opꝫ. Nã semꝑ corpus/vel recte valet/vel egrotat, ⁊ numerus in spẽb⁹/ vel in duo diuidit̃/vel nõ diuidit̃, sed priuatio ⁊ habit⁹ nõ sic se hñt, qñqdẽ necesse nõ sit, vt semꝑ alteꝝ susceptiuo insit, qñqdẽ nõ simplr̃ opponebant̃, sꝫ qñ nata eidẽ inesse erũt. Nã catuli qñ nõdũ nati sunt hẽe visuꝫ neutrũ dicũtur, neq̃ visuꝫ hẽe, neq̃ ceci eẽ, silr̃ ẽt pueri cũ nõdũ nati sunt hẽe dentes, neq̃ dentes hẽe, neq̃ edẽtuli eẽ dicunt̃, sed q̃primũ nati fuerint hẽe tunc dicent̃ videre/vel ceci eẽ, ⁊ q dicent̃ dentes hẽe/vel edẽtuli esse, ɔtria itaq̃ sit penes ipꝫ semꝑ ⁊ ipm aliqñ. Nam imediata ɔtria pñ⁹ mox hñt distãtiã, sꝫ priuatio ⁊ habit⁹ nõ statim hñt distãtiaꝫ, sꝫ eo tpe quo aliq̃ aliqd hẽe nata sũt. Veꝝ si aliq̃ mox pñ⁹ habitũ hñt, ceu cũcta aialia hñt tactuꝫ q̃ si ɔtigit vt a pñ⁹ priuata sint ipso ⁊ priuationẽ in pñ⁹ habeãt, tñ h̃ mõ erit verũ in oĩb⁹, sꝫ forte in his q̃ a pñ⁹ apta nata sunt, sed oĩa imediata ɔtria a pñ⁹ haberi apta nata sũt, q̃re h̃ erit discrimen ꝙ oĩa imediata ɔtria sic se habeãt, sꝫ oppositoꝝ ẜm priuationẽ ⁊ habitũ, q̃dã a pñ⁹ sic se hñt, q̃dã vero alr̃, sꝫ in ɔtrijs mediatis nõ idẽ modus ẽt sit opposĩois hoꝝ ⁊ illorũ q̃ opponunt̃ ẜm habitũ ⁊ priuationeꝫ, qꝛ mediatoꝝ ɔtrioꝝ, nũq̃ necesse est vt alteꝝ insit receptiuo. Nãꝫ nec̃iuꝫ nõ est oẽ susceptiuũ albũ, vel nigrũ eẽ, nã ɔtigit flauũ eẽ. Itẽ neq̃ calidũ, neq̃ frigidũ, qñqdeꝫ fieri põt vt sit tepidũ, sꝫ in priuatiõe ⁊ habitu, aliqñ necesse est vt alterum sit. nã vbi primũ natũ fuerit hẽe, tũc nec̃io vel priuatũ est vl̃ hꝫ habitũ. sꝫ cũ mediatoꝝ ɔtrioꝝ, q̃dã sint quoꝝ alterũ ꝑ naturã inest vt igni caliditas, hec ẽt differunt ab oppositis ẜm habitũ ⁊ priuationẽ, qñqdẽ in his dterminate alteruꝫ insit, velut niui albedo ⁊ semꝑ ex nec̃itate, ⁊ cõstat vtrũq̃ ipsoꝝ. Eqdẽ in oppositis ẜm habitũ ⁊ priuationẽ nullũ determinate ⁊ semꝑ inest, sꝫ icertũ est aliqđ illoꝝ, nã nec visus nec cecitas dterminate euenit, ɔtria itaq̃ est iter opposita ẜm habitũ ⁊ priuationẽ, ⁊ ɔtria penes ipm semper ⁊ ipm aliqñ. Nã differũt ab ipsis imediatis ɔtrijs, qꝛ illoꝝ alteꝝ semꝑ nec̃io inest susceptiuo, ceu corp⁹ vel egrotet/ vel recte valet, sꝫ oppositoꝝ iter priuationẽ ⁊ habitũ non sꝑ ex necessitate alteꝝ inest in oĩb⁹ sic oppositis, sꝫ i qbusdã aliqñ h̃ fiat. Nã catulus neutꝝ hꝫ. Itẽ differũt ab imediatis ɔtrijs, qꝛ alteꝝ illorũ nãq̃ susceptiuo inest nec̃io, sed hoꝝ oppositoꝝ iter habitũ ⁊ priuationẽ nec̃io eorum alterũ inest qñ natum est inesse, ⁊ qñcunq̃ a principio aliqđ inest, sꝫ in illis h̃ sit qb⁹ vnũ inest ꝑ nãm. Iteꝫ differũt hec opposita ꝑ qñq̃ ⁊ dterminate, nã in illis semper alterũ oĩno sit. sed istoꝝ quorũdã aliqñ alteꝝ sit. Itẽ illoꝝ alteꝝ determinate inest, sed in his non determiate, sed qdcũq̃ cõtingit. Cũ ḡ dicat Aristo. ꝙ nec̃iuꝫ erat oĩ inesse alteꝝ, videt̃ h̃ qđ apponit̃ qbusdã obscuritatẽ facere, hoc. s. oĩ, sed nõ sic se habꝫ, sed per illud planam distinctionẽ inuit, qñqdẽ in qbusdã necessariũ sit vt vnum ɔtrioꝝ insit, qñ vnũ ɔtrioꝝ insitũ fuerit nãlr, qđ qdeꝫ non oĩb⁹ cõpetit. Sꝫ qđ dbm est si a natiuitate fieret visus in hoĩb⁹ semꝑ nõne in his ẽt erit habit⁹/vel priuatio semp, ⁊ sic ab imediatis ɔtrijs hec opposita nõ differrẽt. Verũ si qs dixerit ꝙ sic opponunt̃ vt ɔtria mediata q̃ non apta

nata sunt ſm habitū ꝛ ꝑuationē opponunt̃, nā neutrum ex necessitate inest, ſʒ in his q̄ apta nata sunt, ceu immediata alterꝫ inest ex necessitate. Soluit igit̃ hanc ꝛ hmōi oēs alias dubitatiōes apponendo alterꝫ ipsoꝝ dūaꝫ ꝛ dicendo q̄ ꝯria ꝑmutātur inuicē in receptiuo, nā habit⁹ ꝛ priuatiōes trāſmutari inuicē nō pñt, nā cecitas ex visu fit, sed ecōuerso minime. Vñ ꝯ̄ Chrysippus q̄rit an illi dicēdi sint ceci q dicūt albugine suffusi ꝛ possunt ope medicinę videre, ac ꝯ̄ hi in qb⁹ palpebrę clausę sunt, ꝛ tñ virtus iſtis existit q qdeꝫ assilant̃ ei q clausos hñt oculos, ꝛ ꝓhibent̃ videre ꝑ q̄dā velamē quo ablato non ꝓhibent̃ videre, quocirca neqꝫ a ꝑuatiōe i habitū talis trāſmutatio fit. Vñ Aristo. nūc accipit ꝑuationeꝫ q̄ q̄sqꝫ natus est cecus. Nā ex tali regressus non est ad habitū, nam alia ꝑuatio erat de qua in physicis mētiōeꝫ fecit quā asserit esse cāꝫ eoꝝ q̄ fiūt ꝑ accñs .s. cū ꝑuationē dixit, q̄ ē essentię absentia in prima mā eaꝝ formaꝝ q̄ in ipsa fieri possunt, vbi nihilominus ꝯsiderat priuatam formaꝝ ſm nāꝫ existē māꝫ ꝗnabiliū, ſʒ hic ꝑuatio in ꝯpositū iuxta dispōneꝫ ipsoꝝ ꝑ nām accepta est. Itē ꝑuatio sumēda ē ea q̄ ſm nāꝫ inest, nā opꝫ talē eē distincte a ꝑuatiōe ſʒ cōsuetudinē, q̄ngdē a ꝑuatiōe ſʒ ꝯsuetudinē velut a nuditate ad habitū regressus fiat, ceu ad vestimētū quo induimur. Verꝫ Arist. nūc mētiōeꝫ nō fecit de his q̄ penes cōsuetudinē sūt ꝑuatiōes, ſʒ de his q̄ sunt nāles, ꝛ in simplr̃ orbatis. Eqdeꝫ ait fieri trāſmutatiōeꝫ ꝯrioꝝ īter se quādo extiterit susceptiuū nisi ꝛ vnū alicui īsit ꝑ naturā, ceu igni calidū. Eqdeꝫ exēpla de talib⁹ accepit, ꝑrim ꝯcessa ꝛ manifesta, vt sanitatē ꝛ ęgritudineꝫ, partiꝫ ꝟo dubia, vt studiosuꝫ ꝛ prauū, nā vt ait qdeꝫ putāt studiosum fieri a prauo, ſʒ a studioso fieri prauū negat de qb⁹ alterꝫ adhuc tractat dicendo, nam si prauus ad meliora exercitia sese trāſferat ꝛ passim gradatimqꝫ adolescet in eo exercitio, tūc in fine maxie idone⁹ factus trāſmutabit̃, ꝛ ita euadet in ꝯriū habitū, nisi ꝑ tpꝯ īpediat̃, vel tpꝯ assumendo vel si interea moriet̃, vel oīno fiat senex. Naꝫ talis additioneꝫ ꝑfectā nō habebit, nā h in mō id Aristo. probauit. Sed Stoici eꝯrio nō ꝯcedūt id, nā aiūt virtutē nō eē amissibileꝫ, itaqꝫ aut Arist. accepit cōiter studiosum q nōdū ꝑfectas virtutes hꝫ, ſʒ eū q ſm indolē, vel meditationē etiaꝫ ꝑfectus est, aut accepit studiosuꝫ ſm solā rōnē, nisi forte sic moueri ad virtutē dixerit, vt superiorib⁹ dixit ad magnā passionē, vel ęgritudinem corporali cū oblinio fit, q̄a tūꝫ difficulter ꝛ nō facile hęc accidūt, nā ideꝫ ꝯ̄ in libris de morib⁹ testat̃ virtutē eē maxie ꝑmanēteꝫ. Veruꝫ illud qđ oīb⁹ accidit, h est. Nā si in ꝯriis cum fuerit receptiuū pōt fieri trāſmutatio eoꝝ adinuicē, nisi vnū īsit alicui ꝑ nām, sed cū habitu ꝛ ꝑuatiōe trāſmutatio fieri adinuiceꝫ nō possit ꝑ tet aliā eē oppōneꝫ ꝯrioꝝ ꝛ aliā ſʒ habitū ꝛ ꝑuationē. Itē illud manifestū fit q̄ neqꝫ ꝯriis immediatis, neqꝫ hñtib⁹ determinatū vnū ſm nām ea q̄ opponunt̃ ſʒ habitū ꝛ ꝑuationē eadē sunt. Sʒ his ꝑus sumptis facile Nicostrati dubitatiōes dissoluere possum⁹ qui tradit hāc dūaꝫ nō eē exacte assignatā, q̄ngdē neqꝫ ꝯria inuicē semꝑ trāſmutentur, q̄a studiosus prauus nō fit, neqꝫ eis ꝑuatio est intrāſmutabilis ad habitū, nā ex illuminato ꝛ armato ꝛ induto fiet obscurū inerme ꝛ nuduꝫ, ꝛ ecōuerso, ex ꝑuationib⁹ habitus fiūt, itaqꝫ absurdū ē hęc segregare ꝑ ea q̄ ambob⁹ cōiter īsunt, ꝛ hęc alteri tribuere ꝛ alia reliquo. Sʒ ad h facile dōm est q̄ recte accepimus virtutem amitti nō posse. Nā Theophrastus de trāſmutatione ipsi⁹ sufficiēter demōstrauit, ꝛ Arist. videt̃ nō humanuꝫ eē abijci nō posse. Itē Stoici in melācholia ꝛ occasiōib⁹, ꝛ letargijs, atqꝫ in pharmacis ꝯcedūt obiectionē fieri cū toto habitu rōnali, ꝛ ipsa virtute q̄ ꝯ maliciā nō est itroducta, ſʒ firmitate relaxata in quā veteres mediuꝫ habitū dicūt eē. Hęc itaqꝫ sic se hñt. Cęterū absurdū est ex priuationib⁹ ſm cōsuetudinē argumētari ꝑuatiōeꝫ in habitum trāſmutari vt ait, nā qđ nōdū prādet ꝛ inermis ē ſm ꝯsuetudineꝫ in ꝑuatiōe facile trāſmutat̃ ad habit⁹, q̄ngdē prādeat ꝛ armat⁹ fiat. Sʒ Arist. habitū ꝛ ꝑuatiōeꝫ accepit nō in his q̄ sunt ex ꝯsuetudie, ſʒ in nālib⁹ in qb⁹ ꝯ̄ ꝓprie oppō ſm habitū ꝛ ꝑuationē dī, itaqꝫ sic dicit Aris. vtimur aduersus Nicostratū, nā in libro de oppositis vt inqt. alię sunt ꝑuatiōes eoꝝ q̄ ſm nām dicunt̃, ꝛ alię eorū q̄ in ꝯsuetudie fiūt, ꝛ alię ꝑdicamētū, ꝛ alię quorūdam alioꝝ. Eqdeꝫ cecitas est ꝑuatio eoꝝ q̄ nā īsunt ꝛ nuditas eoꝝ q̄ sunt in ꝯsuetudie. Eqdē argenti ꝑuationes eoꝝ q̄ in vsu veniūt. Sūt ꝯ̄ alię plures ꝑuatiōes, q̄rū ꝑuationū ad habit⁹ nō est regressus, ꝛ q̄dā sunt q̄ruꝫ est regressus. Cū igit̃ multi sint modi ꝑuatiōis, ꝛ vnus sit ꝑuatiōis ſʒ nām q̄ est inter ꝯria ſm nām, itaqꝫ nō oportebat ex alijs modis rōnē ꝛ ſmonē Aristo. refellere. Vñ cōpletū sermonē de ꝑuatiōib⁹ ex libro Aristo. ꝛ Chrysippi haurire possum⁹. Verꝫ Iāblicus ꝯ̄ q̄dā scripsit q̄ sic se hñt. cuꝫ multiplr̃ ipm̄ hic dicat̃, vt iā ostēdim⁹ ꝑuatio extēditur ad oīa significata ipsi⁹ hic, ſʒ nō ampli⁹ ad oīa ꝯria. nā amissio forte ꝑuatio est, q̄re ꝑuatio hui⁹ mali nō fieret, q̄a neqꝫ ꝑditio mali vel nociui fiet, ſʒ boni ꝛ vtilis. Nō eniꝫ q ab ęgritudine vel paupertate liberat⁹ est dicet̃ ꝑuatus esse ęgritudie vel paupertate, ſʒ magis qui sanitate vel diuitijs spoliatus ē. Eqdē boni cecitas est ꝑuatio, nā visus est bonū, ꝛ nuditas est ꝑuatio idifferētis, q̄ngdē vestimētuꝫ sit indifferēs. Itē neqꝫ bonū neqꝫ malū, q̄a ꝑuatio nulla est bonū, ſʒ vel malū vel idifferēs. Itē bonorum ꝑuatio fiet vtiqꝫ vel oiuꝫ vel plurimoꝝ. Vñ Aristo. nō asserit eoꝝ bonoꝝ eē ꝛ elecudo ꝑuationē q̄ in oia sunt, nā nullus dicit aliquē eē iniustiā ꝑuatuꝫ, ꝛ asserēdo q̄ nullus aliegriar sclaꝫ subiūxit ab eadē ꝯceptiōe, itaqꝫ ꝑuatiōes fiunt magis diuitiaꝫ opiniōis honoris, ꝛ taliū ac maxie eoꝝ quę vocāt bona circa passiōes, quocirca ꝯ̄ misericordia ꝛ cōmiseratio plurib⁹ ꝑuationib⁹ isunt. Verꝫ Aristo. oppositionē nāliū ꝑuationū, nūc cōperauit ad oppōnē ꝯriorū. Sʒ hęc satis dicta sint. Deinceps trāsit ad oppositionem contradictionis assignando differentias ipsius ad alias oppositiones, ꝛ sic dicit.

Idē h° phy. vide in Simplicio quem traduximus.

¶ Quęcūqꝫ aūt vt affirmatio ꝛ negatio opponunt̃, manifestū q̄ ſʒ nullū dictoꝝ modorū opponunt̃. In solis eni his semꝑ necēiuꝫ. hoc qdē verū. h aūt falsuꝫ existere. neqꝫ eniꝫ in ꝯrijs necessariū semꝑ alterꝫ verꝫ eē. alteruꝫ aūt falsum. neqꝫ in his q̄ ad aliqd neqꝫ in habitu ꝛ priuatiōe, velut sanitas ꝛ ęgritudo ꝯriū, ꝛ neutrū vel verꝫ vel falsū ē. Silr̃ antē ꝛ duplū ꝛ dimidiū, vt ad aliqd opponūtur, ꝛ neutrū ipsoꝝ est vel verū vel falsum, neqꝫ ꝯ̄ quę ſm priuationē ꝛ habituꝫ dicta velut visus ꝛ cecitas. Totalr̃ igit̃ q̄ ſm nullā cōplōnem aliqđ dictoꝝ, neqꝫ verꝫ, neqꝫ falsum est. oia aūt dicta dicunt̃ sine cōplōne. Quinimo maxie videbit̃ vtiqꝫ q̄ tale, accidē in ꝯrijs dictis ſm cōplōnē. ęgrotare eni Socratē, ei qđ est sanū eē Socratē ꝯriū ē. ſʒ nō in his semꝑ necessariū alterꝫ qdē verꝫ, alterꝫ aūt falsuꝫ eē. existe qdē eni Socrate erit h qdē verꝫ. h autē

falsuȝ. nõ exñte ãt ãbo falsa. neqȝ. n. ęgrotare Socratẽ, neqȝ sanũ eẽ veꝝ est, ipso Socrate nõ exñte totalr̃. In priuatiõe aũt ꝛ habitu nõ exñte totalr̃, neutrũ veꝝ. exñte aũt nõ semꝑ q̃dẽ alteꝝ veꝝ. alteꝝ aũt falsum. visum enĩ hr̃e Socratẽ ei quod est cecũ eẽ opponit̃, vt priuatio ꝛ habitus. ꝛ existẽte q̃dẽ nõ necessariũ alteꝝ veꝝ eẽ vel falsuȝ. q̃ñ enĩ nõdũ natus est hr̃e, ambo falsa. nõ exñte aũt totalr̃ Socrate, ꝛ sic falsa ambo, ꝛ visuȝ hr̃e ip̃m, ꝛ cecũ esse ip̃m. In affirmatiõe aũt ꝛ negatiõe semꝑ, siue sit, siue nõ sit. alteꝝ erit falsuȝ, alteꝝ erit verũ. ęgrotare enim Socratẽ, ꝛ nõ ęgrotare exñte ipso manifestũ, ꝙ alteꝝ ipsoꝝ veꝝ, alteꝝ autẽ falsuȝ, ꝛ nõ exñte. Silr̃ ęgrotare q̃dẽ enĩ non existente falsum. non ęgrotare autem veruȝ. Quare in solis his erit vtiqȝ ꝓprium alterũ ipsoꝝ semper veꝝ vel falsum eẽ, quęcũqȝ vt affirmatio ꝛ negatio opponuntur.

¶ Quod itaqȝ hęc inter opposita sint, ꝛ ꝙ maxime opponãt̃ manifestũ est, nã inuicẽ sese maxime destruũt, ꝛ sil̃ eẽ non possũt. Nã vl̃is negatiua ꝑticulari affirmatiue, ꝛ vl̃is affirmatiua ꝑticulari negatiue opponit̃. Verũ Stoici putãt sola negatiua opponi affirmatiuis ꝛ d̃ñaȝ ipsoꝝ ad alios modos oppõnum plane traditur, eo ꝙ in sola ista oppõne s̃m ꝯdictionẽ altera ꝓpõnũ est vera, ꝛ altera est falsa. Vñ accipiũt ꝓpõnes q̃ ꝓpe opponũt̃, vt in li°de interp̃tatiõe determinat̃. s; in alijs oppositis hęc nõ diuidunt̃. Nã ꝯriorũ nõ est vnũ verũ ꝛ alterũ falsuȝ, neqȝ eorũ q̃ ad inuicẽ dicunt̃, neqȝ eoꝝ q̃ sunt s̃m priuationẽ ꝛ habitũ, alterũ dĩ eẽ verũ ꝛ alterũ falsuȝ, qd̃ q̃dẽ ꝑ exẽpla ꝑsuadet̃, ac ẽt ostẽsiue sic ꝑsuaderi põt, nam q̃ trib° modis opponũt̃ sine cõplexiõe dicũt̃, s; q̃ sine ꝯplexiõe dicũt̃, neqȝ verũ, neqȝ falsuȝ significant, q̃ñ q̃dẽ verũ ꝛ falsuȝ semꝑ in ꝓpõne sint, ꝛ ois ꝓpõ est oĩo, ꝛ oĩo in cõpl̃one quorũdã ꝯsist̃, ꝛ alioꝝ nullũ s̃m cõpl̃onẽ dĩ, s; simplicia sunt, velut albũ/nigrũ/duplũ/dimidiũ/visus/cecitas, itaqȝ illi tres modi oppõnis, neqȝ veꝝ, neqȝ falsuȝ idicãt. Deinde cũ dixisset, neqȝ in ꝯrijs semꝑ alterũ eẽ verũ, ꝛ alterũ falsuȝ nec̃io, ꝑ q̃dẽ nõ ita dixit, ꝙ nõ nec̃iuȝ tãq̃ ꝯrijs diuidẽtib° verũ ꝛ falsuȝ s̃m se, s; dixit qd̃ q̃dẽȝ deiceps notauit, videbit̃ vtiqȝ tale accidere, s. veꝝ ꝛ falsum diuidere in ꝯrijs dictis s̃m cõpl̃onẽ. E q̃dẽ talia sunt in q̃b° de eodẽ ꝯria ꝑdicant̃, velut Socratẽ ęgrotare ꝛ Socratẽ sanũ eẽ. Nã ęgrotare ꝛ sanũ eẽ sunt mediata ꝯria, ꝛ hęc s̃m res significant, ꝛ sunt solũ dictiões q̃ sic cõnectant̃ oĩo sit, ꝛ alia sit vera, ꝛ alia falsa, s; fieri põt, vt hęc ꝑmo, neqȝ ꝯria dicant̃, s; de eodẽ ꝑdicari ꝯria. Naȝ idẽ est ꝯriorum susceptiuũ. Si igit̃ ei° qd̃ est Socratem ęgrotare, ꝛ ei° qd̃ est Socratẽ sanũ eẽ, nihil est susceptiuũ, itaqȝ h̃ nõ erũt ꝯria, ꝛ si aliq̃s hęc ꝯria eẽ ꝯcesserit, tũc neutrũ sic se habebit, vt alterũ eoꝝ sit veꝝ, ꝛ alteꝝ sit falsuȝ, nã Socrate exñte hoc erit veꝝ, ꝛ h̃ falsuȝ, nõ exñte aũt ambo erũt falsa. Nã id qd̃ nõ est, neqȝ ęgrotare, neqȝ sanũ eẽ recte dicet̃. E q̃deȝ contradictio semꝑ diuidit veꝝ vel falsuȝ, siue Socrates existat, siue nõ existat, naȝ de nõ exñte hęc negatio vera est. s. Socrates nõ sanus, ꝛ hęc Socrates nõ ęgrotat. nam ęgrotare nõ est idẽ ei qd̃ est sanũ eẽ, sic̃ neqȝ nõ vidẽ non est idẽ ei qd̃ cecũ eẽ. E q̃dẽ de pariete veꝝ est dicere illuȝ nõ eẽ sanũ, neqȝ videre, ęgrotare aũt ip̃m ꝛ cecũ eẽ falsuȝ est. Hęc quoqȝ dicẽda sunt in habitib° q̃ hñt priuationẽ ꝛ habitũ s̃m cõpl̃onẽ, nã in his veꝝ ꝛ falsuȝ diuidi videt̃, nõ tñ vere diuidit̃, s; nõ existẽte ambo sunt falsa. s. vidẽ, ꝛ cecũ eẽ. S; exñte nõ est nec̃iuȝ alteꝝ q̃ñ ꝯseriuȝ nõ fuerit aptũ natũ suscipe, ceu in pariete, vel nõdũ aptũ natuȝ, ceu in catulo, s; in ꝯdictiõe, siue aliq̃d existat, siue nõ existat, ꝛ aptũ natũ sit nõ semꝑ alteꝝ veꝝ, aut falsuȝ est, sic̃ prius diximus. Hęc igit̃ diligẽter ostẽsa sũt, s; q̃ũ de Socrate dicim°. inq̃t. q̃ñ nõdum nat° est hr̃e visuȝ ꝙ ambo falsa sunt vidẽ. s. ꝛ cecũ eẽ. Nã sil̃ q̃ñ genitus est Socrates natus est videre ꝛ ꝯfestim in ipso est, vt verum sit h̃ aut falsuȝ. Veꝝ rñdẽt ad h̃ ꝙ Socrate in exẽplo ꝯrioꝝ ꝛ oppositoꝝ s̃m affirmationẽ ꝛ neg̃nẽ post ꝙ trãsijt ad priuationẽ ꝛ ad habitũ veꝝ ꝓ catulo visus fuit, ad quem ẽt refert illã determinationẽ de his q̃ a natiuitate neutrũ hñt dispõnẽ capiẽs ostẽdere oĩa eodẽ exẽplo ꝑinde ac h̃ magis scire faciat q̃ñ fuerit pol̃e. Proinde vt ꝯsueuit exẽpla ꝯtẽnit. Itẽ aiũt ꝙ forte neqȝ hõ a ꝑncipio habet visuȝ, sicut hȝ tactũ, neqȝ ipso viens mox videt̃ donec apiãt̃ palpebras obstetrix ꝛ ꝯtegat, s; s̃m tactũ mox cũ ꝯsanos due nerit i exteriorẽ aerẽ quẽ s̃ȝ tactũ tãget plorabit, qd̃ si de h̃ ꝯgruit dicẽ ꝙ statiȝ q̃ñ nat° ẽ ipse de ipso ambo falsa sũt, mãifestũ ẽ igit̃ ꝙ sola diuidũt vera vel falsa, q̃cunqȝ vt affirmatio ꝛ negatio opponũt̃, qd̃ sꝫ h̃ veꝝ est differt ab alijs trib° sp̃eb° oppositoꝝ, s; Stoici affirmãt ꝙ nullũ eoꝝ q̃ s̃ȝ neg̃nẽ dicũt̃ alicui ẽ ꝯriũ. Nã eẽt h̃ nõ virtuti ꝯria nõ virt° ꝛ malitię ꝯria nõ malitia cũ sub nõ v̇tute malitia, ꝛ pleraqȝ alia cadãt. Etenĩ nõ v̇tus de eq̃ lapide, ꝛ de oĩb° i q̃b° nõ ẽ v̇tus dĩ ꝛ sub ip̃a nõ malitia ꝛ nõ virtute atqȝ alije oĩb° h̃ cadẽt, erũt igit̃ oĩa vni ꝯria ꝛ eadeȝ virtuti ꝛ malitię ꝯria. Itẽ sic nõ v̇tus ꝯria ẽ malitię, s; nõ malitia ẽt accidet studiosis ꝛ prauis media ꝯria eẽ qd̃ q̃dẽ absurdũ ẽ maxie si eadẽ forẽt, ac nõ erit alterũ duorũ ꝯrioꝝ sub quo oĩa q̃ cadũt q̃litatis erũt, ceu sub v̇tute ꝛ malitia, s; sub suo q̃litatis ꝛ q̃lia tradũt, ceu sub virtute ꝛ nõ malitia, nã sub eisdẽ q̃litates ꝛ q̃lia ꝛ actiões, ꝛ qd̃ cũqȝ ẽ cadũt, s; h̃ nõ euidẽs ẽ. Hoc igit̃ mõ a Stoicis determinata sũt ꝯria ꝛ ꝯdictiõe opposita. Deiceps Nicostratus dãnat ẽt hęc ꝑinde, ac nõ sit ꝓpriũ eoꝝ q̃ s̃ȝ ꝯdictionẽ opponunt̃ diuidẽ verũ ꝛ falsuȝ, nã h̃ nõ solũ neqȝ oĩbus ꝯdictorijs inest nõ solũ q̃dẽ inest, q̃ ẽt oĩonib° q̃b° ꝑiuria atqȝ abiuramẽta fiũt inest ex nec̃itate vt alterum sit, ceu ꝑ Mineruaȝ h̃ feci, ꝛ ne ꝑ Mineruã feci. Itẽ ꝯuenie oĩonib° q̃b° mirãda pferunt̃ vt bon° pirata, ꝛ oĩonib° exprobatiuis, ceu prauus ẽ ꝛ nõ prauus est, igit̃ nõ solis ĩest h̃ ꝯdictorijs, imo neqȝ oĩb°. Naȝ ꝓpõnes ad futurũ tp̃s ꝯclinãtes, neqȝ vere sũt neqȝ false ob nãm ꝯtigẽtis, nã neqȝ erit classis. Veꝝ neqȝ non erit cũ vtrũqȝ eẽ possit. S; ad h̃ dicent rñderi posse ꝙ cũ q̃tuor sint opposita h̃ est ꝓpriũ vni° qd̃ nõ aduersus oĩa, s; aduersus tria tradidit. Nã cũ dixit q̃tuor vnũ diuidit veꝝ ꝛ falsuȝ nõ s̃m vnã vicẽ asserũt, s; h̃ in solis oppositis fecit, s; sine his fingunt h̃ soluta eẽ implicatiõib° diffõnis dignitas ꝯtinentis dignitatẽ q̃ ẽ de q̃libȝ/aut veꝝ/aut falsuȝ ẽ. Nã oĩo iurãdi nec vera nec falsa eẽ põt, s; vere iurare/vl̃ ꝑiurare/verisimile in iuramẽtis. E q̃dẽ in ipsis neqȝ verũ dici neqȝ falsuȝ põt, q̃ñ oĩa de veris aut falsis aliq̃s iurauerit. Itẽ oĩo admirãdi abũdat admiratiõe ꝑter dignitatem, ꝛ oĩo vituperãdi abũdat ꝑmanẽtia quę neqȝ vera ẽ, neqȝ falsa, s; sil̃is veris vel falsis. S; de sol̃ones Stoicoꝝ sint diligẽter iusta solertiã eoꝝ traditę. Veꝝ lati° s̃monẽ efficere opȝ, nã oĩo iurãdi ꝑ Mineruã, neqȝ veꝝ, neqȝ falsuȝ significat, s; semꝑ cõplexũ ꝓpõnis veꝝ vl̃ falsuȝ significat, nã si vera fuerit ꝓpõ facit recte iurare, s; nõ veꝝ dicere, nã ꝓpõ iã veꝝ hȝ, s; ꝯiũctũ cũ illa mẽtit̃ ꝛ cogit ꝑiurare

nō mentiri. Itē ōīo admirādi copulaē cōz ꝓpōne, ceu in sua bon⁹ pirata est, silr ēt ōīo vituperādi se hz cū ꝓpositiōes habuerint vez vel falsuz. Sz de ꝯdictiōib⁹ fm futurū ipse Stoici eadē ꝓbāt, q̄ ēt in alijs dixerūt, nā sicē de p̄ntib⁹ ⁊ p̄teritis opposita, ita ēt de futuris ⁊ partes ipsorū se hñbūt, nā aut ipz erit vez ē, aut ipz nō erit si opz ꝓpōnē verā vel falsaz eē, nā dterminanē fm eadē futura, ⁊ si gdē erit crastina classis erit verū dicē, ga erit, si autē nō erit certe falsuz erit dicere, ga erit vel nō erit. g alterū verū vel falsuz sigñat. Sz Peripatetici aūt ꝯdictiones in futurū verā vel falsaz eē, sz ꝙ vtraqz pa earū erat vera, ⁊ ꝙ vtraqz sit falsa compꝛhēdi nō pōt ⁊ nā istabile est, naz nihil ꝓhibet ꝯdictionem dici. s. vel erit vel non erit cum vtraqz contineaē in ipsa, ceu erit vel nō erit dterminate. At in p̄nti ⁊ p̄terito tpe iaz est vera vel falsa, sz q̄cūqz de futuro enūtianē nō sunt iā vera vel falsa, sz erūt talia vē talia. Hęc igiē sufficiāt ꝯdicta Nicostrati. Cęteꝝ cōpleto fmone Aristo. de dīis oppositoꝝ vtile erit ēt Architę dicta de ipsis in libro de opposit ꝯscribē q̄ fuerūt exēplaris, ⁊ origo dōoꝝ ē maxie, ga neqz diuus Iāblic⁹ ex h lib⁹ suis libris iseruit, ⁊ forte hic liber nō peruenit ad ipz, nā nō p̄termisisseē ipz gppe q libꝝ Arist. de oppositis viderat sic itaqz Architas ingt. Res itaqꝫ inuicē opponi dicūē fm legem ⁊ nām, alia gdē vt ꝯtria velut bonum malo, ⁊ sanū ęgroto, ⁊ verū falso, q̄dā aūt vt habit⁹ p̄uationi, ceu vita morti, ⁊ visus cecitati, ac scia obliuiōi, ⁊ q̄dā vt ad aliqd aliq̄ mō se hñtia, ceu duplū dimidio princeps subdito, ⁊ dn̄s seruo, q̄dā ꝯo vt affirmatio ⁊ negatio vt hoiez eē ei qd est nō eē, ⁊ studiosū eē ei qd ē nō eē, ⁊ cū exposuisset sic quatuor oppositiōes subiūgit hęc de dīis ipsoꝝ. Differūt aūt h adiuicē ga ꝯtria gdē nō nec̄io sīē simul neqz sīē corrūpunē, nā sanitas ęgritudini ꝯtria ⁊ q̄es motui, sz neqz sanitas cū ęgritudie sīē existit, neqz q̄es motui, neqz ēt sīē fit, neqz corrūpiē vtrūlibet ipsoꝝ, sed habit⁹ ꝯ p̄uatio differūt ab his, ga ꝯtria trāsmutari inuicē nata sūt, ceu sanū in ęgrotū, ⁊ ęgrū in sanū, ⁊ acutuz in graue, ⁊ graue in acutū, sz p̄uatio ⁊ habit⁹ alīr se habēt, ga habit⁹ mutaē in p̄uationē, sz p̄uatio nō in habitū, nā aīal moriē, sz mortuū nō reuertiē ad vitā, ⁊ vlīter habit⁹ est ꝯtinētia ei⁹ qd est fm nāz ⁊ p̄uatio ē dfect⁹ ei⁹ qd est fm nāz, sz ea q̄ sūt ad aliqd nec̄iuz est vt sīē fiāt ⁊ corrūpanē, na fieri nō pōt vt duplū sit ⁊ nō dimidiū, vel dimidiū eē ⁊ nō duplū, ⁊ q̄nqz fit sīē duplū ⁊ dimidiuz ⁊ q̄tiēscūqz corrūpiē duplū sīē ēt dimidiū corrūpiē. Egdez affirmatio ⁊ negatio sunt magis sp̄ēs ōrōnis ⁊ magis sigñatiua veri vel falsi. Naz eē hoiez est veꝝ qñ extiterit, ⁊ falsuz qñ nō extiterit, eadē aūt rō fit ēt de ipsa negatione nā ipsa vera vel falsa fit penes rē sigñataz, vera gdez qñ extiterit, falsa aūt qñ nō extiterit. Itē bono ⁊ malo aliqd mediū, qd neqz bonū, neqz malū ē. Itē īter paucum ⁊ multū mediū est mediocre, ⁊ īter tardum ⁊ velox eq̄ velox, sz īter habitū ⁊ p̄uationē nullū ē mediuz, nam vitę ⁊ mortis ac visiōis ⁊ cecitatis nulluz īter mediū est nisi aliqs dicat aīal eē īter mediū vitę ⁊ mortis qñ nōdū factuz est, silr ēt catulū eē īermediū ei⁹ qd est cecū eē, ⁊ videre q nōdū videt g q̄ sic dixerit p accñs assignabit medietatē, ⁊ nō fm ꝓpriū terminū ꝯrietatuz, opposita aūt ad aliqd suscipiūt medietates, nā īermediū dn̄i ⁊ serui ē liberū ⁊ īermediū maioris ⁊ minoris dī eē ęq̄le ⁊ īermediuz lati ⁊ stricti, qd est coherens, ⁊ sic alioꝝ ꝯtrioꝝ inuenietur aliqd mediū noīatū vel inoīatū, sz īter affirmationē ⁊ negationē nullū mediū est, ceu īter hoiez eē ⁊ nō eē hoiez, ⁊ eē musicū ⁊ nō musicuz, ⁊ vlīter necesse est ei q de aliq̄ aliqd ꝓfert, de eodē affirmare vel negare aliqd, affirmare gdē qñ sigñat aliqd inēē vt hoi musicuz inēē ⁊ eq̄ pugnācē eē, silr negare aliqd ei inēē eē qñ non eē aliqd sigñat, ceu nō eē hoiez, vel nō eē equū, vel qñ nō coexistit aliqd huic, velut nō eē hoiez musicū, vel nō eē equū bellicosuz. Egdē īter affirmatiōez ⁊ negñē nullū mediū est. Hęc igiē ēt Architas de dīis oppositoꝝ adiuicem scripsit, ⁊ naturam ipsoꝝ simul ēt diligēter ostēdit, q̄ etiam Arist. sequutus est in suis dictis vt ex eis liquet. Postremo Aristo. subiūgit quādā differentiā ꝯtrioꝝ quā ēt Architas tradidit, post quā etiā aliam quā contrariorum affert. Et sic se habent ea quę Aristo. subiungit.

¶ De contrarijs.

Contrariū aūt est bono gdez, ex necessitate malū. hoc autem palā inductiōe in singulis. velut sanitati ęgritudo. ⁊ iustitię iniustitia. ⁊ fortitudini timiditas. similr autē ⁊ in alijs. malo autem quādoqz quidē bonuz est cōtrarium. qñqz aūt malū. defectui eniz q est malū, ꝯriū est excessus. malus exñs. silr aūt ⁊ medietas ꝯria vtriqz existens, bonum est. In paucis aūt qd tale videbit vtiqz aliquis. in pluribus aūt semper malo bonum contrarium est.

¶ Cū dixerit de ꝯrijs subiūgit hęc q̄ sūt vtilia ad vniuersas p̄dicamētoꝝ cōsiderationes, ⁊ ad inuētiōez locoꝝ. Et sunt hęc ꝙ bono semp malū est ꝯriū, ⁊ malo aliqñ bonū ⁊ aliqñ malū est ꝯriū. 2m quoqz est ꝙ nō necesse ē vbiqz vt si alteꝝ ꝯrioꝝ sit ⁊ alteꝝ semp sit, qñgdē hęc nō semp in idiuiduis fiat. Tertiū est ꝙ ꝯtria sunt circa idē subiectuz vel gñe vel specie. Quartū est ꝙ ꝯtria vel in eodē genere sunt, vel in ꝯrijs gñib⁹ vel ipsa gñā sūt, sz hoꝝ primi modi. s. ꝙ bono malū ex necessitate sit ꝯriū p inductionē fidē fecit, nā p sanitatē ⁊ ęgritudinē ac p iustitiā ⁊ iniustitiam vniuersalr ꝓbauit. Qd ꝯo malo qñqz bonū sit ꝯriū, ⁊ qñqz malū ex his q̄ fm defectū ⁊ excellētiā se hñt medietatē sylło ꝯclusit, nā dfectui medietas ꝯtia fit ⁊ excessus, ceu timiditati fortitudo ⁊ audacia, ⁊ frigiditati corporis ac icōmēsurariōi cōplexio cōmēsurata est ⁊ calidior opponiē, vñ in lib⁹ de oppositis adiecit istos modos ꝯrietatū ⁊ oppōnū/nec bonoꝝ/nec maloꝝ ad ea q̄ neqz bona/neqz sunt sic dicēdo albū nigro/⁊ dulce amaro/⁊ acutū graui ⁊ motui statio opposita sunt. Sz qdo vnum vni ꝯriū eē videē, qñgdē nūc ingt duo eē ꝯtria malo. s. bonuz ⁊ oppom, maluz vt audacię fortitudo ⁊ timiditas ⁊ bono duo mala videnē ꝯtria vt fortitudini audacia ⁊ timiditas ⁊ medietati excessus ⁊ dfectus. Sed ad p̄mū dōm est ꝙ si fm idē audacię vtrūqz opponereē profecto sermo absurdus eēt, sz si bonū opponiē malo vt malo ⁊ cōmensuratuz incōmēsurato vt tale vtiqz vnū vni erit ꝯtrium, silr ēt si excessus audacię opponiē defectus timiditatis nihil profecto erit incōueniens. Ad 2m quoqz dōm est, ꝙ vnum est ꝯriū bono vt bono ⁊ illud est malū, silr ēt cōmēsurato vt cōmensurato vnū est ꝯriū incōmēsuratū, qd gdem cōiter, ⁊ in excessu ac defectu cōsideraē. Nō eni excessus ⁊ defectus vt tales opponunē ad cōmēsuratū. Etenim ⁊ affectiōes, q̄tenus sunt diuisibiles quāte sunt. Itē Arist. insinuat oppōnez q̄ est fm aliud ⁊ aliud dicēdo malo aliqñ bonū est ꝯtiū aliqñ malū. Nō eni idē est h cū illo bonū ⁊ malū, sz magis cū h dicto/partiz bonū/⁊ partim maluz, q̄re duo ꝯtria extrema tñ sunt, et alteꝝ extremū fm quātitatē ⁊ mediū, fm q̄litatez vt cōmensuratū icōmensurato, nā mediū est quātū qd nō extremo ꝯtriuz vt quātum,

tum, quādoquidem non plurimum distāt ſm quantum, ſed media vt vnuz ambo extreme contraria ſunt. Nam vt incōmenſuratum ad cōmēſuratuz, ⁊ vt malitia ad virtutem fit. Hic quoq; Nicoſtratus rephendit vnuz, qa cōtrariorum diuiſio imperfecta eſt, quādoqdem non adiecerit indifferens cōtrariū eē indifferēti, qđ quidē in libro de oppoſitis adiecit dicēdo eſſe quēdāʒ modum oppoſitionis qui nō eſt bonorum nec malorū ad ea que nec bona, nec mala ſunt, vt diximus prius. Veruʒ indifferentia ipſe non vocauit, vt exiſtimo, qa hoc nomen indifferentis eſt nouuʒ a Stoicis impoſitum. Sed hic de illis mentionem non fecit, qa dubium erat ne forte non ſolum indifferens indifferenti, ſed etiam indifferens malo opponeretur, ſicut ēt artificiale mediuʒ videt contrariuʒ eē ei qđ ſine arte malū eſt ac ſobrium eſſe aduerſari ei qui qđ eſt ebrium fieri, iterum bono medium eſt cōtrariuʒ, ceu vti vino quo aliquis ſobrie vti poteſt, ſed hec nō eſt mutua acceptio. Nā in artificiale mediū eſt, ſiqdeʒ ēt de pueris dicitur. Item ſobrium eſſe duplex eſt alterum bonū ⁊ alterum mediuʒ, ceu quando ſignificat non vinolentum eſſe ⁊ ebrium fieri eſt malū ⁊ medium eſt quando ſignificat vſum vini ⁊ ſic media medijs, ⁊ bona malis opponi conuenit, que quidem cuʒ ſint ac exacta inquiſitione reliquiſſet abſurdum fecit, ſed mentioneʒ vniuerſaliter de ipſis faciendo vel inquirendo longiorem doctrinam feciſſet, quā par ſit introductioni. Item Nicoſtratus dānat alterum, quādoquidē ſūmopere nitatur oſtendere bonū bono contrarium eſſe. Nam nequit prudentem deambulationem contrariam eſſe prudenti, ⁊ prudentem voluptatem aduerſarij prudenti triſtitie, ⁊ alia huiuſmodi, que quidem cōtrario modo dici videntur. Atqui cōtraria non conferant atq; concurrant ad vnam intentionē, ⁊ vnum finem ambo prudenter facientis non inducunt qđ ſi in his prorſus eſt contrarietas, ceu non boni ad bonum, ſꝫ vt medij ad medium erit contrarietas, qſiquidē ambulatio vt ambulatio quieti, ⁊ voluptas vt voluptas non opponitur triſtitie. Sed quiſpiam q̄ret cur malo malum, ⁊ mediuʒ medio opponitur, ⁊ minime bonū bono. Cui dicenduʒ eſt ꝙ bonum eſt vnum ⁊ ſimplex, ⁊ malū varium, vt igit vbiq; cōtingere ſm vnum fit ſm tactū ad ſcopuʒ, ⁊ non ſortiri, ⁊ nō conſequi ſm multa fit, nā ſm exceſſum ⁊ defectuʒ illud fit, ſic etiā bonum cum ſit vnū ſibimet non aduerſatur, ſed malum cum ſit varium, et multiplex ſibimet aduerſatur, medium quoq; neq; ipſum vt medium contrarium fit, ſed ſuapte natura medium eſt, nam ſicut album nigro ⁊ dulce amaro opponitur, ſed malum non ſm aliud, ſed ſm exceſſum ⁊ defectum quo incōmenſurata ⁊ mala aliqua ſunt, ſed quēadmodum duo vera inuicem non opponunt, ſed duo falſa opponuntur inter ſe, ceu omnis ⁊ nullus in vnum contingens, ſic ⁊ bonum bono non repugnat, ſed malum malis repugnat, quocirca adminiſtratio rei familiaris ⁊ liberalitas inter ſe non pugnant, quamuis illa pecunias ſeruandas eſſe iubeat, ⁊ alia paruifacere. Verūtamen ambe tempori inſeruientes cum copulantur in bonum, audacia ꝟo ⁊ timiditas inter ſe pugnant. Vñ hanc differentiam contrariorum Ariſto. ſequutus Architam adiecit. Nam ille ſic in libro de oppoſitis ſcripſit, amplius ſunt tres differentie contrariorum. Nam quedam vt bonum malo opponuntur, ceu ſanitas egritudini, quedam autem vt malum malo, ceu auaritia prodigalitati, quedam ꝟo vt neutruʒ neutro, ceu albuʒ nigro, ⁊ graue leui vbi ipſe vocat neutrum quod a iunioribus vocatur indifferens, ſicut etiam Ariſto. negatione extremorum ipſa, neq; malum, neq; bonum vocauit, ⁊ inquit. in paucis videri poſſe mali ad malum contrarietatem, nam in illis ſolis in quibus bonum, imediate conſideraī id fieri poteſt. Equidem malum in exceſſu ⁊ defectu, atq; in eiſdem ipſis ambo, ceu vnum malo ad bonum opponitur. Sed querendum exiſtimo, nunquid omne bonum habens oppoſitum malum conſideretur in mediocritate, ⁊ omne malum citra mediocritatē. Qđ ſi hoc conceditur. ergo non eſt in paucis oppoſitio mali ad malum. nam incōmenſuratio fit ſm excellentiam ⁊ defectum que inuiceʒ opponantur vt mala, vel vt plura, ⁊ hec non ſic ſe habent.

¶ Adhuc autem contrariorum non neceſſarium, ſi alterum ſit, ⁊ reliquum eſſe. ſanis quidem omnibus, ſanitas quidem erit. egritudo autem, non. Similiter autem ⁊ albis exiſtentibus omnibus, ⁊ albedo quidem erit. nigredo autem non. adhuc ſi Socratem ſanuʒ eē, ei quod eſt Socratem egrotare contrarium eſt. non contingit autem ſimul ambo eidem ineſſe, non vtiq; continget altero contrariorum exiſtente, ⁊ reliquū eſſe. exiſtente enim eo qđ eſt Socratem ſanum eſſe. non vtiq; erit hoc quod eſt egrotare Socratem.

¶ S. ſm contemplationem de contrarijs eſſe tradit que prius viſi ſumus tractantes differentiam contrariorum contra ea que ſunt ad aliquid, q ua in contrarijs ſine cōplexione non neceſſarium eſt ſi alterum ſit ⁊ reliquum eſſe, nam ſi ſanitas eſt, non neceſſe eſt eſſe egritudinem, ſed que ſunt ad aliqđ ſimul exiſtunt, ⁊ in contrarijs que ſimul cōphenduntur, hec ſunt indiuidua, ⁊ quando dico Socratem ſanum eſſe, ⁊ Socratem egrotare in his nō contingenter, ſed alterum neceſſario exiſtit. Vnde hoc primum ſm ſuppoſitionem Ariſto. ſcꝫ omnes ſanos eē, ⁊ omnes albos eſſe, quibus ſignificat contraria ſic ſe habere, vt vnuʒ non pendeat ex altero, ſicut ſe habent ea q̄ ſunt ad aliquid. Verum quicūq; principia contraria ponebant, hoc non concedebāt, ſiue fuerint Heraclitici, nā ſi alterum contrariorum aſſumeretur omnia occulte euaderent ⁊ perirent, propter ꝙ Heraclitus accuſabat Homerum dicentem.

Vtinam ex dijs hominibuſq; contentio periret.

Nā oīa perirent ait. ⁊ in ſequentibus hoc non oſtēdit, non ſimul contraria in mundo exiſtere, ſed oſtēdit, quia nō ſimul Socrates poteſt egrotare ⁊ ſanū eē q̄d nihil prohibeat, vt alius egrotet, ⁊ alius ſanus ſit, ſꝫ ſi aliquis hunc ſermonem voluerit conſonare precedenti ſic illuʒ accipiet, nam ſi non contingit Socratem ſimul ſanuʒ eē ⁊ egrotare, neq; aliquem alium ſimul egrotare ⁊ ſanū eē. Si igit ſm ſuppōnem oēs ſani fuerint, itaq; alicubi non erit egritudo. Deinde cū dicit circa idem numero cōtraria non fieri, qdam obijciunt voluptatē ⁊ triſtitiā ſit fieri dū bibūt dulce in vino, niſi p̄mo id nō fiat ſm idē, ſꝫ tactus ledit ⁊ guſtus delectat. Deide ꝙ delectatio triſtitie ſit ſine in ſitiēte ⁊ bibēte Plato oſtēdit dōo. Si qđ memini ꝙ nō ſunt ſꝫ bonū ⁊ malū, qſiqdē neq; 3tia ſūt. Veꝝ Iāblicus extēdēdo ſmonē ad oīa 3tia, q̄dā miſceri ait. vt albū ⁊ nigrū i fuſco ⁊ dulce amaꝝ i abſynthio, ⁊ q̄dā eē imixta, vt ſanitatē, ⁊ egritudinē, q̄uis medici miſcēt, ſꝫ i q̄daʒ tertia 3ſiſtētia neutra appellata. Itē ait. 3trioꝝ q̄cūq; alt' qđ vnū gñant aliō eſt pducta vbi aliō magis ē quā generāo, ⁊ alterū eſt min⁹ vt fuſcū, ⁊ alicubi ē magis ambob⁹ tāq̄ ex maiori ⁊ minori cōpoſituʒ ⁊ alicubi ambob⁹ eſt

minus, ceu illud qđ ex recto ⁊ curuo cõstat, nã recto minus est rectũ, ⁊ curuo minus est curuum.

℄ Palã aũt q̃ ⁊ circa idẽ, vel specie, vel genere nata sunt fieri contraria. ęgritudo q̃dem eni ⁊ sanitas in corpore aĩalis nata sunt fieri, albedo autẽ ⁊ nigredo simplr̃ in corpore. iustitia autẽ ⁊ iniustitia in anima hominis.

℄ Cũ loquut⁹ sit de mediatis ⁊ imediatis ꝯ̃rijs visus etiã fuit hoc. s. in quo nata sunt fieri, vel de q̃b⁹ p̃dicari, p̃inde docet quę sint illa in q̃bus nata sunt fieri ꝯ̃ria, ⁊ cũ tripliciter idẽ dicatur. s. idẽ genere, idẽ specie, idẽ numero, dicit ꝯ̃ria fieri circa eadẽ genere ⁊ specie. Eq̃dem quando accipimus corpus simplr̃ circa qđ albedo ⁊ nigredo cõtraria sunt, tunc idẽ genus accipimus, si v̄o accipimus corpus animalis in quo ęgritudo ⁊ sanitas, tũc spẽm accipimus vt genera, ⁊ si q̃dem fuerint oẽs naturę eędẽ genere erunt circa ipsas cõtraria rationale ⁊ irrationale, si v̄o fuerint animę humanę eędẽ spẽ tunc erunt circa ipsas virtus ⁊ malitia, sed circa idẽ numero contraria fieri non subiũxit. Verũ quidam hanc prudẽtiã determinate, ceu illã Solonis cõtrariũ esse suę imprudentię si fieret. Itẽ aiunt huius sanitatem eiusdẽ ęgritudini cõtrariã esse, sed non quãuis cuicũq;. Vnde Iãblicus sequẽdo inquit. non dici sm̃ demõstrationẽ hãc prudẽtiam huic imprudentię cõtrariã esse, sed media cõtraria sunt prudentia ⁊ imprudẽtia, ⁊ q̃uis in aliquo indiuiduo ꝯ̃ria determinata dicerent̃, tñ ꝯ̃ria essent sm̃ relationẽ ad media. Nam cur magis huius prudẽtia vel illius iprudẽtia contraria. Verum forte etiam in his est q̃dã oppositio siq̃dem virentes ⁊ malitię tribuãtur animabus sanitates ⁊ morbi tribuãtur corporibus, sed q̃̃o Arist. nõ dixit circa idem numero nõ fieri cõtraria, q̃̃quidẽ hoc eẽt proprium substãtię, vt cũ vna ⁊ eadẽ numero maneat contrarioꝝ sit susceptiua. Nisi Arist. velit nõ qđ subijcitur cõtrarijs nõ eẽ vnũ numero, sed forte tãq̃ dictũ in sermonibus de substantia manifestat non illud p̃termisit, vel si forte ꝯ̃ria fiant in indiuiduis, tamen non quatenus indiuidua habent cõtrarietatẽ. Nõ enĩ q̃a hęc prudentia ⁊ hęc imprudẽtia, sed q̃a prudentia imprudẽtię sunt contraria, sic habẽt cõtrarietatem quo pacto dictum Iãblici colligendum est, q̃a manifestũ est q̃ circa idem genere, ⁊ idem spẽ non solũ sunt ꝯ̃ria, sed etiã sunt simul ⁊ possunt in alio ⁊ alio consistere, sed circa idem numero nõ possunt esse simul, sed vicissim.

℄ Necessariũ aũt oĩa ꝯ̃ria vel in eodẽ gñe eẽ vel in ꝯ̃rijs gñibus. vel ipsa gña eẽ. album q̃dẽ enĩ ⁊ nigrũ in eodem gñe. color enĩ ipsorũ genus. iustitia autẽ ⁊ iniustitia in cõtrarijs gñibus. illi⁹ q̃dẽ enĩ virtus. hui⁹ aũt malitia genus. bonũ aũt ⁊ malũ nõ sunt in gñe, sed ipsa quorũdam genera existunt.

℄ Tradit quartũ Theorema cõtrarioꝝ q̃ oĩa contraria vel sunt sub eodẽ genere, sicut albũ ⁊ nigrũ sub colore, vel sub cõtrarijs generibus, sicut iustitia ⁊ iniustitia, scꝫ virtus ⁊ malitia quę sunt genera, vel ipsa ꝯ̃ria sunt genera, sicut bonũ ⁊ malũ quę sunt genera ⁊ nõ in genere, cuius diuisionis Nicostratus tertiũ mẽbrũ accipiẽs negat illud eẽ, q̃̃q̃dẽ nõ sit aliq̃ ꝯ̃ria quę sint solũ gña, ⁊ nõ species alicuius vel aliquoꝝ. Eq̃dẽ bonũ ⁊ malũ sub q̃lita te ordinant̃, ⁊ sub dispõne, vel habitu. Item omne ꝯ̃riũ ordinabit̃ sub aliquo decem generum, ⁊ sic prorsus erit sub genere, ⁊ sic temere dictũ est q̃ ipsa sint gña, vel sunt extra decẽ p̃dicamẽta, ⁊ sic diuisio in decẽ generũ imperfecta erit. Sed hãc dubitationẽ recte inuẽtam Porphyrij sectatores soluũt dicentes ꝯ̃rioꝝ, alia esse ęquoca, alia minime, ⁊ q̃a q̃dam non ęquoca diuisit in ea quę ordinata sunt sub vno gñe, ⁊ in ea quę sub ꝯ̃rijs generib⁹ ponunt̃, ⁊ quę ęquoce dicũt̃ nõ sub vno genere existũt, sꝫ de multis dicũtur, q̃a genera assimilãtur analogię ⁊ illis ęquiuocis in q̃bus vnum est prius altero, adeo talia ꝯ̃ria asserit esse genera, ⁊ hmõi sunt bonũ ⁊ malũ, nam bonum est ęquocum, qđ cõpetit substantię vt deo ⁊ qualitati vt virtuti, ⁊ quãtitati, vt cõmensurato, ⁊ alijs p̃dicamẽtis. Sed qui ita aiũt primo asserũt genus improprię dici de ęquiuoca voce, deinde nõ admittũt bonũ ⁊ malũ esse qualitates, p̃inde alij coartant v̄ba dicentis, nihil aliud significare per hęc. s. bonũ ⁊ malũ non sunt in genere, sed ipsa quorũdam existũt genera, nisi q̃ bonũ ⁊ malum nõ sunt sub cõtrarijs generibus, sed ipsa sunt contraria gña. Nã quãuis sub qualitate sint, tñ quale nõ est contrariũ alteri generi. Atqui hęc solo re vera excerpta est, nam hoc mõ tertia differẽtia a p̃ma non differret siq̃dem bonũ ⁊ malum sunt ꝯ̃ria entia sub vno genere. Porro Theophrastus hęc in suis topicis scripsit quę lõgiorẽ sermonẽ reddũt. Eq̃dem cũ cõtraria sint principia contrarioꝝ liquet hęc nõ esse in vno genere, ceu nec bonũ ⁊ malũ, nec motus est actio, itaq; excessus ⁊ defectus erũt cõtraria ⁊ forma priuatio principia, proinde ad hęc Iãblicus inq̃t. q̃ si decẽ genera rerum sunt ⁊ omnia ꝯ̃ria sub ipsis, vel oĩa sub vno genere, vel aliud sub alio ordinabunt̃, vel multipliciter erũt contraria cũ vnũquodq; sub plurib⁹ gñib⁹ ordinatũ fuerit, vel vt inquit. neq; similiter in vno genere erunt contraria vocando genera p̃dicamenta, sꝫ dixit q̃ non sunt genera ipsoꝝ, sed vt ꝯ̃traria. Nã hęc sunt principia cõtrariorũ ⁊ sub his alia ordinantur, q̃m etiã ipse arbitratur excessum ⁊ defectũ sub vno p̃dicamẽto. s. sub quanto ordinata esse, sed vt contraria contrariorum principia nõn vult sub alijs cõtrarijs ordinari. Nisi etiã prima contraria sint propria genera, ⁊ hęc nõ sunt in vno genere, nam exempla quibus vtunt̃ de ipsis idicãt an eis esse prius ⁊ posterius. Proinde Iamblicus ait. Forte Aristo. nunc sequitur institutionem Pithagoricam de boni ⁊ mali fęlicitate. vocando contraria principia iuxta illoꝝ genera, quare hãc tertiam contrariorũ differẽtiã p̃ter suam opinionem magis apposuit. Sed aliquis considerabit, q̃̃o adhuc vera sit illa ꝯ̃riorũ diffõ q̃ dicit ꝯ̃ria eẽ illa q̃ plurimũ iter se distãt. sub eodẽ gñe, siq̃dẽ nõ solũ sub eodẽ, sed etiã sub ꝯ̃rijs generibus sunt, vt tertiũ membrum tãq̃ p̃ter opinionem appositum p̃termittit, nisi diffinitio contineat relationem ad vnũ qualitercũq; ⁊ differentia hic sit accepta sm̃ proximum genus, quia hęc quidem sub vno genere proximo sunt ordinata, vt album ⁊ nigrum sub colore, ⁊ quędam proxime sub cõtrarijs, vt iustitia ⁊ iniustitia sub virtute ⁊ malitia, ⁊ per hęc ad vnum, aut ad habitum, aut ad dispositionem, aut ad ipsam qualitatem reducantur. Architas v̄o neq; hãc differentiam contrariorum p̃termittendo exactius ipsa exposuisse videtur sic dicendo. Item contrariorum alia in generibus generum fiunt. Nam bonum est contrariũ malo ⁊ bonum est genus virtutum ⁊ malũ est genus malitiarum, quędam etiam sunt in generibus specierum. Nam virtus est contraria malitię ⁊ virtus est genus prudentię ⁊ tẽperantię, ⁊ malitia est genus iprudẽtię ⁊ itẽperantię, q̃dam deniq; sunt in speciebus. Nã fortitudo est cõtraria timiditati ⁊ iustitia iniustitię cum iustitia ⁊ fortitudo sint species virtutis ac iniustitia ⁊ temperantia

ipsius

ipsius malitię. Vnde Architas in his dixit cōtrariorū ea quę sunt genera generum non prohiberi, vt etiā ipsa sub vno aliquo genere reducantur, vt bonum & malum sub qualitate, & quędam esse genera specierum, & quędā species asserunt & ipse subiungit φ prima genera semper sunt species, nā inquit genera non solum sunt, sed etiā species. Sed quia sermonē de contrarijs & oppositis pcluimus quęstiunculam hanc non prętermittere vtile erit. Nā Aristo. vbiq; in his & Architas, cum Aristo. posuerūt contrariorum exempla bonum & malū, sanitatē & ęgritudinem, verum & falsum iustitiā & iniustitiā, virtutem & malitiam, studiosum esse & prauū & exempla priuationis & habitus posuerunt visum & cecitatem. Existimo igitur quęrendum esse si oporteat bonum & malum, iustitiā & iniustitiā, sanitatem & ęgritudinem vt contraria oppone re, an velut habitum vel priuationem, nam si contraria equa fortitudinis et roboris sunt ac suapte natura ambo pncipalia sunt, itaq; hęc malum iniustitia ęgritudo, & talia aduersa magis sunt & remotiones ab eo qđ est ſm naturam & aduenientia, profecto ambo erunt principalia, vel ęque fortia, vel ſm naturam similiter, nam si vniuersalr hęc sunt pręter naturā, & non alia ac informitatē significare primo nullius esse finē in ipso solet. Deinde eligentia iniustitiā sub apparentia boni qđ est in ipsa alliciunt, & hoc modo in aduersam fortunam incidunt quęrentes id qđ est per se sufficiens vtile & principale. Sed quis dubitat de ęgritudine φ nō sit dispositio pter naturam, quęquidem medici hactenus si ipsā diffinierūt, si igitur id qđ est ſm naturam, & qđ est pter naturam opponunt non erit, vt contrariorum oppositio, nā ille ſm naturam & spēs ambo sunt album nigrū, calidum & frigidum, sed potius vt habitus magis & priuationis oppositio, partim priuando, & partim in priuatū esse cōsistu. nā ęgrotare priuatio est & mortuum esse & ophtalmiā pati & cecum esse, sed horum partim in priuando, & partim in priuatū esse consistūt. Cū igitur duplex sit priuatio isti vni illam solam priuationem vocant quę est in priuatū esse pter impotentiam, & quę consistunt in priuando potentiā, vt contraria quia ipsis inest quędā virtus. Itē eo φ aliquid habitus adhuc admixtū est. Vnde Architas cū hanc differētiam in libro de oppositis nouerit nō solū hanc, sed etiā aliā tertiā opponendi sic dicit. Priuatio autem & priuatū esse dicit tripliciter, vel enim quādo nihil prorsus habet, ceu cecus nihil visionis, & mutus nihil vocis & expers disciplinę nihil scientię habet, aut male habēdo, vt surdus qui male audit, & caligans oculis qui male videt, aut quādo habet aliqđ quale male, ceu qui hʒ tortos pedes, & qui habʒ prauā vocē. si ergo iste nō ob ęgritudinē est caligans oculus, sed vt in priuatum eē cōsistit, & hęc erit tota diuisio eius qđ est priuatū esse. Item contraria pcedētia & finē generationis suę in seipsa continentia integre cōtraria fiunt, ceu morbꝰ & mors, quare ęgritudo & ophtalmia non erūt cōtraria, sʒ vniuersalr ambo contraria sunt opera naturę, morbus vero est priuatio & absentia nō solū eius qđ natū est haberi, sed etiā est absentia, nā priuatio in li° de physico auditu erat, dūtaxat formę absentia nihil pter nām indicās, sed magis diuersitatē. Nā bonis materia priuata est forma apta & materia penis forma carnis, sed nunq; in his est pter nām quēadmodum in priuatiōe opposita, quare vbi est id qđ est pter nām ibi etiam magis est priuatio, sed nō cōtrariū illud est appellādū, nam sic nobis etiā aduersus eos qui ponūt principiū eē medium rō fauet. Diceret igit aliquis qua de causa hoꝝ diuinoꝝ hoīum talis sententia sit, & cur Iāblicus hoc ignorat qui multas & bonas rōnes adduxit ad cōfirmādum hoc. s. φ malū opꝫ existimare φ versetur in destructiōe existētię, & in aduersitate. Nisi forte sniaꝫ Pythagoricoꝝ sequuti sint qui duos ordines elementorum. s. deteriorē & meliorem e regione vicissim respondentes tanq; contrarios posuere in quibus bonum & malū ordinant. Verū si hęc quę diximus vera sunt adhuc quęrende sunt differētię oppositionū eius. s. illa. s. quę est vt contrarioꝝ, & eius quę est vt habitus & priuationis, vbi illā eē nō dicemus, quia cōtraria trāsmutant inuicē, & quę ſm habitū & transmutationē nō trāsmutant, siquidē vt diximus ęgritudo & sanitas, iustitia, & iniustitia, bonū & malū inuicē trāsmutant nō velut contraria, sed velut habitus & priuatio opponuntur, sed dicemus eā quē prius diximus φ contraria sunt equa potētia & ambo pncipalia ſm nām & spēs, priuatio aūt in potētia pter extimā & pter nām, ac defectꝰ formę est. Sʒ iam procedendū est ad ea quę deinceps Arist. dicit.

¶ Caput de priori.

Prius alterū altero dicit quadrupliciter. Primo qdē & principalissime ſm tps. ſm φ senius alteꝝ altero & antiquus dicimus, eo eni φ tpe ampliꝰ sit, & senius & antiquus dr. Scdo aūt φ nō puertit ſm ipsius eē pntiā. velut vnū duobus prius. duobus qdē eni extātibus psequitur mox vnū eē. vno aūt extāte nō necīuꝫ duo eē. quare nō cōuertit ab vno cōia eēndi reliquū prius aūt vr eē qđ tale a quo nō puertit eēndi pntia. Tertio aūt ſm quēdā ordinē prius dr, sicut in scientijs & orōnibꝰ. In demrātiuis n. scientijs existit prius & posteriꝰ ordie. elmta n. sūt priora diagrāmatibꝰ ordine. & in grāmatica elmta sont priora syllabis, in ſmōibusq; eodē mō. pohemiū eni narratiōe prius est ordine. Adhuc pter dicta qđ meliꝰ & honoratiꝰ priꝰ esse nā videt. psueuerunt aūt multi eos q magis sūt in honore & magis diligunt ab ipsis priores apud ipsos dicere eē. est autē vtiq; fere alienissimꝰ modoꝝ iste. Qui quidē igit dicti modi prioris fere tot sunt. videbit aūt vtiq; pter pdictos alius eē prioris modus, puertētiū eni ſm eēndi pntiā, φ cā qualitercūq; ꝫ alteri vt sit, prius merito nā dicet. φ aūt sunt quędā talia palā. nā eē hoiem puertit ſm eēndi psequētiā. ad verā de ipso orōnē. Si eniꝫ est hō vera ē orō qua dicimꝰ quia est hō. & puertitur. nā si vera est orō qua dicimꝰ quia est hō, ē hō. est aūt orātio qdē nequaq; cā essendi reꝫ. res vero videt aliquo mō causa essendi veraꝫ orationeꝫ. eo eniꝫ φ est res vel non est, vera oratio vel falsa dicitur. quare ſm quinque modos alterum altero prius dicetur vtiq;.

¶ Cū supiori sermone de fabla Arist. vteret ꝫ nomine prius & in pdicamēto ad aliqđ diceret, scibile eni scia prius eē videbit, ob id igit diuisionē de ipso priori multiplr officio facit, quia nō oēs modos eiꝰ afferat, quidē ipe alios

adiecerit alios modos nõ paucos, ꝛ Straton in vno li°de
ꝑori ꝛ posteriori multos modos posuerit. Ve℞ cũ Arist.
putat eos exponẽdos esse qui ꝓ introductiõe sufficiant
ꝑmu℥ modũ prioris ꝛ ꝑncipalissimũ cũ eẽ inqt q̃ ſm tꝑs
quatenus tꝑe est prius id qḋ magis senex ꝛ antiquu℥ est
ponentes hęc nomina honorabilia esse. Eqde℥ ꝓprie dĩ
senius de animatis, ꝛ maxime de hominib⁹ quatenus di
cimus Pithagorã Socrate seniore℥ eẽ ꝛ vetustius de ina
nimatis ꝛ rebus magis dicit̃, ceu Troiana gesta dicim⁹
vetustiora esse rebus Persicis ꝛ hoc rõne priora, ꝛ cõstat
ꝙ ops quę assumũtur cõparatre ad alterũ. Na℥ si hoc nõ
erit inuenietur aliqd seipso senior ſm iuuenilem ętate℥,
quia illa erat prior tempore itaq; in his q̃rendam ꝑmo
est, si prius est ęquocu℥, quo aliqd in ipso ꝑncipalissimũ
sit. Nã his quę multipliciter dicũt̃ ꝛ ęquoca sunt, h est ꝓ
priũ, ꝛ illud metaphoricę nõ contingit vt diximus in ser
mone de ęquocis Na℥ indiuidua substãtia ꝓprijssime ꝛ
ꝑmo ꝛ maxime dicta est, quocirca vniuoce de ipsa dicũ-
tur secũdę substãtię. Dicẽdu℥ est igit̃ ꝙ in ęquocis illud
est asserendũ esse principalissimũ quãdo aliqd ꝑmũ po-
stu℥ fuerit, ꝛ aliud ab illo ꝓficiscit̃, ceu animal ꝙ aiatu℥
ꝛ pictũ, quo℞ aiatum est ꝑncipalissimu℥ ꝛ pictũ ſm simi
litudine℥ illius secũdariu℥, ꝛ ambo dicuntur ęquoca. Se-
cũdo autẽ q̃rendum est, cur significatũ prioris ſm tꝑus
principalissimu℥ est. nisi qa a priori ſm tꝑus alia prio-
ra dicta esse videntur. Item hoc significatum quo ad con
suetudinem est notius cũ prior sim genitus, vt inqt Ho
merus. Scõm quoq; prioris modu℥ inquit eẽ illum quo
aliqd nõ cõuertitur ſm essendi illatione℥, ceu quãdo ali
quid ponitur cu℥ alio, ꝛ seqtur illud, sed illo posito illud
aliud nõ seqtur vt duobus existẽtibus semꝑ vnũ est, sed
ecõtra vno existẽte nõ necesse est duo eẽ, a quo igit̃ non
seqtur illatio illud est prius, ꝛ quo posito seqtur alterum
illud est posterius. Verũ iuniores tale prius cõsueuerũt
appellare id qḋ simul infert̃, sed nõ infert, ꝛ qḋ simul tol
lit aliud, sed alio sublato ipm nõ tollitur, quę qdẽ Arist.
comꝓhendit in hoc mõ dicẽs q̃ nõ cõuertitur ſm essen
di illatione℥. Porro dixit non conuerti, qa non sicut exi-
stẽtibus duobus est vnum, ita exñte vno sunt duo, itaq;
vnum duobus nõ ęquaiet ſm illationem, qa non seqtur
ex vno duo eẽ sicut seq̃batur ꝙ positis duob⁹ erat vnũ,
itaq; vnũ ad duo est ꝑus ſm ꝙ nõ cõuertit̃ ſm eẽndi il-
latione, h etiã mõ ostendit genus eẽ nã prius spẽ, qa eo
sublato tollit̃ spẽs, ꝛ posito non simul infert̃ talis spẽs.
Nã sublato aiali hõ de medio demitur, sed hoie sublato
non vna tollit̃ aial, ꝛ ſm eẽndi illatione, neq; hõ sit̃ exi-
stit, neq; sit̃ infert̃ cũ aiali sicut aial posito hoie infertur.
Sed cur nõ dixit genus eẽ prius spẽ ꝛ spẽm priorẽ eẽ indi
uiduo ꝛ causa℥ effectu, nisi cõionem fecerit generi ꝛ spẽi
ꝯuenientẽ. Itẽ cũ q̃dã cãę nã ꝑcedãt, effect⁹ seqũt̃ vt vnũ
est cã duo℞. Terti⁹ modus ꝑoris est iste quẽ ſm ordinẽ
nũerat ꝛ ꝑsuadet ex õnifariis sciẽtijs vt i geometria, nã
priora sũt in ipsa elẽto℞ diffõnes ꝛ dignitates ꝛ suppõ-
nes ꝛ petitiões tãq̃ ordie ꝑcedẽtes. Itẽ i grãmatica ꝑori
sunt elẽta syllabis sitĩ quoq; ordie ostẽdit̃ i oõne iudi-
ciali ꝛ õliberatiua. Nam ꝓhemia sunt ꝑora narratiõib⁹ ꝛ
narrationes ꝑsuasiõib⁹, ꝛ forte h exẽplũ ꝓpe de ꝑori ſꝫ
ordinẽ tradit̃. nã in aliꝗs erãt ꝑora vt cã, hic ꝟo ꝓhemiũ
nõ est causa narrationis, ſꝫ solo ordine ꝑcedit. Deide po-
nit q̃rtũ modũ ꝑoris ſm quẽ meli⁹ ꝛ honorabilius ꝑus
eẽ imperio ꝛ excellẽtia dicimus, ceu diuina ꝑora mora-
lib⁹, ꝛ i ciuitatib⁹ atq; in amicis ꝑstãtiores dicunt̃ ꝑores,
quẽ qdẽ modũ ꝑoris inqt eẽ alienissimũ a significatiõe ſm
ꝑmũ, nõ qa nõ sint ꝑma vere ſm nãm q̃ sũt meliora ꝛ no
biliora, ſꝫ qa in talib⁹ ꝑus dici nõ admodũ assuetũ ẽ. Nã
parẽtes ꝛ doctores quãuis sint honoratiores, tñ hoc mõ
nõ ꝯsueuimus dicere eos eẽ ꝑores, neq; cognatũ est no-
mẽ ꝑoris, sicut in aliꝗs modis erat. Sꝫ forte nõ ꝓꝑ cõsue-
tudinẽ dixit hũc modũ ꝑoris ꝛ posterioris esse alienissi-
mũ. Na℥ in cõsuetudie sepe dicimus illḋ esse ꝑus, qḋ est
honoratius, sed qa prius ꝛ posterius in tali nã vult esse,
ceu in tẽpore, ꝛ in numero vnũ ꝛ duo ꝛ in oõne prohe-
miu℥ ꝛ narratio, ꝛ deinceps ꝙ adducit̃ vult ꝙ ponat̃ in
his quę adequant̃ ꝛ nõ in meliorib⁹, nec deteriorib⁹, q̃-
tenus talia, q̃uis causę sint ꝑores ꝛ meliores, tñ non q̃te-
nus meliores sunt ꝑores ꝛ posteriores, sed q̃tenus in ea-
de℥ nã aliquo mõ existẽtia aliqua antecedũt, ꝛ aliqua se-
quũt̃. Preterea, dictis modis adiũgat̃ q̃ntus modus ꝑo-
ris ſm quẽ ea quę vident̃ simul existere ꝛ cõuerti ſm es-
sendi illatione, tñ illo℞ illud dicit̃ ꝑus qḋ est cã alteri⁹,
ceu liquet in exẽplo adducto. Nã res sunt causę vt vera
sit oõ, sed non oõ est causa rei, sed sit in his ꝯtrarijs vt
in his quę efficiũt, sicut in exẽplo liquet. Eqdem pr̃e exi-
stẽte filius est ꝛ ecõuerso, ꝛ cã factiua est pr̃, aliqñ etiam
cã est materialis vt later. Na℥ simul sunt aq̃ ꝛ terra, q̃liq-
dem sit lutũ istũ ex terra ꝛ aq̃, sed aq̃ ꝛ terra est mãlis cã
ꝛ mixtio causa formalis eius, itaq; Arist. q̃nque modos
prioris exposuit. s. ſm tꝑs, ſm nãm, ſm ordinẽ, ſm impe
rium, ꝛ ſm causa℥. Sed liquet q̃ñ quot modis ꝑmu℥ toti
dem etiam posterius dicetur. Vnde qui determinãt pri-
mum positione, ceu primã℥ colũnarum esse quę in oriẽ-
te est dixerint, hi habebunt primum ſm intellectum, ta-
men nulla ratio est ꝙ sit primum. Nã idem erit primu℥
ꝛ posterius. Verum si aliquid natura ꝑmum redigetur
sub ordine, sed illud primum intellectu est, sicut finis qa
finem prius intelligimus, sicut etiam protectionem ante
parietes, ꝛ fundamenta ꝛ fossionem. Proinde hoc redu
cetur sub posteriori tempore. Nam intellectus ꝑcedit tẽ-
pore ipsum fieri, ꝛ existentia ipsius tẽpore est posterior.
Item substãtia prior dicit̃, nam priora substãtia sunt per
fectiora, qḋ quide℥ significatum prioris non videt̃ mihi
ꝓpterꝯmisse, sicut Iãblicus ait, sed in quarto modo comꝓ
hendisse in quo honoratius ꝛ dignius primum dicebat̃,
ꝛ in aliꝗs prius dicit. Item partem in diffinitione rei quã
existimo, vt materialem causam accipi in quinto modo
contineri dicimus vt materia totum sequitur, nõ tamen
conuertitur ſm essendi illationem. Item dicit finem esse
priorem ꝛ notiorem ipsis ad finẽ, q̃uis posterior sit na-
tura. Item in metaphysicis sic prius ꝛ posterius diuidit,
ꝛ inquit, primum esse illud quod est simpliciter vel natu
ra, vel ad aliquid, vel alicubi propinquius principio ali-
cuius determinato, ceu illud quod est propinquius ali-
cui ſm locum, vel natura alicui loco determinatum, ceu
medio, vel extremo, vel quocũq;, ꝛ illud quod est remo
tius est posterius, sed quę sunt priora ſm tempus sunt
priora eaquę fuerunt his quę sunt remotiora ab ipso
nunc, ꝛ in futuris ea sunt priora quę sunt propinquiora,
sicut res Troianę priores fuerunt rebus Medorũ ꝛ res
Nemeorum fient priores rebus Pythiorum, quoniẽ vti-
mur ipso nunc vt principia. Item quędam sunt priora
ſm modum. Nam quod est prius primo mouenti est
prius, ceu puer viro. Item principium aliud est simpli-
citer, ꝛ aliud ſm potentiam. Nam princeps imperio, et
quatenus est potẽtior est prior, sed tale non ſm electio-
nem vel esse, ꝛ vt sit prius ꝛ altero℥ vt mouente illo mo
ueatur ꝛ nõ mouẽte nõ moueat̃. Nã principium est ipsa
electio. Item alio modo prius ſm ordinem in quo cõsti-
tuunt̃ quęcũq; ad vnum determinatũ distant ſm ratio-
nes, ceu prope assistens ꝛ tertio loco assistens ac veluti
ceu chorda acuti soni, ꝛ chorda prope grauioris soni.

Etenim

Etenim vbi est ꝑncipale, ibi etiã est medium ⁊ ꝑncipiũ. Hoc igit̃ modo hęc priora dicũtur. Itẽ alio prius dicit̃ cognitione tãq̃ simplr̃ prius quo aliud est prius ſm rationem ⁊ aliud ſm sensum. Nã vniuersalia sunt priora ſm rationem ⁊ singularia ſm sensum. Itẽ passiones priorum dicũt̃ priores passiones, ceu rectitudo dicit̃ prior planitie, q̃m hęc est passio lineę, ⁊ hęc superficiei. Itẽ dicũtur priora ſm nãm ⁊ ſm substãtiã ea esse quę possunt esse sine aliis, sed alia sine illis esse nõ possunt, quẽadmodũ ⁊ Plato visus est, sic etiã Arist. vtitur hic, itaq̃ patet vt illi modi prioris ⁊ posterioris, quos ibi enumerauit, cõtineãtur in his qui dicunt̃ in ꝑdicamẽtis. s. in his q̃b9 ſm tempus, ſm ordinem, ⁊ ſm imperium aliquid prius dicit̃, ⁊ illi etiã cõtinẽtur in extremis quos priores ſm naturam ⁊ causas. Vnde q̃nque modi hic traditi sic reducent̃ ad ꝑma genera ⁊ ꝑmus modus prioris ſm tempus ad ꝑdicamẽtum quãdo reducit̃, ⁊ modus prioris ſm naturam, ⁊ quatenus tollit ⁊ non tollit̃ atq̃ illi duo ſm imperiũ, ⁊ ſm causas ad ꝑdicamẽtum ad aliquid redigunt̃ ⁊ ille modus prioris ſm ordinem in ꝑdicamento posterioris locatur. Itẽ patet q̃ posterius in eisdẽ ꝑdicamẽtis erit, in q̃bus etiã est prius. Proinde Straton Lãpsacenus in libro de priori ⁊ posteriori multos modos enumerauit quos puto reduci posse ad ea q̃nq̃ quę hic dicũtur tãq̃ partes illorum existentes. Nam sub tempore ordinabit̃ illud prius quo imperfectum perfecto ꝑus dicitur, quocirca finis est in oĩbus vltimus, idem etiam sub ordine, atq̃ sub his ambobus qui dicũtur eẽ priora dignitatis, ⁊ naturę illi. s. modi redigent̃ quibus prior sciẽtia dicitur, vel vnitas dualitate ⁊ multitudine, vel par impari. Nã hęc non cõuertũtur ſm essendi illationẽ, sicut neq̃ sciẽtia ipsorum. Item ꝑmum tẽpore ⁊ dignitate est cuius opus est prius, velut bonum est prius malo, quandoquidem hoc sit salutis, ⁊ hoc corruptionis, ⁊ prius sit esse quã corrũpit̃ tempore ⁊ dignitate ⁊ primũ, nam tãq̃ id ſm q̃d non sit illatio essendi, q̃squidem possit esse vnum altero nõ existẽte, vt locus corpore ⁊ corpus colore, similiter ⁊ si alterũ in altero natum est fieri, ceu substãtia est prior quali ⁊ quãto, sic etiã illud q̃d est ſm naturã est prius eo q̃d est ꝓter naturã ⁊ lex abrogatione legis ⁊ habitus priuatione. Itẽ sub priori dignitate ⁊ potẽtia ordinabũtur quę sunt ꝓpinqua honoratiori. Eadem quantũ prius ordinabitur quam quale, q̃a quantũ est par substãtię, ⁊ qualitas autẽ non, ⁊ ſm hoc participat generatione ⁊ corruptione, vt tempus, ⁊ hoc nõ vt locus ⁊ alterũ separabile, ⁊ alterum minime. Nã animus sine sensu ea esse non põt, sed sine sciẽtia põt esse ⁊ impartibile est prius partibili, nam principio est ꝓpinquius, quare ⁊ cẽtrũ est prius circulo, ⁊ quo magis priori participat, vt perpetuũ prius est bono ⁊ corruptibile malo, ⁊ par dualitate ⁊ impar trinitate, cum aliquid aliq̃d tẽpore manet, ⁊ aliud nõ manet velut corpus est prius motu ⁊ tẽpore. Et sub prius ordine redigit̃ id q̃d est prius inter medio, ⁊ posterius q̃d est inter medio posterius ⁊ ad modum eorum quę cõuertũtur, quorum vnũ ꝓcedit alterum vt cã redigent̃ elementum ⁊ go, quãdoq̃dem hęc sint priora toto, vt finitum infinito, ⁊ si alterũ vtroq̃ est prius. velut cõstatus est prior ⁊ posterior. Nã quatenus materialis causa est prius, ⁊ ſm formam est posterius ⁊ ipse Straton insinuauit tempus ⁊ locum esse priora ⁊ posteriora inuicem.

¶ De simul.

Simul autẽ dñr simplr̃ q̃dẽ ⁊ ꝓpriissime, quorum g̃ño in eodẽ tp̃e, neutrũ eñi taliũ prius aut posteri9 est, sic dẽ ſm idem tp̃s hęc dñr. Nã autẽ sic dñr, q̃cunq̃ cõuertunt̃ q̃dẽ ſm essendi cõñiã, nequaq̃ autẽ cã eẽndi alterũ alteri est. velut in duplo ⁊ dimidio, cõuertunt̃ eñi hęc. duplo eniz existẽte est dimidiũ, ⁊ dimidio existẽte duplũ est. neutrum autẽ neutri causa essendi est. Et quę ex eodẽ genere cõdiuidunt̃ inuicẽ. simul natura dicũtur. Cõdiuidi autẽ inuicem dicũtur, quę ſm eandem diuisionẽ, velut volatile, gressiuũ, ⁊ aq̃tile. hęc eniz cõdiuidunt̃ inuicem ex eodẽ genere existentia. aial eniz diuidit̃ in hęc, in volatile ⁊ gressiuum ⁊ aquatile. ⁊ nihil horum prius aut posterius, sed simul natura vident̃ eẽ. Diuidet̃ autẽ vtiq̃ ⁊ vnũq̃dq̃ taliũ in spẽs iterum, velut volatile ⁊ gressiuum ⁊ aquatile. q̃re illa sunt sit nã q̃cũq̃ ex eodẽ gñe, ſm eãdẽ diuisionẽ sunt. gñia autẽ specieb9 semꝑ priora sunt. nõ eñi cõuertunt̃ ſm essendi cõñiam. puta aquatili q̃dẽ existẽte est aial. aiali autẽ existẽte non necesse aquatile esse. Sil' igit̃ nã dicunt̃. quęcũq̃ cõuertunt̃ q̃dẽ ſm essendi cõsequẽtiã. nullatenus autẽ alterũ alteri cã essendi ẽ. ⁊ quę ex eodẽ gñe cõdiuisa inuicem. Simplr̃ autẽ simul sunt quorum generatio in eodem tẽpore.

¶ Quoniã in sermone de ipsis ad aliq̃d visus fuit ipso simul merito de ipso differere ꝓponit, sed ipm simul post prius ⁊ posterius ordinat, q̃a ⁊ opponit̃ illis q̃d q̃dẽ indicat̃ negatiõe eorum, ideo ꝑus ⁊ mõ ipsius simul totidẽ fere modos illorum oppositos, ⁊ aliquo modo iuxta eũdem ordinẽ enumerauit. Nã ꝑmo ponit q̃uo finalr̃ ⁊ ꝓpriissime dicit̃ simul, ⁊ ea inq̃t esse simul, quorum generatio est in eodem tempore. Etenim ibi etiã in assignatione modorum prioris ordinauit id quod erat prius ſm tp̃s primo loco quatenus alterum est senius ⁊ antiquius altero. Verũ dicit simplr̃ ⁊ proprie ipm simul dici q̃d est ſm tẽpus, tãq̃ vsui ⁊ consuetudini congruum. Pręterea ſm significatum ipsius simul ponit, q̃d quidem secũdo ⁊ quinto significato prioris ⁊ posterioris merito opposuit. Nã erat ſm significatum quo aliquid non conuertitur ſm illationem consequentis ⁊ hac ratione erat prius ⁊ quintũ erat q̃ conuerteret̃ ⁊ esset cõuersio vt causę ad effectum, ⁊ hac ratione rursus vnum prius erat ⁊ alterũ posterius, sed iuxta ſm significatum ipsius simul quatenus conuertuntur ea quę sunt simul opponuntur primo modo ⁊ q̃tenus inuicem sese adęquãt opponit quinto vbi causa pcedit effectum, ceu dimidiũ ⁊ duplũ se habent, ꝓinde ſm hoc significatum ipsius simul relatiua simul dicebãtur. Nam duplum ⁊ dimidiũ vnum infert alterũ vicissim, ac tollit ⁊ neutrum est causa alterius. Tertium ipsius simul significatum tradit dicendo, simul ea esse quę sub eodem genere inuicem contradiuidontur. Etenim ea contraria diuidi dicuntur quę ſm vnam ⁊ eandem diuisionem cõparata sunt eiusdem generis, pręsertim quando generis plures diuisiões fiũt, ⁊ hę sunt ęqualis ordinis, ceu quãdo dicimus corporum alia eẽ calida, ⁊ alia frigida, ⁊ alia animata, ⁊ alia inanimata, ⁊ vocant has cõdiuisiones q̃ posterius fiunt, ceu quando diuidimus animatum in volatile ⁊ terrestre ⁊ aq̃tile, ⁊ vocãt hãc aialis subdiuisiões. Vnde cõtia diuisio fit ſm vnã ⁊ eandem sectiones corum

que secant̄, vt alatuȝ diuidit̄ cōtra alatuȝ ex eadē sectione facta.s. ꝛ contra volatile pedestre ꝛ aq̄tile ꝛ vnūqḋq eoꝝ rursus in duas spēs diuidit̄ ꝛ erūt ille sil' nā tā̄q cōdiuise iter se ex eodeȝ gn̄e, naȝ nulla ipsoꝝ prior vel posterior esse ꝯsideraı̄, sicut in alijs diuisionib' q̄ fm ꝑmaȝ diuisioneȝ priora erant his que fm priorem diuisionem diuidebant̄, ꝛ simul tollebantur hec ꝛ non tollebant̄ ꝛ inferebant̄, sed nō inferebāt, qḋ idē dictū est ꝙ dicebātur nō ꝯ̄ria secūdi essendi illationeȝ, nā si aial fuerit non semꝑ aquatile erit, etsi aquatile fuerit semper erit aial, ꝛ animali qdeȝ sublato tollit̄ aq̄tile, sed nō ecōtra, itaq huic mō ipsius sil' videt̄ nullū ꝑus ꝛ posterius oppositū assignari. Porro dicit Iāblicus hic opponi huic qḋ fit ꝑȝ prioreȝ ꝛ posterioreȝ diuisioneȝ, ceu alatum, qḋ ex priori diuisiōe acceptū volatili est prius, qḋ est ex secūda diuisiōe, Nā neq̄ hec cōuertūt̄ fm essendi illationē, q̄re hoc significatū ipsi' sil' scḋo mō prioris ꝛ posterioris opponit̄ in quo gn̄e ꝛ species ordinant̄. Vñ Iāblicus cū animal diuidat in rōnale ꝛ irrōnale, ꝛ subdiuidat irrōnale in volatile terrestre ꝛ aq̄tile rōnale ponit esse ꝑus volatile, sic etiā ait fieri in dignitatibus, ſȝ alij simplicia ꝛ nō simplicia diuidentes fecerūt diuisionem in ipm sil'. Alij ꝟo diuiserunt ipm simul in simplicia cōnexa ꝛ coniugata, sed non recte, nā huius non simplicis ꝛ simplicis species dicūtur esse oppōnes spēs, similr cōnexarū ꝛ cōiugataȝ ex his ꝛ simplex sunt spēs oppōnis. Videt̄ quoq vt ait. ꝛ q̄dam simul esse ordine que opponant̄ priorib' ꝛ posteriorib' ordine sicut ea que sunt equalis ordinis ꝛ equalis dignitatis, vel ea que cōtradiuidūtur ex eodem genere dici possunt simul nā ꝛ ordine eē. Nā hec magis ordine sunt simul quā natura, siqdeȝ simul existētes natura inuicē ꝛ sese demāt, sicut etiā fit in his que sunt ad aliquid, sed aliter se hnt ea, quoꝝ vnū contra aliud diuidit̄ ex eodeȝ genere, sed aiaduertendū eſt ꝙ ea que sūt adequata inter se ꝛ equalis honoris non erunt simul fm ordinem. Naȝ neq̄ prius ꝛ posterius fm ordineȝ iuxta excessum ꝛ defectū dignitatis vel honoris dicebāt esse ꝑus ꝛ posterius, sed magis in his que sunt priora positiōe vt prohemiū prius narratione fm ordinem dicebatur ꝛ id qḋ est equalis dignitatis ꝛ equalis honoris potī' opponitur quarto modo ꝑoris ꝛ posterioris, qd igit̄ esse ꝯ̄tenus aliqd est dignius ꝛ honoratius. Vnde hūc modū ipsius simul tā̄q euidenteȝ ab Arist. ꝑtermissum eē verisimile est. Vnde illa erant simul fm ordinē que eādeȝ hnt positionē vt plura ꝓhemia simul dicerent̄ ꝑordinata esse ante narrationē et est qdem ordo in ipsis. Sȝ forte hec ꝯ̄tradiuisa eis que fm ordineȝ sunt prius ꝛ posterius opponūt̄ illa.s. que sunt equi ordinis ꝛ eūdem ordinem hnt. Iāblicus ꝟo dicit forte ꝓprius est ipsi simul vt nō tolleret ordineȝ, nam ordo est segregatoꝝ. Ceterum ingt Iāblicus ꝙ opȝ in omni gn̄e quasdā spēs esse cōtra diuisas ꝛ simul esse nā, ceu volatile gressibile aq̄tile sunt spēs aialis. Preterea sunt etiā simul que ı̄ eodē loco collocāt̄ sicut prius ꝛ posterius dicebat̄ fm locū, nā que in eodē loco ꝛ in eodē vase simul sunt simul quoq tempore, ꝛ simul loco dicimus ꝛ aliqn̄ vnuȝ simul pro alio accipitur proinde Homerus inquit.

Iam simul bellum domat ꝛ pestis achiuos

Item simul poni dicendo locata in eodeȝ loco, ꝛ tūc habitare sil' habitātes in eadeȝ domo. Itē abutunt̄ ipso simul in his qui cōiter aliqd operant̄, sicut dicimus sil' cōuersant̄. Sed forte nullū istoꝝ pōt dici ꝓprie simul. Nisi forte extensiue, nā duo corpora in eodeȝ loco esse ac poni non possunt, vt proprie simul esse dicuntur, quocirca etiā Aristo. ipsa ꝑtermisit. Item ait Iāblicus notandum esse ꝙ simul fm tempus opponit̄ ei qḋ est prius ꝛ posterius fm tēpus, sed in his que sūt fm locū simul fit oppositio ad ea que sunt separata, ꝛ hoc dupliciter sic alteruȝ in alio ꝛ alio loco, ꝛ alteruȝ fm vnum cui qḋ est cōmuniter opponit̄, velut si pontauerimus hoc cōmuniter, neq fm locum, neq̄ fm tempus, sed fm actuȝ. Forte etiaȝ in mathematicis prius ꝛ posterius fm locū determinaret̄, prius quideȝ esse fm locum dicendo sic Iamblicus asserit. Vnde determinate fm locuȝ ꝑncipio qḋ est ꝓximuȝ est prius, ꝛ qḋ est remotius est posteri', ꝛ hic priori ꝛ posteriori que sunt simul fm locū opponuntur. Itē est aliō simul fm locuȝ quod opponit̄ his que sunt fm locuȝ separata. Vnde si aliqs dubitaret cur Arist. hec oia nō sufficienter pertractauit respōdebimus qḋ hec determinauit ea que cōgruebant explanationi eoruȝ que prius acceperat, ꝛ superflua ꝑtermittende ne modū introductionis excederet. Porro statim ea simul esse dixit que inuicem cōtra diuisa in eodeȝ genere in illis habēt relationeȝ diuersoꝝ generuȝ ꝛ non subalternatim positorum, ꝛ q̄ in substantijs vna non est magis altera, nec diuersa atq dicebatur in his que sunt ad aliqd ea conuerti, que sunt simul modo vnum non sit causa alterius, sicut dixit quādo simul nā declarabat, ob id nūc per sil' esse nā docuit, tā̄q hoc sit ꝯueniēs dictis, sed de his hec satis sint.

❡ De motu.

Motus autem sunt species sex, generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio ꝛ que fm locū mutatio. Alij quidē igitur mot', manifestum ꝙ alteri abinuiceȝ sunt. non enim est gn̄o corruptio, neq̄ augmētatio diminutio, neq̄ ꝑȝ locū mutatio. Silr āt ꝛ alij. In alteratiōe āt hȝ q̄ſdā dubitāt: ne forte necesse sit qḋ alterat̄ ꝑȝ aliquē reliquoꝝ motuuȝ alterari, hoc aūt nō est veꝝ. fere .n. ꝑȝ oēs passiōes vl' plurimas alterari accidit nobis, nullo alioꝝ motuū cōicāte. neq̄ augeri necesse, qḋ fm passiōeȝ mouet̄, neq̄ diminui. Silr aūt ꝛ in alijs, quare altera vtiq̄ erit, ꝑter alios motus alteratio, si eni eēt eadē oportebat qḋ alterat̄ cōfestim ꝛ augeri, vel minui, vel aliquem alioruȝ motuuȝ assequi. sed nō necesse. Silr aūt ꝛ qḋ augmentat̄, vel aliquo alio motu mouet̄ alterari oportebat. sed sunt aliqua q̄ augmentata nō alterant̄. velut tetragonū gnomone circūposito, creuit qdem, nō est autē alteratum. Similiter ꝛ in alijs talibus, quare alteri vtiq̄ erunt motus abinuicem.

❡ Cuȝ mentioneȝ fecisset de motu in sermone de quantitate ꝛ ꝑdicamenta ipsius facere ꝛ pati ita cōueniret cuȝ motu, vt amboꝝ motum esse genus existimaret̄ a quouis ꝑho, merito igitur de motu differit, ꝛ spēs eius diuidit .i. has mutationes. Naȝ motuȝ latius dixit pro transmutatione, nam cū in sermone de substātia indiuiduam substantiaȝ dixerit fm sui transmutatione suscipere contraria merito trāsmutationem diuidit, ꝛ spēs cōmunioris transmutationis dixit. Nā ipsi videt̄ transmutatio eē genus quam diuidit in 5° libro de nāli auditu in generatione ꝛ corruptione, ꝛ alias trāsmutationes quas motus

vocat

vocat.s. augmentationē, diminutionē, alterationē, & fm locū mutationē. Vnde q̄ sit substātia motus & q̄ sit diffinitio ei⁹, & si habeat genus, aut nō, & alia de ipso theoremata in aliis diligenter disputata sunt, q̄nquidē hec ad nālē facultatē attineāt, proinde nunc quādā diuisionē ipsius tradidit, vt cōsuetū fieri in ipsis introductionib⁹ que ɔsiderādę sunt precedētibus tm̄ ac disputātibus de motu vt nō sit sermo de aliquo cōceptu animi, sȝ de nāli & corporeo motu, qm̄ igit̄ id qd̄ mouet̄ seu corpus ab eo in quo ṗus erat exit & exeūt que nōnulla fm̄ subaȝ nōnulla ꝟo fm̄ quātitatē & quędā fm̄ qualitatē, & q̄dā fȝ locū, idcirco cū cōsideret ipsius trāsmutari cōiter q̄tuor fuit diuę, quaꝝ q̄dā sunt duplices, nā mutatio fm̄ subam alia est generatio, & alia corruptio similr̄ fm̄ quātitatem, alia est augmētatio & diminutio, sed fm̄ qualitatē vna tantuȝ nominatur & dicitur alteratio fm̄ qualitatem & latio fm̄ locū, similiter diuidit̄ in motū circularem in rectuȝ & īmixtū, proinde Nicostratus arguit contra Arist. q̄ in libro de nāli auditu negat gn̄ationē & corruptionē eē motus, sed hic ipsas inter motus connumerat quātis facile erat videre ei ṗ q̄ verisimile erat q̄ hic vteret̄ noīe mot⁹ cōiter pro trāsmutatione, q̄nquidē hic visus sit noīe quod introductionis grā cōsuetū erat, sed in libro de nāli auditu cū principalē sermonē de ipso faciat qd̄ sibi placet approbat vbi negat ea q̄ generant̄ & corrūpunt̄ moueri, ga motus subsistentiū est, sed trāsmutari ɔpetit his & illi ob id ibi cōeȝ trāsmutationē posuit gn̄ationē & corruptionē esse quas nō motus sed trāsmutationes eē determinauit. Itē sciendū q̄ Democritus statuēdo ṗn⁹ entium eē athomos motū dūtaxat fm̄ locū esse asseruit. Naȝ ipse ēt que alterāt̄ moueri fm̄ locū existimabat. V eꝝ hoc modo latere, q̄ nō oēs partes trāsferūt̄, sed quędā occulte nobis existentes, quocirca sola sensibilia cōcreta vident̄ fm̄ locū moueri trāsmutata de loco ad locū, vel tota simul, vel partes eoꝝ sensibiles que successiue mouentur inuicem trāsmutate, seu ptes si semicirculi & sphęrę, qū circa axes fit reuolutio. Sed Plato considerādo multa & eoꝝ q̄ mouent̄ q̄ non fm̄ locū mouent̄ vt q̄ calefiunt & dealbantur introduxit alterationē tāq̄ aliā a trāsmutatione fm̄ locū vbi fit fm̄ partē vt trāspositionē, neq̄ fm̄ exitū & inuotationē vniuersoꝝ. Sed Aristo. adiecit motū fm̄ quantitatē, vt quidā volūt mixtū ex alteratione & corruptione, sȝ magis simplex est, q̄ differt ab alteratione, sicut quantitas differt a qualitate, differt ēt a corruptione, q̄ non deserit locū, seu illa que ferūt̄, sed vel assumit locū ampliorē quā a ṗn⁹ id qd̄ auget̄ vel minorē si minuit̄. Nisi assūptiones vel diminutiones loci fierēt ꝑ accidēs, sȝ motus fm̄ quātitatē ṗncipalr̄ cōsistit. Plato ꝟo oēm diuā fȝ formā manēte subiecto tanq̄ illud alterātē & nō aliud faciētē alterationē vocauit sub q̄ cadit augmētatio & transmutatio fm̄ qualitatē. Verū forte augmētatio & diminutio sunt motus medij inter gn̄ationē & corruptionē & alterationē, nā quaten⁹ subē appositio fit & remotio, sic augmētū & decrementū assimilant̄ gn̄ationi & corruptiōi, sȝ quaten⁹ eadē forma manēte trāsmutatio fit, sic magis videt̄ esse alteratio. Vnde Plato cū Arist. nouit augmētationē & diminutionēȝ ꝗ in decimo dialogo de legib⁹ sic scribit. Atqui coniuncta densataq̄ augent̄ disiuncta rarefactaq̄ minuunt̄ qū prior singulariter habitus ꝑmanet, qū ꝟo nō ꝑmanet ꝓꝑ vtraq̄ corruptio seq̄t̄. Vnde ipse nō solū sex spēs nāliū motū, sed octo fecit apponēdo disgregationē & cōgregationē corpoꝝ q̄ sequtur motū fm̄ locuȝ & est alia ꝑter ipsos. Preterea iterat Arist. Nicostratus ꝑinde ac nō recte ostēderit diuersaȝ esse alterationē ab augmētatione exēplo circūpositionis gnomonis ad q̄dratū, qd̄ quidē augmētat̄ & nō alterat̄, nā vt inq̄t duplices sunt figurę, alię corpales & māles, alię ꝟo mathematicę, & imāles qd̄ si ipse dicit de q̄drato imāli, verū est q̄ neq̄ alterat̄ neq̄ augmētat̄ cū res mathematicę sint mutationis & alterationis expertes tanq̄ existētes extra qualitateȝ & māim, sed si de māli quadrato dicit̄, hoc q̄dē auget̄ & alterat̄. Verū qui hec dicit nō vr̄ determinare fm̄ Arist. alterationē esse trāsmutationē fm̄ qualitatē & augmentationē fm̄ quātitatem, sed magis vr̄ determinare, vt prius diximus q̄ oīs alteratio et transmutatio appellāda est que fm̄ formę manente subiecto fit, q̄nquidē iste asserat, q̄ illud qd̄ auget̄ sic mox alteret̄, sȝ opus erat huic intelligere q̄ fieri pōt vt aliq̄d augeat̄ manēs in eadē forma & in eadē q̄litate fm̄ magnitudinē sola diuā facta, seu qū forma Alexādri & in pala anulli fieret & in Atho.s. mōte formaretur imprimereturue in colosum imago Alexādri, quo circa ꝓpria diceret̄ talis ex puero vsq̄ ad senectutē idē ꝑmanere sola q̄litate trāsmutāte. Item forma manēte ac eadē manēte magnitudine nihil ꝓhibet trāsmutari fm̄ qualitatē, sicut vinū immutatū & degeneratum a q̄litate sua mutat̄ fm̄ qualitatē & idē manet fm̄ quantitatē. Sed q̄d sit gnomon, & q̄lo quadratū augeat̄ circūpositione gnomonis ꝓꝑ ignaros geometrię euidētius dōm est, qui quadratus itaq̄ vocat̄ figura q̄ hȝ quatuor latera, & angulos ęq̄les adinuicē, seu a/b/g/d, cui⁹ diameter dicat̄ b/g/ & accipiat̄ in a/b, q̄duis pūctum, seu e/ & ꝑ e/ cui⁹ a/g/b/d, paralella ducat̄.s.e/z/ꝑ k/ que est cōmunis sectio diametri & ducię paralelię, & alius a/b/g/d, paralelię materiā ducātur f/b/l/ & cū sint q̄tuor costę quadrati continentes in a/b/g/d/f/k/a/b/k, & k/g, & k/d, quadrata sunt, que aūt a/k/ & k/d/ supplemēta dicunt̄, seu cōplentia totā figurā cū duobus quadratis q̄ principalē ordinē habēt determinatū. Hec igit̄ duo supplemēta.s. a/k, k/d, cū vno q̄uouis quadrato gnomon vocant̄, & q̄ figura tertio elemēto assimilat̄, iō qui gnomonē efficit, & reliquuȝ indicat, nā si opat̄ id qd̄ est totius figurę totū qd̄ a ṗncipio erat reliquū facit, & si apponat̄ euadit similis figurę cū toto qd̄ erat a ṗncipio. Cū igit̄ quadratū relinquat̄ ablato gnomone, pȝ ēt q̄ si quadrato gnomon apponet̄ q̄dratū totum fit vbi manēte qualitate & quātitate trāsmutata quadratū fit. Nā ex minori fit in maius si itaq̄ quadratū non augendo neq̄ minuēdo alterationē reciperet, patet q̄ alia essent fm̄ augmentū & diminutionē, & alia fm̄ alterationē. Cęterū cuȝ dixisset de aliqs trāsmutationibus q̄ euidēter inter se differūt dicit in alterationē eē dubitationē ne forte qd̄ alterat̄ semper cum ipsa alterari fiāt aliud motus, sicut quidā dicūt motū fȝ locū fieri, sed isti sequētes Democritū ēt de aliqs motibus dubitāt, neq̄ oēs ad relationē reducūt, q̄nquidē dicant partiū trāslationē fieri alterationē, vnī trāsmutatio partiū fm̄ locū fit, & alteratio toti cōuenit & non trāsmutatio fm̄ locū, similr̄ quoq̄ fit in augmentatione. Eq̄dē alia est partiū latio, & alius est motus vniuersi alterati nunq̄ trāslati si itaq̄ latio est ꝑprīū

aliud, ⁊ aliud est alteratio ⁊ diminutio, profecto latio nō erit eadē cum talib⁹ motibus, sed merito inqt esse dubitatonē de alteratione, qꝛ alteratio ꝯsequi alios mot⁹ solet. Nā cum aliqua augent̄ ꝫ minuunt̄, ⁊ aliqua fiūt ⁊ corrūpūt̄ qbusdā alteratis vnūqdqʒ coꝝ fit, silr̄ ēt que fm locū mouent̄ vel quiescunt calefiūt infrigidant̄ ⁊ hn̄t colorꝝ diuꝰs, si igit̄ aliquē motuʒ vel alios semꝑ sequat̄ alteratio, ⁊ sic erit motus fm se determinatus. Porro qdē dicūt sectatores Democriti, ⁊ posteriores Epicuri sectatores athomos eē ipassibiles ⁊ sine q̄litate statuētes qualitatū esse quasdā figuras ⁊ aliqualē ipsaꝝ cōpositionē adueniētē ꝫ quasdā simplices vt caliditates ꝫ leuitates ⁊ eas que fʒ colores ⁊ sapores fiūt, qd si in quadā cōpositione athomoꝝ alteratio cōsistit, pfecto erit ēt in trāsmutatione ipsoꝝ, ⁊ cum aliqualis cōpositio ipsoꝝ ⁊ trāspositio ꝫ ordo nō aliūde quā ex latione ꝫ ex motu locali est, quare alteratio est lationi eadē, vel sequēs ipsam ꝫ ipsius aliquid. Itē inquit ꝙ si alteratio alicui alioꝝ motuū eadem est ꝙ opꝫ illud qd alterat̄ eo motu semꝑ moueri cū quo eadē est alteratio. At videmus multa que alba fiunt ⁊ calida fm alias qualitates trāsmutari neqʒ augmentari vel diminui, vel generari, vel corrūpi, neqʒ ēt fʒ locū trāsmutari, silr̄ vr̄ alio motu moueri id qd auget̄. Equidē si ideʒ qd augmētat̄ moꝝ alteraret̄ id fieret in oīb⁹, sed multa videmus q̄ augent̄ nō alterari, sicut quadratuʒ crescit circūpositione gnomonis. Vnde apparet ꝙ in augmētatione non simul penitus cū ea sit alteratio, sed in alijs motibus difficile est vt nō simul ipsa existat, nā qd mouet̄ fʒ locū calefit ꝫ caliditatē varius color sequit̄. Item qd fit ⁊ corrūpit̄ quibusdā alteratis mouet̄ illis motib⁹, quocirca dubitatio maxime locū hʒ in alteratione. Verū si alteratio simul existit cū illis, tñ nō est eadē illis, sʒ alteratio alia est a latione vt ostēdimus, sigdē ēt fm illos q cūdeʒ ponūt ipsaʒ cū illis dicūt lationē esse partiuʒ ꝫ alterationē totius. Qd ꝟo differat alteratio ab augmentatione sufficienter ex augmētatione quadrati ostēsuʒ est, ⁊ ꝙ alteratio est diuersa a gñatione ⁊ corruptione. Etenim fit alteratio subiecto, sʒ gñatio fit ex non ente ad ens; ⁊ corruptio ex ente ad nō ens, qbus gñatio ⁊ corruptio ab alijs motibus differūt ꝫ vīr differunt, qꝛ quatuor pꝛdicamēta. s. substantia/qualitas/quātitas/⁊ vbi differunt.

Est aūt simplr̄, motui quidē quies cōtraria. Singularibus autē q̄ singulares, gñationi quidē corruptio 3riū. augmētationi aūt diminutio. mutationi aūt fm locū, quies fʒ locū. maxime aūt vr̄ opponi, ⁊ q̄ ad 3riū locū trāsmutatio, velut ei q̄ deorsuʒ q̄ sursum, ei q̄ sursum que deorsuʒ. Reliquo aūt assignatoꝝ motuū nō facile est assignare quid sit 3riū. videt̄ enī nihil esse aliqd ipsi 3riū, nisi aliquis ⁊ in hoc, eam q̄ fm quale quieteʒ opponat, ei que ad 3rium qualis transmutationi, sicut ⁊ in ea que fm locū transmutatio, eam que fm locū quietē, vel eam que in cōtrariū locuʒ trāsmutationeʒ. est enim ⁊ alteratio trāsmutatio fm quale. Quare opponetur ei qui fʒ quale motui ea que fm quale quies, vel que in cōtrariū qualitatis transmutatio. puta album fieri, ei que est nigrum fieri. alteratur enim in contraria, qualitatis transmutatione facta.

Vt quędā pꝛdicamēta posuit hr̄e 3ria, ita etiā motum susceptiuā 3rioꝝ ponit ⁊ inqt quietem simplr̄ esse motui 3riū vbi quietē nō vocat stationē, sed motus negationeʒ ꝫ puationeʒ, ⁊ singularib⁹ motibus singulares motus oppositos esse inquit. Equidē gñationi, corruptioni, ⁊ augmētationi diminutionē oppositā esse dicit, naʒ hę mutationes fm cōiugationes oppositas adducę sunt, sed motus fʒ locū vnus esse vr̄ proinde dedit ei 3riū in quo erit 3riū fm locū, ⁊ quaten⁹ sunt termini cōtrarij, nam sursuʒ ꝫ deorsum sunt 3ria, ꝫ hoc mō inuenit̄ in his motus cōtrarius qui erit ad 3rium locū, ceu motus deorsuʒ est cōtrarius motui sursuʒ. Itē reliquo motui. s. alterationi que ē motus ad qualitatē difficile est, vt inquit assignare 3riū nō ea de cā, qꝛ nō sunt qualitates 3rię ⁊ motus fm ipsas, sed qꝛ nō sunt qualitates 3rię ⁊ motus fm ipsas, sed quia nō est cōsuetū assignare motū 3riū fm hoc genus oppositionis. Itē qꝛ neqʒ motus fm alterationē est ita euidēs, sicut motus fm locū ꝫ parū apparet sciētib⁹, proinde fm quādā ꝓportionē vult trāsferre ea q̄ dicunt̄ de motu locali ad motū in qualitate ꝫ adducere motui fm qualitateʒ quietē 3riā i eodē quale trāsmutata ꝫ trāsmutatiōeʒ ostēdere ex quali cōtrario in aliud, ceu ex albo in nigrū quā vocāt denigrationē, ⁊ mutationē ex nigro in album quā vocāt dealbationē. Vnde motui ex albo in nigrū quies que est in albo nōn est opposita, qñquidē opꝫ obstere ei motui aliqd c3rio, sed non in ipsum obuiare. Iamblicus ꝟo inquit quietē intelligēdā esse motus priuationeʒ quā absolute 3riā vocauit, proinde quęrūt que sit quies illa q̄ in gñationi ꝫ corruptioni opposita sit, ⁊ rn̄dēt generationi quietē esse 3riā illā que non est, in nō esse, sed in eo qd prius est, ⁊ corruptioni eā que est in essendo, silr̄ augmētationi quies fm imperfectum opponit̄ ⁊ diminutioni fm pfectū. Verū Plotinus instat, qꝛ quies ꝫ negatio ipsi⁹ mouerī, quare neqʒ in aliquo gñe est. Deinde quęrit cur etiā motus nō dr̄ negatio stationis, ⁊ dicit qꝛ ibi motus est ferentis, ⁊ motus est opus ꝫ aliquid aliud operans, ⁊ velut quoddā subiectū ꝫ agens ferme ⁊ corrūpens, sed qes vnicuiusqʒ nihil aliud est pter se. Equidē soluʒ significant ꝙ motū non hʒ. Sed in ipsis intellectualibus non est idē modus, qꝛ alteꝝ non tollit alteꝝ, sed ambo motus ꝫ status simul sunt. Boethus ꝟo oppositā quieteʒ motui fm qualitatē negat esse qualitati, silr̄ negat quietē eē magnitudinē in motū fm magnitudinē ac quietē fʒ substantiā, qdquidē euidēs esset ex ea quiete que est fm locū, qñquidē non sit ꝯsentaneū vt quietē in loco appellemus locū. Itē negationes motuū qui sunt fm se negat quietes eē, sʒ fm habitudinē esse quietē ꝫ motū ad tp̄s ꝫ ad formā fm quā ꝯtingit aliqd moueri vel quiescere, nam vt ait tp̄s vr̄ nāmꝫ hr̄e vt semper fluat ꝫ ad altera transeat, quocirca tēpus oī motui simul adest. Motus igit̄ silr̄ se hʒ ad tēpus ⁊ ad locū, ceu silr̄ se hʒ in latione vbi alteꝝ ꝫ alteꝝ semꝑ succedit. Sed quiescētia vt ait ecōtrario mō se hʒ ad locū ꝫ ad tp̄s. Equidē tp̄s nunq̄ idē est, sed locus semꝑ idem, quare hęc habitudo ad tp̄s ꝫ ad locū cum varia sit aliqñ quies aliqñ motus fit, silr̄ in alijs eādē habitudinē eē dicemus. Equidē qñ fuerit eadē habitudo subiecti ad tempus ꝫ motus ad magnitudinē se habebit ꝫ erit 3ria quies hoc mō fm magnitudinē, idē quoqʒ de alteratione dicēdū est, quare inqt ex his manifestū esse ꝙ ipsa quies nec magnitudo, nec spēs, nec locus, sed est habitudo ad vnūqdqʒ eoꝝ, ꝫ ad tēpus, itaqʒ totidē sūt modi quietis quot ēt motus. Nā fm vnūqdqʒ ipsius habitudo ostensa est ꝫ ꝯtrarietas est in his que mouent̄ ꝫ quiescūt. Hęc igitur Boethus fm suā solertiā differit. Sed forte quies nec motus est habitudo ad tp̄s, qñquideʒ tēpus sit numerus mo

tus. Verũ inquisitione dignũ esse existimo cur nõ opponimus stationẽ motui vt species speciei. Nã apud Platonem motus est statio sunt iter genera entis, et sicut motus est, aliqd eorũ generũ quẽ diximus, sic esse opz semper et stationẽ oppositã motus. Nõ enim fit solũ subs et corrumpit, sed ẽt est, et hoc hz fm quietẽ. Item nõ solum corpora fm locum mouent, sed ẽt stant, et hẽc statio nõ est motus negatio, qñquidẽ nõ stet terra circa centrũ fm negationẽ motus, sicut neqz cẽlũ fm negationẽ stationis mouet circulo, naz et statio hz operationẽ sicut motus, et hoc pz, quia motus ipse fit nulla statione sublata. Sed si forte hẽc quẽ est negatio motus ponẽda est in his quẽ vi mouent, sicut in his q̃ pijciunt violenter in aere, nam hic non est statio, sed ẽt motus negatio et quies, quocirca hãc vt privationẽ motui assignauerimus recte faciemus, sed illã quietẽ vt 3riam spẽm existimo opponẽdã esse motui quẽ est ante motũ et post motũ. Sed forte ẽt eaz quietẽ opponere debemus quẽ est in ipso motu. Itẽ nõ prẽtermittamus illud ingrere cur trãsmutatione existẽte in rebus gñabilibus fm vnũqdqz pdicamẽtũ determinauerit circa solas q̃tuor transmutationes. s. circa subaz, quãtitatẽ, qualitatẽ, et vbi. Vnde quẽrendũ est nũqd fiat trãsmutatio quãdo trãsmutamur ex iuuẽtute in senectutez, et ex pueris efficimur senex, et qñ ex inimicis euadim' amici, et ex sinistris efficimur dexiri, et ex qualibus ẽquales quẽ sunt in pdicamẽto ad aliqd. Itẽ transmutamur fm facere et pati vt cõstat, et aliquo mõ ad 3ria semper trãsmutamur. Itẽ ipsum pdicamentũ poni multas recipit transmutationes, cuius rei testis est lectus qñ maxime extẽdit. Itẽ hñtes annuluz vel armatj sepe trãsmutant, qz vel hẽc deponũt vel loco illoz aliqua suscipiũt. Cur ergo ab inferiori loco ad superiorẽ, et ab albo colore ad nigrũ per motũ transiuimus et in pdictis trãsmutationibus negamus esse spẽs motus. Neqz enim aliquis dicẽt existimo dictas trãsmutationes reduci ad illas quatuor, qrn B mõ etiã sex predicamenta sub quatuor reducerent, qõ ẽt maxime miror qũo fm locũ 3siderantes motũ nõ ẽt fm tps considerarũt. Nisi forte qui motũ tẽporis ponere cogeret etiã tps tpis dicere. Sed itẽ Arist. in tertio phys. plane dicendo. Quare motus et trãsmutationis totidẽ sũt species quotentis, et tñ in quinto libro et hic non decẽ sed quatuor spẽs motus enumerat. Forte qz Arist. in quinto libro de nãli auditu causas assignare proponit quibus in alijs gñibus negat esse motũ vel trãsmutationẽ, verũtñ ad defensionẽ horũ tentaui aliqd dicere in scholijs de illo negocio. Veruz ne aliquis existimet me arrogantẽ et praue tot immoderate dicẽtẽ, ceu ad aues diuinas Iouis fm Pindarũ volo etiã optimũ discipuloz ipsius Theophrastũ in mediũ afferre, q meis sentẽtijs consonet. Nam dicit in qrtodecimo libro nãliũ sic. De motu aũt cõem et vlẽm sermonẽ nõ est difficile assignare et dicere q sit quidã actus perfectus in potẽtia entis, aut tale genus fm vnũqdqz pdicamentũ qõ ẽt p sensuz fere videt. Sed hẽc in magna 3suetudine phoz dubita, tũ a nobis, tũ ẽt ab alijs certiorẽ inqsitionẽ postulent, qñquidẽ neqz dubitationẽ forte dignam adipiscuntur. Demũ Stoici existimabant manere, quiescere, quietare, immotũ esse, fieri immobile inter se cõferre. Nã manere nõ dicebant respectu vnius tẽporis, sed respectu psentis et futuri, qñquidẽ manere dicimus qõ obtinet idez tps fz habitũ, nã habitu refertũ mansisse dicim'. Itẽ atiũc nos vel ipso manere loco huius nõ manere, ceu si quis dicat abusiue incorporea manere pro nõ moueri, itaqz manere est cõe omnibus corporibus, sz quiescere. Forte vt aiunt est animalium defectus, naz lapis non quiescit, sed animal. Postremo nõ moueri et immobile fieri de corporibus q̃ sunt nata moueri dicunt loco istius nõ moueri.

De habere caput vltimum.

Habere fm plures modos dicit, vel vt habitũ et dispositionẽ. vel vt aliã aliquam qualitatẽ. dicimur enim sciẽtiam habere, et virtutez. vel vt quantum, puta quã contingit aliqs habens magnitudinem. dicit enim tricubitalem magnitudinez habere, vel quadricubitalẽ, vel vt quẽ circa corpus, puta vestem aut tunicam. vel vt in parte, puta in manu annulũ. vel vt partẽ, puta manũ aut pedez. vel vt in vase, puta modius frumentũ, aut amphora vinum. vinũ enim habere dicit vas, modius aũt frumẽtũ. hẽc igit oia hẽre vt in vase dicunt. vel vt possessionez. hẽre enim domũ et agrũ dicimur. dicimur autẽ et vir mulierẽ hẽre et mulier virũ. videt autez alienissimus modus habẽdi esse q nũc dictus est. nihil enim aliud hẽre mulierẽ significamus, q̃ q cohabitat. forte autez vtiqz et alij aliqui apparebunt modi habẽdi. Qui autẽ consueti sunt dici fere omnes dinumerati sunt.

Docet merito ipsum habere qz cũ differuisset de generibus hoc genus breuiter transiuit et vltimo loco posuit ipsum qz etiã in generibus ipsum habere vltimũ ordinez assignauit. Cũ ergo Architas post quatuor prima prẽdicamenta habendi ordinauerit iaz hoc diximus. Dicit autẽ habere esse ẽquiuocuz et 8. modis dici. Nam quale fm qõcunqz siue fm habitũ, siue fm dispõnẽ, siue fm figurã vel colorẽ, vel qualecũqz passionẽ qualitatẽ habere dicitur fm quã quale est, et id qõ est quantũ dr habere quantitatẽ ceu quadricubitalẽ magnitudinẽ et Iamblicus inquit 8. ministros seruire quos hz. Sed forte hoc est significatũ animalis vt possessiõis vnde dicimur ẽt hẽre ea quẽ circa totũ corpus adueniunt, vt vestimẽtuz quãuis nõ sit necessariũ totũ corpus circũuestiri licet semp maior eius pars vestiat, et sic de toto vestimẽto verificat. Item dicitur haberi id qõ in parte est, sicut colli ornamentũ, vel armillã vel annulũ. Itẽ dicimur habere partes vt manus et pedes et q in vase reponit. Naz hẽre dicit modius frumẽtum, et amphora vinũ. Item dicimur hẽre agrum et domũ et possessionẽ. Itẽ cõsueuimus dicere melioz habere virum et virũ mulierẽ, quãuis is modus sit alienissimus, qz cõuertit, nam non magis habet quã habetur vir vel mulier. Nisi significet hoc habere simul habitare. Nam etiã Homerus ponit habere pro habitare dicendo.

Hi autem habebãt profundã lacedemoniã .s. dubitabãt. Itẽ dicit Illi autem habebant archadiam .s. habitabãt archadiã, sed forte inquit etiã alij modi ipsius habere inueniẽt. Nam et ipse in metaphysicis alios inquisiuit de quibus mẽtionẽ fecit in pdicamẽto habere. Sed quẽrendũ est qũo diuisionẽ ipsius habere tanq̃ multipliciter dicti Aristo. fecit, qrn videbit ipsum hẽre non esse genus si hoc verum esset, Itez quẽrendũ est cur in finẽ hanc diuisionẽ tradidit et non in ordine generis. Veruz q ipsuz habere nunc non diuidat, vt genus manifestum est. Naz illius exẽpla adducit vestitũ et armatũ, qõ 2o hic eidẽ prẽdicamento subqciant hẽc vel ea quẽ habent manifestũ est. Nam qui hz qualitatem qualis est, et qui habet quãti

tatē qualitas est. Item ipsoꝝ hēre non sine complexione est. Nā in parte hēre vel partē habere cum cōplexione cōtentū est & cōtinet insalata. Vnde nō sicut modius & amphora cōtinet, sed ꝓpter hęc & non sine cōplexione, sicut dicit̃ ornatū & induitū est, & amictū est, quę quidem in tertio & quarto modo solum continentur. Quibus igitur habere consuetū est assignari & de quibus oꝫ pręcdicari hęc enumeravit & non fecit divisionē generis qđ dicitur habere. Nisi forte nihil prohibeat vna greca voce dicere dealbatum esse simul, & nigrū factum esse & alia huiusmodi quibus non adsunt nomina. Forte igit̃ est melius ea quę diximus prius ad memoriam revocare. s. qđ pręcdicamentū ipsius habendi erit eoꝝ quę circūponuntur corpori animalis qđ habet dominium. Nam hac ratione incorporea segregantur & corporum divisibilia & distincta quę sunt inanimatis circūposita. Vnde merito non in loco sed in fine divisionem fecit. Item vt ait Iamblicus non divisit ipsum habere in genus & species, qz divisoꝝ ipsoꝝ similr, vt facere pati, & poni. Naꝫ est species facere & pati, modo animata vel inanimata, vt talia agant & patiantur, & hoꝝ alia sint cōmunia, & alia individua per singulas actiones & passiones divisę, similiter erit imponi, vt inqt Iamblicus. Nam si aliquod vt animatū vel inanimatum ponit̃ & sm dictas differētias, itaqꝫ habere eodem modo, sicut illa dividetur vt genus in species quā divisionem inquit, neqꝫ in illis, neqꝫ in hoc fecit vt nihil superfluū diceret. Sed cum hęc dicat Iamblicus miror quō diversorum generum & non invicē ordinatorum, dico s. pati, poni, & habere asserit easdē esse differentias & species Nam vniversaliter talis divisio non est generū, sed participantiū & nō eorum quę participant, itaqꝫ melius est proprias ipsius habere differētias tradere in pręcdicamēto proprio, perinde Aristo. de ipso genere dicere proposuerit. Cum dixit coꝝ quę habent̃ alia ornatum pstant, alia vero sunt defensiva, alia protegūt, & quędā circa totum corpus, vt vestimentum, & quędā circa partē vt calceus atqꝫ vt alia talia in illis ait. Et non ex dictis ab ipso divisionem colligimus, sed quę sint divisiones horum generū sm species quęrere dignum est, sed cōsequenter quę dicta sunt a Iāblico conscribenda sunt. Naꝫ ait forte habere sm plures modos dicit̃, sed nō significat id qđ multipliciter & ęquivoce. Nam omnes modi quos collegit tanqꝫ sub genere ipsius habēdi ordinant̃. vnde sicut in qualitate dixit. Est autem qualitas de numero eorū quę multipliciter dicuntur, & tamen ipsam ęquivocam cū non dixit, sic etiā quasdam differentias ipsius habēdi vt generis explica. Nam qualis habet quale, & quantus quantū. Verūtamē differēter & non eodem modo Cū igitur videret differentiā cū in ipso habere existimavit non oportere ipsum indeterminatas pertransire vbi simul ostendit qđ est genus & de pluribus differentiibus pręcdicetur, quāuis videbat̃ esse simplex sm esse, tamen tale existēs non erit genus habentis. Nam sub ipso incorporea neqꝫ partes non continerētur. Nam albū & tricubitum & pedes habens est vnuꝫ aliquid coꝫ his quę habentur, sed neqꝫ filius aut ager apud inanimatum circūpositum obtinet̃, quocirca etiā Archytas tradit ipsum habere non significare dominiū quodā eorū quę adveniunt illis vbi de ipso habere tanqꝫ de genere disserit. Sed quoniā etiaꝫ divus Iamblicus hactenus processit, sic etiā ipse finem imponā huic libro optādo veri intellectū certiorē his qui inspiciunt hos sermones, & hinc sumaꝫ iter procedendi ad alias speculationes & ocium pręstabo his qui vitę actionibus indulgent.

¶ Simplicij Commentarium in decem Pręcdicamenta & sex eiusdem principia explicit, Gulielmo Dorotheo Veneto interprete.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N.

Omnes terniones.

Venetijs apud Hieronymum Scotum. 1 5 4 1.

OCTAVIANO SCOTO SVO A TYPIS AMICO SVO SALVTEM.

VOD me sæpe rogasti, vt Elenchum librorum græcorum, quos Latinis literis illustraui ad te perferendum curarem, hi tandem sunt, quos partim ante tuũ discessum conscripsi, partim post magno salutis & vitæ meæ periculo. Nam Veronæ (vt dudum nosti) Simplicium meum naturalis auscultationis interpretem ad tertium vsq; volumen Latinũ feci, quem prope absoluissem, nisi morbus ferè comitialis & vertigo ab his vigiliis & elucubrationibus me admodum deterruisset. Cõmentarios etiam Ioannis Grãmatici in priora analytica Aristotelis emittere incipio, Nauo item operam diligẽter, vt Epitectum Latini legant. Et quoniam a meo Demosthene oratore omnium grauissimo me nunq̃ aut raro disiungo, quod ex eius vtpote auditoris Platonis sententiis vel fructum vel voluptatẽ non minorem quàm ex placitis Accademiæ Licæiq; capio, decem eius orationes, quas ille in genere deliberandi fecit, latinis literis pro virili mea mandaui, cæteras eiusdem generis quibusdã optimis amicis & doctissimis hominibus tribus præsertim Sebastiano Foscbareno præceptori olim meo charissimo Antonio Suriano, & Marco Antonio Venerio doctori latinas me breui facturum recepi, qui cum de republica optime meriti sunt, tum etiam cunctos studiosos inter alios patritios Venetos beneuolentia & fauore prosequi solent. Et ne te id lateat quedam Demosthenis orationes a nonnullis in latinum eloquium conuersæ in manus meas inciderunt, quas ne probem, neue reprobem incertus sum. Alii (vt opinor) rectius iudicabunt. AEdidi præterea Simplicium in cathegorias Aristotelis tuo arbitratu & iudicio nuper, & quo mendis purgatus prodiret, nonnihil in tua diligentia positum erat, ratus scilicet (vt sæpe fit) calcotypos tuos aliquot errores cõmissuros, quibus nõnunq̃ solœcismi, sæpebarbarismi inueniuntur, itaq; haud aliter euenit, ac ratus eram vbi primum quasdam paginas impressas legi. Etenim rei literariæ quantum iacturæ quantũq; authoribus infamiæ culpa impressorum afferre soleat, vel primum maleuoli, vel deinde illi qui aliorum errorũ q̃ suorum oculatiores tibi testes sint, velim. Quam ob rem amicorum consulto ad calcem libri hortabor lectores boni consulere, si passim legendo in aliquot errata inciderint impressorum. Tu demum me de tuis rebus quæ præsertim ad rem literariam spectant, studiisq; tuis velim quàm familiarissime certiorem facias, quãq̃ maxime cupiam te nobis adesse, vt Simplicii de cœlo & mundo commentarium tandem absoluamus. Bene vale.

Guilelmus Dorotheus Venetus.

IN
TENEBRIS